

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**MAKEDONYA TÜRK ÇOCUK EDEBİYATINDA DEĞERLER EĞİTİMİ
TOMURCUK DERGİSİ ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

REFİDE SHAINI

DANIŞMAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET ÖZDEMİR

ARALIK 2019

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**MAKEDONYA TÜRK ÇOCUK EDEBİYATINDA DEĞERLER EĞİTİMİ
TOMURCUK DERGİSİ ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

REFİDE SHAINI

DANIŞMAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET ÖZDEMİR

ARALIK 2019

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

İmza

Tarih 24.01.2020

Refide SHAINI

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

“Makedonya Türk Çocuk Edebiyatında Değerler Eğitimi Tomurcu Dergisi Örneği” başlıklı bu doktora tezi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Alpaslan OKUR (İmza)

Üye (Danışman) Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZDEMİR (İmza)

Üye Doç. Dr. Mustafa BEKTAŞ (İmza)

Üye Doç. Dr. Abdullah ACEHAN (İmza)

Üye Dr. Öğr. Üyesi Nuran BAŞOĞLU (İmza)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

24.01.2020

(İmza)

Prof. Dr. Ömer Faruk TUTKUN

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Bu çalışmada, Makedonya Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olan Tomurcuk dergisinde yer alan değerlerin tespitine ve değerlendirilmesine yer verilmiştir. Makedonya Türk çocuk edebiyatı alanında yapılan literatür taramasında Tomurcuk çocuk dergisi ile ilgili Yüksek lisans ve Doktora tezi çalışmalarının bulunmadığı, sadece makale çalışması yapıldığı görülmüştür. Bazı doktora ve yüksek lisans tezlerinde ise Tomurcuk dergisinden sadece bahsedilmiştir. Bu bakımdan yaptığımız çalışma Makedonya Türk çocuk edebiyatı için önem taşımaktadır.

Tomurcuk dergisinde incelenen değerlerin belirlenmesinde MEB tarafında hazırlanmış olan değerler tablosu ve Tomurcuk dergisi incelendiğinde bu tabloda olmayan değerler eklenerek oluşturulan değerler tablosu kullanılmıştır. Çalışma; değerler eğitiminde çalışma yapacak araştırmacılara, çocuk edebiyatı yazarlarına, yayınevlerine yol gösterecek niteliktedir.

Araştırma probleminin gerekçesinin bilimsel kanıtlara dayalı olarak tartışıldığı birinci bölümde; araştırmanın amacına, önemine ve sınırlılıklarına yer verilmiştir. İkinci bölümde; araştırmanın kuramsal çerçevesi açıklanmış ve literatürdeki tezle ilgili araştırmalar ele alınmıştır. Üçüncü bölümde; araştırmanın yöntemi, veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri ve toplanan verilerin analizi açıklanmıştır. Dördüncü bölümde, Tomurcuk dergisindeki değerler eğitimi üzerinden incelediğimiz ve tespit edilen bulgular ortaya konulmuştur. Bulguların tartışıldığı ve sonuçlara dayalı önerilerin ortaya konulduğu bölüm, araştırmanın beşinci bölümünü oluşturmaktadır.

Bu çalışma esnasında anlayışı, sabrı, yol göstericiliği ve bana ayırdığı kıymetli zamanı için çalışmamın her aşamasını titizlikle inceleyen saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Özdemir'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca çalışmamın esnasında bana destek olan kıymetli hocam Prof. Dr. Alpaslan Okur'a da teşekkürlerimi sunuyorum. Çalışmam esnasında bana maddi ve manevi desteğini esirgemeyen babam Rami Shaini ve annem İsmiye Shaini'ye teşekkürü de borç bilirim.

ÖZET

MAKEDONYA TÜRK ÇOCUK EDEBİYATINDA DEĞERLER EĞİTİMİ TOMURCUK DERGİSİ ÖRNEĞİ

Refide SHAINI, Doktora Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZDEMİR

Sakarya Üniversitesi, 2019.

Türklerin Osmanlı döneminde Balkanlara yerleşmesiyle bu coğrafyada pek çok değişim yaşanmıştır. Makedonya 1991 yılında Yugoslavya'nın dağılmasıyla bağımsızlığına kavuşmuş genç bir cumhuriyettir. Makedonya'da Osmanlılar zamanında olduğu gibi Yugoslavya zamanında ve şimdi de çok canlı bir Türk edebiyatı mevcuttur. Makedonya Türk edebiyatı bir bütün olarak henüz tam anlamıyla çalışılmış, her yönüyle araştırılmış değildir. Makedonya Türk edebiyatının bir bütün halinde ele alınıp Makedonya Türk edebiyatı tarihi ve Makedonya Türk edebiyatı antolojileri de henüz hazırlanıp yayımlanmamıştır. Yapılan çalışmalarda ise Makedonya Türk edebiyatı genellikle 1944'ten sonra başlatılmış ve ondan sonrası incelenmiştir. Daha öncesine pek temas edilmemiştir. Son yıllarda yapılan çalışmalarda Makedonya Türk Edebiyatı bir bütün olarak görülmeye ve incelenmeye başlanmıştır. 1944'ten sonra çağdaş Makedonya Türk edebiyatını meydana getiren şair ve yazarlar yetişmiştir.

Çağdaş Makedonya Türk edebiyatına dair ilk süreli yayın Birlik Gazetesi'dir. Devamında Sevinç dergisi, Sesler dergisi, Tomurcuk dergisi gibi yayın organları birbirini izledi. Bu yayınlar Necati Zekeriya, Fahri Kaya, İlhami Emin, Nusret Dişo Ülkü, Avni Engüllü, Hasan Mercan, Fahri Ali, Avni Abdullah ve burada ismini sayamayacağımız daha birçok yazar tarafından oluşturulmuştur. Bu yayın organları, hem usta yazarların eserlerini yayınladığı merci hem de genç yazarlar için okul görevi görmüştür. Bahsedilen yayın organlarında Makedonya Türk edebiyatının şiir, deneme, hikâye gibi türlerde örneklerine yer verilmiştir.

Bu çalışmamızda Makedonya Türk çocuk edebiyatının önemli eserlerinden biri olan Tomurcuk dergisi değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Araştırmamızda değerler eğitimi ve özellikleri, Balkanlarda Makedonya'nın tarihi, Makedonya'da Türk edebiyatı, Makedonya'da çocuk edebiyatı incelendikten sonra Tomurcuk dergisi hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra Tomurcuk dergisindeki metinler değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Son olarak ise çalışmanın önceki bölümlerinde yaptığımız tespitler, elde

ettiğimiz bulgu ve veriler toplanarak değerlendirilmiştir.

Tomurcuk dergisi yayın hayatına 1957 yılının Eylül ayında başlamış, 2004 yılına kadar devam etmiştir. Bu dergide asıl amaç çocuklara eğitim ve öğretim yönünden katkı sunmaktır. Eğitim süresi boyunca dergi yılda 10 sayı çıkmıştır. Yayınlar, her eğitim öğretim yılının Eylül ayından başlayarak Haziran ayında sona ermiş, yaz tatili döneminde iki ay dergi çıkartılmamıştır. Konular dergide okul müfredatına uygun seçilmiş, görsel olarak da çocuklara hitap eden karikatür, resim, çizim ve desenler çocukların ilgisini çekecek şekilde düzenlenmiştir.

Türk çocuklarına saygı, sevgi, hoşgörü, sabır, yardımlaşma, merhamet, şefkat gibi temel değerleri vermeyi amaçlayan Tomurcuk dergisi, bu açıdan oldukça önemli bir görevi yerine getirmiştir. Bu araştırmada, derginin 1957-1958 eğitim öğretim yılı ile 2003-2004 eğitim öğretim yılları arasında yayınlanan sayıları değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Bu çalışma, bundan sonra Kuzey Makedonya Türk edebiyatı ve Türk edebiyatında değerler eğitimi konusunda çalışma yapacak olan araştırmacılara da yol gösterecektir.

Tomurcuk dergisinde incelenen değerler; öncelikle Ahlaki değerler, dini değerler, estetik değerler, iktisadi değerler, siyasi değerler, sosyal değerler, teorik değerler ve eklenen değerler olmak üzere 8 ana başlık altında sınıflandırılmıştır. Değerlerin dergideki metinlerde hangi sıklıkta geçtiğini tespit etmek araştırmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır. Araştırmada incelenen dergiler, tarama modelinde nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilen çalışmada veriler, doküman incelemesi ile toplanmıştır. Elde edilen bulgular içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir.

Sonuç olarak, Tomurcuk dergisi'nin 47 yıllık yayın sürecindeki mevcut 470 sayısının 468'ine ulaşılmıştır. Dergi 34 yıl Yugoslavya döneminde, 13 yıl da Makedonya döneminde yayın yapmıştır. Bu süreç değerlendirildiğinde Yugoslavya Döneminde 1724, Makedonya Döneminde 1350 olmak üzere toplamda 3074 adet değer tespit edilmiştir. 3074 değer, çıkan 468 dergi sayısına bölüldüğünde ise sayı başına yaklaşık 6,5 değer düştüğü görülmektedir. Bu sonuç Tomurcuk dergisinin değerler açısından hassas davrandığını ortaya koymaktadır. Yine alt başlıklarda belirtilen her değer de Yugoslavya ve Makedonya dönemlerinde benzer bir dağılım gösterdiğinden Tomurcuk dergisinin bu konuda da hassas davrandığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Dergisi, Tomurcuk Dergisi, Makedonya Türk Edebiyatı, Makedonya Çocuk Edebiyatı, Değerler Eğitimi

ABSTRACT

VALUES EDUCATION IN MACEDONIAN TURKISH CHILDREN LITERATURE: THE CASE OF TOMURCUK MAGAZINE

Refide SHAINI, Doctoral Thesis

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Mehmet ÖZDEMİR

Sakarya University, 2019.

With the settlement of Turks in the Balkans during the Ottoman period, many changes took place in this geography. Macedonia is a young republic that gained its independence in 1991 with the disintegration of Yugoslavia. There is a very lively Turkish literature in Macedonia in the time of the Ottomans as well as in the time of Yugoslavia and now. Macedonian Turkish literature as a whole has not yet been studied completely and in every aspect. History of Macedonian Turkish Literature and anthologies of Macedonian Turkish Literature have not been prepared and published yet. In the studies carried out, Macedonian Turkish Literature was generally started after 1944 and it was examined after that. There has not been much concern before. In recent years, Macedonian Turkish Literature has been seen and examined as a whole. It was after 1944 that poets and writers who made up the contemporary Macedonian Turkish literature were raised.

The first periodical of contemporary Macedonian Turkish literature is Birlik Newspaper. Afterwards, publications such as Sevinç, Sesler and Tomurcuk Magazines came one after another. These publications were created by Necati Zekeriya, Fahri Kaya, İlhami Emin, Nusret Diso Ulku, Avni Engulli, Hasan Mercan, Fahri Ali, Avni Abdullah and many other writers whose names cannot be mentioned here. These media organs served as the authority for the publication of the works of master writers and a school for young writers. Examples of Macedonian Turkish literature in poetry, essays and stories are included in the mentioned organs.

In this study, Tomurcuk Magazine, one of the important works of Macedonian Turkish Children's Literature, has been examined in terms of values education. In our study, values education and its characteristics, History of Macedonia in the Balkans, Turkish Literature in Macedonia, children's literature in Macedonia were examined and information about Tomurcuk Magazine was given. Then, the texts in Tomurcuk Magazine were examined in

terms of values education. Finally, some detections, findings and data obtained in the previous sections of the study were collected and evaluated.

Tomurcuk Magazine started its publication life in September 1957 and continued until 2004. The main purpose of this magazine is to contribute to the education and training of children. During its period, the magazine published 10 issues per year. The publications started in September of each academic year and ended in June. The subjects were selected in accordance with the school curriculum and the cartoons, paintings, drawings and drawings that appeal visually to the children were arranged to attract the attention of the children.

The magazine, which aims to give the Turkish children basic values such as respect, love, tolerance, patience, help, mercy and compassion, has fulfilled a very important task in this respect. In this research, the numbers of the magazine published between 1957-1958 academic year and 2003-2004 academic year were examined in terms of values education. This study will guide the researchers who will work on Turkish Macedonian literature and values education in Northern Macedonia.

Values examined in the magazine constitutes religious, aesthetic, economic, political, social, theoretical values and added values are classified under 8 main headings. The sub-objectives of the study is to determine how often values are mentioned in the texts in the magazine. The magazines examined in the research were collected by qualitative research method in the screening model and the data were collected by document analysis. The findings were analyzed by content analysis method.

As a result, 468 of the 470 issues in the 47 year of publication period of the magazine were reached. The magazine has been published for 34 years in Yugoslavia and 13 years in Macedonia. When this process was evaluated, a total of 3074 values were determined, 1724 in Yugoslavia and 1350 in Macedonia. When the value of 3074 is divided by the number of 468 magazines, it is seen that there is approximately 6.5 value per issue. This result reveals that Tomurcuk magazine acts delicate in terms of values. The magazine was also delicate to this issue since every value in the sub-headings showed a similar distribution in Yugoslavia and Macedonia periods.

Keywords: Children's magazine, Tomurcuk magazine, Macedonia, Turkish Literature, Macedonian children's literature, values education

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	xvi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvii
KISALTMALAR	xviii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1 Araştırmanın amacı ve önemi.....	2
1.2 Problem cümlesi	3
1.2.1 Alt problemler	3
1.3 Varsayımlar	3
1.4 Sınırlılıklar.....	4
1.5 Tanımlar	5
BÖLÜM II	8
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1 Değerler	8
2.1.1 Değer kavramı ve değerler eğitimi	8
2.1.2 Değerlerin sınıflandırılması.....	11
2.1.3 Değerlerin özellikleri ve işlevleri	12
2.2 Balkanlarda Makedonya'nın tarihi	13
2.2.1 Osmanlı öncesi Makedonya tarihi	15

2.2.2 Osmanlı dönemi Makedonya tarihi	16
2.2.3 Balkan Savaşlarından sonra Makedonya’da yaşayan Türklerin durumu	18
2.2.4 İkinci Dünya Savaşı sonrası (Yugoslavya dönemi) Makedonya.....	20
2.3 Makedonya’da Türk edebiyatı.....	21
2.3.1 Makedonya’da Osmanlı dönemi Türk edebiyatı	21
2.3.2 Balkan Savaşlarından sonra Makedonya Türk edebiyatı	23
2.3.3 Makedonya çağdaş Türk edebiyatı	25
2.4 Makedonya’da çocuk edebiyatı	32
2.4.1 Çocuk edebiyatı kavramı	32
2.4.1.1 Çocuk kitaplarının taşınması gereken tasarım özellikleri.....	36
2.4.2 Makedonya Türk çocuk edebiyatı	38
2.4.3 Makedonya’da yayınlanan Türkçe gazete ve dergiler	56
2.4.4 Makedonya’ da çocuk dergileri	60
2.4.4.1 Bahçe dergisi	61
2.4.4.2 Petek dergisi	63
2.4.4.3 Kardeş dergisi	64
2.4.4.4 Kardelen çocuk dergisi	65
2.5 Makedonya Türk çocuk edebiyatında Tomurcuk dergisi	66
2.5.1 Tomurcuk dergisinin yayın amacı ve genel özellikleri	67
2.5.2 Tomurcuk dergisinin sorumlu yazarları, yazı kurulu ve yayın konseyi	67
2.5.3 Tomurcuk dergisinin teknik sorumluları ve resamları	67
2.5.4 Tomurcuk dergisinin şekil özellikleri.....	68
2.5.5 Tomurcuk dergisinin fiyatı ve abonelik sistemi	69
2.5.6 Tomurcuk dergisinin muhtevası	69
BÖLÜM III.....	84
YÖNTEM.....	84

3.1 Araştırmanın yöntemi.....	84
3.2 Araştırmanın evreni ve örnekleme / Çalışma grubu.....	84
3.3 Veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri.....	85
3.4 Verilerin analizi	85
BÖLÜM IV	88
BULGULAR	88
4.1 Tomurcuk dergisinde değerler eğitimi	88
4.1.1 Ahlaki değerler	96
4.1.1.1 Alçak gönüllülük	98
4.1.1.2 Bağışlama	101
4.1.1.3 Cesaret	103
4.1.1.4 Cömertlik	108
4.1.1.5 Diğerkâmlık	112
4.1.1.6 Doğruluk.....	115
4.1.1.7 Dürüstlük	123
4.1.1.8 Fedakârlık	126
4.1.1.9 İyi niyet.....	128
4.1.1.10 Kadirşinaslık.....	130
4.1.1.11 Merhamet.....	131
4.1.1.12 Mürüvvet	137
4.1.1.13 Namuslu olmak.....	137
4.1.1.14 Onur/öz saygı.....	138
4.1.1.15 Özgüven.....	139
4.1.1.16 Sabır.....	139
4.1.1.17 Samimiyet.....	141
4.1.1.18 Sözünde durma	141

4.1.2 Dinî değerler	144
4.1.2.1 Dinî günlere duyarlılık.....	145
4.1.2.2 Hakikat sevgisi	145
4.1.2.3 Hakseverlik (Allah inancı)	146
4.1.2.4 Hayâ.....	148
4.1.2.5 İbadet yerlerine saygı.....	149
4.1.2.6 İffet	149
4.1.2.7 Peygamber sevgisi	149
4.1.2.8 Şükür.....	150
4.1.2.9 Tevekkül	151
4.1.3 Estetik değerler	151
4.1.3.1 Estetik zevk	152
4.1.3.2 Geleneksel sanatlara saygı.....	154
4.1.3.3 Müziğe değer verme	157
4.1.3.4 Sanatlara duyarlılık.....	158
4.1.3.5 Türk müziğine değer verme.....	159
4.1.4 İktisadi değerler	159
4.1.4.1 Kanaat.....	160
4.1.4.2 Tasarruf.....	162
4.1.4.3 Tutumluluk	163
4.1.5 Siyasi değerler	165
4.1.5.1 Adalet değeri.....	167
4.1.5.2 Bağımsızlık.....	169
4.1.5.3 Demokrasi.....	175
4.1.5.4 Eşitlik.....	179
4.1.5.5 Farklılıklara saygı duyma	179

4.1.5.6 İnsan haklarına saygı	183
4.1.5.7 Tarafsızlık.....	183
4.1.5.8 Uzlaşma	183
4.1.5.9 Vatan sevgisi	184
4.1.6 Sosyal değerler	192
4.1.6.1 Aile birliğine önem verme.....	194
4.1.6.2 Aile sevgisi (anne, baba, kardeş).....	196
4.1.6.3 Anne sevgisi	209
4.1.6.4 Kardeş sevgisi.....	217
4.1.6.5 Barış.....	221
4.1.6.6 Bayrak sevgisi	227
4.1.6.7 Bayramlar	229
4.1.6.8 Dayanışma	237
4.1.6.9 Dil sevgisi.....	239
4.1.6.10 Doğa sevgisi	243
4.1.6.11 Doğal çevreye duyarlılık	254
4.1.6.12 Dostluk/Arkadaşlık.....	258
4.1.6.13 Duyarlılık.....	263
4.1.6.14 Emaneti koruma.....	265
4.1.6.15 Gazilik	266
4.1.6.16 Görgülü olma.....	266
4.1.6.17 Güvenilirlik.....	270
4.1.6.18 Hoşgörü	271
4.1.6.19 İnsan sevgisi	273
4.1.6.20 İyilik yapma.....	274
4.1.6.21 Komşuluk	280

4.1.6.22 Konukseverlik.....	284
4.1.6.23 Kültürel mirası yaşatmaya duyarlılık	287
4.1.6.24 Millet sevgisi	288
4.1.6.25 Millî ve evrensel değerlere duyarlılık.....	291
4.1.6.26 Millî, manevi ve ahlaki değerlere duyarlılık	293
4.1.6.27 Nezaket	295
4.1.6.28 Özel yaşamın gizliliğine saygı.....	298
4.1.6.29 Paylaşma.....	298
4.1.6.30 Sağlıklı yaşama.....	303
4.1.6.31 Saygı.....	307
4.1.6.32 Büyüklere saygı	313
4.1.6.33 Geleneklere saygı	315
4.1.6.34 Sevgi	317
4.1.6.35 Din sevgisi	325
4.1.6.36 Edebiyat sevgisi.....	330
4.1.6.37 Hayvan sevgisi.....	332
4.1.6.38 Kitap sevgisi	341
4.1.6.39 Okul sevgisi	347
4.1.6.40 Tito sevgisi	350
4.1.6.41 Şehitlik.....	355
4.1.6.42 Tarihsel mirasa duyarlılık.....	358
4.1.6.43 Temizlik.....	360
4.1.6.44 Tutarlılık	366
4.1.6.45 Türk bayrağına ve İstiklâl Marşına saygı	366
4.1.6.46 Türk büyüklerine saygı.....	366
4.1.6.47 Türkçeyi doğru, güzel ve etkili konuşma	370

4.1.6.48 Vefa	372
4.1.6.49 Yardımlaşma.....	374
4.1.7 Teorik değerler	382
4.1.7.1 Açık görüşlülük	383
4.1.7.2 Bilimsellik	383
4.1.7.3 Çalışkanlık.....	383
4.1.7.4 Kararlılık.....	391
4.1.7.5 Ölçülülük	393
4.1.7.6 Sorumluluk	395
4.1.7.7 Yeniliğe açıklık	400
4.1.8 Eklenen değerler	401
4.1.8.1 Geleneksel el sanatları	402
4.1.8.2 İş birliği	404
4.1.8.3 Kahramanlık	405
4.1.8.4 Müjde.....	415
4.1.8.5 Sadakat	416
4.1.8.6 Sofra adabı.....	418
4.1.8.7 Üretkenlik	418
4.1.8.8 Vicdanlı olma	419
4.2 Tomurcuk dergisinde değerlerin dağılımı ve sıklığı.....	421
4.3 Problem cümlesine ilişkin bulgular	433
4.4 Alt problemlere ilişkin bulgular	434
BÖLÜM V	436
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	436
5.1 Sonuç ve tartışma	436
5.2 Öneriler.....	438

5.2.1 Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler.....	438
KAYNAKLAR.....	440
EKLER	452
ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİSİ	569

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Tomurcuk Dergisinin Yıllara Göre Yayın Bilgileri	71
Tablo 2. MEB Tarafından Hazırlanan Değerler Tablosu	88
Tablo 3. Dergilerin Taranması Sonucu Tespit Edilen Değerler Tablosu	91
Tablo 4. Yugoslavya Dönemi Değerlerin Dağılımı ve Sıklığı	422
Tablo 5. Makedonya Dönemi Değerlerin Dağılımı ve Sıklığı	427

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Ahlaki değerlerin dönemlere göre karşılaştırılması	97
Şekil 2. Dinî değerlerin dönemlere göre karşılaştırılması	144
Şekil 3. Estetik değerlerin dönemlere göre karşılaştırılması	152
Şekil 4. İktisadi değerlerin dönemlere göre karşılaştırılması	160
Şekil 5. Siyasi değerlerin dönemlere göre karşılaştırılması	166
Şekil 6. Sosyal değerlerin dönemlere göre karşılaştırılması.....	193
Şekil 7. Teorik değerlerin dönemlere göre karşılaştırılması.....	382
Şekil 8. Eklenen değerlerin dönemlere göre karşılaştırılması	402

KISALTMALAR

ASNOM:	Makedonya Anti-faşist Ulusal Kurtuluş Meclisi
AVNOY:	Yugoslavya Anti-faşist Ulusal Kurtuluş Konseyi
MEB:	Millî Eğitim Bakanlığı
TDK:	Türk Dil Kurumu
YFHC:	Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti
YSFC:	Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti
YTB:	Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çocuk üzerinde kullanılması gereken her yöntem saygı ve sevgiye yönelik olmakla birlikte, kullanılan materyallerde onun gelişimine katkıda bulunmalıdır. Bu materyaller içerisinde gazete ve dergilerin büyük rolü bulunmaktadır. Çocuğun gelişiminde gazete ve dergilerin önemi yapılan bilimsel araştırmalar ile de kanıtlanmıştır.

Çocuk edebiyatının en temel işlevlerinden biri çocuklara okuma sevgisi ile birlikte okuma alışkanlığı kazandırmaktır. Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukları nitelikli metinlere yönlendirmeyi başarabilen onlara zamanla okuma kültürü kazandırabilen bir sorumluluk üstlenmelidir (Şirin, 2007, s. 11).

Çocuk edebiyatı ürünlerine ve bu alanda ortaya çıkan kitaplara yönelik yapılan en büyük eleştirilerden bir tanesi öğretmenlerin bunları bir materyal olarak nasıl kullanacaklarını bilememeleridir. Türkçe eğitimi derslerinde çocukların dil gelişimleri ile birlikte temel dil becerilerine hâkim olabilmeleri amaçlanmaktadır. Bu amaçların sadece ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabı ile gerçekleştiremeyeceği kesindir. Bunun için derslerde kullanılan yardımcı kaynaklar önem kazanmaktadır.

Çocuk dergileri, çocuğun eğitiminde, gelişmesinde ve topluma katılmasında bilgi, beceri ve yetenekleriyle kendisini gösterebileceği bir eğitim aracıdır. Güncel olma özellikleriyle çocuk dergileri çocuğun eğitiminde önemli bir yer tutmaktadır. Çocuk dergilerinin en önemli özellikleri, bir haftalık, on beş günlük veya bir aylık süre içinde çocukların dünyasını ilgilendiren, haber, olay ve bilimsel gelişmelerin yansıtıldığı iletişim aracı olmalarıdır (Yalçın ve Aytaş, 2002, s. 208-209). Çocuk dergilerinde her ailede yaşanabilecek, her çocuğun başından geçebilecek, yaşanmış ya da yaşanması mümkün olan olaylar ve çocukların eğlenerek öğrenmelerini sağlayan bilgiler yer almaktadır.

Çocuk dergileri diğer edebiyat türleri gibi tek yönlü değildirler ve barındırdıkları birçok tür sayesinde çocukların ilgisini çeken süreli yayınlardır. Bu türlerin hepsini içerirler. Tekerleme, bulmaca, masal, hikâye, roman, tiyatro, biyografi, anı, gezi yazıları, fıkra, sohbet, deneme, makale gibi edebiyat türlerinin yanı sıra karikatür, resim, fotoğraf ve bulmacaya da yer verilir (Sınar Çılgın, 2007, s. 205). Dergilerde türlü konulara ilişkin kalıcı, öğretici ve ansiklopedik nitelikte yazılar bulunur; güncel haberlere ve yazılara ayrılan

sayfalar ise belli bir sınırı aşmaz (Oğuzkan, 2001, s. 338). Çocuk dergilerinde güncel haberler ve yazılardaki sayfa sınırlamasının diğer türlere de yer verilmesinden ileri geldiğini ifade etmek mümkündür.

Çocuğun özellikle dilsel ve zihinsel gelişiminde işitsel ve görsel öğelerin büyük rol oynadığı yapılan araştırmalar ile kanıtlanmıştır. Gazete ve dergiler içerdikleri yazılar ile çocuğun hem zihinsel hem de dilsel gelişimine katkı sağlar. Gazete ve dergilerden edindikleri bilgileri hafızalarında süzen çocuklar toplumsal olaylar ve genel kültür açısından da donanmış olurlar. Dergi ve gazete sayfalarının belirli bir sıra ile açılması da çocuğun dikkatini belli bir noktaya toplamasına yardımcı olur. Ayrıca çocuk okuduğu ya da kendisine okunan metinler sayesinde kelime dağarcığını geliştirir. Böylece dil açısından da etkili bir öğrenme gerçekleşmiş olur.

Yayınlandığı dönemdeki hızlı gelişmeler çocukların da dikkatini çekmekte ve onları bu yeni ve akıl ürünü araçlar hakkında bilgi edinmeye sevk etmektedir. Kitle iletişim araçlarından biri olan dergilerin çocuklar üzerinde etkisi çok büyüktür. Derginin ulaşmak istediği en büyük hedef kitlelerden biri çocuklardır çünkü dergiyi inceleyen çocuklar ondan en çok etkilenen ve onun verdiği mesajları en çok dikkate alan kesim konumundadırlar (Tuna, 2008, s. 19).

Sonuç olarak Çocuk edebiyatı, önce çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği ilkelerinden hareket ederek edebîlikten uzaklaşmadan çocukların okumaya karşı ilgi ve alışkanlıklarını geliştiren, onların duygu, düşünce ve hayallerini besleyen, sezdirerek öğretmeyi amaçlayan bir edebiyat anlayışıdır.

1.1 Araştırmanın amacı ve önemi

Bu çalışmada Tomurcuk dergisinde yer alan değerler ve derginin Makedonya Türk çocuk edebiyatındaki yeri ve önemi ortaya koyulacaktır. Makedonya ve Balkanlardaki Türk edebiyatları üzerine araştırmalar çok azdır. Bu çalışmada, Makedonya'daki Türk Çocuk edebiyatı ve Tomurcuk dergisinde yer alan değerler üzerine bir inceleme yapılması amaçlanmıştır. Tomurcuk dergisi hakkında bugüne kadar yapılan bir tek çalışma vardır. (Okumuş, Kaçar, Kaçar, 2013, s. 268-275). Bizim yaptığımız çalışma dergi hakkında değerler eğitimi konusunda yapılan ilk çalışma özelliğindedir. Tomurcuk dergisinin 1957-

2004 yılları arasındaki sayıları Yugoslavya ve Makedonya dönemlerini kapsadığından ayrıca önem arz etmektedir. Bununla birlikte Türkiye dışında yaşayan Türk toplumları için Türkçe basılan bir çocuk dergisi olması da çalışmanın önemini artırmaktadır.

Bu çalışmada Makedonya'daki Türk çocuk edebiyatının şiir, hikâye ve çocuk dergilerine tarihî ve sosyolojik eleştiri yöntemi üzere yaklaşılacaktır. Özellikle 1957 ile 2004 yılları arasında Makedonya'daki Türk çocuk dergisi Tomurcuk'ta yer alan değerlerin tespiti, tasnifi ve değerlendirilmesi tezin amacını oluşturacaktır.

1.2 Problem cümlesi

Makedonya Türk Çocuk Edebiyatında Değerler Eğitimi Tomurcuk Dergisi Örneği isimli çalışmamızda ele alınacak temel problem, Makedonya'da 1957-1958 eğitim öğretim yılı ile 2003-2004 eğitim öğretim yılları arasında yayınlanan Tomurcuk çocuk dergisi içerisinde yer alan metinlerde değerler eğitimine ne kadar katkıda bulunmuştur?

1.2.1 Alt problemler

Bu araştırmada aşağıda yer alan alt problemlere cevap aranacaktır:

1. Ahlaki değerlere ne kadar yer verilmiştir?
2. Dinî değerlere ne kadar yer verilmiştir?
3. Estetik değerlere ne kadar yer verilmiştir?
4. İktisadi değerlere ne kadar yer verilmiştir?
5. Siyasi değerlere ne kadar yer verilmiştir?
6. Sosyal değerlere ne kadar yer verilmiştir?
7. Teorik değerlere ne kadar yer verilmiştir?

1.3 Varsayımlar

Araştırmada kullanılan değerler eğitimi öğeleri, evrensel değerlerin yanı sıra Türk kültür öğelerini içeren öğelerdir.

Araştırmada kullanılan Tomurcuk dergisi belirlenen değerler tablosuna göre incelendiğinde yeterli olacağı varsayılmıştır.

1.4 Sınırlılıklar

Çalışma Makedonya’da Türk çocuk edebiyatındaki değerler eğitimi ve 1957 ile 2004 yılları arasında neşredilen Türk çocuk dergisi Tomurcuk ile sınırlıdır. Tomurcuk dergisi 1957-2004 arasında toplam 47 yıl yayın hayatına devam etmiştir. Dergilere Makedonya Millî Kütüphanesinden erişilmiştir. Her eğitim öğretim yılında 10 dergi basılmıştır. Dergilerin bazı sayıları birlikte basılmıştır. Birlikte yıllık dokuz dergi basılmıştır. Dergilerin her sayısına ulaşamamıştır. Çalışma erişilebilen dergiler üzerinde yapılmıştır. Ulaşamayan sayılar ve birlikte basılan eğitim öğretim yıllarına göre aşağıda sıralanmıştır:

- 1966-67 eğitim öğretim yılında 9. sayıya erişilememiştir.
- 1971-72 eğitim öğretim yılında 16 adet dergi basılmıştır. Toplamda 9 sayı vardır. Her ay için 2 adet dergi basılmıştır. Diğer senelerde 10 sayı bulunmaktaydı. Son sayı bulunmamaktadır.
  - 1 Eylül (dergide yazmıyor)
  - 2-3 Ekim (dergide yazmıyor)
  - 4-5 Kasım (dergide yazmıyor)
  - 6-7 Aralık (dergide yazmıyor)
  - 8 Ocak (dergide yazmıyor)
  - 9-10 Şubat (dergide yazıyor)
  - 11-12 Mart (dergide yazıyor)
  - 13-14 Nisan (dergide yazıyor)
  - 15-16 Mayıs (dergide yazıyor)
- 1972-73 eğitim öğretim yılında 8 ve 9. sayılar birlikte basılmıştır. 10. sayıya erişilememiştir.
- 1973-1974 eğitim öğretim yılında 3 ve 4. sayılar ile 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 1977-78 eğitim öğretim yılında 3. sayıya erişilememiştir.
- 1979-80 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.

- 1980-81 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 1981-82 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 1982-83 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 1983-84 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır. 4 (Aralık) ve 8. aylara (Nisan) erişilememiştir.
- 1984-85 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 1985-86 eğitim öğretim yılına erişilememiştir.
- 1986-87 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 1988-89 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 1989-90 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 1990-91 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 1991-92 eğitim öğretim yılına erişilememiştir.
- 1992-93 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 1993-94 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 1994-95 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 1995-96 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 1996-97 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 1997-1998 eğitim öğretim yılında 1998 yılına ait 5, 6, 7, 8 ve 9. sayılarına (Ocak, Şubat, Mart, Nisan, Mayıs ve Haziran) erişilememiştir.
- 1998-99 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 1999-00 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 2000-01 eğitim öğretim yılında 8, 9 ve 10. sayılara erişilememiştir.
- 2001-02 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 2002-03 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılar birlikte basılmıştır.
- 2003-04 eğitim öğretim yılında 9 ve 10. sayılara erişilememiştir.

1.5 Tanımlar

Edebiyat ile çocuk edebiyatı arasındaki ayrımın nedeni çocuk edebiyatının dili, konusu, içeriği, anlatımı, yalınlığı ve içtenliğiyle önce çocuğa özgü olmasıdır. Çocuk edebiyatı ile

edebiyat arasındaki ayrımın nedeni, çocuğun yetişkinden farklı algılama biçiminden kaynaklanır (Şirin, 2007, s. 14).

Çocuk edebiyatı, edebiyatın içinde, çocuğu duyarlı bir birey, iyi okur ve edebiyat okuru olmaya hazırlayan geçiş dönemi edebiyatıdır (Şirin, 2007, s. 15).

Nitekim büyüklerin okudukları eserler de çocuklar tarafından okunabilir ancak aynı edebi zevk duyulamayacağı gibi eserde verilmek istenen mesaj da çocuk tarafından anlaşılmayabilir. Bu nedenle çocuk edebiyatı kavramı 21. yüzyılda “yayımlanan eserler, yazarlar, yayınevleri, temalar, konular, içerik, dil, üslup ve elbette çocuk” kavramlarıyla sık sık ele alınmakta ve tartışılmaktadır.

Çocuk dergileri, basın tarihi içerisinde yer almaktadır. Başlangıçta toplumun belli kesimlerine hitap eden basın, zaman içerisinde toplumun tüm kesimlerine ayrı ayrı hitap etme arayışına girmiştir. Sadece toplumun tamamına yönelik bir haberleşme yerine kadınlara, gençlere, çocuklara, değişik ilgi ve meslek gruplarına yönelik gazeteler ve dergiler çıkarılmaya başlanmıştır. İşte çocuk dergileri bu ayrışmanın sonucu olarak ortaya çıkmış ve gelişmiştir (Şimşek, 2002, s. 14).

Çocuk dergileri, çocuğun güncel ile olan bağıni kurması yanında eğlendiricilik ve eğiticilik vasıflarını da bünyesinde barındıran bir nitelik taşır. Bu dergiler bilgi vermenin yanında yayınladıkları çeşitli türlerdeki metinlere çocukta edebi zevk oluşmasına da yardımcı olurlar, güncel ve popüler olana yer verirler (Gürel ve diğerleri, 2007, s. 38-41).

Oğuzkan’a (2000) göre çocuk dergilerinde aşağıdaki içerik özellikleri bulunmalıdır:

- “Kullanılan resim, fotoğraf ve şekiller içeriğe uygun olarak düzenlenmeli ve anlaşılır olmalıdır.
- Çocuk dergilerinde güncel olaylara ve bu olayları açıklayan fotoğraflara geniş yer verilmelidir.
- Dergilerde yazı, resim, fotoğraf, bulmaca gibi bölümler dengeli şekilde dağıtılmalıdır.
- Öğreticilik yanında eğlendirmeye de gereken ağırlık verilmelidir.
- Çocukları el işleri ve yaratıcı uğraşılara yönlendirecek resim, şekil ve çalışmalara da yer verilmelidir.
- Farklı yazı türlerine yer verilmelidir.
- Çocukların ilgisini çeken pul biriktirme, nakış, model çıkarma, fotoğrafçılık, müzik, tiyatro, bale, keşif ve icatlar, evcil hayvanlar ve bakımı gibi konulara yer verilmelidir.
- Kısa cümle ve paragraflarla anlaşılır bir dil kullanılmalıdır.” (Oğuzkan, 2000, s. 38).

Dergilerin belirli bir dönemdeki olayları, duygu ve düşünceleri yansıttıkları bilinmektedir. Çocuk dergilerinin çocukları o döneme ait bilim ve teknolojiden haberdar ettikleri de bir gerçektir. Bilim ve teknolojideki gelişmelere bağlı olarak çocuğa sunulan düşünceler değişebilmektedir (Ulutaş ve Çaydaş, 2013, s. 763). Çocuk dergileri yayımlandıkları döneme ait olan ve teknolojik konuları anlatan resimlere büyük ilgi göstermiştir. Eğitim amaçlı çocuk dergileri ve çocuk dergileri arasında görsel bir iletişim söz konusudur. Teknoloji içerikli resimler çocukların ilgisini çekmede önemli görevler üstlenerek çocukların bu konuda bilgi sahibi olmalarını sağlamaktadır.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmaya konu olan kavramlarla ilgili kuramsal bilgilere ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1 Değerler

2.1.1 Değer kavramı ve değerler eğitimi

Değer; her hangi bir davranış, durum, olay ve olgunun insanlar arasında arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç, düşünce ve genel-geçer yargı ve tutum olarak tanımlanabilir. Her millet, bireylerinin kültürlenme sürecinde kendi değerlerinin edinmesini, kendi değerlerini benimsedikten sonra evrensel değerlere ulaşmasını bekler (Karatay, 2011, s. 473).

Son zamanlarda değer, üzerinde tartışmaların ve tetkiklerin en fazla yapıldığı kavramların başında gelmektedir. TDK Güncel Türkçe Sözlükte değer kavramının bir çok anlamı verilmiştir. Önce, “bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” olarak tanımlanan değer kavramı ayrıca, “Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha, valör”, “Üstün nitelik, meziyet, kıymet”, “Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse”, “Bir değişkenin veya bilinmeyenin sayısı ile anlatımı” olarak da tanımlanmaya devam edilmiştir. En sonunda ise değer kavramının konumuzla ilgili tanımı; “Bir milletin sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” şeklinde yapılmıştır (TDK, 2011).

Günümüz hızlı değişimlere sahne olmaktadır. Bunlar; çevresel, siyasal, sosyal ve psikolojik dönüşümleri beraberinde getirmektedir. Bu değişime uyum sağlamak, modern günümüz insanının psiko-soyal gelişiminin bir neticesidir. İnsanlar maddi farklılaşmalara kolay uyum sağlayabilirken toplumsal ve psikolojik manevi farklılaşmalara uyum sağlamada aynı seviyede başarı gösterememektedirler. Dahası henüz karakter gelişimi tamamlanmamış

gençlerde ve çocuklarda bu durum daha da sıkıntılı olmaktadır. Bu sıkıntıların aşılmasında en tesirli yollardan biri; genç nesilleri, içinde yaşadıkları toplumla kaynaştıracak değerlerin kazandırılmasıdır. Değerler eğitimi, değişen günümüz dünyasında kişilerin kendi kültürel ve toplumsal yargılarıyla birlikte evrensel değerleri kazanmasını ve meydana gelebilecek sıkıntılara karşı hazırlıklı olmalarını öngörmektedir (Gül, 2013, s. 63-64).

Değer kavramı; etik, estetik, siyasal, demokratik, dinî ve toplumsal olmak üzere pek çok alanı içine alan norm, inanç ve ilkeleri ifade eder. Dolayısıyla “değer” kavramını farklı bilim dalları ve bakış açıları tarafından tanımlanmaya çalışılmıştır. “Değer” kavramı eğitim bilimleri açısından yorumlandığında sosyoloji, felsefe ve psikoloji gibi alanlar çerçevesinde açıklanması gerekir. Birçok bilim adamı da değerler sistemine psikoloji, felsefe ve sosyoloji gibi bilim dalları açısından bakılması gerektiğini ifade eder (Tulumcu, 2015, s. 8).

Kişisel değerler; kişiler arası ilişkilerde doğrudan doğruya veya dolaylı olarak ortaya çıkan sevgi, dürüst olma, bağlılık, saygı, âdil olma, açık düşünebilme, doğru bağlantılar kurabilme vb. olarak sıralanabilir. Bir şeyin değeri, kendisiyle aynı cinsten olan şeyler arasındaki özel yeridir. Buna göre bir şeyin değerliliği – ve dereceleri - kendisiyle aynı cinsten olan şeyler arasındaki yerinden dolayı insanla olan özel ilgisi, insan için taşıdığı anlamdır (Kuçuradi, 2003, s. 41). Güngör (1998, s. 27)’e göre ise değer yargısı, bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğunu belirten ifadeyken değer; bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır.

Diğer taraftan değer, ahlak ya da değer felsefesinde, olgu bilincinden sonra ortaya çıkan ve olguya, belli duyguları, arzuları, ilgileri, amaçları, ihtiyaç ve eylemleri olan özneye ilişkisi içinde, belli nitelikler yüklemeye belirlenen tavır; öznenin olana, olguya yüklediği niteliktir. Buna göre, değer söz konusu olduğunda, işe mutlaka kişiliğin karışması gerekir. Öte yandan değer, öznenin ya da zihnin teorik bir tavır veya yöneliminden çok pratik bir tavır ya da yöneliminin ifadesidir. Değer, öznenin ilgili nesnenin kendi kişisel amacı ve eylemleriyle olan ilişkisini ifade etmek üzere ona, diğer niteliklerine ek olarak, sonradan eklendiği bir niteliktir. Değer işte bu süreçten sonra, kendi başına ve nesnel bir biçimde değerli bir şey olarak görülme suretiyle, nesnelleştirilir ve nesneye yansıtılır (Cevizci, 2000, s. 221). Günümüzde okul yalnızca bilginin değil değerlerin de öğretildiği yapılar olarak değerlendirilmektedir. Çocuk, değerlerle ilgili ilk eğitimini ailesinden alsa da bunun bir program dâhilinde aktarılacağı yerler, okullardır. Okulda değerler verilirken eğitimin doğal süreci içerisinde öğrencilere yaşatılarak kazandırılması gerekmektedir.

Değerler okullarda hem ders içi hem de ders dışı faaliyetlerin merkezinde yer almaktadır (Halstead ve Taylor, 1996, s. 3). Bu çerçevede yapılacak değer eğitimi çalışmaları aynı zamanda öğrencinin duyuşsal düzeyinin de gelişmesine katkı sağlayacaktır. Özellikle insanlara saygı duymayı, hayattaki kutsal şeylere hizmet etmeyi, fikir ayrılığının olabileceğini ve bütün insanların kanun önünde eşit olması gerektiği gibi demokratik değerlerin öğretildiği okullar ve eğitim programları, ahlaki karar almada ve karakter eğitiminde aileyi de desteklemelidir (Suh ve Traiger, 1999, s. 723).

Değerlerin öğrenilmesinde bilgi ve düşünce boyutu da önemlidir. İnsanlar tercihlerini ve yargılarını yeni öğrendikleriyle değiştirmekte ve şekillenmektedir. Sonuçta değerler genetik olarak aktarılmazlar. Değerler sosyal rollerle öğrenilerek sonraki kuşaklara aktarılırlar. Belirli bir sosyal rolde kişilerin neler yapması, neler yapmaması ve nelere kıymet vermesi gerektiği öğrenilir ve bunlar bir yaptırım da olabilir. Değerlerin oluşmasında sosyal destekler ve pekiştireçlerin yeri büyüktür. Bir değer insanlar tarafından onaylanır ve takdir görürse bireydeki etkisi yüksek olur. Değerler arkalarındaki toplumsal destekleri kaybettikçe değişmeye veya etkisizleşmeye başlamaktadır (Sarı, 2005, s. 77). O hâlde değer öğretiminde, çocuklara kazandırılması gereken değerler, ona hissettirilmeden; onaylamalar ve pekiştireçlerle desteklenmelidir.

Bir kavram olarak değerlerin pek çok özelliğinden bahsetmek mümkündür. İçten bir güç olarak değerler; bireysel davranışları etkiler; yaşamda ikilemde kalma anında karar vermeyi kolaylaştırır; toplum veya bireyler tarafından benimsenen birleştirici öğelerdir (Güçlü, 2015, s. 720).

Değerler, bireyin sağlıklı bir kişilik eğitimi için önemli; bireyi sosyal hayata hazırlayan, yine bireyin toplum hayatını düzene koyan ve millî kültürün aktarımında büyük katkı sağlayan kavramlardır. Değerler, eski çağlardan itibaren insan hayatında muhtelif isimlerle var olmakla birlikte bir disiplin hâline gelmesi ve sistemleşmesi zaman almıştır. Özensel (2003, s. 218) günümüzde değerle alakalı felsefi tartışmaların temelini 1890'lı yıllarda atıldığını söyler. Bununla beraber 20. yüzyılda gelişen teknoloji, sanayileşme, medyanın etkisinin yaygınlaşmasının ortaya çıkardığı olumlu sonuçlarla beraber bireyselleşme ve yabancılaşma gibi kavramları da hayatımıza sokmuştur. Toplumda artan suç oranları, ahlaki meselelerin yaygınlaşması değerler eğitimi zorunlu hâle getirmiştir. Ulusoy ve Arslan (2014) değerler eğitimi geçmişinin 1920'li yıllarda Amerika'da karakter eğitimi adı altında yapılan çalışmalara dayandığını ifade eder ve bu çalışmaların 1970'li yılların ortalarından sonra

yayımlandığını ifade etmişlerdir. Ülkemizde ise değerler eğitiminin planlı bir şekilde ele alınıp okullarda işlenmesi 2004 yılından sonradır (Tulumcu, 2015, s. 17).

Sonuç olarak toplum hayatının sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi ve insanların mutluluğu için değerler eğitiminin önce ailede ve ardından eğitim sistemi içinde bilinçli ve sistemli bir şekilde gerçekleştirilmesi kaçınılmazdır. Bireyin ve toplumun huzuru, milletin geleceği için, daha da önemlisi dünya insanlığının mutluluk ve refahı için değerler eğitiminin gerekliliği bütün eğitim çevreleri tarafından da vurgulanmaktadır.

2.1.2 Değerlerin sınıflandırılması

Değer kavramı uzun zamandır tam anlamıyla tanımlanamamıştır. İnsanoğlunun dünyaya gelişle birlikte ortak bir takım yönler bulunmasına rağmen, iyi – kötü, doğru – yanlış, güzel – çirkin, faydalı – zararlı, sevap – günah kavramları daima tartışma konuları olmuştur. Bu sebeple hep sorgulanmış ve çeşitli değerlerin ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Bundan dolayı değer, toplumda birlik ve beraberliğin, uyum içinde yaşamın sağlanabilmesi için ortaya konulan önemli bir kavram olmuştur.

Çok eskilere dayanan bir kavram olan değerler, birçok felsefeciler tarafından düşünülmüş ve bu kavramın ne olduğu, nasıl ortaya çıktığı hususunda fikirler ortaya atılmıştır. Değer, farklı bir yaklaşımla “doğruluk, namuslu olma, iyilikseverlik, kutsallığı olan, sahip olduğu takdirde insanı yücelten” bunlara sahip olmayanlarla kıyaslandığında kendi varlık alanında ona bir ayrıcalık ve erdem kazandıran ilkelerdir. Başka bir ifadeyle; “değerli olan, insanın değerini koruyan ve ona değer kazandıran şey” olarak tanımlamak da mümkündür (Uysal, 2003, s. 52).

Değer, başka bir kavram olarak çeşitli kavramlarla kıyaslanma suretiyle anlam yüklenmeye çalışılan da bir sözcüktür. Değer ve değerler eğitimi üzerine çalışan araştırmacılar değeri, olgu kavramı üzerinden giderek anlamlandırmaya da çalışmışlardır. Olgular, “realitede meydana gelen ve ölçülebilen olay”dır (Arslan, 2013, s. 108). Demek ki olguların bir gerçekliği, dış dünyada yeri ve en önemlisi ayırt edici bir ölçümü vardır. Oysa değer veya değerlerin, realitesi yoktur. Dış dünyaya bakıldığında sevgi, saygı gözle görülmez. Sadece çeşitli insan davranışlarıyla hissedilir ve anlaşılır. Aynı şekilde değerlerin bir ölçümü de yoktur.

Saygı duygusunun iyi – kötü olduğunu bildiren bir ölçüt yoktur. Sadece çeşitli toplumlarda saygı belirten ifadeler vardır. Ancak aynı ifade bir başka toplumda değişik anlamlara gelebilmektedir. Bu nedenle de değerler üzerinden hiçbir kavramın genel geçerliliği olduğu söylenemez. Bugün havanın sıcak ya da yağışlı olması bir doğal olgu, İstanbul'un fethi bir tarihsel olgu, bir ressamın yaptığı resim de sanatsal olgudur. Bugün örneğin havanın ısısının 20 derece olması ya da metrekaresine şu kadar kilogram yağmur düşmesi vb. bu olayların olgusal yönü ile ilgili ve herkesin fikir birliği ettiği şeyler iken, bahçesini sulamak isteyen bir bahçıvan için, havanın yağmurlu olması çok *iyi* bir şey olmasına rağmen, çömlüklerini kurutmak isteyen bir çömlükçi için *kötü*'dür. Keza İstanbul'un fethi Türkler tarafından *iyi* olarak değerlendirilmesine rağmen, Bizans için hiç de *iyi* olmamıştır. Öte yandan bir ressamın tablosu bana göre *güzel* iken, bir başkasına göre pekâlâ *çirkin* olabilir. İşte değer kavramı, olgusal yönünde herkesin ittifak ettiği olaylara yüklenen farklı anlamlarda, onlara atfedilen önemde karşımıza çıkıyor (Arslan, 2013, s. 108-109). Tüm bu kavramalar değerlerin, ne yazık ki mutlak değerlendirme ölçütleri olmadığını ispatlıyor.

2.1.3 Değerlerin özellikleri ve işlevleri

Bireylerin içinde buldukları olumsuz durumlarla baş edebilmenin bir yolu da sahip oldukları değerlerdir (Dilmaç, Deniz ve Deniz, 2009, s. 11). Değerler, günlük hayatımızda farklı işlevleri ve özellikleri ile önemli bir yere sahiptir.

Toplumsal yapıyı oluşturan ekonomi, siyaset, aile, hukuk, eğitim, din gibi temel kurumların hepsi kendine ait değerleri de içerir (Özensel, 2003, s.228). Bununla beraber değerler, öznel ve değişkendir (Yaman, 2014, s.24). Her insan hayatında farklı değerler üzere değerlendirilebilir. Bu sebepten dolayı değerler kişiden kişiye değişmekle beraber, her kişinin farklı önem derecesine sahip değerleri vardır.

Fichter'e (2012, s. 167) göre ise değerlerin özellikleri şu şekildedir:

- “Değerler paylaşılır; kişilerin çoğunluğu değerler üzerinde uzlaşmıştır.
- Herhangi bir bireyin yargısına bağlı değildir.
- Ciddiye alınırlar; kişiler bu değerleri, ortak refahın korunması ve sosyal gereksinimlerin karşılanması ile birlikte görür.
- Değerler coşkularla birlikte bulunur; kişiler yüce değerler için özveride bulunur, dövüşür ve hatta ölürlür.
- Son olarak, değerler kişiler arası oydaşma ve uzlaşma gerektiği için, kavramsal olarak diğer değerli nesnelere soyutlanabilir.”

Rokeach (1973) değerler üzerine yapmış olduğu araştırmalarda; değerlerin göreceli, her

insanın bir değere farklı derecelerde sahip olabileceği, değerlerin bir değer sistemi içinde organize edildiği ve sahip olunan değerlerin toplumun dolayısıyla kültürün bir ürünü olduğu sonuçlarına ulaşmıştır (Akt. Ekşi ve Katılmış, 2011, s. 9). Bununla beraber değerler durağan bir yapıya sahip değildir zaman içinde farklılaşabilirler. Değerler zamanla değişebilir, yerine yenileri gelebilir, eskiyen değerler atılabilir (Çınar, 2013, s. 209).

Değerlerin temel fonksiyonları vardır ve bireylerin yaşamlarındaki önemi gözardı edilemez. Kişilerin içinde buldukları olumsuz durumlarla baş edebilmelerinin bir yolu da sahip oldukları değerlerdir. Değerler muhtelif işlevleri ve özellikleri ile hayatımızda önemli bir yere sahiptir.

Schwartz (2012, s. 3-4) değerleri altı ana madde olarak belirler:

- “Değerler insanları etkilemek için birbirine ayrılmaz bir şekilde bağlanmış inançlardır.
- Değerler eylemde bulunmak için harekete geçiren istenilir hedefe işaret eder.
- Değerler özel eylem ve durumların ötesine geçer.
- Değerler standartlar veya ölçütler olarak işlev görür.
- Değerler bir değer diğerine göre önemine göre sıralanır.
- Değerlerden görece daha önemli olan eylemi yönlendirir biçimdedir.”

Milletlerin ve bireyin hayatında büyük bir öneme sahip olan değerlerle ilgili özellikler MEB Sosyal Bilgiler Dersi İlköğretim Programında (2006) şu şekilde özetlenmiştir:

- “Değerler toplum veya bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
- Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
- Sadece bilinç değil duygu ve heyecanı da ilgilendiren yargılardır.
- Değerler kişinin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
- Değerlerin normlardan farkı daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değer normu da içerir” (Tulumcu, 2015, s. 9-11).

Görüldüğü gibi değerlerin özellikleri ve işlevleri, bireyin ve toplumun mutluluğu açısından önem taşımaktadır. Bu bakımdan eğitim sistemimiz ve programlarımız içerisinde geç de olsa yer almış olması olumlu bir gelişmedir.

2.2 Balkanlarda Makedonya'nın tarihi

Balkanlar, Avrupa'nın güneydoğusunda yer alan bir yarımadadır. Balkan yarımadası, bir coğrafya parçası olarak adını dahi Türkçeden almış, Türk kültürüne beşik olmuş, Türk, Slav

ve Germen kültürlerinin dönem dönem hakimiyet mücadelelerine sahne olmuş bir bölgedir. Bir coğrafi terim olarak Balkan *sıradağ* ya da *dağlık* anlamındadır. Hâlen coğrafya, tarihi coğrafya, siyasi ve kültürel coğrafya deyimini olarak kullanılmaktadır (Yıldırım, 1998, s. 8). Batısında Adriyatik denizi, güneyinde Akdeniz ve doğusunda Ege, Marmara ve Karadeniz yer alıyor. Kuzey sınır olarak Tuna ve Drava nehirleri kabul ediliyor.

Bugün Balkan yarımadasının orta güney kısmında küçük bir ülke olarak yer alan ve doğuda Bulgaristan, batıda Arnavutluk, kuzeyde Sırbistan ve Kosova, güneyde ise Yunanistan ile komşu olan Makedonya, tarihte kuzey ve kuzeybatı Yunanistan ile güneydoğu Bulgaristan'ı da içine alan geniş coğrafi bir bölgenin adıdır. Bugünkü Makedonya'nın dar sınırlarına karşın tarihî Makedonya'nın sınırları çok daha geniş olup doğuda Aşağı Nestos (Mesta) Irmağı ve Yunanistan ile Bulgaristan arasında yer alan Rodop masifinin batı yamaçları; kuzeyde Şiroka (Geniş) Dağları, Kara Dağ (Skopska Crnagora) ile bugünkü Kuzey Makedonya Cumhuriyetinin de kuzey sınırını oluşturan Şar Dağlarıyla belirlenirken, Korab sıradağlarıyla Arnavutluk-Kuzey Makedonya arasındaki Prespa gölü batı sınırını; Pindos dağları güneybatı sınırını; bütün çığırı Yunanistan'da olan Bistrica (Aliakmon) Irmağı, Ege Denizinin kuzeyindeki Olimpos Dağı, Selanik körfezi ve Khalkidiki yarımadası ise bölgenin sınırını oluşturmaktadır (Nureski, 2008, s. 23).

Makedonya, bağımsızlığını ilan ettiği 1991'den bu yana güney komşusu Yunanistan ile devam eden isim sorunu nedeniyle Avrupa Birliği (AB) ve NATO'ya üye olamıyordu. Yunanistan Başbakanı ile Makedonya Başbakanı, 12 Haziran 2018'de ülkelerinde düzenledikleri görüşmeler neticesinde *Kuzey Makedonya Cumhuriyeti* adı üzerinde anlaşabildiklerini açıklamış, iki ülke hükümet temsilcilerin katılımıyla 17 Haziran 2018'de imzalar atılmıştır. Bununla beraber üçüncü kez anayasa değişikliğine yol açıldı. Bu anayasayla beraber Makedonya Meclisi, 11.01.2019'da ülkenin isminin resmen *Kuzey Makedonya Cumhuriyeti* olarak değiştirilmesini içeren yasayı onaylamış oldular. Bu onayı Makedonya'da iki Türk partisi temsilcileri olan milletvekilleri de desteklediler.

Makedonya, tarihî anlamda aynı zamanda Osmanlı Devletinin Selanik, Manastır ve Kosova vilayetlerinden oluşan topraklara verilen addır. Bugünkü Kuzey Makedonya Cumhuriyetini oluşturan topraklar, Balkan Savaşları sonucunda Sırbistan'a bırakılan topraklardan oluşmaktadır. Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı döneminde Krallık içerisindeki Makedonya toprakları Güney Sırbistan olarak adlandırılmıştır (Erol, 2013, s. 281).

Makedonya, sahip olduğu coğrafi konumuyla, aynı zamanda beşerî bir kesişme noktası olma özelliğine de sahiptir. Batısında Arnavut dünyası yer alırken, kuzeyinde Sırlar, doğusunda Bulgarlar yaşamakta, güneyinde ise Helen dünyasına açılmaktadır. Dolayısıyla, Balkan yarımadasının etnik tablosuna bakıldığında dört temel etnik grup ve aralarında Türklerin de bulunduğu birçok etnik azınlığın varlığı görölmektedir. Dört temel grup Güney Slavlar, Romenler, Yunanlılar ve Arnavutlar olarak kabul edilirken, Güney Slavlar da kendi içinde Slovenler, Hırvatlar, Sırlar ve Bulgarlar olarak ayrılmaktadır. Balkanlardaki halklara 14. Yüzyıldan itibaren Müslüman Türkler de dahil olmuştur. Dolayısıyla, Makedonya için tarih boyunca verilen mücadelelerin önemli bir sebebi de bölgenin karmaşık etnik yapıya sahip olmasıdır. Bu etnik yapı, komşu ölkelerin Makedonya üzerindeki istek ve iddialarının temelini oluşturmaktadır. Makedonya farklı etnik kökenden insanların bulunduğu ve üst üste yerleştiği bir alandır. Fakat bu değişik etnik gruplar arasında evlilikler nadir olduğu için, Makedonya bir erime potası olmamıştır. Nitekim farklı etnik gruplar yüzyıllar boyunca yan yana yaşamalarına rağmen kendi kimliklerini ve kültürlerini koruyabilmişlerdir (Erol, 2013, s. 281-282).

2.2.1 Osmanlı öncesi Makedonya tarihi

Türk milletinin Balkanlarla, daha doğrusu bizim tabirimizle Rumeli ile ilişkisi çok erken dönemlerde başlamıştır. Türkler, MS. 4. yüzyılda Batı Hun Türklerinin yerlerinden kopmaları ve Orta Avrupa'ya gelmeleri sonucunda yeni bir yurt kurarlar. Bu yerleşme aynı zamanda günümüz Avrupa dünyası biçimlenmesine ve bu günkü coğrafi düzene girmesine etki eder. Kuzeyden ve Güneyden gelen Türkler 13. yüzyıl içinde Avrupa'da birleşir. Türk kültürünün bu coğrafyada etkisi bu yıllara dayanır (Yıldırım, 1998, s. 8). XI ve XII. yüzyıllarda ise Peçenek, Kuman ve Uz Türkleri Balkanlar'a gelip yerleştiler. Hunlardan itibaren çeşitli Kıpçak Türk boylarının yanı sıra Oğuz Türk boylarını da farklı zaman dilimlerinde bölgeye yerleşmeleri ve kültür katmanları oluşturmalarıyla belirlenmiş bir tarihtir (Özönder, 2001, s. 203-209). Erken Dönem Osmanlı kaynakları fetih siyaseti çerçevesinde Anadolu'daki Türk unsurunun Balkanlara getirilip iskân edildiğini haber vermektedir. 14. yy. ve 15. yy.da gerçekleştirildiği anlaşılan bu iskân hareketi özellikle erken dönemdeki zorunlu bir göçtür (Artun, 2007, s. 295).

XIII. yüzyıl ortalarında da muhtemelen Moğol istilasından kaçan Sarı Saltuk ile sonradan onun adıyla anılan Türkmen aşireti Balkanlar'a geçti ve Dobruca dolaylarında ilk Müslüman Türk cemaatini meydana getirdi.

2.2.2 Osmanlı dönemi Makedonya tarihi

Yaklaşık olarak beş buçuk asırlık (1371-1912/1913) bir dönem boyunca Osmanlı Devletinin hâkimiyeti altında kalmış olan Makedonya bölgesi, 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında önemli gelişmelere sahne olmuştur. Önce Ayastefanos, ardından da 1878 Berlin Anlaşması ile sınırları tartışmalı hâle getirilen Makedonya, üzerinde egemenlik ya da paylaşma savaşının yaşandığı bir bölgeye dönüşmüştür (Erol, 2013, s. 283). Nitekim 1912 yılına gelindiğinde Balkan Savaşları patlak vermiş ve bu savaşlar neticesinde Makedonya toprakları tamamen Osmanlı hâkimiyetinden çıkmış, Balkan ülkeleri arasında paylaştırılmıştır.

Balkanlarla asıl uzun süreli ve kalıcı ilişkiler Osmanlı Devleti zamanında başlamış ve günümüze kadar da devam etmiştir. Osmanlı döneminde bu ilişkiyi ilk başlatan Orhan Gazi'nin büyük oğlu Rumeli Fatih'i adıyla anılan Süleyman Paşa'dır. Onun 1354 yılında Çanakkale Boğazını geçerek Gelibolu'ya ulaşmasıyla başlayan fetih hareketi, kendisinden sonra dalgalar hâlinde devam etmiş ve Balkanlar kısa bir süre sonra Osmanlı Devletinin en önemli kanatlarından biri haline gelmiştir (Engüllü ve İsen, 1997, s. 13). Örnek olarak Edirne hariç bugünkü Trakya sınırına ulaşma tarihi ilk fetihden sadece üç yıl sonradır.

I. Murat devrinde ise (1362-1389) bu sınırlar Tuna'ya ve Adriyatik denizine ulaşmış bulunuyordu. Yıldırım Bayezid (1389-1402) hareketi Romanya'ya doğru genişletmiş, Fatih Sultan Mehmet ise (1432-1481) Atina'ya, Bükreş'e girmiş ve Bosna Hersek'i almıştı. Kanuni Sultan Süleyman, Balkan seferlerinin yönünü Kuzey'e doğru çevirmiş, Orta Avrupa'nın kilidi sayılan Belgrad'ı alarak (1521) Macaristan'a girmiş ve Mohaç Meydan Muharebesi ile bu ülkeyi de topraklarına katmıştı. Bu tarihten itibaren Balkanlar iki yüz yıl sürecek bir barış ortamına kavuşmuş ve bölge hızlı bir gelişme göstermiştir. Balkanlar'da bu manzara 1663'ten itibaren bozulmaya başlamış 1699 Karlofça Anlaşmasından sonra atalarımız bu topraklardan kademe kademe çekilmek zorunda kalmışlardır. 1832 yılında Yunan Krallığı kurulmuş, 1878'de ise Romanya, Sırbistan ve Karadağ devlet olarak teşekkül etmiştir. Makedonya, Batı Trakya ve Bulgaristan'ın bazı bölgelerinden ise 1912 yılında

çekilmiştir. Son gelişmelerden sonra bugün Balkanlarda Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Sırbistan, Makedonya, Bosna-Hersek, Hırvatistan ve Arnavutluk olmak üzere sekiz devlet yaşamaktadır. Bunların ilk beşinde günümüzde de belli yoğunlukta Türkler yaşamaktadır (Engüllü ve İsen, 1997, s. 13).

Balkan yarımadası Osmanlıların eline geçtikten sonra Balkanlardaki halkların yaşama biçimleri gelenek görenekleri, kültürleri, Türk dilinin yaygınlaşması cami, hamam medrese, tekke, türbe, çeşme, köprü, kervansaray vb. Osmanlı eserlerinin hızla inşa edilmesiyle değişime uğramıştır. Türklerle, Türk diliyle, Türk kültürüyle iç içe yaşayan Balkan halkları Türk kültüründen etkilenmişlerdir (Hafız, 1985, s. 5-10).

Türkler de doğal olarak Balkanlardaki yerli topluluklardan etkilenmişlerdir. Ancak Türklerin yönetici kesim olarak kendi etkileri daha büyük olmuştur. Fransız Georges Castellan, 14-18. yüzyıllar arasında Balkan halklarının dil ve dillerini değiştirmeden Türk usulü yaşadıklarını belirtmekle yetinmez, şunları da ekler: “O aralık dönemin seyyahları Balkan kentlerinin hatta Hristiyan nüfusun çoğunlukla olduğu yerlerde bile yaşama biçiminin Türk karakterinde olduğunu” belirtir. Buna göre “Selanik, Belgrad, Sofya’da herkes çarşaf giyiyordu ve pek çok kilise kadın ve erkekleri ayıran tahta parmaklıklarla bölünmüştür. 19. yüzyıla kadar Belgratlı Sırp kadınlar çarşaf giyiyor kocaları da sarık sarıp nargile içiyorlardı”. 1829’da Vuk Karaciç’te bunları doğrular. *Şehirde Sırp lar Türk adetlerine göre yaşıyorlardı* (Castellan, 1995, s. 148). Bu konuda 1665’te Rycout’un verdiği örnek çarpıcıdır. Rycout *Osmanlılardan önce 1200 yıllık geçmişi olan Sofya kendi için öylesine her şeyiyle Türk ki içinde Türklerin kendilerinde daha antik görünen hiçbir şey yok*, der (Koloğlu, 1999, s. 7).

Makedonya’da ve Bosna’da Türklerin hayatlarına imrenen Hristiyan halk kitleler hâlinde İslam dinine geçiyordu. Osmanlılar akılcı iskân politikalarıyla Balkanlarda feth ettikleri topraklara konar-göçer Türk oymaklarını getiriyor, şehir ve kasabalara yerleştiriyorlardı. Ayrıca yeni yurtlarına bağlanmaları ve hayatlarını sürdürebilmeleri için çiftçi ve zanaatı olan Türk göçmenlere toprak veriliyordu (Artun, 2007, s. 297).

Romen tarihçisi Beldiceanu günümüzde hâlâ Türk kültürü damgasını yaşadığını şöyle anlatmıştır: ...Gelenekler ve Osmanlı söz hazinesi halkların dillerinde yaşamağa devam ediyor. Arnavutlar, Bulgarlar, Yunanlılar, Makedonyalılar, Boşnaklar, Sırp lar ve Romenlerin miras aldıkları bu hazineye bir göz atılırsa Osmanlı uygarlığının ne derece kendini kabul ettirmeyi becerdiği ve Balkanlardaki yaşamın bazı yönlerini şekillendirdiği

fark edilir. Bir evin mobilyası, oda eşyası, giyim, yiyecek ve kent çevresine ait en az iki yüz kelimenin Türkçe olması anlamlıdır (Koloğlu, 1999, s. 7).

Yazarın bu değerlendirmeyi izleyen yargısı ise daha önemlidir. Yazar, Doğu Avrupa halkları üzerine vurulan bu damga, Balkanlarda yeni bir kent uygarlığının ilk temellerini Türklerin attığını ve bu roldeki önemlerini iyi yansıtmaktadır (Hafız, 1985, s. 5-10). demektedir. Sırp araştırmacı Milan Vasić de işin Hıristiyan çocuklara Türk ismi vermeğe kadar vardığını, iki kültürün birbirini etkilemesi sonucu tam bir ahengin yaratıldığını belirtiyor (Koloğlu, 1999, s. 7).

Osmanlı Devletinin siyasi bakımdan gelişmesinden bir süre sonra kültürel gelişmeler başladı. Kültürel gelişmeler siyasi gelişmeleri belli uzaklıklarla izler. Bir şehir siyasi anlamda ne kadar gelişirse kültürel gelişme de bunun doğal sonucu olarak kendini gösterir. Osmanlı Devletinin ilk kültürel kurumları İznik ve Bursa'da temellenip buna bağlı olarak da ilk ürünlerini bu şehirde vermiştir. 14. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Rumeli fetihleriyle büyük ölçüde Balkanları yurt tutan siyasi yapı, bu kez oralarda kültürün gelişip serpilmesine imkân hazırlanmışlardır (İsen, 2001, s. 116).

Balkan yarımadasının dağlık oluşu kültür, dil ve geleneklerin çok farklı bir biçimde gelişmesine neden olmuştur. Balkanlar kendine özgü özellikler gösterir. Coğrafya toplumlar arası iletişimi güçleştirdiği için her bölge kendine özgü kültür, dil ve din toplumlarını gelişmesine sahne olmuştur. Balkanlardaki karmaşık halk; kültürü, dil, din mozağinde Osmanlı Türk kültürü birleştirici bir unsurdur. Balkanlar dinî, kültürel karşıtlıkların yeridir. Balkanlara kök salarak yerleşen Türkler geleneklerini, göreneklerini ve dinlerini koruyarak yaşamışlardır.

2.2.3 Balkan Savaşlarından sonra Makedonya'da yaşayan Türklerin durumu

Büyük Doğu Bunalımından sonra Makedonya Türkleri, Osmanlı Devletinin yıkılmakta oluşunun tedirginliğini ve yakın zaman içerisinde topraklarını kaybetme korkusunu yaşadılar. Bu korku; Balkan Savaşları, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları esnasında da devam etti.

Amacı Osmanlı hakimiyetine Balkanlar'da son verecek olan Balkan Savaşlarının başlaması, Osmanlı Devleti için 1876 Türk-Sırp ve 1877-78 Türk-Rus savaşlarıyla birlikte başlayan

trajedinin son perdesidir bir bakıma. Fakat bu tarih aynı zamanda, Osmanlı Devleti, daha sonraları ise Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında, Balkan ülkelerinde, dolayısıyla da o yıllarda henüz kendi başına bir devlet olmayan Makedonya’da kalan Türklerin bitmeyen çilesinin başlangıcı da olmuştur (Engüllü ve İsen, 1997, s. 59). O yıllarda Balkanlar coğrafyasında Makedonya diye bir devlet henüz bulunmadığından, Makedonlar da ulus olarak henüz tanınmış ve çoğunlukla Bulgarlarla özdeşleştirilmekteydiler. Bu nedenle bugünkü Kuzey Makedonya topraklarında Makedon çetelerinin de katıldıkları bu Türk soykırımı, tarih ve tarihçiler tarafından başta Bulgarlara, Sırlara ve Yunanlara mâl edilmektedir. Bilimin gerektirdiği doğruluk, dürüstlük, gerçekçilik ilkelerine rağmen, ne yazık ki Balkan Savaşlarında Türklerin maruz kaldığı soykırımı Bulgarlarla, Sırlarla, Yunanlarla birlikte Makedon çetelerinin de katıldığını söyleyebilecek hoşgörü ve cesareti gösteren Makedonyalı bir bilim adamı ortaya çıkmamıştır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti dâhilinde devlet statüsüne kavuşan Makedonya ve ulusal kimliği uluslararası kamuoyunca tanınan Makedon ulusu gerçeğine rağmen Türk bilim adamları da Balkan Savaşları esnasında gerçekleştirilen Türk katliamına Makedonların da fiilen katıldıklarını dile getirip konuyu daha da aydınlatmaya gerek duymamışlardır adeta (Engüllü ve İsen, 1997, s. 60).

Balkan Savaşlarının, bununla birlikte de Osmanlı egemenliğinin sona ermesiyle Makedonya’da yaşamaya devam eden Türklerin çilesi de son bulmadı tabii ki. Neredeyse Anadolu’ya *hapsedilen* ve ölüm kalım savaşı veren Osmanlı Devletinin ilgi ve yardımından uzakta Birinci Dünya Savaşının bitimine kadar devam eden işkence ve zulme rağmen bu topraklarda kalan Türkler, bütün zorluklara göğüs gererek, Türk varlığının, Türk kimliğinin, soykırım teşebbüsleri de dahil hiçbir şeyle kolay kolay silinemeyeceğini kanıtladılar (Engüllü ve İsen, 1997, s. 60).

1 Aralık 1918’de başında I. Kral Petar’ın bulunduğu, Sırp-Hırvat-Sloven Krallığının kuruluşu ve kurulan yeni devletin demokrasi ilkelerini esas alarak işleyeceği vaatlerinin verilmesi, Sırbistan sınırları içinde bulunan Makedonya’da yaşayan Türklere, hak ve özgürlükler bakımından fazla bir şey getirmiş değildir. Türklere karşı uygulanan baskı ve sömürü politikasının önüne geçilebilmesini sağlayamamış, Türklerin durumu giderek daha da kötüleşmiştir. Böylece Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı sonrasında, egemen ulus konumundan azınlık konumuna düşen Türkler, Sırp egemenliğinin baskı politikası altında ezilmeye devam etmiştir (Engüllü ve İsen, 1997, s. 61).

2.2.4 İkinci Dünya Savaşı sonrası (Yugoslavya dönemi) Makedonya

İkinci Dünya Savaşı Makedonya’da yaşayan Türkler için bir dönüm noktasıydı. Uzun yıllar hem Bulgar hem Arnavut baskısı altında kalan Türkler, bu durum karşısında en azından herkese eşitlik vaadiyle ortaya çıkan Yosip Broz Tito’nun yönettiği Halk Kurtuluş Savaşı (Yugoslavya direniş hareketi) lehine tavır aldıkları gibi savaşa katılıp ellerinden gelen yardımı da esirgemediler. Türklerin, özellikle yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde faşist işgalcilere karşı yürütülen savaflara ne denli kitlevi bir şekilde katıldıklarını, 1944 yılında IV. Partizan Tugayına *Müslüman Tugayı* adının verilmiş olması (Gogov, 1990, s. 70) açıkça göstermektedir. Halk Kurtuluş Savaşı süresince olduğu gibi, 1945’te faşist Alman ordu kuvvetlerine karşı açılan cepheler ve yürütülen savaflarda kaç Türkün öldüğünün resmen açıklanmamasına rağmen bu sayının beş bin civarında olduğu ileri sürülmektedir (Engüllü ve İsen, 1997, s. 61-62).

İkinci Dünya Savaşının sona ermesiyle birlikte, 29 Kasım 1943’te Bosna-Hersek’in Yayıtse kasabasında düzenlenen AVNOY’un II. Oturumu’nda atılan Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyetinin federe devletlerinden biri olan ve aslında 2 Ağustos 1944’te düzenlenen ASNOM’un Birinci Oturumu’nda alınan kararlarla devlet statüsüne kavuşan Makedonya Halk Cumhuriyetinde, Türkler Balkan Savaşlarından sonra ilk kez, önce ASNOM deklarasyonunda dile getirilen, savaş sonrasında devletin anayasasıyla teminat altına alınan eşitliğe kavuşmuştur (Engüllü ve İsen, 1997, s. 61-62). Çok uluslu, çok kültürlü ve çok dinli bir yapıya sahip olan Makedonya bir nevi azınlıklar ülkesidir. Makedonlar, Türkler, Torbeş Türkleri, Arnavutlar, Çingeneler (Romlar), Ulahlar, Sırlar, Yunanlılar, Bulgarlar, Boşnaklar başta olmak üzere ülkede 34 farklı milliyet ve etnik grup yaşamaktadır (Poulton, 1991, s. 39-98).

Ne yazık ki Halk Kurtuluş Savaşının sona ermesiyle Türklere karşı yapılan bazı baskı politikaları Türk halkının huzurunu büyük ölçüde kaçırmıştır. 1947’den 1960’ların sonuna kadar Balkan Savaşlarından sonra, Makedonya’dan Türkiye’ye kitleler hâlinde göç etmek zorunda kalırlar. 1960-1980 yılları esnasında Türklere karşı Makedon politikaları azalsa da bu seferinde Kosova’dan yansıyan Arnavut milliyetçiliği Makedonya’da da etkisini göstererek yine çilesini Makedonya’daki Türkler çekecektir. Bu dönemlerde güç durdurulsa bile bu sefer Türklere karşı asimilasyon politikası uygulanacaktır. Ne yazık ki, Türkler her sayımda nüfus olarak düşüş gösterecektir. Bu tedirgin edici gelişmelerin ardından 1990

yılında esen ve yeni umutlar uyandıran demokratikleşme süreci de kısa sürede umutların boşa olduğunu gösterdi. Çünkü o dönemde Federal Yugoslavya Cumhuriyetleri dağılmaya başlayınca bu seferinde 8 Eylül 1991'de Makedonya kendi bağımsızlığını ilan etti. 20 Kasım 1991'de Makedonya parlamentosu yeni Anayasayı getirerek Türklerin bu sefer Federal Anayasaya ait olan bazı haklarını onların ellerinden aldılar. Böylece Türkler için yeni belirsizlikler gözükme başlamıştır. Bu belirsizlikler 10 yıl sürdü ve 2001 yılında Makedon - Arnavut çatışması başladı. Bir yıl çatışmadan sonra Ohri kasabasında Çerçeve Barış Antlaşması imzalandı ve diğer azınlıklarla beraber Türkler de yeni getirilen Anayasada yer buldular. Ancak uygulamada Arnavutların dışında diğer azınlıkların hakları kısıtlı kaldı.

2.3 Makedonya'da Türk edebiyatı

2.3.1 Makedonya'da Osmanlı dönemi Türk edebiyatı

Balkanlardaki Türk hakimiyeti ve ardından gelen uzun barış devresinde ortaya çıkan gelişmelerden bilim, kültür ve sanat da kendine düşen payı almış ve bölgede bu açıdan büyük bir gelişme görülmüştür. Balkanlarda bugün mevcut pek çok merkezi yerleşim birimini şehir haline getirenler Türklerdir. Bu yüzdendir ki Balkanlar'da yakın zamanlara kadar hangi ırdan olursa olsun bir kimsenin şehirli sayılabilmesi Türkçe bilme şartına bağlıydı. Bu medeniyetin Türk olmayan yöre halkına ne denli tesir etliğinin en açık göstergesi ise dillerine girmiş Türkçe kelimelerdir. Bunların sayısı Sırpça ve Hırvatçada 7000, Makedoncada biraz daha fazla, Bulgarcada 5000, Rumcada 3000 civarında, Macarca ve Romence'de çok sayıda, Arnavutçada ise hepsinden fazla miktardadır. Şehirlerin Osmanlı medeniyeti doğrultusunda gelişme aşamasında bilim, kültür ve sanatın alt yapısı olan medrese, mektep, tekke ve zaviyeler tesis edilmiş, bunları takiben bilim, kültür ve sanatın ilk temsilcileri bu topraklarda boy vermeye başlamıştır. Meseleye edebiyat tarihi açısından bakılacak olursa ilk örnekler II. Bayezid döneminde (1481-1512) rastlanır. Bu tarihten sonra ise Edirne, Gelibolu, Saraybosna, Serez, Vardar Yenicesi, Üsküp, Manastır, Filibe, Selanik, Sofya ve Belgrad gibi önemli kültür merkezlerinden ve bunlardan biraz daha az öneme sahip başka beldelerden yüzlerce şair ve yazar yetişmiş ve bunlar uzun bir süre Türkçemizi zenginleştirmeye devam etmişlerdir. Bunların içinden dilimizin ses bayrakları sayılabilecek çok sayıda büyük sanatçının da yetiştiğini özellikle belirtmek gerekir. Bugün Balkanlarda tekerlemeler,

masallar, halk hikâyeleri, bilmeceler, atasözü ve deyimler türküler, maniler, ninniler, ağıtlar vb. yaşamaktadır. Birçok Türk atasözü Balkan dillerine çevrilmiş ve kullanılmaktadır. Birçok Türkçe türkü ezgisini Balkan şarkılarında görmekteyiz. Balkanlarda Türk kültürünün yöre halkına ne denli etki ettiğini en açık göstergesi ise onların dillerine girmiş Türkçe kelimelerdir (Genç, 1998, s. 2).

15. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin siyasi alanda da önemli olduğu bir dönemdir. Bu dönem edebiyatta da önemlidir. O dönemde Balkanlar kendilerini Anadolu'da gelişip yeniden şekillenen Türk edebiyatının içinde bulmuştur (Kaya, 1986, s. 7). Balkanlara gelen âşıklar sazını ve bağlı buldukları âşıklık geleneğini de taşıyarak buralara yayılmışlardır.

Âşıklık geleneği özellikle Müslümanlar arasında kabul görerek Balkanlarda, Balkan kültürüyle yeniden yapılmıştır. Çeşitli tarikatlara bağlı dervişler, şeyhler gelerek tekkeler kurmuşlardır. Şehirlerde medreseler kurulmuştur. Medreselerde, tekkelerde yetişenler; Balkan divan edebiyatının ve Balkan Türk tekke edebiyatının temellerini atmışlardır (Hafız, 1983, s. 133-155). Balkanlarda doğmuş birçok şair de İstanbul'a giderek şöhret olmuştur. Türk edebiyatının dönüm noktasından olan Yeni Lisan Hareketinin Balkanlarda başlaması Balkanların bir dönem önemli kültür merkezlerinden biri olduğu hakkında yeterli bilgi vermektedir (Artun, 2007, s. 299).

Balkanlarda halk kültürü ürünleri, Türk kültürünün yayılmasında önemli rol oynamıştır. Âşıklar köklü bir Balkan âşıklık geleneği oluşturmuşlardır. Piriştine, Prizren, Üsküp'te güçlü bir âşıklık geleneği vardır. Âşık kahvehanelerinde âşık fasılları yapılıyordu. Anadolu'dan gelen âşıklar âşıklık geleneğini Balkanlara taşımışlardır. Balkanlı âşıklar da İstanbul'a gelerek âşık kahvehanelerinde Balkan âşıklık geleneğinin örneklerini sunmuşlardır Balkanlı divan şairleri hakkında bilgimiz bulunmasına rağmen âşıklık geleneği ve âşıklar hakkında da fazla bilgimiz yoktur (Hafız, 1985, s. 5-10). Osmanlı Devleti ile sona eren bu yapı, yerini bir süre suskunluğa terk etti.

Balkan bozgunlarından sonra geride kalan soydaşlarımızın yaşadıkları sosyal sıkıntılar edebiyata da yansdı. Özellikle Türk aydınlarının ana yurt Türkiye'ye göçleri, bölgedeki edebiyat açısından bir kan kaybıydı. Kaldı ki yeni yönetimlerin bölgede kalan insanımıza hoşgörüsüz davranışları ve dillerini kullanmaya izin vermeyişleri başka bir sıkıntıydı. Bununla birlikte Türkçe Balkanlarda yaşamaya devam etti. Zaman oldu konuşma dili olarak kullanımı bile yasak edildi, zaman oldu imkân buldu yazı dili halinde ifade edildi ama

asırlardan aldığı gücü sayesinde yine de dimdik ayakta kalmayı başardı (Engüllü ve İsen, 1997, s. 14).

Şuarâ tezkirelerinin verdiği bilgilere göre Osmanlı döneminde Makedonya sınırları içinde yer alan şairleri yaşadıkları şehirlere göre şöyle sıralayabiliriz: Debre Vechî'yi (ö. 1670), Drama Arif Mehmed'i, Gevgili Bâli'yi, İşlip Aklî (ö. 1688), Sadrı (ö. 1585), Tâlibî (ö. 1717) ve Tab'î'yi, Kalkandelen Sucûdî, Fakîrî ve Tulû'yi yetiştirmiştir. Bu yörenin iki önemli kültür merkezi Manastır ve Üsküp'tür. Manastır doğumlu şairler Ayâni, Celal Bey, Firdevsî (ö. 1564), Hafız, Hâveri (ö. 1565), Kâtibi, Keşfî, Mehmed, Merdî, Sabâyı, Sâmi, Sâmih, Sezâyî, Sinan, Vahyî (ö. 1546), Vezni (ö. 1578) ve Zuhûrî; Üsküp doğumlu olanlar ise Atâ, Dürrî, Fennî, Ferîdî, Hâkî, Hemdemî, Hevesi, İshak Çelebi, İzârî, La'lî, Mîrî, Muîdî, Nâmî, Niyazî, Özrî (ö. 1523), Riyâzî (ö. 1546), Sihrî, Vâlihî (ö. 1599), Vusûlî (ö. 1592) ve Zârî'dir (Engüllü, İsen, 1997, s. 17).

Bu gerçek bize Osmanlı döneminde Türk Edebiyatının Balkanlarda ve özellikle bugün Kuzey Makedonya diye anılan bölgede önemli gelişme gösterdiğini ispat etmektedir.

2.3.2 Balkan Savaşlarından sonra Makedonya Türk edebiyatı

Balkan Savaşları'ndan sonra Makedonya Türk Edebiyatında görülen durum, bu topraklarda yaşamaya devam eden Türklerin toplumsal, ekonomik, kültür-egitim durumlarının doğal uzantısından başka bir şey değildir. Konuya bu açıdan yanaşıldığı takdirde, bu dönemde edebiyatta göze çarpan durgunluğun asıl nedenlerini belirleyebilmek oldukça kolaylaşacaktır.

Makedonya Türk Edebiyatının ilk ve en büyük darbeyi, Balkan Savaşlarıyla birlikte gelen göçle yediği hiç kimsenin yadsıyamayacağı bir gerçektir. Çünkü çok kısa sayılabilecek bir zaman dilimi içinde gerçekleşen bu göç, en geniş halk kitlelerinin göçü olmakla birlikte, kitlevi bir aydın göçüydü de aynı zamanda. Osmanlının yüzyıllar boyunca sadece bu toprakları fethederek değil aynı zamanda büyük yatırımlar yaparak hayatın her hücresine yer etmesini amaçladığı Türk-İslam kimliğinin büyük ölçüde yok olmaya terk edilmesi anlamına gelen bu göç Makedonya'da kalan Türklerin sesinin her alanda olduğu gibi edebiyatta da uzun bir süre için nerdeyse tamamen kısılmasına neden olmuştur (Engüllü ve İsen, 1997:76-77). Bu baskılardan dolayı burada yaşayan Türkler yaşam derdinde olurken ve çekilen çileler

neticesinde yaratıcılık da pek mümkün değildi. Makedonya'daki Türkler kendi örf ve adetlerini günümüze kadar korumaya çalıştılar. Bunca baskıya rağmen yine de örfleri ve gelenekleri en güzel bir şekilde yaşatırken edebiyatımıza yansıyan bazı düğün türküleri, manileri, masalları da halk edebiyatı ürünleri olarak günümüze kadar yaşatmaya özen göstermişlerdir. Fakat bu dönem halk edebiyatı yaratıcılığına dönük bilimsel çalışma ve araştırmaların yokluğu nedeniyle, halk edebiyatı metinlerine dayanarak o döneme ait olduklarını kesinlikle ileri sürebileceğimiz halk edebiyatı ürünleri dışında bir saptama yapabilmemiz bugün için mümkün değildir kanısındayız.

Ulaşabildiğimiz bilgilere dayanarak Balkan Savaşlarından sonraki yıllarda, halk edebiyatı dışında da yoğunluğuyla dikkatleri çekebilecek bir edebî yaratıcılıktan söz edemeyiz. Makedonya Türk Edebiyatının bu dönemine değinen yazarların çoğu, o yıllarda Makedonya'da hâlen faaliyet gösterir durumda olan tekkelerde şiir yazıldığını iddia etmektedirler. Fakat Üsküp Rifai Tekkesi Şeyhi Şeyh Sadeddin Efendi'den başkasının adını vermemektedirler (Engüllü ve İsen, 1997, s. 78). Muhakkak ki o dönemle ilgili ciddi çalışmalar yapılırsa Makedonya'nın birçok kasabasında birçok şair ve yazar ortaya çıkabilir. Makedonya'da yaşayan Türkler, Balkan Savaşlarını izleyen Birinci Dünya Savaşı ve sonrası yıllarında sözün tam anlamıyla kendilerini ağır bir *yaşam kavgası* içinde bulmuşlardır. Kalmak ve gitmek arasında bocalayıp durdukları bu yıllar zarfında en hayatî alanların dışında kalanlarla uğraşmalarını beklemek biraz fazla hayali olmaz mıydı? Üstelik, tabiri caizse, *başsız bırakılmış, perişan bir sürüden farkları hiç yoktu* (Engüllü ve İsen, 1997, s. 78). Böyle bir durumda edebiyatı düşünmek mümkün mü?! Yine de Birinci Dünya Savaşından sonra Makedonya Sırp Krallığı egemenliğine girerken Türkler bazı basın faaliyetleri göstermeye başladılar.

1936 göçünü izleyen yıllarda Krallık Yugoslavyasında toplumun bütün kesimlerine yayılan toplumsal kıpırdanmalar sonucu kitlelerin uyanıp bilinçlenmesi, ülke sınırları içinde yaşayan bütün azınlıkları olduğu gibi Makedonya'da yaşayan Türkleri de büyük ölçüde hareketlendirdi. Bu hareketlenme sonucunda Üsküp'te kurulan *Yardım Cemiyeti* o zamana kadar Türkler arasında görülmemiş ölçüde bir sosyal ve kültürel faaliyet gerçekleştirmeyi başarmıştır. Cemiyetin Makedonya Türklerinin kültürel faaliyetlerini teşvik ve geliştirme gayretleri doğrultusunda, 1939 yılının Ekim ayında bir edebiyat kolu da kurulmuştur (Engüllü ve İsen, 1997, s. 80). Özellikle gazete ve dergiler Türkçe çıkmaya başladı ve bazı sanatçılarımızın yazıları yayınlamaya başladı. Bunların arasında o yıllarda şiirle uğraşan bir Şeyh Sadeddin Efendi'nin, bir İzzet Basri Efendinin, kırklı yıllara geldiğinde hikâyeleriyle

ve şiir alanında Abdülhakim Hikmet Doğan ve Abdül Fettah Rauf'un şiirlerinin kitap hâlinde yayımlanmasıyla Makedonya Türk Edebiyatının canlandırıldığı bir dönemdir. Çok geçmeden İkinci Dünya Savaşı patlak verince tüm bu faaliyetler durdurulmuştur.

Bu toprakları atalarımızın emaneti olarak gören Makedonya Türkleri topraklarını terk etmeyeceklerini kararlılıkla göstermişlerdir. Kanıt olarak da bu topraklarda hâlâ 100 bine yakın Türk, kendi hak ve özgürlükleri ile örf ve adetlerine sahip çıkarak bu topraklarda varlığını sürdürmektedirler.

Makedonya'nın Osmanlı Hakimiyeti sınırları içinde bulunduğu beş yüzyıl boyunca, Üsküplü şair Zari'den tutun da çağdaş Türk şiirine damgasını vuran Yahya Kemal Beyatlı'ya kadar birçok şair yetiştiren bu topraklarda, Balkan Savaşlarıyla birlikte Türk Edebiyatının susma noktasına geldiği söylenebilir (İsen,1988, s. 85). Üsküplü İkinci Şeyh Sadeddin Efendi ve Manastırlı İzzet Basri Efendinin, *Denizde bir damla su*'dan farksız kalan şiir çalışmaları, Makedonya Türk Edebiyatının bayrağını taşımak gibi bir hedefi olduğunu açıkça görmekteyiz. Makedonya Türk Edebiyatı'nda hâkim olan bu suskunluğu bozmaya yetmemiştir. İşte sözünü ettiğimiz bu suskunluğun sonucu olarak uzun bir süre Makedonya Türk Edebiyatının İkinci Dünya Savaşından sonra başladığı iddia edilmiş ve 1970'li yıllara kadar da bu topraklarda yüzyıllardır süren bir edebiyat geleneğine rağmen bu iddia adeta Makedonya Türk edebiyatının resmî tarihi olarak benimsetilmeye çalışılmıştır (Engüllü ve İsen, 1997, s. 78).

Sonuç olarak, Balkan Savaşlarından İkinci Dünya Savaşının bitimine kadar süren bu uzun suskunluk dönemi, aynı zamanda Makedonya'da Türk Edebiyatının gelişebilmesine müsait bir ortam hazırlayan süreç olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.3 Makedonya çağdaş Türk edebiyatı

Günümüz Rumeli Türkleri edebiyatı son zamanlarda üretilen eserlerle yaratılan zengin bir edebiyat da kendi yolunda gelişmesini sürdürmüş ve sürdürmektedir.

Türk edebiyatının tesiri Makedon lirik şiiri, düğün türküleri, halk hikâyeleri ve masalları, atasözleri, deyimleri, efsaneleri ve destanlarında görülür. Osmanlı döneminden sonra yazılan yeni Makedon edebiyat türlerinde dahi bu tesiri görmek mümkündür. Folklor ve müzik alanında Türkler, Makedonları da etkilemişlerdir. Türkçeden Makedoncaya ve

Makedonya'da konuşulmakta olan Arnavutça, Ulahça gibi diğer dillere kelimeler, cümle yapıları, Türk meslek adları, yemek, içki, sebze ve meyve adları geçmiştir (Hamza, 1996, s. 9).

Makedonya Çağdaş Türk edebiyatını incelerken üç kuşağa ayırmamız gerekir. Birinci kuşak sanatçıları İkinci Dünya Savaşından 1965 yılına kadar süren dönemde yetişen sanatçılardır. Bu dönem sanatçıları: Şükrü Ramo, Mustafa Karahasan, Necati Zekeriya, Mahmut Kıratlı, Şevki Vardar, İlhami Emin, Enver Tuzcu, Hüseyin Süleyman, Süreyya Yusuf ve Abdülkerim Sait'tir.

Bu kuşağın Çağdaş Makedonya Türk Edebiyatındaki yeri ve rolünü belirlerken sanatçıların bu dönem edebiyatına birikimsiz girmiş olduklarını söyleyebiliriz. Bunu çok sonraları, bu kuşağın en başarılı temsilcisi Necati Zekeriya doğrulamış, kendi kuşağına yönelik eleştirilerde bulunmuştur. Rejimin belirlediği sınırları zorlamaya teşebbüs bile etmemeleri, Mahmut Kıratlı, Şevki Vardar, Enver Tuzcu, Abdülkerim Sait'in Türkiye'ye göç etmeleri, bir bakıma göçü, bu sınırları zorlamaya tercih etmiş olabilecekleri anlamına da gelmektedir. Sonraki yıllarda rejime taş çıkartacak kadar sansürcü zihniyeti benimseyip dışı kapanmaları ve adeta Çağdaş Makedonya Türk Edebiyatına kendileri eliyormuşçasına davranmaları. Bunun ne denli hatalı olduğunu 60'lı yıllarda bizzat görmüşler ve edebiyatın gelişiminin kilitlenmemesi için *yeni kalemler* bulma telâşına düşmüşlerdir (Engüllü ve İsen, 1997, s. 84). Bu kuşağa dâhil olanlar da Nusret Dişo Ülkü'nün kendilerine layık gördüğü bütün sıfatların hedefi olmayı hak etmiş olsalar bile sonuçta yine çağdaş Makedonya Türk edebiyatının gelişimine ellerinden gelen katkıyı sunmaya çalışmışlardır (Ülkü, 1992, s. 8-9). Makedonya'da Türkçe kitapların yayımlanmasının *altın çağı* diyebileceğimiz 1963-68 yıllarında edebiyata atılmış olmaları edebiyat çalışmalarının kitap hâline getirilmesi bakımından geniş imkânlar sağlıyordu. Bu gelişmeler, Türkiye ile Yugoslavya arasındaki ilişkilerin bir hayli yumuşadığı bir döneme rastlamaktadır. Türkiye'de yayımlanan gazete, dergi ve kitapların temin edilebilmesi önceki yıllara nazaran çok daha kolaydı. Bunun sonucu olarak da Türk Edebiyatını daha yakından izleyebilme imkânı doğmuştu. Bu imkândan özellikle bu kuşak yazarlarından Nusret Dişo Ülkü ve Hasan Mercan'ın yararlanmasını bildikleri gözden kaçmamaktadır. Nusret Dişo Ülkü'nün daha çok dile ağırlık vererek bu imkânlardan yararlandığı görülmektedir. Hasan Mercan'da ise bu yararlanma daha çok Türk yazarlarından etkilenme özellikle de Orhan Kemal, Fakir Baykurt, Yaşar Kemal gibi yazarların etkisi altında kalma şeklinde olmuştur (Engüllü ve İsen, 1997, s. 86).

Bu kuşağın çok önemli bir özelliği de uzun yıllar bastırılan Türk ulusal kimliğine sahip çıkma bilincinin önemini algılamış olmalarıdır.

İkinci Dünya Savaşının hâlâ devam ettiği 1944 yılının 23 Aralık tarihinde, Üsküp'te ilk sayısı yayımlanan Birlik Gazetesi'nin, Makedonya Türklerinin bu topraklardaki geleceğine dair yeni bir umut ışığı yaktığı tarihi bir gerçektir. Hiç beklenmedik bir anda atılan bu önemli adım, yeni kurulan Tito rejiminde, toplumsal hayatın her alanında, Türklere karşı yaklaşımın farklı ve eski krallık rejimdekine kıyasla daha olumlu olacağını ilk inandırıcı belirtisidir (Engüllü ve İsen, 1997, s. 86). Ancak yeni kurulan devlette, Birlik'teki yayımlanan yazılar rejimin belirlediği sınırlar dışına çıkamaması, hatta ülkedeki yeni düzenin propagandasını yapması istenilmiştir. Birlik, Makedonya'da Türklük bilincinin tazelenmesi, yaygınlaştırılması ve yaşatılması bakımından hiçbir surette inkâr edilemeyecek önemli rol oynamıştır. İlk zamanlarda, üzerindeki esrar perdesi henüz kaldırılmamış olan *Makedonya Müslümanları Halk Kurtuluş Cephesi Haftalık Gazetesi* ibaresiyle yayımlanan birinci sayısında belirtildiği gibi haftalık gazete olarak yayımlanmasına rağmen daha üçüncü sayısında Hasan İzzettin Dinamo'nun bir şiirine yer verilmesiyle (Dinamo, 1945, s. 3) gazetenin edebiyata açık olacağı müjdesi vurgulanmıştır. Bundan kısa bir süre sonra, Birlik Gazetesi sayfalarında, Çağdaş Makedonya Türk Edebiyatının *ilk kardeleni* diyebileceğimiz, Şükrü Ramo'nun bir şiiri de yayımlanmıştır (Ramo, 1945, s. 2).

1945 yılında özgürlüğe kavuşulmasından sonra, Yugoslavya Sosyalist Cumhuriyetinin öteki ulus ile halkları gibi Türkler de kendi kültürlerini baştan yaratmaya, dillerini geliştirmeye, edebi örnekler yaratmaya başlamışlardır. Başlangıçta ufak olarak görülen bu gelişme günümüze doğru büyük bir hamle göstermiş olup bugün özgün bir edebiyata sahip olmuşlardır.

Çağdaş Makedonya Türk Edebiyatı'nda görülen bu ilk gelişmeler, bu gelişmeler sonucu sivrilen adlar, bu sivrilen adların ortaya koydukları şiir, öykü ve dramlar dikkatle değerlendirildiğinde şu gerçekler su yüzüne çıkmaktadır:

- “Rejim, eşitlik vaatlerinin boş olmadığını kanıtlamak için, ideolojik sınırları belirlenmiş bir edebiyatın gelişmesine destek olacak, belli dengeleri korumak kaydıyla bu gelişimi teşvik edecektir;
- Edebiyat, gelişimini sürekli kontrol altında tutup yönlendirecek emin ellere teslim edilecekti;
- Edebiyatta, rejimin koyduğu düşünce ve inanç sınırları içinde hareket edecek olanlar barındırılacaktı;
- Bu sınırları şu ya da bu şekilde zorlamaya kalkacak olanlar edebiyata sokulmayacak ya da tasfiye edilecekti” (Engüllü ve İsen, 1997, s. 82).

Bunun sonucu olarak çağdaş Makedonya Türk edebiyatı, savaştan sonraki ilk yıllarda asıl sahne alabileceği gelişimini gösterememiştir. Rejimin savunduğunun tam aksine, edebiyatın, *tek düşünce, tek inanç* sınırları içinde gelişmesinin mümkün olamayacağını düşünen, rejim borazancılığına alet edilmesine sıcak bakmayanlar daha başta Çağdaş Makedonya Türk Edebiyatının dışında bırakılmışlardır. Böyle olunca da edebiyatta *tek adam* durumları doğmuş, gelişimde zorlamalar ve zorlanmalar olmuş, estetik-sanat düzeyinin yakalanabilme süreci uzamıştır. 1949 yılının Mayıs'ında yayımlanmaya başlayan *Yeni Kadın Dergisi*, *Birlik Gazetesinden* sonra Makedonyalı Türk yazarlara varlıklarını duyurabilmeleri için artı bir imkân demektir (Engülü ve İsen, 1997, s. 82).

Makedonya'daki Türk şairleri ve yazarları bir edebiyat türü olarak ilkin şiirde kendilerini göstermeye başlamışlardır. Bunun ardından, öykü, oyun ve en sonunda roman yazmaya da yönelmişlerdir. *Birlik*'in sayfalarında, o dönemlerde Necati Zekeriya gibi başka şairler de boy göstermeye başlıyorlar. Necati Zekeriya *2 Ağustos*, İlhami Emin *1 Ekim*, ondan sonra Enver Tuzcu, Fahri Kaya ve diğer şairler şiirlerini yayımlamaya başlıyorlar. 1949 yılında ise *Makedonyalı Genç Türk Yazarlarının Eserleri* başlıklı ilk antoloji kitabı çıkıyor. Burada, tüm bu gelişmelerin, yürekten ve içten yazan, bir anlık duygulanmadan hareket ederek kabul edilmiş şiir ölçülerine saygı göstermeyen genç şairlerin ilk adımları olarak kabul edilmesi gerekir. Yirmi yaşlarında olan bu gençler, o sıralarda, kendilerine özgün bir şekilde, kendi dillerinde yaşadıkları dönemin acılarını, görüp yaşadıkları kahramanlıkları dile getirmeyi amaç edinmişlerdi (Engülü ve İsen, 1997, s. 83).

Bunların ardından Nusret Dişo Ülkü, Hasan Mercan, daha sonraları Avni Engüllü, Fahri Ali, Suat Engüllü gibi şairler ortaya çıkmıştır. Bunları daha genç şairler izlemişlerdir. Bu şairlerden hemen tümü Üsküp'teki *Birlik Gazetesinde* çıkmıştır.

Makedonya Türklerinin edebiyatlarında düzyazı yaratıcılığına gelince, şiir ile paralel bir gelişme göstermişse de uzun zaman şiirin gölgesinde kaldığını söyleyebiliriz. Hikâye yazmaya ilkin Mustafa Karahasan ve Mahmut Kıratlı başlıyor. Daha sonraları onları Necati Zekeriya, Şükrü Ramo, Fahri Kaya, bunların ardından da Alaettin Tahir, Süreyya Yusuf, Recep Bugariç, Nusret Dişo Ülkü, Avni Engüllü, Avni Abdullah ve başkaları izliyor. Hikâyeler ilkin *Birlik Gazetesinde*, *Sevinç*, *Tomurcuk* ve *Sesler* dergilerinde yayınlanmış ve bunun ardından kitap hâlinde birçok hikâye kitabı yayımlanmaya başlamıştır. Sanatçıların yazdıkları ilk hikâyeleri genellikle çocuklara adanmıştır. Bunların yanı sıra yetişkinler için yazılan hikâye kitapları: Mustafa Karahasan'ın *Kalbin Yaşları*, *Hapishaneden Notlar*, Şükrü Ramo'nun *Yeşil Köy*, Alaettin Tahir'in *Apartman*, Avni Engüllü'nün *Söğüt Altı* adlı kitabı

ile birlikte daha birçok kitap sıralanmıştır. Bu hikâyelerimizden sonra Avni Abdullah, Suat Engüllü ve diğerleri bir veya bir kaçar hikâye kitaplarıyla Makedonya’da Çağdaş Türk edebiyatına zenginlik eklemiştir (Engülü ve İsen, 1997, s. 85-86).

Makedonya Türklerinin edebiyatlarında oyun yaratıcılığı da önemli bir yer tutmaktadır. Bu alanda ilk eseri 15 Mayıs 1948’de, Üsküp Türk Kültür ve Sanayi-i Nefise Cemiyetinin faaliyete geçmesi de Çağdaş Makedonya Türk Edebiyatı’nın gelişimini farklı bir şekilde teşvik etmeye başlamıştır. Cemiyetin tiyatro kolu aynı yılın 8 Ağustos günü Mustafa Karahasan’ın yazdığı *İnandırmak* oyununun galasını verdi (Emin, 1984, s. 9). Bununla çağdaş Makedonya Türk edebiyatı, şiir ve öyküden sonra ilk tiyatro eserine de kavuşmuş oldu. (Engülü ve İsen, 1997, s. 82).

Mustafa Karahasan *Şaban Hoca* başlığı altında yazmış olduğu ikinci bir tiyatro eseridir. Bu esere 1949 yılında çıkan *Makedonya Genç Türk Yazarlarının Eserleri* adlı kitapta yer verilmiştir. Aynı yazar 1950 yılında *Hacer* adıyla üçüncü oyunu (tiyatro) eserini yazmıştır. Mustafa Karahasan’ın bu dönemde kaleme aldığı *Suzan* adlı oyunu *Hacer* başlığı altında daha önceleri yazmış olduğu oyununun yeniden yazılmış şeklidir (Kaya?, s. 43-44).

1961 yılında İlhami Emin ünlü Yugoslav yazarı İvo Andriç’in izniyle bu yazarın bir öyküsüne göre *Ali Gercelez’in Yolculuğu* adlı oyununu yazıyor. Aynı yazar 1001 Gece Masalları’ndan yararlanarak *Leylek Padişah* başlıklı bir başka oyun da yazmıştır. Bu oyunlarla birlikte aynı yazarın *Şöhret ve Yalnızlık* başlıklı başka bir oyunu da Üsküp Halklar Tiyatrosunda sahnelenmiştir. İlhami Emin 1966 yılında *Yabancılar* ile *Ana ve Neden Nazım Hikmet Pazar Günlerinden Hoşlanmıyor* başlıklı ilk radyo dramını da kaleme almıştır (1975). 1971 yılında ise *Nasrettin* adlı özgün sahne oyununu da yazıyor. Burada İlhami Emin’in 1961 yılında Vardar Film Şirketi tarafından filme alınan *Doğum Günü* başlıklı bir senaryoyu da yazmış olduğunu belirtmemiz gerekir (Kaya?, s. 52).

İkinci Kuşak sanatçıları ise 1970–1990 yılları arasında yaratıcılıklarıyla öne çıkmışlardır. Çağdaş Makedonya Türk edebiyatının gelişim sürecinin hızlanabilmesi için güçlü bir zemin hazırlayan Sesler dergisi de kısa bir süre sonra 70’li kuşağın gelişini müjdelemiştir. 70 kuşağı yazarlarının edebiyata daha hazırlıklı ve daha büyük birikimle girdiklerini görüyoruz. Bunda kuşkusuz düzenli öğrenim görmelerinin, Türkiye ile Eski Yugoslavya arasındaki kültür ilişkilerinin en üst düzeye ulaşmasıyla doğan birtakım yeni imkânların, iletişim alanındaki hızlı gelişimin, toplumun her kesiminde, özellikle de kültür ve sanatta daha geniş düşünce özgürlüğünün tanınmasının payı küçümsenemez.

Bu kuşağın önde gelen sanatçılarından: Avni Engüllü, Mustafa Yaşar, Yusuf Edip, Alaattin Tahir, Sabahattin Sezair, Fahri Ali, Avni Abdullah, Suat Engüllü ve İrfan Bellür'ün Çağdaş Makedonya Türk edebiyatına, estetik bir güzellik yansıtmışlardır. Bu kuşak yazarları, kendilerinden önce edebiyatta ele alınan konulara daha eleştirel, daha sorgulayıcı, daha yargılayıcı bir tavır içinde yaşadıkları gibi, daha önce el atılmamış konuları bunların sayesinde ilk denemeler yapılmıştır. Bu kuşağın devamını Recep Bugariç, Esat Bayram, Sabit Yusuf ve Enver İlyas'ın Makedonya Türk yazarları kervanına katıldıklarını görmekteyiz (Engülü ve İsen, 1997, s. 87).

Üçüncü kuşak ise çağdaş Makedonya Türk edebiyatının 1990'lardan günümüze kadar geçen zaman içinde eser veren sanatçıları içermektedir. Bu dönemin yani 90'lı yılların sanatçıları başta: Semra Samet, Biba İsmail, Melahat Engüllü, Sevim Zeynullah daha sonra 1994'lü yıllarda Oktay Ahmet, Rifat Emin, Maber Hüseyin, Nurten Halim, Neyat selman'dır. 2015 yılları genç kadın şairleri çıkmağa başlıyor Rabia Ruşid da onlardan biridir. Konu üzerinde özgünlerinden yapılan deneme, eleştiri, inceleme, bu arada ulus ile halklara mensup yazar veya eleştirmenlerce kaleme alınan nice değerli yazılar, Türkçe, İtalyanca, Sırp ve Hırvat dillerinde yayınlanarak Türk edebiyatı eserleri ile Makedonya dışındaki okurların da tanışmalarını sağlamıştır (Karakuş, 2014, s. 17).

Çağdaş Makedonya Türk Edebiyatının birinci ve ikinci nesil yazarlarının katılım ve gayretleriyle en parlak dönemlerini yaşamasının ardından, bu edebiyatın *belkemiği* sayılabilecek Sesler Dergisinin sıkıntılı bir yayın sürecine girmesinden de anlaşılacağı üzere, Üçüncü Dergisinin yayın hayatına girdiği yıl olan 1994, genel olarak sorunların çok olduğu bir yıldır diyebiliriz. Üçüncü Dergisinin ilk sayısı 16.12.1994 tarihlidir. Ancak muhakkak ki bu derginin yayın hayatına başlamasından önce, bir edebi topluluk oluşturma girişimi olarak Üçüncülerin bir zihni hazırlık ve altyapı devresi vardır. Bu durumda; özellikle 1990'lardan sonra köklü bir değişim içerisine giren siyasî, sosyal, ekonomik ve kültürel şartların etkili olduğu söylenebilir (Karakuş, 2014, s. 18).

Bu yıllar Eski Yugoslavya'da çıkan savaşlar sebebi ile tüm halklarda sanat ve kültür faaliyetleri açısından bir duraklama yaşandığı görülmektedir. 1991 yılında Eski Yugoslavya'nın dağılışı kanlı geçti. Altı cumhuriyetten oluşan Yugoslavya 1991 yılında federal bir devletten cumhuriyetler ayrılarak kendi bağımsızlığını ilan ettiler. Makedonya'da yaşayan Türkler de eski Yugoslavya'da var olan bazı haklarından, Makedonya'nın getirilen ilk anayasasıyla Türkler kendi haklarından mahrum kaldılar. Ancak 10 yıl sonra tekrar ikinci kez getirilen anayasada Türklerin de yer alması kaybedilen haklar açısından sevindirici bir

gelişmedir. Şüphesiz ki Üçüncüler de içerisinde bulunduğu toplumun şartlarından ve değişim süreçlerinden bağımsız düşünülemez. Bu topraklarda doğup yetişmeleri ve eğitim almaları dolayısıyla Çağdaş Makedonya Türk Edebiyatı ürünlerini sürekli olarak okuyan, gerek millî bağları gerekse çoğunlukla aldıkları eğitim gereğince Türkiye’de üretilen edebiyatı işiyakla takip eden, Avrupa kıtasında, çok dilli ve çok kültürlü bir ortamda yaşamaları dolayısıyla da dünya edebiyatından örnekleri okuma fırsatı bulan Üçüncülerin, bütün bu birikimleri değerlendirerek bir edebi topluluk oluşturma ve dergi çıkarma gayreti içerisine girdikleri görülmektedir.

Üçüncü Dergisinin 16.12.1994 tarihli birinci sayısında dergi kapağında isimleri bulunan Oktay Ahmed, Rifat Emin, Neyat Selman ve Leyla Hüseyin bu hareket ve derginin kurucu isimleridir. Bu isimlerin, kurulma sürecinde değişik vesilelerle bir araya geldiklerini ve durum değerlendirmesi yaptıklarını da kendileriyle yapılan görüşmelerden anlıyoruz. Özellikle bu isimler içerisinde öncülük görevini üstlenmiş olan Oktay Ahmed’in şu sözleri bu duruma işaret etmektedir: “1990’lı yılların başında, bizden önceki nesillerin görevini tamamladığı düşünüyorduk. Ve bir şeyler yapmamız gerektiğini düşünüyorduk. Kişisel girimlerle başladı. Öncelikle kafelerde şiir okuyarak başladık. Hem dünya hem de Türk edebiyatından çokça okuyorduk. Ayrıca tartışıyorduk. Kıyaslamalar yapıyorduk.” Diğer kurucu yazarlar da kendileriyle yapılan görüşmelerde benzer ifadelerde bulunmuşlardır (Karakuş, 2014, s. 18).

Bu ifadelerden de anlaşıldığı gibi gerek topluluk oluşturulmadan gerekse sonraki dönemlerde, bir araya gelerek karşılıklı fikir alışverişinde bulunmak ve durum değerlendirmesi yapmak önemlidir. Bu noktada, kurucu yazarların en azından bir kısmı için bu tartışma ve değerlendirme yapacak edebi ortamın sağlanmasında Yeni Yol Derneği bünyesinde Fahri Ali’nin de öncülük etmesiyle kurulan *Yahya Kemal Beyatlı Edebiyat Kolu’nun* da rol oynadığı söylenebilir.

Bütün bu değerlendirme ve tartışma ortamlarının sonucunda, 16.12.1994 tarihli birinci sayısıyla yayın hayatına başlayan Üçüncü Dergisiyle Üçüncüler hareketi, edebi fikirlerine uygun eserler verecek ortama kavuşmuştur (Karakuş, 2014, s. 20).

2.4 Makedonya’da çocuk edebiyatı

2.4.1 Çocuk edebiyatı kavramı

Çocuk edebiyatı tanımını daha iyi yapabilmek için belli başlı bazı sorulara cevap vermemiz gerekmektedir. Ancak o zaman çocuk edebiyatı kavramını bilimsel bir bakış açısıyla daha kolay inceleyebiliriz. Çocuk edebiyatının ne olduğu konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bazı pedagoglar, *Çocukların yazdıkları metinlerdir* şeklinde tanımlamış, bazıları ise *Yetişkinler tarafından çocuklar için üretilmiş her şeydir* diyerek, ders kitabından hikâyeye, masaldan çizgi romanlarına kadar farklı değerlendirmeler yapmışlardır. Fakat, çocukların severek okuduğu her eseri çocuk edebiyatı eseri olarak değerlendirebiliriz. Veya herhangi bir sanatçı yetişkinler için bir eser yazmışsa ve bu eseri çocuklar büyük bir zevkle okurlarsa bu da çocuk edebiyatı eseri sayılabilir, hatta çocukların kendileri bir eser meydana getirirlerse o da bir çocuk edebiyatı eseri olarak kabullenebilir diye düşünüyoruz.

Mustafa Ruhi Şirin’e göre, çocuk edebiyatı, çocuğa, çocuğu *çocukça* anlatan bir edebiyat değildir; eserin iç ve dış yapısı çocuğa göre ve çocuk gerçekliğine uygun bir üslupla var olabilir. Bu nedenle çocuk edebiyatında *çocuksu biçem* zorunlu değildir. Çocukların yaptığı *çocukça işleri* küçümsemek, insanoğlunun eski bir alışkanlığı ve söylemidir. Çocukça işlere *değersizlik anlamı yüklenmesi* ve değeri bilinmeyen *çocuksu değer*’in keşfi ise çocukluk bilincinin oluşması sürecinin bir armağanıdır (Şirin, 2016, s. 50).

Günümüzde de çocuk gelişimi-egitimi ve çocuk ruh sağlığı uzmanları ilk yılların ne kadar önemli olduğu konusunda hemfikirdirler. İnsan doğarken bedensel, ruhsal ve düşünsel gelişme açısından belli bir gücü beraberinde getirir. Zamanla ruhsal güçler ve yetenekler elverişli şartlarla daha zengin ve belirgin çizgilerle kendini bularak gelişmiş bir kişiliğe dönüşme imkânına sahip olur. Bununla birlikte, olumsuz şartlarda gelişmenin de olumsuz bir istikamet çizdiği/çizeceği belirtilmelidir (Alpay, 1984, s. 44).

Çocuklukta, özellikle de okul öncesi dönemde, insanın ömür boyu sürdüreceği temel kişiliğinin ve alışkanlıklarının oluştuğu bilinmektedir. Bu temel kişilik, çocuğun okul ve okul sonrası hayatında ne ölçüde başarılı olacağını, başka insanlarla ilişkilerinin nasıl gelişeceğini, cinsel tavrının ne olacağını ne tür bir yetişkinlik dönemi geçireceğini ne tip

biriyle evleneceğini ve bu evliliğin hangi ölçüde başarılı olacağını belirler (Dodson, 1997, s. 10-20).

Çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden ergenlik dönemine kadar olan bireylerin dil becerilerini, duyu ve düşünce dünyalarını geliştiren, onların anlama düzeylerine uygun, sanatsal özelliği olan ve sanatçı duyarlılığıyla kaleme alınmış yapıtların tümüne verilen addır. Çocuk edebiyatı yazarları, eserlerinde çocuklara yeni yaşantılar sunmaktadır. Bunlar, çocukların daha önce karşılaşmadıkları yaşantılardır (Demiryürek, 2006, s. 447). Düş kurmak, insanların ve toplumların vazgeçilmez eylemlerinden biridir. Bu eylem, özellikle çocukluk çağının doğal eylemlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Çünkü çocuklar, biyolojik açıdan dünya algısı tam olarak gelişene dek hayal ve gerçek arasındaki farkın tam olarak bilincinde değildirlere. Zaten çocukların nesnelere ve insanlarla kurmuş oldukları iletişim biçimleri gözlemlendiği zaman, çocuğun bir oyun düzeneği içerisinde, hemen her şeye hayali bir vasıf yüklediği görülmektedir. Çocuğun dünyayı algılamada bir araç olarak kullandığı düş kurma eylemi, onun yaratıcılığını artırmak ve dünyasını zenginleştirmek gibi bir işlev taşıması açısından ayrı bir öneme sahiptir. Düş gücü, sanılanın aksine çocuğu gerçekten uzaklaştırmak yerine, onun gerçekle bağlantısını çok daha sağlam bir şekilde kurmaktadır. (Karataş ve Fırat, 2006, s. 455). İlk çocukluk yıllarında yalın eylemlerinde gözlenebilen düşler, giderek karmaşık konulu ve planlı oyunlara dönüşür. Okul çağındaki çocuk ise düşlerini daha çok düşüncelerinde, iç dünyasında kapalı tutmaya başlar ve düşler kendine özgü bütünleşmiş öykülere, fantazyalara dönüşürler (Jersild, 1979, s. 443). Diğer bir deyişle *çocuk, yaşamı başrolü oynadığı bir serüven gibi kendi zihninde kurgular* (Zıllıoğlu, 1986, s. 54).

Bir çocuk edebiyatı eserinin başarılı olabilmesi için çocukların, sunulan yaşantıları kendi gerçekliklerine dönüştürebilmeleri gerekir. Bu, okuma kültürü edindirmenin ve düşünenduyarlı bireyler yetiştirmenin etkili yollarındandır. Çocukların bu yeni yaşantıları kendi gerçekliklerine dönüştürebilmeleri için kitaptaki kahramanlarla özdeşim kurmaları gerekir. Kahramanlarla doğru özdeşim kurulabilmesi açısından karakterlerin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır (Demiryürek, 2006, s. 447). Çocuk edebiyatı yazarları, eserlerinde çocuklara yeni yaşantılar sunmaktadır. Bunlar, çocukların daha önce karşılaşmadıkları yaşantılardır. Bir çocuk edebiyatı eserinin başarılı olabilmesi için çocukların, sunulan yaşantıları kendi gerçekliklerine dönüştürebilmeleri gerekir. Bu okuma kültürü edindirmenin ve düşünenduyarlı bireyler yetiştirmenin etkili yollarındandır. Çocukların bu yeni yaşantıları kendi gerçekliklerine dönüştürebilmeleri için kitaptaki kahramanlarla

özdeşim kurmaları gerekir. Kahramanlarla doğru özdeşim kurulabilmesi açısından karakterlerin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Tüm dünyada çocuklarla ilgili eser meydana getirmek pek de kolay sayılmıyor. Çocuklular için yazmak çok ciddi bir iştir. Çocuklar için yazmanın çocukça bir iş olduğunu söyleyenler, kendi çocuklarının kitap okumasını saçma sapan bulanlar olmalı. Ya da çocuklarına hiç kitap okumamış insanlar. Bunların söylediklerine gülüp geçmek mümkün ama üzerinde düşünülse daha iyi olur (Zarifoğlu, 1987, s. 118).

Çocuk gerçeğiyle, bütünüyle koşturarak kurulan bu dünya ya da fantastik yazın ürünleri, onda korku uyandırmaktan öte, ona masalsı olayların gerçekleştiği, düşlerin ve mucizelerin olduğu bir dünyaya girebilme olanağı sağlar. Çocuk, böylece bilincinde olmadan, örneğin mantıklı olan ile mantıksız olanı, düş ile gerçek olanı ayırt edebilme, aynı zamanda bu iki karşıt uç arasında bağlantılar kurma olanağını elde etmektedir. Bu yönüyle fantastik yazın çocuğun gerçeklerden kopmasını değil gerçeklerle yüzleşmesini kolaylaştıran, korkularını yenmesini öğreten bir işleve sahiptir (Dilidüzgün, 2004, s. 38).

Çocuklar için yazanlar, çocukluk, çocukluk günleri, çocukluğa bağlılık ve çocukluğa özlem gibi birkaç anahtar kavramdan yola çıkarlar. Bu anahtar kavramlar çocuklar için edebiyat yapmada hem yeterli değildir hem de vazgeçilmez değildir. Çocuk duyarlılığının esere yansması asıl olandır (Şirin, 1987, s. 46). Kavcar (1994, s. 132)'a göre *Edebiyat, duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerin sözlü ve yazılı olarak güzel ve etkili bir biçimde anlatılması sanattır*. Edebiyatın bu geniş anlatımı çocuk edebiyatını da içermektedir. Ancak görsel uyaranların da kullanıldığı çocuk edebiyatını konu edindiğimizde, bu tanımı biraz daha genişletmemiz gerekir.

Sever (2003, s. 9)'e göre: “Çocuk yazını, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve sanatsal anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.”

Çocukluk ve gençlik dönemi, bir büyüme, gelişme ve olgunlaşma süreci olarak çeşitli gereksinimleri olan bir çağdır. Çocukların, 1–2 yaşından başlayıp 18 yaşına varıncaya değin istenilen bilişsel ve duyuşsal özellikler kazanabilmeleri için, gelişimlerine koşturarak sağlıklı uyaranlarla buluşturulması gerekir (Sever, 2006, s. 40).

Gelişim sürecinde bulunan çocuğun, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bu yaşam evresini, Oğuzkan'da (2000, s. 2) ilk çocukluk evresi: 2-6

yaşlarını kapsamakta ve bu çağa oyun çağı adı da verilmektedir; ikinci çocukluk evresi: 6-10 veya 6-12 yaşlarını kapsamakta ve bu çağa okul çağı adı da verilmektedir; son çocukluk evresi: 10-13 veya 10-14 yaşlarını kapsamakta ve bu çağa erinlik çağı adı da verilmektedir, şeklinde üç evreye ayırır. Oğuzkan da (2000, s. 3) 2-14 yaşlarındaki çocuklara dönük edebiyat ürünlerinin, onların hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik; masallar, hikâyeler, romanlar, anılar, biyografik eserler, gezi yazıları, şiirler, fen ve doğa olaylarını yansıtan sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsadığını da belirtir.

Sever'e (2003, s. 29) göre yazınsal metinlerde çocukların yaşlara göre değişen, çeşitlenen ilgi ve gereksinimlerini tanıyan yazar, bazı sorulara metinde arayacağı cevaplarla çocuk gerçekliğini ortaya koyar.

- Çocuklar nelerden hoşlanır, nelere güler?
- Heyecanları nelerdir, nelere üzülür?
- Arkadaşları ve çevresiyle neleri paylaşmak ister?
- Neler, nasıl paylaşırsa sevinç ve mutluluğu artar, onun coşkusuna yenileri eklenir?
- Onu örseleyen, onun yeteneklerini, gizili güçlerini körelten olaylar nelerdir?
- Çocuklar hangi ortamlarda yeti ve yeteneklerini bütün doğallığı ile yaşama geçirir?
- Onun yaşam sevgisi nasıl beslenir?
- Çocuklarla yaşamın hangi sorunları paylaşılmalıdır?
- Onlar, sorunların çözümüne nasıl ortak edilmelidir?
- Çocuk gerçekliğinin yetişkininkinden ayrılan yanları nelerdir?
- Farklı toplumsal ve ekonomik koşullarda yaşayan çocukları ortak duyarlıklarda buluşturan temel öğeler nelerdir?
- Çocuk duyarlığının evrensel boyutları nelerdir?

Çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı (Sever, 2003, s. 9) olup çocukların, fizik ve motor, psikoseksüel, psikososyal, zihinsel ve dilsel gelişimlerini en hızlı yaşadıkları kabul edilen 2-12 veya 2-14 yaşları arasında buluştukları tüm uyaranların, onların gelişimlerinde önemli bir katkısı ve etkisi vardır.

Edebiyat, insanın evrimsel gelişiminin istemlerini önce ağırlıklı olarak resmin, gittikçe de sözcüklerin diliyle yanıtlayan bir sanattır. Bu bağlamda, çocuk edebiyatını; dil gelişimlerine ve anlama düzeylerine uygun, gereksinmelerini de önceleyen bir yaklaşımla, çocuklara yaşam ve insan gerçekliğini sanatsal nitelikli dilsel ve görsel iletilerle sunan, onların duygu ve düşünce dünyalarında etkilenimler uyandıran yapıtların genel adıdır biçiminde

tanımlayabiliriz. Bu edebiyatın genel amacı, çocuklara duyma ve düşünme sorumluluğu vererek onların duyarlılığını işletmek, beğeni düzeylerini yükseltmek, düşünce yetilerini geliştirmektir. Çocukların okuma kültürü edinebilmeleri için bir yaşantı alanı oluşturulması ise, çocuk edebiyatının bilinen en temel işlevidir (Sever, 2006, s. 41).

2.4.1.1 Çocuk kitaplarının taşınması gereken tasarım özellikleri

Çocuk kitaplarının (çocuklara seslenen yapıtların), görsel ve dilsel nitelikleriyle, çocukların duygu ve düşünce dünyalarında istenilen etkileri uyandırabilmesi için bazı temel özellikleri taşınması gerekir. Çocuk edebiyatı metinleri, birçok özelliği içerdiğinde, edebî metin niteliğine ulaşabilir. Çocukların görsel algılarının ve kitaba duydukları sevginin gelişiminde önemli etkileri olan tasarım (biçimsel düzenleniş ya da dış yapı) özellikleri ise, şu başlıklar altında inceleme konusu yapılabilir:

Boyutlar: Çocukların sürekli değişen ilgilerini kitaplara yöneltebilmek için, çocukluğun ilk yıllarında, değişik boyutlardaki kitaplardan yararlanılmalıdır. Çocuklara sunulacak kitapların boyutlarındaki çeşitlilik, çocukların hem büyük ve küçük kavramlarını görebilerek somutlamaları hem de kitaba ilişkin ilgilerini sürekli kılabilmesi için gereklidir. Özellikle okulöncesi dönemde, kitapların değişen boyutları, hacim ve ağırlık yönünden sorunlar oluşturmamalı; çocuklar, el yapısına uygun kitapları diledikleri yere bir oyuncak gibi kolayca taşıyabilmelidir. İlköğretimin ilk yıllarıyla birlikte, seçilecek kitapların boyutlarındaki çeşitlilik, yerini, düzenleme ve kitaplık oluşturma anlayışına da katkı sağlayacak bir dengeye bırakılmalıdır (Tür ve Turla, 2015, s. 37).

Kâğıt: Çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın niteliği, kitabın görsel niteliğini belirleyen bir öğedir. Çocukların kitap olarak adlandırılan araca saygı duyabilmeleri için ilk yıllardan başlayarak yırtılmayan, kolay yıpranmayan, kirlenmeyen ve göz sağlığı açısından da uygun olan kâğıtların kullanıldığı kitaplarla karşılaştırılması gerekir. Kitaplarda kullanılan kâğıt, resimlerin niteliğini ve renkleri özgün biçimleriyle yansıtabilmeli, yazılanların kolayca okunabilmesine olanak sağlamalıdır.

Kapak–Cilt: Kapak, çocuğun kitaba yönelmesini sağlayan ilk uyarandır. Kapağın tasarım özellikleri, kapak resminin görsel etkisi çocuğun kitabı izleme-okuma isteğini artırır. Kitabın uzun süre dağılmadan kullanılabilmesi de ciltlemeye gösterilen özenin niteliğine bağlıdır.

Sayfa Düzeni: Kitabın sayfalarında yer alan tüm öğeler resim, fotoğraf, yazı, rakam vb. arasındaki uyum ile sayfa kenarlarındaki izleme-okuma rahatlığı sağlayan boşlukların yarattığı bütünlük, sayfa düzeninin estetik niteliğini belirler. Sayfaların görsel tasarımındaki özen, çocukların kitaba sevgi ve saygı oluşturmalarında önemli bir etkidir (Gürel, Temizyürek ve Şahbaz, 2007, s. 35).

Harfler: Çocuk kitaplarında kullanılan harfler, sayfa düzeninin niteliğini etkileyen bir değişken olarak yaşlara göre uygun boyutlarda olmalı ve kolay okunabilir özellikler taşımalıdır. Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan kitaplarda 24, 22, 20 punto büyüklüğündeki harfler kullanılmalı ilköğretim döneminde ise yaş büyüdükçe harflerin boyutları da küçülmelidir. Kitaplara seçilen harflerin boyut, renk ve kalınlıkları izleme-okuma isteği ve kolaylığı yaratmalıdır (Güleç, Çakmak ve Geçgel, 2006, s.169).

Resimler: 2-3 yaş grubundaki çocuklara seslenen kitaplardaki resimler, genellikle çizgi ve rengin diliyle nesne ve varlıkları tanıtmaya, onların görsel imgelerini çocukların belleğinde kavramsallaştırma sorumluluğu üstlenir. 4-5 yaşında bilmece, sayısmaca, oyun tekerlemeleri gibi dilsel gereçlerin yanında, masal, şiir, kısa öykü ve anlatılarla da etkileşimi yoğunlaşan çocuklar için resim, önemli bir görsel uyarandır. Sanatçı duyarlılığı ile hazırlanmış resimler, çocukların duyu algılarının eğitilmesine, geliştirilmesine katkı sağlar. Çocuklar, yazıyla aktarılanlara renk ve çizginin estetik diliyle görsel yorum katan resimlerin kılavuzluğunda, duyma ve düşünme serüvenlerine çıkarlar. Böylece çocuklar, sözcüklerin ve çizginin oluşturduğu çok uyaranlı anlam evreninde, iletileri anlama sorumluluğuna dönük denemelere başlarlar. Bu denemeler, duyarlı yetişkinlerin çabalarıyla, nitelikli yapıtlarla sürdürülürse 6-7 yaşından başlayarak çocuklar için kitaba yönelmenin, yazılı kültür ürünleriyle iletişim kurmanın yolları da açılmış olur. Okulöncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan kitaplarda hem tasarım hem de içerik açısından en önemli öğe resimdir (Sever, 2006, s. 45-46).

Kitaplar, günlük yaşamda karşılıklı konuşmanın (çocuk-yetişkin) önemli bir bölümünü oluştururlar. Toplumun değer sistemi ile birlikte, günlük ilişkilerdeki problem çözme stratejilerini de yansıtırlar. Kitaplar, karşılıklı konuşmanın oluşturulmasında etken olduklarından, okunan kitabın anlaşılmasındaki güçlükler, yetişkinlerin çocuklar için daha iyi eğitimsel stratejiler yaratmasına yol açar (Gönen, 1988, s. 30-41). Kitaplar, çocuklara, anne, baba, kardeş dışında ilişki kurabileceği yeni arkadaşların, komşuların yer aldığı çevreyi tanıtır; bu ilişkileri, içinde sorunların, sevinçlerin, dayanışmanın, paylaşmanın olduğu değişik durumlarla örneklendirerek çocuk için, yeni yaşam kesitleri oluşturur;

çocuklara, kendileriyle, çevresindeki yetişkinlerle, arkadaşlarıyla, kardeş/kardeşleriyle yaşayabileceği sorunların çözümüne ilişkin ipuçları sunar (Sever, 2003, s. 62). Bu amaçlar arasında; gerçekçi türdeki kitapların erişemediği noktalara erişmek, sadece gerçekle anlatılması olanaksız olanı anlatmak; düş gücünün sınırsız olanaklarından yararlanarak okurda yeni ufuklar açmak; çocukların gerçek yaşamlarındaki deneyimsizliklerine toplumsal bir bakış açısı kazandırabilmek yer almaktadır (Dilidüzgün, 1994, s. 45). Görüldüğü gibi çocuk edebiyatı, büyük bir özen ve dikkat gerektirmektedir. Çünkü çocuklar için kitap yazan sanatçıların çocuğu, çocuk gerçekliğini, çocuğa göreliği ve çocuk eğitimini göz önünde bulundurmaları önem taşımaktadır. Eserlerini yazarken bu öğeleri dikkate alarak oluşturmalıdır. Ancak o zaman çocuk edebiyatı ürünleri hem çocuklar hem de yetişkinler tarafından zevkle okunabilecektir.

2.4.2 Makedonya Türk çocuk edebiyatı

Makedonya'da çocuk edebiyatına genel bir bakış yapabilmemiz için kronolojik olarak Osmanlının bu topraklardan çekildikten günümüze kadar bir değerlendirme yapmaya çalışacağız. Ancak Osmanlı bu topraklardan çekilirken orada kalan Türkler için karanlık bir dönem başlıyor. Bu nedenle Türkçe eğitim de sona eriyor. Bu karanlık dönemi bu topraklarda aydınlatacak öncü şairlerinden Üsküp'te Darulmuallimin Mektebi müdürü Sabri Cemil'in *Çocuklara Mahsus Küçük Şiirler* adlı eseridir. İlk eserlerini eski yazıyla Üsküp'te Kosova Matbaasında yayınlamıştır. Yayınlamış olduğu eserlerinin, bazı pedagojik ve dinî-didaktik eserleri dışında, çocuklar için yayınladığı on birin üzerinde şiir kitabıyla, Makedonya'daki Türk Çocuk edebiyatının öncüsü olduğu kabul olunabilir.

“Sular neşeli akar, yükselir bu şarkılar

Ah ne güzel cıvıltı, bu gün bize ne mutlu” (Cemil, 1911, s. 21).

Mısraları, Sabri Cemil'in çocuk bakışını yansıttığı başarılı bir beyit olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sabri Cemil, çocuk şiirleriyle ilgili görüşlerini şöyle anlatır (Hasan, 1995, s. 13-19): Onun şiir dünyasında çocuklar, kusursuz, saf, temiz, duygulu ve hayal dolu varlıklardır. Çocuk dünyasının temelini duygu oluşturduğu için yazar her şeyden önce, çocuğun kalbine hitap etmektedir. Çünkü çocuk-dünya iletişiminin temelinde, duygular ve onların çevreye yankısı yatmaktadır. Bütün bunları çocuk, oyun süresince öğrenmektedir. Sabri Cemal'in çocuk şiirleri, çocukların dışında devrin öğretmenleri ve eğitimcileri tarafından da beğenmiş ve

büyük ilgi görmüştür. Diğer bir şiirinde şairin vurgulamak istediği husus, manilerde olduğu gibi, daha çok nesir üslubunu andıran ilk dizelerden sonra, didaktik çözümün açığa çıktığı son mısralardır. Diğer şiirlerde mizah daha çok belirginleşip, sonunda taşlama veya keskin bir yergiye dönüşür.

“Bir biriyle çarpıştır, başlar boynuz kavgası,
Hiç kesilmez arkası, yuvarlanır düşerler, suya dalar giderler,
Bu dünyada ne kadar keçi huylu insan” (Cemil, 1911, s. 36).

Şairin, şiirlerinin Abdülhakim Hikmet Doğan’ın çok sonraları hazırlanmış olduğu *Türkçe Dersleri* adlı okuma kitaplarında yer alması, Makedonya Türk halkı arasında ne denli beğenildiğini göstermektedir. Yazarın, *Küçük Mektepli, İnatçı Keçi* şiiri ve küçük hikâyesi halk arasında bugün bile hâlâ çocukların ezberlediklerini görüyoruz.

Şiir her şeyden önce çocuğa onun eşsiz hayal zenginliğini karşılayabilecek bir biçimle hitap etmesi gerekir. Onu teşvik edip tamamlaması ve dolayısıyla düşünce yapısını etkilemelidir. Şair, didaktik görüşlerini edebiyat sanatının aracılığıyla her zaman sonuna kadar gerçekleştirememiştir. Şiirlerin kimi bölümleri bazen, kuru öğütlerden ileri gitmiyor. Sabri Cemil’in çocuk şiirlerinde mekân açık bir biçimde kendini gösteriyor. Şiirlerde, çocuklar, belirli bir çevreye bağlı değildir. Onu çoğunlukla ev, bahçe, sokak, okul veya ova gibi pek sihirli bir çevrenin oluşturduğunu görüyoruz. Bu ortamda çocuğun karşılaştığı kişiler, anne baba kardeş arkadaş ve okuldaki öğretmenden ibarettir. Bunların dışında, kurumlu ve inatçı keçiler, öten horozlar ve kumrular, vızlayan arılar, otlayan kuzular, renkli kelebekler, miyavlayan kediler çocuğun karşılaşmış diyalog kurduğu varlıklardır (Hasan, 1998, s. 53). Ancak, kuşların dışında kuzular, tilkiler, civcivler ve diğer hayvanlar da şiirlerinde pek sık rastlanan misafirlerdir. 4 + 3=7’li hece ölçüsü ve aa, bb, cc, dd. Kafiye dizilişi ile yazılan aşağıdaki Küçük Mektepli şiiri, terbiyeli olmayı, ders çalışmayı, seilmeyi ve takdir edilmeyi öne çıkarması açısından dikkat çekici bir örnektir:

“Mini mini mektepli,
Terbiyeli, edepli,
Gece, gündüz çabalar,
Derslerini hazırlar,
Onu sever hocası,
Annesiyle babası,
Aferinler alıyor,
Oh ne memnun kalıyor!..” (Hasan, 1998, s. 131).

Aşağıdaki *İnatçı Olmayınız* yazısı, daha adı ile birlikte çocukları açıkça yönlendirmede ve öğreticiliği öne çıkarmaktadır:

“Bir gün iki inatçı piliç... bir arpa sapı buldular. Biri; bir ucundan, diğeri; öbür ucundan gagalarıyla yakaladılar ve: “Ben alacağım!... sen almayacaksın!...”, Hayır; ben alacağım!... Sen; almayacaksın!...” diye çekiştirmeye başladılar... Biraz sonra sap koptu, her iki piliç arka üstü düştüler. Bunların halini seyreden bir serçe kuşu da; hemen onların yanına sokuldu, arpa tanelerini; yedi, karnını; doyurdu, inatçı piliçler ise... baka kaldılar” (Hasan, 1998, s.156).

Edebîlik ve estetik kaygılardan uzak metinler çocuklarda istenen davranış değişikliğini gerçekleştirilmede başarısız kalmaktadır. *Elinde sopa çocuk edebiyatı*, çocukları okumaktan ve kitaptan uzaklaştırmaktadır.

Yukarıda alıntılar yaptığımız, Dr. Hamdi Hasan’ın yayınlamış olduğu *Makedonya’da Türkçe Eğitim ve Abdülhakim Hikmet Doğan* adlı eserde o zamana ışık tutulmaktadır. Diğer bir şiirinde şairin vurgulamak istediği husus, manilerde olduğu gibi daha çok nesir üslubunu andıran ilk dizelerden sonra, didaktik çözümün açığa çıktığı son mısralardır (Hasan, 1998, s. 53). Diğer şiirlerde mizah daha çok belirginleşip sonunda taşlama veya keskin bir yergiye dönüşür.

Eski Makedonya’daki Türk çocuk edebiyatını anlatırken Üsküplü Şeyh Sedattin Sırrı (1871?-1936)’yi anmadan geçemeyiz. Sırrı’nın, Yıldız Gazetesinde çıkmış yedi beyitli şiirleri *Baba Nasîhati* adlı didaktik ve terbiyevî metinlerdir. Bu manzumelerin bazı beyitlerinde Türk halk şiirinde de sevilerek kullanıldığı bilinen cinaslı kafiye tercih edilmiştir. Şair, aşağıdaki dörtlükte de görüldüğü gibi bu şiirlerinde de çocuğuna veya çocuğu yaşında olan küçüklere ömrü oyunla, oyuncaklarla geçirmemek, ilim, irfan elde etmek için mektebe gitmek, okuyup yazmak, bilgi ve hüner kazanmak, doğruluk, insanlarla iyi geçinmek, herkese dostça davranış, çalışkanlık gibi İslâmî ve insanî faziletleri telkin etmekte; tembellikten, eğri yola sapmaktan ve cehaletten sakındırmaktadır (Ceyhan, 2013, s. 433).

“Böyle boş durmadan oğlum ne çıkar
Böyle boş durmadır insanı yıkar
Hâlik’in emrini Kur’an’da işit
Sen de hâlince bir iş gör, bir iş et.” (Baba Nasîhati)

Balkan Savaşlarından, İkinci Dünya Savaşına kadar ülkede Türkçe eğitimin olmaması sebebi ile sanatçılarımız pek parlak bir edebiyat sergileyememişlerdir. Ancak bu alanda yazılı eserler İkinci Dünya Savaşından hemen sonra ilk ciddi çalışmalar yapılacaktır.

Çocuk edebiyatına ait ürünleri ilk olarak Pioner, Sevinç ve Tomurcuk çocuk dergilerinde görmeye başlıyoruz. Daha sonra ise Sevinç ve Tomurcuk kitapları adı altında bu dergilerde yazan bölge yazarlarının çocuk kitapları çıkmaya başlar. 1945'ten 1990'a kadar çocuk edebiyatı bu iki dergi ve onun yayınları olarak görülebilir. Bu yayınlar dışında Birlik Gazetesinde çocuklara ayrılan Çocuk Bahçesi adlı bölümün iki veya üç sayfası dışında başka bir yayın yoktur.

1950 yılında, Üsküp'te çocuklar için *Pioner* adlı dergi, bundan bir yıl sonra ise 1951 yılının Eylül ayında, bu dergi yerine Sevinç dergisi, yayınlanmaya başladı. 1957 yılında en küçük yaştaki çocuklar için Tomurcuk dergisi yayınlanmıştır. Aynı yıl Türkçe eğitime geçilmiş ve okulların açılmasıyla ders kitaplarının yayınlanmasına da başlanmıştır. 1949 yılında ise özgün veya çeviri olmak üzere edebî türde yardımcı ders kitapları da yayınlanıyor. Bu şekilde, ilkin Makedonya Sosyalist Cumhuriyetinde Halk Kurtuluş Savaşı konulu edebî eserlerle Türk çocuk edebiyatının Makedonya'daki temelleri atılmış oluyor. Bu kuşağın diğer bir önemli yanı da, muhakkak ki o yıllarda toplumda çocuk edebiyatının gelişimine büyük önem verilmesi, geniş imkânların yaratılması, yukarıdaki saydığımız çocuk dergilerin yayımlanması şeklinde olmuştur.

Eski Yugoslavya Türk çocuk edebiyatının sanatçıları Sırp, Sloven, Hırvat Jovan Jovanoviç Zmaj gibi Yugoslav çocuk edebiyatının önemli isimlerinden etkileniyorlardı. Fakat bu şairlerinden bir kısmı sonradan çağdaş Yugoslav çocuk edebiyatını da Grigor Vitez, Dušan Radoviç, Dragan Lukiç vb. izleyerek Oton Zupançič'in ifade yeteneğini ve serbest mısra anlayışını benimsediler ve bu doğrultuda eserler verdiler (İsen, 2001, s. 53).

Bu etkilenmenin önemli bir başka göstergesi ise bu edebiyatların çocuk hikâye ve şiirlerinden çevirilere Sevinç ve Tomurcukta oldukça sık yer verilmesidir. Azınlık olan Türklerin Eski Yugoslavya'da çoğunluk olan Sırp'ların edebiyatlarından etkilenmemesi mümkün değildir. Sırp Çocuk Edebiyatı ayrıca devletin ideolojisinin de ateşli bir propagandacısı olunca azınlık kalmış bir avuç Türk yazarın bu edebiyatı örnek almaması söz konusu bile olmamıştır (Öztürk, 2012, s. 109).

Daha çok didaktik özellikler taşıyarak, kalıplaşmış bir şekilde şiirler yazan ilk dönem şairleri, Tefik Fikret'in tesiri altında kalırlarken; siyasî görüşünden dolayı Balkan Türkleri Nazım Hikmet'in eserlerinden bir hayli etkilenmişlerdir. Nazım Hikmet Balkanlardaki Türkler için bir ideolojiyi temsil etmiyordu. Nazım Hikmet, Türkiye'ye yakın olabilecekleri Türkiyeli önemli bir yazardı Makedonya Türkleri için. Sadece Nazım Hikmet'in şiirleri değil Oktay Rifat, Melih Cevdet Anday ve Orhan Veli'nin şiirlerinden bir seçki olan Üçlerden Size, 1968

yılında Sevinç Kitapları arasından çıkmıştır. 1967 yılında Aziz Nesin'in Şimdiki Çocuklar Harika adlı romanı yine aynı seriden çıkmıştır. Oktay Akbal'ın 1967'de Dondurmalı Sinema adlı kitabı basılmıştır. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın ilk çocuk şiiri kitabı olan Açıl Susam Açıl, Üsküp'te basılmıştır. Bu kitap daha sonra Türkiye'de Kuş Ayak adıyla 1971 yılında basılmıştır (Öztürk, 2012, s. 110).

Sosyalist Makedonya Cumhuriyeti döneminde Türk çocuk edebiyatına en çok katkıda bulunan ve bu alanda en çok eser verenlerin başında Şükrü Ramo, Necati Zekeriya, Fahri Kaya, İlhami Emin ve Mustafa Karahasan sayılır. Bunlar Yugoslavya yönetiminin getirdiği yeniliklerle ilgili güdümlü vatan şiirleri yazdılar. 1965 yılına kadar Çağdaş Makedonya Türk Edebiyatında çocuk edebiyatının önde gittiği gözden kaçmamaktadır. Hatta bu dönemde yayımlanan Makedonya Türk yazarlarının eserlerinin büyük çoğunluğu çocuklara seslenen eserlerdir.

Makedonya'daki Türk şairleri ve yazarları bir edebiyat türü olarak ilkin şiirde kendilerini göstermeye başlamışlardır. Bunun ardından, öykü, oyun ve en sonunda roman yazmaya da yönelmişlerdir. Burada tüm bu gelişmelerin, yürekte ve içten yazan, bir anlık duygulanmadan hareket ederek kabul edilmiş, şiir ölçülerine saygı göstermeyen genç şairlerin ilk adımları olarak kabul edilmesi gerekir (İsen, 2001, s. 53). Yirmili yaşlarında olan bu gençler, o sıralarda kendilerine özgü bir şekilde kendi dillerinde yaşadıkları dönemin acılarını, görüp yaşadıkları kahramanlıkları dile getirmeyi amaç edinmişlerdi. 1951'den başlayarak çocuklar için yazdıkları şiirleri *Okul Zili*, *İlk Adımlar*, *Sesler* adlı şiir kitaplarında toplamışlardır.

Makedonya Türklerinin edebiyatlarında düzyazı yaratıcılığına gelince şiir ile paralel bir gelişme göstermişse de uzun zaman şiirin gölgesinde kaldığını söyleyebiliriz. Hikâye yazmaya ilkin Mustafa Karahasan ve Mahmut Kıratlı başlıyor. Daha sonraları onları Necati Zekeriya, Şükrü Ramo, Fahri Kaya, bunların ardından da Alaettin Tahir, Süreyya Yusuf, Recep Bugariç, Nusret Dişo Ülkü, Avni Engüllü, Avni Abdullah ve başkaları izliyor. Hikâyeler ilkin Birlik Gazetesinde; Sevinç, Tomurcuk ve Sesler dergilerinde yayınlanmış ve bunun ardından birçok hikâye kitabı yayınlanmıştır. Mustafa Karahasan 1950 yılında *Küçük Erler* adlı ilk öykü kitabını çıkardı. Bu kitaptan sonra Necati Zekeriya, Fahri Kaya ve Mahmut Kıratlı birlikte yayınladıkları *Sesler* (1952) kitabında ilk olarak Mahmut Kıratlı'nın hikyâeleri yer almıştır. Mahmut Kıratlı, 1954'te ikinci hikâye kitabı da *Küçük Hikyâeler* olmuştur. Ondan sonra çocuklara ait Necati Zekeriya'nın *Bizim Sokağın Çocukları*, *Bizim Sokağın Romeo ve Julieti*, *Eski Sokağın Çocukları* ve Hüseyin Süleyman'ın *Çocuklar* daha

sonraları da Şükrü Ramo'nun *Yeşil Köy*; Hasan Mercan'ın *Yörük Osman, Kayağa Sokağı*; Süreyya Yusuf'un *Ali Ağa*; Enver Baki'nin *Mutlu Baba* adlı kitap daha yayınlamaya devam etmişlerdir.

Yukarıda adı geçen sanatçılarımızın çoğu eserlerinde çocuklara hitap ederken, bir öğretmen edasıyla bilgiler verdiler. Bunun yanı sıra tabiat güzellikleri özellikle Ramo'nun ve Karahasan'ın şiirinde vazgeçemediği konulardandır. Renkli Gülüşler şairinin belirgin bir şekli ve üslubu vardır. Şiirlerinde heceyi ve kafiyeyi kullandılar. Ramo'nun çocuklarla ilgi eserleri şunlardır; Vatan Birdir Unutma, Çelenk, Hoş Geldiniz, Kır Çiçeği, Güzel Günler, Renkli Gülüşler, Alevden Yıldıza, Kuş Sesi, Küçük Damlalar.

Şükrü Ramo'nun çocukluk yılları savaş dönemidir. Eserlerinde de okuyucuyu çoğu kez savaş yıllarına götürerek vatan sevgisinin önemini gösterir.

“Uç şahinim uzaklara gökte serbest tüy gibi,
Neşe getir, in koluma en sevgili kuş gibi.” (Ramo, 1958, s.3).

Bu şiirinde Şükrü Ramo Şahini, bir sembol gibi gösterir. Şahinle birlikte vatanında yaşayan bütün insanlara seslenmektedir. Bu birlikle vatanını seven çocuklar, yarınlarına güvenle bakabilirler. *Vatan Birdir Unutma* daki şiirlerde çocukların var olan yönlerini şair anlatmaya çalışmıştır. Onların tutumları, arkadaşlıkları, davranışları üzerinde durulmuştur (Çelik, 2003, s. 69).

Şairin 1964 yılında çocuklar için yayınlamış olduğu yeni bir şiir kitabı da *Hoş Geldiniz*'dir. Bu yapıtında yirmiden fazla şiiri yer almaktadır. Ramo, bu eseriyle çocuklara daha da yaklaşmaktadır. Her eserinde olduğu gibi bu eserinde de ağır bastığı konu vatan sevgisi ele alınmaktadır. Aşağıdaki şiirde de olduğu gibi küçük çocukların, gençlik günlerinde ve öteki bayram günlerinde büyükler gibi olma isteği, onlar gibi vatani koruma isteğiyle dolu oldukları görülür (Çelik, 2003, s. 69).

“Hopa tupa günden güne büyür cesur olurum,
Yarın ben de Anayurdu Tam er gibi korurum.” (Ramo, 1964, s.9).

Şair özel olarak çocuklara adanmış olduğu *Güzel Günler* adlı dördüncü kitabıyla ortaya çıkar. Bu kitabında şairin çocuklar için yazmış olduğu kırk tane şiiri vardır. Şiirlerdeki konuların içine çocuk dünyasını sığdırmıştır. Bu şiirlerinde şair küçük okurlarına anlayacağı bir dille insana ve insanların çevresini saran varlıklara karşı bir sevgiden bahsediyor. Ramo, kitabında ki şiirlerinde bazı benzetmeler yapmıştır. Örneğin, bir şiirinde şair başında ak karanfil olan anneyi sabah yıldızına benzetiyor. Başka bir şiirinde:

“Gökte uçan kuşlar da, birbirinden korkar
Serçe karga güvercin, korkar şahin kuşundan
Şahin kuşu leylekler, korkar kara kartaldan
Kartal göklerin çarı, yalnız korkar insandan.” (Ramo, 1972, s.7)

Korkaklar, Gül Dikeni, Avcı Çocukla Kuş, Kim Kiminle bu tür manzumelerindedir. Bunlardan başka, yine büyük küçük ilişkileri ve insan tabiat ilişkileri üzerinde durulmaktadır. Yazarın yayınladığı kitaplarda yer almayan şiir ve hikâyeleri de vardır. Onun, gazete ve dergilerde, deneme ve tanıtma türünden yayınlanmamış birçok yazısı yer almaktadır.

Birinci kuşağın diğer bir yazarı Mustafa Karahasan’dır. Onun yazdığı çocuk eserleri; Yedi Başlı Dev, Küçük Erler ve Arkadaşlar’dır. Mustafa Karahasan’ın 1950’lerde yayınlamış olduğu Şaban Hoca ve Hacer oyunlarında daha fazla eğitime ve öğretime önem vermektedir. Bu eserde yazar bir üçgen oluşturuyor: öğretmen-öğrenci-veli. Bunların aralarındaki anlaşmazlıkları dile getiriyor. Eserde Şaban Hoca cahil olduğu için okula karşı çok ters düşünceleri vardır. Öğretmenlere güvenmez. Bu yüzden de kızını okula göndermek istemiyor. Okula giden çocukların terbiyelerinin bozulduğunu, dinsizlik öğretildiğini, çocukların Allah’tan, peygamberlerden, kendi milletinden uzaklaştırıldıklarını düşünür. Okula giden çocuklar adetlerini ve törelerini unutabilirler. Bu yüzden Şaban Hoca çocuklarını okula göndermek istemiyor (Çelik, 2003, s. 73).

Karahasan’ın yaşamış olduğu çocukluk yılları, İkinci Dünya Savaşı yıllarıdır. Bu sebepten de, çocuklar için yazmış olduğu eserlerde savaş yıllarını bir bütünüyle eserlerine yansıtmak istemiştir. Bunları da Küçük Erler (1950), Kalbin Yaşları (1955), Arkadaşlar (1965) ve Yedi Başlı Dev (1973) çocuklar için yazdığı kitaplardır. Mustafa Karahasan’ın Küçük Erler adlı kitabında muhteva bakımından Şükrü Ramo’nun Kır Çiçeği’nden ve Necati Zekeriya’nın Eski Sokağın Çocukları’ndan ayrı düşünülemez. Savaş yıllarında çocukların yaptıklarına yer veren hemen herkeste, Ömer Seyfettin’in çocuk kahramanlarının bir yönü ile karşılaşılmaktadır (Çelik, 2003, s. 73-74). Kalbin Yaşları’ndaki hikâyeler ile Yedi Başlı Dev’deki hikâyeler genel olarak okulla ilgilidir. Bazı çocukların okuldaki davranışları, hareketleri bir sözle bütün yönleri anlatılır. Bazen de öğretmenin öğrencilerine karşı daha ılımlı olması, yer yer de ailenin çocuklarına karşı daha dikkatli olmalarına öneriyor (Çelik, 2003, s. 74). Karahasan daha ilk yazdığı hikâyelerden itibaren yer yer araya girerek olayın akışına müdahale etmektedir. Hikâyenin akışını keserek anlattıkları olayın sonu hakkında bilgi vermektedir.

Sosyalist Makedonya Cumhuriyeti dönemi Türk şiirinin en büyük ustalarından biri Necati Zekeriya'dır. Bu kola yedi şiir, altı hikâye kitabıyla katılan Zekeriya, ülkede çocuklar için yayınlanan *Sevinç* ve *Tomurcuk Dergilerinin* uzun süre başyazarlığını yapmıştır. Fakat *Bizim Sokağın Romeo ve Juliyeti*'nin yazarı, her şeyden önce küçüklerin büyük şairidir. Mahalli etkilerden arınmış canlı bir dil, değişik edebiyatları iyi tanımış ve yer yer onların izlerini hissettirmiş olmasına karşın hep kendine özgü kalan bir deyiş, muhtevaya uygun bir şekil meydana getirmedeki ustalık ve tatlı bir anlatım, onun çocuklarla ilgili kitaplarının temel özellikleridir (İsen, 2001, s. 53). Bu konuyla ilgili kitaplarında çocuk dünyasına kolayca girebilmekte, bu da çocukların onun eserlerinde kendilerini bulmalarını, kahramanla özdeşleşmelerini ve onları hemen sevmelerini sağlamaktadır (İsen, 2001, s. 54). Eserlerinde çocukların kaygıları, sevgileri, umutları, kısaca tüm dünyalarını çok güzel anlatmıştır. Yazarın çocuk edebiyatıyla ilgili kitapları şunlardır; *Okul Çanı*, *Silahşör Tavşan*, *Gelincik*, *Kırmızı Küpeler*, *Bizim Sokağın Çocukları*, *Ninniler*, *Damlalar*, *Eski Sokağın Çocukları*, *Yeni Sokağın Çocukları*, *Bizim Sokağın Romeo ve Julyet'i*, *Yeşil Nerde*, *Eskiler Alırım Yeniler Satarım*.

Necati Zekeriya'nın Makedonca olarak yayımlatmayı başardığı Çağdaş Makedonya Türk Çocuk Şiirleri ve Çocuk Öyküleri Antolojileri de vardır. 1960'lı yıllarda Necati Zekeriya'nın çocuk öyküsüne yönelmesiyle öykü yaratıcılığında tekrar umut verici bir canlanma görülmeye başlayacaktır. Kuşkusuz ki bunda, onun 1961 yılında yayımlanan *Bizim Sokağın Çocukları* çocuk öyküleri kitabının ulaştığı başarının da büyük payı vardır. Necati Zekeriya'nın *Bizim Sokağın Romeo ve Julyet'i* çocuk hikâyelerinin de bu hikâyeleri birbirine bağlayan konu bütünlüğü itibarıyla güzel bir çocuk romanı olabileceğini söyleyebiliriz (Çelik, 2003, s. 71). Ona göre sokakların en büyük sahibinin çocuklar olduğunu hikâyelerinde çok net ve açık bir şekilde gösterir. Hikâyelerin konusu çocukların sokaktaki oyunları, kavgaları, dargınlıklar, barışmaları, birbirlerini kıskanmaları ve sevmeleri, anne, baba ve kardeşleriyle olan ilişkileri ve okul günleriyle ilgilidir. Hikâyelerin kahramanları ortaktır. Bu bakımdan, ayrı ayrı kitaplarda da olsa hikâyeler arasında bir bütünlük vardır. Bunların başında Orhan gelir. Yazara göre *başımızın tatlı belasıdır* Orhan. İlk kitapta belirgin olan yalnız Orhan'dır. Ötekiler Orhan'ın çevresinde yavaş yavaş belirmeye başlasalar da kim oldukları üzerinde pek durulmaz (Çelik, 2003, s. 71).

Necati Zekeriya'nın ele aldığı konularda çocukları eğitmek için iyi ve kötü olarak aldığı karakterleri bir arada vermiştir. Orhan yalan söylediğinde ya da yaramazlık yaptığında ya biri yardımına koşar ya da kötüyü anlayarak iyiyi bulur. Yazar her zaman Orhan'dan yana

yani iyilikten yanadır. Orhan'ın çevresindeki bütün çocukları sever. *Düşmanlarım* dediği kötü arkadaşlarını da bağışlamasını bilir. Yazar, eserlerindeki yaramaz ve kötü çocuklara güzel isimler vermemiştir. Onları görünüşlerine göre isimler vermiştir. Mesela: Şişko, Sırık, Fıçı, Çilli vb. Bizim Sokağın Romeo ve Julieti'nde Orhan, kendi gibi düşünen Sevil'i bulur. Sevil, Orhan'ın gönlündeki sevgilisidir. Eserdeki aralarında olan o romantik duygular iki çocuk adeta birbirlerini tamamlarlar. Artık eski sokakta olduğu gibi ne bomba atılır nede sürüyle insan öldürülür (Çelik, 2003, s. 72).

Zekeriya'nın çocuklara adanmış birçok şiir kitabı da vardır. Silhaşör Tavşan'daki şiirleri bütün olarak hayvanlar üzerinde durulmuştur. Hayvanların birbirleriyle olan ilişkileri anlatılır. Bu ilişkilerin iyi ve kötü yönleri küçük okuyuculara örnek olarak gösterilir. Gelincik'te ise konular daha fazla doğayı özellikle baharı ve kışı anlatır. Bundan başka, okul çağındaki çocuk ve onun günlük çevresi üzerinde duran konular da eserlerinde yer alır.

Necati Zekeriya, 1964'te yayınladığı Ninniler çocuk şiirleri ile yeni bir döneme girer. Bu eserinde çocuklara gelecekteki parlak günleri anlatmaktadır. Ninnilerde ki çocuklar güzel, sevimli, şen tıpkı gökyüzü, deniz ve bulutlar gibi. Şiirlerde sık sık görülen çocuk, hava, uyku, düş, türkü, kuş, kanat, bulut, sevgi, gök, gökkuşağı, rüzgâr, düdük, deniz, yıldız ve bunlara benzer sözcükler yer alır (Çelik, 2003, s. 67).

Yeşil Nerde yazarın çocuklara adanmış diğer bir şiir kitabıdır. 1975 yılında yayınlanmıştır. Kitapta 28 şiir vardır. Şiirlerin hepsi *anneciğim* kelimesiyle başlar ve ardından çocuğu ilgilendiren sorular gelir. Tabii ki soruları, çocukların en yakınları olan annelerine sorarlar. Fakat çocuğun sormuş olduğu soruları ne annesi yanıtlayabilir ne de başkaları. Bu kısacık şiirler sadece sorulardan ibarettir. Şiirlerde çocukların gerçek dünyası ve çocukta hayal özellikle göze çarpar. Canlı ve cansız bütün varlıklarda insanların özelliklerini arar. İnsanların dışındaki varlıklarda insanların özelliklerini bulamadığı için, kendine şaşar, buna karşı durmadan *neden* sorusunu sorar.

“Kış gelince yeşil nerde?

Onun da elleri üşür mü?

Taşır mı eldiven!” (Zekeriya, 1975, s. 16).

Daha ilk şiirde çocuğun hayal dolu dünyasıyla karşılaşıyoruz. Hemen hemen bütün şiirinde açık bir benzetme vardır.

1926 yılında Üsküp'te doğmuş olan ve çağdaş Makedonya Türk edebiyatının birinci kuşak şair ve oyun yazarlarından Lütfü Seyfullah da daha çok o günkü Yugoslavya konjonktürüne

bağlı, güdümlü olarak yazdığı bazı çocuk oyunlarında savaş yıllarında Makedonya'daki Makedon, Türk ve Arnavutlar arasındaki kardeşlik-birlik ruhunu yansıtmıştır.

Yazarın, Üç Arkadaş adlı oyununda geçen, Makedon Koçko, Türk Erol ve Arnavut Agim bu kardeşliği sembolize eden karakterlerdir. Birbirini çok seven ve yakın arkadaş olan Makedonya'daki ayrı milliyetlerden bu üç çocuk, Eski Yugoslavya'nın Halk Kurtuluş Savaşı yıllarında partizanlara katılarak dağa çıkarlar. Bulgarlara ve Almanlara karşı savaşın kazanılmasında büyük gayret gösterirler. Yazar onların arasındaki dostluk ve arkadaşlığı topluma örnek olarak gösterir. Oyun, anlatıcının şu sözleriyle biter:

“Kent hücumunda bu üç arkadaş, yıldırım gibi düşmana karşı hücum ediyorlardı. Amaç, özgürlük, kardeşlik ve birlik adına düşmanı yurttan kovmaktı. Şimdi yurdun kim bilir neresinde bu Üç Afacan, Üç Kardeş, Üç Arkadaş ne iş görmekte-dirler. Özgürlük, kardeşlik ve birlik adına savaştıklarını, o uzun savaşta kim bilir kaç kez, nasıl ölümden yaşamayı çaldıklarını seve seve hatırlarlar ve anlatırlar...”(Seyfullah, 1984, s. 18).

Bilmeceli Oyun adlı oyununda ise Lütfü Seyfullah, yaşlı bir dedenin çocuklara sorduğu ve çocukların verdiği cevaplarla kardeşlik mesajlarını vermiştir. Yazar oyunda, çevrede bilinen bilmecelerin yanında kendi yazdığı yeni bilmecelere de yer vermiştir. Oyunun sonlarına doğru yazar, Eski Yugoslavya'yı da dikkate alarak; *kardeşlik, birlik, hürriyet, doğruluk* gibi bazı ilkelerle ve yaptığı tasvirlerle Tito'yu sorar. Çocuklar hep birlikte cevap verirler. Çocukların, dünya çocuklarının kardeşliği üzerine söyledikleri bir türküyü oyun biter (Hayber, 2001, s. 139).

Sosyalist Makedonya Cumhuriyet döneminden günümüze kadar uzanan diğer önemli bir Türk Çocuk Edebiyatı yazarı Fahri Kaya'dır. İkinci Dünya Savaşından hem sonra açılan Türk okulların kadro yetersizliği yüzünden o yıllarda henüz on altı yaşında olan Kaya, Türk eğitiminde öğretmen olarak katkılarını sunmuştur. Bunun yanı sıra Birlik Gazetesinde ve Sevinç çocuk dergisinde görev yaptı. Bundan dolayı ilk önce çocuk edebiyatıyla yazı hayatına girmesi pek doğaldır. 1951 yılında yayınlamış olduğu İlk Adımlar yazarın henüz çok genç olduğu yaşlarda kuvvetli bir kalemi olduğunun kanıtıdır. İlk Adımlar şiir kitabında yazarın kastetmiş olduğu, çocuğun okula ilk gidişi anlamına gelir. Bu eserde yazar bir köşeye çekilerek çocukları konuşturur. Çocuklar ise çevresinde gördükleri bütün varlıkları kendilerine göre ve kendi anlayışlarına göre birtakım değerlendirmeler yaparlar. Çocuğun artık çevresindeki bütün varlıklara veda etmesi gerekir, onun için *hoşça kalın* diyerek gider, artık okula başlamıştır. Okula ilk adımı atan çocuk artık kelebekler, saksığanlar, bülbüller, dağlar, kuşlar, denizler, adalara ve çevresinde her ne varsa herkese veda ederek ayrılır. Fakat bu varlıklardan ayrı yaşayamayacağını belirterek geri döneceğini bildirir.

“Hoşça kalın kelebekler
Siz de küçük bülbüller
Hoşça kalın saksağanlar
Bir sözle bütün kuşlar.” (Kaya, 1951, s. 6).

Fahri Kaya, şiirin yanında düzyazıyla da eserler yazmıştır. Bundan başka birçok gazete ve dergide çocuklar için yayınlanan yazıları ve hikâyeleri vardır. Çocuklar için yazdığı hikâyeleri, Güle Güle ve Küçük Hanım isimli kitaplarda toplanmıştır (Çelik, 2003, s. 75). Kitaplarını sadece çocuklar için yazan Fahri Kaya'nın şiirleri uzun süre köy öğretmenliği yaptığı için gözleme dayanır. Köyden Sesler adlı kitabında Kaya, yeni şekiller denese de daha çok eski şekle bağlı kalır. O okurunun çocuk olduğunu ve kendisinden neler beklendiğini iyi bilir. Bu yüzden uzun yazmayı sevmez. Şiirleri yalın ve süssüzdür (İsen, 2001, s. 54).

Bu türde eser veren ancak ilk eserlerini Makedonca yazan İlhami Emin, yazarlık gücünü çeşitli türlerde denemiştir. İlk önce edebiyatımıza şiirle girmiştir. Daha sonra hikâye, tiyatro oyunları, film senaryoları yazmıştır. Makedoncadan Türkçeye ve Türkçeden Makedoncaya birçok çeviri yapmıştır. Fakat İlhami Emin her şeyden önce şairliğiyle kendini tanıttı. Özellikle çocuklar için yazdığı şiirlerle ününü sağladı. Onlar için yazdığı şiirleri 1950 yıllarında, Makedonca olan çocuk dergilerinde yayınlamaya başlamıştır. Bir süre sonra Emin, bu şiirlerini Türkçeye çevirerek Sevinç aylık çocuk dergisinde ve Birlik Gazetesinde yayınladı. Bundan böyle Türkçe yazmaya devam edecektir (Çelik, 2003, s. 71). Çocuklara yetişkinlerden farklı olarak yazdığı şiirleri, mecazi anlatımdan sakınarak daha özgü bir anlatım çocuk dünyasını anlatmaya çalıştı. Bu şiirler daha çok somut özellikler taşır. Şiirlerinde ince bir lirizm de sezilir. İlhami Emin'in Türkçe yayınlanan ilk çocuk şiir kitabı öğretici özelliği vardır. Daha sonra çocuklar için yazdığı şiirler, sanat açısından daha büyük bir önem taşır. 1964'te Ay Kedisiz Saray adlı yapıtında daha kitabın başlığından da anlaşıldığı gibi çocuklara kedisiz bir saray olarak düşündüğünü Ay'a götürmeye çalışıyor. Çocukların, Bin Bir Gece Masalları'ndan bildiklerini ve sık sık okuduklarını Uçan Kilim Masallarının, her eve giren televizyon karşısında eski bir masal olduğunu belirterek şair, okuyucularını yeni yollardan yeni dünyalara götürüyor (Çelik, 2003, s. 71).

İlhami Emin'in çocuklara ait diğer bir yapıtı da Güneşli Şiirler'dir. Şair bu kitabında istediği tek şey ortamın pırıl pırıl güneşli olmasıdır. Bununla, güneşin insan ve çevresi için taşıdığı değere ve öneme işaret eder. Aynı zamanda yer yuvarlığıyla birlikte aya ışık veren büyük bir gök cismi güneşten söz etmektedir. Ama şair çocukların güneşe gidemeyeceklerini bilerek bu defa güneşi onların yanına getiriyor. Bu varlık tüm kâinatın en büyük dostu olup

herkesin yüzünü gözünü güldüren, çocukların türkü söylemelerini, oyun oynamalarını sağlayan güneşten bol bol söz ediyor. Bu nedenden bu ikinci kitabı, ilk kitabının bir devamı olarak da sayılabilir. Ayrıca bu Ay-Güneş bağından başka hem ilk kitabında ve hem de ikincisindeki şiirleriyle İlhami Emin, küçük okurlarının evren bilgilerini zenginleştirmek ve onların hayal etme güçlerini geliştirmeye çalışmaktadır.

Yazarın çocuklara adanmış olduğu üçüncü kitabı Kırk Dost'tur. Bu eserinde İlhami Emin, çocukların kırk dostundan yani kırk şiirinden bahsediyor. Bu şiirlerinde şair küçüklerin düş ve masal dünyasında yaşadıklarını ve yavaş yavaş gerçek ortama dönüştüğünü dile getirmektedir. Onlara günlük hayatta çevrelerinde gördükleri varlıklar tanıtılır. Burada şiirden çok öğretici olarak ortaya çıkıyor şair. Bu düşünceleri Şiirli Alfabe'de devam eder. Çocuğun masal ve tekerlemelerle alfabeyi öğrenmesinden yanadır (Çelik, 2003, s. 62).

“Bon-Ton
Bon-Ton, Başıma kon,
Elimi al, içimde kal,
Düşüncem gül, Selâmım gün.” (Emin, 2017, s. 9)

Birinci kuşağın daha genç sanatçılarından ve ikinci kuşağa geçiş dönemi sanatçılarından güçlü sesi Nusret Dişo Ülkü'dür. Sosyalist Makedonya Cumhuriyetinin ve Türkiye'nin edebi gelişmesini iyi izleyen Ülkü, her iki ülke nazımının sanat özelliklerinden yararlanmış fakat bunları kendine özgü bir söyleyişe dönüştürerek okuyucusuna ulaştırmıştır. Daha çocukluk yıllarında şiire ilgi duymuştur. Belki yazarın çocuklar için eserler yazması onun çocuk dergilerinde çalışması nedenlerden biri olacaktır. Çocuklar için yazdığı şiirlerini Çocuklara Ağaçlar (1963), Çocukların Elleri (1965), ve Dereden Tepeden (1981) adıyla üç kitapta toplandı.

“Eli kuşa değin uzanır, istediği zaman güneşi çizer
Hep gözü ağaçtır onda bir gün büyüyecek böcekler.” (Ülkü, 1965, s. 12).

Şair, barışın ve özgürlüğün sembolü olan Güvercin adlı şiirinde de güvercine, barışa, özgürlüğe bütün beyazlıkları vermiştir. Bir bakıma barışı simgeleyen bu beyazlık, gökteki buluttan ninelerdeki ak saçlara, zenci çocuğun dişlerinden dedelerin aksakallarına, çocukların umutlarından düşlere kadar her şeyi kapsamaktadır:

“Şu güvercin gökten, buluttan ak
Ninemin saçlarından ak.
Şu güvercin, zenci çocuğunun
Dişlerinden ak, dedemin sakalından ak.” (Ülkü, 1965, s. 11).

Diğer yazarlarımızda çocuğu, yalnız okulda ve daha çok okul çevresinde ele aldılar. Ülkü ise öğrencilerle birlikte, çocuk kavramına yöneldi ve çocuğu, önce çocuk olarak ele aldı. Yazar çocuk şiirlerinde çocuk ve doğa temalarına daha fazla yer verdi. Doğayı genel çizgileriyle ve mevsimlere göre geçirdiği birtakım değişikliklerle ele aldı. Çevredeki varlıkları çocuklara tanıtarak verdi. Varlıkların birbiriyle ve insanla olan ilişkilerine dikkati çekti. Ona göre biri olmadan öteki olamaz. Her varlığın bir özelliği, her nesnenin bir değeri vardır. Bunlar arsında kendisini de ihmal etmeyen şair, hiçbir şeyinin olmadığını belirterek kendisini çocuklar arasında mutlu ve huzurlu hissetti. Şiirlerinde kafiye ve serbest mısrayı kullanan şair, daha çok somut şiir örnekleriyle karşımıza çıkar. Mısralarına mizah ve güzel ifade katan Ülkü, gereksiz didaktizmden de kaçınır. Dereden Tepeden şairinin Türkçesi de pürüzsüzdür. Çocuklarla Ağaçlar, Çocukların Elleri, Dereden Tepeden, Kara İsmet onun çocuk edebiyatıyla ilgili kitaplarıdır (İsen, 2001, s. 53).

Esad Bayram yine bu kuşağın genç sanatçılarından biridir. Çocuklar için şiirler, kısa hikâye ve denemeler yazmıştır. Çocuklar için yazdıklarını Örgüler adıyla neşretti. Aliveli'de haftanın günleri, yılın ayları ve bir sınıfta bulunan iki öğrencinin çeşitli durumları birer ikişer paragraf ile anlatır. Mutfak Pehlivanları'nda ise mutfakta kullanılan eşyalar kısaca anlatılır. Mutlu Çocuklar (Veseli Detsa) Bayram, Makedonca dilinde çocuk şiir kitabını yazdı. Ona göre mutlu çocuk kavramı, aileler tarafından sevgi onay ve dikkat gösterilme ihtiyaçlarının karşılandığı çocuklardır.

Çocuklar için yazdığı tüm eserlerinde Esad Bayram genelde çocukların kognitif, zihinsel ve hayal dünyalarını hedeflemektedir. Çocukların zihinsel ve hayal özelliklerini korumaya ve onları doğru düzgün çocuğun fitratına uygun geliştirmeye ve ilerletmeye çalışmaktadır. Muhteşem bir çocuk psikoloğunu aratmayacak şekilde, kendisi yazdığı eserlerde çocukların karşısına bir çocuk psikoloğu olarak çıkmakta ve kullandığı dil ve üslupla bu kitapları bir edebiyatçı ve kültür adamının değil bir psikoloğun ve eğitimcinin yazdığını zannedersiniz. Çocuklar için yazdığı öykülerde cansız varlıkları bile canlı bir dille konuşurma kapasitesine ve edebi maharetine sahip edebi bir yazardır ki bu tarz edebi üslup edebiyatın en ağır üsluplarından biridir, kolay ve hafife alınacak edebi bir tarz değildir (Aruç, 2006, s. 80). Bu çeşit edebi tarzla bunları çocukların belleğine sergileyerek çocukların geniş bilgilere sahip olmalarını temin etmektedir. Örneğin Mutfak Pehlivanları öykü kitabında mutfakta olan bütün eşyaların konuşmaları ve dertleşmeleri yukarıda anlattıklarımıza en büyük kaynaktır. Aynı zamanda Aliveli öykü kitabında da kendi dil üslubuyla tarif ettiği gibi yavruları olan ayların özelliklerini ayların kendilerini konuşturarak çocuklara öğretmektedir. Böylece

çocuklar yılın on iki çocuğu var diye öğrenirken aslında yılın on iki ayını dile getirmiş olurlar ya da ana haftanın yedi yavrusu yedi gününü yaşatır ve her satırında her günün özelliğini bildirir çocuklara. Örgüler çocuk şiir kitabında yer alan aşağıdaki yavru şiiri hangi dinden, ırktan ve renkten olursa olsun herkesi kucaklayan, mangal yürekli ve dünyaya şefkatle bakan felsefi düşüncesinin en iyi delildir (Aruç, 2006, s. 81).

“Sizler bizler işte varız,

Bu dünyanın yavrularıyız.” (Bayram, 1978, s. 8)

Çocuklarla ilgili eserlerini yazarken Recep Murat, hemen hemen tüm çocuk şiir ve hikâyelerindeki didaktik anlatım kesinlikle öğretmenlik mesleğinin sonucudur. Sanatçının Hikâyeler adlı eseri genellikle Türk ilköğretim okullarının üst sınıflarındaki öğrencilere yönelik farklı içeriktedir. Bu eserinden bir hikâyesinden kısa bir değerlendirme yapacağız. Çocukların Kalbi hikâyesinde, bir tekstil dükkânında çalışan küçük Kemal anlatılmaktadır. Mağaza sahibi iki tane gömlek eksik olduğunu iddia ederek, sınırlarının bozulduğunu göstermesi de hırsızlıktan şüphelendiği düşüncesiyle Kemal’in üzerine atarak sonsuza dek acı çekecektir. Aynı eserde Murat’ın, Küçük Adam hikâyesinde, okula yırtık bir paltoyla gelen gururlu çocuk Naci anlatılmaktadır. Öğretmen Naci’yi yırtık bir paltoyla geldiği için ona komşularından kullanılmış fakat sağlam bir palto getirmek istiyor. Öğretmen sabah derse giriyor ve Naci’nin derse geç kaldığını fark ederek endişeleniyor. Sonunda Naci yeni bir paltoyla sınıfa giriyor. Ailesi elbette ona yeni bir palto almayı başarmış ve öğretmeni Naci’ye *küçük bir adam* diyerek gururunu korumuştur.

Recep Murat deneyimli bir anlatıcı ve pedagoğdur. Çocuklar hakkında yazdığı kısa öykülerindeki sıcaklık, Tefayüz Okulu’ndaki ilk adımlarını attığı bir pedagoğ ve okul müdürü olarak uzun yıllar süren yoğun çalışmasının bir yansımasıdır (Çelik ve Denköva, 2016, s. 418). Genellikle Murat’ın çocuklara adanmış tüm eserlerinde öğretici yönleri vardır, özellikle de çocukların ev ve okul ile ev arasında ki olayları izler. Çocukların yürüyüşleri ve oyunlarından kaynaklanan olaylar ve olaylar zaman zaman karışır. Aynı olaylar okul, eğitim veya çocukların yetiştirilmesi ile ilgilidir.

Bu neslin çocuk türünde eser veren diğeri bir sanatçısı Avni Engüllü’dür. Avni Engüllü’nün

“Mete’nin Gördüğü Cırcırböceği

Hoplayan zıplayan

Bir böceksin sen.

Hadi gel,

İşte elime kon,

Sen bana geleceksen.

Elime kon,
Çal kemanınla.
Türkünü kulağıma
Çal, ama
Düşme sakın
Tembelliğin ağına.” (Engüllü, 1983, s. 11).

adlı şiirinde, Mete'nin kulağına cırcırböceğinin türkü söylemesi için çağırışına kulak vermeyen böceğin onu tembellikle suçlaması.

Makedonya'da Türkçe eğitim gören ilkokul talebeleri için hazırlanıp yayınlanmış olan Türkülerle Büyüyelim adlı kitap, Makedonya'da Türkçe yayınlanmış ilk müzik kitabı olma özelliğine de sahiptir. Tito Yugoslavyası'nda ve daha sonra da Makedonya'da yıllarca ders kitabı olarak okutulmuştur (Öztürk, 2012, s. 117).

Avni Engüllü tarafından çocuklar için yayınlanmış bu kitap, Avni Engüllü'nün farklı bir yönünü ve hizmet yelpazesinin ne kadar geniş olduğunu fark etmemize de yardımcı olmuştur. Avni Engüllü'nün kitap halinde yayımlanan eserleri şunlardır: Mete, Dört Mevsim, İn misin Cin misin.

Makedonya'da farklı dinlerden ve milletlerden insanlarla bir arada yaşamaktadır. Böyle bir ortamda bile onun önceliği insanlık ortak paydası olmuştur. O, bu hassasiyetini çocuklar için yazdıklarında da hep ön planda tutmuştur (Güler, 2019, s. 38).

Fahri Ali, çağdaş Makedonya Türk edebiyatının ikinci kuşağına ait önemli şairlerden biridir. İlk önce gazeteciliğe 1970 yıllarında Birlik Gazetesinde başladı. Uzun yıllar gazetecilik yaptıktan sonra gazetede haftada bir yayımlanan Bahçe Çocuk Eki'ni hazırladı. Bir ara Sevinç ve Tomurcuk aylık çocuk dergilerinin yayın yönetmenliğini de yaptı. Birçok şiir kitabı bulunan Fahri Ali'nin ilk şiir kitabı Mangal adıyla 1973 yılında Birlik Yayınları arasından çıkmıştır. Daha fazla çocuklara yönelik şiirler yazmıştır. Ali, çocuk dergileri sayfalarında yayımlanan çocuklar için kaleme aldığı şiirler *Çocukluk* adı altında kitap haline getirildi. Fahri Ali'nin yazdığı şiirler arasında dostluk konuları ağır basmaktadır. Dostluğu işlediği önemli şiirlerinden biri de *Yok etme dostluğu sevgiyi inancı* adını taşıyan şiiridir. Fahri Ali bu şiirinde insanları birbirlerini küçük düşürmemeyi, vicdanlı olmayı, dostluğu, sevgiyi, inanmayı ve bunları yok etmemeyi, yaşama sarılmanın ne demek olduğunu anlamaya çağırır. 1993 yılında çocuklar için yazdığı *Çocukluk Rüzgârları*'ndaki şiirlerinden biri Kış Oyunu olan şair, çocukların kışı ne kadar çok sevdiğini, kışın soğuk havasına rağmen

kıştan hiç korkmayan, karlarda koşan çocukların sevincini ve kardan yapılmış buz dedeler, kızıllar da ellerinde coşup oynamalarını bu şiirin mısralarda dile getirmiştir.

“Kışın tatlı neşesi
Yağan karlarla başlar.
Kışın acı havası
Gelen soğukla başlar.

Karlarda koşan çocuklar
Ne yapsın kuşcağzlar
Karlarda kayar çocuklar
Ne yapsın hayvancıklar...” (Ali, 1993, s. 33)

Şair ve öykü yazarı Alaettin Tahir, Birlik Gazetesinde ve Üsküp Televizyonu Türkçe Yayınlarında gazeteci olarak çalışmış. Birlik Gazetesinde ve Sesler Dergisinde yayımlanan ilk öykülerini, 1973 yılında Apartman adı altında kitap hâline getirip Birlik yayınlarından bastırmıştır. 1980 yılında ise, Priştine-Tan yayınları arasında ikinci hikâye kitabı olan Portre’yi çıkarmıştır. Büyükler için yazdığı hikâyelerde, Türk çarşısına olan sevgisini, yabancılaşma olgusunu, Portre hikâyesinde olduğu gibi İkinci Dünya Savaşı yılları ve o yıllarda yaşanmış bazı aşkların hatıralarını dile getiren Alaettin Tahir’in, küçüklere yönelik yazdığı bazı hikâyelerinde barış konusunu işlediği görülür. Alaettin Tahir zaman zaman güzel çocuk öyküleriyle de okurların karşısına çıkmaktadır. Yazarın Barış Kuşu hikâyesi bu hikâyelerden biridir. Kısa hacimli olan Barış Kuşu hikâyesinde, Necla adındaki küçük bir kız çocuğunun dünyasından barışa dair dilekler dile getirilmiştir. Bir bahar akşamında babasının yanında haberleri seyretmeye dalan Küçük Necla, ekranda dünyanın birçok yerinde savaşların hâlâ devam ettiğini, savaşlar yüzünden bir deri bir kemiğe dönüşmüş çocukları görür. Bu duruma çok üzülen küçük kız, yerinden kalkıp balkonun mermer duvarına tebeşirle beyaz bir güvercin çizip ağzına defne dalı takar. Küçük Necla, resmini tamamladıktan sonra güvercini avuçlarına alır gibi yapıp:

“- Uç güzel kuşum, beyaz güvercinim, haydi uçuver! Barışı, özgürlüğü her tarafa taşı!”

diye söylenir. Sonra odasına çekilen küçük kız, atlası açarak savaşın yapıldığı yerleri aramaya koyulur. Küçük Necla sabah uyanınca gece yağın yağmurların mermer duvarından sildiği *barış kuşunun* orada olmadığını görünce sevinip çığlık atar. Çünkü çocuk aklıyla onun uçup savaşın yapıldığı yerlere barış götürdüğünü düşünür (Nureski, 2015, s. 133).

Gostivar doğumlu Sabit Yusuf, Eski Makedonya'daki Türk çocuk şiiri mozağını zenginleştirmeye devam etti. Edebiyata ve yazı hayatına daha ilkökul sıralarındayken adım atan Sabit Yusuf, edebiyat hayatının ilk yıllarında daha çok şiir yazmakla uğraştı. Özellikle de çocuklar için şiir ve hikâyeler yazmaya başladı (Çelik ve Gürel, 2019, s. 10).

Yugoslavya zamanında Makedonya'da çıkan Birlik Gazetesi, Sesler Kültür Sanat Dergisi, Sevinç ve Tomurcuk çocuk dergilerinde ve Kosova'da çıkan Tan Gazetesi, Kuş Çocuk Dergisi ve Çevren Dergilerinde ismine sürekli rastlanan ve sevilerek okunan yazar ve şairler arasına girdi. Balkanlarda çocukların Türkçe Sevinci Bahçe Çocuk Dergisinde ve Yeni Balkan Gazetesinin çocuk sayfalarında eserlerine rastlamak mümkündür. Çocuklar için yazdığı şiirlerinde öğretmenliğin de verdiği dikkatle olsa gerek daha çok didaktiktir. Şiirlerinde nazım şekli olarak geleneksel şiir tarzımıza bağlı kalsa da daha çok serbest şiir tarzını benimsediği görülecektir. Çocuklar için yazdıklarında özellikle Türk millî vezni hece ölçüsünü ve nazım birimi olarak da dörtlükleri tercih ettiği görülüyor. Bu da şiirlerinin çocuklar tarafından daha rahat okunmasını, ezberlenmesini ve hatırdaki kalmasını sağlamıştır. Şair Sabit Yusuf, daha çok çocuk şiirleriyle tanınmıştır fakat onun sosyal tenkit içeren şiirleri de incelenmeye değerdir. Biz ise onu çocuklarla ilgili yayınlanmış bazı eserlerine kısa bir değerlendirme yapmaya çalışacağız. Sabit Yusuf'un Tan Yayınlarından çıkan ilk kitabı Afacan Çocuk, Kosova'nın başkenti Priştine'de 1983'de basılmıştır. Otuz şiirden oluşan bu kitaptaki metinler o günün Yugoslavyasında çocuk yaşantısını ve sistemin havasını vermesi bakımından dikkate değer şiirlerdir (Çelik ve Gürel, 2019, s. 11).

Sabit Yusuf'un 1988'de Priştine'de Tan Yayınları arasında çıkan El Ele adlı eseri, çocuk yaşantılarıyla dolu bir kitaptır. Sabit Yusuf'un çocuklara sunulmuş bu üçüncü kitabındaki şiirler dört bölümden oluşuyor: Ağlamanın Çocuklar, Ana Sevgisi, Masterlar ve Seslenişler. Kitapta çocukların seve seve okuyacakları kırk iki şiir yer almaktadır. Bu şiirler, çocukların okul müsamerelerinde, çeşitli törenlerde okunabilecek ve kolayca ezberlenebilecek özelliklere sahiptir (Çelik ve Gürel, 2019, s. 12).

Çocuk Oyunları, Sabit Yusuf'un Tan Yayınlarından 1991'de çıkan son kitabıdır. Bu kitabında yazarın çocuklar için kaleme aldığı on bir tiyatro metni yer almaktadır. Bu oyunlar okullarda sahnelenmeye uygun oldukları gibi drama yöntemini kullanarak eğitim çalışması yapacak öğretmenlere tavsiye olunur. Birlik Yayınları arasında 1986'da çıkan Küçük İlker adlı çocuk şiir kitabının da çok büyük estetik değerler taşıdığını özellikle vurgulamamız gerekir. Sabit Yusuf'un hikâyelerinde de okur kitlesi olarak daha çok çocukları hedefleyerek yazdığı izlenimi hâkimdir. Şiirlerinde ve çocuklar için yazdıklarında sürekli yakın

çevresinden hareket eder. İlker oğlunun adıdır. Eserde daha çok didaktik özellikler göze çarpmaktadır.

Sabit Yusuf'un Bahar Kız'ın Serüvenleri'nde otuz beş hikâye bulunmaktadır. Didaktik özelliği yoğun olan bu tahkiyeli metinler için de biz *nehir hikâye* tabirini kullanacağız. Anlatılanlar Bahar Kız'ın etrafında anlatılmaktadır ve yazarı Sabit Yusuf'un gözlemlerine, öngörülerine, önerilerine dayalı kurmaca metinlerdir ama bütün kızlarımız hatta evlatlarımız birer Bahar kız değil midir? Bu hikâyelerde pek çok ebeveyn, öğretmen, çocuk ve genç kendini bulacaktır (Çelik ve Gürel, 2019, s. 13).

Çocuklarla ilgili şiirlerini ve hikâyelerini henüz kitaplaştırmamış olmakla birlikte yazdıklarıyla bu konuda seslerini duyurmuş olan şairler de vardır; şiirlerinde hemen daima mesleğini yansıtan Lütfü Seyfullah, küçüklerin dostu Avni Engüllü, somut şiir tarzını bu konudaki örneklerde de sürdüren Makedonya Türk çocuk edebiyatının ikinci kuşak yazarlarından Sebahattin Sezair, konuca ayrı bir düzlemde soyut şiirler ve hikâyeler geliştiren çocuk âlemini tümüyle kucaklayacak bir gönül zenginliğiyle onların dünyalarını dile getirmeye çalıştı.

Makedonya Türk çocuk edebiyatı, zengin ve değerli özellikleriyle son dönemlerde tüm Makedonya'da geniş okur kitlelerinin ve eleştirmeninin ilgisini çekmektedir. Ülkedeki edebiyat dergilerinin çoğu yazar ve ozanlarımızın şiir ve hikâyelerini Sırpça, Hırvatça, Arnavutça, Romence, Macarca, vb. dillerde yayınlamışlardır. Yazarlarımızın eserleri Azerbaycan'da da yayınlanmıştır.

Yapmış olduğum bu çalışmada dikkatimizi çeken bir husus vardır. Daha yukarlarda birinci ve ikinci kuşak yazarlardan bahsederken ne yazık ki üçüncü kuşak bu edebiyata hiç özenmemişler. Sebeplerin ne olduğu konusunda birtakım fikirler ortaya atabiliriz. En başta Makedonya Cumhuriyeti bağımsızlığını ilan ettikten sonra bir demokrasi havası esmeye başladı. Her ne kadar bu dönemde yeni çocuk dergileri yayınlansa bile dergilerde yayınlanan eserler Makedonya Türk çocuk edebiyatının birinci ve ikinci kuşak yazarların dışında Türkiye çocuk yazarlarının eserlerinden şiirler ve hikâyeler yayınlandı. Herhalde üçüncü kuşak Makedonya Türk yazarlarının bunları göz önünde bulundurarak çocuk eseri yazmaktan sakındılar. Oysa bu türden yeni eserlerin yayınlanması için genç yazarlarımızı bu konuda teşvik etmek tüm vatandaşların görevidir. Ancak o zaman yaşadığımız bu ülkede çocuklarımız iyi bir vatansever ve nerden geldiklerini unutmadan nereye gideceklerini daha iyi bilen insanlar olacaktır. Bunu birinci ve ikinci kuşak sanatçılarımız en iyi bir şekilde yapmayı başarmışlardır. Görüldüğü gibi Osmanlı Devleti bu topraklardan çekilmekle

beraber her ne kadar buradaki Türkler öksüz kalsalar da yine hayata tutunmaya özen göstermişler. Bu öksüz kalan Makedonya Türkleri bir gün tekrardan Osmanlı döneminde olan huzuru ve adaleti göreceklere umuduyla yaşıyorlar. Dolayısıyla kendi içlerinde tüm sıkıntılarını dimdik ayakta durarak yaşamaya çalışıyorlar. Eğitimde de kültürde de bunca çilelere karşın mücadele veriyorlar. Bunu da yukarıda söz ettiğimiz gibi özellikle Çocuk Edebiyatı çerçevesinde çocuklara yönelik nitelikli eserler vererek yapmaya gayret ediyorlar.

2.4.3 Makedonya’da yayınlanan Türkçe gazete ve dergiler

Osmanlı Devletinin Balkanlardan çekilmek zorunda kalmasıyla Krallık Yugoslavyası içinde kalan Makedonya ve bu coğrafyada çıkan ilk Türkçe gazete Uhuvvet’tir. Bunu 1920 yılında çıkan Sosyalist Fecri, Rehber; 1925 yılında çıkan Birlik, Hak Yol, Mücadele ve Yeni Vakit; 1927-29 yılları arasında çıkan Sada-yı Millet ve Işık; 1937 yılında Doğru Yol takip etmiştir. Bu gazetelerin tamamı Üsküp’te yayınlanmıştır (Turan, 96, s. 26).

XIX. yüzyılda, Yugoslavya Krallığında Avrupa’dan örnek alınarak başlatılan gazetecilik faaliyetleri ilk örneklerini Balkan şehirlerinde vermiştir. Üsküp ve Kosova’da Prizren (1871); Kosova (1877); Yeni Mektep, Envâ-ı Hürriyet, Şar, Yıldız, Rehber, Uhuvvet, Hak (1920); Hak Yolu (1924); Mücadele (1925); Yeni Vakit (1925); Birlik (1925); Sosyalist Fecri (1920); Sadâ-yı Millet (1927); Işık (1927) ve Doğru Yol (1937) krallık döneminin basın organları olarak dikkat çekmektedir (İsen, 2008, s. 23). Osmanlı Devleti’nin dağılmasından, İkinci Dünya Savaşının başlamasına kadar bugünkü Makedonya topraklarında on bir gazete yayınlanmıştır (Kaya, 2010, s. 334).

İkinci Dünya Savaşının başlamasına, daha doğrusu krallık Yugoslavya’nın Nazi Almanlar tarafından istila edilmesine kadar Üsküp’te çeşitli partilerin organı olarak üç gazete daha çıkıyor. İslamî çıkarılara hizmet etmek için müstakil, siyasi, içtimai ve iktisadî gazete olduğu belirtilmesine rağmen haftada iki defa çıkan Seda-yı Millet Gazetesi, Yugoslavya Radikal Partisinin organı olarak yayımlanır. İslâm münevverleri olan bir grup tarafından hazırlandığı belirtilen gazetenin sahibi ve sorumlu müdürü Aleksandar Bukviç, 21 Temmuz 1927 tarihinde Demokrat Birliğinin (Demokratska Zajednice) organı olan Işık Gazetesini çıkarıyor. Işık Gazetesi Pazartesi, Çarşamba ve Cuma olmak üzere haftada üç defa yayınlanıyor. Gazetenin başlığı altında *Cenubî Sırbıya Müslümanlarına mahsus siyasi, içtimai ve iktisadî gazete* olduğu açıklanmaktadır. İkinci Dünya Savaşına kadar Üsküp’te,

Türkçe yayınlanan son gazete Doğru Yol Gazetesidir. 1937 yılında bu gazeteyi, Işık Gazetesinin muharrirlerinden Feyzi Hacıhamziç çıkarmaya başlıyor (Kaya, 2010, s. 337-338). Bu gazetelerin tümü eski harflerle yayınlanmıştır.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında, Makedonya’da Türkçe basın alanında umut verici gelişmeler olmuştur. O yıllarda bu alanda görülen hareketliliğin sürmesi, kuşkusuz Makedonya Türk Edebiyatının kısa sürede canlanmasına büyük katkılarda bulunabilirdi. Ne yazık ki Türkçe basının devamında, güçlenmesinde ve belli bir düzene oturmasında *tehlike* gören krallık yönetimi, bu faaliyetin yasaklanmasını emretmiştir. Yasaklanmasaydı eğer, o yıllarda oldukça hareketli geçen bu basın faaliyetinin nasıl bir gelişim göstereceğini bugün tahmin etmek mümkün olmadığı gibi gerekli de değildir ama gerçek olan şudur ki o aynı yapı içinde kalmaya bile devam etselerdi, yayımlanan bu gazetelerin Makedonya Türk Edebiyatının gelişimine bir hayli yararı dokunacaktı (İsen ve Engüllü, 1997, s. 79). Bu yönde yapılmış herhangi bir çalışma yok çünkü. Makedonya’da Türkçe basınla ilgili çalışmaları bilinen İsmail Eren maalesef bu konudaki araştırmalarını sürdürmemiş, sadece Makedonya’da Türkçe yayımlanan gazeteleri tespit etmek ve bu gazetelerle ilgili kimi genel bilgiler vermekle yetinmiştir. Buna rağmen aynı kaynaklardan yararlandığını gördüğümüz Fahri Kaya’nın hem Yugoslavya Türk Hikâyesi Antolojisi hem Eski Yugoslavya’da Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (Kaya, 1992, s. 327). adlı kitaplarındaki incelemelerinde, saydığımız gazete ve dergilerin sayfalarında, o dönemde bu topraklarda yaşayan ve yaratan kalem erlerinin birçok değerli şiirleri yanı sıra hikâyeleri de yer almaktadır. Üsküp’te, Arap harfleriyle gazeteler yayımlandı. Ömürleri kısa olan bu gazetelerin sayfalarında Türkiye edebiyatının olduğu gibi kimi yerli Türk şairlerinin de dizelerine yer veriliyordu (Kaya, 1990, s. 7). Nitekim bu iddialarının doğruluğunu güçlendirecek herhangi bir kaynak göstermediği gibi ne şiir ve öyküleri yayımlanan yazarların adlarını anmakta ne de bu şiir ve öykülerin hangi gazetelerde, hangi tarihlerde yayımlandıkları hakkında bilgi vermektedir. O dönemde Makedonya’da yayımlanmış olan bu gazetelerde, bu gibi şiir ve öykülerin yer almış olması ihtimali vardır ama bu alana yönelik gereken inceleme ve araştırmalar yapılmadıkça bu gibi kesin iddialarla ortaya çıkmak, çalışmaların bilimselliği açısından sakıncalıdır. Ciddi bir araştırmayı gerektiren bu gazetelerin yayımlanmasında görülen süreksizlik, bu süreksizliğin sonucu bu gazetelerin yayımının belli bir düzene oturmamışlığı göz önünde bulundurulduğu takdirde, edebiyatı canlandırılması bakımından fazla bir yol kat ettiklerine fazla bir ihtimâl verilmemelidir. Bu gazetelerin, o yıllarda, başta bir siyasi mücadele aracı olarak görüldüklerini de hesaba katarsak bu varsayımımızın gerçeği

yansıtma şansı daha da artmaktadır. Krallık Yugoslavya yönetiminin, Makedonya’da yaşayan Türkleri, 1928 yılında Türkiye’de gerçekleştirilen harf inkılabının semerelerinden yararlandırmama kararı, rejiminin Balkan Türklerinin ana ülkeleri ile olan bağlarını zayıflatmak ve zamanla tamamen koparmak niyetinden kaynaklanmaktadır. Bu niyetin hedef aldığı iki ana unsur ise her ulusun kimliğinde en başta gelen dil ve edebiyattır (Karahasan, 1989, s. 2). Böylece Krallık rejimi bu bağı kopardıktan sonra hedefine ulaşmıştır.

Yeni Kurulan Sosyalist Makedonya Cumhuriyeti ve orada yaşayan Türklerin Türkçe yayımlanan ilk süreli yayını Birlik Gazetesidir. *Faşizme Ölüm-Halka Hürriyet* sloganıyla ilk sayısını 23 Aralık 1944 Cumartesi günü okuyucusuna ulaştıran Birlik Gazetesi, Makedonya Müslümanları Halk Kurtuluş Cephesi Haftalık Gazetesi olarak yayın hayatına başlamıştır. Dört sayfalık bu ilk sayının ilk sayfasında, yakasına defne dalı yerleştirilmiş üniformasıyla Mareşal Tito’nun ve bakışlarını karanlık bir ufka çevirmiş Stalin’in portrelerinin yer almasıdır (İsen ve Engüllü, 1997, s. 80).

Birlik gazetesi kesintisiz tam 60 yıl yayında kaldı. Ancak Makedonya’da yapılan özelleştirmeler kapsamında Birlik gazetesi ile birlikte Birlik Yayın etkinlikleri de özelleştirilmiş bundan sonra da gazete birkaç sayı çıkmışsa da devamı gelmemiştir.

İkinci Dünya Savaşının hâlâ devam ettiği, 23 Aralık 1944’te Üsküp’te ilk sayısı yayımlanan Birlik Gazetesinin, Makedonya Türklerinin bu topraklardaki geleceğine dair yeni bir umut ışığı yaktığı tarihi bir gerçektir. Hiç beklenmedik bir anda atılan bu önemli adım, yeni kurulan Tito rejiminde, toplumsal hayatın her alanında Türklere karşı yaklaşımın farklı ve eski krallık rejimdekine kıyasla daha olumlu olacağını ilk inandırıcı belirtisidir (Engüllü ve İsen 1997, s. 80). Birkaç yıl sonra 15 Eylül 1950’de çocuklar için Pioner Gazetesi çıkmıştır ve çıkan ikinci Türkçe gazetedir. Makedonya Pionerler Birliğinin yayın organı olarak orta boy ve dört sayfa olarak ayda bir çıkan bu gazetenin ilk sayılarında, Pioner teşkilatının etkinliği ve Makedonya’nın doğal güzellikleriyle ilgili yazılardan başka okullardan gelen haberlere yer verilmiştir. Zamanla gazetede, başta şiir olmak üzere, çocuklar için yazılmış diğer edebiyat türleri yer almaya başlamıştır (Kaya, 2010, s. 345). Bu gazetenin ilk sayılarında, bugün Makedonya Türk Edebiyatında ad yapmış yazarlardan çoğunun adları görülmektedir. Gazetenin bir yıl içinde çıkan on sayısında, Türkiye’den hiçbir yazara yer verilmediğinin nedenini bugünkü açıdan değerlendirmek biraz zor. Çocuklar için çıkan bir gazetede kimi siyasî olayların yer aldığını ve bunların yorumlandığını da anlamak güç. 1951 yılının Eylül ayında Pioner Gazetesi, yerini Sevinç Dergisine bırakmıştır. Başta on altı sayfa,

daha sonraki yıllarda 24 ve bugün 36 sayfa olarak ayda bir çıkan bu çocuk dergisinde, ilk günden beri estetik sanat bakımından değerli ve güzel olan şiire, hikâyeye, masala ve diğer edebi türlere öncelik verilmektedir (Kaya, 2010, s. 345-346).

1957 yılının Eylül ayında ise Tomurcuk dergisi çıkmaya başlamıştır. 10-14 yaş arasına hitap eden Sevinç'in yanında Tomurcuk ise okul öncesi eğitim yaşı olan 6-10 yaş arasına hitap etmekteydi. Bu dergiler *Detska Radost* yayınevi tarafından yayınlanıyordu. Sevinç ve Tomurcuk dergileri oldukça kaliteli ve renkli çizimlerle dolu çocukların ilgilerini çekecek cinsten yayınlardır.

Sesler dergisi 1965-2001 yılları arasında, Üsküp merkezli olarak toplamda 331 sayı çıkarılmış, Balkanların en uzun soluklu dergisidir. İlk sayısı 1965 yılının Aralık ayında, Fahri Kaya'nın yönetiminde çıkarılan dergi; bölgede yaşanan siyasi ve ekonomik gelişmelere bağlı olarak kimi zaman tam bir düzenle kimi zaman ise kesintiye uğrayarak 2001 yılının Nisan ayına kadar yayınlanmıştır. Yaklaşık otuz altı yıllık bir yayın hayatına sahip derginin 1994 yılında yayınlanan 285-291 numaralı yedi sayısı gerçekte basılmayıp kesintiye uğramış 1995 yılında 292. sayısı ile yayın hayatına devam etmiştir (Karakuş, 2013). Dergi, toplum-sanat dergisi olarak tanınmıştır. Bu dergide yayınlanan eserler genellikle edebî tarzda makalelerdir. Bunların yanı sıra bölgenin folklor ürünlerini derleyip değerlendirme yazıları yayınlanmıştır. Eski Yugoslavya Cumhuriyeti döneminde Makedonya'da yayınlanan dergi ve gazeteler: Birlik Gazetesi (Siyasi, günlük gazete, haftalık gazete), Piyoner Gazetesi (çocuk gazetesi), Kadın Dergisi, Sevinç Dergisi (çocuk dergisi), Tomurcuk Dergisi (çocuk dergisi), Sesler Dergisi (sanat-toplum dergisi). Bunlardan hiçbiri yeni dönem Makedonya'da bugün çıkmıyor.

Sosyalist Makedonya Cumhuriyeti, Federal Yugoslavya'dan ayrıldı. 1991 yılında kendi bağımsızlığını ilan edince ülkede yeni Türkçe gazete ve dergiler yayınlanmaya başladı. Bazı dergi ve gazeteler Makedonya'nın Sosyalist döneminden kalma yayın hayatını sürdürmeye devam ettiler. Bunların arasında, Birlik Siyasi Gazete, Sevinç Çocuk Dergisi, Tomurcuk Çocuk Dergisi sayılabilir. Tüm bu gazetelerin son çıkış sayıları Ocak 2005'tedir. (Hepsi Birlik gazetesi yayınlara bağlıydılar.). Son dönem yayınlanan dergi ve gazeteler: Yeni Devir Gazetesi, Kosova'da çıkarken daha sonra Makedonya'da Yeni Balkan Gazetesi adıyla çıkmağa devam etti. Yeni Balkan Gazetesi (siyasî), Zaman Gazetesi (siyasî), Hikmet Dergisi (ilmi-toplumsal araştırma dergisi), Haberci Gazetesi (siyasî), Ekol Dergisi (ilmi-toplumsal araştırma dergisi), Grafiti Dergisi (ilmi araştırma). Bunlar Her üçü Vrapçište'de 2006 yılına kadar yayınlandı, artık yayınlanmıyor. El Hilal Gazetesi, Üsküp'te İslam Birliği tarafından

yayınlanan dinî bir gazetedir. Yeni Makedonya döneminde yayınlanan diğer gazete ve dergiler: Kızıl Elma Dergisi Resne’de yayınlanıyor. Dere Dergisi, Aşağı Banitsa’da yayınlanır artık yayınlanmıyor. Köprü Dergisi (toplum-sanat dergisi) hâlâ yayınlanmaktadır. Bahçe Çocuk Dergisi, Kardelen Çocuk Dergisi, Kardeş Çocuk Dergisi, Dilmeç Dergisi, Türk Kalemleri Dergisi, Üsküp’te, Makedonya Türk şairi Nusret Dişo Ülkü tarafından çıkarılan bazı dergilerdir. Ufuk Dergisi (toplum-sanat dergisi), Ufuk Derneği tarafınca çıkarılmaktadır. Sessiz Gemi (toplum-sanat dergisi) Üsküp Türkoloji Bölümü tarafınca çıkarılmaktadır.

Çıkarılan bu gazetelerin farklı tarih ve hikâyeleri vardır. Bizde kısaca bazılarından söz edeceğiz. Makedonya İslâm Birliği Başkanlığının yayınladığı El Hilâl Gazetesi çıkmağa başladı. Gazete aslında 1987 yılında başta Makedonca, Türkçe ve Arnavutça olmak üzere üç dilde çıkıyordu. 1992 yılından sonra gazete ikiye ayrıldı. Biri Arnavutça ötekisi de Türkçe-Makedonca olarak çıkmaktadır (Kaya, 2010, s. 354).

2003 yılından itibaren Hikmet Dergisi de ADEKSAM (Abdülhakim Hikmet Doğan Eğitim Kültür ve Sanat Merkezi) tarafından Makedonya’nın Gostivar şehrinde çıkarılan bir eğitim ve araştırma dergisi olarak yayın hayatına başlamıştır. Yazılan makalelerin çoğu sosyal bilimler alanındadır ve Makedonya’daki Türk kültürü, edebiyatı, Makedonya Türklerinin siyasî ve sosyal durumları gibi konularda araştırmalar yer almaktadır.

2.4.4 Makedonya’ da çocuk dergileri

Makedonya Cumhuriyeti, Yugoslavya’nın dağılma sürecinde 8 Eylül 1991’de bağımsızlığını ilân ederek kurulmuştur. 11 Ocak 2019’da ise devletin adı Kuzey Makedonya Cumhuriyeti olarak değiştirilmiştir. Yugoslavya Anayasasında ve sonrasında kurulan Makedonya Cumhuriyeti Anayasasında ve Ohri Çerçeve Antlaşmasında bu devlette yaşayan Türklere Türkçe yayın hakkı tanınmıştır. Kuzey Makedonya’da resmî rakamlara göre yüz binin üzerinde Türk yaşamaktadır.

Yugoslavya zamanında Türkçe yayınlanan ilk çocuk dergisi Pioner’dir (1950). Bu dergi kısa zamanda kapanınca önce Sevinç (1951) ve sonra da Tomurcuk (1957) adlı çocuk dergileri yayınlanmaya başlamıştır. Yugoslavya dağıldıktan sonra kurulan Makedonya Cumhuriyetinde özelleştirmeler başlayınca Birlik Yayın etkinlikleri çerçevesinde çıkartılan

Sevinç ve Tomurcuk dergileri de özelleştirilmiştir. Birlik gazetesini ve bu dergileri alan şirket önce Sevinç ve Tomurcuk dergilerini tek bir dergi olarak Sevinç-Tomurcuk adı altında birkaç sayı yayınlamıştır (2004). Daha sonra da bu dergilerin yayın hayatı sona erdirilmiştir. Birlik Gazetesini ve onun yayın etkinliği içinde bulunan Sevinç ve Tomurcuk adlı çocuk dergilerinin yayın hakkını elinde bulunduran Remzi Canova, T.C. YTB Yurt Dışı Akraba Topluluklar Başkanlığından aldığı destekle 2015 yılında Sevinç çocuk dergisini aylık olarak bir yıl çıkartmıştır.

Makedonya’da 2004 sonrasında Türk çocuklarına yönelik çocuk dergisi eksikliğini gidermek amacıyla ilk çıkan çocuk dergisi Bahçe olmuştur (2004). Bunu 2006 yılında Petek, 2007 yılında Kardaş, 2009 yılında da Kardelen çocuk dergileri takip etmiştir. Hâlihazırda Kuzey Makedonya’da yayını sürdürülebilen iki çocuk dergisi bulunmaktadır: Bahçe ve Kardelen.

2.4.4.1 Bahçe dergisi

Yugoslavya’nın 1990’lı yılların başında parçalanıp dağılmasından sonra kurulan Makedonya’da 2004 yılına gelindiğinde Türkçe yayınlanan herhangi bir çocuk dergisi kalmamıştı. Meseleye Makedonya vatandaşı Türkler açısından bakıldığında; Türkçe ders kitapları, iş defterleri, yardımcı okuma kitapları eksikliği yetmiyormuş gibi artık onların çocuklar için Türkçe yayınlanan dergileri de kalmamıştı. Bahçe çocuk dergisi işte böyle bir zamanda çocuklarla buluşacağını ilan etti. *Makedonya Türk Çocuklarının Sevinci Bahçe* başlığı ile yayına başlayan derginin ilk sayısı Eylül-Ekim 2004 tarihini taşıyor.

Üsküp’te kurulan Yeni Balkan Yayınevi adına derginin sahibi ve yazı işleri müdürü olan Murtaza Suluoca, Bahçe’nin ilk sayısında *Başlarken* başlıklı yazısında derginin adının niçin Bahçe olarak seçilişini şöyle anlatıyor: “Derginizin adını Bahçe koyduk. Çünkü biz Balkanlarda şanlı bir geçmişin çocuklarıyız. Bir geleneği devam ettirdiğimizi anlatmak için; Bu coğrafyada yüz yıl önce 1904’de yayınlanan Bahçe dergisinin adını aldık. Bahçe, Çocuk Bahçesi, Hüsn ve Şiir, Piyoner, Sevinç, Tomurcuk ve Birlik gazetesinin Çocuk Bahçesi sayfalarında yer alan güzelliklerle büyüyen yetişkinlerimizin evlatları sevgili çocuklarımız sizler, bu anlamlı ve şanlı geçmişin geleceğe taşıyıcısı olacaksınız diye düşünüyoruz (Suluoca, 2004, s. 4).”

Bahçe çocuk dergisinin ilk sayısından itibaren kapakta eski yazıyla/Arap harfleriyle *Bahçe* yazısının sol üst köşede ve iç kapakta yer alıyor olması kültürel köklerimize inmenin ve Balkanlardaki şanlı geçmişimize saygının bir nişanesi olmasıdır. Ve yine ilk sayının kapağında Bahçe, Çocuk Bahçesi, Sevinç ve Tomurcuk dergilerinin kapaklarının Makedonya Türk çocuklarının sevinci Bahçe'nin ilk sayısının kapağı ile birlikte oluşturduğu kompozisyon da içerdiği mesaj açısından çok anlamlıdır.

Bahçe dergisinin editörlüğünü Dr. Zeki Gürel ve Dr. Nazlı Râna Gürel yapmaktadır. Derginin yayın kurulunda ise ağırlıklı olarak öğretmenler yer almaktadır. Derginin Makedonya'nın dört bir tarafında da temsilcileri bulunmaktadır. Dergi, 2004'te yayınlanan ilk sayısından sonra imkânsızlıklar yüzünden bir müddet yayınına ara vermiş, bu süreçte müstakil dergi olarak çıkmaya da Yeni Balkan Gazetesinin eki olarak, gazeteyle aynı boyda dört sayfalık ek olarak Yeni Bahçe adıyla çıkmaya devam etmiştir. Bu ek, Şubat 2007 tarihinden itibaren altı sayfa olarak çıkmıştır. *Makedonya'da Çocukların Türkçe Sevinci Bahçe* dergisi, Eylül 2015'te yeniden kapaklar da dâhil tamamı renkli kuşe kâğıda otuz iki sayfa olarak çıkmaya başlamıştır. Yayın periyodu ise yılda dört sayıdır. Dergi sekizinci sayısında Bahçe adının altındaki ifadeyi değiştirerek *Balkanlarda Çocukların Türkçe Sevinci* yapmıştır. Bunu yapmasına da gerekçe, Bahçe Dergisinin Kuzey Makedonya sınırlarını da aşarak Kosova başta olmak üzere Yunanistan'ın Batı Trakya kesimi ve Bulgaristan'da da Türk çocuklarıyla buluşmaya başlaması gösterilebilir. Bu ifadeden de anlaşılıyor ki Bahçe çocuk dergisi Balkanlardaki bütün Türk çocuklarının Türkçe sevinci olmak yolundadır. Derginin bütün Balkanlara hitap etme gayretinin bir göstergesi de derginin hiç değişmeyen sayfaları olan *okudukça* da her sayıda Balkanlardaki Türk şair ve yazarlarından biri tanıtılırken Makedonya, Kosova, Bulgaristan, Batı Trakya, Romanya ve Gagavuzeli'nden şair ve yazarlara yer verilmesini gösterebiliriz (Çelik ve Gürel, 2017, s. 106). Yine derginin değişmeyen bir sayfası olan Balkan Harmanında da bütün Balkan ülkeleriyle birlikte Türkiyeli şairlerin de her sayıda bir şiirinin de yer alması Balkan Türklüğünün birlik ve beraberliğini yeni yetişen kuşaklara bir şuur olarak aktarma cabasıdır diye düşünüyoruz.

Bahçe'nin sayfalarında Dede Korkut, Keloğlan, Nasrettin Hoca, Osmanlı Sultanları, Türk-İslam kültürünün manevî mimarlarına ayrılmış sayfalar yanında İslâm dinini anlatan sayfalar, boyama sayfaları, Türkçe eğitim yapan okulların tanıtımı ve çocukların yazdıkları da yer almaktadır. Dergi, içerik bakımından millî, dinî ve insanî değerlerin edebî metinler yoluyla aktarımı konusunda ve Türkçenin öğrenilmesi, yaşatılması konusunda da Kuzey Makedonya'da olduğu kadar bütün Balkanlarda da bir boşluğu doldurmaktadır.

Bahçe çocuk dergisi hâlen çıkmaya devam ediyor ve Kuzey Makedonya başta olmak üzere Balkanlarda ücretsiz dağıtılmaktadır (Çelik ve Gürel, 2019, s. 22-23).

2.4.4.2 Petek dergisi

Kuzey Makedonya’da okul dergisi olarak yayınlanan diğer bir çocuk dergisi Petek, 2006 yılında başkent Üsküp’te eğitim ve öğretim yapan Üsküp Petar Orankovski Penko İlköğretim Okulu Türk öğrencilerinin çıkarttıkları Türk öğrenci dergisidir. Dergi Türkçe öğretmeni Ertan Gina’nın gözetiminde ve rehberliğinde yayınlanmıştır. Petek dergisi ancak iki sayı çıkabilmiştir. Birinci sayısı Mayıs 2006, ikinci sayısı da Aralık 2006 tarihinde yayınlanmıştır. Derginin içeriği genellikle şöyledir: Takdim yazıları, söyleşiler, geleceğin şairlerinin şiirleri, okul günleri, Osmanlı Tarihi ve Kültürü Mirası hakkında, çocuklar için masallar, vb. Petek dergisinin her bir sayısı dört renkli olup kuşe kâğıda basılmış yirmi üç sayfadan oluşmaktadır.

Makedonya’da okulların çoğunda karma eğitim yapılmaktadır. Yani Makedonya’da yaşayan halkların çocukları aynı okulda aynı müfredatla kendi anadillerinde farklı sınıflarda eğitim-öğretim görmektedirler. Üsküp Petar Orankovski Penko İlköğretim Okulunda Türkçe sınıfların da bulunduğu bir okuldur. Petek çocuk dergisi bu okuldaki Türkçe eğitim-öğretim yapan öğretmen ve öğrencilerinin gayretleriyle çıkmış tamamen Türkçe bir dergidir (Çelik ve Gürel, 2018, s. 1008). Gina’nın da dediği gibi “Bir umut, Bir sembol, Bir dostluk, Bir arkadaşlık, Bir ilköğretim okuludur Penko. Yaşamın ve yaşananların ocağından çıkan geleceğin teminatı ve gururumuz olan gençlere merhaba! Okul ve yaşama ilk adımın atıldığı yerdir ilkokul. Eğer okula başladıysanız artık herkes sizin büyümeye başladığınızı, ilerleyen sınıflarda ise büyüdüğünüzü kabul ederek o şekilde davranmanızı bekler. En azından tüm sorumlulukları üstlenecek kadar. Fakat bunu eninde sonunda yapacağız ve bizler de bunun için ufak tefek bilgiler, dünyaya bir pencere ve okullardaki derslere ufak bir yardım yapalım dedik. Sayenizde okulumuz 38 yıldönümünde tarihinde ilk kez bir dergiye kavuştu. İlk başta dergi altı ayda bir, daha ilerde aylık bir dergi olmasını hedefliyoruz. Dergi, ülkemizde Türkçe okuyan tüm öğrencilere açık olacak. Derginin amacı, öğrencilere kaliteli eğitim vermenin yanı sıra dergi sayesinde yeteneklerini sergilemeye fırsat vererek hayata hazırlayan en iyi eğitim kurumlarından biri olmaktır. Öğrencilerimizi, bilimsel bilgilerle donanmış sağlam karakterli, özgüven sahibi, girişken, insani ilişkileri kuvvetli, milli manevi

değerlerimize bağlı, bilgisayar teknolojisini etkin kullanabilen, başarılı ve mutlu bireyler yetiştirmektedir (Çelik ve Gürel, 2019, s. 23-24)”.

Penko İlköğretim Okulunda Türkçe Öğretmeni Ertan Gina'nın gözetiminde ve sorumluluğunda çıkartılan Petek Dergisini okulun V-VIII. sınıf öğrencileri yayına hazırlarken onlara teknik yardımı ise Besim Daloşi ve Faris Şkriyel vermişlerdir.

2.4.4.3 Kardaş dergisi

Bu dergi de öğrencilere yardımcı edebiyat ders kaynağı olarak çıkmaya başlamıştır. Yöntem olarak, Eğitim Bakanlığının programına göre çalışması planlanmıştır. Bu arada en büyük ağırlık edebiyata verilecektir. Göz ardı edilen yerli edebiyatımız da körüklenecek, eski güçlü duruma dönüşecektir. Doğa ve toplum, matematik, Türkçe dersleri yanı sıra trafik konularına, çocuk yazılarına yer verilmiştir. Kardaş dergisi, 23 Mayıs 2007'de yayınlanan birinci sayısında *Sizinle Baş başa* başlıklı yazısında okurlarına bazı açıklamalar yapar. Bu açıklamalardan da anlaşılıyor ki Kardaş çocuk dergisi, Prosvetno Delo Yayınevinin Makedonca çıkarttığı Detska Radost çocuk dergisinin Türklere yönelik olarak çıkarılacak bir ürünüdür. Dergi, renkli baskı, kuşe kâğıda, 36 sayfa olarak çıkmıştır.

Derginin sahibi ve genel müdürü Prosvetno Delo Yayınevi adına M-r Palvele Petrov'dur. Derginin baş ve sorumlu yazarı ise daha önce Sesler, Tomurcuk ve Kuş çocuk dergilerinden de tanıdığımız Nusret Dişo Ülkü'dür. Bu arada derginin Detska Rados yayınevi ve Dişo Kompani iş birliği ile çıktığını da belirtmeliyiz. Birlik Yayın etkinliği çerçevesinde çıkan kitaplardan, Birlik Gazetesinden ve dergilerden tanıdığımız Fahri Ali ise Kardaş dergisinin hem sorumlu yazarı hem de dilmenidir. Birlik Gazetesinin dağıtım sorumluluğunu da yapmış olan Türkan Ali de Kardaş Dergisinin Gazeteci iş birlikçi ve pazarlama görevlisidir. Derginin yazı kurulunda ise Sevil Dişo, Fahri Ali, Dr. Yusuf Hamzaoğlu, Bedri Nuredin'in yanı sıra Kosova'dan İskender Muzbeg ile Türkiye'den de Yalvaç Ural'ın isimleri bulunmaktadır.

Kardaş Dergisi birinci sayının başında içerikle ilgili olarak yaptığı açıklamalara sadık kalmış gözüküyor. Makedonya Türk edebiyatından Necati Zekeriya ön plana çıkartılırken Şükrü Ramo, Enver Tuzcu'nun da şiirlerine yer verilmiştir. Türkiye'den Yavuz Bülent Bakiler, Nurullah Ataç, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Kamil Uğurlu, yazı

ve şiiirlerine yer verilen şair ve yazarlar arasında yer almaktadır. Dünya klasiklerinden Ezop masallarının yanı sıra Makedonya’da tanınan edebiyatçılardan Edi Marayon, Slavko Yanavski, Astrid Lundren, Gagavuzyerinden/Gagavuz Türklerinden Nikolayv Tanasoğlu ve dünyaca ünlü seyyahımız Evliya Çelebi de dergide eserleriyle yer alanlar arasındadır (Çelik ve Gürel, 2019, s. 24-25).

2.4.4.4 Kardelen çocuk dergisi

Kardelen, Eğlenceli Eğitim ve Kültür Dergisi alt başlığı ile Makedonya’nın başkenti Üsküp’te Ekim 2009 tarihinde, ilk başlarda Türkiye’den fikir ve teknik destek alarak yayınlanmış ve çocuk okurlarıyla buluşmaya başlamıştır. Zaman zaman aralar verse de hâlen Makedonya’da çıkmakta olan iki çocuk dergisinden biridir.

Kardelen çocuk dergisinin Köprü Kültür, Sanat ve Eğitim Derneği adına sahibi ilk kuruluşta Ersin İsmail iken daha sonra dernek başkanlığına Hüsrev Emin seçilince derginin sahibi de değişmiştir. Dergi ilk çıkmaya başladığında yayın kurulunda Hacer Mehmed, Ahmet Kurtiş, Sevda Abdula, Hanife Tair ve Muhsin Kurtiş yer almışlar. Hâli hazırda derginin editörlüğünü Muhsin Kurtiş yürütmektedir. Dergi, tamamen renkli olup kuşe kâğıda ve kapak hariç otuz altı sayfa yayınlanmaktadır (Çelik ve Kurtiş, 2017, s. 24).

Derginin çıkarılması için Türkiye’den yapılan desteğe Köprü Derneği tarafından; “Makedonya’daki Türk çocuklarına ve Türkçe öğretmenlerine derslerinde yardımcı olmak amacıyla gün yüzüne kavuşturmak istediğimiz dergimizin hazırlanmasında katkıda bulunmanız bir rüyanın gerçeğe dönüşmesinde büyük payı vardır. Özlemi çekilen bu gönül bağının ve kültürel köprünün kurulduğunu görmek bizim için mutluluk kaynağı olmuştur.” denilerek teşekkür edilmiştir.

Kardelen çocuk dergisi ilk yıllarda daha çok resim ağırlıklı çıkarken sonraki yıllarda bu resim yoğunluğunu azaltmıştır. Derginin ilk yıllarında Türkiyeli şair ve yazarların eserleri ön plana çıkarken sonraki sayılarda Makedonya’nın yetiştirdiği kalemlere ve resamlara daha çok yer verdiği görülmektedir. Özellikle bir dünya klasiği olan Necati Zekeriya’nın Orhan adlı hikâyelerinin çizgi roman olarak verilmesi dikkatlerden kaçmamaktadır.

Eğlenceli eğitim ve kültür dergisi Kardelen, Makedonya’da sivil toplum örgütlerinin çıkarttığı ilk çocuk dergisidir. Sivil toplum örgütlerinin böylesine anlamlı bir kültür

hizmetine öncülük yapması önemlidir. Dergi çocuk okurlarıyla buluşurken Makedonya’da Türkçe okuma kitapları konusundaki bir boşluğu doldurmakla kalmıyor; çocuklarla kurduğu diyaloglarla da onları okumaya, yazmaya teşvik ediyor; çocuk okurlarının da yazı ve resimlerine yer vererek kendine anlamlı bir hizmet alanı da yaratmış oluyor.

Bugün için Kuzey Makedonya’da *Balkanlar’da Çocukların Türkçe Sevinci Bahçe* çocuk dergisi ile *Eğlenceli Eğitim Kültür dergisi Kardelen* çocuk dergisi çıkmaya devam etmektedir. Bu iki dergi şimdilik bir boşluğu dolduruyorlar ancak aralarında bir koordinasyon eksikliği olduğu da ortadadır. Bu dergileri çıkartanların bir araya gelerek iş bölümü yapmaları, bu iki dergiden birinin ilköğretim birinci kademe diğerinin de ilköğretim ikinci kademeye yönelik çıkartmaları Çocuk Edebiyatına ve çocuklara daha büyük katkılar sağlayacaktır. Ayrıca bu dergiler, baskı sayılarını da ihtiyaca cevap verecek kadar artırdıkları ve hedef kitleleriyle de hiç kesintisiz bir şekilde buluşturdıkları takdirde bu faydanın en üst seviyede devam edeceği ortadadır.

2.5 Makedonya Türk çocuk edebiyatında Tomurcuk dergisi

Tomurcuk dergisi yıllıklarını, Makedonya’da Türk çocuk edebiyatının güldesteleri olarak değerlendirebiliriz. 1957 yılının Eylül ayında Sevinç’in küçük kardeşi Tomurcuk dergisi dünya yüzünü gördü. Yediden on dört yaşına kadar, daha doğrusu sekiz yıllık okul öğrencileri için çıkan Sevinç’ten farklı olarak, Tomurcuk dergisi çocuk yuvaları, anaokulları ile ilkokulların ilk sınıflarındaki çocuklara, öğrencilere adanmıştır. Aylık çıkan bu dergide de dünya, dağılan Yugoslav, Makedon ve Türk edebiyatlarındaki çocuk yazarlarının şiir, hikâye, masal ve diğer tür metinler yanı sıra özel olarak Makedonya’da Türk yazarlarının yazılarına bol bol yer veriliyordu. 36. sayfada çıkan derginin bilmece, bulmaca ve eğlence sayfaları da büyük bir titizlikle hazırlanmıştır. Tomurcuk sadece bir okul dergisi değildi. Türkçe dersi öğretmenleri tarafından okuma kitaplarındaki kimi boşlukları doldurmak için derslerde de kullanılırdı.

Dergi, vaktiyle Makedonca, Türkçe ve Arnavutça çocuk dergileri ile küçük okuyuculara edebiyatı yayınlamakla görevli ve bir devlet şirketi olarak adlandırılabilen Detska Radost Yayınevi tarafından çıkarılmıştır. 1971 yılından sonra Türkçe çocuk dergileri Birlik Gazetesi çatısı altında yayınlanmaya başladı. Birlik Gazetesi kapatılınca Tomurcuk dergisi ağır bir duruma düştü. Ama çok geçmeden, Birlik şirketinin yeni sahibi Remzi Canova, iki dergiyi

Sevinç ve Tomurcuk çocuk dergilerini birleştirerek ömürlerini uzatmaya başarabildi. Böylece okullarda çocuk dergileriyle ilgili boşluk pek hissedilmez oldu (Kaya, t.y., s. 95).

2.5.1 Tomurcuk dergisinin yayın amacı ve genel özellikleri

Tomurcuk yayın hayatına 1957 yılının Eylül ayında başlamıştır, 2004 yılına kadar devam etmiştir. Bu dergide asıl amaç çocuklara eğitim ve öğretim yönünden katkı sunmaktır. Eğitim süresi boyunca dergi yılda 10 sayı çıkar. Bu demek ki bir öğretim yılı Eylül ayından başlayarak Haziran ayında sona ermekle beraber dergi de sadece bu aylarda çıkmaktadır. Tatil esnasında iki ay dergi çıkmamaktadır. Mevzular okul müfredatına uygun seçilir.

Tomurcuk dergisinin çocuklara hitap ettiği aşikardır. Ayrıca derginin sayfalarını çocuklara hitap eden karikatür ve desenler süsler, dergide renklendirilmiş yazılar kullanır.

2.5.2 Tomurcuk dergisinin sorumlu yazarları, yazı kurulu ve yayın konseyi

Derginin sahibi ve kurucusu Necati Zekeriya'dır, ondan sonra Nusret Dişo Ülkü, Hasan Mercan, Ayşe Mehmet, Fahri Ali ve Halise Hasan Tomurcuk dergisinin hazırlanmasında emeği geçen isimlerdir.

2.5.3 Tomurcuk dergisinin teknik sorumluları ve resamları

Yayınlanan şiir, hikâye ve masalların, çocukların anlayış ve zevkine yakın, canlı ve renkli resimlerle süslenmesine ayrıca dikkat edilmiştir. Ayrıca dergide fotoğraf sayısı son derece sınırlıdır. Her sayıda 15-20 civarında desen-çizim bulunurken her ciltte ancak bir iki fotoğraf bulunur. Diğer çocuk dergilerinin aksine resim fazla kullanılmaz.

2.5.4 Tomurcuk dergisinin şekil özellikleri

Tomurcuk dergisi, düzenli bir yayın hayatı geçirmemiştir. Bunun pek çok sebebi vardır: Ekonomik ve siyasi zorluklar, buna bağlı olarak istikrarlı bir kadro yetersizliği, yazı bulma/oluşturma sıkıntısı gibi sebepler derginin şekil özelliklerinde de düzensizliğe sebep olmuştur. Okumuş ve diğerleri (2013, s. 270-271)'nin de dikkatini çeken bu durum neticesinde derginin şekil özellikleri ile ilgili aşağıdaki özellikler ortaya çıkmıştır:

- *Kapak:* Dergilerin ön kapak kompozisyonları her sayıda değişiktir. Derginin ressamı tarafından o aya, mevsime veya derginin içindeki konuya uygun olarak kapak çizilir. Derginin adı bazen kapağın üst tarafına, bazen de alt kısmına yazılır. Dergilerin her kapağı genellikle farklı ressamlar tarafından hazırlanır. Derginin adı ve sayısı dışında ön kapakta nadiren şiir veya yazı kullanılır. Arka kapak ise derginin son sayfası gibi düşünülmüştür. Şiir ve şiire uygun resim, karikatür veya resimli hikâyeler ile bilmecelere yer verilir.
- *Baskı:* Kapak sayfaları dâhil birinci hamur kâğıda basılan derginin 1965 yılından itibaren baskı kalitesi artar. Buna binaen derginin fiyatı da yükselir. Dergide yer alan başlıklarla metinlerde farklı puntolar kullanılır. Başlıklar genellikle koyu ve desenlerin arasında kaybolacak şekilde yazılmıştır. Bunların derginin bütün sayfalarına yayılması da dikkate değerdir. Sayfa numaraları ikinci sayfadan başlatılır, ön kapak birinci sayfa kabul edilir. Ayrıca dergide birtakım baskı hataları ve yazım yanlışları da mevcuttur, özellikle bazı isim ve yer adlarının yazımı hatalıdır.
- *Sayfa Yapısı:* Dergi kapaklarıyla birlikte 16 sayfadır. 1957-1966 yılları arasında dikey, 1966-1971 yılları arasında yatay olarak basılır. 1971-1972 yıllarında ise, tekrar dikey baskıya dönülür. Yıllar geçtikçe baskı kalitesi de artar.
- *Fotoğraf:* Dergide fotoğraf sayısı son derece sınırlıdır. Her sayıda 15-20 civarında desen-çizim bulunurken her ciltte ancak bir iki fotoğraf bulunur. Diğer çocuk dergilerinin aksine resim fazla kullanılmaz.
- *Bölümler:* Derginin muhtevasına geçmeden önce hangi bölümlerden oluştuğunu bilmek bize büyük bir kolaylık sağlayacaktır. Bu sayede edebi türlerin tasnifi, yazıların değerlendirilmesi kolaylaşacaktır. Okuyucu neyi, nerede bulacağını önceden bilecektir. Karışık sayfa olarak isimlendirebileceğimiz yerlerde;

bulmaca, noktaları birleştirme, bilmece, gülelim, tıpatıp aynısı gibi başlıklar bulunur. 1963 yılının 3, 4 ve 5. sayılarında tamamen okuyucuların şiirlerine yer verilen Sizin Sayfanız adlı ayrı bir bölüm ilave edilir. Yazısız hikâye diyebileceğimiz bölümlerde de çocuklardan resimde gördükleri hikâyeyi yazmaları istenir. Haydi resim çizelim olarak adlandırılan yerlerde çocuklara resim çizmeyi öğretmek amacı güdülmüştür. Kitap Tanıtımı diye oluşturulan yerler daha çok dergide yazan yazarların çıkmış veya çıkacak kitapların tanıtıldığı bir köşedir. Bu köşe, çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırmak içindir. Dilimizi Düzeltilim köşesi ise çocukların Türkçeyi doğru kullanmaları için oluşturulmuştur. Her sene alfabeyi öğretmek için çeşitli yazılar kaleme alınır. 1970-71 sezonu boyunca İlhami Emin her bir harfi bir şiirle öğretmeye çalışır. Sonraki yıllarda da Resimli Sayfamız bölümünde alfabe öğretimi yer almaktadır.

2.5.5 Tomurcuk dergisinin fiyatı ve abonelik sistemi

Tomurcuk dergisinin fiyatı yıllara göre değişiklik göstermektedir. Yugoslavya döneminde ve Makedonya döneminde fiyat farkı makası açılmıştır. Bunun sebeplerinden en önemlisi Yugoslavya cumhuriyetinin dağılmadan önceki döneminde ekonomik durumun kötüye gitmesi, enflasyon yaşanmasıdır. Bu enflasyon Tomurcuk dergisinin fiyatında da görülmektedir. 1990'da dönemin başbakanı Ante Markoviç Yugoslavya parasından dört tane sıfır atmıştır. Döviz kurunun 1 Mark 7 Denar olarak sabitlemiştir. Böylece enflasyon ve kötü etkilerinin önüne geçilmiştir.

2.5.6 Tomurcuk dergisinin muhtevası

Tomurcuk dergisinin çocuklara hitap ettiği aşikardır. Derginin sayfalarını çocuklara hitap eden karikatür ve desenler süsler, dergide renklendirilmiş yazılar kullanılır. Çocukların hayal dünyaları geliştirilmeleri için bol bol şiir, hikâye, resim ve masallar yer alır. Zihinsel gelişim için derginin son sayfalarında zekâ geliştirici materyaller içeren oyunlar vardır. Dergi tür olarak şiir ağırlıklıdır. Bu şiirler içerisinde Makedonya, Yugoslavya ve tüm Balkan ülkelerinden şairler yer alır. Tomurcuk dergisinin 1957-1980 yıllarına kadar konular ağırlıklı vatan sevgisi, Halk Kurtuluş Savaşı, Tito'nun devrimleri, kahramanlıkları ve yaş günleri

dolayısıyla Yugoslavya halklarının kardeşlik ve birliğidir. Bu konularda şiirler ve hikâyeler bulunmaktadır. Bunun dışında Sovyetler Birliğine ağıt, devrim ve sanatçıların eserleri ağırlıklıdır. Aynı dönemde Türkiye ile ilgili konular sadece kasım aylarında Atatürk'le ilgili şiir ve yazılarla sınırlıdır.

Tomurcuk dergisinde yazı yazan birçok sanatçının adı geçmektedir. Bunları biz şair ve yazar olmak üzere iki gruptan incelemeye çalıştık. Derginin başında ilk ve sorumlu yazar olarak şiir ve hikâyeleriyle tanınan hiç şüphesiz Necati Zekeriya'dır. Diğerleri arasında: Şükrü Ramo, Mustafa Karahasan, Fahri Kaya, Yovan Yovanoviç Zmay, Nusret Dişo Ülkü, Vasil Kunoski, Naim Şaban, Hasan Mercan, İlhami Emin, Sabit Yusuf, Vidoe Podgoreç, Gligor Popovski, Grigor Vitez, Dragan Lukiç, Cahit Külebi, Behçet Kemal Çağlar, Tefik Fikret, Orhan Veli Kanık, Cahit Sıtkı Tarancı, Fazıl Hüsnu Dağlarca, Nazım Hikmet sayılabilir.

Tomurcuk dergisinin en çok ikinci edebî türü hikâyedir. Hikâyeler içerisinde Makedonya Türk yazarlarından başka, diğer Balkan milletlerin yazarlarına da rastlanır. Birçok şiir ve hikâyenin yazarlarının isimleri olmadığını tespit ettik. Dergideki hikâye yazarları arasında: Necati Zekeriya, Esad Bayram, Sabit Yusuf, Dragan Lukiç, Slavço Temkov, Olivera Nikolova, Evgeniya Şuplinova, Vladimir Nazor, Boris Boyaciski, Vidoe Podgoreç, Gligor Popovski, Grigor Vitez, Corci Arsovski'nin isimleri sayılabilir. Ayrıca Tolstoy, Maksim Gorgi, Nazım Hikmet, Aziz Nesin gibi ünlü yazarlar yer almaktadır.

Tomurcuk dergisinin kapaklarında çocuklara hitap eden farklı sayılarında farklı desenlerle fotoğraflar çizilmiştir. Emeği geçen bazı ressamın şunlardır: Mladen Tuniç, Aleksandar Çvetkovski, Aço Kayevski, İvan Velkov, Mile Topuzov, Spase Kunovski, T. Şiyakoviç, Lubişa Ocaklievski.

Derginin yayınlanma amacı ilk evrede çocuk okuduğu dergideki eserlerde kendisini ifade edecek kadar, kelime bilgisine sahip olan çocuk rahatlıkla cümle kurabilmek, okumak ve yazmak olgunluğuna erişebilmektir. O yüzden dergide yazılan tüm eserler daha yalın bir dil kullanılmıştır.

Tomurcuk dergisinin yukarıda bahsedilen özelliklerinden hareketle; sorumlu yazarları, yazı kurulu ve yayın konseyi, resamları, fiyatı ve yayınlayan bilgileri ile Tablo 1 oluşturulmuştur.

Tablo 1

Tomurcuk Dergisinin Yıllara Göre Yayın Bilgileri

SAYI	YIL	FİYAT	HAZIRLAYANLAR	KURUCUSU SAHİBİ – SORUMLU YAZAR	RESSAMLAR	YAYINLAYAN
1-10	1957-1958	20 dinar	Slavço Temkov, Mehmedali Hoca	Necati Zekeriya	Spase Kunovski, Lubişa Ocaklievski	Detska Radost, Üsküp, Ul. Partizanska-Novi Zgradi, PK:328.
1-10	1958-1959	20 dinar	Vasil Kunoski, Gligor Popovski, Slavço Temkov, Mehmedali Hoca	Necati Zekeriya	Lubişa Ocaklievski	Detska Radost, Üsküp, Ul. Partizanska-Novi Zgradi, PK:328.
1-2	1959-1960	20 dinar	Mehmedali Hoca, Slavço Temkov	Necati Zekeriya	Spase Kunovski	Detska Radost, Üsküp, Ul. Partizanska-Novi Zgradi, PK:328.
3-4	1959-1960	20 dinar	Mehmedali Hoca, Slavço Temkov	Necati Zekeriya	Lubişa Ocaklievski	Detska Radost, Üsküp, Ul. Partizanska-Novi Zgradi, PK:328.
5	1959-1960	20 dinar	----	Türkçe Sorumlu: Necati Zekeriya, Sorumlu Yazar: Vasil Kunoski	T. Şiyakoviç	Detska Radost, Üsküp, Ul. İvan Milutinoviç, No:1. P.F.238.
6	1959-1960	20 dinar	----	Necati Zekeriya	Lubişa Ocaklievski	Detska Radost, Üsküp, Ul. İvan Milutinoviç, No:1. P.F.238.
7-8	1959-1960	20 dinar	----	Türkçe Sorumlu: İlhami Emin, Sorumlu Yazar: Vasil Kunoski	Lubişa Ocaklievski	Detska Radost, Üsküp, Ul. İvan Milutinoviç, No:1. P.F.238.
9-10	1959-1960	20 dinar	Vasil Kunoski, Gligor Popovski, Slavço Temkov, Mehmedali Hoca	Necati Zekeriya	Lubişa Ocaklievski	Detska Radost, Üsküp, Ul. İvan Milutinoviç, No:1. P.F.238.

1-10	1960-1961	20 dinar	Vasil Kunoski, Gligor Popovski, Slavčo Temkov, Mehmedali Hoca	Necati Zekeriya	Lubiša Ocaklievski	Detska Radost, Üsküp, Ul. İvan Milutinoviç, No:1. P.F.238.
1	1961-1962	20 dinar	İvan Velkov	Necati Zekeriya	----	Detska Radost, Üsküp, Ul. İvan Milutinoviç, No:1. P.F.238.
2	1961-1962	20 dinar	Vasil Kunoski, Gligor Popovski, Slavčo Temkov, Mehmedali Hoca	Necati Zekeriya	Mile Topuzov, Mladen Tunıç	Detska Radost, Üsküp, Ul. İvan Milutinoviç, No:1. P.F.238.
3-7	1961-1962	20 dinar	Vasil Kunoski, Gligor Popovski, Slavčo Temkov, Mehmedali Hoca	Necati Zekeriya	Mile Topuzov, Mladen Tunıç	Detska Radost, Üsküp, Ul. İvan Milutinoviç, No:1. P.F.238.
8-10	1961-1962	20 dinar	Vasil Kunoski, Gligor Popovski, Slavčo Temkov, Mehmedali Hoca	Necati Zekeriya	Mile Topuzov, Mladen Tunıç	Detska Radost, Üsküp, Ul. İvan Milutinoviç, No:1. P.F.238.
1-2	1962-1963	20 dinar	----	Necati Zekeriya	M. Tunıç	Nova Makedoniya, Üsküp, P. F. 328.
3	1962-1963	20 dinar	----	Necati Zekeriya	Kondev	Nova Makedoniya, Üsküp, P. F. 328.
4	1962-1963	20 dinar	----	Necati Zekeriya	Dimitar Kondovski	Nova Makedoniya, Üsküp, P. F. 328.
5-6	1962-1963	20 dinar	Vasil Kunoski, Mehmedali Hoca	Necati Zekeriya	Dimitar Kondovski, Mladen Tunıç	Nova Makedoniya, Üsküp, P. F. 328.
7-10	1962-1963	20 dinar	Vasil Kunoski, Mehmedali Hoca	Necati Zekeriya	Dimitar Kondovski	Nova Makedoniya, Üsküp, P. F. 328.
1-8	1963-1964	20 dinar	Vidoe Podgoreç, Necati Zekeriya, Slavčo Temkov, Gligor Popovski, Mehmed-Ali Hoca (başyazar)	Strate Arsovski	----	Nova Makedoniya, Detska Radost Yayınları, Bulevar YNA, No: 68, Skopye Fah, 328.

9-10	1963-1964	20 dinar	Slavço Temkov, Nusret Dišo Ülkü, Necati Zekeriya (sorumlu yazar), Mehmedali Hoca (başyazar)	Strate Arsovski	Mladen Tuniç, Aço Kayevski, Aleksandar Çvetkovski	Nova Makedoniya, Detska Radost Yayınları, Bulevar YNA, No: 68, Skopje Fah, 328.
1-6	1964-1965	20 dinar	Vidoe Podgoreç, Slavço Temkov, Gligor Popovski	Necati Zekeriya	Mladen Tuniç, Aço Kayevski, Aleksandar Çvetkovski	Nova Makedoniya, Detska Radost Yayınları, Bulevar YNA, No: 68, Üsküp, PK: 328.
7-8	1964-1965	20 dinar	Slavço Temkov, Nusret Dišo Ülkü	Necati Zekeriya, Başyazar: Mehmedali Hoca	----	Nova Makedoniya, Detska Radost Yayınları, Bulevar YNA, No: 68, Üsküp, PK: 328.
9-10	1964-1965	20 dinar	Vidoe Podgoreç, Slavço Temkov, Gligor Popovski	Necati Zekeriya, Başyazar: Mehmedali Hoca	----	Nova Makedoniya, Detska Radost Yayınları, Bulevar YNA, No: 68, Üsküp, PK: 328.
1-6	1965-1966	40 dinar	Slavço Temkov, Nusret Dišo Ülkü, Necati Zekeriya (sorumlu yazar), Mehmedali Hoca (başyazar)	Necati Zekeriya	Mladen Tuniç, Aço Kayevski, Aleksandar Çvetkovski	Nova Makedoniya, Detska Radost Yayınları, Bulevar YNA, No: 68, Üsküp, PK: 328.
7-10	1965-1966	30 para (eski 30 dinar)	Slavço Temkov, Nusret Dišo Ülkü, Necati Zekeriya (sorumlu yazar), Mehmedali Hoca (başyazar)	Necati Zekeriya	Mladen Tuniç, Aço Kayevski, Aleksandar Çvetkovski	Nova Makedoniya, Detska Radost Yayınları, Bulevar YNA, No: 68, Üsküp, PK: 328.
1-10	1966-1967	1 dinar (eski 100 dinar)	Mehmedali Hoca, Vidoe Podgoreç	Necati Zekeriya	Mladen Tuniç, Aço Kayevski, Aleksandar Çvetkovski	Nova Makedoniya, Detska Radost Yayınları, Bulevar YNA, No: 68, Üsküp, PK: 328.
1-6	1967-1968	1 dinar	Mehmedali Hoca, Vidoe Podgoreç	Necati Zekeriya	Mladen Tuniç, Aço Kayevski, Aleksandar Çvetkovski	Nova Makedoniya, Detska Radost Yayınları, Bulevar YNA, No: 68, Üsküp, PK: 328.

7-8	1967-1968	1 dinar	Vidoe Podgoreç, Nusret Dişo Ülkü	Necati Zekeriya	Mladen Tunıç, Aço Kayevski, Aleksandar Çvetkovski	Nova Makedoniya, Detska Radost Yayınları, Bulevar YNA, No: 68, Üsküp, PK: 328.
9-10	1967-1968	1 dinar	Mehmedali Hoca, Vidoe Podgoreç	Necati Zekeriya	Mladen Tunıç, Aço Kayevski, Aleksandar Çvetkovski	Nova Makedoniya, Detska Radost Yayınları, Bulevar YNA, No: 68, Üsküp, PK: 328.
1-10	1968-1969	80 dinar (paradır)	Necati Zekeriya, Vidoe Podgoreç	Nusret Dişo Ülkü	Mladen Tunıç, Aço Kayevski, Aleksandar Çvetkovski	Nova Makedoniya, Detska Radost Yayınları, Bulevar YNA, No: 68, Üsküp, PK: 328.
1-10	1969-1970	80 para	----	Nusret Dişo Ülkü	Mladen Tunıç, Aço Kayevski, Aleksandar Çvetkovski	Nova Makedoniya, Detska Radost Yayınları, Bulevar YNA, No: 68, Üsküp, PK: 328.
1-10	1970-1971	80 para	----	Nusret Dişo Ülkü	Mladen Tunıç, Aço Kayevski, Aleksandar Çvetkovski	Nova Makedoniya, Detska Radost Yayınları, Bulevar YNA, No: 68, Üsküp, PK: 328.
1-4	1971-1972	50 para	----	Hasan Mercan	----	Nova Makedoniya, Birlik Yayınları, "Tomurcuk" Dergisi YNA-68, Üsküp.
6-8	1971-1972	50 para	Halise Hacımustafa, Avni Abdullah	Avni Engüllü	----	Nova Makedoniya, Birlik Yayınları, "Tomurcuk" Dergisi YNA-68, Üsküp.
9	1971-1972	50 para	Halise Hacımustafa, Avni Abdullah, Kerim Dalip	Necati Zekeriya	----	Nova Makedoniya, Birlik Yayınları, "Tomurcuk" Dergisi YNA-68, Üsküp.

10-15	1971-1972	50 para	Avni Abdullah, Kerim Dalip	Hasan Mercan, Türkçe Sorumlusu: Necati Zekeriya	-----	Nova Makedoniya, Birlik Yayınları, "Tomurcuk" Dergisi YNA-68, Üsküp.
1-6	1972-1973	1,5 dinar	Şükrü Ramo, Mustafa Karahasan, Recep Murat, Hasan Mercan	Nusret Dişo Ülkü	-----	Nova Makedoniya, Birlik Yayınları, "Tomurcuk" Dergisi YNA-68, Üsküp.
7-9	1972-1973	1,5 dinar	Fahri Ali, Mustafa Karahasan, Recep Murat, Hasan Mercan	Nusret Dişo Ülkü	-----	Nova Makedoniya, Birlik Yayınları, "Tomurcuk" Dergisi YNA-68, Üsküp.
1-2	1973-1974	1,5 dinar	Fahri Ali, Mustafa Karahasan, Recep Murat, Hasan Mercan	Nusret Dişo Ülkü	-----	Nova Makedoniya, Birlik Yayınları, "Tomurcuk" Dergisi YNA-68, Üsküp.
3-10	1973-1974	1,5 dinar	Arif Ago	Nusret Dişo Ülkü	-----	Nova Makedoniya, "Birlik" Yayın Kurumu, Bulver YNA-68, Üsküp, Rafael Tomurcuk.
1-10	1974-1975	1,5 dinar	Hasan Mercan, Muazzez Selim	Arif Ago, Nusret Dişo Ülkü	-----	Nova Makedoniya, "Birlik" Yayın Kurumu, Bulver YNA-68, Üsküp, Rafael Tomurcuk.
1-8	1975-1976	1,5 dinar	Hasan Mercan, Muazzez Selim	Arif Ago, Nusret Dişo Ülkü	-----	Nova Makedoniya, "Birlik" Yayın Kurumu, Bulver YNA-68, Üsküp, Rafael Tomurcuk.
9-10	1975-1976	1,5 dinar	Cevahir Selim (öğretmen), Nermin Sait (TV sorumlu yazar), Fahri Ali (gazeteci)	Hasan Mercan	-----	Nova Makedoniya, "Birlik" Yayın Kurumu, Bulver YNA-68, Üsküp, Rafael Tomurcuk.

1-6	1976-1977	2 dinar	Cevahir Selim (öğretmen), Nermin Sait (TV sorumlu yazar), Fahri Ali (gazeteci)	Hasan Mercan	----	Nova Makedoniya, "Birlik" Yayın Kurumu, Bulver YNA-68, Üsküp, Rafael Tomurcuk.
7-10	1976-1977	3 dinar	Cevahir Selim (öğretmen), Nermin Sait (TV sorumlu yazar), Fahri Ali (gazeteci)	Hasan Mercan	----	Nova Makedoniya, "Birlik" Yayın Kurumu, Bulver YNA-68, Üsküp, Rafael Tomurcuk.
1-2	1977-1978	3 dinar	Cevahir Selim, Nermin Sait, Fahri Ali	Hasan Mercan	----	Nova Makedoniya, "Birlik" Yayın Kurumu, Bulver YNA-68, Üsküp, Rafael Tomurcuk.
4-8	1977-1978	3 dinar	Cevahir Selim, Nermin Sait, Fahri Ali	Hasan Mercan	----	Nova Makedoniya, "Birlik" Yayın Kurumu, Bulver YNA-68, Üsküp, Rafael Tomurcuk.
9-10	1977-1978	3 dinar	Cevahir Selim, Nermin Sait, Fahri Ali	Ayşe Mehmet	----	Nova Makedoniya, "Birlik" Yayın Kurumu, Bulver YNA-68, Üsküp, Rafael Tomurcuk.
1-10	1978-1979	3 dinar	Cevahir Selim, Nermin Sait, Fahri Ali	Ayşe Mehmet	----	Nova Makedoniya, "Birlik" Yayın Kurumu, Bulver YNA-68, Üsküp, Rafael Tomurcuk.
1-5	1979-1980	3 dinar	----	Ayşe Mehmet	----	Nova Makedoniya, "Birlik" Yayın Kurumu, Bulver YNA-68, Üsküp, Rafael Tomurcuk.
6-10	1979-1980	4 dinar	----	Ayşe Mehmet	----	Nova Makedoniya, "Birlik" Yayın Kurumu, Bulver YNA-68, Üsküp, Rafael Tomurcuk.

1-10	1980-1981	4 dinar	-----		Ayşe Mehmet	-----	NIP Nova Makedoniya, Bulevar YNA-68, Üsküp. “Birlik” Yayın Kurulu.
1-2	1981-1982	4 dinar	Fahri Ali		Vefki Hasan	Mladen Tunıç, Aço Kayevski, Aleksandar Çvetkovski	NIP Nova Makedoniya, Bulevar YNA-68, Üsküp. “Birlik” Yayın Kurulu.
3-4	1981-1982	4 dinar	Fahri Ali		Vefki Hasan	Mustafa Asim	NIP Nova Makedoniya, Bulevar YNA-68, Üsküp. “Birlik” Yayın Kurulu.
5-10	1981-1982	4 dinar	-----		Fahri Ali	Mustafa Asim	NIP Nova Makedoniya, Bulevar YNA-68, Üsküp. “Birlik” Yayın Kurulu.
1-3	1982-1983	6 dinar	-----		Fahri Ali	Mustafa Asim	Birlik Yayın Kurumu, Mito Hacı Vasilev-Yasmin, Üsküp.
4-8	1982-1983	6 dinar	Recep Bugariç, Nusret Dişo Ülkü, Fahri Ali		Fahri Ali	Mustafa Asim	Birlik Yayın Kurumu, Mito Hacı Vasilev-Yasmin, Üsküp.
9-10	1982-1983	6 dinar	Emine Emin, Fahri Ali, Muazzez Selim		Fahri Ali	Mustafa Asim	Birlik Yayın Kurumu, Mito Hacı Vasilev-Yasmin, Üsküp.
1-4	1983-1984	6 dinar	Emine Emin, Fahri Ali, Muazzez Selim		Fahri Ali	Mustafa Asim	Birlik Yayın Kurumu, Mito Hacı Vasilev-Yasmin, Üsküp.
5-10	1983-1984	8 dinar	Emine Emin, Fahri Ali, Muazzez Selim		Fahri Ali, Avni Abdullah	Mustafa Asim	Birlik Yayın Kurumu, Mito Hacı Vasilev-Yasmin, Üsküp.
1-10	1984-1985	15 dinar	Emine Emin, Fahri Ali, Muazzez Selim		Fahri Ali	Mustafa Asim	Birlik Yayın Kurumu, Mito Hacı Vasilev-Yasmin, Üsküp.

1-5	1986-1987	25 dinar	Baş ve sorumlu yazar: Vefki Hasan, Yayın konseyi: Suat Engüllü, Fatime Nurettin, Rayko Yovçevski, Vefki Hasan, Radoslav Ognyanovski, Nusret Dişo Ülkü, Emine Ahmet, Arslan Seza, Şerif Kerim, Alihissan Kasım, Tahir Tahir, İsmail Kazim, Şermin İdriz.	Fahri Ali	Mustafa Asim	NIP Nova Makedoniya, Birlik yayın Kurumu, “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
6	1986-1987	60 dinar	Baş ve sorumlu yazar: Vefki Hasan, Yayın konseyi: Suat Engüllü, Fatime Nurettin, Rayko Yovçevski, Vefki Hasan, Radoslav Ognyanovski, Nusret Dişo Ülkü, Emine Ahmet, Arslan Seza, Şerif Kerim, Alihissan Kasım, Tahir Tahir, İsmail Kazim, Şermin İdriz.	Fahri Ali	Mustafa Asim	NIP Nova Makedoniya, Birlik yayın Kurumu, “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
7-10	1986-1987	80 dinar	Baş ve sorumlu yazar: Vefki Hasan, Yayın konseyi: Suat Engüllü, Fatime Nurettin, Rayko Yovçevski, Vefki Hasan, Radoslav Ognyanovski, Nusret Dişo Ülkü, Emine Ahmet, Arslan Seza, Şerif Kerim, Alihissan Kasım, Tahir Tahir, İsmail Kazim, Şermin İdriz.	Fahri Ali	Mustafa Asim	NIP Nova Makedoniya, Birlik yayın Kurumu, “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
1-4	1987-1988	250 dinar	----	Fahri Ali	Yakup Hayrullah	Birlik Yayın Kurumu, Mito Hacı Vasilev-Yasmin, Üsküp.
5-7	1987-1988	400 dinar	----	Fahri Ali	Yakup Hayrullah	Birlik Yayın Kurumu, Mito Hacı Vasilev-Yasmin, Üsküp.
8-10	1987-1988	400 dinar	----	Fahri Ali	Yakup Hayrullah	Birlik Yayın Kurumu, Mito Hacı Vasilev-Yasmin, Üsküp.
1-4	1988-1989	600 dinar	Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan, Yayın konseyi: Suat Engüllü, Fatime Nurettin, Rayko Yovçevski, Drita Karahasan, Radoslav Ognyanovski, Nusret Dişo Ülkü, Emine Ahmet, Arslan Seza, Şerif Kerim, Tahip Tahir, İsmail Kazim, Şermin İdriz.	Fahri Ali	Yakup Hayrullah	NİPRO “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
5-10	1988-1989	1200 dinar	Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan, Yayın konseyi: Suat Engüllü, Fatime Nurettin, Rayko Yovçevski, Drita Karahasan, Radoslav Ognyanovski, Nusret Dişo Ülkü, Emine Ahmet, Arslan Seza, Şerif Kerim, Tahip Tahir, İsmail Kazim, Şermin İdriz.	Fahri Ali	Yakup Hayrullah	NİPRO “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.

1	1989-1990	10,000 dinar	----		Fahri Ali	----	Birlik Yayın Kurumu, Mito Hacı Vasilev-Yasmin, Nosuz, Üsküp.
2-3	1989-1990	15,000 dinar	----		Fahri Ali	----	Birlik Yayın Kurumu, Mito Hacı Vasilev-Yasmin, Nosuz, Üsküp.
4	1989-1990	200,000 dinar	----		Fahri Ali	----	Birlik Yayın Kurumu, Mito Hacı Vasilev-Yasmin, Nosuz, Üsküp.
5-10	1989-1990	6 dinar	----		Fahri Ali	----	Birlik Yayın Kurumu, Mito Hacı Vasilev-Yasmin, Nosuz, Üsküp.
1-4	1990-1991	8 dinar	Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan, Yayın konseyi: Suat Engüllü, Fatime Nurettin, Rayko Yovçevski, Drita Karahasan, Radoslav Ognyanovski, Nusret Dişo Ülkü, Emine Ahmet, Arslan Seza, Şerif Kerim, Tahip Tahir, İsmail Kazim, Şermin İdriz.	Fahri Ali	----	NİPRO “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.	
5-8	1990-1991	25 dinar	Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan, Yayın konseyi: Suat Engüllü, Fatime Nurettin, Rayko Yovçevski, Drita Karahasan, Radoslav Ognyanovski, Nusret Dişo Ülkü, Emine Ahmet, Arslan Seza, Şerif Kerim, Tahip Tahir, İsmail Kazim, Şermin İdriz.	Fahri Ali	İsmet Ramıçeviç	NİPRO “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.	
9	1990-1991	25 dinar	Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan, Yayın konseyi: Suat Engüllü, Fatime Nurettin, Rayko Yovçevski, Drita Karahasan, Radoslav Ognyanovski, Nusret Dişo Ülkü, Emine Ahmet, Arslan Seza, Şerif Kerim, Tahip Tahir, İsmail Kazim, Şermin İdriz.	Fahri Ali	----	NİPRO “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.	
10	1990-1991	12 dinar	Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan, Yayın konseyi: Suat Engüllü, Fatime Nurettin, Rayko Yovçevski, Drita Karahasan, Radoslav Ognyanovski, Nusret Dişo Ülkü, Emine Ahmet, Arslan Seza, Şerif Kerim, Tahip Tahir, İsmail Kazim, Şermin İdriz.	Fahri Ali	İsmet Ramıçeviç	NİPRO “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.	

1-4	1992-1993	550 dinar	Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan	Fahri Ali	İsmet Ramiçeviç	NİPRO “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
5-8	1992-1993	50 dinar	Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan, Yayın Konseyi: Fatime Nurettin, Rayko Yovçevski, Drita Karahasan, Pande Kolemişevski, Nusret Dişo Ülkü, Emine Ahmet, Arslan Seza, Şerif Kerim, Tahip Tahir, İsmail Kazim, Şermin İdriz.	Fahri Ali	İsmet Ramiçeviç	NİPRO “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
9-10	1992-1993	80 dinar	Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan, Yayın Konseyi: Fatime Nurettin, Rayko Yovçevski, Drita Karahasan, Pande Kolemişevski, Nusret Dişo Ülkü, Emine Ahmet, Arslan Seza, Şerif Kerim, Tahip Tahir, İsmail Kazim, Şermin İdriz.	Fahri Ali	İsmet Ramiçeviç	NİPRO “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
1-4	1993-1994	20 dinar	Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan	Fahri Ali	İsmet Ramiçeviç	NİPRO “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
5-6	1993-1994	550 dinar	Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan	Fahri Ali	İsmet Ramiçeviç	NİPRO “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
7-8	1993-1994	1000 dinar	Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan	Fahri Ali	İsmet Ramiçeviç	NİPRO “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
9-10	1993-1994	12 dinar	Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan	Fahri Ali	İsmet Ramiçeviç	NİPRO “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
1-4	1994-1995	50 denar	Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan	Fahri Ali	İsmet Ramiçeviç	NİPRO “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.

5	1994-1995	20 denar	Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan	Fahri Ali	İsmet Ramiçeviç	NİPRO “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
6-10	1994-1995	40 denar	Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan	Fahri Ali	İsmet Ramiçeviç	NİPRO “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
1-10	1995-1996	50 denar	“BİRLİK” Yayım Birimi Adına Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan	Halise Hasan Özgün	İsmet Ramiçeviç	BİRLİK GAZETESİ YAYINLARI, TOMURCUK, GYBM “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
1-10	1996-1997	50 denar	“BİRLİK” Yayım Birimi Adına Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan	Halise Hasan Özgün	İsmet Ramiçeviç	BİRLİK GAZETESİ YAYINLARI, TOMURCUK, GYBM “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
1-10	1997-1998	50 denar	“BİRLİK” Yayım Birimi Adına Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan	Halise Hasan Özgün	İsmet Ramiçeviç	BİRLİK GAZETESİ YAYINLARI, TOMURCUK, GYBM “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
1-10	1998-1999	30 denar	“BİRLİK” Yayım Birimi Adına Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan	Halise Hasan Özgün	İsmet Ramiçeviç	BİRLİK GAZETESİ YAYINLARI, TOMURCUK, GYBM Hissedarlar Şirketi “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.

1-10	1999-2000	30 denar	“BİRLİK” Yayım Birimi Adına Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan	Halise Hasan Özgün	İsmet Ramiçeviç	BİRLİK GAZETESİ YAYINLARI, TOMURCUK, GYBM Hissedarlar Şirketi “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
1-7	2000-2001	30 denar	“BİRLİK” Yayım Birimi Adına Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan	Halise Hasan Özgün	İsmet Ramiçeviç	BİRLİK GAZETESİ YAYINLARI, TOMURCUK, GYBM Hissedarlar Şirketi “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
1-10	2001-2002	30 denar	“BİRLİK” Yayım Birimi Adına Baş ve sorumlu yazar: Drita Karahasan	Halise Hasan Özgün	İsmet Ramiçeviç	BİRLİK GAZETESİ YAYINLARI, TOMURCUK, GYBM Hissedarlar Şirketi “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
1-4	2002-2003	30 denar	“BİRLİK” Yayım Birimi Adına Baş ve sorumlu yazar: Naser İdris	Halise Hasan Özgün	İsmet Ramiçeviç	BİRLİK GAZETESİ YAYINLARI, TOMURCUK, GYBM Hissedarlar Şirketi “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
5-10	2002-2003	30 denar	“BİRLİK” Yayım Birimi Adına Baş ve sorumlu yazar: Naser İdris	Halise Hasan Özgün	Orhan Kamil	BİRLİK GAZETESİ YAYINLARI, TOMURCUK, GYBM Hissedarlar Şirketi “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.

1-5	2003-2004	30 denar	“BİRLİK” Yayın Birimi Adına Baş ve sorumlu yazar: Naser İdris	Halise Hasan Özgün	----	BİRLİK GAZETESİ YAYINLARI, TOMURCUK, GYBM Hissedarlar Şirketi “NOVA MAKEDONİYA” “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
6	2003-2004	30 denar	Genel Yayın Yönetmeni: Remzi Canova	Halise Hasan Özgün	----	BİRLİK YAYINEVİ, “TOMURCUK” Çocuk Dergisi, Evroasiya-Tehnika Şirketi, “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
7	2003-2004	50 denar	Genel Yayın Yönetmeni: Remzi Canova	Halise Hasan Özgün	----	Evroasiya-Tehnika “Birlik – Medya, “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.
8	2003-2004	30 denar	Genel Yayın Yönetmeni: Remzi Canova	Halise Hasan Özgün	----	Evroasiya-Tehnika “Birlik – Medya, “Mito Hacivasilev Yasmin”, Nosuz, Üsküp.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi hakkında bilgi verilmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın yöntemi, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri, verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın yöntemi

Tarama modelinde betimsel bir yaklaşım benimsenerek gerçekleştirilen bu araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Tarama araştırmaları, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği, genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklem üzerinde yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, 2008, s. 177). Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan, bilinmek isteneni uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir (Karasar, 2009, s. 77).

3.2 Araştırmanın evreni ve örnekleme / Çalışma grubu

Makedonya Türk Çocuk Edebiyatında Değerler Eğitimi Tomurcuk Dergisi Örneği adlı bu çalışmada evreni Makedonya'da Türkçe basılan çocuk dergileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini de 1957-2004 yılları arasında yayınlanan Tomurcuk dergisi oluşturmaktadır. Bu dergiyle ilgili daha önce ne master ne de doktora tezi çalışmaları yapılmadığı için böyle bir çalışma ele alındı. Makedonya Türk çocuk edebiyatı değerler eğitimi üzere bir çalışmayı yapabilmemiz için Tomurcuk çocuk dergisini esas aldık. Bu dergideki değerler Yugoslavya döneminden bugünkü Kuzey Makedonya Türklerine dayalı değerler üzerinde Türk

sanatçılarının ve Yugoslav uluslarına ait sanatçıların eserlerindeki değerleri üzerinde ağırlıklı olarak çalışmamızı yönettik.

3.3 Veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri

Çalışmada veriler nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılan olgu veya olgular konusunda bilgi içeren yazılı materyallerin analizidir. Nitel araştırmalarda araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi, gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan dokümanlardan elde eder (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 187-188). İlk olarak malzeme toplamak için çocuk edebiyatı ve çocuk dergileriyle ilgili Makedonya ve Türkiye kaynaklarına tarama yapıp tezle ilgili kaynaklar bulunmuş, daha sonra bu konuyla ilgili kavramalar derlenip analiz edilmiştir.

Ardından, Makedonya Millî Kütüphanesinden 1957-2004 yılları arasında neşredilen Tomurcuk dergilerinin fotokopileri alınmıştır. Bu şekilde Tomurcuk dergisinde yayımlanan tüm türlerde yer alan eğitim değerleri incelenip değerlendirilmiştir.

3.4 Verilerin analizi

Bu çalışmada klasik bir yöntem kullanıldı. İlk önce dergideki tespit edilen her değer fişlere tek tek yazıldı. Aşağı yukarı bir yıl zaman içerisinde bu çalışma gerçekleşti. Ondan sonra tüm o fişleri bilgisayar ortamına aktarıp oradaki değerleri birleştirip metin haline getirdik. İlk önce değerleri kronolojik olarak sıraladık, değerleri Yugoslavya ve Makedonya olarak iki döneme ayırdıktan sonra alfabetik sıraya göre düzenledik. Daha sonra değerleri MEB tarafından düzenlenen değerler tablosundan yararlanarak kendimizin oluşturduğu tabloya göre tespit ettik. Bütün bu değerleri sekiz ana başlık altında topladık ve o anabашlıkları grafik haline getirip Yugoslavya ve Makedonya dönemine ait olan değerleri karşılaştırma yaptık. Tüm bu değerleri hangi döneme ait olduğunu yüzdelerle bildirdik. Mesela ahlaki değerler Yugoslavya döneminde 34 sayıda 134 değer tespit etik. Makedonya döneminde ise 13 sayıda 47 değer tespit edildi. Bu sonuçları ise yüzdelerle değerlendirdik. Bu yüzdelerin amacı hangi dönemde daha fazla ağırlık verildiği belirtmek içindir. Bu süreç ise yaklaşık alt ay sürdü.. Bunu hazırladıktan sonra literatür taramasına çalışmamızı yönlendirdik. Bu çalışma bölümünü hem Türkiye hemde Kuzey Makedonya Milli kütüphanelerindeki

kaynaklardan yararlanarak bir yıl zarfında bu bölümü bitirmiş olduk. Sadece toplam tez çalışma süreci üç yıl sürdü.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Tomurcuk dergisi 1957-1958 ile 2003-2004 eğitim öğretim yılları arasında 47 eğitim öğretim yılı yayın hayatına devam etmiştir. Çalışmamız esnasında dergilerin baskılarına Makedonya Millî Kütüphanesinden erişilmiştir. Dergilerin birer nüsha fotokopileri temin edilmiştir. Bu fotokopiler üzerinden değerlerin tespiti yapılmıştır.

4.1 Tomurcuk dergisinde değerler eğitimi

Bu çalışmada MEB (MEB, 2017, s. 5), tarafından belitilen değerler tablosu kullanılmıştır. Bu tablo aşağıda Tablo 2 adıyla verilmiştir. Bu tabloya göre Tomurcuk dergisinde değerler tespit edilmiştir. Değerlerin tespiti sırasında dergilerde sistematik olarak tekrarlanan fakat MEB'in değerler tablosunda olmayan hayvan sevgisi, Tito sevgisi ve kahramanlık gibi değerler tabloya eklenmiştir. Dergilerden elde edilen bulgulara göre eklenen değerler ile Tablo 2 oluşturulmuştur. Yapılan çalışmada MEB'in belirlediği değerler ve eklenen değerler birlikte kullanılmıştır.

Tablo 2

MEB Tarafından Hazırlanan Değerler Tablosu

AHLAKİ DEĞERLER

Alçak gönüllülük

Kadirşinaslık

Bağışlama

Merhamet

Cesaret

Mürüvvet

Cömertlik

Namuslu Olmak

Diğerkâmlık

Onur/Öz Saygı

Doğruluk

Özgüven

Dürüstlük

Sabır

Fedakârlık

Samimiyet

İyi Niyet

Sözünde Durmak

DİNİ DEĞERLER

Dini Günlere Duyarlılık

İffet

Hakikat Sevgisi

Peygamber Sevgisi

Hakseverlik (Allah inancı)

Şükür

Hayâ

Tevekkül

İbadet Yerlerine Saygı

ESTETİK DEĞERLER

Estetik Zevk

Sanatlara Duyarlılık

Geleneksel Sanatlara Saygı

Türk Müziğine Değer Verme

Müziğe Değer Verme

İKTİSADİ DEĞERLER

Kanaat

Tutumluluk

Tasarruf

SİYASİ DEĞERLER

Adalet/Adil olma	İnsan Haklarına Saygı
Bağımsızlık	Özgürlük
Demokrasi	Tarafsızlık
Eşitlik	Uzlaşma
Farklılıklara Saygı Duyma	Vatan Sevgisi

SOSYAL DEĞERLER

Aile Birliğine Önem Verme	Konukseverlik
Aile Sevgisi (anne, baba, kardeş sevgisi)	Kültürel Mirası Yaşatmaya Duyarlılık
Barış	Millet Sevgisi
Bayrak Sevgisi	Milli, manevi Ahlaki Değerlere Duyarlılık
Bayramlar	Milli ve Evrensel Değerlere Duyarlılık
Danışma	Nezaket
Dil Sevgisi	Özel Yaşamın Gizliliğine Saygı
Doğa Sevgisi	Paylaşma
Doğal Çevreye Duyarlılık	Sağlıklı Yaşama
Dostluk (Arkadaşlık)	Saygı
Duyarlılık	Sevgi
Emaneti Korumak	Şehitlik
Gazilik	Tarihsel Mirasa Duyarlılık
Görgülü Olmak	Temizlik
Güvenilirlik	Tutarlılık

Hoşgörü	Türk Bayrağına ve İstiklâl Marşı'na Saygı
İnsan sevgisi	Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma
İyilik yapma	Türk Büyüklerine Saygı
Kardeşlik	Vefa
Komşuluk	Yardımlaşma

TEORİK DEĞERLER

Açık görüşlülük	Kararlılık
Bilimsellik	Ölçülülük
Çalışkanlık	Sorumluluk
	Yeniliğe açıklık

Tomurcuk dergisi ilk sayısını 1957-1958 eğitim öğretim yılında yayımlamıştır. Son sayısı da 2003-2004 eğitim öğretim senesinde yayımlanmıştır. Toplamda 47 sayı yayımlanmıştır. Başlangıçtan Makedonya'nın kuruluş tarihi olan 8 Eylül 1991'e kadar çıkan 34 sayı Yugoslavya döneminde çıkmıştır. 1991-1992 eğitim öğretim yılında çıkmaya başlayan 13 sayı Makedonya dönemi olarak adlandırılmıştır.

Yukarıda yapılan değerler sınıflandırması ile ilgili tabloda, çalışmada inceleme konusu yapılacak değerler; ahlaki değerler, dinî değerler, estetik değerler, iktisadi değerler, siyasi değerler, sosyal değerler, teorik değerler ve dergilerdeki verilere göre eklenen değerler olmak üzere sekiz ana başlık altında toplanmıştır. Aşağıdaki değerler eğitimi ile ilgili bulgular bu sıraya göre tespit edilip değerlendirilmiştir.

Tablo 3

Dergilerin Taranması Sonucu Tespit Edilen Değerler Tablosu

Değerler	Yugoslavya Dönemi	Makedonya Dönemi
----------	-------------------	------------------

		(1957-58 ile 1990-91)	(1991-92 ile 2003-2004)
1) Ahlaki Değerler	Alçak gönüllülük	11	1
	Bağışlama	3	0
	Cesaret	32	5
	Cömertlik	10	4
	Diğerkâmlık	6	2
	Doğruluk	18	10
	Dürüstlük	11	7
	Fedakârlık	7	0
	İyi niyet	2	1
	Kadirşinaslık	3	0
	Merhamet	18	11
	Mürüvvet	0	0
	Namuslu olmak	1	2
	Onur/Öz saygı	0	0
	Özgüven	1	2
	Sabır	5	0
	Samimiyet	0	0
Sözünde durma	6	2	
2) Dinî Değerler	Dinî günlere duyarlılık	1	0
	Hakikat sevgisi	0	0
	Hakseverlik (Allah inancı)	0	9
	Hayâ	0	0
	İbadet yerlerine saygı	0	0

	İffet	0	0
	Peygamber sevgisi	0	3
	Şükür	0	0
	Tevekkül	0	0
	Estetik zevk	6	0
3) Estetik	Geleneksel sanatlara saygı	3	9
Değerler	Müziğe değer verme	1	0
	Sanatlara duyarlılık	1	3
	Türk müziğine değer verme	0	0
	Kanaat	3	2
4) İktisadi	Tasarruf	1	3
Değerler	Tutumluluk	3	8
	Adalet/Adil olma	3	5
	Bağımsızlık/Özgürlük	76	50
	Demokrasi	7	7
	Eşitlik	0	1
5) Siyasi	Farklılıklara saygı duyma	5	2
Değerler	İnsan haklarına saygı	0	0
	Tarafsızlık	0	0
	Uzlaşma	0	0
	Vatan sevgisi	99	26
	Aile birliğine önem verme	5	2
	Aile sevgisi (anne, baba, kardeş)	159	116
	Anne sevgisi	39	96

	Kardeş sevgisi	6	16
	Barış	57	17
	Bayrak sevgisi	8	15
	Bayramlar	78	1
	Dayanışma	4	4
	Dil sevgisi	8	5
	Doğa sevgisi	253	146
	Doğal çevreye duyarlılık	21	4
	Dostluk/ Arkadaşlık	57	60
	Duyarlılık	4	0
	Emaneti koruma	2	0
	Gazilik	0	0
6) Sosyal	Görgülü olma	1	16
Değerler	Güvenilirlik	0	0
	Hoşgörü	3	2
	İnsan sevgisi	3	0
	İyilik yapma	16	9
	Komşuluk	1	10
	Konukseverlik	1	7
	Kültürel mirası yaşatmaya duyarlılık	3	0
	Millet sevgisi	1	19
	Millî ve evrensel değerlere duyarlılık	11	3
	Millî, manevi ve ahlaki değerlere duyarlılık	4	0
	Nezaket	4	7
	Özel yaşamın gizliliğine saygı	1	0

	Paylaşma	9	7
	Sağlıklı yaşama	0	23
	Saygı	15	25
	Büyüklerle saygı	7	0
	Geleneklere saygı	0	3
	Sevgi	49	48
	Din sevgisi	1	16
	Edebiyat sevgisi	0	51
	Hayvan sevgisi	144	114
	Kitap sevgisi	34	12
	Okul sevgisi	2	81
	Tito sevgisi	133	0
	Şehitlik	9	3
	Tarihsel mirasa duyarlılık	4	6
	Temizlik	19	29
	Tutarlılık	0	0
	Türk bayrağına ve İstiklâl Marşına saygı	0	0
	Türk büyüklerine saygı	5	67
	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili konuşma	6	11
	Vefa	6	0
	Yardımlaşma	21	25
	Açık görüşlülük	0	0
	Bilimsellik	0	0
7) Teorik	Çalışkanlık	85	73
Değerler	Kararlılık	5	3

	Ölçülülük	5	0
	Sorumluluk	14	2
	Yeniliğe açıklık	2	0
	Geleneksel el sanatları	0	2
	İş birliği	5	2
8) Eklenen	Kahramanlık	42	15
Değerler	Müjde	1	0
	Sadakat	5	0
	Sofra adabı	0	1
	Üretkenlik	0	1
	Vicdanlı olma	2	0
TOPLAM		1724	1350

Tablo 3’de de görüldüğü üzere aile sevgisi değeri anne sevgisi ve kardeş sevgisi alt başlıklarına ayrılarak incelenmiştir. Dergilerde anne sevgisi ve kardeş sevgisine çok miktarda rastlandığı için alt başlık olarak belirlenmiştir. Saygı değeri yine aynı nedenle büyüklere saygı ve geleneklere saygı altbaşlığıyla; sevgi değeri de din sevgisi, edebiyat sevgisi, hayvan sevgisi, kitap sevgisi, okul sevgisi ve Tito sevgisi alt başlıklarıyla değerlendirilmiştir. Toplamda Yugoslavya Döneminde 1724, Makedonya Döneminde 1350 olmak üzere toplamda 3074 adet değer tespit edilmiştir.

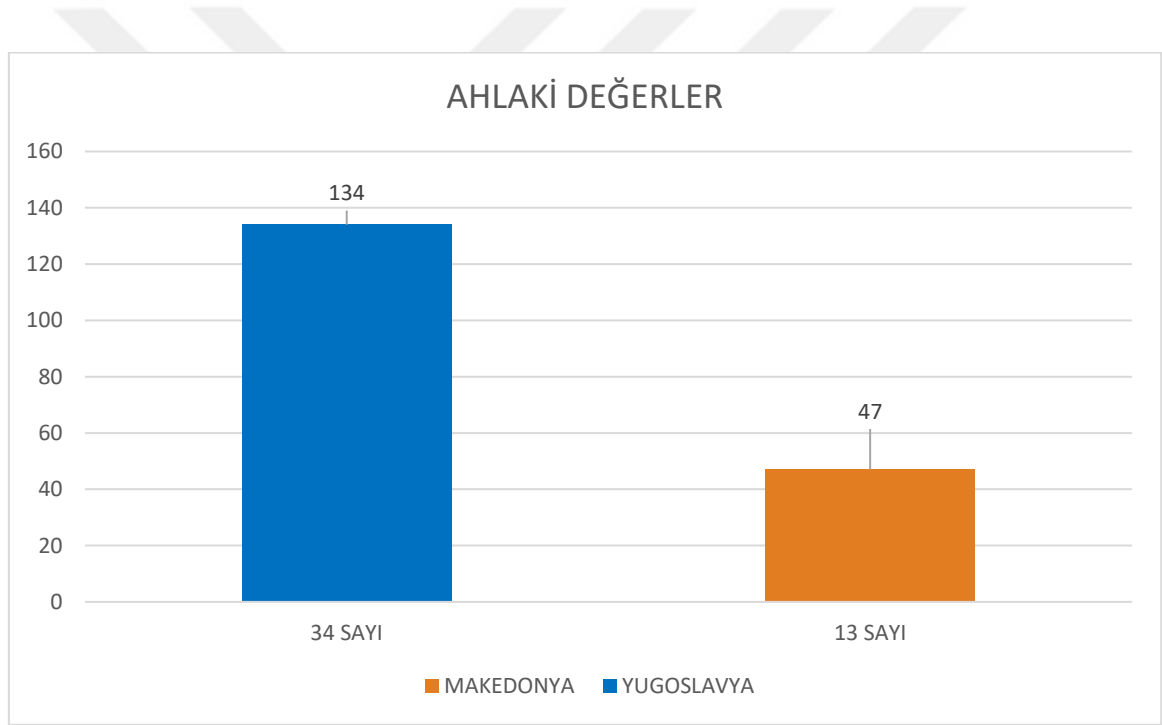
4.1.1 Ahlaki değerler

Ahlaki değerlerin alt başlıkları alçak gönüllülük, bağışlama, cesaret, cömertlik, diğerkâmlık, doğruluk, dürüstlük, fedakârlık, iyi niyet, kadirşinaslık, merhamet, mürüvvet, namuslu olmak, onur/öz saygı, özgüven, sabır, samimiyet ve sözünde durma olmak üzere 18 alt başlıkta incelenmiştir.

Yugoslavya döneminde bu bölümde en fazla 32 bulgu cesaret değerindedir. Sonrasında doğruluk ve merhamet 18; alçak gönüllülük ve dürüstlük 11; cömertlik 10; fedakârlık 7; sözünde durma 6; diğerkâmlık 6; sabır 5; bağışlama 3; kadirşinaslık 3; iyi niyet 2; namuslu olmak ve özgüvenden 1 tane bulgu tespit edilmiştir. Mürüvvet, onur/öz saygı ve samimiyet değerlerine rastlanmamıştır.

Makedonya dönemindeyse bağışlama, fedakârlık, kadirşinaslık, mürüvvet, onur/öz saygı, sabır ve samimiyet başlıkları altında bulguya erişilememiştir. En çok bulgu merhamet değerinde bulunmuştur. 11 tanedir. Doğruluk 10; dürüstlük 7; cesaret 5; cömertlik 4; diğerkâmlık, namuslu olmak, özgüven ve sözünde durma 2 ve alçak gönüllülük ile iyi niyet değerinden 1 değer tespit edilmiştir.

Şekil 1. Ahlaki değerlerin dönemlere göre karşılaştırılması

Şekil 1’de görüldüğü üzere, Yugoslavya döneminde ahlaki değerler başlığı altında 34 sayıda 134 değer tespit edilmiştir. Buna karşılık Makedonya döneminde ise 13 sayıda 47 değere yer verilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $134 \times 100 : 34 = \%394,11$; Makedonya döneminde ise $47 \times 100 : 13 = \%361,53$ oranına karşılık gelmektedir. Sonuç olarak Yugoslavya ve Makedonya dönemleri arasında ahlaki değerler açısından Yugoslavya dönemi lehine $\%32,58$ ’lik farkın olduğu görülmektedir.

4.1.1.1 Alçak gönüllülük

Alçak gönüllü “kendi değerini olduğundan aşağı gösteren, başkalarını küçük görmeyen, büyülenmeyen (kimse)” (TDK, 2011, s. 86) olarak tanımlanmıştır. Alçak gönüllü olan bir kimse toplumda sevilip sayılan bireylerdir. Alçak gönüllülük değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 12 adet tespit edilmiştir. Aşağıda alçak gönüllülük değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1961’e ait altıncı sayısındaki Acıklı Tarih metninde kibirli bir kardan adamın öyküsü vardır. Bu kardan adamı kimin yaptığı bilinmemektedir;

“Bir kış gecesi, köyün üstündeki beyaz tepecikte büyük bir dev-kardan adam belirmişti.”

Herkes kardan adamın başka bir yerden geldiğine inanmaktadır. Kardan adam insanların abartmasıyla kibirlenir;

Bana bakınız. Bana bakınız! Kimse bana benzemiyor.

diye övünmeye başlar. Poyraz estikçe;

Es kardeş, es, diyordu Kardan adam poyraza, haydi buzdan olan yüreğimi taş yap, öyle ki ağrı nedir bilmesin, korkmasın, üşümesin.

der. Yardıma ihtiyacı olan ceylan ve tavşana yardım etmez. Her zaman orada kalacağını sanır.

Mart güneşinin sıcak ışınları, karları eritmeye başladı. Ötede-beride kara toprak görünmeye başladı. Fundalıklar yanında, kardan adamın çıplak ayakları yanında bir kardelen beliriverdi” (Tomurcuk, [6], 1961, s. 4-5).

Kardelen ile yine kibirli konuşur ama kuvvetten düşmeye başlamıştır. Bir gece güney rüzgârları kardan adamı alıp götürür. İnsanlar onun yerine baktıklarında tencere, biber, süpürge ve iki kömür tanesini bulurlar. Burada okuyuculara kibirlenmenin kötü bir şey olduğu, insanlara ve diğer varlıklara karşı alçak gönüllü davranmak gerektiği, kibirli olanları kimsenin sevmediği, kimsenin kibirli olanlara yardım etmek istemediği anlatılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1969’a ait dördüncü sayısına ait Ateş Başında adlı öykü Halk Kurtuluş Savaşında geçen bir öyküdür. Burada geçen;

“Yoldaş Tito kalkıp etrafa çalı çırpı toplamağa başladı.

Kuriyeler de uyanmışlardı. Sıçradılar.

-Yoldaş Tito, bırakın, bu bizim işimizdir.

-Hayır, siz yorgunsunuz, - dedi yoldaş Tito. – Hemen geri dönüp uyuyun” (Tomurcuk, [4], 1969, s. 2).

ifadelerde Yoldaş Tito'nun sönen ateşe çalı çırpı toplama sahnesi veriliyor.

Gerçek ve büyük liderlerin en büyük özelliklerinden birinin de alçakgönüllülük olduğuna işaret edilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1972 yılı onuncu sayısında yayınlanan Yerine Gelen İstek adlı hikâyede geçen;

“Ama sizinle fotoğraf çekmek isteriz, diye teklifte bulundular.

-Hay hay ne demek, çekelim diye Tito razı oldu. Çocuklar Tito'yu aralarına aldılar, fotoğraf çektiler. Çocukların bugün bütün istekleri yerine gelmiştir. Bu yüzden çok memnundular” (Tomurcuk, [16], 1972, s. 10).

Satırlarında yoldaş Tito'nun alçakgönüllülüğü ortaya konmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, üçüncü-dördüncü sayılarında yayınlanan Rerat Recep'in Övünen Erol adlı hikâyesinde çocuklar kendi aralarında mahallede top oynayacaklardı. Bir gün başka mahalleden Erol'un arkadaşı geldi. Ve kendisinin de top oynamak istediğini söyledi. Erol ise,

“Senin hiçbir zaman top oynadığını görmedim”

diyerek arkadaşını küçümsedi. Kendisinin çok iyi futbolcu olduğunu söyledi. Erol'un sözlerine alınan bu çocuk maçta çok gol attı. Bu duruma çok şaşırın Erol, Erhan'ı tebrik etti.

“Ve artık övünmeyeceğim” (Tomurcuk, [3-4], 1973, s. 26)

dedi. Bu hikâyede her zaman alçakgönüllü olmanın erdemi ortaya konmuştur.

Tomurcuk dergisinin 1975 yılı, dokuzuncu sayısında yayımlanan Mareşal Tito Savaşçılar Arasında adlı hikâyede, Tito'nun kendisini tanımayan askerlere gösterdiği alçakgönüllülük anlatılmıştır.

“Yoldaş Tito yorgun argın savaşçılar arasından geçiyormuş. Onların yanından öyle yavaş geçiyormuş ki, savaşçılar yorgun argın ve aç oldukları için bunun farkına bile varmamışlar. Hatta kendisini tanıyamamışlar.

-Arkadaş senin çeten nerededir? – diye sormuş savaşçılar.

Yoldaş Tito alayın başına geçmiş. Ancak sonra savaşçılar tanıyabilmişler.

O çete onundur. Doğrusu her çete onundur!

Savaşçılar arasında yorgunluk azaldı. Adımları da hızlanmağa başladı.

Çünkü onlarla birlikte komutanları da gidiyordu.

Oysaki yaralandığını duyunca, tıpkı arslanlar gibi kükreyip hücum ettiler” (Tomurcuk, [9], 1975, s. 2).

Tomurcuk dergisinin 1977 yılı, dokuzuncu sayısında yayımlanan G. Seyfullah'ın yazdığı Tito'yu Görmek adlı hikayede yazar, Tito ile görüşmek anısını anlatırken, onun tevazusuna işaret etmiştir:

“Ben Tito’yu o zamana kadar görmüş değildim. Bizi ona hangi kapıdan götürecekler diye merak ediyordum. Yaşlı bir amca geldi, *Tito sizi bekliyor!* dedi. Büyük bir salona girdik. O mareşal elbiseleriyle yanımıza geldi, hepimizi selamladı. Çok eskiden tanışıyormuş gibi konuşmaya başladık.

-Hadi, hadi sofradakileri yeyin, bunlar sizin için, dedi” (Tomurcuk, [9], 1977, s. 24).

Tomurcuk dergisinin 1978 yılı, beşinci sayısında yayımlanan Fıkralarda Tito köşesinde Yardıma Hazır adlı yazıda, Tito'nun latifeli bir yaklaşımla, deniz yolculuğunda hasta olan doktorlarıyla ilişkisi anlatılırken, onun tevazusuna işaret ediliyor:

“Deniz dalgalı olduğu zaman da Tito'nun yolculuğu çok kolay geçirdiği ve buna karşın dayanıklı olduğu bilinmektedir.

1975 başlarında Tito, Galeb ile Brioni'den Zelenika'ya gezi yapıyordu. Deniz çok dalgalı idi, Tito'nun eşliğinde bulunanlardan kimileri deniz tutmasına tutulmağa başlamışlardı. Bunların arasında yoldaş Tito'nun sağlığına bakan doktorlarda vardı.

-O doktorlar nerede, ben onlara yardım edeyim? Diye – adı geçenlerin sağlık bozulmasını işidince şaka etti Tito” (Tomurcuk, [5], 1978, s. 2).

Tomurcuk dergisinin 1981 yılı altıncı sayısında yayınlanan Blajo Mandiç'in yazdığı İlk Tiren Hayal Kırıklığı adlı hikayede;

“-Ben o zaman nasıl düş kırıklığına uğradım! Bu Zaforye tirenini yavaşça gidiyordu. Yol boyunca, bir elle çiçek bile toplanabilirdi.

Hep bir, bu arada anlattıklarına göre demir yolu onun ilgisini çekiyordu. Tiren sürücüsünün işini beğeniyordu.

Küçük çocuk yanılığısı anlaşmazlığının belli bir neniydi bu

Kömürcü yalnız kömür atıyor. Tiren sürücüsü ise güzelce dayanıyor. Hemde güzel eldivenleri var onun

Sözü şakaya çevirerek – görüyorsunuz çocuklar – ben buna biraz hazırlıklı bakıyordum; bu böyle iyi değil!” (Tomurcuk, [6], 1981, s. 2)

Tito'nun çocuklarla birlikte, çocukluk anılarını paylaştığı görülüyor. Bu anılardan özellikle, Tito'nun babasıyla çıktığı yolculukta ilk kez tren görmesini anlatıyor Tito. Bu hikayede Tito'nun alçakgönüllülük vasfının öne çıktığı görülüyor.

Tomurcuk dergisinin 1987 yılı altıncı sayısında yayınlanan Goryan Petrevski'nin yazdığı En Güzel Gelincik adlı hikâyede, daha açmamış tomurcuk gelincikler kendilerinin en güzel gelincik olacakları iddiasıyla kavgaya tutuşurlar. Hepsi birden kendilerinin en güzeli olacağı kavgasını yüksek sesle ederken içlerinden birisi sessiz kalmayı tercih eder. Diğerleri

kavganın etkisiyle sabah uyanıp açılmamlarken sessiz kalan gelincik güneşin ilk ışığıyla kendini açar. Rüzgârın ve tahılların da beğenisi ile gelincik daha da bir kızarır ve güzelleşir.

“-Güzel çiçek daha açmadan belli oluyor – genç tahıllar da fısıldayarak esti.

En güzel gelincik daha da kırmızılandı” (Tomurcuk, [6], 1987, s. 10).

Tomurcuk dergisinin 1992 yılı yedinci sayısında yayınlanan (Dede Korkut Masallarında) yazdığı Salcan Hatun adlı hikâyede, otağında yatan Kan Turalı’yı karısı Salcan Hatun, düşmanın saldıracağını söyleyerek uyandırır. Kan Turalı, kılıcını alır; atına atlar ve düşmana saldırır. Salcan Hatun da aynı şekilde düşmanın üstüne atılır. Birçoğunu öldürür. Otağına döndüğünde kocası Kan Turalı’yı bulamaz. Tekrar atına atlar. Kocasının atı öldürülmüştür ve etrafı sarılmıştır. Salcan Hatun onları öldürerek kocasını kurtarır. Kan Turalı bir kadın tarafından kurtarılmasını gururuna yediremez ve onunla dövüşmek ister. Salcan Hatun

“Öğünmekle avrat er olmaz! Öğünürse er öğünsün!” (Tomurcuk, [7], 1992, s. 8-9)

diyerek kocasını alçak gönüllülükle gönlünü alır.

Alçak gönüllülük değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 11; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 1 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $11 \times 100 : 34 = \%32,35$ iken Makedonya döneminde $1 \times 100 : 13 = \%7,69$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%24,66$ ’lık bir farka rastlanmıştır.

4.1.1.2 Bağışlama

Bağışlamak sözlükte ikinci anlam olarak “herhangi bir kötü davranış için ceza vermektan vazgeçmek, affetmek” (TDK, 2011, s. 229) tanımlanmıştır. Bağışlama değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 3 adet tespit edilmiştir. Aşağıda bağışlama değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1972 yılına ait altıncı sayısında yayınlanan Hasan Mercan’a ait Kedi İle Fare arasındaki kovalamacada, kedinin kendisini yakalayacağını anlayan farenin ricasının anlatıldığı şu bölümde:

“-Etme diye ricaya başladı, bu kez beni bağışla, bahçeden bir daha geçersen tutup yiyebilirsin.

Kedi farelerin böyle akıllı ricada bulunacaklarını aklından geçirmemişti. Bu yüzden de kararını verdi: *Gitsin, bağışlayacağım* diye” (Tomurcuk, [6], 1971, s. 2).

Kedinin fareyi bağışlaması anlatılmıştır. Bağışlamak, dünyadaki en yüce duygulardan biridir.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı beşinci sayısında yayınlanan Enver Ahmet’in derlediği Bir Eski Masal Cin Ali adlı hikayede, ikisi kötü huylu biri akıllı ve cesur üç kardeşin evlerinden ayrılarak Ak Sakal amcanın konağına yerleşmişler. Ak Sakal akıllı ve cesurdan küçük kardeşi diğerlerinden ayrı tutmasına büyük kardeşler kıskançlık duygusuyla karşılık vermişlerdir. Ak Sakal’a birçok zarar verecek suçu Cin Ali’ye atmışlardır. En son hayduta Ak Sakal’ın kızını kaçırtarak Cin Ali’yi zor duruma düşürmüşler ve suçu ona atmışlardır. Ak Sakal da Cin Ali’ye kızını getirmesini yoksa başını vuracağını söylemiştir. Cin Ali Ak Sakal’ın kızını kurtardığı gibi cesaret göstererek haydutu da yakalayarak Ak Sakal’a teslim etmiştir. Kardeşleri de yaptıklarından pişman olarak Cin Ali’den bağışlanma talep etmişler, Cin Ali de abilerini bu hareketleri tekrar yapmamaları şartıyla bağışlamıştır (Tomurcuk, [5], 1985, s. 8).

Tomurcuk dergisinin 1989 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Françe Bevk’in yazdığı Küçük Ateş adlı hikâyede, Yoldaş Tito’nun düşman askerleri yerlerini fark etmesin diye, askerlerine ateş yakmamalarını emretmiş olmasına rağmen ateş yakan bir askerle karşılaşması ve onu bağışlaması anlatılmaktadır.

“Tito savaşçıların ağır bir durumda olduklarını çok iyi biliyordu. Fakat verilen emri hiçbir türlü geri çekemezdi... Çünkü düşman onları her adımda takip ediyor ve mahv etmek istiyordu. Yoldaş Tito o, yada bu savaşçının ateş yakmamakla ilgisi olan emre itaat etmeyeceğine inanıyordu.

Bunun için de bir gece kalkıp kampı gözden geçirmeye çıktı. Bir yığın çalı çırpı henüz yakmış bir savaşçıya rastladı. Duman bulutları ile birlikte, ateş kıvılcımları göğe doğru yükseliyordu.

Tito Bu savaşçının önünde durdu ve ona:

Ateş yakmanın yasak olduğunu bilmiyor musun? diye sordu

Savaşçı başını kaldırmadan:

Evet biliyorum, dedi. Fakat yakıyorum. Yoldaş Tito bile gelse yine yakacağım.

Tito azıcık sustu. Fakat çok geçmeden:

Ya o şimdi buradaysa diye sordu.

Ateş önünde diz çöken partizan, o an başını yukarı kaldırdı. Gözleri başkomutana dikilmişti. Hemen ayağa sıçradı ateşi söndürerek doğru döndü.

Tito hiçbir şey söylemedi. Savaşçının selamına selamla cevap vererek yoluna devam etti” (Tomurcuk, [3], 1989, s. 13).

Bağışlama değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 3 değer tespit edilirken 13 sayılık Makedonya döneminde ise değer tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $3 \times 100 : 34 = \%8,82$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%8,82$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.1.3 Cesaret

Cesaret kelime olarak “güç veya tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulduğu güven” (TDK, 2011, s. 455) olarak tanımlanmaktadır. Tomurcuk dergisinde cesaret değeri Yugoslavya döneminde Makedonya dönemine göre daha fazla rastlanmaktadır. Bu duruma Yugoslavya dönemindeki kahramanlık öykülerinde cesaret değeri ön plana çıkmaktadır. Cesaret değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 37 adet tespit edilmiştir. Aşağıda cesaret değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1958'e ait onuncu sayısında Peça Nelerden Korkmuş metninde çocukların hayal dünyasında neler yaşadığını ve bizlerin basit görüşü şeylere farklı anlamlar yüklediklerini anlatır. Çocukların korkularını yenebilmesi için neler yapılması gerektiğini gösterir. Peça yatarken annesinden elektriği kapatmamamısını istemesine rağmen annesi elektriği söndürür. Peça karanlıkta odadaki her şeyden korkar. Duvara dayanmış biri var sandığı şeyin;

“...duvarda asılı beyaz elbiseler...

olduğunu görür. Karanlıkta sobanın yanında duran kadın sandığı şeyin;

...sobanın üstünde de suyla dolu bir kova...

olduğunu görür. Peça bunun gibi bir çok şeyden korkar ama gündüz bu eşyaların ne olduğunu anlar. Peça'yı sokakta gören arkadaşları onunla her şeyden korkuyor diye dalga geçerler. Peça onlara;

-Hayır, hayır, ben karanlıktan korkmuyorum, ben korkak değilim! dedi.

Bundan sonar Peça artık karanlıkta yatmaktan korkmadı.

Ruba, soba, kova, bavul gibi şeyler onu korkutmadı” (Tomurcuk, [10], 1958, s. 10).

cümlelerinden Peça'nın korkularından kurtulduğu anlaşılmaktadır. Çocukların küçük şeylerden korkmamaları, cesur birer birey olarak yetişmeleri gerektiği bu öyküyle anlatılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1960'a ait onuncu sayısındaki Kule Artık Korkmuyor'da Kule adlı bir çocuğun, annesinin hastalığından bahseder. Kule köpekten çok korkar.

“Evet, evet Koleden daha korkak çocuk yoktu sokağımızda. diye Kule'nin ne kadar korkak olduğu anlatılır. Bir gece Kule'nin annesi hastalanır. Yataktan kalkamaz. Evde başka kimse olmadığı için doktoru çağırmaya Kule gitmek zorunda kalır.

“Kule cekedini aldı, beresini taktı, gece karanlığında yola koyuldu. Çok geçmeden doktorla birlikte eve döndü. Sonra tekrar ilaçlar için yalnız başına gitti” (Tomurcuk, [10], 1960, s. 6).

Annesi birkaç gün sonra iyileşir ve Kule'nin kahramanlığını herkese anlatır. Kule korkusunu yenmiştir. Bu öyküde Kule annesi için bütün korkularını yeniyor ve yapması gerekeni yapıyor. Büyük bir cesaret gösteriyor.

Tomurcuk dergisinin 1965'e ait dördüncü sayısında yayımlanan Ancelka Martiç'in yazdığı Genç Onbaşı adlı öyküde partizanlara bildiri götürürken çocuğun işini cesaretle ve başarıyla tamamlaması anlatılmıştır.

“Irmak çocuğun solunda kalmış, yol büsbütün açılmıştı, ama görevinin en korkunç an'ı henüz başlayacaktı. Birkaç saat sonra partizanlarda olacak, hastaneyi kurtaracaktı...

Öyle de oldu zaten. Biraz sonra iletmenin getirdiği bildirimlerde tümen tarafından çocuk iletmenlerin genç onbaşı olmuştu. Mutluydu, beresine al yıldız takarak som keyifti, bu demek partizan askerinin en genç zabiti demektir” (Tomurcuk, [4], 1965, s. 2).

Partizan, Yugoslavya Ulusal Kurtuluş Savaşı'na katılan savaşçı demektir. YSCF'nin dağılmasıyla Partizanlık da sona ermiştir.

Tomurcuk dergisinin 1968'e ait sekizinci sayısında Halk Masalı sayfasında Boğa ile Tavşan adlı metinde boğayla tavşanın arasında geçen diyalogda:

“Boğayı dinliyen tavşan gülmiye başladı:

-Senin istediğin budalalıktır, dostum benim! Benim nu süratımı senin kuvvetli boynuzlarınla değiştirdim. Bütün hayatın boyunca kaçıp koştuktansa, düşmanla savaşman daha iyidir” (Tomurcuk, [8], 1968, s. 12).

Bu satırlardan anlaşılıyor ki cesur olmak için fizikî özellik değil duyguların güçlü olması gerekmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1971 yılı dördüncü sayısında yayınlanan Hasan Mercan'a ait Tuhaf Mektup adlı hikâyede kendisine teslim edilen mektubu sahibine ulaştırmaya çalışan kızcağzın yolda düşman askerleriyle karşılaşması ve bunun karşısında gösterdiği cesaret hikaye ediliyor:

“Çocuk *Ben de olsam düşman askerlerinden korkmazdım* diye düşünerek babasının partizan oluşu yüzünden içinde gurur sezdi.

Şimdiye değin en çok gururlandığı buydu Barışın!” (Tomurcuk, [4], 1971, s. 4)

En zor şartlarda bile, insan cesaretini kaybetmemelidir.

Tomurcuk dergisinin 1972 yılı, birinci sayısında yayınlanan Dede Korkut Masallarından alınan bölümde Moğolların saldırısında kaybolan ve aslanlar tarafından büyütülen Basat'ın öyküsü anlatılmaktadır. Gerçekleri öğrenen Basat'ın:

“-Öyle ise baba, benim Moğollardan intikam almak zamanım gelmiştir. Ben artık iyi ata binmesini biliyorum. Çektiğim oklar ta uzaklara gidiyor. En kuvvetli yayları çekebiliyorum. Pazum ise çok kuvvetli, salladığım pala insanları ikiye bölebilir. Bana müsaade et, yiğitlerin başına geçerek bende onların obalarını basıp mallarını yağma edeyim, dedi” (Tomurcuk, [1], 1972, s. 18-19).

dediği bu satırlarda, düşman karşısında korkmayan, cesaretle savaşmayı göze alan bir kahramanın sözlerini okuyoruz. Başarılı olmak için cesaretli olmak gerekir.

Tomurcuk dergisinin 1978 yılı, yedinci sayısında yayımlanan Fahri Kaya'ya ait Yiğit Torun adlı hikâyede, Almanlara karşı cesaret örneği gösteren Ahmet'in kendini tehlikeye atıp, düşman askeri yaklaşmışken köprüdeki dinamiti patlatması anlatılmıştır.

“Dört köylü büyük bir kararsızlık içinde ne yapacaklarını düşünürken küçük Ahmet elinde kibritle köprüye doğru koştu. Bunu gören dedesi:

-Dur be oğlan! – diye bağırdı. Fakat her şey geçti. Ahmet dedesini işitmiyormuş gibi köprüye doğru koştu. Dinamitlerin olduğu yere gelerek hemen kibriti çaktı ve fitili iyice yere yaktı... İyi ama bu sefer geri dönmek için vakti yoktu. Almanlar nerde ise köprüye varacaklardı. İlk taşıtta olan demir şapkalı Alman askeri Ahmet'e ateş açtı. Ahmet başka bir çıkış bulmayarak su samuru gibi Bregalniça'nın sularına atladı” (Tomurcuk, [7], 1978, s. 22-23).

Tomurcuk dergisinin 1979 yılı ikinci sayısında yayınlanan Salim Abdullah'ın çevirdiği Partizan Olmadıklarını Hissetmiş adlı hikâyede, Kuriyer Petko'nun partizan elbiseleri giymiş düşman askerleri karşısında gösterdiği cesaret anlatılmıştır.

“Partizan elbiselerini giymiş balistler genel kurmayın binasına 100 metre kadar yanaştıklarında, kuriyerin Petko her şeyin yerli yerinde olmadığını hissetmiş. Kendi makineli tüfeğinden hemen ateş açtı, fakat makineli tüfeği durdu. Acil bulundu ve tabancasından ateş açtı. Bu patlamalr kurmayda bulunan hepimizin dikkatini çekti, öyle ki hemen silahlarımızı kaptık. Bomba ve aralıksız patlamalarla kuşatılmış binadan yolu yardık” (Tomurcuk, [2], 1979, s. 6-7).

Hikâyede yapılan alıntıda görüldüğü gibi cesaret değeri yansıtılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1983 yılı yedinci sayısında yayınlanan Yevrem Birkoviç'in yazdığı Yiğit Köylü Kadını adlı hikâyede,

“Bir çocuğu olan Yelenka köylü kadınıydı. Günün birinde partizanların geleceklerine tanık oldu. Gün doğar doğmaz, köyün dışına çıktı, partizanların gelmesini bekledi. Dereye gelince üç alman askerinin dereyi nasıl geçtiklerini gördü. Çitler arasında gizlendi. Onları izlemeye başladı.

Dereyi geçen almanlara;

-Halt! (durun), dedi.

-Almanlar taş kesildiler.

- Silahlarımı bırakın, bir kez daha çitliklerden bağırdı.

Alman askerleri makineli tüfeklerini çıkarıp, otların üzerine bıraktılar ellerini yukarı kaldırdılar. Kadın koşarak silahlarını aldı ve emretti:

-Marş ileri!

Bir makineli tüfeği eline alıp, diğerlerini ise omuzlarına taktı. Faşist alman askerlerini karşısına aldı, köye doğru yöneldi.

İlkin çocuğu koşup, annesinin boynuna sarıldı.

Birden bire bütün köy halkı toplandı. Esir edilen askerlerini arayıp taradılar torbalarında bir sürü eşya buldular, renkli çergeler nakışlı gömlekler, altın zinetler ve başka...

Bundan sonra partizanlar yetiştirdi köye her tarafı sevinç kapladı. Köylü kadını partizan komutanına seslenerek

-Arkadaş komutan, sabah dere boyunda esir ettiğim partizanları size teslim ediyorum. Bir makineli tüfeği de armağan ediyorum size. Biri bana kalacak, küçük olan tüfeği de oğlum için alıyorum” (Tomurcuk, [7], 1983, s. 6).

Düşman askerlerini esir alan Yelena, onları köye götürüyor ve partizanlara teslim ediyor. Bu hikâyede Yelena'nın cesareti ve yiğitliği anlatılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1984 yılı dokuzuncu - onuncu sayısında yayınlanan İlhami Emin'nin yazdığı Tito Eriyim adlı şiirde şair;

“Tito eriyim-ileri!

Yararım dağ, gökleri!

Çelikten dir ellerim” (Tomurcuk, [9-10], 1984, s. 13).

Mısrarlarında vatan savunmasından cesaretiyle, inancıyla düşmanın kaçtığında vatanına bağlılığının bir ifadesi olarak, vatanına göz dikenlere de, gözdağı vermiştir.

Tomurcuk dergisinin 1986 yılı 4. sayısında yayınlanan Vlado Diyak'ın (Çev: Avni Abdullah) yazdığı Çingene Bülbülü adlı hikâyede, faşistlerin tutsak ederek toplama kampına götürülen Çingene bir dede torun, subay tarafından şarkı çalmaya zorlanır. Dedeye müzik

çalmasının yoksa kendisini öldüreceğini söyleyen subaya karşılık olarak dede, büyük bir cesaretle onurlu başını kaldırarak

“Korkmuyorum delikanlı, senin tabancandan” (Tomurcuk, [4], 1986, s. 10).

der. Bunun üzerine subay yaşlı adamı vurur. Askerler ve esirler ölmek üzere olan dede ve torunu bırakarak yola devam ederler. Yaşlı adam ölmeden torunuyla beraber müzik icra ederler, sesleri tüm ormanda yankılanır. İşgalci ve zalime boyun eğmeyen yaşlı adam ölüm gelinceye kadar tüm gücüyle torunuyla sevdiği şarkıları çalar ve söyler.

Tomurcuk dergisinin 1987 yılı yedinci sayısında yayınlanan Vida Brest’in (Çev: E. A) yazdığı Partizan Anası adlı hikâyede, partizanlara evini açan, onları misafir eden, yedirip içirip onları yatıran 80 yaşındaki kadının cesareti anlatılmıştır. Onlara yemek yapıp onlar dinlenirken nöbet tutan bu kadına da partizanlar *Ana* demektedirler. Halk Kurtuluş Savaşı’nda 80 yaşındaki bir kadın cesaret örneği göstererek partizanlara bakar ve ağrlar. Aşağıdaki kısım ananın partizanları ağırladığı kısımdır:

“-Acıktınız mı, şimdi sizlere yağ içine yumurta kızartırım. Azıcık bekleyin!”
(Tomurcuk, [7], 1987, s. 3)

Tomurcuk dergisinin 1988 yılı 1. sayısında yayınlanan İlhami Emin’in yazdığı Korkusuz adlı hikâyede, mahalleye korku salan köpek Haydut’a karşı gelmeyi kafasına koyan kedi Korkusuz, aniden köpeğin karşısına çıkar. Köpek ona havlasa da o korkmaz ve tıslayarak ona meydan okur. Nihayet Haydut sanki başka birine havlıyor gibi yoluna devam eder. Hikâyede alegorik olarak güçlü olanların karşısına cesaretle dikildiğinizde onların aslında sizin kadar cesur olmadığını göreceksiniz demek istenmiştir.

“Korkusuz, birkaç dakika daha heykel gibi ayakları üzerinde dimdik daldı. Neden sonra gururlu arkadaşlarına doğru yürüyüverdi” (Tomurcuk, [1], 1988, s. 15).

Tomurcuk dergisinin 1990 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Aleksa Mikiç’in (Çev: N. Zekeriya) yazdığı Mağaradaki Hayret adlı hikâyede, Miloş adlı çoban çocuk diğer çobanların gitmediği dağdaki bir bölgeye koyunlarını otlatmaya götürürdü. Orada güneşlenirken koyunlarının uzaklaştığını görünce onları aramaya çıkar. Bir mağaranın girişinde saç sakalı karışmış birisinin yattığını görür ve hemen diğer çobanlara haber verir. Çobanlarda oradan geçen partizan birliğinin komutanına durumu haber verir. Partizanlar adamın etrafını sararak onu yakalarlar.

“O, büyük bir, çetnikti, dersin ki yamyamdı. Bu mağarada saklanmıştı...”
(Tomurcuk, [3], 1990, s. 3)

Bu adamın büyük bir çetnik olduğu anlaşılır.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait ikinci sayısında Türkiye Öyküsü sayfası vardır. Burada Mert Çocuk öyküsü yer almaktadır. Burada yazar ve arkadaşı Hasan'ın öyküsü anlatılmaktadır. Yazar ve arkadaşı Hasan 12 yaşlarında çocukken dere kenarında oynamayı çok severler. Dedesi, yazarı sürekli uyarır. Derenin taşacağı, sel geldiği hakkında uyarır ama yazar inanmaz. 12 yaşlarında sonbahar gününde bu dere taşkınını kendileri yaşadıkları zaman çok korkarlar. Dereden sel geldiği sırada yüksek bir yere çıkarlar. Fakat arkadaşı Hasan'ı arayan yazar bulamaz. Arkasına baktığında dereye doğru koştuğunu görür ve çok korkar. Oyun oynarken yaptıkları hareketler olduğunu düşünür. Ama biraz daha dikkat edince dere kenarında, üç yaşında bir çocuğu oyuncakları ile oynarken görür. Hasan o çocuğu kurtarmak için dereye doğru koşmaktadır. Hasan burada bir cesaret örneği göstermektedir. Verilmek istenen değer cesaret değeridir. Bunu şu satırlardan anlamaktayız;

“Fakat çok geçmeden meselenin esasi anlaşıldı. Dere kenarında üç yaşlarında bir çocuk korku nedir bilmeden oyuncaklarıyla eğleniyormuş. Hasan bunu görmüş ve onu almağa koşmuş. Ardı sıra iki genç de gitmiş. Hasan kucagında çocukla sahile doğru koşarken su ona yüz metre yakınmış. Birkaç saniye zarfında o iki genç yetişmeseymiş, çocuk da, o da boğulacaklarmış” (Tomurcuk, [2], 1996, s. 12-13).

cümlelerinden anlamaktayız. Sonuçta Hasan çocuğu selden kurtarır ve herkes bu olayı konuşmaya başlar. Hasan mert çocuk lakabıyla anılmaya başlar.

Cesaret değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 32; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 5 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $32 \times 100 : 34 = \%94,11$ iken Makedonya döneminde $5 \times 100 : 13 = \%38,46$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%55,65$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.1.4 Cömertlik

Cömert kelime olarak “para ve malını esirgemedi veren, eli açık” (TDK, 2011, s.471) anlamındadır. Cömertlik de aile içinde küçük yaşlardan itibaren verilmesi gereken değerler arasındadır. Cömertlik değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 14 adet tespit edilmiştir. Aşağıda cömertlik değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1957'ye ait üçüncü sayısındaki Cömert Çocuklar şiirinde aç kalan bir kuşcağız ile çocukların öyküsü anlatılmaktadır. Üç dörtlükten oluşan şiirde karnı acıkan bir kuş çocuklardan yem ister. Bunun üzerine çocuklar kuşa;

“Kuşu acımış
Cömert çocuklar
Önüne bol bol

Ekmek atmışlar” (Tomurcuk, [3], 1957, s. 10).

mısralarında çocukların cömertlik yaptığını ellerindeki ekmekten kuşa fazlasıyla verdiklerini görmekteyiz. Çocukların bu hareketleriyle akranlarına cömertlik değeri verilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1958’e ait dokuzuncu sayısındaki Üç Arkadaş metninde arkadaşlık değeri verilmiştir. Arkadaşlar arasında paylaşmanın önemini vurgulamaktadır. Viça evdenyemek getirmiştir fakat yemeği kaybetmiştir. Diğer arkadaşları yemek yerken o yemez. Yemeğini nerede kaybettiğini sorarlar ama Viça hatırlamaz. En son arkadaşı;

“Voloca hiçbir şey demedi. Viça’ya yaklaştı, kaymakla yağlı elindeki ekmek dilimini ikiye böldü. Bir parçasını Viça’ya uzattı: Na, haydi sen de ye! Dedi” (Tomurcuk, [9], 1958, s. 6).

Voloca cümleleri ile ekmeğini Viça ile paylaşır. Voloca ve Viça iyi arkadaşlar ve birbirlerine yardım ederler. Voloca yemeğini arkadaşı ile paylaşan cömert biridir. Metni okuyan öğrencilerin de Voloca gibi arkadaşlarına yardım eden cömert bir insan olmaları istenmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1968 yılı dördüncü sayısında yayınlanan İran Halk hikâyesinden alınan Falcı ile Pinti adlı masalda, yaşlı bir dilenci ile pinti bir adam arasında geçen diyalogda dilencinin hiçbir isteğini olumlu karşılamayan pintiye, dilencinin verdiği cevapta:

“- Öyle ise neye burada kazık gibi duruyorsun? Haydi yollara düş, iyi insanlardan bir şeyler dilen, çünkü sen benden de daha fakirmişsin.” (Tomurcuk, [4], 1968, s. 6)

ifadeleriyle pintilik kötülenmiş ve dolaylı olarak cömertliğe işaret edilmiştir. Burada da cömertlik değeri işlenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1975 yılı, altıncı sayısında yayımlanan Bu Da Erdinç O Da Erdinç adlı denemede,

“Fakat bu Erdinç hemen arkadaşına önünde ne varsa hepsinden ikram eder. “Buyur kardeşim” der. Sanırsız ki buyurmasa lokması boğazında kalır. Aynı zamanda gönül almaktan hoşlanır, elinde olanı arkadaşıyla bölüşür. Cömertliğiyle etrafındakilerin ilgisini çeker. Bu özelliğiyle tanınır, çok sevilir. Hiç kimseyi bir şeyden yoksun bırakmak istemez” (Tomurcuk, [6], 1975, s. 7).

Satırlarıyla yazar, cömertliğin faziletini ve sevgiye vesile olduğunu anlatıyor.

Tomurcuk dergisinin 1980 yılı birinci sayısında yayınlanan Alman Masalı’ndan Aç Gözlü Değirmenci adlı masalda kendisinden yardımda bulunan dilenciye geri çeviren değirmenci

ile dilenciye fazlasıyla yardımda bulunan köylünün cömertliği ve bu cömertliğinin karşılığını fazlasıyla alması işlenmiştir.

“Bunun üzerine dilenci, köylünün yanına giderek torbasını açmış. Köylü bir ölçek dolusu buğday dökmüş dilencini torbasına ama dilenci torbasını geri çekmemiş.

-Biraz daha mı istiyorsun? Diye sormuş köylü. Dilenciye.

-Evet, Verirsen istiyorum! Demiş.

Bunun üzerine köylü ikinci bir ölçek daha boşaltmış dilencinin torbasına. Dilenci torbası yine açık, öylece beklemiş. Köylü ölçeği bir daha doldurmuş üçüncü kez boşaltmış dilencinin torbasına. Kendi çuvalında çok az buğday kalmış.

Değirmenci anlayamamış köylünün bu davranışını. Buğdayından üç ölçeği nasıl dilenciye verebilir bu köylü diye düşünmüş. Şimdi bir ölçek de öğütme hakkı olarak bana verecek, sonra kendine hiçbir şey kalmayacak.

Değirmenci köylünün çuvalında kalan buğdayı almış öğütmek üzere değirmene boşaltmış işte o zaman hiç inanılmayacak bir olay gerçekleşmiş.

Değirmen öğüttükçe öğütmüş. Çuvalın dibindeki bir avuç buğday bitmek tükenmek bilmemiş. Bir saat geçmiş, iki saat geçmiş, köylünün buğdayı bitmemiş. Çuvallar dolusu unlar akmış değirmenden. Köylücük bunca çuval evine nasıl götüreceğini düşünmeye başlamış” (Tomurcuk, [1], 1980, s. 14).

Tomurcuk dergisinin 1986 yılı ikinci sayısında yayınlanan Alman Masalı olan Aç Gözlü Değirmenci adlı masalda, az gözlü bir değirmenci, bir dilenci ve eli açık bir köylünün hikayesi anlatılmıştır. Dilenci değirmenciden yardım ister istemesine fakat değirmenci tarafından terslenerek kovulur. Bunu gören elinde bir çuval buğdayı olan köylü, dilenciye kendi buğdayından birkaç ölçek verir. Değirmenci köylünün yaptığına şaşar ve kendisine un kalmayacağını düşünür. Fakat köylü çuvalın dibindeki buğdayı boşalttığında saatlerce değirmen un öğütür. Masalın sonunda;

“Bir çuval buğdayını aç bir insanla bir an bile duraksamadan paylaşan gözü tok köylü, böylece iyilik sever davranışının karşılığını görmüş” (Tomurcuk, [2], 1986, s. 7).

denilerek cömertlik övülmüştür.

Tomurcuk dergisinin 1989 yılı altıncı sayısında yayınlanan Styepan Yakşevaç'ın yazdığı Arkadaş Serçe adlı hikâyede, bahçede küçük bir serçeye gelişip büyüsün diye ekmek kırıntıları atar. Minik ve cılız serçe bir tane ekmek kırıntısı alır ve tekrar ağaca çıkarak diğer arkadaşlarını çağırır. Hepsi birden o ekmek kırıntılarını yiyerek doyarlar. Hikâyede minik ve cılız olmasına rağmen serçenin arkadaşlarını çağırarak bencillik yapmadığı söylenerek cömertlik övülmüştür.

“Serçe dilinin varlığını sezdi. Ötüşleriyle birbirlerini davet ediyorlardı. Bencil olmadığını, arkadaş olduğunu gösterdi” (Tomurcuk, [6], 1989, s. 25).

Tomurcuk dergisinin 1998'e ait üçüncü sayısında Halk Masalı sayfası vardır. Burada Bir Ağaçtan Üç Ürün masalı bulunmaktadır. Padişahın biri bir gün gezmeye çıkmış ve tarlada bir yaşlı adamın zeytin ağacı diktiğini görmüş bunun üzerine adama sen yaşlısın, istirahat etmen gerekirken neden çalışıyorsun, diye sormuş. Yaşlı adam da biliyorum yaşlıyım, bunun meyvelerini ben yiyemeyeceğim ama torunlarım yer, diye cevap vermiş. Bu cevaptan çok hoşlanan padişah adama bir kese altın vermiş. Yaşlı adam da zeytin ürünlerini vermeye başladı, demiş. Padişahın hoşuna gitmiş. Bir kese daha vermiş. Adam iki kez ürün verdi ağacım, demiş. Bu şekilde padişah üçüncü kese altını verdikten sonra oradan ayrılmış. Masal burada sona ermektedir.

Ayrıca şah burada cömertlik göstermektedir. Yaşlı adama üç kese altın vermiştir ve en sonunda;

“İhtiyarın bu şakası, şahın hoşuna gitmiş, ihtiyara bir kese daha altın hediye ederek yanındakilere dönmüş:

- Haydi dostlarım, haydi gidelim, demiş. zira ihtiyarla kalacak olursak, bütün paramızı alacaktır...” (Tomurcuk, [3], 1998, s. 16)

cümlelerinden de cömertlik değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 2000'e ait beşinci sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Bu sayfada Cimri öyküsü anlatılmaktadır. Dilek ile Didem ikiz kardeştir. Birbirlerine çok benzerler. Küçüklükten itibaren aynı şekilde giyinirler, aynı yemekleri yerler, aynı zamanda uyurlar, uyanırlar, bahçede oynarlar, anneanneleri ve babaanneleri ile beraber yaşamaktadırlar. Anneanneleri çocuklar uyurken ellerini sıkı sıkı kapattıkları için onların cimri olacağını söyler. Ama babaanneleri, Dilek ile Didemin anne ve babası pek itimat etmezler. Yıllar geçer ve Dilek ile Didem büyürler. Artık bahçeye çıkıp oynayacak yaşa gelirler. Daha sonra sokağa çıkıp oynayacak yaşa gelirler. Arkadaşlar edinmeye başlarlar. Daha sonra sokakta çıkıp oynamaya başladıkları sırada anneanneleri ve babaanneleri artık onların hızına yetişemez. Daha uzaktan onları gözetlemeye başlarlar. Dilek ile Didem çok sosyal iki çocuktur. Hemen arkadaş edinirler. Anneannelerinin iddia ettiği gibi cimri çocuklar olmamışlardır. En son metnin sonunda yaşları sorulduğunda üç ya da dörtte tam olarak karar veremezler. Dört değil de üç olduğunu söyleyince anneanneleri yaşlarında cimrilik yaptıklarını söyler, gülerler.

“Dilek ile Didem'in cömertçe tüm yediklerini henüz tanışmak üzere oldukları arkadaşlarıyla paylaştığını görünce el göz işaretleriyle anne annelerini çağırdı. Gelince de avuçları sımsıkı kapalı torunlarının davranışlarını gösterdi.

- Gördün mü senin, *cimri olacaklar* dediin torunlarını? Aksine cimri değil, tamamen cömert, eli bol yavrucaklar onlar” (Tomurcuk, [5], 2000, s. 4-5).

babaannesinin bu sözlerinden de cömertlik değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 2001’e ait ikinci sayısında Alman Masalı sayfası vardır. Burada Aç Gözlü Değirmenci masalı anlatılmaktadır. Açgözlü bir değirmenci varmış bir dilenci ondan bir şey istediği zaman onu ters çevirmiş. O sırada bir köylü buğdayını öğütmek için değirmene gelmiş. Köylü, dilenciye acımış. Yardım etmek istemiş. Bir ölçü buğday vermiş. Sonra dilenci tekrar istemiş, köylü tekrar vermiş, dilenci tekrar istemiş köylü tekrar vermiş. Köylünün torbasında çok az buğday kalmış. Değirmenci üç ölçek dilenciye verdi, bir ölçek de bana verecek, hiç buğdayı kalmadı, diye düşünmüş. Adamın az olan buğdayını değirmene koymuş ve öğütmeye başlamış. Öğüttükçe de buğday bitmemiş. Sürekli un çıkmış ve köylü bu unları nereye koyacağını düşünmeye başlamış. Köylü bu duruma çok sevinmiş.

Burada karşımıza çıkan değer cömertlik değeridir.

“Bunun üzerine köylü ikinci bir ölçek daha boşaltmış dilencinin torbasına. Dilencinin yine torbası açık, öylece beklemiş. Köylü ölçeği bir daha doldurmuş, üçüncü kez boşaltmış dilencinin torbasına. Kendi çuvalına çok az buğday kalmış” (Tomurcuk, [2], 2001, s. 11).

mısralarında cömertlik değeri ön plana çıkmaktadır.

Cömertlik değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 10; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 4 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $10 \times 100 : 34 = \%29,41$ iken Makedonya döneminde $4 \times 100 : 13 = \%30,76$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%1,35$ ’lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.1.5 Diğerkâmlık

Diğerkâm (TDK, 2011, s. 471) yani özgeci “kişisel yarar gözetmeksizin başkasına yararlı olmaya çalışan (kimse)” (TDK, 2011, s. 1869) olarak tanımlanmıştır. Diğerkâmlık toplumun genelinde olması beklenen özelliklerden biridir. Diğerkâmlık değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 8 adet tespit edilmiştir. Aşağıda diğerkâmlık değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1961'e ait yedinci sayısındaki Çivi öyküsünde Syao Tung-Min adlı öğrencinin okula giderken yaşadıkları anlatılmaktadır. Syao Tung-Min okula giderken yolda bir çiviye takılır ve düşer;

“Fakat tam bu sırada trap diye bir çiviye ayağı tutuldu, yere düştü.”

Kalkıp okula gitmeye devam eder ama yoldan döner;

“Fakat, buradan uzaklaşınca, yerinde durdu, şöyle düşünmeye başladı: “Bu çividen başka yolcular da düşebilir” (Tomurcuk, [7], 1961, s. 7).

Bu düşünceden sonra Syao Tung-Min çiviye yerden çıkarır ve çöpe atar. Syao Tung-Min'in bu davranışını okuyan öğrenciler onun bu davranışını gerçek hayatta da uygulayacaklardır. Karşılık beklemeden iyilik yapmak bireyler için önemli değerlerden biridir. Bireyler yaptıkları iyiliklerin karşılığını beklediklerinde ve karşısındakiler bu beklentiye karşılımadıklarında ruhsal olarak etkilenirler. Bu şekilde karşılık beklemezlerse her yönden daha rahat hissedeceklerdir. Bu öyküyle bireylere diğerkâmlık değeri verilmek istenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1963 yılı beşinci sayısında Büyülü Küp adlı bir halk hikâyesi yer almaktadır. Burada altı çocuklu yoksul bir köylünün öyküsü anlatılmaktadır. Bir gün bu yoksul adamın evine yaşlı bir kadın gelir. Adamdan yiyecek bir şeyler ister. Adam;

“İşte evimizde olanı veriyorum, çocuklarımız bu gece aç kalacaklardır,” diyerek o günkü bütün yiyeceklerini kadına verir. Bunun üzerine kadın;

“-Kıraldan bir akşam ziyafeti getir!”

diye adama bir küp verir. Küp zalim kralın yanına gider ve yemekleri yoksul köylünün evine getirir. Bundan sonraki günlerde de küp kralın öğle ve akşam yemeklerini yoksul adamın evine getirir. Kral durumu fark eder ve küpü görür. Küpün üstüne oturarak yoksul adamın evine gelir. Yoksul adam kralı görünce şaşırır ve;

“-Ney bu hayreti bana getirdin Şeytan alsın seni!” (Tomurcuk, [5], 1963, s. 12-13)

der. Bunu duyan küp şeytanın yanına gider, üzerindeki kralı da götürür. Öykünün sonunda kral artık o ülkeyi yönetmediği için yoksul adam zamanla işlerini yoluna koyar ve zengin olur. Bu öyküde yoksul adamın kendisinin de ihtiyacı olmasına rağmen kapısına gelen yaşlı kadına yardım etmiştir. Öğrencilerin bu öyküdeki yoksul adam gibi zor durumda dahi olsa kendisinden yardım isteyen bir kişiye yardım etmeyi öğrenmeleri amaçlanmaktadır. Yoksul adamın bu davranışı diğerkâmlık değerine verilecek güzel bir örnektir.

Tomurcuk dergisinin 1967'ye ait birinci sayısında Hüseyin Süleyman'ın yazdığı Zararın Neresinden Dönersen Kârdır öyküsünde maddi durumu iyi olan Ayla'nın zor durumda olan

Umran'a karşı olumsuz yaklaşımı ama daha sonra bunun yanlış olduğunu fark etmesi ile onunla kurulan dostluk konu edinilmiştir.

“-Umran, kardeşim, dedi, beni affet! Herkese, ama sana karşı en çok kabahatliyimdir. Değişmek istiyorum, fakat şimdi artık herhalde geçtir, işte bundan korkuyorum...”

Daha birçok şeyler anlatacaktı ama, öğretmen sınıfa girdi, Aylâyla Ümran'ın arasında geçen bu konuşmayı biliyormuş gibi tahtaya şu cümleyi yazdı:

Zararın neresinden dönersen kârdır!

Aylâ öğretmenin yazdırdığı bu atasözünü iyice anlamış, yazılı ödevini hepsinden iyi yazmıştı” (Tomurcuk, [1], 1967, s. 7).

Tomurcuk dergisinin 1968 yılı dördüncü sayısında yayımlanan Avidan Hoziç'in yazdığı Ordu Günü Dolayısıyla adlı hikayede, küçük Mira'nın partizan hastanesinde yatan hastalara, ormandan da çileği toplayıp, onlara iyileşmeleri için götürüyor.

“Elinde dağ çileğiyle ağızına kadar dolu bir sepet vardı. Bu sepet dolu çileği toplamak üzere bütün gün ormanı dolaşmış, çok yorulmuştu, ama o bunu söylemedi. Yorgunluğunu göstermemek için tatlı tatlı gülümsedi.

-Bakın hele şuna! Sen bunları kendin yiyemezmiydin dedi.

-Hayır diye cevap verdi Mira, bunları hastalara getirdim

Nöbetçi, kızcağızı kucakladı sonra doktoru çağırdı. Doktor sepeti aldı ve:

-Çok teşekkür ederim kızım, dedi, bunlar hastalarımızı gerçekten iyileştirecek” (Tomurcuk, [4], 1968, s. 7).

Bu hikâyede, küçük bir çocuğun saf duygularla hastalara yardımcı olma isteği bir çeşit bir diğerkamlık karşımıza çıkıyor.

Tomurcuk dergisinin 1970 yılının ikinci sayısında yayımlanan Yel adlı İsveç masalı yer almaktadır. Bu masalda yelin öyküsü anlatılmaktadır. Yel sabah olunca uyanır. Sabahın erken saatinde kalkıp ailesine yardım eden iki çocukla karşılaşır;

“-Bu koca ağacı biraz silkeleyeceğim! – dedi yel. Üzerinde tatlı armutlar var. Fiuuuu! Fiuuuu!”

der. Çocuklar armutları afiyetle yerler. Daha sonra hafif çantasıyla ağır ağır okula giden bir öğrenci görür;

“-Bu çocuklar birazcık oynasam, kötü olmazdı! – diye düşündü yel. Azıcık o küçük adımlarını hızlatsam iyi olurdu. Çünkü böyle yavaş yavaş yürümeye devam ederse, okula gecikecektir. Fiuuuu! Fiuuuu!” (Tomurcuk, [2], 1970, s. 11)

der. Çocuğun fesini uçurur. Okula kadar çocuk koşar adım fesinin peşinden gider. Böylece okulun kapısına geldiklerinde zil çalar. Çocuk okula geç kalmamış olur. Rüzgârın kendi çıkarlarını gözetmeksizin etrafındaki insanlara yardım etmesi diğerkamlık değerine örnektir. Okuyucuların da aynı şekilde davranması gerektiğini öğütlemektedir.

Tomurcuk dergisinin 1975 yılı, dokuzuncu sayısında yayımlanan Tito ile Köylü adlı hikâyede, Tito ve askerlerinin, arabası ters dönen köylüye yardım etmeleri anlatılmıştır.

“Bir kez yoldaş Tito köylünün birine rastlamış. Köylü yol kenarında ters dönen otuk arabasının yanında duruyormuş.

Yoldaş Tito süratle giden kendi arabasını tutarak demiş ki:

-Haydi, delikanlılar, şu adamın yardımına koşalım. Hepsi elbirliğiyle arabayı itivermeğe başlamışlar. Yol kenarına ters düşen arabayı yol üstüne çıkarıp doğrultmuşlar.

Bundan sonra uzun uzadıya teşekkür etmek amacıyla el sallamış onun yardımına koşan maresal Tito’ya hürmetlerini belirtmiş” (Tomurcuk, [9], 1975, s. 2).

Tomurcuk dergisinin 1992 yılı yedinci sayısında yayınlanan İlhami Emin’in yazdığı İki Ejderha Masalı adlı manzum hikâyede, iki ülkede yaşayan biri iyi kalpli biri kötü kalpli iki ejderha varmış. Kötü ejderha diğer bütün canlıların canını yakınca herkes iyi ejderhadan yardım istemiş. İyi ejderha

“Canlılara yardım etmek lazım, sonunda ölüm olsa da” (Tomurcuk, [7], 1993, s. 18-19)

der. Kötü ejderhayı yenen iyi ejderha da ağır yaraların sonucunda ölür. Kötü ejderhanın öldüğü yerde hayvan pazarı kurulurken iyi ejderhanın öldüğü yerde kuşlar, çocuklar oyunlar oynar, dinlenir.

Diğerkâmlık değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 6; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 2 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $6 \times 100 : 34 = \%17,64$ iken Makedonya döneminde $2 \times 100 : 13 = \%15,38$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%2,26$ ’lık bir farka rastlanmıştır.

4.1.1.6 Doğruluk

Doğru sözcüğü sözlükte “gerçek, yalan olmayan” (TDK, 2011, s. 690); doğruluk ise “doğru ve dürüst olma durumu” (TDK, 2011, s. 692) olarak tanımlanmıştır. Doğruluk ve dürüstlük kavramları bireylere küçük yaştan itibaren verilmelidir. Doğru, dürüst ve adil olmak kavramları birbirini tamamlar. Doğruluk her yerde ve her durumda doğru olma ve doğru olana yakışır şekilde davranmadır. Kişi doğruyu söylediğinde kendisine zarar geleceğini bilse bile doğruyu söylemelidir. Doğruluk ve dürüstlük ailenin uygulamalarından çocuğun edindiği temel kavramlardandır. Doğruluk aynı zamanda bir Müslümanlık belirtisidir.

Mehmet Akif Ersoy bir Müslümanda olması gereken özellikler içinde doğruluğu da saymaktadır;

“O küçük boylu, büyük milletin efrâdı bugün,

Müslümanlıktaki erkânı siyanette ferîd;

Müslüman denmek için eksigi ancak tevhîd.

Doğruluk, ahde vefâ, va'de sadakât, şefkat” (Ersoy, 1996, s. 199);

Tomurcuk dergisinin 47 yıllık eğitim öğretim yılında yayımlanan erişilebilen sayılarının toplamında 28 adet doğruluk değerine rastlanmıştır. Aşağıda doğruluk değerinden birkaç örnek sıralanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1957'ye ait birinci sayısında yer alan Zlata Videçek'e ait Sır metninde Orhan ve annesi anlatılmaktadır. Orhan yatmadan önce annesi;

“-Haydi yavrum, dedi, haydi vakittir yatasın. Eşyalarını iyice hazırla, bak cebinde bilye veya başka herhangi bir şey kalmamasın.”

diye tembihler. Orhan *tamam*, der ve yine de kendi bildiğini yapar. Sabah önce annesi kalkar.

Orhan'ın pantolonunu görünce;

-Salyangozlar!

diye bağırır. Siyah pantolonun üstündeki beyaz çizgilerin salyangoz olduğu anlaşılır. Orhan bu durumu görünce;

-Nasıl çıkmışlar?

diye sorar. Annesi de;

“-Cep içindeki karanlıktan usanmış olacaklar, a yavrum, dedi. Öyledir ya, sen onlara bu işi sır tutmalarını söylememişsin ki...” (Tomurcuk, [1], 1957, s. 2)

cevabı ile Orhan'a doğru söylemenin önemini anlatmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1957'ye ait üçüncü sayısında Kırılan Tabak metninde öğretmen ve öğrencileri arasında kırılan tabak olayı geçmektedir. Yatılı bir okulda öğrenciler kahvaltı ederken bir tabak kırılır. Kimse tabağı kırdığını söylemez. Herkes;

“Ben kırmadım.

der. Öğretmen bir şey demez ve çocuklar oynarlar. Öğle yemeğinde öğretmen masaya bir tabak eksik koyar ama bu eksik tabak tabağı kıran Gönül'e denk gelmez. Lûfi'ye denk gelir. Öğretmen;

Sen Lûtfi azıcık bekleyeceksin!

dediğinde Gönül;

...Ben istemeyerek kırdım.

diye itiraf eder. Çocuklar Gönül hakkında;

-Şimdi eğitmen onu cezalıyacak, diye konuşmaya başladılar. Fakat eğitmen Gönül'e yaklaştı, saçlarından okşadı:

-Bizde tabakların kendiliğinden kırılmayışı, benim çocuklarımın her vakit gerçeği (hakikati) söyleyişi ne güzel!..” (Tomurcuk, [3], 1957, s. 13-14)

diye karşılık verdi. Bu öyküde öğretmenin doğru söylediğinde Gönül'e olan davranışı çocuklara doğruluk değerinin verilmemesinde önemlidir. Öğretmen sert bir şekilde tabağı kimin kırdığını sormaz, bu durumun üstünde çok fazla durmaz. Tabağı kıranı öğrenince de ona karşı olumsuz tutum göstermez. Bu öyküyü okuyan çocuklar bu ve benzer durumlarda ne yapmaları gerektiğini anlamaktadırlar. Doğru söylediklerinde başlarına kötü bir şey gelebileceği vurgulanmaktadır. Neticede doğruluk değeri ön plandadır.

Tomurcuk dergisinin 1958'e ait sekizinci sayısında Tone Selişkar'ın Bir Nisan adlı metni yer almaktadır. Bu metinde yalan konusu ele alınmaktadır. Yalan söyleyenlerin düştüğü ibretlik hâlleri gözler önüne serilmektedir. Öykü iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda bir nisanın nereden geldiğine dair bir öykü anlatılmaktadır. İkinci kısımda ise Taner ve annesinden bahsedilmektedir. Doğruluk değeri ikinci kısımda ön plandadır. Taner sürekli yalan söyleyen bir çocuktur. Her konuda her zaman herkese yalan söyler. Öğretmenine, arkadaşlarına, annesine... Taner'in yalan söylemesinden annesi çok muzdariptir. Taner'e bir nisan şak yapmaya karar verir;

“Bir nisan yaklaşınca, yalancı oğlunu oynayacağı bir yalanla bu huyundan vazgeçirtmeyi düşündü.”

Bu kararı doğrultusunda bir nisan sabahı evde tavana saklanır. Sabah Taner'i;

...bütün çocukların korktuğu komuşu teyze...

uyandırır. Komşu teyze Taner'e;

-Annen Amerika'ya gitti...

der. Taner her yeri arar ama annesini bulamaz. Annesi bu esnada tavandan olan biteni dinlemektedir. Taner annesini bulamayınca ağlamaya başlar. Annesi aşağı iner ve Taner annesine sarılır;

“-Anne, neden bu kadar acı yalan söyledin? dedi Taner.

-Bizim ineğin kaç ayağı var? diye sordu annesi.

-Beş... Hayır, hayır, dört! dedi Taner.

Bir Nisan ettiğini etti. Taner'in şimdi hele hele diline yalan bir şey dolansa, ineklerin dört ayaklı, yalanın çok kötü olduğunu hatırlar, bunun için de yalan söylemez” (Tomurcuk, [8], 1958, s. 8-10).

cümleleriyle öykü biter. Bu öyküde Taner yalan söylediği için annesini kaybettiğini düşünür. Yalan söylediği için çok pişman olur, ağlar. Annesinin şakasından sonra da yalan söylemez. Doğru söylemek her zaman ve her durumda önemlidir.

Tomurcuk dergisinin 1959'a ait üçüncü sayısında Kim Diyecek metninde ninenin kuşu ve kedisinin hikâyesi anlatılmaktadır. Nine pazara gidince kedi pencerede duran sürahiyi kırar. Kedi çok korkar ve kuşa sürahiyi kırdığını nineye söylememesini ister. Bunun üzerine kuş;

“-Peki ben susacağım, demiş kuş, ama vazunun kırılan parçaları bunu söyleyecek a kardeş...” (Tomurcuk, [3], 1959, s. 5)

diye cevap verir. Bu cevapla bireylere yalan söylememek gerektiği, her durumda doğru söylemek gerektiği anlatılmıştır. Bireylere küçük yaşlardan itibaren doğru olmak, doğruyu söylemek değeri verildiğinde ileriki hayatında toplum tarafından sözüne itimat edilir bir kişi olarak kabul edilir.

Tomurcuk dergisinin 1964'e ait sekizinci sayısındaki Patlıcan Babayla Büber Kardeş metni 12 görsel ve görsellerin altındaki cümlelerden oluşmaktadır. Patlıcan baba boksördür;

“Patlıcan baba, dünyadaki en güçlü boksör olduğunu dayatır, gelene geçene öalım satar.”

Büber kardeş;

- Haydi be övünme öylesine, büber kardeş karşı gelir, önüne yiğitçe dikilir.

Patlıcan babanın yumruğunda demir vardır. Bu nedenle herkesi yenmektedir;

Patlıcan babanın, yumruğunda demir olduğunu kim bilsin. Hileyle kazanır.

Yalnız çilek böbürlenerek, demire karşı karşı bende melhem var, der, oyuna son verir.

Çilek, patlıcanı ringin etrafına mıknaatısla çevirerek alt eder. Patlıcan babanın yumruğu mıknaatısa yapışır. Sonunda büber kardeş maçı kazanır;

Sonunda görür görmez, oradan kaçar, büber kardeş günün yiğidi gibi ilân edilir” (Tomurcuk, [8], 1964, s. 8-9).

Metinde sahtekârlık yapan patlıcan babanın başına gelenleri okuyan küçükler hile yapmanın kötü bir şey olduğunu anlayacaklardır. Her zaman hile ile kazanan patlıcan babanın yalanının ortaya çıkması okuyuculara ibrettir. Hile yapmak, yalan söylemek kötü bir şeydir ve sonunda ortaya çıkar. Hile yapmayanlar, işlerini doğrulukla yapanlar her zaman kazanır. Sonuçta bu metinle okuyuculara doğruluk değeri verilmek istenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1970'e ait beşinci sayısında yayınlanan İbrahim Emin'e ait Gereksiz Söz adlı öyküde geçen;

“İnsanın güzelliği yüzünde
Bu yüzün güzelliği gözünde
Bu gözün güzelliği sözünde” (Tomurcuk, [5], 1970, s. 2).

ifadelerinde kişinin güzelliğinin tek bir yüzünde olmadığı, bunu tamamlayan diğer öğeler olduğu anlatılmak istenmiştir. Her ne kadar güzel olmak somut bir şey ise de bunu tamamlayan sözün doğruluğudur, doğru sözlü olmaktır.

Tomurcuk dergisinin 1971 yılı dördüncü sayısında yayınlanan Mihail Zoşçenko'ya ait Kırılan Vazo adlı hikâyede Kazan'a teyzesine ziyarete giden Vladimir'in, teyzesinin evinde oynarken vazoyu kırması ve bunu teyzesinden gizlemesi ve daha sonra bundan rahatsız olup annesine olayı anlatmasının anlatıldığı hikâyede:

“Bir akşam, Vladimir'in annesi çocuğun yatağına yanaşmış, ağladığını görünce de şaşırmişti.

-Niye ağlıyorsun? – diye sormuştu.

Çocuksa ağlamaklı ağlamaklı.

-Anneciğim biz Kazan'dayken, ben vazoyu kırmadığıma dair teyzeme yalan söylemişim, - diyerek konuşmuş” (Tomurcuk, [4], 1971, s. 8-9).

Bu satırlarda da çocuk yaptığı bu davranıştan rahatsız olduğunu ve üzüldüğünü belirterek gerçeği annesine söyleyerek içindeki doğruluk duygusuna ses vermiştir. İnsanın kendisine olan saygının bitmemesi için doğruluktan asla vazgeçmemesi gerekir.

Tomurcuk dergisinin 1978 yılı, yedinci sayısında yayımlanan Fazıl Hüsni Dağlarca'ya ait Anneme Verdiğim Söz adlı şiirde şair;

“Ben güzel olacağım
Taşıyacağım hep
Akan suların güzelliğini
Ben iyi olacağım
Ellerim açılacak
Gece gündüz
Bir bitki iyiliğinde
Ben doğru olacağım
Gökten taş gibi
Doğru” (Tomurcuk, [7], 1978, s. 10)

mısralarıyla iyiliğin, güzelliğin peşinde olacağını, hepsinden önemlisi de doğruluk içinde yaşayacağını ifade etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1990 yılı birinci sayısında yayınlanan Ahmet S. İğciler'in yazdığı Yalancı Çocuk adlı hikâyede, Salih, Ethem Öğretmene söylemeden okuldan kaçarak eve gider. Evde babasına rastlayınca babası Salih'in neden okula gitmediğini sorar. Salih'in yalanına inanmayan baba çocuğu tuttuğu gibi okula götürür. Ethem Öğretmen Salih'i görünce bu durumu tüm sınıfa anlatır. Salih de bu duruma çok üzülür ve o günden sonra okulun en çalışkan öğrencisi olur.

“Salih, kendi yerinde oturunca, başını yere indirdi. İğnelerde sanki oturuyordu. Daha zil çalmadan önce, Ethem, Salih'i ayağa kaldırdı. Niçin yalan söylediğini sordu. Fakat cevabı alamadı. Salih'in ağzı kilitlenmişti. Bunu Ethem öğretmen görünce, olayı Salih'in sınıf arkadaşlarının tümüne anlattı. O günden sonra Salih, sınıfın en çalışkan, en sıralı öğrencisi oldu” (Tomurcuk, [1], 1990, s. 31)

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait dokuzuncu ve onuncu sayısında yer alan Kavanozu Kim Kırdı? hikâyesinde metnin bir gün içerisinde yaşadıkları anlatılmaktadır. Metin evde oynarken annesi alışverişe gitmiştir. Annesi alışverişe gidince metin camlı dolapta olduğunu bildiği çikolata kavanozunu almak için bir sandalye getirir ve kavanozu zar zor alır ama alırken de kavanozu yere düşürüp kırar. Bu esnada annesi geldiği zaman tekir kedinin kavanozu düşürüp kırdığını söyler ama annesinin inanmayan tavrını görünce yalan söylediğine pişman olur;

“- Kedi kavanozu kırdı, sen ise çikolataları yedin, değil mi? Seni yaramaz. Bir de yalan söylüyorsuna!

Metin de yaptığı işe üzüldü. Annesinden özür diledi, babasına söylememesini rica etti” (Tomurcuk, [9-10], 1994, s. 24-25).

kısımından metnin yalan söylediğine pişman olduğunu ve bu durumdan özür dilediğini anlıyoruz. Burada öğrencilere yalan söylemenin iyi bir şey olmadığını doğruluğun önemi anlatılmak istenmektedir. Doğruluk değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait dördüncü sayısında İtiraf öyküsü bulunmaktadır. Bu öyküde Enver okula giderken yolda buzda kayan çocukları seyreder ve dersine geç kalır. Derse geç kaldığında öğretmenine yalan söylemeden ne yaptığını anlatır. Öğretmen:

“- Yavrum, niçin derse vakt'inde gelmedin? Neyin var diye sordu.

- Bir şeyim yok.

İstemeksizin haylaz çocukların buz kaydıklarını seyre daldığını söyledi. Sonunda;

- kabahatliyim! Dedi.

Öğretmen yalan söylemediğini bildiği ve Enver'e inandığı için:

- Haydi, dedi, yerine geç! Bak bir daha dalgın olma!” (Tomurcuk, [4], 1995, s. 27)

metnin bu kısmından Enver’in yalan söylemediğini ve doğruları söylediğini öğretmenin buna karşılık olarak da Enver’e kızmadığını anlamaktayız. Verilmek istenen değer doğruluk değeridir.

Tomurcuk dergisinin 1995’e ait beşinci sayısında Suçlu Çocuk öyküsü bulunmaktadır. Bu öyküde kahramanımız ile kardeşi Selahattin’in maceraları anlatılmaktadır. Kahramanımızın ahıra gittiğinde amcasının karısı Cemile Hanım orada bulunmaktadır. Kahramanımızı görünce annesini çağırır. Kahramanımızı annesine şikâyet eder.

“- Selahattin ile kardeşi bir tas taze yağımı yemiş, bitirmişler. Daha ne istersin?

Şaşırdım bunu duyunca.

- Ben yemedim, dedim. Yese yese Selahattin yemiştir. Bilirsin, anne ben yağı sevmem” (Tomurcuk, [5], 1995, s. 20).

Kahramanımızın bu sözlerinden doğru söylediği ve okuyucularında bu gibi kötü durumlarda dahi olsalar doğru konuşmaları gerektiği anlatılmak istenmiştir. Verilen değer doğruluk değeridir.

Tomurcuk dergisinin 1997’ye ait beşinci sayısında Türkçe Öğreniyorum sayfası vardır. Burada Aliş Çoban’ın öyküsü anlatılmaktadır. Aliş küçük bir çocuktur ve köyde çobanlık yapmaktadır. Bir gün çalışırken yanına bıyıklı bir atlı gelir. Aliş’e zengin olup olmak istemediğini sorar. Aliş de kim olmak istemez ki, diye cevap verir. Bunun üzerine tanımadığı adam koyunları bana sat, zengin ol, der. Aliş bunu kabul etmez bunun üzerine adam bıyığını ve şapkasını çıkararak koyunların sürünün sahibi olduğunu Aliş’e gösterir. Bu dürüstlüğü içinde Aliş’i tebrik eder.

Burada karşımıza çıkan ilk değer dürüstlük değeridir.

“Palabıyıklı adam bir kakhaha attı.

- Şu düşündüğün şeye bak, dedi. Sahibi nereden görecektir? Paraları alır, ortadan kaybolursun.

- Hayır, diye başını salladı Aliş Çoban. Ben emanete hıyanet edemem” (Tomurcuk, [5], 1997, s. 17).

Bu cümlelerden Aliş Çoban’ın doğruluk değerini ön plana çıkardığını görmekteyiz. Ayrıca metnin sonunda *Okuduğumuzu Anladık mı? Cevap Verelim* Başlığıyla Beş Soru; *Düşünelim, Anlatalım, Yazalım* başlığıyla da iki soru verilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1999’a ait dördüncü sayısında Muhittin Nalbantoğlu’ndan Masallar sayfası bulunmaktadır. Burada Kralın Armağanı masalı vardır. Bir kralın canı çok

sıkılmaktadır. Türkü seven bir kraldır. Türkü dinlemek ister. Vezirini bunun için gönderir. Güzel türkü söyleyen birini bulmasını ister. Vezir bir kişiyi bulur. Güzel türkü söylemektedir. Bir çobandır. Bunun üzerine kralın yanına giderken o gence şöyle söyler. 100 altın aldığın zaman yarısı benim, 50 altın senin 50 altın benim, der. Genç kabul eder. Vezir para kazanacağını düşünerek mutlu olur. Genç kralın karşısına geçtiği zaman açıklıktan ve heyecandan sesi titrer. Güzel türkü söyleyemez. Bunun üzerine kral 100 sopa cezası verir. 100 sopa cezasını genç bilmemektedir. Bunun üzerine 50 tane sopa yedikten sonra kalkar. Vezirle biz böyle anlaştık. 100 altın olursa 50'sini ona verecektim. 100 sopa hak ettim, ellisini de veziriniz çekmelidir, der. Bunun üzerine kral vezirin 50 sopayla cezalandırılmasını ister. Doğru söylediği için de gence bir kese altın verir. Sarayına türkücü başı olarak tayin eder. Veziri de hilekarlık yaptığı için saraydan uzaklaştırır. Masal burada biter.

Ayrıca gencin elli sopa yedikten sonra kralla olan diyalogunda;

“- Veziriniz bana türkü söylemek şerefini bağışlarken, alacağım yüz altını aramızda paylaşacağımızı söylemişti. Fakat talihime yüz sopa isabet etti. Altınları alsaydım, taksim edecektik. Madem ki altın yerine sopa hakettim, bunları da taksim edelim. Geri kalan elli sopa vezirin hakkıdır” (Tomurcuk, [4], 1999, s. 20-21).

diyerek doğruluk değerini ön plana çıkarmıştır.

Tomurcuk dergisinin 2000'e ait beşinci sayısında Yerli Öykü sayfası vardır. Burada Yapmamış öyküsü bulunmaktadır. Can birinci sınıf öğrencisidir. Arkadaşlarından bir yaş küçüktür fakat onlar kadar zekidir. Yaptığı esprilere herkes güler. Arkadaşlarıyla ilişkileri çok iyidir. O gün okuldan eve gelir. Oyuna dalar. Ertesi gün okula giderken annesi beslenmesini verir. Çantasıyla beraber çıkar. Sonra arkadaşları okula geldiğinde neden erken gelmediğini, ödevlere bakmaları gerektiğini söylemişlerdir. Fakat Can ödevini yapmamıştır, unuttu. O zaman fark eder. Öğretmen derse başlar. Can, öğretmene ödev yapmayınca ceza verecek misiniz, diye sorar. Hayır, der. Öğretmen bunun üzerine üzerindeki stresi atar. Doğruluk göstererek ödevini yapmadığını, unuttuğunu, söyler. Bunun üzerine tam öğretmen bir şey diyecekken teneffüs zili çalar.

Metnin sonunda;

“- Öğretmenim ben evödevlerimi yapmayı unuttuğum, doğrusu ben evödevimi yapmadım” (Tomurcuk, [5], 2000, s. 12-13).

cümleleri doğruluk değerinin verildiği cümlelerdir.

Doğruluk değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 18, 13 sayılı Makedonya döneminde ise 10 adet tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya

döneminde 18x100:34=%52,94 iken Makedonya döneminde 10x100:13=%76,92 oranına karşılık gelmektedir. Bu değerinde Makedonya lehine %23,98’lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.1.7 Dürüstlük

Dürüst “sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, doğru (kimse)” (TDK, 2011, s. 738-739) olarak tanımlanmaktadır. Dürüst kimse ne kadar zor durumda olursa olsun her zaman doğrudan yanadır, doğruları söyler. Dürüst olmanın önemi ve değeri öncelikle çocukların ailelerinde öğrenecekleri önemli bir değerdir. Dürüstlük değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 18 adet tespit edilmiştir. Aşağıda dürüstlük değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1957’ye ait dördüncü sayısında Pioner Sözü’nde;

“Anne iki bile çocuğuna çıkışır:

-Haydi söyleyin der, söyleyin pencereyi kim kırdı?

Küçüğü:

-Söyleyemem anne, der, söyleyemem, ağabeyime pioneer sözü vermişimdir”
(Tomurcuk, [4], 1957, s. 14).

küçük çocuğun sözünü tutmamasını okumaktayız. Küçük büyük bütün bireylerin verdikleri sözleri tutmaları gerekmektedir. Sözünde durma, dürüstlük değeri küçük yaşlarda verildiğinde bireyler için daha kalıcı ve daha yararlı olmaktadır. dürüstlük değerini görüyoruz.

Tomurcuk dergisinin 1963’e ait ikinci sayısında yayınlanan L. N. Tolstoy’un yazdığı Para Dolu Kесе adlı öyküde, kesesini kaybeden köylünün, bulana vereceği ödülünden vazgeçmesi üzerine yargıcın ona verdiği ibretlik ders konu edilmiştir.

“Zengin bir köylü kesesini kaybeder. Gelene geçene kesede iki bin ruble (rus parası) olduğunu söyler. Sonra da:

Keseyi bulan, paraların yarısını vereceğim! der.

Bir işçi nasılsa keseyi bulur, zengin köylüye götürür.

Ama şimdi zengin köylü sözünü yerine getirmek, işçiye paranın yarısını vermek istemez. Kесе içinde değerli bir taşın olduğunu söylemediği halde, şimdi işçiye döner;

-Değerli taşı vermeden, bin rubleleyi vermem! Der” (Tomurcuk, [2], 1963, s. 12).

Tomurcuk dergisinin 1972 yılı, ikinci sayısında yayınlanan Recep Murat'a ait Bilinç adlı öyküde, lokantada balık yiyen turiste çıkartılan yüksek fatura karşısında tepkisini ortaya koyan diğer müşterinin hikayesi anlatılmaktadır.

“Kasa başında oturan şişmana dönerek:

-Affınızı dilerim, ayıp değil mi? Dedim.

-Ne o bey efendi?

-Yedi buçuk liralık porsiyonu, adama yirmi beş lira ödetiyorsunuz?

-Nasıl efendim imkanı yok” (Tomurcuk, [2], 1972, s. 10-11)

Bu satırlarda yapılan yanlışlık karşısında dürüst davranan bir vicdanlı insanı görüyoruz.

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, birinci sayısında yayınlanan Nikolay Nosov'a ait Otomobil adlı hikayede anlatılan:

“-Kaçmamalıydık orada kalmalı şoförün suçlu olmadığını söylemeliydik.

-Bir teklifim var, trafik polisine bir mektup yazıp postalayalım, dedi Miško.

Mektubu yazmaya başladık. Yirmi kadar kağıt parçasını yırtıp attıktan sonra en nihayetinde şu mektubu karalayabilmiştik:

Haksız yere otomobilin numarasını yazdırdınız gerçekte siz haklıydınız, ama şoförün suçlu olduğuna dair düşündüğünüz yerinde değil demek istiyoruz. Şoför değil asıl suçlu olan biziz. Benle Miško otomobille gezmek istemiş, ardına yapışverişmiş. Şoför bundan haberdar değildi. Şoför iyidir ve otomobilin nasıl sürüldüğünü pekala bilir” (Tomurcuk, [1], 1973, s. 28-29).

Olayda iki arkadaşın, şoförün haberi olmadan arabaya arkadan asılmaları ve bunu gören polisin ceza yazacağı endişesi hikâye edilmiştir. Bu iki arkadaşın şoförün haksız şekilde ceza yemesinden duydukları rahatsızlık ve bunu polise mektupla bildirmeleri anlatılmıştır.

Yapılan yanlış davranışlardan başkalarının sorumlu tutulmasına sebep olmak büyük bir vicdan azabı yaşanmasına yol açacağından burada dürüst davranmak insanın erdemini arttırır.

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, beşinci sayısında yayınlanan Recep Murat'a ait İnsan Kim adlı öyküde pastanede yediği tatlının parasını unutup giden ama sonra hatırlayınca pastaneye tekrar dönen askerin hikayesinde

“-Hayır beyefendi. Ne tıkabasa yedi ne kaçtı. Sadece üç baklava yedi ve yalnız dalgınlık yüzünden ödemedi çıkıp gitti. İşte borcumu ödemeye geldim...”
(Tomurcuk, [5], 1973, s. 10)

sözleriyle borcunu ödemek isteyen askerin dürüstlüğü ortaya konmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1978 yılı, sekizinci sayısında yayımlanan L. Nikolayeviç Tolstoy'un kaleme aldığı Para Dolu Kese adlı masalda, zengin bir köylünün kaybettiği para dolu

kesesini getirene vereceği ödülünden cayması ile dürüst davranmasının cezasını çekmesi öykülenmiştir.

“Zengin bir köylü para dolu kesesini kaybeder. Gelen geçene kesede iki bin ruble olduğunu söyler. Sonra da:

Keseyi bulana paraların yarısını vereceğim, der.

Bir işçi nasılsa keseyi bulur, zengin köylüye götürür. Ama şimdi zengin köylü sözünü yerine getirmek, işçiye paraların yarısını vermek istemez. Kese içinde değerli bir taşın olduğunu söylemediği halde, şimdi işçiye döner

Değerli taşı vermeden bir ruble vermem! der. İşçi vakit geçirmeden yargıevine gider. Yargıç zengin köylüye der:

Sen kesenin içinde iki bin rubleden başka değerli bir taşın da var olduğunu ileri sürüyorsun. İyi ama bu kesede taş falan yok, böyle olunca demek kese senin değildir. Bu kese, paralarla birlikte işçide kalacak. Elbette sahibi çıkıncaya kadar... Sen kardeşim, haydi, yeni bir bildiri ver, keseni, iki bin rubleden başka değerli taşla olan keseni ara” (Tomurcuk, [8], 1978, s. 21).

Tomurcuk dergisinin 1989 yılı dokuzuncu – onuncu sayısında yayınlanan Recep Bugariç’in yazdığı Gecikme adlı hikâyede, öğretmenden sonra derse giren öğrenciler, öğretmenlerine farklı hikayeler anlatır fakat sınıfın dürüstlüğü ile bilinen ve sevilen öğrencisi Burhan tatlıcıda olduğunu söyler. Öğretmen *Tek mi gittin?* diye sorunca Burhan da diğer arkadaşlarının ismini verir. Hikâyede dürüstlüğü zararları olsa da yine de olması gereken bir özellik olduğu söylenmiştir.

“Bürhan girdi. Sınıfın en sevilen öğrencisi. Çalışkanlığı yüzünden değil, dürüst olmağı her şeyden üstün tuttuğu için arkadaşlarının sevgi ve saygısını kazanmıştı” (Tomurcuk, [9-10], 1989, s. 14)

Tomurcuk dergisi 1994’e ait beşinci sayısında yer alan Kim Işık Çaldı metninde bir öğretmenin ders esnasında öğrencilerle yaşadığı bir durum anlatılmaktadır. Öğretmen o gün biraz sinirlidir ve ne olsa kızmaktadır. Bir öğrenci yanlışlıkla ıslık çalar. Öğretmen kimin çaldığını görmemiştir. Sınıfa sorduğunda da kimse cevap vermez ve en sonunda öğrenci kendisi itiraf eder. Bunun üzerine öğretmen neden ıslık çaldığını sorar öğrenci;

“- Ben yaz tatilimi dedemin yanında geçirdim. Dedem bir dağ köyünde yaşar. Ben orda yaz aylarında hayvanları otlatan bir çocukla tanışmışım. Günlerimi hep onunla geçiriyordum. Bu köylü arkadaştan ıslık çalmayı da öğrenmişim... O çok iyi düdükle de çalışıyordu. Siz az önce yaylalardan, otlak yerlerden bahsederken ben dedemin köyünü ve orada tanıdığım bu arkadaşını hatırladım ve istemeksizin ıslık çalmıya başladım... Özür dilerim...” (Tomurcuk, [5], 1994, s. 4-5)

diye öğretmenine anlatır ve bu çocuğun ıslığı kendinin çaldığını söylemesi bir dürüstlük örneğidir. Öğrencilere bu şekilde dürüstlük değeri verilmek istenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 2004'e ait sekizinci sayısında Erikçi öyküsü bulunmaktadır. Bu öyküde adamın biri başında erik topladığı sepeti ile yürümektedir. Bu sırada sepetten erik dökülmektedir. Yolda bir çocuk bu erikleri toplar ve adama verir. Adam da bu duruma çok sevinir ve çocuğa o erikleri hediye eder. Çocuğun bir arkadaşı gelir. O erikleri keşke sahibine vermeseydin, yarısını bana verirdin, der. Bunun üzerine erikleri sahibine teslim eden çocuk öyle olsa veremezdim ama şimdi istediğin kadar alabilirsin, der. Bunun üzerine diğer çocuk utanarak gider.

Burada karşımıza çıkan değer dürüstlük değeridir.

“- Sağol, sağol! Çok teşekkür ederim. Beğendiklerinden dilediğin kadar erik alabilirsin. Çünkü sen çok dürüst bir çocuksun, dedi” (Tomurcuk, [8], 2004, s. 8).

Dürüstlük değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 11; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 7 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $11 \times 100 : 34 = \%32,35$ iken Makedonya döneminde $7 \times 100 : 13 = \%53,84$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%21,49$ 'luk bir farka rastlanmıştır.

4.1.1.8 Fedakârlık

Fedakâr (TDK, 2011, s. 857) yani özveri “bir amaç uğruna veya gerçekleştirilmesi istenen herhangi bir şey için kendi çıkarlarından vazgeçme, fedakârlık” (TDK, 2011, s. 1872) olarak tanımlanmaktadır. Fedakârlık değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 7 adet tespit edilmiştir. Aşağıda fedakârlık değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1963 yılı sekizinci sayısında yayınlanan yazarı belirtilmeyen Tuhaf İstek metninde bir saat ve kalemin öyküsü anlatılmaktadır. Kalem büyümek istememektedir. Büyüdüğünde çocukların kendisini kullanmayacaklarını bilir. Çocuklara hizmet etmek için hep küçük kalmak, küçülmek istemektedir. Burada kalem kendinden fedakârlık edip çocukları mutlu etmek istemiştir.

“Çocuklar benimle ilk resimlerini yapsınlar, adlarını yazsınlar. Bu işi görürken elbette küçükleneceğim ama, bu küçüklenmekten hiçbir zaman unutmıyacaktım!” (Tomurcuk, [8], 1963, s. 4)

Tomurcuk dergisinin 1964'e ait yedinci sayısında yayınlanan Alfred Muse'nin yazdığı Anne adlı öyküde yoksul balıkçının kayıkta rüzgâra yakalanması ile kayığın alabora olması

ardından denizin dalgaları arasında eşinin boğulmasını anlatılıyor. Karısının canı pahasına çocuğunun kurtulması için gösterdiği fedakârlık ortaya konmuştur.

“-Karı üçümüz de boğulacağız! dedi yoksul balıkçı. Kuvvetim tükendi artık, dayanamıyorum...”

-Sen çocuğa bak, dedi karısı, onu kurtarmaya mecbursun, oğlumuzu iyice bak!

Balıkçı birdenbire kendisinde bir hafiflik duydu. Karısı yüzmiye başladı, ama ilerideki dalgalardan biri yuttu onu.

Yoksul balıkçı kıyıya çıkınca, nemli gözleriyle denize baktı, karısının onları terkettiği yeri aradı.

Kendi hayatına kıymıya cesaret veren kuvvet neydi? diye kendi kendisine sordu yoksul balıkçı. Sonra oğlunu okşadı, yavaşça:

-Bu cesaret, senin annendi! Dedi” (Tomurcuk, [7], 1964, s. 12).

Tomurcuk dergisinin 1972 yılı onuncu sayısında yayınlanan P.Bergelini'nin Sevgi Yüzünden adlı hikâyede bir annenin evlatlarına gösterdiği fedakarlığın anlatıldığı şu satırlarda:

“-Ben bunu onlara karşılıklı sevgim yüzünden yapıyorum, dedi. İçinde bir gurru sezdi kadın bundan” (Tomurcuk, [11], 1972, s. 8).

Bir annenin hiç karşılıksız gösterdiği özveriye işaret edilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, birinci sayısında yayınlanan Deli Ozan (Dede Korkut Masallarından) Masalında geçen;

“-Düşmanların elinde esir yaşayan arkadaşlarımı kurtarmadan evlenemem, diyerek büyük bir ordu ile komşuları Moğolların üzerine yürüdü. Kanlı bir savaştan sonra bütün arkadaşlarını kurtardı” (Tomurcuk, [1], 1973, s. 20-21).

Geçen ifadelerde Bamsi Böyrük'ün milletinin mensupları için evliliğini ertelemesi konu ediniliyor. Milletler için büyük lider olanların en büyük vasıflarından birisi de fedakarlıktır.

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, beşinci sayısında yayınlanan İvanço Mitrevski'ye ait Elma adlı öyküde kendisine ait elmayı hasta olan arkadaşına götürmek isteyen Nela'nın tutumunun ortaya konduğu şu satırlarda

“-Senin değilse o halde kimindir?

-Goran'a götürmek istedim. O evde yalnız yatmaktadır. Rahatsızdır” (Tomurcuk, [5], 1973, s. 9)

Nela'nın fedakarlığı sahnelenmiştir. Hasta ya da zor durumda olan dostlarımızı her zaman gözetmeliyiz.

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, yedinci sayısında yayınlanan Recep Murat'ın çevirisini yaptığı Halk hikayesinde çocuklarına aldığı şeftalileri onlara dağıtan adamın, daha sonra şeftalileri ne yaptıkları sorduğunda diğerleri yediği halde bir çocuğunun

“-Hayır daha yemedim diye cevap vermiş Edmondo komşumuzun küçük oğlu hastadır. Sıtması var. Bir şey yemek istemiyor. Şeftalilerimi ona götürdüm. Almak istemedi, masasında bırakıp çıktım.

Baba gülümseyerek:

-Sen en iyi yapmışsın dedi” (Tomurcuk, [7], 1973, s. 9).

diye cevap verdiği satırlarda Edmondo'nun fedakarlığı anlatılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı beşinci sayısında yayınlanan Grim Kardeşler'in yazdığı Saman, Kömür ve Bakla adlı masalda, Ocaktan kurtulan saman, kömür ve baklanın arkadaş olması ve birlikte kaçmak için yola çıkmaları anlatılmıştır. Bir çaya denk gelince saman kendisini feda ederek arkadaşlarını karşıya geçirmeyi teklif eder. Fakat işler bekledikleri gitmez. Hikâyede samanın yaptığı fedakarlık olarak değerlendirmek mümkündür (Tomurcuk, [5], 1985, s. 11).

Fedakârlık değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 7 değer tespit edilirken 13 sayılı Makedonya döneminde ise değer tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $7 \times 100 : 34 = \%20,58$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%20,58$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.1.9 İyi niyet

İyi niyet “herhangi bir kimse veya konuda hiçbir kötü düşünce beslememe” (TDK, 2011, s. 1237) olarak tanımlanmaktadır. İyi niyet değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 3 adet tespit edilmiştir. Aşağıda iyi niyet değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1962 yılı dördüncü sayısında yayınlanan yazarı belli olmayan Oniki Ayın Öyküsü adlı öyküde iyi niyetli ve kötü niyetli iki yaşlı kadının yaşadıkları anlatılmaktadır. İyi niyetli yaşlı kadın dağda şifalı bitkiler toplamaktadır. Yaşlı kadın bir mağaraya girer. Mağarada on iki tane genç bulunmaktadır. Bu gençler 12 aya karşılık gelmektedir. Gençler yaşlı kadına;

“-Nine yıl içinde hangi ay en güzeldir?

diye sorduklarında yaşlı kadın;

-Herbiri, demiş nine. Çünkü biri kar getirir, ikinci yağmur, üçüncüsü de sıcaklık, hep böyle.

diye cevap vermiş. Bu cevap ayların çok hoşuna gitmiş ve yaşlı kadına para vermişler. Yaşlı kadın evine gitmiş ve parasını yakınlarıyla paylaşmış. Mağarada yaşadıklarını da anlatmış. Kötü yürekli yaşlı komşusu ilk yaşlı kadın gibi mağaraya gider. On iki genç ile karşılaşır. Gençler aynı soruyu sorar. Yaşlı komşu kadın;

-Hiçbiri güzel değil, demiş kötü yürekli yaşlı nine. Çünkü biri poyrazı getirir, ikincisi doluyu, üçüncüsü cehennem sıcaklığı.

diye cevap verir. Gençler kötü yürekli yaşlı kadının cevabını beğenmezler ve onun sepetine yılan doldurmuşlar. Kötü yürekli yaşlı kadın eve gelir, gizlice sepetini açar. Yılanları görünce de yardım ister. Yardıma iyi yürekli yaşlı kadın gelir. Ama kötü yürekli kadın ona kızar. İyi yürekli kadın;

...Öyledir, kızkardeş, arıyan belâsını, bulur” (Tomurcuk, [4], 1962, s. 8-9).

der ve öykü biter. Bu öyküde okuyuculara iyi yürekli yaşlı kadın gibi olmak öğütlenmektedir. Her şeyin iyi yanını görmek, iyi yanını söylemek gerektiğini anlatmaktadır. İyi niyetli olmanın iyilik getireceği belirtilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1962 yılı dördüncü sayısında yayınlanan Hasan Mercan’a ait Hep sen... adlı şiir yer almaktadır. Dokuz mısralık bir bentten oluşmaktadır. Şiir zenci bir çocuğa hitaben yazılmıştır.

“Senindir bu güllü gülistanlı acun

bu bahçe bu bağ

bu mavi gözler de senin

biliyor musun zenci çocuk?” (Tomurcuk, [4], 1962, s. 10)

Şiirde farklılıklara saygı değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2002’ye ait sekizinci sayısında Görgülü Pırıl Pırıl Çocuklar sayfası vardır. Burada İyilik İfadeleri metni bulunmaktadır. Metin kalpten gelen terbiye, iyi niyetlilik, yardımseverlik, ikram severlik, minnettarlık, menfaat duygusundan uzaklık, güler yüzlülük, incelik ifadeleri alt başlıklarından oluşmaktadır. Karşımıza çıkan değer iyi niyetlilik değeridir.

“Başkalarına karşı anlayışlı davranabilmektir. Kendimizi başkalarının yerine koyarsak, onların sıkıntısına, kusurlarına, kaptislerine daha kolaylıkla katlanırız” (Tomurcuk, [8], 2002, s. 20-21).

cümleleri iyi niyetlilik değerinin verildiği cümlelerdir. Metnin sonunda beş tane de soru sorulmuştur.

İyi niyet değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 2; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 1 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $2 \times 100 : 34 = \%5,88$ iken Makedonya döneminde $1 \times 100 : 13 = \%7,69$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%1,81$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.1.10 Kadirşinaslık

Kadirşinaslık “değerbilirlik” (TDK, 2011, s. 1260) olarak tanımlanmıştır. Değerbilirlik de “değeri olan şeyleri, kimseleri koruyan veya sayan, iyilikbilir” (TDK, 2011, s. 607) olarak tanımlanmıştır. Bireyler toplum içinde sahip oldukları maddi ve manevi değerleri korumak ve yeni nesillere aktarmak zorundadırlar. Kadirşinaslık değeri öğrenci okula başladıktan sonra öğrendiği değerler arasındadır. Kadirşinaslık değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 3 adet tespit edilmiştir. Aşağıda kadirşinaslık değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1967'ye ait üçüncü sayısında Bedri Rahmi Eyüboğlu'na ait Çeşme şiirinde şair;

“Bir elinde ekmek
Bir elinde su
Böyle gelmiş
Böyle gider insanoğlu

mısralarıyla yapılan iyiliğe karşı gösterdiği hassasiyeti ve kıymet bilirligi bir dua cümlesiyle;

Kuran eller dert görmesin bu çeşmeyi” (Tomurcuk, [3], 1967, s. 7)
ifade etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1978 yılı, altıncı sayısında yayımlanan Çiçek Amca adlı hiâkyede, mahalleli çocukların çiçek amca ile olan ilişkileri işlenmiştir. Çiçek amca çocuklara, güzel bilgiler ve öğütler veriyor ve çocuklar onu çok seviyorlar. Ancak günün birinde çiçek amca

hastalanıyor ve iyileştikten sonra bir daha görünmüyor. Fakat çocuklar bir gün gelir ümidiyle hep onu gözlüyorlar ki, burada kadirşinaslık örneğini görüyoruz.

“Her gün avlusunda göz gezdiriyor, adamın beklenmedik bir yerden belirip önemli nenler anlatacağına umut ediyorlardı” (Tomurcuk, [6], 1978, s. 12-16).

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı dokuzuncu-onuncu sayısında yayınlanan Tiho Naydovski'nin yazdığı Gümüşü Bir Damla adlı hikâyede, meşe yapraklarının üzerine düşen gümüşü damlanın meşe yapraklarının üstüne kayması, meşe yapraklarının da tek tek damlayı kovması ve akabinde bir otun üzerine konan bu damlanın hikayesi anlatılmıştır. Bu damla otlarla birlikte güzel bir çiçek olmuştur, yaptıklarından pişman olan meşe yaprakları ise sararıp dökülmüştür. Hikâyede bazı değerler bize ağır gelse de yük olsa da onların kıymetini bilmemiz gerektiği bu sayede nice güzellikleri ortaya çıkabileceği vurgulanmak istenmiştir (Tomurcuk, [9-10], 1985, s. 15).

Kadirşinaslık değerinden, 34 sayılı Yugoslavya döneminde 3 değer tespit edilirken 13 sayılı Makedonya döneminde ise değer tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $3 \times 100 : 34 = \%8,82$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%8,82$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.1.11 Merhamet

Merhamet sözlükte “bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü” (TDK, 2011, s. 1657) olarak geçmektedir. Merhametli olmak karşısındakinin ne hissettiğini anlamak, bir bakıma empati yapmak demektir. Aileden görülen sevgi ve şefkatle çocuklar öz güvenli bireyler olarak yetişir. Merhamet değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 29 adet tespit edilmiştir. Aşağıda merhamet değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1964'e ait dokuzuncu sayısında yayınlanan Vidoe Podgoreviç'in yazdığı Mayıs Öyküsü adlı öyküde 1 Mayıs'ta çiçekçi kızın güllerinin bir polis tarafından ezilmesinden dolayı yazarın duyduğu derin üzüntü ve merhamet gözlenmektedir.

“O an, biraz önce yasaklıyan o çelik takkeli adam: Kolundaki güllerle dolu sepeti aldı, ayakları altında ezdi de ezdi.

Fakat, yiğit kız serinkanlılığını hiç bozmadı. Kin, acı dolu titreyen sesini işittim sonra:

Boşuna eziyor ve yok ediyorsunuz! Bahçemiz, henüz tomurcuklanmış al güllerle doludur. Onlar her gün durmaksızın açacak, sizin kurşuni renkte o demir takkelerinizi örtecektir!

O tanımadığım kızı o kadar içimden kucaklayıp sarmak istedim ki hemen ortalıktan yitirildi.

O gün bu gündür her Bir mayıs günlerinde o kızçağızı, ve yolda ezilen o al gülleri hatırlamaktan kendimi alamam doğrusu” (Tomurcuk, [9], 1964, s. 4).

Tomurcuk dergisinin 1966’ya ait dokuzuncu sayısında yayınlanan Katya Şpur’un yazdığı Yaşasın Kurbağa adlı öyküde yazar annesiyle birlikte geziye çıkan çocuğa annesinin canlılara karşı merhamet duygusunu aşılamaaya yönelik çabası anlatılmıştır.

“Anne oğul geziye çıkmışlar. Yolda giderlerken önlerin bir kurbağacık sıçrayıvermiş. Annemin hatrına bir şey gelmiş, oğlunun yüreğini bir yoklamak istemiş. Kurbağayı işaret ederek demiş ki:

-Öldürsene şu kötü kurbaxayı!

Çocuk ilkin annesine, sonra kurbağaya bir bakmış. Ondan ellerini çekerek demiş ki:

-Bırak yaşasın!

-İyi diyorsun oğlum, -kurbağa bırak yaşasın, hiç, kimseye bir kötülük yapmadı ki. Herkes yaşama istiyor, herşey yaşamaya seviniyor. Ağaçlar da, insanlar da yaşamak da” (Tomurcuk, [9], 1966, s. 11).

Tomurcuk dergisinin 1968’e ait altıncı sayısında yayınlanan Nusret Dişo Ülkü’nün yazdığı Acıklı Öykü adlı öyküde bir anne köpeğe mahalleli tarafından yapılan işkenceyle mahalleden uzaklaştırılması ve yavrularının annesiz kalmasının acıklı hikâyesi konu edilmiştir.

“Aradan günler geçti. Bize olmazsa, kendi minimini yavrularına dönecek diye bekledik. Boşuna. Yavru köpekler, annelerinin neredeyse döneceğini umarak acı acı viyaklıyordı. Buna, Kel Hacı, Kesko dahi acıdılar, yaptıklarına pişman oldular. Köpek yavrularını hepimiz paylaşarak, ölümden kurtardık” (Tomurcuk, [6], 1968, s. 5).

Yazar bu satırlarda annesiz kalan yavrulara gösterilen şefkati ve merhameti ortaya koymuştur.

Tomurcuk dergisinin 1969 yılı beşinci sayısında yayınlanan Nusret Dişo Ülkü’nün yazdığı Oğlak adlı hikâyede yazar, Küçükken hayvanlara olan düşkünlüğünü, ısrarla babasına aldırıldığı oğlağın ölümü üzerine duyduğu acıma duygusunu işlemiştir.

“Gece yarısında bir telaş beni uykumdan kaldırdı. Ben de ahıra koştum nasıl can vermekte olduğunu görünce çılgığı bastım. Hayvan hastalıklarından haberi olan, keçiği bakmağa gelen komşu adamı kollarından dışarıya attı. Sabaha karşı öldü. Çok acıdım, hepimiz çok acıdık. Ertesi gün eve döndük” (Tomurcuk, [5], 1969, s. 10).

Hikâyede yapılan alıntıda çocuğun hasta olan oğlağını kaybetmesi ve bu olay onu derinden üzmesi dolayısıyla merhamet ağırlık bastığı bir değerdir.

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, ikinci sayısında yayımlanan Tevfik Fikret'e ait, Güz Teyze adlı şiirde şair merhamet duygusunu işlemiştir. Özellikle;

“Hasta, yazık, şu Güz teyze;
Hicran oldu hali bize!
Bir haftanın içinde,
O güzel yüz nasıl sararmış?
Elde mi ah acımamak?
Üç aycağız ömrü varmış...

Hicren oldu halin bize,

Ölme sakın, sen Güz teyze!” (Tomurcuk, [2], 1976, s.)

mısralarıyla bu duyguyu etkili bir şekilde dile getirmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1977 yılı, birinci sayısında yayımlanan Küçük Savaşçı Albin adlı yazıda, annesini savaşta kaybeden Albin'e yoldaş Tito'nun sahip çıkması ona gösterdiği merhamete işaret edilmiştir.

“Annesinin ölümü üzmüştü çocuğu. Onu Tito odasına alıyor, onunla yatıp kalkıyordu. Ona partizan elbiseleri diktirmiş, bere vermiş, silahlamıştı onu. Tito ile Albin için söylenen şarkı sık sık yenilenirdi çetede;

Arkadaş ihtiyar;

Uyursa da korkmamalı

Ona Albin bakar

Onu herkes korumalı!” (Tomurcuk, [1], 1977, s. 19)

Bunu Tito işitince tatlı tatlı gülmüştü. Ondan sonra aynı şarkının sık sık yenilenmesini ısrar etmişti.

Bu satırlarda büyük liderin aynı zamanda yüksek kişiliğe ve erdeme sahip olduklarını görüyoruz.

Tomurcuk dergisinin 1980 yılı dördüncü sayısında yayınlanan Nusret Dişo Ülkü'nün yazdığı Geyiğin Yılbaşı Masalı adlı masalda;

“Belki de dünyanın canlı olarak en iyi yılbaşı ağaçlarından biri olmuştu. Her gören bir daha bakamıyordu, gözleri sanki kamaşıyordu. Geyik, peri güzeli bir elini andırıyordu. Ama yüreğinden vurulmuş gibiydi. Üzgün mü üzgündü. Herkes zevkini sürdürüp dururken onun arada bir gözlerinden yaş damlıyordu. Herkes yılbaşı şenliğine o denli dalmıştı ki, hiç kimse bunun farkına bile varmıyordu. Yalnız eve kadar gelen ve ziyaretine gitmeyen Kar Dede, yarı gece sularında bunu görüyor,

zavallı geyiğin haline acıyordu. Orman başında yalnız kalan anaceylanı düşünüyordu” (Tomurcuk, [4], 1980, s. 8-9).

Yılbaşında canlı olarak bir geyiği süsleyip adeta yılbaşı ağacına çevirenlerin acımasızlığı karşısında, Kar Dede'nin geyiğe gösterdiği merhamet işlenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1980 yılı dördüncü sayısında yayınlanan Sabit Yusuf'un yazdığı Böceklerin Öcü adlı hikâyede;

“-Evet fakat bunun avcılıkla ne ilişkisi vardır?

-Cana kıymak, canlı bir şeyi öldürmek ereğiyle kovalamak avcılık değil mi?...

-Bilirim ama ben sadece böceklere saldırmaktayım, adam vurmuş değilim ki...

-Öyle değil canım, öyle değil. Böceklerin canına kıymak adam kadar feci değilse de, zararsız böceklerin canına kıymak çok yazıktır.

- İyi ama, onlardan bir yararımız yok ki...

-Olsun yavrum, ama sen onların canına kıymamalısın. Çünkü günün birinde onlarda senden öcünü alabilirler” (Tomurcuk, [4], 1980, s. 4).

Sürekli böcekleri öldüren küçük Hüseyin'i halasının uyarması ve böceklere merhametli davranması gerektiği öğüdünü vermesi işlenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1981 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Françe Befk'in yazdığı Yaralılar adlı hikâyede, Yoldaş Tito askerleriyle kamp kurmak istediği kulübelerde yaralıların olduğunu öğrenince, onlara merhamet gösterip oraya kamp kurmaktan vazgeçmiştir. Bu hikâyede savaşın çetin şartlarında bile Yoldaş Tito merhametini göstermiştir.

“Yaralılar, öyle mi? Evet, arkadaş Genel Komutan. İleri dedi Tito. Burada kalamız. Yaralılar burada. Tito'nun burada olduğunu anlayan yaralılar hepsi bir araya geldiler. Arkadaşlar nasılsınız? Diye yanlarından geçerek soruyordu yaralılara Yoldaş Tito” (Tomurcuk, [3], 1981, s. 8-9).

Tomurcuk dergisi 1994'e ait ikinci sayısında yer alan Altın Midye metninde merhamet değeri işlenmektedir. Bir çocuğun babası balık tutarken kendisi babasının tuttuğu balığı tekrar denize göndermesi merhametin verildiği kısımdır.

“Yane biraz daha düşündü. Balığı serbest etti. Onu göre atıverdi” (Tomurcuk, [2], 1994, s. 6-7).

mısrarlarından merhamet değerinin işlendiği anlaşılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1988 yılı birinci sayısında yayınlanan Mahmut D. Kıratlı'nın yazdığı Pamuğun Cinayeti adlı hikâyede, arkadaşlarıyla oynarken bir anne serçenin yavrularını beslemesini izleyen Erol, aniden evin damına doğru koşar. Buradan kendi kedisi Pamuk'a seslenerek yavru serçeyi bırakmasını ister.

“Ona ne olduğunu bir türlü anlayamıyorlardı. Nihayet acı acı söyle bağırdığını işittiler:

-Pamuk... pamuk... Pamuk onu bırak! Ona kokunma! Pamuk! Pamuk!”

Bağrıstan korkan Pamuk, yavru serçenin ölüsünü bırakarak kaçar. Erol, Pamuk’a karşı sinirlenir. Yavru serçeye karşı içinde merhamet duygusuyla artık Pamuk’u istemediğini söyler.

“-Anne, anneciğim, Pamuğu artık hiç sevmiyorum, onu görmek bile istemiyorum, diyerek annesine fazla sarıldı ve daha çok ağlamaya devam etti” (Tomurcuk, [1], 1988, s.10)

Tomurcuk dergisinin 1994’e ait üçüncü sayısında yer alan Yağmur Kız metninde öğretmen, köye geldiğinde sürekli ağlayan bir kız çocuğu görür ve bu çocuğun neden sürekli ağladığını sorar. Muhtar kendilerinin de bilmediklerini, on gün önce çok büyük bir yağmur yağdığını ve yağmurdan sonra bu çocuğu yol kenarında bulduklarını, evlerine götürüp üzerini değiştirip karnını doyurduklarını ve ayrıca karakola da haber verdiklerini anlatır. Karakoldan kumandan çocuğun ailesini bulana kadar köyden birinin yanında kalmasını uygun görür ve muhtar çocuğu tekrar alıp evine getirir ama çocuk sürekli ağlamaktadır. Buradan da sahipsiz bir kız çocuğuna merhamet etmeleri ve onu evlerine almaları anlatılmaktadır. Sahipsiz bir çocuğa yardım edilerek çocuklara merhamet değeri verilmek istenmiştir (Tomurcuk, [3], 1994, s. 8-9).

Tomurcuk dergisinin 1995’e ait altıncı sayısında yer alan Çocukluğu Unutan Büyüklükler üst başlığıyla Küçük Adam metninde merhamet değeri ön plana çıkmaktadır. Öğretmenin Naci’ye merhamet etmesi ve ona yardım etmek istemesi anlatılmaktadır. Naci’yi tanıtırken kullandığı:

“Kış başlayalı hep eski bir kazak vardı üstünde, bu ona acıklı bir hal veriyordu. Ben de paltosuz büyüyen çocuklardan biriyim, ben de onun gibi böyle soğuk kış günlerinde dirseklerimi vücuduma yapıştırıp boynumu omuzlarım içine toplardım. Onu acımam bundandı, ben acımayayım da kimler acısın, halini benden iyi kim anlasın” (Tomurcuk, [6], 1995, s. 28-29).

mısralarından merhamet değerinin ön plana çıktığını okumaktayız.

Tomurcuk dergisinin 1996’ya ait birinci sayısında Halk Masalı sayfası bulunmaktadır. Bu masal sayfasında Bülbül İle Bağcı masalı vardır. Bu masalda bir bağcının çok güzel gülleri vardır ve bir bülbül gelip gülün yapraklarını koparmaktadır. Bağcı bülbülü kovalar fakat bülbül ertesi gün gelir. Bütün yaprakları koparır bunun üzerine bağcı bülbülü yakalar. Onu kafese koyar. Bülbül bu duruma çok üzülür. Neden böyle olduğunu sorar. Bağcı da sen gülümün yapraklarını kopardın, der. Bunun üzerine bülbül, birkaç gün sonra solacak güllerin

yaprakları benden önemli mi, hürriyetimi elimden aldın, der. Bunun üzerine bağcı merhamet edip bülbülü bırakır. Bülbül de hürriyeti karşılığında bağcıya bir hazine yeri tarif eder. Bağcı da bu hazineyi bularak zengin olur.

Bu metinde karşımıza çıkan değer merhamet değeridir. Merhamet değerinin geçtiği satırlar;

“- Zaten birkaç gün sonra solacak bir gülün yaprağını kopardım diye hürriyetimi elimden almak olur mu? diye yalvarmış. Bunun üzerine bağcı, bülbüle acıyıp serbest bırakmış” (Tomurcuk, [1], 1996, s. 16).

cümlelerinden merhamet değerinin ön plana çıktığını anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 1996’ya ait yedinci sayısında Türkiye Şiiri sayfası bulunmaktadır. Bu sayfada Hasta Çocuk şiiri vardır. Bu şiir üç dörtlükten oluşmaktadır. Hasta bir çocuğun neden hasta olduğu sorularla öğrenilmeye çalışılmaktadır. Şair ikinci dörtlükte;

“Hıçkırarak ağlıyorsun.
Yüreğimi dağlıyorsun
Söyle bir çare bulayım.

Derdine ortak olayım” (Tomurcuk, [7], 1996, s. 7).

mısralarından merhamet değerinin ön plana çıktığını anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 1998’e ait birinci sayısında Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Yeşil Gözlü Ne İstiyor? öyküsü vardır. Meral ip atlamayı seven bir çocuktur. Çok güzel ip atlar. Arkadaşları ve ailesi onu çok severler. Bir gün Meral bahçeye çıkar. İp atlamaya başlar. Bir kedi sesi duyar. Kedi sesinin nereden geldiğine baktığında küçük bir kedi yavrusunun ev için kazılan bir çukura düştüğünü görür. Meral ona yardım etmek için çukura inemeyeceğini anlar. Bunun üzerine elindeki ipini kediye doğru sarkıtır. Kedi yarısına kadar tırmanır. Sonra Meral onu yukarı çeker. Böylece kediyi kurtarmış olur. Karşımıza çıkan değer merhamet değeridir.

“Sade göğsünün şuracığında bir beyaz var, önlük gibi. Gözleri dersen iki yeşil düğmecik. Meral’i görünce yeşil yeşil yukarı baktı: miyev miyev! Pek küçürek, daha miyavlamasını bile beceremiyor. Miyev diyor. Çukurdan çıkmaya yekiniyor, çıkamıyor. Dik duvarlara tırmanacak oluyor, toprak bulgur gibi dökülüyor” (Tomurcuk, [1], 1998, s. 12-13).

cümlelerinden merhamet değerinin ön plana çıktığını anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 2003’e ait ikinci sayısında Benim Dinim sayfası vardır. Burada Adı Güzel Kendi Güzel Muhammed-1 metni bulunmaktadır. Bu metinde Berat Kandili kutlamaları yapılmaktadır. Metinde dedenin onlara anlattığı hikâyede merhamet değeri ön plandadır.

“Bir anne, Allah’ın kalbine yerleştirdiği Őekfat duygusuyla yavrusunu korur, besler, büyütür. Onun için gece uykusunu terk eder. Derdiyle dertlenir, sevinciyle sevinir. Aç bir aslan, yakaladığı bir avı kendisi yemeyip yavrularına yedirir. Anne tavuk, civcivlerini korumak için köpeğe saldırır ve hayatını tehlikeye atar” (Tomurcuk, [2], 2003, s. 20-21).

Tomurcuk dergisinin 2003’e ait beşinci sayısında Türkiye Öyküsü sayfası vardır. Burada Bırak Beni Ne Olur! Cık Cık! öyküsü anlatılmaktadır. Bu öykü bir bülbülün ağzından yazılmıştır. Bülbül yaramazlık yapmıştır. Karganın yavrusuna inanıp yuvasından başka bir yere gitmiştir. Başka yere gittiğinde de onu bir avcı yakalamıştır. Bir ökse sürülmüştür yere. Bülbülün ayakları ökseye yapışmıştır. Önce bir sarışın çocuk kurtarır bülbülü. Onu biraz sever, sonra sarışın çocuğun babası onu bir kafese koyar. Bülbül sarışın çocuğu sever ama onun babasını sevmez kendisini kafese koyduğu için. Sonra o çocuğun evine giderler. Bülbül sadece onun yanında yalvarır gibi öterse özgür bırakacağını düşünür. Öyle de olur. Bir gün çocuk onu serbest bırakır. Bülbül yavrusu da ona teşekkür ederek ailesinin yanına döner.

“Hem de çocukları iyi kalpli olurlarmış. Merhametli olurlarmış. Ciik ciik! Acaba, acaba bıraktı mı beni?” (Tomurcuk, [5], 2003, s. 4-5)

mısralarından da merhamet değeri ön plana çıkmaktadır.

Merhamet değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 18; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 11 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdellik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $18 \times 100 : 34 = \%52,94$ iken Makedonya döneminde $11 \times 100 : 13 = \%84,61$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%31,67$ ’lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.1.12 Mürüvvet

Mürüvvet değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde ve 13 sayılık Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir.

4.1.1.13 Namuslu olmak

Namuslu olmak değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 3 adet tespit edilmiştir. Aşağıda namuslu olmak değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1988 yılı birinci sayısında yayınlanan Cevahir Selim'in yazdığı Bir İlk Yaz Günü adlı hikâyede, yağmurlu bir günde ıslanan çocukları annesinden izin alarak arabasına alan Nihat, çocukların nereden geldiklerini sorar. Çocuklar, babalarının haksız yere hapse atıldığını söylediğinde Nihat olayı araştırır ve çocukların babası Rifat'ın hapisten çıkmasına yardım eder. Çünkü Rifat hem namuslu bir insandır hem de suçsuzdur.

“-Bak Rifat sana müjdeli bir haber, iki gün sonra eve gidiyorsun. Biliyorum ki sen çok iyi kalpli bir insansın. Suçun, günahın olmadan uzun zaman yavrularından ayrı kaldın. Dileğim şimdiden sonra mutlu olasın.

Rifat'ın haksızlığa uğramasını sindiremeyen Nihat tüm gücüyle onlara yardımcı olmaya söz verir ve Rifat'ın özgürlüğüne kavuşmasına yardımcı olur.

Babacığım seni bir an önce bizim aramızda olmana Nihat ağabeyim çok koçtu. Bize her gelişinde bu ailenin mutlu olmasına ben borçluyum, diyordu. Jale babasına bu herifle nasıl tanıştıklarını anlattı” (Tomurcuk, [1], 1988, s. 23).

Tomurcuk dergisinin 1992 yılı ikinci sayısında yayınlanan Recep Bugariç'in yazdığı Para adlı hikâyede, kendisini beğenmiş bir çocuk olan Emin, bir şey alacağı sırada cebindeki tüm paraları çıkararak hava atar. Bir gün maç izlemeye stadyuma gittiklerinde mahalleden arkadaşlarının sattığı gazozlardan alırlar. İki gazoz alıp parayı verdikten sonra Emin, üstü kalsın tavrında kaba bir hareket yapar. Anlatıcı Emin'e bu hareketinin ne kadar çirkin olduğunu anlatmaya çalışır ama Emin pek oralı olmaz. Emin bir gün babasının kasap dükkanında çalışırken anlatıcı da et almak için dükkâna gelir. Emin, arkadaşının yanına gelir ve onunla sohbet ederken hapşırır. Cebinden mendilini çıkartırken paraları yere düşer. Babasının paraları görmemesi için hızlıca paraları alır. Arkadaşı bu durumu anlayınca Emin, çok utanır (Tomurcuk, [2], 1993, s. 25).

Namuslu olmak değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 1; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 2 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $1 \times 100 : 34 = \%2,94$ iken Makedonya döneminde $2 \times 100 : 13 = \%15,38$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerlerde Makedonya lehine $\%12,44$ 'lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.1.14 Onur/öz saygı

Onur/öz saygı değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde ve 13 sayılık Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir.

4.1.1.15 Özgüven

“İnsanın kendine güvenme duygusu” (TDK, 2011, s. 1870) demek olan öz güven duygusu bireyin küçük yaşlardan itibaren alması gereken değerlerdendir. Öz güveni yüksek bireyler toplum içinde işlerini rahat şekilde yapar ve ön plana çıkar. Bireyin kendine güvenmesi ile öz güven gelişir. Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 3 adet öz güven değeri tespit edilmiştir. Aşağıda öz güven değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1980 yılı dokuzuncu ve onuncu sayısında yayınlanan Yosip Broz Tito'nun yaşam yolundan – Yurda Dönüş adlı biyografide, lider Tito'nun Avusturya Macaristan ordusundan anavatanına dönüşü anlatılmaktadır.

“Yoldaş Tito birkez şöyle anlatıyordu; İnsan yabancı bir ülkede bulunduğu sırada bu ülkede olup bitenleri görünce idesel bakımından bu olaylara hemfikir kalıyorsa, kendi ülkesinde bazı şeyler yapacak önemli bir etken olmasına, doğru bir düşünce olduğu ayandır. Bu istek beni bir genç olarak, kaplıyordu ne daha çabuk yurda dönmek isteği beliri veriyordu...” (Tomurcuk, [9-10], 1980, s. 10)

Bu satırlarda Lider Tito'nun kendi ülkesine hizmet etme konusundaki öz güvenini yıllar önce oluştuğu görülüyor.

Tomurcuk dergisinin 1993 yılı altıncı sayısında yayınlanan İ. M. Maystorot'un, Çev: F.A., yazdığı Kahraman adlı hikâyede, çantasını zorluklarla taşıyan ve 1. sınıf olmaktan yakının Zeki'ye komşusu Yanko *kahraman* diye seslenince çanta artık ağır gelmez ve 1. sınıf olmaktan da gurur duyar (Tomurcuk, [6], 1994, s. 13).

Öz güven değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 1; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 2 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $1 \times 100 : 34 = \%2,94$ iken Makedonya döneminde $2 \times 100 : 13 = \%15,38$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%12,44$ 'lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.1.16 Sabır

Sabır “Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi” (TDK, 2011, s. 1996) olarak tanımlanmıştır. Sabretmek bir şeyi

yapmak veya tamamlamak için bekleme gücü, demektir. İnsan hayatında her zaman iyi şeyler olmaz, kötü şeyler de vardır. Bu kötülöklere karşı sabırlı olunmalıdır. Sabreden kişiler manevi olarak kendini iyi hissedecektir. Küçük yaştan itibaren sabretmeyi öğrenemeyen kişiler toplum yaşamına uyum sağlayamazlar. Sürekli sinirlenen insanlar topluma kendilerini kabul ettiremez ve toplumdan dışlanırlar. Sabır acıdır, meyvesi tatlıdır (Aksoy, 1988, s. 418) sözünde acı olan şey beklemektir. Sabır değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 5 adet tespit edilmiştir. Aşağıda sabır değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1959'a ait altıncı sayısındaki Tavşan Kahraman adlı bölümde Tavşan Kahraman öğrencilere okulda nasıl soru sormaları gerektiğini anlatmaktadır. Öğretmenin sorusu bitmeden cevap vermeye çalışmanın yanlış olduğu anlatılmaktadır.

“-Öğretmenim, öğretmenim, ben, ben, ben cevap vereyim! Dediler” (Tomurcuk, [6], 1959, s. 15).

cümlesi ile sabretmenin önemi vurgulanmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1966'ya ait onuncu sayısında yayınlanan Gligor Popovski'nin yazdığı İki Ergüvan adlı öyküde mor ergüvan ile ak ergüvanın çiçek açma konusundaki tartışmaları ve ak ergüvanın acele edip erken açması sonucu solması anlatılmıştır.

“Bahçeden geçen bir yolcu:

-Eh, diye söze başladı, Ak ergüvanı kraigı yağmasaydı, şimdi ikisi yanyana ne güzel kokular yayacaklardı. Acele etti, azıcık daha bekliyecekti...

Ak ergüvan, üzüüyor, dostu Mor ergüvanı dinlemediğinden çok üzüüyordu” (Tomurcuk, [10], 1966, s. 5).

Bu öyküde sabrın ne denli önemli olduğunun altı çizilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1978 yılı ikinci sayısında yayınlanan La Fonten'den Masallardan Tavşan İle Kaplumbağa adlı masalda, hızlı koşmasına rağmen tembellik yapan tavşanın, kendisinden çok yavaş olan kaplumbağaya karşı yarışı kaybetmesi anlatılırken sabrın meyvesinin kıymeti ortaya konmuştur.

“Nihayet tavşan, uykudan kalktığı vakit, hayretle çok fazla uykuda kalmış olduğunu, Kaplumbağanın ise yarışın bitiş noktasına varmak üzere olduğunu esefle gördü. Son bir ümitle öne atıldıysa da bir netice alamadı. Rakibi tam vaktinde yarışı neticelendirmişti. Yanına geldiğinde; onun şöyle söylenmekte olduğunu duydu:

Gayretle sebat, yarışı kazanır.” (Tomurcuk, [2], 1978, s. 9)

Tomurcuk dergisinin 1980 yılı dokuzuncu ve onuncu sayısında yayınlanan Mirolub Yeftoviç'in yazdığı Yoldaş Tito Çocukluğundan adlı anı yazısında, Tito'nun çocukluğunda

tüm zorluklara göğüz gerip okuma ve öğrenmedeki sabrı aşağıdaki alıntıda şu şekilde ifade edilmiştir.

“O zaman okumak pek güçtü, die hatırlıyor Yosip Broz, hem okumak, hem davralara bakmak, tarla kazmak, ot biçmek, sürmek zorunda olduğum için okumak için çok az vakit kalıyordu doğrusu. Kuşkusuz beraberimizde kitap aldığımız da oluyordu, ama bunu okumayınca ne yararı var onun. İnek istediği yere sürüklüyordu bizi. Bakmazsan yabancının tarlasına girer bin türlü ziyan yapardı. Gerçekten çocukluğumuz çok yoksuldu...” (Tomurcuk, [9-10], 1980, s. 9)

Hikâyede de görüldüğü gibi her ne kadar küçüklüğü Yosip Broz’un zorluklar ve yoksulluk içerisinde geçmesi yine de o kendi kendisini yetiştirip Yugoslavya Cumhuriyetinin cumhurbaşkanlığına kadar yükselmiştir hatta bir dünya lideri bile olmuştur. Bunu da başarabilmek için sabır ve büyük bir azim ile başarmıştır.

Sabır değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 5 değer tespit edilirken 13 sayılı Makedonya döneminde ise değer tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $5 \times 100 : 34 = \%14,70$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%14,70$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.1.17 Samimiyet

Samimiyet değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde ve 13 sayılı Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir.

4.1.1.18 Sözünde durma

Sözünde durmak değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 8 adet tespit edilmiştir. Aşağıda sözünde durmak değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1960'a ait sekizinci sayısında Kaplumbağa İle Leylekler sözünde durmanın önemi anlatılmıştır. İki leylek göç etmek için hazırlanırken bir kaplumbağa;

“Neden beni de sizinle almazsınız.
diye sorar. Bunun üzerine leylekler;

-Alırdık, amma sen çok konuşkansın. Yoldayken konuşmak yasaktır.

diye yanıtlar. Bunun üzerine;

-Konuşmayacağıma vad ediyorum.

diye söz veren kaplumbağa göç gününde kendisi için hazırlanan değneği ağzına alır, leylekler de iki ucundan değneği tutar. Göç başlar. Bir köyden geçerken köy çocukları leyleklere el sallar. Fakat kaplumbağayı görünce gülmeye başlarlar. Bunun üzerine sinirlene kaplumbağa yere sırt üstü düşer. Çocuklar onu düzeltir. Kaplumbağa çok utanır ve;

O zamandan sonra kaplumbağa konuşmaz...” (Tomurcuk, [8], 1960, s. 12-13)

Bu öykü ile sözünde durmanın önemi vurgulanmıştır. Bireyler küçük yaşlardan itibaren sözünde durmaya alıştıırırlarsa ileriki yaşamlarında daha rahat ederler. Söz verdiklerini yapar, yapamayacağı şeylerin de sözünü vermezler. Böylelikle toplum içinde zor duruma düşmezler.

Tomurcuk dergisinin 1963 yılı dokuzuncu sayısında yayınlanan Hükümdarin Yalani adlı Ermenistan halk hikâyesi bulunmaktadır. Bir hükümdarla yoksul köylü arasında geçen bir olay anlatılmaktadır. Hükümdar kendisine bu yalandır, dedirecek birisi olursa servetinin yarısını ona vereceğini söyler. Çoban gelir, terzi gelir ama kimse hükümdara yalan, dediremez. En son yoksul köylü gelir ve;

“-Hükümdar hazretleri, demiş yoksul köylü, geldim bana olan borcunu ödeyesin, bu şiniği altınla doldurasın.

der. Hükümdar bunun üzerine;

-Ne benim sana borcum mu varmış? Yalandır bu, kuyruklu yalan” (Tomurcuk, [9], 1963, s. 11).

Hükümdar yoksul köylüye servetinin yarısını vermek istemez ama elindeki şiniğe altın doldurmak zorunda kalır. Öykünün sonunda hükümdarın sözünde durması gerektiği vurgulanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1983 yılı dokuzuncu-onuncu sayısında yayınlanan Miško Kitanovski'nin yazdığı Sepet Dolu Mandalin adlı hikayede;

“1958 yılında yoldaş Tito Ohri'yi ziyaret etti. Tarihi anıtlarını göretledi. Gölde vapurla gezindi. Kemik hastalıkları hastanesini de ziyaret etti. Doktorlarla konuştu, sonra da hastane odalarını gezdi. Hastanede çocukların olduğunu gördü, Tito'nun her geçtiği odada çocuklar türküler okudular.

-Zamanınızı nasıl değerlendirirsiniz sevgili çocuklarım?

-Hastanede okulumuz var, çalışıyor, tedavi ediliyoruz, cevabını verdiler çocuklar.

Yoldaş Tito bir odadan çıkarken, çocuk sesi durdurttu onu:

-Ben portakal sularını çok içiyor, sayısı çok ilaç da almaktayım. Yakınlardan tedavi edileceğim. Yoldaş Tito benim sağlığımla ilgili doktora sorun, ne diyecek bakalım... ben iyileşeceğim mi?

Çocuğun sözlerini işitince Tito, karyolasına yaklaştı, onu kucakladı. Öptü, saçlarından okşadı. Bu anda çocuk büyüyor, kendini daha iyi hissediyordu.

-Vanga adasında mandalin ektim. Onlara bakar, çabucak yetişmelerine önemle bakmaktayım. Mandalinlerimden sizlere göndereceğim, iyileşmeniz için...

-Onların da suyu var. Ben onları içeceğim, tedavi olmam için...

Uzun zaman geçti. Yoldaş Tito'nun bahçesindeki mandalinalar büyüdü, Tito da verdiği sözde kaldı:

1980 yılında Yoldaş Tito bu hastanede yatan çocuklara sepet dolu mandarin gönderdi" (Tomurcuk, [9-10], 1983, s. 13).

Yoldaş Tito'nun hastane ziyaretinde karşılaştığı çocuğa söz verdiği mandalinalara aradan 32 yıl geçtikten sonra, mandalinaların büyümesiyle göndermesi, Tito'nun sadakatini ve insan sevgisinin en güzel ve en çarpıcı örneğini göstermiştir.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı dokuzuncu-onuncu sayısında yayınlanan Simo Mladenovski'nin yazdığı Ana ile Kız adlı hikayede, iki kardeşin anne kız oyunu oynaması anlatılmıştır. Parası olduğu için anne olmak isteyen Sonya'dan kardeşi kızını olduğu için gerçek para istemiştir. Buna üzülse de söz verdiği için kardeşine istediği parayı veren Sonya, kardeşinin ikisine de dondurma aldığını görünce mutlu olmuştur. Hikayede verilen sözde durmanın önemi anlatılmıştır (Tomurcuk, [9-10], 1985, s. 19).

Tomurcuk dergisinin 2004'e ait yedinci sayısında Türkiye Öyküsü sayfası bulunmaktadır. Burada Çiftlikte Bahar öyküsü anlatılmaktadır. Bahar geldiğinde doğada yaşanan değişikliklerden bahsedilmektedir. Yeşilliklerin oluşması, koyunların kuzulamaları, ineklerin ve koyunların sütlerinin artması, böylelikle çiftlikte çalışan insanların da işlerinin olması, bahçedeki çalışmalar, ayrıca peynir ve tereyağı fabrikalarının daha çok işlemesi anlatılmaktadır. Attila'nın çok çalışkan olması, dedesinin çiftliğinde çalışması, orada kitap okuması çalışkanlığının devam etmesi anlatılmaktadır. Büyük annesi yaz tatili için Attila'yı Ankara'ya götüreceği anlatılmaktadır.

"-Tabii çocuğum! Sana söz vermişim. İstedğin gibi gezip tozmak senin hakkın" (Tomurcuk, [7], 2004, s. 12-13).

Babaannesinin mısralarından sözünde durmak değeri anlaşılmaktadır.

Sözünde durmak değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 6; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 2 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $6 \times 100 : 34 = \% 17,64$ iken Makedonya döneminde $2 \times 100 : 13 = \% 15,38$

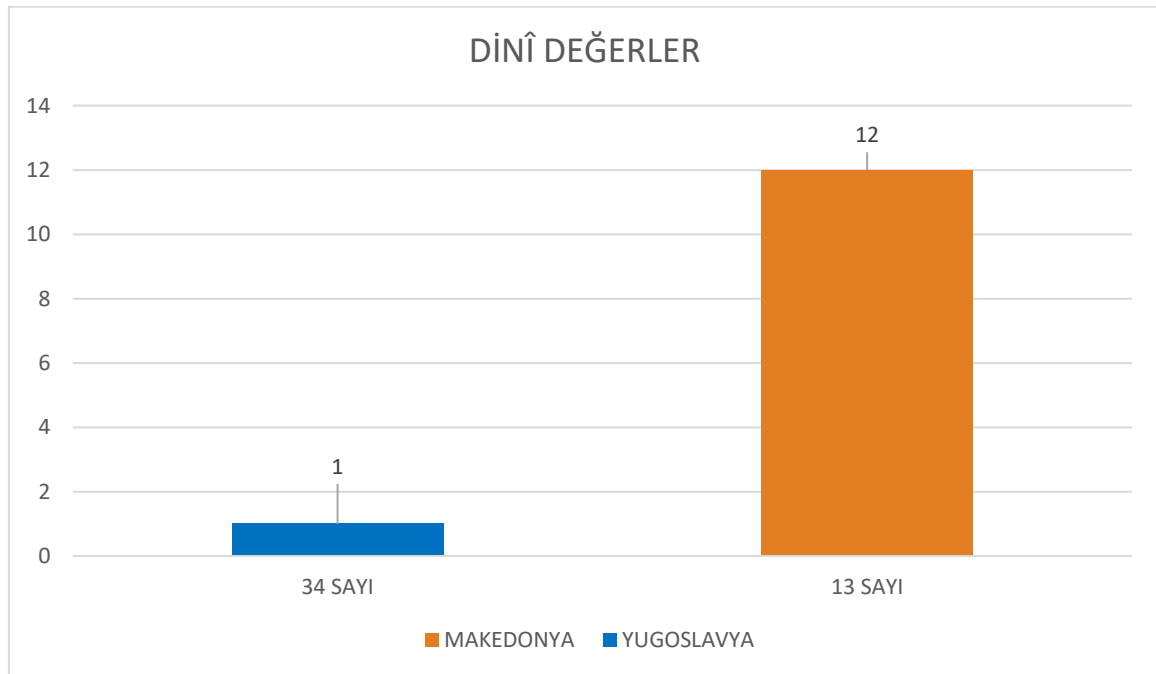
oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine %1,91'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.2 Dinî değerler

Bulguların tespit edildiği ikinci başlık dinî değerlerdir. Bu başlığın alt başlıkları dinî günlere duyarlılık, hakikat sevgisi, hakseverlik (Allah inancı), hayâ, ibadet yerlerine saygı, iffet, peygamber sevgisi, şükür ve tevekkül olarak sıralanmaktadır. Toplamda 9 alt başlık bulunmaktadır.

Yugoslavya döneminde 1 tane dinî günlere duyarlılık değerine rastlanmıştır. Hakikat sevgisi, hakseverlik (Allah inancı), hayâ, ibadet yerlerine saygı, iffet, peygamber sevgisi, şükür ve tevekkül değerlerine rastlanmamıştır.

Makedonya döneminde ise dinî günlere duyarlılık, hakikat sevgisi, hayâ, ibadet yerlerine saygı, iffet, şükür ve tevekkül değerlerinde bulgu yoktur. Hakseverlik 9 ve peygamber sevgisinde 3 bulguya erişilmiştir.

Şekil 2. Dinî değerlerin dönemlere göre karşılaştırılması

Şekil 2’de görüldüğü gibi Yugoslavya döneminde, derginin çıkan 34 sayısında 1 dinî değerlere yer verilirken Makedonya döneminde ise 13 sayıda 12 dini değere yer verilmiştir. Oranladığımızda ise Yugoslavya döneminde $1 \times 100 : 34 = \%2,94$ iken Makedonya döneminde $12 \times 100 : 13 = \%92,30$ dinî değere yer verildiği görülmektedir. Bu sonuçlar dinî/İslâmi değerler açısından Yugoslavya dönemi ile Makedonya dönemi arasında Makedonya dönemi lehine $\%89,36$ ’lık oranla çok önemli bir farkın ve değişimin olduğunu ortaya koymaktadır.

4.1.2.1 Dinî günlere duyarlılık

Dinî günlere duyarlılık değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 1 adet tespit edilmiştir. Aşağıda dinî günlere duyarlılık değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı beşinci sayısında yayınlanan Enver Ahmet’in yazdığı Pamuk adlı hikâyede, annelerinin hayvanlara yaklaşmasına izin vermediği çocuklar, bir gün bahçelerinde buldukları kedinin durumunu anlatmalarını ve annelerinin de;

“Bu peygamberlerin kucağında oturan kedi cinsinden. Ne muluymuşuz bilseniz çocuklar. Bu cins kediler çok seyrek bulunur. Bilhassa Allah’ın yolunda olanların evinde girer yada uğrarlar” (Tomurcuk, [5], 1985, s. 7).

demıştır. Burada dini öğeler ön plandadır. Kardeşlerin kedinin ve çocukların kulaklarına isim söylemesi din sevgisi değerini içermektedir.

Dinî günlere duyarlılık değeri, 34 sayılı Yugoslavya döneminde 1 değer tespit edilirken 13 sayılı Makedonya döneminde ise değer tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $1 \times 100 : 34 = \%2,94$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%2,94$ ’lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.2.2 Hakikat sevgisi

Hakikat sevgisi değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde ve 13 sayılı Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir.

4.1.2.3 Hakseverlik (Allah inancı)

Allah, “Kâinatta var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık, Tanrı” (TDK, 2011, s. 98) anlamına gelir. Allah sevgisi ve Allah inancı bireylere ailede verilen değerlerdendir. Allah sevgisi edebiyatımızda da sıkça işlenen konulardandır. Sezai Karakoç, Sürgün Ülkelerden Başkentler Başkentine IV şiirinde;

“Ölüm düşüncesinin beni sardığı şu anda
Verilmemiş hesapların korkusuyla
Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim
Af dilemeye geldim affa lâyük olmasam da
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili

Uzatma dünya sürgünümü benim” (Karakoç, 2012, s. 433).

demiştir. Hakseverlik değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 9 adet tespit edilmiştir. Bu değerler de Makedonya döneminde dir. Aşağıda hakseverlik değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1997’ye ait birinci sayısında Türkiye Öyküsü sayfası vardır. Burada Gökten Sarkan İp öyküsü bulunmaktadır. Bu öykü din temalı bir öyküdür. Emre ve Rabia’nın dedesiyle konuşmaları anlatılmaktadır. Rabia altı yaşındadır. Bu sene okula başlayacaktır. Yaz tatilinde Kuran-ı Kerim okumayı öğrenmiştir. İlk okumayı öğrendiği şey Kuran-ı Kerim olduğu için de çok sevinmiştir.

Metnin genelinde geçen Rab kelimesi Allah sevgisi değerini de ön plana çıkarmaktadır.

“Nasıl bir şey Rabbimizin adıyla okumak?

diye sorduğunda çocukların dedesinin verdiği cevap;

Kainatı okumak! diye ağır ağır konuşuyor dedem. Okumak kendimizi bulmaktır, kaybetmek değil. Okuduğumuz şeyler bize bir şeyler katmalı, okudukça güzelleşmeliyiz. Öyle okumalıyız ki her şeye bakışımız o okumaya göre olmalı artık. Her okuyuşta Rabbimizi yeniden bulmalıyız. O’nun büyüklüğünü daha iyi anlamalıyız” (Tomurcuk, [1], 1997, s. 12-13).

şeklinde Allah sevgisi değerinin verildiği cümleler olarak öyküde yer almaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1997’ye ait beşinci sayısında Türkçe Öğreniyorum sayfası vardır. Burada Aliş Çoban’ın öyküsü anlatılmaktadır. Aliş küçük bir çocuktur ve köyde çobanlık

yapmaktadır. Bir gün çalışırken yanına bıyıklı bir atlı gelir. Aliş'e zengin olup olmak istemediğini sorar. Aliş de kim olmak istemez ki, diye cevap verir. Bunun üzerine tanımadığı adam koyunları bana sat, zengin ol, der. Aliş bunu kabul etmez bunun üzerine adam bıyığını ve şapkasını çıkararak koyunların sürünün sahibi olduğunu Aliş'e gösterir. Bu dürüstlüğü içinde Aliş'i tebrik eder.

Metinde Allah sevgisi değeri vardır.

“Sahibi görmese bile, Allah görmüyor mu? Hadi git başımdan” (Tomurcuk, [5], 1997, 17).

demıştır Aliş Çoban. Buradan da Allah sevgisi değerinin ön plana çıktığını anlamaktayız. Ayrıca metnin sonunda *Okuduğumuzu Anladık mı? Cevap Verelim* Başlığıyla Beş Soru; *Düşünelim, Anlatalım, Yazalım* başlığıyla da iki soru verilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 2000 yılına ait birinci sayısında Türkiye Öyküsü sayfası vardır. Burada Küçük Serçe öyküsü anlatılmaktadır. Ayşe Hanım evin annesidir. Kışın evde yemek pişirmeye çalışmaktadır. Murat evin küçük çocuğudur. Murat'ın bir ablası vardır. Murat kış günü dışarıya çıkamadığı için çok sıkılmaktadır. Annesi sobanın kapağını kapatmasını ister. Bir süre sonra da camların buharlandığını, bunu silmesini ister. Murat annesinin her dediğini yapar. Daha sonra bahçedeki horozları, tavukları yemlemek için ablasıyla beraber dışarıya çıkarlar. Birkaç yem attıktan sonra içeri giderler. Tavukların, horozların yanında serçelerin de yeme geldiğini görürler. Serçeleri de yakalamak isterler. Bunun üzerine Murat içerden bir ip bir de kalbur alır. Sonra tuzağı hazırlarlar. Tuzağın etrafına yem koyarlar. Bir süre sonra bir tane serçe yakalarlar. Bu serçe çok küçüktür. Yavru olduğunu söyler ablası. Bunun üzerine Murat çok üzülür. Çünkü yavrunun annesi olduğunu ve annesinin de yavrusunun yakalandığına üzüleceğini düşünür. Bunun üzerine de yem bittikten sonra bütün serçeler gider. Ama bir tane serçe orada beklemektedir. Anne serçenin o olduğunu anlarlar. Murat, ablası pencereyi açınca elindeki yavru serçeyi dışarı gönderir. Yavru serçe annesinin yanına gider. Böylece serçe ve annesi kavuşmuş olurlar.

Bu öyküde ön plana çıkan değer Allah sevgisi değeridir.

“- Anneciğim, dedi, köyümüzde hiç böyle kar yağdığını görmemiştim. Dünkü tipiden sonra, bugün nasıl da güneş açtı baksana!...

- Allah'ın gücü büyüktür yavrum, dedi, annesi” (Tomurcuk, [1], 2000, 4-5).

Bu cümleden Allah sevgisi değerinin ön plana çıktığını görüyoruz.

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait birinci sayısında Benim Dinim sayfası bulunmaktadır. Burada Sen Allah'ı Seversen Allah Seni Sevmez mi? metni yer almaktadır. Metnin girişinde;

“Allah (c.c.)ın adını zikredelim (söyleyelim) evvele; çünkü, her işe Allah'ın adıyla başlamak vaciptir.

cümleleri yer almaktadır. Burada Allah sevgisi değeri ön plandadır. Ayrıca metnin içindeki şiirde de

Allah sevgisi taşınmalı vicdanlar

Böylelikle mesut olur insanlar” (Tomurcuk, [1], 2003, s. 20-21).

mısralarından Allah sevgisi değerinin ön plana çıktığını anlamaktayız. Metin dini içeriklidir. Metnin sonunda *Haydi Bakalım* başlığı altında da yedi tane dini içerikli soru sorulmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2004'e ait altıncı sayısında Benim Dinim sayfası vardır. Burada Kur'an Okur Hep Dilleri metni bulunmaktadır. Metnin girişinde;

“Yaratılmışların en şerefli olan insanoğlu, Allah'ı bilmek ister. Allah (C.C.) da insanlar tarafından bilinmek, tanınmak ister” (Tomurcuk, [6], 2004, s. 20-21).

mısralarında Allah sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2004'e ait yedinci sayısında Benim Dinim sayfası bulunmaktadır. Burada Çocukluğu Veren Rabbimize Binlerce Hamd Olsun metni yer almaktadır. Metinde Allah sevgisi değeri verilmektedir.

“Ruhumuzun yaratıldığı Kalu bela zamanından, ben sizin Rabbiniz değil miyim? diyen Rabbimize, hiç tereddüt etmeden: *Sen bizim Rabbimizsin!* demek, Allahtan başka hiçbir rızasını gözeterek yaşamak demektir” (Tomurcuk, [7], 2004, s. 21).

Cümlelerinde verilen değer ön plandadır.

Hakseverlik değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde değer tespit edilemezken 13 sayılı Makedonya döneminde ise 9 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $0 \times 100 : 34 = \%0$ iken Makedonya döneminde $9 \times 100 : 13 = \%69,23$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%69,23$ 'lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.2.4 Hayâ

Hayâ değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde ve 13 sayılı Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir.

4.1.2.5 İbadet yerlerine saygı

İbadet yerlerine saygı değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde ve 13 sayılık Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir.

4.1.2.6 İffet

İffet değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde ve 13 sayılık Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir.

4.1.2.7 Peygamber sevgisi

Peygamber sözcük anlamı olarak “insanlara Tanrı'nın buyruklarını bildiren, onları Tanrı yoluna, dine çağıran kimse” (TDK, 2011, s. 1919) demektir. Din sevgisi değeri verilirken öğretilen en temel değerlerden biri Peygamber sevgisi değeridir. Allah sevgisi değeri gibi Peygamber sevgisi değeri de ailede verilen değerlerdendir. Peygamber sevgisi de edebiyatta işlenen önemli konulardandır. Arif Nihat Asya, Naat şiirinde;

“Ümmetinin göz bebeği,
Göklerin resulüydün...
Elçi geldin, elçiler gönderdin...
Ruhunu Allah'a,
Elini ümmetine verdin” (Asya, 2010, s. 105-106).

diyerek Peygamber sevgisi temini işlemiştir. Peygamber sevgisi değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 3 adet tespit edilmiştir. Aşağıda Peygamber sevgisi değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait birinci sayısında Benim Dinim sayfası bulunmaktadır. Burada *Sen Allah'ı Seversen Allah Seni Sevmez mi?* metni yer almaktadır.

Metinde peygamber sevgisi değeri ön plandadır.

“Yüce Rabbimize nasıl kulluk ve ibadet edileceğini göstermek üzere, tarih boyunca Allah tarafından Peygamberler aracılığıyla gönderilen dinlerin en sonuncusu ve mükemmeli ve sonuncusu benim dinimdir. Benim dinimin addı İslâmiyettir.

İslâm Dini sevgili Peygamberimizin Hazreti Muhammed (s.a.s.) tarafından tebliğ ve tâlim edilmiş (yaşanmıştır). Bu yüce dinin ve Allah’ın son kitabı Kur’an-ı Kerim’in hükümleri, O’nun yaşayışı, sözleri ve uygulaması ile açıklık kazanmıştır” (Tomurcuk, [1], 2003, s. 20-21).

cümlelerinden peygamber sevgisi değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 2003’e ait ikinci sayısında Benim Dinim sayfası vardır. Burada Adı Güzel Kendi Güzel Muhammed-1 metni bulunmaktadır. Bu metinde Berat Kandili kutlamaları yapılmaktadır.

Dedenin anlattığı hikâyede peygamberimizin bir hadisi açıklanmaktadır. Dedenin;

“- Allah (c.c.)’ın en çok sevdiği insan kimdir biliyor musunuz?

sorusuna verilen cevapta da peygamber sevgisi değeri ön plandadır.

Ayşe ve Mehmed, *Kimmiş* dediler merakla. Rabia ise heyecanla *Kim olacak tabiki son peygamber olan Peygamberimiz Hazreti Muhammed*, dedi” (Tomurcuk, [2], 2003, s. 20-21).

Tomurcuk dergisinin 2004’e ait altıncı sayısında Benim Dinim sayfası vardır. Burada Kur’an Okur Hep Dilleri metni bulunmaktadır.

“Allah (C.C.) melekler aracılığı ile peygamberlerle, peygamberler aracılığı ile de bütün insanlarla konuşmuş, onlara öğüt ve nasihatlerde bulunmuş, haberler vermiştir” (Tomurcuk, [6], 2004, s. 20-21).

Cümlelerinde peygamber sevgisi değeri verilmektedir.

Peygamber sevgisi değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde değer tespit edilemezken 13 sayılı Makedonya döneminde ise 3 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $0 \times 100 : 34 = \%0$ iken Makedonya döneminde $3 \times 100 : 13 = \%23,07$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerlerde Makedonya lehine $\%23,07$ ’lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.2.8 Şükür

Şükür değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde ve 13 sayılı Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir.

4.1.2.9 Tevekkül

“Herhangi bir işte elinden geleni yapıp daha sonrasını Allah’a bırakma” (TDK, 2011, s. 2342) demek olan tevekkül dinî terminolojide yer almaktadır. Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın yazdığı Tefvîznâme şiiri bu konuda en meşhur şiirlerdendir.

“Hak şerleri hayr eyler

Zan etme ki gayreyler

Ârif onu seyreyler

Mevlâ görelim neyler. Neylerse güzel eyler” (Erzurumlu İbrahim Hakkı, 1993, s. 409).

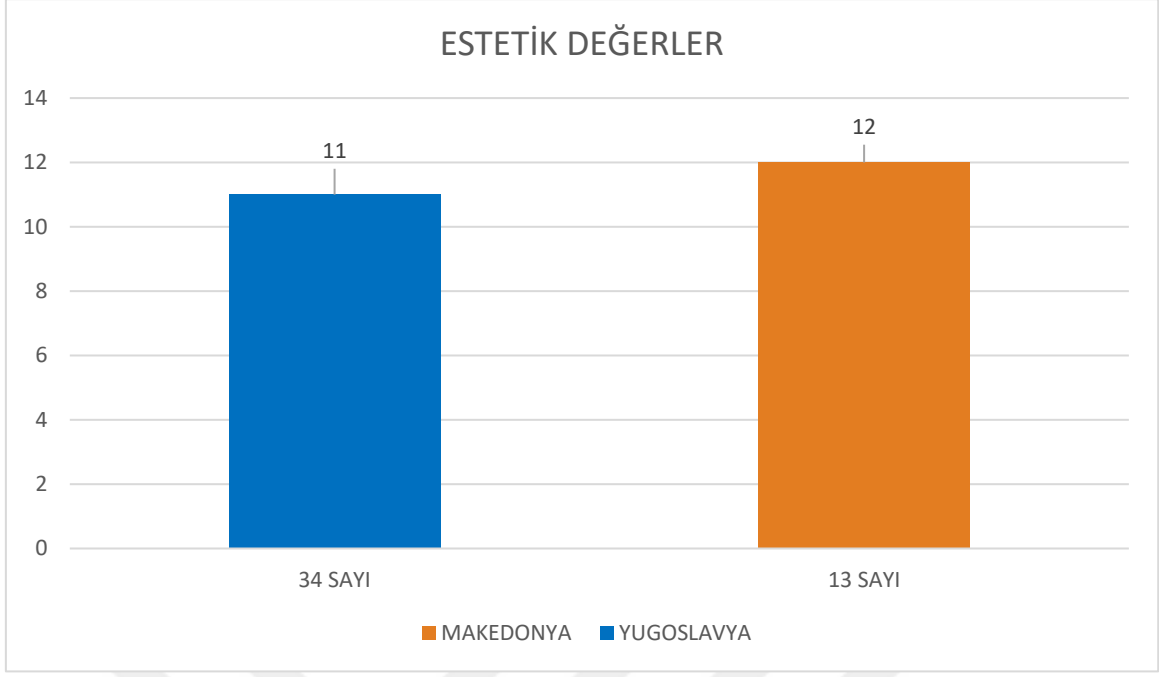
Tevekkül değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde ve 13 sayılık Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir. Bu durum Tomurcuk dergisi için olumsuz bir durumdur.

4.1.3 Estetik değerler

Bulguların bulunduğu üçüncü başlık estetik değerlerdir. Bu başlığın alt başlıkları estetik zevk, geleneksel sanatlara saygı, müziğe değer verme, sanatlara duyarlılık ve Türk müziğine değer verme şeklinde sıralanmaktadır, toplamda beş alt başlık bulunmaktadır.

Yugoslavya döneminde Türk müziğine değer verme başlığında değer bulunamamıştır. Estetik zevk değerinden 6; geleneksel sanatlara saygı 3; sanatlara duyarlılık ve müziğe değer vermeden 1 bulguya erişilmiştir.

Makedonya döneminde ise estetik zevk, müziğe değer verme ve Türk müziğine değer vermeden bulgu elde edilememiştir. Geleneksel sanatlara saygı 9 ve sanatlara duyarlılık 3 veriye erişilmiştir.

Şekil 3. Estetik değerlerin dönemlere göre karşılaştırılması

Estetik değerler başlığında Şekil 3'te görüldüğü gibi Yugoslavya döneminde 34 sayıda 11, Makedonya dönemindeyse 13 sayıda 12 değer bulunmuştur. Bu değerler yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $11 \times 100 : 34 = \%32,35$; Makedonya döneminde ise $12 \times 100 : 13 = \%92,30$ oranına karşılık gelmektedir. Yugoslavya ile Makedonya arasında estetik değerler açısından $\%59,95$ oranında bir fark görülmektedir. Bu fark Makedonya dönemi lehinedir.

4.1.3.1 Estetik zevk

Estetik zevk değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 6 adet tespit edilmiştir. Aşağıda estetik zevk değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1967'ye ait üçüncü sayısında Melih Cevdet Anday'a ait Serçe adlı şiirde şair;

“Çamaşır asılı ipte
Duran küçük serçem
Bana acıyarak mı bakıyorsun?

Halbuki ben güneşin

Ve ilk beyaz yaprakların altında

Senin uçuşunu seyredeceğim” (Tomurcuk, [3], 1967, s. 7).

mısralarıyla estetik zevke yönelik atıfta bulunurken doğanın güzelliklerinin fark edilmesinin kişide uyandıracığı güzellik duygusuna vurgu yapılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1968 yılı ikinci sayısında yayınlanan İbrahim Akdoğan’a ait Kumru adlı şiirde şair;

“Bütün ağaçlar yuvan,

Tarlalar sofran

Bu göz alıcı mavilik içinde

Kül rengi tüylerinle sen

Nekadar güzelsin

Bilsen...” (Tomurcuk, [2], 1968, s. 10)

mısralarında kumrunun özgürlük içinde süzülürken, nedenli güzel olduğunu dikkat çekerken, estetik zevkini ortaya koymuştur.

Tomurcuk dergisinin 1968 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Muazzez Menemencioğlu’na ait Yaprak adlı şiirde şair;

“Yaprak sen yeşilken güzelsin,

Sarıyı ben yıldızlarda severim

Mor guruba yakışır

Dağlar yeşil olmalı...

Bulut beyazken güzeldir,

Kararınca değil

Rüzgar yelkende

Yağmur tarlanda gözlenirken

Bulutlu havalar bile güzeldir

İyi bir günündeysen...” (Tomurcuk, [3], 1968, s. 7)

mısralarında doğanın unsurları ile ilgili güzel temennilerini ifade ederken, estetik zevke dönük bir bakış sergilemiştir.

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, birinci sayısında yayınlanan Gülten Akın’a ait Çocuğun Ağdı adlı şiirde;

“Attım. Boyalar ne işe yarayabilir

Yalnızlık için karadan başka

Hangi rengi kullanabilirim?

Kuru masa, donuk tavan, somurtuk halı
Solgun durmalı resimlerim” (Tomurcuk, [1], 1973, s. 12).

mısralarında şair çevresindeki eşyaların ve mekanın renklilikten uzak olduğunu belirtiyor.

Şair, yaşadığı zaman, mekan ve eşya için muhakkak estetik zevk gözetten bir bakış açısına sahiptir.

Tomurcuk dergisinin 1966’ya ait sekizinci sayısında yayınlanan Nusret Dişo Ülkü’ye ait Kırlangıç adlı şiirde şair;

“Bilmem Kırlangıç
Havada mı Daha Güzelsin,
Yoksa Yuvanda mı?
Bilmem Kırlangıç
Telde mi Daha Güzelsin,
Yoksa Yerde mi?” (Tomurcuk, [8], 1966, s. 2)

mısralarında farklı yönlerden kırlangıçtaki güzellik ele alınırken estetik zevk ön plana çıkarılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1966’ya ait onuncu sayısında yayınlanan Hadire Maksut’a ait Severim Mari’yi adlı şiirde şair;

“Maviyi severim gözlerdeki
Çiçeklerdeki maviyi severim.
Maviyi severim denizlerdeki
Göklerdeki maviyi severim” (Tomurcuk, [10], 1966, s. 17).

mısralarında estetik zevk ön plana çıkarılmıştır.

Estetik zevk değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 6; 13 sayılı Makedonya döneminde ise değer tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $6 \times 100 : 34 = \% 17,64$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \% 0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\% 17,64$ ’lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.3.2 Geleneksel sanatlara saygı

Gelenek bir toplumun geçmiş ile geleceğini birbirine bağlayan köprüdür. Geçmişini bilmeyen kişiler geleceğini planlayamaz. Kendi geleneksel sanatlarına saygı duyan kişiler

milletini ileriye götürür. Geleneksel sanatlara saygı değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 12 adet tespit edilmiştir. Aşağıda geleneksel sanatlara saygı değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1998'e ait üçüncü sayısında Gülen'in Türküleri öyküsü bulunmaktadır. *Şükrü Ramo'nun 80. doğum ve 10. ölüm anma yılı* üst başlığıyla verilmiştir. Gülen öğrencidir. Güzel, saçları temiz, düzenli, ayakkabıları kırmızı, okula devam eden başarılı bir öğrencidir. Gülen oyunlardan ve türkülerden hoşlanmaktadır. Arkadaşlarıyla türkü söyleyen bir kızdır. Bir gün derste öğretmeni Gülen'in kim olduğunu sorar. Ailesini tanıtmasını ister. Gülen tütüncü Salih'in kızı olduğunu söyler. Ailedeki herkesin tütün işiyle uğraştığını anlatır. Öğretmen çalışkanlığını tebrik eder. Ondan bir türkü söylemesini ister. Gülen kendi türküsünü söyler. Sonra annesinin türküsünü söyler. Daha sonra babasının türküsünü söyler. En sonunda da en sevdiği türküyü söyler. Gülen'in sesi çok güzeldir. Öğretmeni ve arkadaşları onu alkışlarlar. Öğretmeni tebrik eder. Öğretmeni türkülerdeki değerleri öğrencilerine anlatarak dersi bitirir.

Burada karşımıza çıkan değer geleneksel sanatlara saygı değeridir. Burada öğrencinin türküleri sevmesi, sürekli türkü söylemesi geleneksel Türk müziğine saygı değeri olarak görülmektedir. Oyundan, türküden hoşlanıyor;

“- Hem benim, hem de ailemizin hepimizin, özel güzel türkülerimiz var!”
(Tomurcuk, [3], 1998, s. 4-5)

cümlesinden geleneksel sanatlara saygı değerinin verildiği anlaşılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait dördüncü sayısında Muhittin Nalbantoğlu'ndan Masallar sayfası bulunmaktadır. Burada Kralın Armağanı masalı vardır. Bir kralın canı çok sıkılmaktadır. Türkü seven bir kraldır. Türkü dinlemek ister. Vezirini bunun için gönderir. Güzel türkü söyleyen birini bulmasını ister. Vezir bir kişiyi bulur. Güzel türkü söylemektedir. Bir çobandır. Bunun üzerine kralın yanına giderken o gence şöyle söyler. 100 altın aldığın zaman yarısı benim, 50 altın senin 50 altın benim, der. Genç kabul eder. Vezir para kazanacağını düşünerek mutlu olur. Genç kralın karşısına geçtiği zaman açıklıktan ve heyecandan sesi titrer. Güzel türkü söyleyemez. Bunun üzerine kral 100 sopa cezası verir. 100 sopa cezasını genç bilmemektedir. Bunun üzerine 50 tane sopa yedikten sonra kalkar. Vezirle biz böyle anlaştık. 100 altın olursa 50'sini ona verecektim. 100 sopa hak ettim, ellisini de veziriniz çekmelidir, der. Bunun üzerine kral vezirin 50 sopya cezalandırılmasını

ister. Doğru söylediği için de gence bir kese altın verir. Sarayına türkücü başı olarak tayin eder. Veziri de hilekarlık yaptığı için saraydan uzaklaştırır. Masal burada biter.

Burada karşımıza çıkan değer kralın türkü sevmesiyle geleneksel sanatlara saygı değeridir.

“- Bugün çok sıkıntıdayım. Bana, gönlümü açacak, güzel sesini doya doya dinleyebileceğim bir türkücü bul” (Tomurcuk, [4], 1999, s. 20-21).

mısralarından geleneksel sanatlara saygı değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1999’a ait sekizinci sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Armağan öyküsü vardır. Bu öyküde Dilek, Didem, Ayla, Lina, Megi’nin olduğu bir arkadaş grubu vardır. Bu arkadaş grubu Türklerden ve Makedonlardan oluşmaktadır. Mahallenin ortasında bir çeşme vardır ve çocuklar her zaman bu çeşmenin etrafında oynamaktadırlar. Çocukların arkadaşları Nermin ile Naci Türkiye’ye göçmüşlerdir. Onların yerine Dragana, Dragan kardeşler taşınmışlardır. Bu kardeşler Nermin ve Naci’nin yerini alamamışlardır. Bir sene geçmesine rağmen çocuklar bu kardeşlere bir türlü ısınamamışlardır. Bir gün Didem ve Dilek uyanırlar, kahvaltı ederler ve kapıları çalınır. Dilek kapıyı açar ve karşısında Dragana’yı görür ve Nermin ve Naci’den selam getirdiklerini söylerler. 23 Nisan’da Dragan ve Dragana halk oyunları ekibiyle Ankara’ya gitmişlerdir. Orada Naci ve Nermin’in evinde kalmışlardır. Dillerini anlamasalar da bir şekilde anlaşmışlardır. Naci ve Nermin, Dilek ve Didem’e hediyeler göndermişlerdir. Bu hediyeleri Dragan ve Dragana getirdikten sonra diğer arkadaşla olan ilişkileri daha iyiye doğru gider. Arkadaşların arasında dostluk başlamıştır.

Burada karşımıza çıkan değer geleneksel sanatlara saygı değeridir. Çünkü halk dansları grubuna Dragan ve Dragana halk dansları grubuna katılmışlardır ve bu katıldıkları grupla Türkiye’ye gitmişlerdir ve 23 Nisan’da ülkelerini temsil etmişlerdir.

“- Öyle işte. Bizim okulda halk dansları grubu var. Çalışmalarına biz de katılırız... Ankara’ya davet edildik. Gittik!”(Tomurcuk, [8], 1999, s. 4-5)

Tomurcuk dergisinin 2000’e ait sekizinci sayısında Öykü sayfası vardır. Burada İlkyaz Türküsü bulunmaktadır. İlk yaz öyküsünde ninesi ve Adile Kız’ın diyalogu anlatılmaktadır. Ninesi ilkbaharın geldiğini, balkonda artık oturulabileceğini söyler. Bunun üzerine ninesi mutfağa gider. İşlerini yapmaya başlar. Adile kız balkonda konuşmaya başlar;

“Baksana ilkyaz balkonumuza yerleşmiş bile...

Sonra da mutfağa gidip işine sarıldı kadın, kızçağızı bir başına bıraktı balkonda.

- Ben sana kuklalarımı vermeğe, seninle oynamağa hazırım, İlkyaz...

der ve bunun üzerine ilk yaz için bir türkü söyler Adile Kız;

İlkyaz bize eğlence
Onda çoktur bilmece;
Sever, okşar, canlanır,
Yarınlara bağlanır..."(Tomurcuk, [8], 2000, s. 11)

türküsünü okumuştur.

Bir süre sonra Adile Kız'a ninesi yatma zamanının geldiğini söyler Adile kız istemeyerek de olsa yatar. Yatarken de ben büyük müyüm, küçük müyüm, diye düşünmeye başlar. Burada geleneksel sanatlara saygı değeri verilmek istenmiştir.

Geleneksel sanatlara saygı değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 3; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 9 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $3 \times 100 : 34 = \%8,82$ iken Makedonya döneminde $9 \times 100 : 13 = \%69,23$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerlerde Makedonya lehine $\%60,41$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.3.3 Müziğe değer verme

Müziğe değer verme değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 1 adet tespit edilmiştir. Aşağıda müziğe değer verme değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı beşinci sayısında yayınlanan Yovan Boçevski'nin yazdığı Şarkı adlı hikayede, sınıfın utanmaz çocuğu Kirçe öğretmenin;

"Yılbaşı ile ağlakalı şarkı bilen varmı?" (Tomurcuk, [5], 1985, s. 6)

sorusuna bir tek kendisi el kaldırmıştır. Şaşırın sınıf arkadaşlarının karşısında şarkısını oldukça güzel bir şekilde seslendirmiştir. Öğretmenin teklifi ve arkadaşlarının desteğiyle yeni yıl için düzenlenecek müsamerede bu şarkıyı seslendirecek Kirçe üzerinden müziğe değer veren bir toplum ve nesil olgusu işlenmiştir.

Müziğe değer verme değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 1; 13 sayılık Makedonya döneminde ise değer tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $1 \times 100 : 34 = \%2,94$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerlerde Makedonya aleyhine $\%2,94$ 'lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.3.4 Sanatlara duyarlılık

Sanatlara duyarlılık değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 4 adet tespit edilmiştir. Aşağıda sanatlara duyarlılık değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait dokuzuncu ve onuncu sayısında yer alan Resimler şiiri Sizden Gelen Yazılar bölümündedir. İki dörtlükten oluşmaktadır. Bu metinde sanatlara karşı duyarlılık değeri işlenmektedir. Ressamların ne anlattıklarından, fırçalarıyla ne yaptıklarından, ağaçlar, kuşlar doğanın güzelliklerini yansıttıklarından bahseder.

“Resimlerle anlarınız güzelliğini
Fırçayla döksünler eserlerini
Ressamlar söndürseler şu ateşi
O zaman biter ruh güzelliği” (Tomurcuk, [9-10], 1994, s. 32)

mısraları şiirin son dörtlüğünü oluşturmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1998'e ait üçüncü sayısında Türkiye Şiiri sayfası vardır. Burada Sergimiz şiiri vardır. Bir resim sergisinden bahsedilmektedir. Sergideki üç tane resim anlatılmaktadır. Metnin genelinde sanatlara duyarlılık verilmektedir.

“Duvarlara resimler
Asıldı dizi dizi.
Pek güzel hazırladık
Bu sene sergimizi” (Tomurcuk, [3], 1998, s. 7).

şiirin ilk dörtlüğüdür. Şiir dört dörtlükten oluşmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait dokuzuncu ve onuncu sayısında Atatürk ve Sanat Şiiri bulunmaktadır. Bu şiirde güzel sanatları sevmekten bahsedilmektedir. Resim, heykel, şiir, öykü gibi sanat dallarından bahsedilmiştir. Sanatlara duyarlılık değeri işlenmiştir.

“Sanatsız kalırsan bir gün tasalan
Sanatçı, alnında ışığı ilk duyan insan” (Tomurcuk, [9-10], 1999, s. 8).

mısralarından sanatlara duyarlılık değerinin ön plana çıktığını anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait dördüncü sayısında Yerli Öykü sayfası vardır. Burada Prenses öyküsü anlatılmaktadır. Yılbaşı kutlamaları için Dilek'in sınıfının hep beraber

tiyatroya gitmeleri anlatılmaktadır. Öğretmenleri tiyatroya gideceklerini söyler. Tiyatrodaki pamuk prenses rolünü oynayan oyuncu Dileklerin sınıfına gelir. Pamuk prensesi başka nerede gördüklerini sorar. Dilek de kitaptan okuduklarını söyler. Pamuk prenses rolündeki kadın herkesi, bütün öğrencileri tiyatroya davet eder. Akşam bütün öğrenciler tiyatroya giderler. Dilek bundan çok mutlu olur. Eve geldiğinde de tiyatrodaki oyunu canlandırmaya başlar ve herkese anlatır.

Burada karşımıza çıkan değer sanatlara duyarlılık değeridir.

“Ertesi gün tüm öğrenciler öğretmenleriyle birlikte tiyatroya gittiler. “Pamuk prenses ve yedi cüceler” oyununu büyük bir mutlulukla seyrettiler. Sonra aktrist arkadaşlarıyla gülüp söylediler. Beraber unutulmıyacak anlar yaşadılar.

Dilek ve tüm arkadaşları kadar mutluydu. O gün apartmanlarında oturan tüm arkadaşlarına tiyatrodaki anılarını canlandırarak Pamuk prensesi anlatıyordu...” (Tomurcuk, [4], 2003, s. 4-5)

mısralarında sanata karşı duyarlılık değeri ön plandadır.

Sanatlara duyarlılık değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 1; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 3 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $1 \times 100 : 34 = \%2,94$ iken Makedonya döneminde $3 \times 100 : 13 = \%23,07$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%20,13$ 'lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.3.5 Türk müziğine değer verme

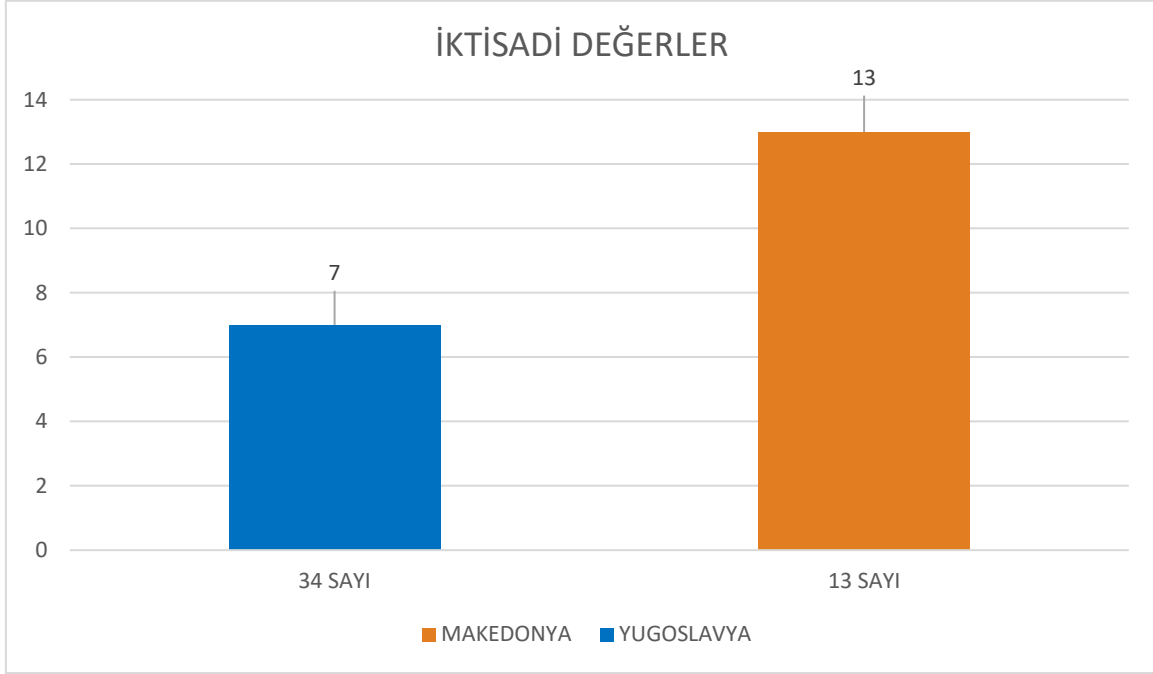
Türk müziğine değer verme 34 sayılı Yugoslavya döneminde ve 13 sayılı Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir.

4.1.4 İktisadi değerler

Dördüncü başlık iktisadi değerler başlığıdır. Bu başlık altında kanaat, tasarruf ve tutumluluk alt başlıkları vardır.

Yugoslavya döneminde kanaat ve tutumluluk 3; tasarruftan 1 değer tespit edilmiştir.

Makedonya döneminde tutumluluk 8, tasarruf 3 ve kanaat değerinden 2 değer tespit edilmiştir.

Şekil 4. İktisadi değerlerin dönemlere göre karşılaştırılması

İktisadi değerler incelendiğinde Şekil 4'te görüldüğü gibi Yugoslavya döneminde 34 sayıda 7, Makedonya döneminde 13 sayıda 13 değer bulunmaktadır. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $7 \times 100 : 34 = \%20,58$; Makedonya döneminde ise $13 \times 100 : 13 = \%100$ oranına karşılık gelmektedir. Bu başlık altında Yugoslavya ve Makedonya arasındaki $\%79,42$ oranlık farkın Makedonya lehine olduğu görülmektedir. Yeni kurulan Makedonya'da iktisadi değerlere bu derece önemli farkın ortaya çıkması olağan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.1.4.1 Kanaat

Kanaat "elindekiden hoşnut olma durumu" (TDK, 2011, s. 1293) olarak tanımlanmaktadır. Kanaat değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 5 adet tespit edilmiştir. Aşağıda kanaat değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1972 yılı onuncu sayısında yayınlanan Aslan İle Tavşan adlı masalda, aslanın tavşanı yakalamasına rağmen, geyiği görünce onun peşine koşması, ancak geyik aslandan hızlı koştuğu için onu yakalayamaması ve tavşanında bu fırsattan yararlanarak kaçması anlatılıyor.

“Geyiği kaçıran ve tavşansız kalan aslan kendi kendine: *Çoğunu arayan azını da bulamaz* demiş” (Tomurcuk, [10], 1972, s. 16).

Satırlarıylada kanaatkar olmanın önemini vurguluyor.

Tomurcuk dergisinin 1987 yılı dokuzuncu ve onuncu sayısında yayınlanan Suat Engüllü'nün yazdığı Nergis adlı hikâyede, Doğa Ana tarafından beyaz renkli yaratılan nergis çiçeğine istediği her rengi veren Doğa Ana, onun isteklerine razı olsa da sonunda bir daha çıkmamak üzere kaybolur. Sarı renkte kalan nergis sürekli ağlasa da artık renk değiştiremez. Bu duruma beyaz nergisler kıs kıs güler.

“Boşuna, Kıskançlığından ötürü, hangi rengi verse bile Nergisin bir türlü memnun olmasını bilmeiyeceğini anlıyan Doğ Ana, onun ağlayışına kulak asmamış. Kıskanç Nergis de günbugün Doğa Ananın gelip sarı yerine pembe rengi vermesini bekleyip durmaktadır. Ancak, kıskançlık tezgahında kumaşları olmyan, ilk renklerini koruyan beyaz Nergisler, Doğa Ananın renk dağıtma işini bitirdiğini, bir daha da gelmiyeceğini bilerek, sarı Nergisin bu boşuna bekleyişi karşısında kıs kıs gülmekten kendilerini bir türlü alamamaktalar” (Tomurcuk, [9-10], 1987, s. 16-17).

Burada anlatılan olayla kanaatin hayattaki önemi vurgulanmıştır. Yukarıdaki mısralar metnin son kısmıdır.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait ikinci sayısında Türkçe Öğreniyorum sayfası vardır. Bu sayfada Ağaçkakanın Yavrusuna Öğütleri metni yer almaktadır. Metinde kanaat değeri verilmektedir;

“Nimetler sonsuzdur. Unutma ki onlarda herkesin hakkı vardır. Ye, ama ihtiyacın kadar. Bir tane badem için, bin badem kırma, ağaçları üzme, hırpalama. Cevizleri, fıstıkları ve bademleri hisimla değil, sevgiyle kopar; aç gözlü olma; Allah'ın nimetlerini israf etme” (Tomurcuk, [2], 1996, s. 17).

cümleleriyle de kanaatkar olmak, kanaat etmek değerleri verilmek istenmektedir. Metnin sonunda okuduğumuzu anladık mı cevap verelim başlığı altında altı tane de metinle ilgili sorular sorulmuştur.

Kanaat değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 3; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 2 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $3 \times 100 : 34 = \%8,82$ iken Makedonya döneminde $2 \times 100 : 13 = \%15,38$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%6,56$ 'lık bir farka rastlanmıştır.

4.1.4.2 Tasarruf

Tasarruf kelime olarak “bir şeyi dikkatli ve idareli kullanmak” (TDK, 2011, s. 2275) tanımlanmıştır. Tasarruf değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 4 adet tespit edilmiştir. Aşağıda tasarruf değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1968’e ait beşinci sayısında yayınlanan Nurettin Mehmed’in yazdığı Saat Kaç adlı öyküde yazar;

“Halbuki saat, büyük, küçük herkese gerekli... Vaktin değeri çok büyükmüş. Her işi zamanında yapmak için saatle hareket etmeliymişiz” (Tomurcuk, [5], 1968, s. 14)

satırlarında zamanın da tasarruflu kullanılması gerektiğine işaret etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1995’e ait altıncı sayısında yer alan Kumbara şiiri sekiz beyitten oluşmaktadır. Şiirde tasarruf değeri işlenmektedir. Şiirin son beyitlerinden:

“Düşünerek yarını
Harcamam hep varımı.
Bankaya yatırırim,
Bir hesap açtırırım.

Tutumlu bir çocuğum,
Bir gün olacak köşküm” (tomurcuk, [6], 1995, s. 3).

beyitlerinde tasarruf değerinin vurgulandığı anlaşılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1997’ye ait dokuzuncu ve onuncu sayısında Türkiye Şiiri bulunmaktadır. Bu sayfada Türk Çocuğu şiiri bulunmaktadır. Şiir üç dördlükten oluşur. İkinci dördlükte tasarruf değeri vardır. Üçüncü dördlük;

“Az olsa bile paran,
Yine dostun kumbaran,
İşte ancak o zaman,
Pek tez onar her yaran” (Tomurcuk, [9-10], 1997, s. 7)

satırları vardır ve burada tasarruf değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1999’a ait beşinci sayısında Türkiye Şiiri sayfası bulunmaktadır. Burada Kumbara şiiri vardır. Şiir üç dördlükten oluşmaktadır. Kumbara alan bir öğrencinin

para biriktirip, zengin olma isteği tutumlu çocukların paralarını sakladıkları bankaya götürüp yatırdıklarını anlatmaktadır. Tasarruf değeri ön plandadır.

“Bir kumbara alayım,
Sevincine dalayım.
Doldurayım parayla
Sonra zengin olayım” (Tomurcuk, [5], 1999, s. 7).

mısraları şiirin birinci dörtlüğüdür.

Tasarruf değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 1; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 3 değeri tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $1 \times 100 : 34 = \%2,94$ iken Makedonya döneminde $2 \times 100 : 13 = \%23,07$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%20,13$ 'lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.4.3 Tutumluluk

“Aşırı harcamalardan kaçınan, idareli” (TDK, 2011, s. 2393) olarak tanımlanan tutumluluk değeri bireylere ailelerinde küçük yaşlardan itibaren verilmesi gereken değerlerdendir. Birey tutumlu olduğunda elindekinin kıymetini bilir. Gereksiz harcamalardan kaçır. Aile ekonomisine ve ülke ekonomisine dolaylı yollardan katkısı olur. Tutumluluk değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 11 adet tespit edilmiştir. Aşağıda tutumluluk değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1959'a ait onuncu sayısında Anne Bana Ekmek Ver adlı öyküde Mercan'ın annesinden ekmek istemesi anlatılıyor. Annesi Mercan'a ekmek verirken marmelat sürer. Mercan da ekmeğin marmeladını yiyip ekmeğini atar. Annesi Mercan'ı takip eder ve ne yaptığını görür. Yalayıp attığı ekmeği alır. Mercan tekrar ekmek istediğinde üstüne marmelat sürüp verir. Mercan annesinin kendisini yakaladığını anlar ve yaptığını utanır.

“-Senindir yavrum, senindir, dedi annesi, bunu ben az önceleri senin attığın bahçeden aldım...

Mercan bundan çok utandı, başını eğdi, başka bir şey demedi” (Tomurcuk, [10], 1959, s. 4-5).

cümleleri Mercan'ın hatasını anladığı ve öykünün sona erdiği cümlelerdir.

Tomurcuk dergisinin 1971 yılının onuncu sayısında Nursen Karas'ın yazdığı Tutum Haftası şiiri yer almaktadır. Şiir iki dördlükten oluşur. Şiirde tutumluluğun, para biriktirmenin önemi anlatılmaktadır.

“Yeter alırsan bir kumbara
İçi dolar tıklım tıklım para.
Cüzdanın elinde koş bankaya
Yatır bankaya para” (Tomurcuk, [10], 1971, s. 11).

dizeleri şiirin ikinci dördlüğüdür.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait altıncı sayısında Hayat Bilgisi sayfası vardır. Bu sayfada Kışlık Giyecekler metni vardır. Kışlık giyeceklerin özellikleri hangileri olduğu anlatılmaktadır. Son kısımda da;

“Giyeceklerimizin kullanılmasında tutumlu olalım” (Tomurcuk, [6], 1996, s. 11) cümlesinde de tasarruf değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz. Metnin sonunda metinle ilgili üç tane soru bulunmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait beşinci sayısında Türkiye Şiiri sayfası vardır. Burada tutumlular şiiri bulunmaktadır. Şiir üç dördlükten oluşmaktadır. Tutumlu insanlarından yatmalarından, kalkmalarından, elbiselerinden, savurganlık yapmamalarından, dara düşmediklerinden kumbaraları doluyken de rahat olduklarından bahsedilmektedir. Üçüncü dördlük;

“Tutumlular düşmez dara,
Düşünmezler kara kara...
Kumbarada varken para
Rahat yaşar tutumlular...” (Tomurcuk, [5], 1999, s. 7)

satırlarından oluşmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait beşinci sayısında Türkçe Öğreniyorum sayfası bulunmaktadır. Burada Tutumlu Çocuk metni vardır. Bu metinde tutumlu çocukların ne yapacakları defterlerini, kitaplarını nasıl kullanacakları, bir günde neler yapacakları, ne zaman oyun oynayacakları, ne zaman ödev yapacakları, boş kalınca hangi kitapları okuyacakları tek tek anlatılmaktadır. Burada tutumluluk değeri ön plana çıkmaktadır. Metinle ilgili *Okuduğumuz Anladık mı? Cevap Verelim* başlığıyla üç soru; *Düşünelim, Anlatalım, Yazalım* başlığıyla da iki soru sorulmuştur (Tomurcuk, [5], 1999, s. 17).

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait beşinci sayısında tutumlu çocuk şiiri vardır. Şiir iki dördlük, iki beyitten oluşmaktadır. Tutumlu olma değeri ön plandadır.

“Biz tutumlu çocuklarız

Para dolu kumbaramız” (Tomurcuk, [5], 2003, s. 3).

mısraları şiirin ilk beytini oluşturmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2004'e ait altıncı sayısında Eski Eşyaların Üzüntüsü öyküsü bulunmaktadır. Burada tavan arasına atılmış sandalye, koltuk, halı, şapka ve sobanın konuşmaları anlatılmaktadır. En son soba konuşurken aslında hepsinin kullanılabilir durumda olduğunu sadece biraz tamir edilmeleri gerektiği söylenmektedir. Burada karşımıza çıkan değer tutumluluk değeridir.

“Soba, içini çekerek:

- Eşya kardeşlerim, ben de onları karlı kış günlerinde soğuktan korudum, dedi. Ama insanlar, kendilerini ısıttığımı unutup biraz eskidim diye beni buraya attılar. Oysa hepimiz biraz onarılsak ne güzel iş görürdük. Hem de onların tutumlu olmalarını sağlar, israftan kurtarmış olurduk. En azından, bize ihtiyacı olanların evinde kıymetimiz bilinirdi” (Tomurcuk, [6], 2004, s. 8).

Cümleleri metnin son kısmındadır. Ayrıca *Kelimelerin Dili* başlığıyla iki kelime grubunun anlamı verilmiştir.

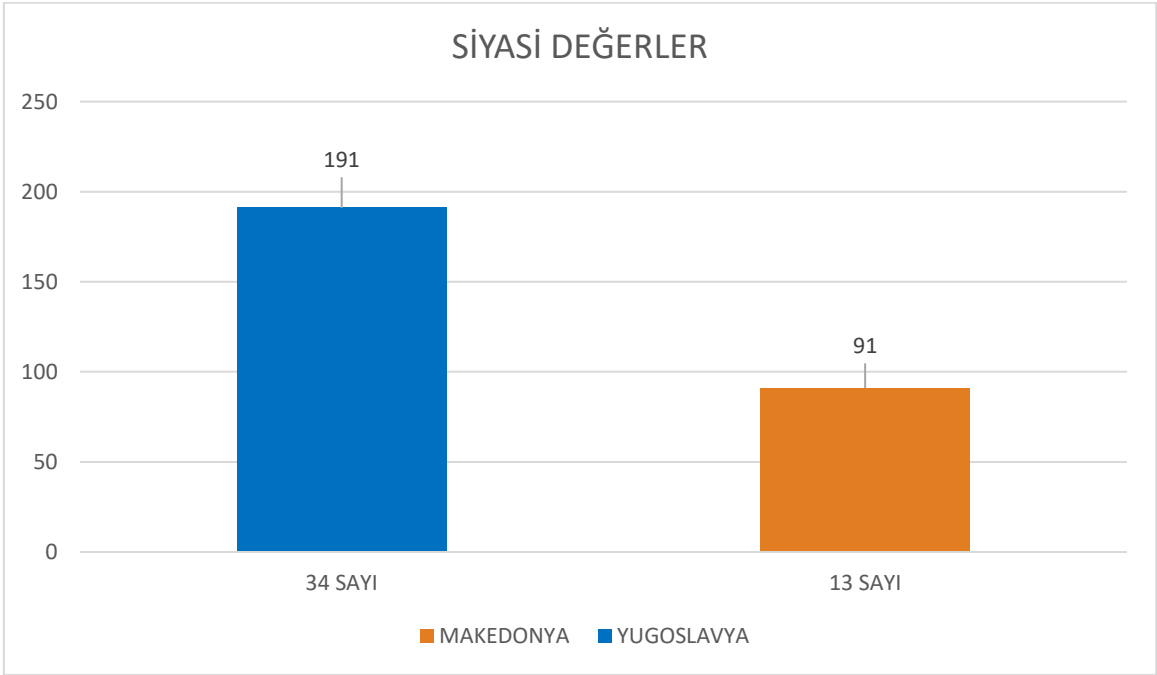
Tutumluluk değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 3; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 8 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $3 \times 100 : 34 = \%8,82$ iken Makedonya döneminde $8 \times 100 : 13 = \%61,53$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerlerde Makedonya lehine $\%52,71$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.5 Siyasi değerler

Bulguların değerlendirildiği beşinci başlık siyasi değerler başlığıdır. Adalet/adil olma, bağımsızlık, demokrasi, eşitlik, farklılıklara saygı duyma, insan haklarına saygı, özgürlük, tarafsızlık, uzlaşma ve vatan sevgisi olmak üzere 10 alt başlık içermektedir. Burada bulunan bağımsızlık ve özgürlük alt başlıkları birlikte değerlendirilmiştir. Veriler bağımsızlık/özgürlük başlığı altında değerlendirilmiştir.

Yugoslavya döneminde eşitlik, insan haklarına saygı, tarafsızlık ve uzlaşma değerlerinde bulguya rastlanamamıştır. 99 vatan sevgisi, 76 bağımsızlık/özgürlük, 7 demokrasi, 5 farklılıklara saygı duyma; adalet/adil olma değerinden 3 veri tespit edilmiştir.

Makedonya döneminde insan haklarına saygı, tarafsızlık ve uzlaşmadan değer tespit edilememiştir. Bağımsızlık/özgürlük 50, vatan sevgisi 26, demokrasi 7, adalet/adil olma 5, farklılıklara saygı duyma 2 ve eşitlikten 1 değer tespit edilmiştir.

Şekil 5. Siyasi değerlerin dönemlere göre karşılaştırılması

Siyasi değerlerin bulgularıyla Şekil 5 oluşturulmuştur. Buradan da görüldüğü üzere 34 sayılık Yugoslavya döneminde 191, 13 sayılık Makedonya döneminde ise 91 bulguya erişilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $191 \times 100 : 34 = \%561,76$ iken Makedonya döneminde $91 \times 100 : 13 = \%700$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%138,24$ 'lük bir farka rastlanmıştır. Bu fark Makedonya'nın yeni kurulan bir devlet olmasından kaynaklanmaktadır.

Tomurcuk dergisinde yer alan siyasi değerler başlığı altındaki alt değerlerden birkaç örnek aşağıda verilmiştir.

4.1.5.1 Adalet değeri

Adalet kavramı, bilindiği gibi “hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, doğruluk.” (TDK, 2011, s. 24) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımdan da anlaşıldığı gibi adalet toplumsal hayatımız için vazgeçilmez kavramlardandır. Hakkı ile haksızın ortaya çıkması adaletle sağlanır. Temel olarak adalet kavramı hukuk kurallarına uygunluğu içerir. İnsanların toplum içindeki davranışlarıyla alakalı olduğu için adalet, ahlak ve din kurallarıyla da ilişkilidir. Bu bakımdan çocuklara kazandırılması gereken en önemli değerlerdendir.

Tomurcuk dergisinin 1999’a ait dördüncü sayısında Muhittin Nalbantoğlu’ndan Masallar sayfası bulunmaktadır. Burada Kralın Armağanı masalı vardır. Bir kralın canı çok sıkılmaktadır. Türkü seven bir kraldır. Türkü dinlemek ister. Vezirini bunun için gönderir. Güzel türkü söyleyen birini bulmasını ister. Vezir bir kişiyi bulur. Bu kişi güzel Türkü söyleyen bir çobandır. Bunun üzerine kralın yanına giderken o gence şöyle söyler. 100 altın aldığın zaman yarısı benim, 50 altın senin 50 altın benim, der. Genç kabul eder. Vezir para kazanacağını düşünerek mutlu olur. Genç, kralın karşısına geçtiği zaman açlıktan ve heyecandan sesi titrer. Güzel türkü söyleyemez. Bunun üzerine kral 100 sopa cezası verir. 100 sopa cezasını genç bilmemektedir. Sonuçta genç 50 tane sopa yedikten sonra kalkar.

“- Vezirle biz böyle anlaştık. 100 altın olursa 50’sini ona verecektim. 100 sopa hak ettim, ellisini de veziriniz çekmelidir,

der. Bunun üzerine kral vezirin 50 sopayla cezalandırılmasını ister. Doğru söylediği için de genci şu cümlelerle mükâfatlandırır, vezirini de *hilekârlık* yaptığı için cezalandırır:

Genç türkücüye bir kese altın verdi, bir kat da kadifeden işlemeli elbise armağan etti.
Sonra:

- Seni sarayıma türkücü başı olarak alıyorum ! dedi.

Veziri de itimadını sarstığı hilekârlık yaptığı için sarayında uzaklaştırdı” (Tomurcuk, [4], 1999, s. 20-21).

Tomurcuk dergisinin 1999’a ait beşinci sayısında Nasrettin Hoca’dan Fıkralar sayfası bulunmaktadır. Burada Tokat Davası fıkrası vardır. Bu fıkrada Hoca yolda giderken bir kişi hocaya vurur. Bunun üzerine Hoca o kişiyi dava eder. Mahkeme kurulur. Kadı, Nasrettin Hoca’nın karşısındaki adamı kayırır. Bir tokat atmanın cezasının beş akça olduğunu söyler. Bunu söylerken de kaş göz işareti yapar. Bunun üzerine Nasrettin Hoca bunu anlar. Gider Kadı’nın ensesine bir tokat atar. Benim şimdi işim var, beş akçayı getirince sen ondan alırsın, der.

Burada karşımıza, asıl adaleti sağlaması gereken kadı'nın haksız davranışı eleştirilerek adil olma değeri öne çıkarılmıştır. Nasrettin Hoca, fıkrada Kadı'nın adil olmadığını anlayınca onu kendi aklınca şu cümlelerle cezalandırır:

“Adam çıkıp gitmiş ve bir daha geri dönmemiş. Hoca anlamış kadının adamı kayırdığını... Tutmuş, kadının ensesine okkalı bir tokat indirmiş. Ve şöyle konuşmuş:

Benim şimdi acele bir işim var. Adam gelince beş akçeyi sen al, senin olsun.”
(Tomurcuk, [5], 1999, s. 24)

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait sekizinci sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada yer alan Armağan öyküsünde Dilek, Didem, Ayla, Lina, Megi'nin olduğu bir arkadaş grubu vardır. Bu arkadaş grubu Türklere ve Makedonlardan oluşmaktadır. Mahallenin ortasında bir çeşme vardır ve çocuklar her zaman bu çeşmenin etrafında oynamaktadırlar. Çocukların arkadaşları Nermin ile Naci Türkiye'ye göçmüşlerdir. Onların yerine Dragana, Dragan kardeşler taşınmışlardır. Bu kardeşler Nermin ve Naci'nin yerini alamamışlardır. Bir sene geçmesine rağmen çocuklar bu kardeşlere bir türlü ısınamamışlardır. Bir gün Didem ve Dilek uyanırlar, kahvaltı ederken kapıları çalınır. Dilek kapıyı açar ve karşısında Dragana'yı görür ve Nermin ve Naci'den selam getirdiklerini söylerler. 23 Nisan'da Dragan ve Dragana halk oyunları ekibiyle Ankara'ya gitmişlerdir. Orada Naci ve Nerminlerin evinde kalmışlardır. Dillerini anlamasalar da gönül diliyle anlaşmışlardır. Naci ve Nermin, Dilek ve Didem'e hediyeler göndermişlerdir. Bu hediyeleri Dragan ve Dragana getirdikten sonra diğer arkadaşla olan ilişkileri iyiye doğru bir gelişme gösterir. Arkadaşların arasında dostluk başlamıştır.

Öykünün girişinde, oyunlarda bile haksızlığa dayanamayan çocuklar üzerinden adalet değeri şu cümlelerle yer alır:

“Lina dürüst, cana yakın bir çocuktur. Sevimli çocukların seve seve oynadıkları oyunlarında bile haksızlığa dayanamazdı. Hemen tepki gösterir dururdu. Megi ise daha dürüsttü. Adil olduğunu göstermek için değildi yaptıkları. Dilek, Didem ile Aylâ da hiç oyunbozanlık etmezlerdi. Hele Lina ve Megi gibi diğer arkadaşlarıyla çok iyi anlaşır geçinirlerdi” (Tomurcuk, [8], 1999, s. 4-5).

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait ikinci sayısında seçilmiş Ezop Masalları sayfası bulunmaktadır. Burada Dediği Dedik Başkan masalı vardır. Bir kurt başkan seçilmiştir. Artık hangi kurt ne avlarsa getirecek ve bütün kurtlar eşit oranda yiyeceklerdir. Böylece hiçbir kurt açlıktan ölmeyecektir. Bir eşek bunun çok güzel yasa olduğunu söylemiş, arkasından da:

“...Ne var ki, nasıl oluyor da bay başkan sen kendin dün avladığın hayvanları götürdün, saklıyorsun? Hadi onu da çıkar ortaya, hepiniz paylaşın” demiş. Bundan utanan kurt yasayı geri almış” (Tomurcuk, [2], 2003, s. 27).

denilerek yapılan yanlışlığa dikkat çekilmiştir. Böylece, yasayı koyanların ya da yasaları yürütenlerin önce bu yasalara uymaları gerektiği vurgulanmıştır.

Adalet/adil olma değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 3, 13 sayılı Makedonya döneminde ise 5 adet tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $3 \times 100 : 34 = \%8,82$ iken Makedonya döneminde $5 \times 100 : 13 = \%38,46$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerle Makedonya lehine $\%29,64$ 'lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.5.2 Bağımsızlık

Bağımsız “davranışlarını, tutumunu, girişimlerini herhangi bir gücün etkisinde kalmadan düzenleyebilen, özgür” (TDK, 2011, s. 226) olarak tanımlamıştır. Bağımsızlık bir milletin var olması, varlığını devam ettirmesi için bağımsızlık en önemli kriterlerdendir. Mehmet Akif Ersoy, Safahat’ın Altıncı Kitap’ı Âsım’da;

“Yumuşak başlı isem, kim dedi uysal koyunum?

Kesilir belki, fakat çekmeye gelmez boynum” (Ersoy, 1996, s. 401).

diyerek bağımsız olmamayı ölüme tercih etmektedir. Bağımsızlık/özgürlük değeri, Tomurcuk Dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 126 adet tespit edilmiştir. Bağımsızlık değeri Tomurcuk dergisinde önemli bir yere sahiptir. Aşağıda bağımsızlık/özgürlük değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1962 yılı ikinci sayısında yayınlanan Özgür Afrika başlıklı bir metin yer almaktadır. Burada Afrika kıtasının özellikleri anlatılmaktadır. Güneşin bol olduğu, bakır, pırlanta, altın gibi madenlerin olduğu anlatılmaktadır. Metinde Cezayir ile ilgili kısımda özgürlük değeri ön plana çıkmaktadır:

“Bugünlerde bizim yakın dostumuz olan Cezair milleti de kendi özgürlüğüne kavuştu, Cezair devleti kuruldu, bu devleti bütün ülkeler tanıdı” (Tomurcuk, [2], 1962, s. 11).

Tomurcuk dergisinin 1966 yılı ikinci sayısında yayınlanan Vidoe Podgoreç’in yazdığı Özgürlük adlı hikâyede, düşmana karşı birleşip savaşan halkın mücadelesi ve zaferi konu edilmiştir.

“Babalar, anneler, kardeşler beş yıl savştılar. Dağları aştılar, ovaları geçtiler, köyler, kentlere uğradılar. Halk askeri, partizanlar kazandı. Yeşil elbiseli askerler bu

yerlerden kovuldu, bir daha dönmek şartıyla. Onlar gittiler, yerine özgürlük geldi”
(Tomurcuk, [2], 1966, s. 1).

Tomurcuk Dergisinin 1967’ye ait üçüncü sayısında Fahri Kaya’ya ait Yıldız adlı şiirde şair;

“Dağlar bizim sular bizim
Tatlı öten kuşlar bizim
gökten bir yıldız da bizim.

mısralarıyla vatanını olabildiğince sahiplenmiş ve

Bunu yüksekte kopardık
Göksümüze çoktan taktık,
Asırlardır o bizimidir
Hür milletin sembolüdür” (Tomurcuk, [3], 1967, s. 16).

mısralarıyla ise vatanın bağımsızlığının ifadesi olan bayrağın anlamına işaret etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1968’e ait beşinci sayısında Ümit Yaşar Oğuzcan’a ait Barış şiirinde şair;

“Anlamıyorum
Şu Mavi Gökyüzünde
Ne İş Var Kara Bulutların
Gitsinler Efendim Gitsinler
Başka Yere Gitsinler

Mavi Biraz Daha Mavi” (Tomurcuk, [5], 1968, s. 5)

mısralarında gökyüzü ve bulut imgelerini kullanarak barışın büyüklüğüne ve evrenselliğine işaret etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1972 yılı, beşinci sayısında yayınlanan Fahri Kaya’ya ait Yıldız adlı şiirde; dağların, suların, öten kuşların, vatana ait unsurlar olduğu vurgulanarak

“Bunu yürekte kopardık
Göksümüze çoktan taktık
Yüzyıllardır o bizimidir
Hür milletin sembolüdür” (Tomurcuk, [5], 1972, s. 4).

Mısralarıyla da bağımsızlığın sembolü olan bayrağa işaret edilmiştir.

Bağımsızlık duygusu ve bunun için mücadele etmek onurlu insanların vazgeçmeyeceği bir duygu ve eylemdir.

Tomurcuk dergisinin 1974 yılı, ikinci sayısında yayımlanan İlhami Emin'e ait, 11 Ekim Masalı adlı denemede Makedonya'nın doğuş hikâyesi masal diliyle ortaya konulmuştur. Elde edilen özgürlük ile gelen güzellikler dile getirilmiştir.

“Yıkılan köprüler yerine yenileri hem de daha güzelleri dikildi, yeni fabrikalar, yeni kentler kuruldu.

Böylece canavarın sonu geldi...

11 Ekim Ala Kuşu'na sürekli ömür ile mutluluk, siz küçüklere ise özgürlük dolu çalışma, oyun ile dinlenmeler...” (Tomurcuk, [2], 1974, s. 2)

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, üçüncü sayısında yayımlanan Vladimir Nazor'un yazdığı Partizanlar Birlikte adlı hikâyede Tito ile bir askerin arasında geçen diyalog ve askerin özgürlük sevgisi ve arzusunu şu satırlarla dile getirmektedir:

“Bulduğum odaya Tito geldi.

-Bu savaşta, çok oda, çok yer değiştirdiniz. Belki burada da uzun uzun kalamayacağız, diye söylendi.

-Arkadaş Tito, öyle olmaz ki! Ben Dırvar'ı çok beğendim. Burada kalmayı öyle seviyorum ki, neredeyse hiç ayrılamayacağımı sanıyorum, dedim. Dırvar'ı yalnız güzel olduğu için değil, burada özgürlük savaşımızın başladığından seviyordum oysa...” (Tomurcuk, [3], 1976, s. 8-9)

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, üçüncü sayısında yayımlanan Mehmetali Hoca'nın Arnavutça'dan çevirdiği Özgürlük adlı şiirde, şair özgürlüğü kişiselleştirmiş ve onunla sohbet etmiştir.

“Ormana çıkıverdim

Çok arkadaş vuruldu, üzüldüm,

Senin için.

Ayrıca;

Ormana çıkıverdim,

En güzel çiçeği dermeye çalıştım,

Sana dair özgürlüğüm, senin için” (Tomurcuk, [3], 1976, s. 25).

Mısralarıyla özgürlük uğruna kendilerini feda eden kahramanlardan bahsedilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, dördüncü sayısında yayımlanan Fahri Ali'ye ait Devrim Gücü adlı şiirde şair:

“Ve sesimizdir

Ufuklara bağlanan,

Özgürlük hepimizindir

Bize huzur sağlayan!” (Tomurcuk, [4], 1976, s. 5)

Mısralarıyla, özgürlüğün ne denli yüce bir nimet olduğunu, huzurun ve güvenin başı olduğunu vurgulamıştır.

Tomurcuk dergisinin 1978 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Fahri Kaya'ya ait Piyoner Marşı adlı şiirde şair;

“Bayrağımız altında
Biz şen piyonerleriz
Okur, şarkı söyleriz
Hür ve mesut yaşarız.

Bugünün çalışkanı
Yarın sınır kahramını
Tito'nun askerleri
Biziz vatan çocukları” (Tomurcuk, [3], 1978, s. 4)

Mısralarıyla özgürlük ve bağımsızlığın verdiği mutluluk ifade edilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1978 yılı, altıncı sayısında yayımlanan Üştref Necelâ'ya ait Vatanım adlı şiirde şair;

“Kanlı alev içinde
Doğmuşum vatanım,
Düşman elindeyken
Al ateşle yanıyordun.

Dört yıl savaştan sonra
Beyaz güne kavuştun,
Zenginliğe büründün
Yuvam benim vatanım.

Bugün sende vatanım
Özgürlükte yaşarım,
Senin güzelliklerine
Hiçbir zaman doyamam” (Tomurcuk, [6], 1978, s. 30).

Mısralarıyla, vatanın ne denli büyük zorluklar yaşadığını ve bugünkü özgürlüğe kavuşmanın büyük bedeli olduğunu vurgulayarak, özgürlük duygusunu ortaya koymuştur.

Tomurcuk dergisinin 1979 yılı ikinci sayısında yayınlanan İlhami Emin'in yazdığı 11 Ekim adlı denemesinde yazar 11 Ekim 1944'te Makedonya'ya gelen özgürlüğü masalsi bir üslupla dile getirmeye çalışmıştır:

“1944 yılı sonlarına doğru, 1941, yılı 11 Ekim Alakuşu Makedonya'nın her yerine özgürlük ile yani yaşama kuşları getirdi.

Yıkılan köprüler yerine yenileri hem de daha güzelleri dikildi, yeni fabrikalar, yeni kentler kuruldu.

Böylece canavarın sonu geldi...” (Tomurcuk, [2], 1979, s. 2)

Bu hikayede de görüldüğü gibi özgürlük değeri verilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1980 yılı sekizinci sayısında yayınlanan Sebiya Nobırdalı'ya ait Tito adlı şiirde şair;

“Bizim vatanımızı kurtardın
Milletimiz için sen kan döktün
Savaşın durmadan, savaştın
Bu özgürlük için.

Sen insanlığın en iyisi
Barışın simgesi
Vatanın sesi

Özgürlük adı” (Tomurcuk, [8], 1980, s. 14)

mısralarıyla Tito'nun özgürlük ve barış aşkı dile getirilmiştir. Dolayısıyla özgürlük değeri işlenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1982 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Lilyana Voyvodiç'e ait Özgürlük adlı şiirde şair;

“Özgürlük güne aydınlık getirendir

Özgürlük büyüyen bir daldır

Kuş için, insan için.

Özgürlük incidir

Çağın midyeinden

Avuç ve gözler

Ve yükseklerle duyulan sözler

Özgürlük kan ve çiçektir

Ve gururlu yürek

Özgürlük vatan ve dünyadır

Özgürlük çocuğun kuş uçurduğudur

“Ve gök kızlar etrafında oyuncadır” (Tomurcuk, [3], 1982, s. 3).

Özgürlüğün kendisi için ifade ettiği anlamı dile getirirken, özgürlüğe olan sevgisini coşku ve heyecanla şiir diliyle işlemiştir.

Tomurcuk dergisinin 1982 yılı dokuzuncu-onuncu sayısında yayınlanan Şirizat Sadullah'ının yazdığı Yoldaş Tito'ya adlı şiirde;

“Tito çok sevimliydin

Bizi de sevindirdin

Dört yıl kanlı savaşta savaştın

Bugünkü özgürlük için” (Tomurcuk, [9-10], 1982, s. 8).

mırsalarında, Tito'nun özgürlük için mücadelesi ve bu yoldaki başarısı anlatılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1988 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Fahri Kaya'nın yazdığı Dedesini Dinlemişti adlı hikâyede, dedesinin özgürlük tanımından etkilenen Dilara, bir an dedesinin yokluğundan faydalanarak kendisine hediye edilen kuşun kafesini açarak onu özgürlüğüne kavuşturur. Dedesi bunu neden yaptığını sorduğunda, kuşu çok sevdiğini bu yüzden de onun ailesi ve sevdiklerinin yanında olması için yaptığını söylemiştir.

“Dedesi buna şaştı. Kısaca:

-Niye? – diye sordu.

-Nasıl niye? Sen az önce kuş da yakınları arasında bulunmasını ister... Kafeste özgür olmadığını söylemedin mi?... Mademki ben özgürüm, niye kuş da özgür olmasın? Ben senin sözlerini dinleyerek kuşu serbest ettim... Şimdi yakınları, arkadaşları arasında kimbilir ne kadar mutludur. Öyle değil mi?...

-Ama sen o kuşu çok seviyordun. Onu aldığımız gün o kadar çok sevinmiştin ki...

-Sevdiğim için... - dedi Dilara.

Dedesi sol eliyle sakalını okşayarak sadece:

-Evet! Haklısın! – diyebildi.

Yemek yemek için torunuyla birlikte mutfağa gittiler...” (Tomurcuk, [3], 1988, s. 16-17)

Tomurcuk dergisinin 1991 yılı 5. sayısında yayınlanan Ramize Durmuş'un yazdığı Özgürlük adlı şiirde, özgürlüğün çiçeğinin parlak, güvercininin canlı, bayrağının al, yuvasının tatlı olduğu söylenmiş ve özgürlüğün en tatlı söz olduğu ifade edilmiştir.

“Özgürlük yuvası tatlıdır

Kardeşlik birlik içinde yaşarken.

Kahramanları anmak ne güzel şeydir

Onların anıtlarını ziyater ederken” (Tomurcuk, [5], 1991, s. 32).

Bağımsızlık/özgürlük değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 76; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 50 değeri tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $76 \times 100 : 34 = \%223,52$ iken Makedonya döneminde $50 \times 100 : 13 = \%384,61$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%161,09$ 'luk bir farka rastlanmıştır.

4.1.5.3 Demokrasi

Demokrasi “halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimi” (TDK, 2011, s. 622)dir. Demokrasi değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 14 adet tespit edilmiştir. Aşağıda demokrasi değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1981 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Mladen Byaziç'in yazdığı Piyonerlerin Cumhuriyete Selamı adlı şiirde şair;

“Cumhuriyetimiz bizim
Yüreğimle sevinirim
Onurlu bayrağımı
Dalgaları durmadan” (Tomurcuk, [3], 1981, s. 7)

mırsalarında cumhuriyetin ilanı ile duyulan sevinç, gurur ve demokrasi heyecanı dile getirilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1981 yılı dokuzuncu ve onuncu sayısında yayınlanan Yugoslavya'da Sosyalist Özyönetim adlı denemede yazar, Tito'nun devrim, yönetim modelini, bizzat Tito'nun sözlerinden yola çıkarak anlatmıştır.

“-Bu yasa bugüne kadar (getirdiğimiz) çıkardığımız en demokratik belgeyi oluşturmaktadır. Bu belge sosyalist gerçeğimizi yansıtmaktadır...
O zaman Başkan Tito, önerilen yasadaki işçilerin kendi yönetim rolüne en demokratik bir şekilde sahip olduklarının görüldüğünü anlatmıştır” (Tomurcuk, [9-10], 1981, s. 18)

Tomurcuk dergisinin 1982 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Mladen Byaziç'e ait Piyonerlerin Cumhuriyete Selamı adlı şiire şair;

“Cumhuriyetimiz bizim
Yüreğimle sevinirim
Onurlu bayrağımı

Dalgalanır durmadan

Bahar güneşi gibi parıldar

Yıldızın senin

Vatanımız bizim

Ulusal kurtuluş savaşında doğdu” (Tomurcuk, [3], 1982, s. 2)

Cumhuriyetin üstünlüğü ve faziletini, ona duyduğu sevgiyi dile getirirken demokrasi vurgusu yapmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1982 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Labibe Bayram’a Cumhuriyet adlı şiirde şair;

“Yüzbinlerce yiğit er

Kanlı savaşta düştü

Senin için cumhuriyetim

Seni özgürlüğe kavuşturmak için

Biz bugünün küçükleri

Tito yolundan gideceğiz

Çalışırız, çalışırız

Her güçlüğü yeneceğiz.

Cumhuriyetim, cumhuriyetim

Dalgalansın bayrağın

Özgürlüğü bize veren

Şen yürekler hep çarpsın” (Tomurcuk, [3], 1982, s. 14).

Cumhuriyet ve demokrasi için yapılan fedakârlıklar, verilen bedeller ifade edildikten sonra, cumhuriyete ve demokrasiye sevgi ve bağlılık işlenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1983 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Recep Murat’ın yazdığı Cumhuriyatımız adlı şiirde şair;

“Kanla kurulur cumhuriyetler

Kanla yenilir düşman

Kanla kovulur yurtan hayinler” (Tomurcuk, [3], 1983, s. 2).

mısralarıyla cumhuriyetin ne denli zorluklarla kurulduğunu, bu yolda verilen mücadeleyi ve getirdiği demokrasinin güzelliklerini işlemiştir.

Tomurcuk dergisinin 1989 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Mladon Bzaviç'e ait Piyonerlerim Cumhuriyete Selamı adlı şiirinde şair;

“Cumhuriyetimiz bizim
Yüreğimle sevinirim
Onurlu bayrağın
Dalgaları durmadan.

Bahar güneşi gibi parıldar
Al yıldızın senin
Işınımız bizim
Halk kurtuluş savaşında doğdu

Al Yıldız parıldar
Çocuk yürekleri gibi temiz
Her gelen gün güçlü güçlü
Güzelliği yansır” (Tomurcuk, [3], 1989, s. 15).

Cumhuriyetin doğuşuyla, ülkesine gelen özgürlüğü, gururu ve huzuru dile getirmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait beşinci sayısında Tarihimizden sayfası bulunmaktadır. Burada Parlamenter Hayatımızın Başlangıç Tarihi metni vardır. Makedonya cumhuriyetinin kuruluşundan sonra tek partili sistem yürürlüktedir. 7 Ocak 1990 yılından itibaren çok partili sisteme geçiş yaşanmıştır. Bu metnin son kısmında;

“6 Ocak 1990 yılına dek çalışmalarını sürdüren tek partili meclis çalışmalarına son verilerek 7 Ocak 1990 yılında Makedonya Cumhuriyeti tarihinde ilk kez çok partili parlamento kurulmuş oldu. Sözü edilen tarih Makedonya Cumhuriyetinde önemle anılacak tarihi oluşturmaktadır” (Tomurcuk, [5], 1996, s. 24).

cümleleri metnin sonunu oluşturmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait sekizinci sayısında *Türkiye Cumhuriyeti'nin Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının 76. Yıl Dönümü Dolayısıyla* üst başlığıyla Daha Nice Bayramlara metni verilmiştir. Burada 23 Nisan 1920'de neler olduğu, bunun önemi anlatılmaktadır. Metindeki değer demokrasi değeridir. Bu değer olduğu mısralar;

“Ulusal egemenlik bütün ulusun yönetime katılması demektir. İşte 23 Nisan 1920'de Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türkiye Cumhuriyeti'nin her tarafından seçilerek gelen milletvekillerinden oluşmuştur. Böylece birinci TBMM kurulmuş ve millet kendi kendini yönetmeye başlamıştır” (Tomurcuk, [8], 1996, s. 24)

mısralarından anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait birinci sayısında Okulda Demokrasi sayfası vardır. Burada Sınıfta İş Bölümü metni bulunmaktadır. Sınıfta kuralların belirlenmesi, iş bölümü yapılmasına bağlı olduğu söylenmektedir. Ayrıca bu sınıftaki işleri kimlerin yapacağı da yine seçimle belirtilenecektir. Demokrasi değeri ön plandadır.

“Sınıf başkanı, seçimle iş başına gelir. İsteyen arkadaşlarımız sınıf başkanlığına aday olurlar. en çok oy alan aday sınıf başkanı seçilir. Başkan seçilen kişi sınıfa teşekkür eder. Diğer arkadaşları da başkanı kutlarlar” (Tomurcuk, [1], 2003, s. 34).

cümlelerinde demokrasi değeri ön plandadır.

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait ikinci sayısında Güzel Anadilimiz Türkçe'mizi Sevelim sayfası bulunmaktadır. Burada Cumhuriyet Ne Demektir? metni vardır. Öğretmenin Cumhuriyet Bayramı'nı anlatması konu edilmektedir. Cumhuriyetin ne olduğunu anlatır. Daha sonra da cumhuriyetle ilgili bir ödev verir. Verilen ödevlerden de cumhuriyetle ilgili bir yarışma düzenlenir. Metinlerden birinci seçilir. Yazarımızın metni ikinci olmuştur. Ayrıca metnin sonunda *Anlam* başlığıyla üç soru, *Anlatım* başlığıyla da dört soru sorulmuştur. Metinde karşımıza çıkan değer demokrasi değeridir.

“Cumhuriyet yönetimi, halkın kendi kendisini yönetmesidir. Yer yüzündeki en iyi yönetim şeklidir. İnsanlar kanun önünde eşittir. Devletimiz, yalnız halkın seçtiği meclis tarafından yönetilir” (Tomurcuk, [2], 2003, s. 16).

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait sekizinci sayısında Türkiye Şiiri sayfası vardır. Burada 23 Nisan şiiri bulunmaktadır. Şiir üç dörtlükten oluşur. Birinci dörtlük;

“Egemenlik yurduma

23 Nisan'da geldi

Türkün ölmez gür sesi

Bugün tekrar yükseldi” (Tomurcuk, [8], 2003, s. 7).

mısralarıyla demokrasi değeri ön plana çıkmaktadır.

Demokrasi değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 7; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 7 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $7 \times 100 : 34 = \%20,58$ iken Makedonya döneminde $7 \times 100 : 13 = \%53,84$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%33,26$ 'lık bir farka rastlanmıştır.

4.1.5.4 Eşitlik

Sözlükte eşit “Aynı haklardan yararlanan, aynı düzeyde olan (kimse)” (TDK, 2011, s. 824) şeklinde ikinci anlam olarak geçmektedir. Eşitlik değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 1 adet tespit edilmiştir. Aşağıda eşitlik değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1999’a ait beşinci sayısında Türk Kadını ve Atatürk şiiri bulunmaktadır. Burada Türk kadınının soğuk sıcak demeden cepheye gidip savaştığını doktor ya da öğretmen olmadığını, o zamana kadar çocuk doğurup hamur yoğurduğu hakkında bilgiler verilmektedir. Atatürk’ten sonra sanatta bilimde Türk kadını toplumda önemli yerlere gelmeye başlamıştır. Bu şiirin genelinde eşitlik değeri ön plandadır.

“Şimdi ülkenin yazgısında o var...
Sanatta, bilimde, topluma katkısında
Türk kadını var.
Aydın, erdemli, yüce
İnanmış Atatürk’e” (Tomurcuk, [5], 1999, s. 8).

mısraları şiirin son bendidir.

Eşitlik değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde değer tespit edilemezken 13 sayılı Makedonya döneminde ise 1 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $0 \times 100 : 34 = \%0$ iken Makedonya döneminde $1 \times 100 : 13 = \%7,69$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%7,69$ ’luk bir farka rastlanmıştır.

4.1.5.5 Farklılıklara saygı duyma

Fark kelime olarak “bir kimse veya nesnenin bir başkasıyla karıştırılmamasını sağlayan ayrılık, benzer şeyleri birbirinden ayıran özellik, başkalık, ayırım” (TDK, 2011, s. 851) anlamına gelmektedir. İnsanların birbirlerinin ırk, dil, din, fikir, giyim tarzı, hastalık gibi farklılıklarına saygı gösterebilmesi için küçük yaşlardan itibaren verilen değerler içerisinde kendisinden olmayanlara saygı duymak olmalıdır. Toplum içindeki farklılıkları toplumsal zenginlik olarak görmek önemlidir. İkili ilişkilerde de insanların olaylara bakış açıları

farklılık gösterebilir. Çocukluk döneminden itibaren bu gibi farklılıkların olağan olduğu ve saygı duyulması gerektiği öğretilmelidir. Farklılıklara saygı duyma değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 7 adet tespit edilmiştir. Aşağıda farklılıklara saygı duyma değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1958'e ait ikinci sayısındaki Analar adlı metinde kurt, tavşan, ayıcık ve tilki yavrularının arkadaşlıkları anlatılmaktadır. Annelerini kaybeden yavrulara merhamet eden anne sincabın durumunu anlatmaktadır.

“-Anlaşılan ben size ana olamayacağım! dedisincap, iyisi gidin analarınızı arayınız, onlar size sevdiğiniz yemekleri bulsunlar, versinler” (Tomurcuk, [2], 1958, s. 13-14).

cümleleri ile farklılıkları kabul etme ve onlara saygı duyma değeri verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1958'e ait onuncu sayısında Beyaz ve Kara Kuzu metninde çoban ve çocukları arasında geçen olay anlatılmaktadır. Çobanın koyunları kuzular. Çocuklar çok sevinir ve;

“-Bunlara biz bakalım olur mu?

derler. Ertesi gün kuzulara bakmaya giderler. Kuzuların biri kara diğeri beyazdır. Çocuklar kara kuzuyu beğenmezler, beyaz için çekişmeye başlarlar. Babası bunu anlayınca kara kuzunun annesinin yanına gider ve çocuklarına;

-Göresiniz ki, kara koyun da beyaz koyun gibi beyaz süt verir” (Tomurcuk, [10], 1958, s. 7).

der. Babaları bu öyküde çocuklarına farklılıkları hor görmemeyi, onlara saygı göstermeyi öğretmek istemektedir. Kuzuların renkeleri farklı olsa da ikisi de sevilmelidir. Gerçek hayatta da öğrenciler arkadaşlarının farklı yönleri ile alay etmemeli, onların kalbini kırmamalıdır. Her insana bütün farklılıkları ile saygı duyulmalıdır.

Tomurcuk dergisinin 1959'a ait altıncı sayısında yer alan Köyden Gelen Misafir adlı metinde Mehmet ve Tahir'in öyküsü anlatılmaktadır. Öyküde Tahir köyde yaşayan bir ailenin çocuğudur. Mehmet ise Tahir'in babasının bir dostunun çocuğudur. Tahir biraz çekingen bir çocuktur. Mehmet ile sohbet etmeye başlayınca açılır. Mehmet şehirde olan imkânlardan bahseder, Tahir de köyde olanlardan. Böylece Mehmet ve Tahir şehirde olanların köyde olmadığını, köyde olanların da şehirde olmadığını anlar. Farklılıklarına saygı duyar ve ayrılmaz iki dost olurlar.

“Çok doğru, dedi bizde olanlar onlarda yok, onlarda olanlar bizde yok. Ne iyi!

Kızgınlığı geçti, ellerini uzattı, kucaklaştılar, böylece Mehmet ile Tahir ayrılmaz iki dost oldular” (Tomurcuk, [6], 1959, 4-5).

cümleleri ile farklılıklara saygı duyma değeri ön plana çıkarılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1984 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Avni Abdullah’ın yazdığı Tebrik Anamariya’yı Seviyor adlı hikayede, Tebrik adlı çocuğun Anamariya’ya olan sevgisi mahalle sakinlerinin hoşuna gitmiştir. Fakat mahallenin çocukları Tebrik’in Anamariya’ya yazdığı

“Tebrik Anamariya’yı seviyor
sözünün üstünü çizerek

Biz Anamariya’yı sevmiyoruz.

yazmışlardı. Buna başta Tebrik olmak üzere mahalle sakinleri çok üzülmüşlerdi. Çocuklar daha sonra yaptıkları yanlışları fark ederek

Anamariya’dan özür dileriz” (Tomurcuk, [3], 1984, s. 8-9)
yazarak pişmanlıklarını dile getirmişlerdi. Tebrik, Anamariya, Erdin, Akan, Lupço, Agim isimli çocuklar üzerinden farklılıklara dikkat çekilmiş ve birlikte mutlu olabilecekleri anlatılmıştır. Farklılıklara saygı değeri verilmek istenmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı sekizinci sayısında yayınlanan Altay Suroy’un yazdığı Birlik adlı hikâyede, Küçük Bilge’nin defterine yazdığı bir ve sıfırın kavgası anlatılmıştır. Birbirlerinden farklı özellikleri olan bu iki rakam üstün özelliklerini birbirlerine kabul edinmek için kavga etmektedir. Küçük Bilge araya girerek birlikte bir değer ifade ettiklerini onlara söyleyerek arayı bulur ve sayılar kardeş olduklarını hatırlar. Hikayede birbirimizin farklılıklarını bilerek ve onlara saygı duyarak bir şeyler başarılacağı anlatılmıştır (Tomurcuk, [8], 1985, s. 13).

Tomurcuk dergisinin 1995’e ait birinci sayısında yer alan Zoki Poki bölümünde resimli öykü bulunmaktadır. Öykünün başlığı Resim’dir. Çizeri İsmet Ramiçeviç’tir. Burada Zoki Poki’yle babasının evde resim çizmesi anlatılmaktadır. Babası zokiye çizdiği resmi nasıl boyayacağını anlatmaktadır fakat Zoki;

“Bunu beğenmedi tekrar çizmeye ve boyamaya başladı resmini.
bölümlerinden Zoki’nin babasının yönlendirmelerine uymadığını görmekteyiz. Babasının yönlendirmelerini beğenmiyor:

- Yavrum, dedi, babası, otlar ancak kurduğu zaman sarıdır, gülererek anlatmaya başladı: Bahçedeki otlar taze olduğu için bak, yeşildir, yemyeşildir şimdi. Haydi otları yeşil boya da çizdiğin resim kusursuz olsun.

demektedir.

Ama Zoki Poki'nin artık resim çizmeyi gönlü çekmediği için:

- Baba, babacığım, dedi, kabahat bende değil, ben resmi tamamlayıncaya kadar, kurudu. Ne olur otlar sarı kalsın" (Tomurcuk, [1], 1995, s. 18-19).

der. Burada farklılıklara saygı değeri verilmek istenmiştir. Zoki'nin istediği renklerde resmi boyamasına babası itiraz etmektedir. En sonunda Zoki istediği şekilde resmi boyayıp sokağa oynamaya çıkmıştır. Farklara saygı değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 2000'e ait sekizinci sayısında Türkiye Öyküsü sayfası vardır. Burada Aksak Ali öyküsü bulunmaktadır. Ali'nin bir ayağı diğerinde kısa olduğu için yürürken aksamaktadır. Öğrenciler Ali'ye gülmektedirler. Aksak Ali, diye dalga geçerler. Ali merdivenden çıkarken çok yavaş çıkmaktadır. Diğer öğrenciler pencereden Ali geç kaldın, diye gülmeye başlarlar. Öğretmen bunu görür. Gülen çocukların içinde gözlüklü bir çocuk vardır. Öğretmen derste gözlüklü çocuğun gözlüğünü alır. Pencereden ne gördüyse onu tarif etmesini ister. Çocuk pencereyi zor bulur. Uzağı göremediği için de hiçbir şekilde, hiçbir şeyi tarif edemez. Bunun üzerine öğretmen başkalarının farklılıkları ile eksikleri ile dalga geçilmez, diye çocuklara öğüt verir. Her öğrencinin farklı şeylerde yeteneği olduğunu anlatır. Ali'nin yeteneğinin de öykü yazmak olduğunu söyler. Ali yazdığı bir öyküyü sınıfta okuyunca bütün arkadaşları Ali'yi alkışlarlar, tebrik ederler. Arkadaşları artık Ali'ye Aksak Ali demezler. Öykücü Ali derler.

Burada karşımıza çıkan değer farklılıklara saygı duyma değeridir.

"Aksak Ali okumaya başladı. Öykünün adı *Ali'nin Özlemi* idi. Bu öyküde, kendisi gibi sakat olanların dışlanmadığı bir ülkeyi anlatmıştı. Orada herkes sakatlarla uyum içinde yaşıyor uyum içinde yaşıyor, birlikte çalışıp birlikte oynuyorlardı. Binalarda, parklarda, sinema ve tiyatrolarda, spor alanlarında, daha birçok yerde sakatlara kolaylık sağlayacak düzenlemeler yapılmıştı" (Tomurcuk, [8], 2000, s. 12-13)

Bu cümlelerden farklılıklara saygı değerinin verilmek istendiği anlaşılmaktadır.

Farklılıklara saygı duyma değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 5; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 2 adet tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $5 \times 100 : 34 = \% 14,70$ iken Makedonya döneminde $2 \times 100 : 13 = \% 15,38$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\% 0,68$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.5.6 İnsan haklarına saygı

İnsan haklarına saygı değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde ve 13 sayılı Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir.

4.1.5.7 Tarafsızlık

Tarafın kelime anlamı “istekleri, düşünceleri karşıt olan iki kişiden veya iki topluluktan her biri” (TDK, 2011, s. 2267) olarak geçmektedir. Tarafsızlık değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde ve 13 sayılı Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir.

4.1.5.8 Uzlaşma

Uzlaşmak “aralarındaki düşünce veya çıkar ayrılığını, karşılıklı ödünlerle kaldırarak uyuşmak, karşılıklı anlaşmak ve mutabık kalmak” (TDK, 2011, s. 2437) olarak tanımlanmıştır. Bireyler küçük yaşlarda kendi söylediğinde inat etmeyip başkalarını dinlemeyi öğrenmelidir. Başkalarını dinlemek, uzlaşmacı olmak bireylere erken yaşlarda kazandırılmalıdır. Bu şekilde yetiştirilmeyen bireyler hayatlarında uzlaşmadan uzak, agresif bir hayat sürerler. Bu kişiler devletin önemli kademelerinde görev aldıklarında da aynı hâllerini devam ettirirler ve bu hâl devlet ilişkilerine de zarar verebilir. İnsan hayatının her aşamasında uyumlu ve uzlaşmacı olmalıdır. Gabriel Garcia Marquez’in Yüzyıllık Yalnızlık romanında uzlaşmanın değeri çarpıcı bir cümle ile belirtilmektedir;

“Bir dakikalık uzlaşma, ömür boyu arkadaşlıktan daha değerlidir” (Marquez, 2015, s. 315).

Tomurcuk dergisinin erişilebilen sayılarının tamamında sorumluluk değerine rastlanmamıştır. Bu durum Tomurcuk dergisini bir eksikliği olarak görülebilir.

4.1.5.9 Vatan sevgisi

Vatan yani yurt “bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası”dır (TDK, 2011, s. 2617). Topluların maddî ve manevî varlıklarını sürdürmeleri için vatanlarının olması gerekmektedir. Bir insan topluluğu olmadan devletin varlığından, vatan olmadan da devletin varlığından bahsedilemez. Bir toprak parçasının vatan olabilmesi için uğruna can verilmesi gerekmektedir. Vatanı uğruna can veren insanlar *kahraman* olarak nitelenmektedir. Şair Mithat Cemal Kuntay’ın dediği gibi;

“Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır

Toprak eğer uğruna ölen varsa vatandır” (Anday, 1971, s.69).

Vatan sevgisi değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 125 adet tespit edilmiştir. Aşağıda vatan sevgisi değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1959’a ikinci sayısında Uç Şahinim şiiri yer almaktadır. Şahin yırtıcı bir kuş olmasına rağmen insanlar tarafından evcilleştirilen bir kuştur. Şahin çok iyi görür, çok hızlıdır ve çok iyi avcıdır. Bu özellikleri ile insanların her zaman dikkatini çekmiştir. Şahin sahibi olmak zenginlik, gösteriş ve gücün simgesi olarak kullanılmaktadır. Bu şiirde güç simgesi olarak şahin kullanılmıştır. Şahin göklerde uçtuğunda hayata neşe kattığı anlatılmaktadır;

“Neşe getir, in koluma

En sevgili kuş gibi.

Şahin göklerde uçtukça insanlara güven vermektedir. Ayrıca şair şahine;

Uç şahinim, çok yüksek uç

Düz yolunu şaşırma,

mısraları ile öğüt vermektedir. Şiirin son mısrasında

Vatan birdir, unutma” (Tomurcuk, [2], 1959, s.3).

diyerek vatan sevgisini vermek istemiştir.

Tomurcuk dergisinin 1963’e ait üçüncü sayısında yayınlanan Nusret Dişo Ülkü’ye ait Yurt Çocukları adlı şiirde şair;

“Bu günün genci yarının eri

Düşmana vermez bir karış yeri

İnançla coşmuş parlak gözleri

Kimseden yılmaz yurt çocukları” (Tomurcuk, [3], 1963, s. 6).

mısralarında düşmana karşı vatanın bütünlüğünün korunması yolunda korkusuzca ve inançla savunma yapan yurt çocuklarının vatan sevgisi ortaya konmuştur.

Tomurcuk dergisinin 1965’e ait üçüncü sayısında yayınlanan Dragan Lukiç’in yazdığı Gülten Yurdunu Selamlıyor adlı öyküde babasıyla tren yolculuğu yapan Gülten’in yol üzerinde karşılaştığı insanlara ve gördüğü ağaçlara, kuşlara, bitkilere selam vermesi anlatılmıştır. Gülten’in bu selamında vatan topraklarının içinde bulunan her varlığa karşı derin sevgisi işlenmiştir.

“-Buğdayları, kuşları, ormanları, çocukları, inekleri, yeli, dereleri, bulutları selâmlıyorum-diyerek soluk aldı Gülten, kimi bir, kimi öbür, kimi de her iki eliyle toplu olarak bütün yurdumuzu selâmlamak istiyor, selâmlıyordu” (Tomurcuk, [3], 1965, s. 5)

Tomurcuk dergisinin 1968 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Bayram İbrahim’e ait Vatan adlı şiirde şair;

“Her parça toprağı içinde yatar
Her rengi damarlarımın kanıdır
Uyusam seni rüya görürüm
Uyansam seni özlemiş bulurum.

Her parça toprağını senin
İçime her gün teneffüs ederim
Sende gençlik, şeref, şan sende
Seninle varım vatan” (Tomurcuk, [3], 1968, s. 1).

mısralarında vatan ile kendi varlığı arasında ilgi kurarak vatanın varlığını kendi varlığının devamı olduğuna işaret etmiştir. Bu hikayede vatan sevgisi değeri işlenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1974 yılı, üçüncü sayısında yayımlanan Nusret Dişo Ülkü’ye ait, Yurt Sevgisi adlı şiirde şair yurduna olan sevgisini annesiyle, bayrağına olan sevgisini babasıyla olan sevgi bağıyla kıyaslarken, Sonsuza dek vatanına olan sevgisinin devam edeceğinin altını çiziyor.

“Babam kadar bayrağı severim
Anam kadar anayurdumu,
Ancak dünya durdu mu,
Anayurdumdan vazgeçerim

Bayrağım dalga dalga

Anayurdum ulu yüce,

Dünyam alafranga

Ermişiz erişilmez güce” (Tomurcuk, [3], 1974, s. 16).

Tomurcuk dergisinin 1975 yılı, dördüncü sayısında yayımlanan Hasan Mercan’ın yazdığı Buz Dede’nin Sevinci adlı tiyatro eserinde, öğretmenin öğrencileri arasındaki diyalogda, yurt şiirinin kime ait olduğunu sorması sahnelenmiştir: Ayrıca Nusret Dişo Ülkü’nün Aradığım şiirinden de mısralar okunur.

“Çocuk : *Yurt* adlı şiirin son dördlüğünü bilirim, öğretmenim.

Öğretmen: Dinleyelim.

Çocuk: Bunlar için yerde yatan

Can vermiştir senin baban,

Ona benzer kahramanlar

Bunu bize bıraktılar.

Öğretmen: Aferin! (Çocuk oturunca, saatine bakar): Buz Dedenin gelmesine az kaldı daha, evet, bir şiir daha ezbere söyleyecek kadar vaktimiz var. Kim söyleyecek?

Kızcağız: Ben öğretmenim. (Kalkar). Ben Nusret Dişo Ülkü’nün *Aradığım* şiirinin son dördlüğünü söyleyeceğim. (Başlar)

İnsanlardan tek bir şey ararım:

Kılına kadar yolunu izlesin,

Tito desin haykırmaya başlayan delikanlılar.

Seni yetiştiren babaya öbür babalar benzesin!” (Tomurcuk, [4], 1975, s. 11-12)

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, beşinci sayısında yayımlanan Yugoslavya’nın En Genç Kahramanları köşesinde, İbe Palikuça’nın hayat hikâyesi anlatılmıştır.

“Partizanlar Debre’den ayrılmak zorunda kalınca İbe tüfeği alıp dağa çıkmış. Kendi yiğitliğiyle, yurtseverliğiyle savaşçılarca çok seviliyordu. Fakat dağa ağır vazifeleri görmesi ereğiyle yeniden Debre’ye dönmesi için emir buyrulmuştu. İbe de aynı işi ustaca görmeye koyulmuştu. Etrafına gençleri ve Kadınları toplamıştı. Fakat düşmanın ondan da kuşkulandığını hissedince yeniden dağa kaçmak zorunda kalmıştı. Altıncı Arnavut çetesine sığınmıştı. Siyasi komiser yardımcısı olmuştu

1944 yılında Alman ile Balistler tarafından hücumu uğrayan çetesinde yiğitliği tarihe değerdi. Hücum, savaş derken, İbe Kahramanca da ölmüştü” (Tomurcuk, [5], 1976, s. 2).

İbe Palikuça ve diğer kahramanlar olmasaydı vatanın düşmandan kurtarılması asla mümkün olmazdı. Gelecek nesiller onları her zaman minnetle anacaklardır.

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, onuncu sayısında yayımlanan Genç Halk Kahramanları Köşesinde J. Curoviç'e göre Albina Mali-Hoçevâr'ın hayat hiâkyesi anlatılmıştır. Albina'nın Yiğitliği, yardımseverliği ve cesareti vurgulanmıştır.

“Onun yiğitliğiyle savaşçılar övünüyor, yarahlara gösterdiği yardımlarını dilden dile taşıyorlardı. Düşmanlara daima karşı geliyor, ustaca kurşun sıkıyordu.

-Ya sen, ya ben! – diyordu düşmana.

- Albina, kendini kurtar! – diyorlardı.

Genç Albina her adımda hayatını yitirebilirdi bu gibi tehlikelerde. Oysa, yaralıları asla yalnız bırakmak istemiyordu.

Otuzdan fazla yarası vardı yininde (vücudunda) iyi ama, zayıf, sıska kızacağz hepsine dayanıyor, ele verilmiyordu. Turyak hücumun da, makinalı tüfeğiyle düşman ablukasını kırmış, partizanlara kazanç getirmişti” (Tomurcuk, [10], 1976, s. 2).

Albina, diğer savaşçılar gibi vatani uğruna gözünü kırpmadan canını ortaya koymuştu.

Tomurcuk dergisinin 1979 yılı birinci sayısında yayınlanan Gligor Poposki'nin yazdığı Anne Bekliyor adlı hikâyede, yaşlı bir kadının yoldan geçen askerlerin içinden yırtılmış çorapları ve kopuk çarıkları olan askere seslenerek:

“-Oğlum! Bağırıldı kadın. Kalkıp delikanlının ellinden tuttu. Bunu al, çoraplar ve çarık var içinde. Benim senin gibi bir oğlum var giyin.

Delikanlı durdu. Torbayı aldı, kadına bakıp söyledi:

-Teşekkür ederim anneciğim, teşekkür ederim!

Yaşlı kadının ellerinden iyice sıktı ve erleri yetişmeye acele etti.

Kadın yolda yalnız kaldı, gözyaşlarını silerken, erlerinuzaklaştığını seyrediyordu” (Tomurcuk, [1], 1979, s. 11).

Burada, yaşlı kadının vatan sevgisini, bir anne yüreğiyle ortaya koyduğunu görüyoruz. Bu hikâyede vatan dsevgisi değeri vurgulanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1983 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Bürhan Pervançe'nin yazdığı Yurdum adlı şiirde şair;

“Benim güzel şirin yurdum

Kollarında doğdum büyüdüm

Bu yaşamı, bu özgürlüğü

Hepsini sende öğrendim” (Tomurcuk, [3], 1983, s. 3).

mısralarında yurduna olan sevgisini coşkuyla dile getirirken, özgürlüğü yurdundan öğrendiğini, yaşamın anlamını yurduyla kavradığını ve ona olan minnetarlığını ifade etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1984 yılı birinci sayısında yayınlanan Jivko Lazarevski'nın yazdığı Ah Be Hristo adlı hikayede;

“Bizi düşmanlar sarmıştı. İşte çizmeye benziyen bu ülkede, faşizm almış yürümüş.
Buysa işçi sınıfı ve proleterlerin en büyük tehlikesidir” (Tomurcuk, [1], 1984, s. 6).

cümleleri ile faşizm tehlikesinin altı çizilmiştir.

Hikayede Hristo arkadaşlarına faşist ülkeleri anlatarak bu ülkeler karşı arkadaşlarını bilgilendirmiştir. Hikayede Hristo devletine, ülkesine ve ideolojisine sahip çıkan ve etrafını bilgilendiren idealize edilmiş bir tiptir.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait üçüncü sayısında yer alan Güzel Yurdum şiirinin şairi Şükrü Ramo'dur. Şükrü Ramo'nun bu şiiri dört dörtlükten oluşmaktadır ve şiirde ülkesini çok seven birisi ülkesinin ovalarından, dağından, ormanından, sularından, toprağından, göllerinden bahsetmektedir. Bu metinde aynı zamanda doğa sevgisi de vardır ama vatan sevgisi ön plana çıkan değerdir. Şiirin her dörtlüğü;

“Güzel yurdum boydan boya” (Tomurcuk, [3], 1994, s. 16)
mısrası ile başlamaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait dördüncü sayısında yer alan Köyümüzün Her Şeyi Var şiirinde vatan sevgisi teması işlenmektedir. Şiir iki dörtlük, iki üçlükten oluşmaktadır. Memleketinde okul, çeşmeler, değirmen bulunmaktadır ve şair memleketini sevmektedir. Son üçlükte;

“Ovası yakın
Suları gümüş
Toprağı altın” (Tomurcuk, [4], 1994, s. 4).

mısralarında vatan sevgisi değeri işlenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait altıncı sayısında Sizin Sayfanız bulunmaktadır. Burada Köyüm şiiri yer almaktadır. Köyüm şiiri üç dörtlükten oluşur. Şiirin genelinde vatan sevgisi değeri işlenmektedir.

“Ne güzelsin küçük köyüm
Sana eş his var mı bilmem
Sende doğdum,sende büyüdüm
Sende hayat görüyorum” (Tomurcuk, [6], 1996, s. 30).

mısraları şiirin ilk mısralarıdır.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait altıncı sayısında Sizin Sayfanız bulunmaktadır. Burada Doğum Yerim şiiri vardır. Doğum yerinin çiçekler kadar güzel, su kadar berrak olduğunu, parlak ve bembeyaz olduğunu rengarenk çiçeklerinin ve berrak nehirlerinin olduğunu söyleyen şair; son üçlükte;

“Gözlerim gibi korurum
Annemi sevdiğim gibi severim
Güzel şirin doğum yerimi” (Tomurcuk, [6], 1997, s. 31)

mısralarıyla bitirmektedir. Vatan sevgisi değeri ön plandadır.

Tomurcuk dergisinin 1998'e ait ikinci sayısında Türkiye Şiiri sayfası bulunmaktadır. Bu sayfada Türkiyem şiiri vardır. Bu şiir altı bentten oluşmaktadır. Anadolu'yu çok sevdiğini ve karış karış her yerini dolaştığını anlatmaktadır şair. Gül bahçeleri, mavi göller, hür insanlar, yanık türküler, ezgiler bulunmaktadır. Şiirin son iki dördlüğünde vatan sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

“Nasıl övmem,
Nasıl seni
Her bucağın
Birer cennet
Çağıl çağıl
Irmakların,
Şehirlerin
Güliden demet.

Ey Türkiyem,
Güzel yurdum,
Anadolum.
Nasıl övmem,
Nasıl seni,
Vatanımsın,
Canımsın sen,
Nasıl sevmem” (Tomurcuk, [2], 1998, s. 7).

mısraları şiirin son iki bendindedir.

Tomurcuk dergisinin 1998'e ait üçüncü sayısında Güzel Yurdum şiiri bulunmaktadır. Bu şiirde vatan sevgisi değeri verilmiştir. Şiir dört dördlükten oluşmaktadır. Vatandaki bu sular bereketli topraklar, göller ve çalışkan öğrenciler anlatılmaktadır.

“Güzel yurdum boydan boya
Ovalarla doludur
Dağı taşı her köşesi
Ormanlarla süslüdür” (Tomurcuk, [3], 1998, s. 4).

şiiirin ilk dörütlüğüdür.

Tomurcuk dergisinin 1998’e ait üçüncü sayısında Köyümüzün Her Şeyi Var şiiiri vardır. Burada bir köy tarif edilmektedir. Okulu, bahçesi, değirmi, ovası, suları, toprağı altın bir köy tarif edilmektedir. Burada vatan sevgisi değeri ön plandadır. Şiiir dört bentten oluşmaktadır.

“Salt bir görseniz
Ah köyümüzü
Her şeyi vardır
Ama her şeyi” (Tomurcuk, [3], 1998, s. 6).

mısraları şiiirin ilk bendindedir.

Tomurcuk dergisinin 1999’a ait birinci sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Uçuş öyküsü yer almaktadır. Bu öyküde Dilek ailenin en küçük çocuğudur. Kendisinden iki büyük ağabeyi vardır. Erkin ve Vergin en büyük çocuktur. Erkin ağabeyi çok savruk dağınık bir ağabeydir. Vergin ağabeyi ise tam tersine kurallı, odası çok tertipli, düzenli bir çocuktur. Dilek ailenin en küçük çocuğı ve tek kız çocuğı olduğı için diğierlerinden farklılık göstermektedir. Dilek dışarda bir uçak sesi duyduğı zaman eve gelip koltuğa gömölüp ağlamaya başlamaktadır. Dilek uçaklardan çok korkmaktadır. Bunun nedeni de Saraybosna’daki savaşta uçakların bomba attığını öğrenmesidir. Her uçak geçişinde bu şekilde savaşta olduğunu düşünmektedir. Bunu anlayan Ergin kardeşinin uçak korkusunu yenmesi için onu oyuncak uçaklarıyla oynatmaya çalışmaktadır. Fakat bu durum Dilek için bir çare olmaz. Babası da duyar Dilek’in bu durumunu. Annesi de öğrenir uçak korkusunu. Üzürlüler, daha sonra Dilek’in uçak korkusunu yenmesi için yaptıkları hiçbir şey fayda vermez. Dilek anaokulundayken baleye başlamıştır. Bale onun için sürekli oynadığı bir oyun hâline gelmiştir. 23 Nisan’da okul grubuyla Ankara’ya gideceklerdir. Dilek annesine, babasına bunu söyler. Hepsi de çok mutlu olurlar. Türkiye’ye gideceğı için daha sonra Dilek’in bütün hazırlıkları tamamlanır. Uçakla gideceğı için ailesi çok tedirgin olmaktadır. Dilek’in ilk uçak yolculuğudur. Ailesinden kimse yanında bulunmamaktadır. Telaş ve endişe içerisinde havaalanına giderler. Havaalanında Dilek uçağı bindikten sonra hiçbir şekilde korku duymaz. Uçak korkusunu yenmiş olur.

Burada karşımıza çıkan diğer bir değer de vatan sevgisi değeridir.

“Dilek’in bu sözlerini duyan annesi mutluydu. Sevincini belli etmemek için bir süre direndi. Sonra kızını severek duygularını dile getirdi. Hele, Ankara’da 23 Nisan Uluslararası Çocuk Şenliğine katılması başka bir onur kaynağıydı. Anavatan Türkiye’imizde yaşamakta olduğumuz vatanımızı temsil edecek... Gerçekte mutluluk verici bir olay” (Tomurcuk, [1], 1999, s. 4-5).

mısralarından vatan sevgisi değerinin ön planda olduğunu görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 2001’e ait dördüncü sayısında Sizin Sayfanız vardır. Burada Türkiyem şiiri bulunmaktadır. Şiirde vatan sevgisi değeri verilmiştir.

“İnsanlar insanı ı,insan eder
Sevgiyle doğruluğu gösteren
Bir yuvanın sıcaklığını hissettiren
Türkiye cumhuriyeti.

Türkiye cumhuriyeti
Kazınmış yüreklere
Atatürk’ün emeğiyle
Gelindi bugünlere” (Tomurcuk, [4], 2001, s. 30).

mısraları vatan sevgisi değerinin işlendiği şiirin bütününü oluşturmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2003’e ait sekizinci sayısında Sizin Sayfanız vardır. Burada Yurdum şiiri bulunmaktadır. Şiir iki dördlükten oluşmaktadır. Vatan sevgisi değeri ön plandadır.

“Yurdumu çok severim
Ona türkü söylerim
Rengarenk çiçeklerle
Her tarafı süslerim.

Yurdumun güzelliği
Çocukların şenliği
Barış özgürlüğü
Hepimizin isteği” (Tomurcuk, [8], 2003, s. 31).

mısraları şiirin bütünüdür.

Vatan sevgisi değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 99, 13 sayılık Makedonya döneminde ise 26 adet tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $99 \times 100 : 34 = \%291,17$ iken Makedonya döneminde

26x100:13=%200 oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine %91,17'lik bir farka rastlanmıştır.

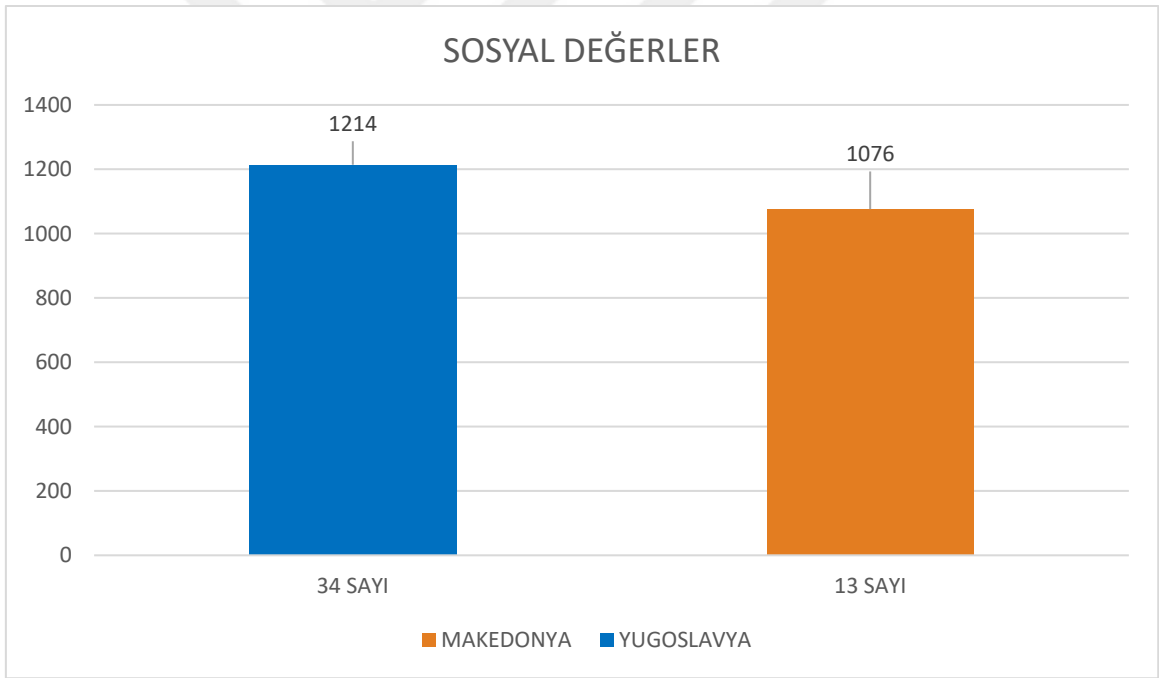
4.1.6 Sosyal değerler

Altıncı başlık olarak sosyal değerler bulunmaktadır. Bu başlığın altında aile birliğine önem verme, aile sevgisi (anne, baba, kardeş), barış, bayrak sevgisi, bayramlar, dayanışma, dil sevgisi, doğa sevgisi, doğal çevreye duyarlılık, dostluk, arkadaşlık, duyarlılık, emaneti koruma, gazilik, görgülü olma, güvenilirlik, hoşgörü, insan sevgisi, iyilik yapma, kardeşlik, komşuluk, konukseverlik, kültürel mirası yaşatmaya duyarlılık, millet sevgisi, millî ve evrensel değerlere duyarlılık, millî, manevi ve ahlaki değerlere duyarlılık, nezaket, özel yaşamın gizliliğine saygı, paylaşma, sağlıklı yaşama, saygı, sevgi, şehitlik, tarihsel mirasa duyarlılık, temizlik, tutarlılık, Türk bayrağına ve İstiklâl Marşına saygı, Türk büyüklerine saygı, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili konuşma, vefa ve yardımlaşma olmak üzere 41 alt başlık bulunmaktadır. Aile sevgisi altbaşlığı kendi içinde anne sevgisi ve kardeş sevgisi alt başlıklarına ayrılmıştır. Saygı altbaşlığı büyüklere saygı ve geleneklere saygı değeri olarak incelenmiştir. Sevgi değeri; din sevgisi, edebiyat sevgisi, hayvan sevgisi, kitap sevgisi, okul sevgisi ve Tito sevgisi olmak üzere altı bölümde incelenmiştir. Bu bölümler veriler doğrultusunda hazırlanmıştır.

Yugoslavya döneminde gazilik, güvenilirlik, sağlıklı yaşama, tutarlılık, geleneklere saygı, edebiyat sevgisi ile Türk bayrağına ve İstiklâl Marşına saygı değerleri tespit edilememiştir. Doğa sevgisi 253 değer ile birinci sırada gelmektedir. Aile sevgisi 159; hayvan sevgisi 144; Tito sevgisi 133; bayramlar 78; dostluk/arkadaşlık ve barış 57; sevgi 49; anne sevgisi 39; kitap sevgisi 34; yardımlaşma ve doğal çevreye duyarlılık 21; temizlik 19; iyilik yapma 16; saygı 15; millî ve evrensel değerlere duyarlılık 11; paylaşma ve şehitlik 9; dil sevgisi ve bayrak sevgisi 8; büyüklere saygı 7; vefa, kardeş sevgisi ve Türkçeyi doğru, güzel ve etkili konuşma 6; aile birliğine önem verme ile Türk büyüklerine saygı 5; dayanışma, duyarlılık, nezaket ile tarihsel mirasa duyarlılık ile millî, manevi ve ahlaki değerlere duyarlılık 4; hoşgörü, insan sevgisi, kültürel mirası yaşatmaya duyarlılık 3; emaneti koruma ve okul sevgisi 2; görgülü olma, komşuluk, konukseverlik, millet sevgisi, özel yaşamın gizliliğine saygı ile din sevgisinden 1 değere rastlanmıştır.

Makedonya döneminde duyarlılık, emaneti koruma, gazilik, güvenilirlik, insan sevgisi, kültürel mirası yaşatmaya duyarlılık, millî, manevi ve ahlaki değerlere duyarlılık, özel yaşamın gizliliğine saygı, büyüklere saygı, Tito sevgisi, tutarlılık, Türk bayrağına ve İstiklâl Marşına saygı ve vefa değerleri bulunamamıştır. En fazla değer 146 değerle doğa sevgisidir. Aile sevgisi 116; hayvan sevgisi 114; anne sevgisi 96; okul sevgisi 81; Türk büyüklerine saygı 67; dostluk/arkadaşlık 60; edebiyat sevgisi 51; sevgi 48; temizlik 29; saygı ile yardımlaşma 25; sağlıklı yaşama 23; millet sevgisi 19; barış 17; din sevgisi, görgülü olma ile kardeş sevgisi 16; bayrak sevgisi 15; kitap sevgisi 12; Türkçeyi doğru, güzel ve etkili konuşma 11; komşuluk 10; iyilik yapma 9; konukseverlik, nezaket ve paylaşma 7; tarihsel mirasa duyarlılık 6; dil sevgisi 5; dayanışma, doğal çevreye duyarlılık 4; şehitlik ile millî ve evrensel değerlere duyarlılık ile geleneklere saygı 3; aile birliğine önem verme, hoşgörü 2; bayramlardan 1 değer tespit edilmiştir.

Şekil 6. Sosyal değerlerin dönemlere göre karşılaştırılması

Şekil 6’da görüldüğü gibi toplamda 34 dergilik Yugoslavya döneminde 1214, 13 sayılık Makedonya döneminde 1076 değer tespit edilmiştir. Her iki dönemde de en fazla doğa sevgisi değerine ulaşılmıştır. Yugoslavya döneminin ikinci en fazla değeri anne sevgisi; Makedonya döneminde ise hayvan sevgisi ikinci en fazla veriye sahip değeridir. Edebiyat

sevgisi değeri 1994-1995 eğitim üretim yılında başlayan Türk atasözlerinden örnekler bölümlerinden oluşmaktadır. Bu bölümde göze çarpan değer Tito sevgisi değeridir. Yugoslavya devletinin kurucusu Josip Broz Tito hakkında yazılan metinler ve şiirler Yugoslavya döneminde önemli bir yere sahiptir. Toplam sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $1214 \times 100 : 34 = \%3.570,58$ iken Makedonya döneminde ise $1076 \times 100 : 13 = \%8.276,92$ oranına karşılık gelmektedir. Her iki dönem arasındaki farkın yüzdelik oranı $\%4.706,34$ 'tür ve bu fark Makedonya lehinedir.

4.1.6.1 Aile birliğine önem verme

Aile toplumun temel taşıdır. Millet varlığını ve birliğini devam ettirmek için aileye ihtiyaç duyar. Aile birliğine gerektiği gibi önem verilmediği takdirde toplumda istenmeyen durularla karşılaşmak olasıdır. Aile birliğine önem vermeyi birey bizzat ailesinden görerek renmektedir. Aile birliğine önem verme değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim üretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 7 adet tespit edilmiştir. Aşağıda aile birliğine önem verme değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1969'a ait dördüncü sayısında yer alan Mustafa Karahasan'ın Deniz Gülmez Oldu adlı öyküsünde;

“Yeni dünyaya gelen Nazan büyüyordu, annesinin ve babasının önceden Deniz'e verdikleri dikkatlerini çekiyordu. Onun ince ve tatlı gülüşleri baba ve anneyi, hala ve teyzeleri amca ve dayıları, delicesine güldürüyordu. Bizim Deniz'in ise d kopuyordu.

Ah, nasıl oldu da onu anlayamadılar; onun çektiklerini, kıskançlıktan doğan ekilerini? Kendisine karşı bir avuç anlayış göstermeleri gerekti, yalnız bir avuç, o kadar...” (Tomurcuk, [4], 1969, s. 6)

Cmlerinde ailenin büyük çocuğu Deniz'e kk kız kardeşinin doğumdan sonra anne babalarının azalan ilgisinden dolayı Deniz'in üzülmesi konu edilmektedir. Anne babalar, her ne kadar yeni doğan bir çocuğa daha çok ilgi gösterseler de diğer çocuklarına olan ilgilerini aile birliğinin sağlığı için azaltmamaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı altıncı sayısında yayınlanan İştvan Antalfi'nin yazdığı  Ekmek adlı hikâyede, her gün fırından  ekmek alan bir adama bunun sebebini sorulduğunda birini kendi ailesi, biri borç vermek için, biri de borç aldığı kişiler için cevabını verir. Bunun nasıl bir şey olduğunu soran fırıncıya cevaben adam;

“Ekmeğin birini ben ve karım yiyoruz. İkincisini çocuklarım yiyorlar. Bu ekmeği onlara borç olarak veriyorum. Üçüncü ekmeği ise borcumu ödemek için ebeveynlerime veriyorum” (Tomurcuk, [6], 1985, s. 3).

diyerek aile birliğine verilen önemi anlatıyor.

Tomurcuk dergisinin 1990 yılı birinci sayısında yayınlanan Enver Baki'nin yazdığı Anahtarlar adlı hikâyede, okuldan yorgun şekilde dönen Erkin'i kapıda kardeşi Sema bekler. Sema gezi sebebiyle okuldan erken çıkmış, evin önünde abisini beklemektedir. İçeriye girdiklerinde elektrik sobasını yakarlar ve annesinin önceki gece yemeleri için bıraktıkları yemeği ısıtmaya koyarlar. O sıralarda çocukların birçoğu Erkin ve Semih gibi anne babaları çalıştıkları için evde yalnız başına kalmaktadır. Tam yemeği ısıtmaya koyacakları sırada Esin gelir. Erkin, Esin'in yanına gittiğinde kapı kapanır. Anahtar içeride kalınca eve giremezler. Öğlen yemeği yemek için Erkin ve Sema, Esinlere gider. Esin'in annesi çalışmadığı için onlarda sıcak yemeği bulacaklarını biliyorlardı. Esin, Erkin'in durumuna çok üzülür. Erkin de ailesinin para kazanmak için kendilerini ihmal etmelerine içerlemektedir. Annesinin

“Okulda nasıl geçirdin, yoruldu mu? Neler öğrendiniz bugün?” (Tomurcuk, [1], 1990, 4-5)

sorularını ve sıcaklığını kaybettiği için hayıflanmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait ikinci sayısında Yerli Öykü sayfası vardır. Burada Misafir öyküsü anlatılmaktadır. Turgutlar ailesinin yaşadığı misafirle ilgili problemler anlatılmaktadır. Turgut amca emekli bir insandır ve onun üç tane çocuğu vardır. En büyük çocuğu hem evlidir hem çalışmaktadır. Bahçe işleri ile uğraşmaktadır. Ortanca çocuğu kamyonda çalışmaktadır. En küçük oğlu ilkokul son sınıfa gitmektedir. Karısı ve gelini evde sürekli meşguldür. Çünkü eve sürekli misafir gelip gitmektedir. Bu misafirlerin gelmesini Turgut amca çok sever. Gelen herkese kapısı açık bir insandır. Fakat bir süre sonra Turgut amcanın büyük oğlu artık eşinin misafirlere yetişmekte zorlandığını, annesinin ve eşinin çok yorulduğunu, kendisinin de artık başka bir eve çıkıp bu misafir külfetinden kurtulmak istediğini söyler, babasına. Babası bu durumda ben sızsiz yaşayamam, gelinim evde olmazsa bu kadar misafire karım tek başına nasıl hizmet edecek, diye sorar. Bunun üzerine ortanca oğlu da misafirlerin ekonomik olarak kendilerini ciddi anlamda zorladığını söyler. En küçük çocuğu da misafirler geldiği zaman ders çalışmadığını, babasının sürekli bir şeyler istediğini ve bunun da bütün zamanını aldığını söyler. Bunun üzerine Turgut amca karısına ve gelinini de durumu sorar. Karısı ve gelini hiç ses çıkarmazlar. Durumu kabul ettikleri anlamına gelir. Bunun üzerine Turgut amca bugünden sonra misafirler bizim evimize

gelecekleri zaman arayıp müsait misiniz, diye sormaları gerekir, der. Kendileri de misafirlğe gitmek istedikleri zaman ev sahibinin müsait olup olmadığını soracağını söyler. Bunun üzerine herkes aynı çatı altında yaşamaya devam eder. Bir süre sonra da misafirler ciddi anlamda azalır. Ailede evin hanımının ve gelininin yükü de azalmış olur. Herkes bu durumdan hoşnut olmaktadır.

En son da aile birliğine verilen önem vurgulanmaktadır;

“- Kalacağız, yaşayacağız! Dedi. Buna hepsinde en çok Hikmet sevindi. Evin düzeni bozulmadı. Her şeyin sıraya koyulması, hepsinin hoşuna gitti. Misafir sayısı azaldıkça azaldı. Kadınlar da dinlenebildi. Büyük ve orta oğul eve ve ev halkına daha büyük sıcaklıkla bağlandılar” (Tomurcuk, [2], 1999, s. 12-13).

Aile birliğine önem verme değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 5; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 2 değeri tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $5 \times 100 : 34 = \%14,70$ iken Makedonya döneminde $2 \times 100 : 13 = \%15,38$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%0,68$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.2 Aile sevgisi (anne, baba, kardeş)

Aile “evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik” (TDK, 2011, s. 57) olarak tanımlanmaktadır. Aile, toplumun temel taşıdır. Aile bireyleri arasındaki iletişimin güçlü olması gerekmektedir. Aile içindeki iletişimin güçlü olması çocuğun kendisini değerli hissettirir. Kendini değerli hissederek büyüyen birey de toplum nezdinde değerli, insanlığa faydası olan bir birey olur. Bireyin yetişkinliğinde nasıl bir konumda olacağını aile belirler. İnsan için çok önemli olan aile sevgisi değeri doğumdan ölüme kadar devam eder. Aile sevgisi değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 275 adet tespit edilmiştir. Aşağıda sabır değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1959'a ait yedinci sayısındaki Telefon Konuşması öyküsünde Mehmet ve amcası anlatılmaktadır. Yeğeni Mehmet'e oyuncak bir telefon alan amcası ile Mehmet, evde aynı odada konuşurlar. Mehmet telefonunun gerçek olduğunu düşünür. Amcası evine gidince tekrar konuşmak ister ama konuşamaz. Amcası Mehmet'in yanına gelince durumu öğrenir.

“Benim telefonum bozuldu.

diyerek yeğenini üzmez. Burada ailedeki yakın akrabalara olan sevgi ön plana çıkarılmıştır.

Bu gece onlara uğradım. Odaya girince Mehmet bana doğru koştu:

-Telefona çağırdığım zaman neden benimle konuşmadın? diye sordu. ....

-Ah, yavrum, sen o gün benden ayrılır ayrılmaz, benim telefonum bozuldu...”
(Tomurcuk, [7], 1959, s. 3-4)

cümleleriyle amca yeğen sevgisini görüyoruz.

Tomurcuk dergisinin 1960’a ait beşinci sayısında Çörek’te Süzan ve kız kardeşinin öyküsü anlatılmaktadır. Süzan okul mutfağından aldığı her şeyin yarısını yer, diğer yarısını da kardeşine götürür. Kardeşi de her gün Süzan’ı kapının eşiğinde bekler. O gün Süzan;

“Bugün sana yarı çörek getirdim

der. Süzan’ın kardeşi çöreği alır. Tam ısıracağı sırada vazgeçer.

...sonra elindeki çörekle birlikte, ninesinin hasta yattığı odaya girdi:

Nineciğim bunu sen al, dedi ve çöreği ninesine uzattı. Al ki daha çabuk iyileşesin”
(Tomurcuk, [5], 1960, s. 10).

der. Ninesi çok duygulanır. Süzan’ın aldığı çöreğin yarısını kardeşine getirmesi kardeşler arasındaki sevginin göstergesidir. Küçük kızın çöreği yemeden ninesine götürmesi de aile ilişkilerinin kuvvetli olduğunu göstermektedir. Bu öykü bize aile bireyleri arasındaki sevgiyi göstermektedir. Bireylere de aile içi ilişkilerin nasıl olması gerektiğini öğretmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1960’a ait onuncu sayısında Sığ ve Derin Hikâye metninde dayı yeğen arasında geçen hikâye anlatma isteği anlatılmaktadır. Eve dayısı gelen kız hemen ondan hikâye anlatmasını ister. Dayısı;

“-Anlatamam yavrum, anlatamam çünkü hikâye kitabını almıya unutmuşum.

der. Çocuk;

-Öyle ise sığ olsun, böylesi için hiçbir şey gerekmez.

diye çocuk ısrar eder. Aklında kalanları anlatmasını ister. Dayısı çocuğun ısrarına dayanamaz ve sığ bir ırmak ve tavşan öyküsünü anlatmaya başlar. Bu bitince çocuk;

-Şimdi de bir derin, sabırsızlıkla dedi kızcağız.

der ve dayısı az sığ hikâyedeki ırmağa başka ırmakları da ekleyerek derin bir hikâye anlatır. Çocuk öyküdeki karakterler ile aynı dünyayı paylaşır. Dayısını tavşanın yerine koyar.

-Dere çok derin şimdi.

-Yüzüp geç!

-Ben yüzmem bilmem. Haydi sen yüz” (Tomurcuk, [10], 1960, s. 8-9).

Dayısı en sonunda kızı eve gidip öykü getireceğine inandırır. Burada dayı yeğen arasındaki sevgiyi görüyoruz. Dayısı sabırla yeğenini dinliyor ve onun isteğini yerine getiriyor.

Tomurcuk dergisinin 1961'e ait altıncı sayısındaki Uyu, Uyu Salihan öyküsünde Salih Han uyumak istemeyen bir çocuktur. Annesi onu yatağına yatırdıktan sonra sürekli bir şeyler ister;

“Bir gece babası Salih Han’a;

-Salih Han, dedi, uyku zamanıdır artık. Gelip sana bir hikâye anlatacağım.

der. Öyküye başlar ama Salih Han yerine babası uykuya dalar. Annesi gelir;

Salih Han, dedi, haydi uyku zamanıdır artık. Sana bir ninni söyleyeceğim”
(Tomurcuk, [6], 1961, s. 11).

der. Annesi ninni söylerken uykuya dalar ama Salih Han uyumaz. En son ninesi gelir. Salih Han ninesinden öykü ve ninni ister ama ninesi kabul etmez. Ninesi, Salih Han'ın yanına oturur ve yün eğirir. Salih Han ninesini izlerken uykuya dalar. Salih Han, annesi, babası ve ninesi tarafından çok sevilmiştir. Aile ilişkileri sevgi temeline dayanmaktadır. Öyküyü okuyan öğrenciler de bu durumu örnek alacaklardır.

Tomurcuk dergisinin 1963'e ait birinci sayısında yayınlanan Vidoe Podgoreç'in yazdığı Anne, Buradayım adlı öyküde yazar, yıkılan evin altında kalan kızı için mücadele eden annenin şefkatini ve evlat sevgisini ortaya koymuştur.

“-Sonya, kızım, korkma... Annen burada... Şimdi seni alacağım, oh yavrum...

Kızın da sesi gittikçe daha iyi işidiliyordu:

-Anne, anne, daha çabuk... daha çabuk...

-Hemen yavrum, hemen...

Yarı tavan işporet ile masaya düşmüştü. Komşular bunu kaldırdılar. Tavan aralığından sekiz yaşındaki kızın korkak yüzünü gördüler. Yüzü toz içindeydi, onu annesinden başka hiçbiri tanıyamadı.

Anne, onu kimse kavrıyacakmış gibi, mengene gibi kolları arasına aldı” (Tomurcuk, [1], 1963, s. 3-4).

Tomurcuk dergisinin 1964'e ait yedinci sayısında yayınlanan İlhami Emin'e ait Annemiz Gülüşümüz adlı şiirde şair;

“ilk gülüşümüz

ilk sıcaklığımız

ilk dünyamız

gözlerimiz

annemiz” (Tomurcuk, [7], 1964, s. 2).

mısralarında annenin bir çocuk için ne denli önemli ve değerli olduğunu, sevgisini, sıcaklığını, koruyuculuğunu ortaya koyarken adeta kutsal bir varlık olduğunu altını çiziyor. Tomurcuk dergisinin 1964'e ait sekizinci sayısında yayınlanan Nimetullah Hafız'a ait Anamın Her Neni Var adlı şiirde şair;

“Anamı ne kadar severim
bilseniz
bahar kokar anam, bahar
üstündeki rubalar bahar” (Tomurcuk, [8], 1964, s. 3)

mısralarında annesine olan sevgisini ifade ederken annesini bütün yönleriyle bahara benzetmiştir. Annesine olan sevgisini o denli üstün tutmuştur ki ona baharın güzelliklerini, inceliklerini baharın da üstünde bir yüceliğe taşımıştır. Bu mısralarda şair aile sevgisini coşkuyla dile getirmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1965'e ait üçüncü sayısında yayınlanan Françe Bevkin'in yazdığı Anne Mektubu adlı öyküde annesi hasta olduğu için hastanede kalan Aynur'un annesine olan özlemi, sevgisini ele almıştır.

Öyküde annesinden gelen mektubu usanmaksızın defalarca okuyan Aynur mektup elinde başucunda uyuyakalmıştır.

“-Ben söyleyeceğim, - dedi anneanesi. -Uyuyalım şimdi
Aynur ışığı sönderdiyse de uyuyamadı. Mektubu başucunda bırakmış, bir eliyle de tutmuştu. Aldığı ve karşılık vermek zorunda kaldığı ilk mektuptu... Düşüncelerinde hep annesiydi. Bu günlerde hep ölmesin diye korkuyordu, ama artık annesinin daha iyileşmeğe yüz tuttuğunu mektuptan anlamıştı. Şimdi yastığa damlıyan yaşlar, sevinç, kıvanç yaşlarıydı” (Tomurcuk, [3], 1965, s. 8-9).

Bu öyküde anne kız arasındaki tarifsiz ve sıcak sevgi bağını ortaya koymuştur.

Tomurcuk dergisinin 1966'ya ait beşinci sayısında yayınlanan Miodrag Todoroviç'in yazdığı Nineye Mektup adlı öyküde;

“Çok uzak, başka kentte bulunan nineye mektup yamak ereğiyle bütün ayle masa başına oturmuşlardı.
Baba yazıverdi:
-Sevgili ninemiz, biz konuk ol.
-Anne yazıverdi:
-Sevgili ninemiz, hepimiz seviyoruz, aramızda olmamız büyük boşluk” (Tomurcuk, [5], 1966, s. 12).

Bu öyküde ailenin bütün fertlerinin büyükten küçüğe önemli olduğuna işaret eden yazar aile sevgisine işaret etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1969 yılı dokuzuncu sayısında yayınlanan Necati Zekeriya'nın yazdığı Benim Babam En İyidir adlı hikâyede, kendi aralarında konuşan çocukların, babaları hakkında gösterdikleri duyarlılık ve sevgi ifade edilmiştir.

“Bir Mayıs günü çocuklar gösterilerden dönüyorlardı. Her biri kendi babası hakkında iri sözler söylemeye başladı.

-Benim babam en iyidir, dedi Erol.

-Hayır benim babam en iyidir, dedi Sevil.

-Benim babamdan daha iyisi düşünülemez, dedi Erdiñ. Benim babam uçmandır.

-Benim babam, emekçidir, benim babam en iyidir, dedi Sevim” (Tomurcuk, [9], 1969, s. 3).

Hikâyesinde, her çocuk için en iyi baba koşulsuz kendi babasıdır. Dolayısıyla hikâyede aile sevgisi vurgulanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1970 yılının birinci sayısında yayımlanan Hasan Mercan'a ait Gölge adlı öykü yer almaktadır.

“Barış avluda oynuyordu. Ana-babası da avludaydı. Annesi çiçeklere bakıyor, babası ise kitap okuyordu. Çocuk ortalıkta koşuyor, kelebekleri kovalıyordu” (Tomurcuk, [1], 1970, s. 8).

Öykünün ilk cümleleri ile çizilen mutlu aile tablosuyla aile sevgisi değeri verilerek istenmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1971 yılının 5. sayısında yayımlanan Hüseyin Cahit Yalçın'a ait Ev Sevgisi metni yer almaktadır. Bu öyküde ailenin uzun süredir aynı evde yaşamaktadırlar. Evin ufak tefek tadilatını evin babası yapmaktadır. Ev de aile gibi canlıdır. Aileyle birlikte yaşar. Ev, ailenin mutluluğuna, üzüntüsüne şahit olur. Evle olan ilişkilerini anlatan kısım metnin son bölümünde yer almaktadır:

“Bu ev sevgisi maddi bir avuç toprak, bit yığın tahta ve sıva sevgisi değildi. Biz, evimiz kavramı içinde ailemizi, muhitimizi, ecdadımızı severdik. Bu sevgi, ruhumuz için bir sükûnet ve ferahlık, bir inanç ve irade kaynağı teşkil ederdi”(Tomurcuk, [5], 1971, 10).

Tomurcuk dergisinin 1977 yılı, beşinci sayısında yayımlanan Ahmet S. İğciler'in yazdığı Kamil Baba adlı hikâyede, yaşlı bir inssan olan Kamil babanın, yaz aylarında kendini kerpiç kulübesinde, kış aylarında ise kızının evinde kalması anlatılıyor:

“-Ya kış mevsimlerinde nerede oturuyorsun? – sorunca, yaşlı adam şöyle cevap verdi:

-Biricik kızımın evinde. Orada bana küçük bir oda vermişlerdir. Eksik olmasınlar. Bereket versin ki damadım çok iyi bir adamdır. Soğuk günlerimi onlarda geçiririm” (Tomurcuk, [5], 1977, s. 3-5).

Bu satırlardan, aile sevgisinin ne kadar önemli olduğu anlaşılıyor.

Tomurcuk dergisinin 1971 yılının altıncı sayısında yayımlanan Şükrü Ramo'ya ait Kim Kime Benzer şiiri yer almaktadır. Şiirde anne, baba, hala, dede gibi akrabalık isimleri geçmektedir. Ayrıca şair aile bireylerini çiçeklere benzeterek onlara olan sevgisini dile getirmektedir. Şiir üç dördlükten oluşmaktadır.

“Annem, ninem, kardeşim
Benzer sümbül lâleye
Babam, halam, dedem de
Hepsi benzer bahçeye” (Tomurcuk, [6], 1971, s. 13).

dizeleri şiirin ikinci dördlüğünü oluşturmaktadır. Şiirde aile sevgisi değeri verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1978 yılı, yedinci sayısında yayımlanan Nusret Dişo Ülkü'ye ait, Çocuklarla Nineler adlı şiirin bütününde şair;

“Var çocuklar bebekleri uyutur
Var nineler çocukları uyutur,
Var çocuklar türkü bilir söylesin
Var nineler ninni bilir söylesin.

Var çocuklar durur bebek başında
Var nineler durur beşik başında,
Var çocuklar masal sever dinlesin
Var nineler masal sever söylesin.

Var çocuklar bilmez hâlâ okusun
Var çocuklar henüz bilir okusun,
Var nineler bilmez hâlâ okusun
Var nineler henüz bilmez dokusun” (Tomurcuk, [7], 1978, s. 7).

Mısralarıyla çocuklarla nineler arasındaki aile ilişkisine, aradaki sevgi bağına vurgu yapmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1980 yılı yedinci sayısında yayınlanan Şükrü Ramo'ya ait Annemin Sesi adlı şiirde şair;

“Annemin sesi en güzel
En dilli, en zilli, en tatlı
Bu ses kalbimde kaynaşır
Açar beynimde gül katmerleri.

Annemin sesi en sakın
En titis, en uslu, en sesiz
Bu ses duygumla kanıma iner

Açar gönlümde alkaranfiller” (Tomurcuk, [7], 1980, s. 4).

mısralarında annesinin sesindeki anlamları farklı şekillerde yorumlayarak, onun zarafetini, duygusal yoğunluğunu, verdiği huzuru içli bir şekilde dinlendirirken çocuklara aile sevgisini aşılammıştır.

Tomurcuk dergisinin 1983 yılı yedinci sayısında yayınlanan Birten Kasım’a ait Anne Bahar adlı şiirde şair;

“Kalbin bahar
Yüzün sümbül
Güler yüzün
Olsun anne

Yeşil kırlar
Beyaz bahar
Yüzün ak
Olsun anne

Berrak sular
Aksın her gün
Mutlu günün
Olsun anne” (Tomurcuk, [7], 1983, s. 14)

Mısralarında anneye sevgisini, annenin kendi dünyasındaki yansımasını ifade ederek, annesini bahara, baharın çiçeklerine, yeşil kırlara, berrak sulara benzetmekle annesiyle ilgili safiyâne duygularını dile getirmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı yedinci sayısında yayınlanan Yunus Yusuf’un yazdığı Sevgili Annem adlı şiirde;

“Bizi seven, şefkat gönderen
Bizi büyüten sevgili annem
Seninle her zaman övünen
Biz çocukların
Senin emeklerini

Hiçbir zaman unutmayacağım” (Tomurcuk, [7], 1985, s. 14)

mısralarında annelerin fedakarlıklarından ve yaptıklarından bahsedilerek anne sevgisi vurgulanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1988 yılı birinci sayısında yayınlanan Radul Todoroviç'in (Çev: Sabit Yusuf) yazdığı Bekleyiş adlı hikâyede, partizanların arasına katılan babasına olan özleminden dolayı yemek ve içmekten kesilen Branko, ormanda birisinin saklandığını duyduğunda babasının olacağını umuyor. Fakat o günlerde babasının ölüm haberini alan Branko, babasının fotoğrafına bakarak gecelerce sessizce ağlar. Babasına olan sevgisi ve özlemi de büyüdükçe değişmez.

“Daha geçenlerde, onun zamanı, gençliği ve gücü gelince, hep onu düşünüp dururken, sıkça yataktan yaşarmış gözlerle kalkardı. Her günün ağartısında özgürlük yaşantısının hayaliyle gözyaşlarını gizlemeğe çalışarak, koyun sürüsü ardından yürüyordu” (Tomurcuk, [1], 1988, s. 4)

mısraları metnin son kısmındadır.

Tomurcuk dergisinin 1989 yılı yedinci sayısında yayınlanan Boris Boyaciski'nin (Çeviren: F. Kaya) yazdığı Kelebek adlı hikâyede, annesinin güzelce giyindirerek bahçeye yolladığı Goryançooya, bir kelebeğin peşine düşerek onu kovalar. Meyve bahçeleri, buğday taneleri ve gelincik tarlaları geçer, en sonunda kelebeği yakalar ama bataklığa düşmüş ve üstü başı kirlenmiştir. Ellerinin arasında tuttuğu kelebeği annesi için yakalamış ve tüm zorluklara annesine hediye getirmek için katlanmıştır.

“Üstü başı berbat olduğu halde, savaşı kazanmış gibi gülerek ve sevinç içinde eve doğru koştu. Koşuyor ve:

-Anne anneciğim! Tuttum! İşte senin için! – diye bağırıyordu” (Tomurcuk, [7], 1989, s. 4)

Tomurcuk dergisinin 1990 yılı yedinci sayısında yayınlanan Stoyçe Manev'e ait Anne Hasta Olunca adlı şiirde şair;

“Anne hasta olunca
Bir yeri ağrıyınca
Yalvarsın bekleme
Yardıma koş anca.

Anne hasta olunca
Ateşlerde yanınca
Alnına sirkeli bez
Koyarsın anca.

Anne hasta olunca

Yüzü benzi solunca

İyileşmesi için

Sabahlarsın anca” (Tomurcuk, [7], 1990, s. 5)

Anne sevgisini ifade ederken, annenin hasta olma durumunda nasıl fedakarlıklar gösterilmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1994’e ait dördüncü sayısında yer alan Ayı’nın Okuması adlı metninde küçük ayının okuması işlenmektedir ve küçük ayı birinci sınıfa gitmektedir. Bu metindeki en önemli değer sevgi değeridir. Aile sevgisi, anne sevgisi ve çocuk sevgisi değeri işlenmiştir. Aile sevgisi ve anne sevgisi değerini;

“Küçük ayı kendi başına gitti. Giderken ovanın birinde kızılılık gördü. Dallarından birini serpti. Birkaç kızılılık alıp yedi, birkaç avuç da torbasına doldurdu. Topladığı kızılıklar annesi içindi.

metnin bu kısmında görmekteyiz. Annesi için daha sonra;

Başka bir ovada mantarlar buldu. Mantarlardan da doyasıya yedi. Annesini de unutmadı, onun için de ayyırdı. Sonra akan dereden su içti.

Akşam olduktan sonra küçük ayı eve gelir ve eve geldikten sonra annesi okula gittiğini düşünür ama küçük ayıcık okula gitmemiştir. Annesi sen;

Hiç hata yapmamışsın, sen iyi okulu bulmuşsun. İlk dersini de başarılı bir şekilde tamamlamışsın. Şimdi de dinlen azıcık, dedi” (Tomurcuk, [4], 1994, s. 7).

Buradan da annesinin çocuğuna karşı duyduğu sevgiyi görmekteyiz. Bu metinde çocuklar için aile sevgisi değeri işlenmiştir. Metin çeviri bir metindir. Çevirmeni Fahri Ali’dir.

Tomurcuk dergisinin 1994’e ait sekizinci sayısında yer alan Başkanın Kuzusu metninde Sevim öğretmen sınıfı mezun etmeye hazırlanmaktadır. Sınıfın en çalışkan öğrencisi Ömer’dir. Ömer aynı zamanda sınıf başkanı da olmuştur.

“Mutluluktan uçuyordu sanki. Hem sınıf birincisi, hem e sınıf başkanı olmuştu. Ne kadar da istiyordu sınıf başkanı olmayı. Sınıf başkanı olduğunu babasına söyleyince, kim bilir babası ne kadar sevinecekti. Belki de bu akşam koyunları erken getirmiştir diye düşündü. Sevim öğretmen, öğrencilerine “iyi tatiller” dedikten sonra, öğrenciler sevinç içinde evlerinin yolunu tuttular” (Tomurcuk, [8], 1994, s. 12-13).

Metnin bu kısmında Ömer’in sınıf birincisi ve sınıf başkanı olduğunu öğrenip mutlu olmasını öğrendiği bu güzel haberi hemen ailesine babasına anlatmak istediğini görmekteyiz. Burada aile sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait dördüncü sayısında Öykü bölümü bulunmaktadır ve bu bölümde Büyü Sonra Tekrar Küçük Ol öyküsü anlatılmaktadır. Burada Caner ve anneannesinin konuşmasına sonra Dilara da katılmaktadır. Bu diyaloglardan aile sevgisi, anneanne torun sevgisi ön plana çıkmaktadır. Metnin giriş kısmında;

- “- Anneanne şu arabalara bak. Nekadara da güzel!
- Evet çok güzel, - diye cevap verirdi anneanesi.
- Bu trenler pille çalışıyor. Adnan'ın böyle bir treni var.
- Ha pille çalıştıklarını bilmezdim. Bizim zamanımızda oyuncaklar yaylı, daha doğrusu zemberekliydi. Kurularak çalışırdı.

konuşmalarından aile sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır. Ayrıca metnin sonunda Caner ve anneanesi eve geldikleri zaman Caner ablası Dilara'ya anneannesinin kendisine oyuncak alacağını anlatmaktadır Dilara'da:

- Ama anneanne bana da bir bebek al ne olur, - diye yalvardı.
- Olur dedi, anneanesi. Olur. Caner'e araba, sana bebek alırım. Hele bir emeki maaşım gelsin, - dedi anneanneleri” (Tomurcuk, [4], 1995, s. 14-15).

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait beşinci sayısında yer alan Solmayan Çiçek metninde Ayşegül, Ayşegül'ün anneanesi ve anneannesinin komşusu Şaziye nine arasında geçen bir olay anlatılmaktadır. Burada verilen ilk değer aile sevgisidir. Ayşegül anneanesini çok sevmekte anneanesi de Ayşegül'ü çok sevmektedir. Metnin giriş kısmında:

“Ayşegül, anneannesine gitmişti. Evleri pek uzak değildi. Bu yüzden sık sık giderdi. Biraz arayı açacak olsa, anneanesi hemen telefona karılır, telefonu genellikle açan Ayşegül'ün annesine:

“Nerede kaldı benim yaramaz serçem?” diye çıkışırdı...

Bu satırlarda ön plana çıkan aile sevgisi değeridir. Ayrıca Şaziye ninenin ölen çocuğunun yerine koyduğu çiçeğin öyküsünü dinlerken kızına olan sevgisi ve bunu çiçeğe yansıtması, bu öyküyü de Ayşegül ve Ayşegül'ün anneannesine anlatması, yine aile sevgisinin ön plana çıktığı satırlardır. Bu satırları:

İşte, bir teselli olsun diye o zaman bu çiçeği diktim. Adını bilmiyorum. Kızımın adıyla çağırdım. “Gülizar” dedim ona... Sanırım adı da yakıştı. O zaman da boyu bu kadarıktı. Hiç büyümedi. Tıpkı Gülizar'ım gibi. Birazcık gövdesi kalınlaştı. Hepsi o kadar...” (Tomurcuk, [5], 1995, s. 12-13)

metnin bu kısmında da anneanne torun ilişkisinden aile sevgisi değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait birinci sayısında Öykü sayfası bulunmaktadır ve bu sayfada Lütfü Seyfullah'a ait Plaj öyküsü vardır. Bir sahilde yaşananlar anlatılmaktadır.

Erdirinç, Erol, Neşe, Çetin arkadaşlardır. Erol ve Erdirinç satranç oynarlar. Erol satrançta yener daha sonra top oynamaya başlarlar. Top oyunu bittikten sonra çocuklar Çetin ve Neşe çay içerler. En son yorgunluklarını gidermek için de denize girmeye karar verirler. Erol arkadaşlarına önder olur ve sahile doğru giderler. Sonra yüksek bir yer götür Erol;

“- Ben şu tepeden denize atlayacağım,
der. Ama arkadaşları;

- Sakın Erol’cuğum, ya bir şey olursa, sonra?...

diye endişelenirler. Erol karar verip oraya gider. Yukarıdan atlar ve

Erol kayanın tepesinden, büyük bir hızla atladı... Sonra da havada uçarken “anne,
annnee!” diye bağırmaya başladı!...

satırlarını okuruz ve en son;

Annesi, o sırada yatak odasına girmişti. *Beni mi çağırdın oğlum?* diye seslendi.

satırlarından sonra anlıyoruz ki Erol burada rüya görmektedir .

Bu öyküdeki değer aile sevgisi değeridir. Bu değerini olduğu satırlar;

- Erdirinç gel yavrum, yemek yiyeceğiz! diye seslendi annesi.

- Geliyorum anneciğim, yalnız şunu bir mat edeyim, geliyorum!... - Göreceğiz kim
kimi mat edecek, dedi Erol, güldü” (Tomurcuk, [1], 1996, s. 4-5).

satırlarından anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 1996’ya ait birinci sayısında Öykü sayfası bulunmaktadır. Bu sayfada Şehirleri Birleştirelim öyküsü yer almaktadır. Öykü Fahri Kaya’ya aittir. Dilara adlı bir çocuk anneanesi ve babaannesinin himayesi altındadır. Annesi ve babası vardır fakat Dilara birkaç ay anneanesinde birkaç ay babaannesinde kalmaktadır. Anneanesinin ve babaannesinin şehirleri farklı şehirlerdir. Dilara yazın ve kışın sürekli bu iki şehir arasında yolculuk yapar. Dilara bu durumdan hoşlanmamaktadır. Şehirleri birleştirmek istemektedir. Ama babaanesi bunun mümkün olmadığını söylediğinde üzülür. Bu öyküde gözümüze çarpan değer aile sevgisi değeridir. Öykünün girişinde bu değer;

“Bu uzak şehirde Dilara’nın babaanesi ve dedesinden başka daha birçok akrabaları var. Dilara hepsini çok sever özel olarak amcası kızı Ayla’yı. Ama anneanesinin yaşadığı şehirde de arkadaşları var.

cümlelerinden aile sevgisi değerini anlamaktayız. Ayrıca Dilara’nın anneanesiyle konuşurken sorduğu iki şehir birleşmez mi, sorusu üzerine anneanesi hayır, der. Dilara üzülünce anneanesi;

- Niye yavrum? -diye sordu anneanesi.

- Eğer birleŖebilseydi o zaman hepimiz bir Ŗehirde yaŖayacaktık. Zira bu yolculuklara, bir Ŗehirden baŖka bir Ŗehre taŖınmayı dayanamıyorum... Buradayken babaannemi, bŷyŷk dedemi, Aylâ'yı ŷzlyorum... Oradayken Annemi, babamı ve sizleri gŷreceđim geliyor... Ayrı ayrı olmaya dayanamıyorum..." (Tomurcuk, [1], 1996, s. 14-15)

der. ŷykŷnŷn iki yerinde de aile sevgisi değer i ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait altıncı sayısında ŷykŷ sayfası vardır. Bu sayfada Bŷyŷk Kŷkŷk Fatma ŷykŷsŷ vardır. Fatma kŷkŷktŷr aslında ama kendisinin sandalyeye çıkararak bŷyŷk olduğunu sŷyler. Ayrıca bŷyŷk bilmiŖ bilmiŖ de konuŖur. Bazen annesinin sŷzŷnŷ dinlemez ve yaramazlık yapar. Bir gŷn Fatma annesinin sŷzŷnŷ dinlemeyerek kartopu oynamak için dıŖarıya çıkar. ıkarken atkısını almaz. KaŖkolsŷz ıkar. Bunun ŷzerine Fatma hastalanır. Doktora giderler ve doktor beŖ tane iğne yazar. Bunu duyan Fatma'nın halası ve eniŖtesi Fatma'yı ziyarete giderler. Çikolata gŷtŷrŷrler yanlarında. Fatma çikolatayı alır. Babaannesine, halasına, eniŖtesine ikram etmeye baŖlar. EniŖtesi ben yiyemem, der. Neden olduğunu sorduğunda, Ŗeker hastası olduğunu sŷyler. Kŷkŷk Fatma Ŗeker hastalığının ne olduğunu tam anlayamaz. Bunun ŷzerine doktorun ne sŷylediđini aynı Ŗekilde Makedonca Fatma'ya iletir eniŖtesi. Fatma'da benim doktorum Tŷrk'tŷ, Tŷrke konuŖurdu, seni oraya gŷtŷreyim, daha iyi bir doktor, der. Odadaki herkes gŷler ve ŷykŷ burada sona erer.

Burada karŖımıza çıkan değer aile sevgisi değeridir. Bu değerin anlaŖıldıđı mısralar;

"Kŷkŷk Fatma'nın rahatsızlığını iŖiten halasıyla eniŖtesi onun ziyaretine gittiler.
Fatma yataktaydı" (Tomurcuk, [6], 1996, s. 6-7).

Ŗeklindedir.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait ikinci sayısında ocuklarla Nineler Ŗiiri bulunmaktadır. Ŗiir beŖ dŷrtlŷkten oluŖmaktadır. Ŗiirde nineler ve çocukların neler yaptığı karŖılaŖtırılarak anlatılmaktadır. Son dŷrtlŷk;

"Var ocuklar ninelersiz boŖuna
Var nineler torunlarsız boŖuna,
Var ocuklar nineleri dŷŖŷnde
Var nineler torunları dŷŖŷnde" (Tomurcuk, [2], 1997, s. 4).

satırları da Ŗiirin beŖinci dŷrtlŷđŷnŷ oluŖturmaktadır. Bu satırlarda ŷne çıkan değer aile sevgisi değeridir.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait altıncı sayısında Yerli Ŗiir sayfası bulunmaktadır. Burada KardeŖim Ŗiiri vardır. Ŗiir dŷrt dŷrtlŷkten oluŖmaktadır. Ŗair kŷkŷk kardeŖini anlatmaktadır.

Her dördlüğün başında *Küçük güzel kardeşim* sözleri vardır. Buradan aile sevgisi değerinin ön plana çıktığını anlamaktayız. Ayrıca;

“Küçük güzel kardeşim
babasını çok sever
söyler koşar ardından
oyuncak arar ondan” (Tomurcuk, [6], 1997, s. 6).

satırları şiirin dördüncü kıtasını oluşturmaktadır. Aile sevgisinin ön plana çıktığı kıta budur.

Tomurcuk dergisinin 1997’ye ait dokuzuncu ve onuncu sayısında Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Müjde öyküsü anlatılmaktadır. Hikâyemizin kahramanı Özlem’dir. Babaannesini çok sever. Özlem sarı saçlı, mavi gözlü, sarışın bir çocuktur. Komşu ressam onun resmini yapıp birçok sergide sergilemiş. Ama satmamış. Tekrar Özlem’in ailesine vermiştir. Bir gün öğleden sonra Özlem çok üzülür. Çünkü babaannesi hastalanmıştır. Eve doktor gelir. Muayene eder ve babaannesinin felç olduğunu söyler. Ama tedaviyle iyileşeceğini anlatır. Daha sonra Özlem bahçedeki bir ağaca bülbüllerin geldiğini görür. Bu bülbülleri çok sever. Babaannesini de çok sever. Daha sonra kış gelir, yaz tekrar geldiğinde bülbüllerin tekrar ağaca gelmesi için annesiyle beraber oraya bir sepet yerleştirirler. Kuş yuvası yaparlar. Sonra bir gün uyanır Özlem. Kuş yuvasına bülbüllerin geldiğini görür. Bunu babaannesine müjdeler. Öykü de burada biter.

Metinde aile sevgisi değeri vardır. Bu değer;

“Bir sabah onu annesi uyandırdı, eliyle okşadı, sonra gülerek kulağına fısıldadı.

cümlelerinde ön plana çıkmaktadır. Ayrıca Özlemin babaannesine verdiği müjdede;

Müjde! Babaanne müjde! Geldiler diyerek yanaklarından öptü, öptü, öptüüüü”
(Tomurcuk, [9-10], 1997, s. 4-5)

cümleleriyle aile sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2002’ye ait birinci sayısında Türkiye Şiiri sayfası bulunmaktadır. Burada Anlamak şiiri vardır. Bir çocuk ağzıyla yazılan şiirdir. Altı bentten oluşmaktadır ve bir çocuğa ailede, annenin, babanın, dedenin ve ninenin ne dedikleri anlatılmaktadır. Dedenin sözleri;

“Bir dedem
Açık insan
Pek de zeki
Dilinden bal akar” (Tomurcuk, [1], 2002, s. 7)

cümlelerinde aile sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2004’e ait yedinci sayısında Kısa Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Kaan’ca Düşünmek öyküsü anlatılmaktadır. Osman Kaan’ın akraba isimleri hakkında

düşünmesi anlatılmaktadır. *Anneanne, büyük baba, hacı dede* gibi isimlerin nereden geldiklerini sorgular. En sonunda kendi adının da dedesine gittiği için Osman olduğu kanısına varmıştır.

Metinde karşımıza çıkan değer aile sevgisi değeridir.

“Osman Kaan afacan mı afacan! Ama sevecen bir çocuk. Onu babasıyla annesi çok sever. Bir dediğini iki etmezler. Ama Osman Kaan da babasını annesini çok sever. Bunun için de, Osman Kaan’ı büyük babası da, hacı dedesi de çok severler... babaannesi de, anneannesi de...” (Tomurcuk, [7], 2004, s. 11)

Aile sevgisi değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 159;13 sayılık Makedonya döneminde ise 116 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $159 \times 100 : 34 = \%476,64$ iken Makedonya döneminde $116 \times 100 : 13 = \%892,30$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%415,66$ ’lık bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.3 Anne sevgisi

Annenin anlamı “çocuğu olan kadın, ana”dır (TDK, 2011, s. 131). Anne sevgisi karşılıksız sevgilerin en önde gelenidir. Anne sevgiyi üretir ve ailesiyle paylaşır. Çocuklar anneleriyle kurdukları güven temelli ilişkileri sayesinde kendilerine ve etraflarına güvenmeyi öğrenirler. Bu da onların ileride kuracakları hayatın temelini oluşturur. Anne sevgisi bireylere çocukluktan itibaren verilmesi gereken değerlerin en önemlisidir. Anne sevgisi değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 135 adet tespit edilmiştir. Aşağıda anne sevgisi değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1960’a ait yedinci sayısında Hediye şiirinde anne sevgisi değeri verilmiştir. Şiirde anneler günü kutlanmaktadır. Şiir üç dörtlükten oluşmaktadır.

“Anneler ben de tebrik eder,
başarılar dilerim,
çok çok yıl sen yaşıyasın,
seni sonsuz severim” (Tomurcuk, [7], 1960, s. 11).

Dörtlüğünde verilmek istenen değer vurgulanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1961'e ait yedinci sayısındaki Anamın Her Neni Bahar şiirinde bahar, anneye benzetilmektedir.

“Anamı nekadard severim

bilseniz,

bahar kokar anam, bahar” (Tomurcuk, [7], 1961, s. 5).

dizeleri şiirin ilk kısmını oluşturmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1961'e ait sekizinci sayısındaki Analar şiirinde anne sevgisi değeri işlenmektedir. Şiir üç dörtlükten oluşmaktadır. İlk dörtlük aşağıdaki gibidir;

“Ana sevgisinden büyük

ne var sanki dünyada

hayatında en ağır yük

taşımaz mı anaları” (Tomurcuk, [8], 1961, s. 8)

Burada okuyuculara annelerin fedakârlıkları anlatılmakta ve annelere karşı saygı ve sevgi duyguları anlatılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1964'ye ait yedinci sayısındaki Anneme Dilediğim şiiri üç tane üçlükten oluşmaktadır. Bir çocuğun annesi hakkındaki iyi dilekleri anlatılmaktadır.

“Varsın her zaman güneş ışın versin

Varsın her zaman beyaz kuş uçsun

İşte bunlardır anneme dilediğim...” (Tomurcuk, [7], 1964, s. 2)

Yukarıdaki bölüm şiirin son üçlüğüdür. Şiirin genelinde görüldüğü gibi anne sevgisi değeri işlenmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1964'ye ait yedinci sayısındaki Annemiz Dünyamız şiirinde şair annesini doğaya benzetmektedir. Bulutları, suların akışını, yağmurun yağmasını vb. annesine benzetmektedir. En son da annesinin dünya olduğunu söylemektedir. Bu şiirde doğa sevgisi de görmekteyiz ama en belirgin değer anne sevgisi değeridir. Şiir serbest şekilde yazılmıştır. Aşağıda şiirden iki dize örnek verilmiştir:

“Ekmeğin sıcaklığı,

Dünyanın güneşliği” (Tomurcuk, [7], 1962, s. 11)

Tomurcuk dergisinin 1964 yılı birinci sayısında yayınlanan Nusret Dişo Ülkü'nün yazdığı Tatlı Annem adlı şiirde şair, annelerin çocukları büyüten, hyttaki sıkıntılardan koruyan, onlara yürümei konuşmayı öğreten ve hayatı sevdiren yegâne varlık olduğu belirtilerek anne sevgisi dile getirilmiştir (Tomurcuk, [1], 1964, s. 6).

Tomurcuk dergisinin 1968'e ait yedinci sayısında yayınlanan Fazıl Hüsni Dağlarca'ya ait Anne adlı şiirde şair;

“Uyusun da büyüsün
derdin, büyüdüm anne.

bana o ak sütünden,
verdin, büyüdüm anne” (Tomurcuk, [7], 1968, s. 4)

mısralarında şair, en saf ev yalın haliyle ve bir çocuk söyleyişiyle çocuğun dünyasında annenin iz düşümünü sakince ifade etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1970'e ait yedinci sayısında yayınlanan Nusret Dişo Ülkü'ye ait Tatlı Annem adlı şiirin;

“Yürümeyi konuşmayı
Sensin bana öğreten
Daha neler iyi nenler
Gene sensin sevdiren” (Tomurcuk, [7], 1970, s. 11).

mısralarında annenin bir çocuk için yaptığı fedakârlıklara işaret ediyor. Anneler bizleri dünyaya getiren küçücük bir bebekken bizlere her şeyi öğreten türlü fedakârlıklara katlanan biricik varlıklardır. Bu nedenle şartlar ne olursa olsun annelerimize olan sevgimiz her zaman taze kalmalıdır.

Tomurcuk dergisinin 1971 yılı birinci sayısında yayınlanan Jak Prever'e ait Anne adlı şiirde geçen;

“Göğde binbir yıldız var
Dalda binbir kuş öter
Binbir çiçek bahçede
Binbir balık denizde
Yazda binbir gül açar
Suda binbir balık var
Vardır yalnız bir anne
Yalnız odur bir tane” (Tomurcuk, [1], 1971, s. 11).

Mısralarında tabiatla sayısız varlıkların olduğu belirtilirken annenin biricik olduğu dolayısıyla biricik olan varlığında, en değerli varlık olduğuna işaret ediyor. İnsanı dünyaya getiren anneye sevgiden daha önemli ve daha anlamlı bir sevgi olabilir mi?

Tomurcuk dergisinin 1972 yılı on birinci sayısında yayınlanan Naim Şaban'a ait Anamın Elleri adlı şiirde;

“İki eli sıcak sıcak
Ekmek, çörek yapıyor bana,
Hem pekişik hem yumuşak
Severim anamın ellerini.

Sıcak olur soğuklarda
Serin olur sıcaklarda
Tarar, okşar saçlarımı
Anamın, anamın elleri” (Tomurcuk, [11], 1972, s. 11)

Annenin yaptığı çörekten bahsederek annenin ellerine, sıcak serin ellerine işaret ederek, buradan anne sevgisine gönderme yapılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, yedinci sayısında yayınlanan Şükrü Ramo'ya ait Anne adlı şiirin bütününde şair, anne sevgisini tabiatın unsurlarından yararlanarak, güneşin tebessümüne, yıldızların maviliğine, denizin derinliğine, rüzgârın kuvvetine benzeterek bu sevginin eşsiz ve kuşatıcı bir sevgi olduğuna işaret etmiştir.

“Anne, anne
Sen yıldızsın – mavi bana
Sen kanatsın – yeğnik bana
Sen sevgisin – türkü bana
Anne bana!

Ver mutluluk anne bana
Deniz dibin derinini
Ver rüzgardan kuvvet bana
Sıcak dudak erimini!” (Tomurcuk, [7], 1973, s. 2)

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, yedinci sayısında yayınlanan Vefki Hasan'ın yazdığı Anneciğim Kutlu Olsun adlı hikâyede küçük Meral'in annesinin anneler gününü kutlaması konu edinilmiştir. Meral'in annesinin anneler gününü;

“Çok geçmeden kapı çalındı. Meral ayağa kalktı karanfilleri de eline aldı ama unutmadı. Sıçraya sıçraya annesinin kucağına girdi.

-Anneciğim... biliyorum, biliyorum artık. Küçük değilim çünkü, Kutlu olsun anneler günü bayramınız; anneciğim!” (Tomurcuk, [7], 1973, s. 10-11)

satırlarda kutladığı anlatılmıştır.

Anneler dünyadaki en değerli varlıklardır. Onları her zaman göstermeli sevgi ve saygıda kusur etmemeliyiz.

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, yedinci sayısında yayımlanan Boşko Smačovski'ye ait Analar Türkü Söyleyince adlı şiirde;

“Analar türkü söyleyince,
O zaman bahçemizde yeni bir çiçek açar
Yüreğim de mutluluktan alabildiğine çarpar,
Alabildiğine hızlı çarpar mı çarpar!” (Tomurcuk, [7], 1976, s. 6)

Mısralarıyla şair, annesinin türkü söylemesiyle içinde oluşan heyecanı, coşkuyu tarif etmeye çalışmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait ikinci sayısında yer alan Altın Midye metninde anne sevgisi değeri işlenmektedir. Yane babasıyla birlikte balık tutmaya gitmiştir. Yane babasının tuttuğu balıkları tekrar göle atmaktadır ve babası ile annesi bunu görünce ilk tepkisi olumsuz olmuştur. Sonra Yane ağlamıştır. Ağladıktan sonra onu bir balık görmüştür. Balık Yane'nin durumuna üzülmüştür ve ona bir midye hediye etmiştir. Yane bunu annesinin doğum gününde ona vermiştir. Annesi bu midyeyi görünce çok sevinmiştir, mutlu olmuştur. Yane'nin annesine midyeyi vermesi şu şekilde geçmektedir;

“Yane yanlarına yaklaştı:
- Doğum günün kutlu olsun anneciğim, sabah yaptığım hata için de özür dilerim. İşte bu hediyemi kabul et diyerek, midyeyi annesine verdi.
- Yavrum benim dedi annesi. Sonra da midyeyi aldı, midye o anda ellerinde parladı.
- Şahane bir midye bu, dedi komşuları. Gerçekten şahane.
Hepsi midyeye hayranlıkla bakarken, Yane annesinin kucağında teselli buluyordu”
(Tomurcuk, [2], 1994, s. 6)

Metnin bu kısmından anne sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait yedinci sayısında yer alan İlker'in 8 Mart Armağanı metninde 8 Mart anneler gününün kutlanması anlatılmaktadır. İlker'in annesi ve babaannesi temiz ve yeni kıyafetler giymiştir ve o güne özel yemekler pişirmektedirler İlker annesine s

“- Anneciğim, dedi, yine mi düğüne gideceksin?
Annesi gülümseyerek oğlunun b aşını okşadı.
- Hayır, dedi, bugün benim bayramımdır” (Tomurcuk, [7], 1994, s. 4-5)

diye cevap vermektedir. Babaannesi de aynı şekilde giyinmektedir. İlker çiçeklerini önce annesine sonra babaannesine verip bayramınız kutlu olsun demiştir. Bu metinde yer alan değer aile sevgisi anne ve babaanne sevgisidir.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait yedinci sayısında yer alan Anne şiirinde anne sevgisi teması işlenmektedir. Şiir dört bentten oluşmaktadır.

“Anne, anne
Sen yelkensin - beyaz bana
Sen kucaksın - sıcak bana
Sen kayasın - gurur bana
Sen herşeyisin
Anne bana!” (Tomurcuk, [7], 1994, s. 5)

bendi şiirin son bendini oluşturmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait birinci sayısında yer alan Sizin Sayfanız bölümünde Anne Yüreği şiiri yer almaktadır. Şiir iki dördlükten oluşmaktadır ve anne sevgisi ön plandadır.

“Anne çocuklarının kurbanı,
Anne yüreği çocukların
En sıcak ocağı
Her ana çocuğunun can kurbanı” (Tomurcuk, [1], 1995, s. 30)

mısraları şiirin ilk dördlüğünü oluşturmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait yedinci sayısında yer alan Anneciğim Kim Büyütür Çiçekleri şiiri Necati Zekeriya'ya aittir ve uzun bir şiirdir. Şiirde anne sevgisi değeri ön plandadır.

“Anneciğim, söyle
sevginin şekli var mı
neye benzer sevgi?” (Tomurcuk, [7], 1995, s. 22-23)

mısraları değer en çok ön plana çıktığı mısralardır.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait yedinci sayısında yer alan O da Bir Annedir öyküsünde Ceylan ve Tolga okula gittiklerinde öğretmenleri 8 Mart anneler bayramı günü hakkında bilgi vermektedir.

“- Sevgili çocuklar, çok önemli bir bayramın arifesinde bulunuyoruz. Yarın 8 Mart anneler bayramı günü. Anneler Bayramı bütün dünyada kutlanır. Uzak geçmişte kadınlar kendi haklarına sahip çıkmak için mücadele verdiler. Ve bu mücadeleyi kazandılar. Onun için eve gideceğiniz zaman annelerinizi birer ufak hediyeyle sevindirmeyi, yanaklarından öpmeyi unutmayınız” (Tomurcuk, [7], 1995, s. 30-31).

Öğretmenin açıklaması bu şekildedir ve burada anne sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait yedinci sayısında Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Anneye Armağan öyküsü vardır. Orhan'ın anneler gününde annesine hediye almak istemesi anlatılmaktadır. Hediye alacak parası olmayan Orhan daha önce çizdiği resmi hatırlamıştır. Resmin biraz düzeltmeye ihtiyacı vardır. Resme biraz çiçek ekler fakat beğenmez. Bahçeden çiçek toplayıp annesi gelince hediye vermek ister ama ninesi uyku vaktinin geldiği söyler. Annesi işe gitmeden önce ninesini dinlemesini tembih etmiştir. Bunun üzerine Orhan yatağına gider yatar. Ninesi iş için dışarı çıktığında Orhan bahçeye çıkar, çiçekleri toplar ve bir sandalyeye oturup annesini beklemeye başlar. Annesini beklerken Orhan uyur. Çiçekler elinden düşer. Orhan uyandığı zaman karyolada olduğunu görür. Yanında bir çikolata bulur. Salona koşar, annesi Orhan'ı sevgiyle kucaklar ve öykü burada biter.

Buradaki değer anne sevgisi değeridir. Orhan'ın annesine hediye almak istemesi ve en sonunda da annesine çiçekleri uyuduğu için verememesi ama annesinin bunu kabul edip kendisine bir çikolata hediye etmesi anne sevgisi değerinin ön plana çıktığı satırlardır.

“Orhan karyolasında uyandı. Gözleriyle çiçek demetini aradı, fakat başucunda büyük bir çikolata gördü. Onu aldı, annesine koştı. Masada, evin en güzel vazosunda, derlediği çiçek demetini gördü annesi de kollarını açmış, sevinçli ve memnun, onu bekliyordu” (Tomurcuk, [7], 1996, s. 4-5).

mısraları öykünün son mısralarıdır. Ayrıca anne sevgisi değerinin de en çok ön plana çıktığı mısralardır.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait yedinci sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Bu sayfada Mutlu Bekleyiş öyküsü anlatılmaktadır. Dilek'in eylül ayından itibaren mart ayı için yaptığı hazırlık anlatılmaktadır. Dilek çok güzel resim yapamayan bir çocuktur. Birinci sınıfa gitmektedir ve abisi Vergin'den anneler gününün ne zaman olduğunu öğrenir. Eylül ayındayken mart ayında anneler gününün olacağı için resim çalışmalarına başlar. Mart ayına kadar birçok resim yapar ve beğendiği en güzel resimleri annesine seçer. Anneler gününde de Dilek seçkilerden oluşturduğu resimleri annesine hediye eder. Annesi de çok mutlu olur. En güzel resmi duvara asarlar. Bu şekilde mutlu bekleyiş öyküsü bitmektedir.

Dilek'in aylar öncesinden hazırlık yaparak annesine bir resim seçkisi hazırlaması anne sevgisinin en bariz örneğidir. Cümlelerden seçecek olursak;

“Annesine hediye edeceğine umut bağlıyordu. Güzel anneciğime lâyık olacak çok güzel bir resim çizip hediye edeceğim, dercesine daha da resim çizimine özenle yanaşıyordu” (Tomurcuk, [7], 1996, s. 8-9).

cümlelerinden de anne sevgisi değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait ikinci sayısında yer alan Yaş Günü metni Öykü sayfasında bulunmaktadır. Burada Emel'le Osman'ın maceraları anlatılmaktadır. Emel çarşıya annesinin yaş günü için hediye almaya gider. Bunu duyan Osman yaş günü kelimesindeki yaş sözcüğünü ağlamak anlamındaki yaş diye düşünür. Yanlış anlar Emeli. Daha sonra annesinin yaş günüyse ninesinin de yaş günü olacağını düşünür. Bahçede söğüt ağacının dallarından ninesi için bir buket hazırlar. Odaya giren ninesine verir. Ninesi bu sırada ağlamaktadır. Ama torunun getirdiği hediyeyle mutlu olur, gülümser.

Burada anne sevgisi değeri vardır. Emel'in annesine doğum günü için bir hediye alması, anne sevgisi değerinin ön planda olduğu yerdir. Bu mısralar;

“- Günaydın, Osman! - diye selâmladı.

- Günaydın! - dedi kurnada sularla oynayan Osman dudak büzdü. - Nereye gidiyorsun?

- Çarşıya, dedi Emel. - Bugün annemin yaş günüdür. Ona armağan alacağım.

Bu satırlarda anne sevgisi değerinin ön plana çıktığını görüyoruz. Ayrıca ninenin ölen oğlu için ağlaması ve Osman'ın hediyesine sevinmesinde de aile sevgisi değeri bulunmaktadır.

Eve, odadaki ninesinin yanına varınca kadıncağızı ağlarken buldu. Ninesi Osman'ın ölen babasına ağlıyordu.

Osman yanına yanaştı, ve;

- Nine, dedi, laş (yaş) günün kutlu olsun...” (Tomurcuk, [2], 1997, s. 7)

cümleleri anne sevgisi değerine örnek gösterilebilecek cümlelerdir.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait yedinci sayısında Annemin Varlığı şiiri vardır. Şiir altı dördlükten oluşmaktadır. Şiirin genelinde anne sevgisi değeri verilmektedir. Şiirin birinci dördlüğü;

“Annem yürek dağıdır

Tırmanana aşk olsun

Bakışları yüce yarında

Çocuklar içinde bulunsun!” (Tomurcuk, [7], 1997, s. 3)

mısralarından oluşmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait yedinci sayısında Müzik sayfası vardır. Burada Anne Kucaklaması şiiri bulunmaktadır. Şiirin aynı zamanda notaları da vardır. Şiir üç dördlükten oluşur. Aile sevgisi değeri ön plandadır.

“Bana uzar binbir el

En sıcak seninki

Bana bakar binbir göz

En güzeli seninki” (Tomurcuk, [7], 1999, s. 21)

mısraları şiirin üçüncü dördlüğüdür.

Tomurcuk dergisinin 2000’e ait yedinci sayısında Yerli Şiirler sayfası vardır. Burada Annemiz Gülüşümüz şiiri bulunmaktadır. Şiir 12 mısradan oluşan bir benttir.

“İlk gülüşümüz

İlk sıcaklığımız

İlk dünyamız

gözlerimiz

annemiz” (Tomurcuk, [7], 2000, s. 6).

mısraları şiirin ilk beş mısrasıdır. Anne sevgisi değeri işlenmektedir.

Anne sevgisi değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 39; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 96 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $39 \times 100 : 34 = \% 114,70$ iken Makedonya döneminde $96 \times 100 : 13 = \% 738,46$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\% 623,76$ ’lık bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.4 Kardeş sevgisi

Kardeş kelime olarak “aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı” (TDK, 2011, s. 1325) anlamına gelmektedir. Kardeşi olmak, hayatın ilk adımlarından itibaren bir şeyleri paylaşmak demektir. Paylaşarak yaşamayı öğrenen birey toplumda her zaman daha rahat hissedecektir. Aile arasındaki kuvvetli duygusal bağlar bireyim toplum için daha verimli olmasına katkı sağlamaktadır. Kardeş sevgisi değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 22 adet tespit edilmiştir. Aşağıda kardeş sevgisi değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1959’a ait altıncı sayısındaki Bir Dileğim Var Benim metninde kardeşliğin önemi vurgulanmaktadır. Metin adlı küçük çocuk saate bakar. Ama saatin kaç olduğunu bilmez. Saati bilmeyi kız kardeşinin okuldan gelme zamanını anlayıp onunla oynamak için istemektedir. Bu durum metinde;

“Kızkardeşimin

her gün okuldan dönmesini ben

Sabırsızlıkla
beklerim. Çünkü her gün onunla
Eğlenir, oynarım” (Tomurcuk, [6], 1959, s. 11).
cümleleri ile görünmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1967 yılı altıncı sayısında yayınlanan Branka Yurça'nın yazdığı Kardeş ile Kızkardeş adlı hikâyede, İlkbaharda dedesini ziyarete giden oğlanın kız kardeşinin hastalanması üzerine tekrar ailesinin yanına dönmesi anlatılmıştır.

“Sonunda da iyice uyuduktan sonra rahatsız olan kızkardeşini ziyaret etmek kararına vardı. Sonraları derin uykuya daldı. Ertesi gün kardeşi ev kapılarını açınca kızkardeşinin gözleri yaş doğdu. O yaşlar sevinç yaşlarıydı” (Tomurcuk, [6], 1967, s. 7-8).

Bu hikâyede kardeşler arası sevgi bağının nedenli önemli olduğuna vurgu yapılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1986 yılı ikinci sayısında yayınlanan Sabit Yusuf'un yazdığı İlker Kardeş Edindi adlı hikâyede, herkesin olduğu gibi kendisinin de bir kardeşi olmasını isteyen İlker'in mutluluğu anlatılmıştır. İlker kardeşinin olduğunu tüm arkadaşlarına duyurarak mutluluğunu onlarla paylaşmıştır. Arkadaşlarına küçük kardeşini göstererek

“Kız kardeşimin ağlayışı da gülüşü de tatlıdır, değil mi?” (Tomurcuk, [2], 1986, s. 3)

diyerek ona olan sevgisini ifade etmiştir. İlker kız kardeşinin nazını çeker, ninnilerle uyutur, onu çok sever. Çünkü İlker'i mutlu eden kardeşidir.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait dokuzuncu ve onuncu sayısında yer alan En Güzel Hediye öyküsünde Gale ve kardeşi Kalinka'nın Gale'nin doğum gününde yaşadıkları anlatılmaktadır. Doğum günü partisi düzenlenmiştir. Partiye bütün akraba ve arkadaşları katılmıştır. Herkes Gale'ye birçok hediye getirmiştir. Gale metnin sonunda Kalinka ile birlikte hediyelere bakmaktadır.

“Şimdi onu bırak da haydi şu şekerlerden al. Nâh işte bu çukolata da senin olsun, - dedi Gale kızkardeşine büyük bir çukolata vererek.

Kalinka hem şekeri hem de çikolâtayı tatlı tatlı yedi. Sonra ağabeyinin boynuna sarılarak çikolâttan berbat olmuş ağzıyla onu, birkaç kez öptü ve:

- Bu benim sana en güzel hediyem! - diye bağırdı” (Tomurcuk, [9-10], 1995, s. 12).

cümleleri öykünün son cümleleridir ve burada kardeş sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait üçüncü sayısında yer alan Öykü sayfasında Yelkovan öyküsü bulunmaktadır. Bu öyküde Dilek, Dilek'in ağabeyi, ağabeyinin arkadaşları Erkin, Erkan, Oktay ve Adnan'ın yelkovan yani uçurtma yapmaları anlatılmaktadır. Adnan diğerlerinden daha büyüktür. Hepsinden önce uçurtma yapmıştır. Daha önce yelkovan

yapmış bir çocuktur. Adnan'ın tavsiyeleri üzerine bir yelkovan yaparlar. Onu sonbaharın rüzgârlı havasında uçururlar.

Metnin sonunda Dilek eve geç geldiği için annesi, neden geç geldiğini sorar. Dilek olanı biteni anlatır. Ağabeyleri henüz eve gelmemiştir ve Dilek ağabeylerini merak etmektedir. Burada kardeşlik sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

“Dilek kendisini affettirmişti. Şimdi de abilerinin eve dönüşünü, üşütüp üşütmediklerini düşünmeğe dalıvermişti” (Tomurcuk, [3], 1996, s. 8-9).

cümlelerinden de kardeşlik sevgisi değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait dördüncü sayısında Öykü sayfasında Beyaz Bıyıklar öyküsü bulunmaktadır. Burada üç kardeşin yemek için annelerinden yoğurt istemesi ve annelerinin de en küçük kardeşi Orhan'ı yoğurtçuya göndermesi anlatılmaktadır. Orhan yoğurtçuya her gittiğinde yoğurttan tatmaktadır. Bu durum onun küçüklüğüne verilmektedir. Herkes buna kızmaktadır. Orhan ben artık büyüdüm böyle bir şey yapmam, dese de kardeşleri buna inanmazlar. Orhan yoğurtçuya gidip döndüğünde;

“Odaya girdiği zaman kardeşlerine baktı, onlar da ona baktılar, fakat her ikisi birden gülmeye başladı.

- Neye gülüyorsunuz? dedi Orhan. Ben artık eski Orhan değilim.

- Tabii değilsin, dedi büyük kardeş, çok başkasın şimdi, bak beyaz bıyıkların var...”

(Tomurcuk, [4], 1996, s. 4)

cümlelerinden de hala Orhan'ın eski alışkanlıklarını yaptığını anlıyoruz. Verilmek istenen değer kardeş sevgisi değeridir. Çünkü kardeşleri kavga etmiyorlar, birbirlerini seviyorlar ve gülerken eğlenerek günlerini geçiriyorlar.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait birinci sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Uçuş öyküsü yer almaktadır. Bu öyküde Dilek ailenin en küçük çocuğudur. Kendisinden iki büyük ağabeyi vardır. Erkin ve Vergin en büyük çocuktur. Erkin ağabeyi çok savruk dağınık bir ağabeydir. Vergin ağabeyi ise tam tersine kurallı, odası çok tertipli, düzenli bir çocuktur. Dilek ailenin en küçük çocuğu ve tek kız çocuğu olduğu için diğerlerinden farklılık göstermektedir. Dilek dışarda bir uçak sesi duyduğu zaman eve gelip koltuğa gömülüp ağlamaya başlamaktadır. Dilek uçaklardan çok korkmaktadır. Bunun nedeni de Saraybosna'daki savaşta uçakların bomba attığını öğrenmesidir. Her uçak geçişinde bu şekilde savaşta olduğunu düşünmektedir. Bunu anlayan Ergin kardeşinin uçak korkusunu yenmesi için onu oyuncak uçaklarıyla oynatmaya çalışmaktadır. Fakat bu durum Dilek için bir çare olmaz. Babası da duyar Dilek'in bu durumunu. Annesi de öğrenir uçak korkusunu. Üzülürler, daha sonra Dilek'in uçak korkusunu yenmesi için yaptıkları hiçbir şey fayda

vermez. Dilek anaokulundayken baleye başlamıştır. Bale onun için sürekli oynadığı bir oyun hâline gelmiştir. 23 Nisan’da okul grubuyla Ankara’ya gideceklerdir. Dilek annesine, babasına bunu söyler. Hepsi de çok mutlu olurlar. Türkiye’ye gideceği için daha sonra Dilek’in bütün hazırlıkları tamamlanır. Uçakla gideceği için ailesi çok tedirgin olmaktadır. Dilek’in ilk uçak yolculuğudur. Ailesinden kimse yanında bulunmamaktadır. Telaş ve endişe içerisinde havaalanına giderler. Havaalanında Dilek uçağa bindikten sonra hiçbir şekilde korku duymaz. Uçak korkusunu yenmiş olur.

Metinde kardeş sevgisi değeri bulunmaktadır;

“Erkin abisi abiliğini yapmak isterdi. Çok sevdiği küçük kızkardeşinin korkusunu yenmek için elinde geleni yapmak isterdi:
- Al da gör... Oyuncak işte! - ısrarla tekrarlıyordu Erkin.
- Evet bu oyuncak ama diğerleri oyuncak değil...! dedi Dilek. Onlar havada uçarlar”
(Tomurcuk, [1], 1999, s. 4-5).

Burada da Erkin ağabeyi Dilek’e oyuncakları gösterip uçak korkusunu yenmesini istemektedir.

Tomurcuk dergisinin 1999’a ait altıncı sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada İzci öyküsü vardır. Bir kış günü Göksel’in arkadaşlarıyla beraber dışarıda oynarken abisinin gelip onu eve götürmesi anlatılmaktadır. Göksel arkadaşlarından ayrılmak istemez çünkü bütün arkadaşları hâlâ oynamaktadır. Ama abisi annem çağırdı, diye Göksel’i almaya gelir. Yolda Göksel abisine onun izci olduğunu, karlı havalarda da dışarıda olabileceği anlamına gelen birkaç soru sorar. Ama abisi onu yine de eve getirir. Göksel çok terlemiştir. Annesi Göksel’in üstünü değiştirir. Göksel yorulmuştur. Tam uyuyacağı zaman abisi yolda Göksel’in başlattığı konuşmayı devam ettirir. Göksel’in uyumasını engeller. Göksel’le beraber yemek yerler. Neşeli eğlenceli bir günün sonunda herkes uykuya dalar.

Metnin son kısmında kardeşlik değeri ön plana çıkmaktadır;

“Böylece, Gökselin abisi ile eve dönüşlerinde ki sohbeti sürdürerek onu hem uyutmadı hem de akşam yemeğini yedirtti.

Göksel’in bir neşeli, eğlenceli kış günü daha geçti” (Tomurcuk, [6], 1999, s. 4-5).

mısralarından iki kardeşin çok iyi anlaştıklarını anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 2003’e ait ikinci sayısında Yangın Söndürme Oyunu öyküsü bulunmaktadır. Burada iki kardeşin oyuncaklarıyla oynadıkları oyun anlatılmaktadır. Kardeşlerden birinin itfaiyesi diğerinin de ahşaptan evleri vardır. Ahşap evlerde yangın çıktığında kardeşi Selim’i çağırılmaktadır. Selim de oradaki yangına müdahale eder. Yangını

söndürür. En sonunda da kardeşi Selim’e teşekkür eder. Öykünün sonunda *Kelimelerin Dili* başlığıyla üç tane kelimenin anlamı verilmiştir.

Burada karşımıza çıkan değer kardeş sevgisi değeridir. Çocukların oyun oynadıklarının anlatılması ayrıca;

“Mahallede oturanlar adına, Selim bana teşekkür ediyor. Ben de yangını zamanında haber verdiği için, kardeşime teşekkür ediyorum” (Tomurcuk, [2], 2003, s. 15).
Kardeş sevgisi değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 6; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 16 adet değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $6 \times 100 : 34 = \%17,64$ iken Makedonya döneminde $16 \times 100 : 13 = \%123,07$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine %105,43’lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.5 Barış

Barış sözlükte “savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum” (TDK, 2011, s. 255) ikinci anlam olarak verilmiştir. Barış içinde yaşamak toplumu maddi ve manevi anlamda güçlendirir. Bireyler için hayatı kolaylaştırır. Toplumsal barış iyi bir yaşamın en başat koşullarındandır. Güven, asalet, iyilikseverlik barışla birlikte gelir. Demokrasi, özgürlük, dayanışma, paylaşma, birlik içinde olma barışın devamı için önemlidir. Nazım Hikmet’in sözleriyle barış toplumun kardeşliğidir;

“Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür

Ve bir orman gibi kardeşçesine” (Soysal, 2016, s. 77)

Barış değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 74 adet tespit edilmiştir. Aşağıda barış değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1969’a ait ikinci sayısında yer alan Hasan Mercan’ın Tito Bana Çiçek Verdi adlı öyküsünde;

“Kalabalık alkışlamaya, Tito da selâmlamaya başladı. Elini salladıkça kalabalığın güler yüzlerine sevinç getiriyordu. Hele çocukların sevincini görmeye değerdî o ara...

Ortalık çiçeklerle yığdırılmıştı...

Araba Barış’ın yanı sıra geçince, çocuğun ayakları arasına bir çiçek karıştı.

Barış, gururlandı bundan:

-Anne, anne, dedi, Tito bana çiçek verdi!...

Annesi saçlarından okşadı:

-Bu solmayan bir çiçektir, yavrum!-dedi.

Caddedeki tüm çiçekler, Barış'ın çiçeği kadar güzel, Barış'ın çiçeği kadar kokulu değillerdi!..." (Tomurcuk, [2], 1969, s. 2)

İfadeleriyle halkın Tito'ya olan sevgisi, coşkusu ve heyecanı dile getirilmiştir.

Toplumları birliktelik içinde yaşatan ve barış için mücadele eden liderlerin her zaman sevileceği görülmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1969 yılı altıncı sayısında yayınlanan Hasan Mercan'ın yazdığı Tüfek İstemem Ben Barışım adlı hikayede, babasıyla kendisine oyuncak almak için çarşıya çıkan barış babasının diyalogunda:

"Şey, diye barış keklemiye başladı süslü tirene bakarak.

Ha, dedi babsı, sana şu küçük tüfeyi alayım mı?

İstemem, dedi çocuk, tüfek istemem ben Barış'ım..." (Tomurcuk, [6], 1969, s. 7)

geçen bu ifadelerde barış bilincine vurgu yapılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1975 yılı, altıncı sayısında yayımlanan Arif Bozacı'ya ait Gözleri Çocukların adlı şiirde şair, çocukların gözlerinden yola çıkarak, baharın, kışın, gelmesini ifade ettikten sonra, onların gözlerindeki sevginin barışa çağırıldığını ifade ediyor.

"Çocukların gözlerindeki o ilkyaz

Bahçemize baharı getirmiştir.

Çocukların gözlerindeki o ak kış

Evimize karı getirmiştir.

Çocukların gözlerinde o sonsuz barıştır

Ana sütünden aktır.

Çocukların gözlerinde o gülüştür

Baba sevgisinden paktır" (Tomurcuk, [6], 1975, s. 14).

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, beşinci sayısında yayımlanan Nusret Dişo Ülkü'ye ait Düşündüğü Tren adlı şiirde hayalindeki trenden yola çıkarak, sınırların olmadığı, tüm insanların birliktelik ve barış içinde yaşadığı bir dünya özlemini dile getiriyor:

"Bir tren düşündüm ben

Hatsız, ceryansız gider,

Bir tren düşündüm ben
Düdüksüz, kömürsüz gider.
Bir tren düşündüm ben,
Yolcusuz, makinistsiz,
Bir tren düşündüm ben
Para, pulsuz, biletsiz.
Düşümde gece ak buluttan
Barış için her ulustan:
Alaska'dan, Asya'ya
Avrupa'dan Afrika'ya
Bir tren düşündüm ben” (Tomurcuk, [5], 1976, s. 1).

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, altıncı sayısında yayımlanan Şükrü Ramo'ya ait Gün Gelse adlı şiirde;

“Gün gelse gözlerin ateşi olsun,
Yerde boşlukta her şeyi görsün,
Aydan yıldızdan yalımlar dökülsün,
Barışı yıkanı yaksın kül etsin.
Gün gelse doğanın dili de olsun,
Yerde boşlukta her şeyi görsün,
Aydan yıldızdan yalımlar dökülsün,
Barışı yıkanı yaksın kül etsin...” (Tomurcuk, [6], 1976, s. 3)

Barış özlemi dile getirilirken, barışa karşı olanların yok olması temennisinde bulunuluyor.

Tomurcuk dergisinin 1977 yılı, beşinci sayısında yayımlanan Hasan Mercan'a ait Ocak adlı hikayede geçen şu mısralarda:

“Ve olan oldu artık,
Varsın sevindin her yaratık-
Yeni dünya kurulacak,
Oniki kardeş bir olacak
Yaşasın kardeşlik birlik,
Doğada var hür nikbinlik!” (Tomurcuk, [5], 1977, s. 15-17)

Geleceğe dair umutlu günlerin yaklaştığı müjdelenirken, yeni günlerle birlikte barışın geleceği, birlik ve kardeşliğin hakim olacağı haberi veriliyor.

Tomurcuk dergisinin 1981 yılı birinci sayısında yayınlanan Fahri Ali'nin yazdığı Yaşamın En İyisi adlı şiirde şair;

“Yaşamın en iyisi
İnsancıl olma çocuklar
Barışı sığdırmak yüreklere

En insancılığı yaratmak

Çocuklar mutluluklar için” (Tomurcuk, [1], 1981, s. 4)

mısralarında barış değeri vurgulanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1982 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Zeynel Beksaç’a ait Açıkta Kapıları Yurdumun adlı şiirde şair;

“Gel gör, gülüş var
Dost var, barış var
Varlığımız bunlar işte

Barıştan yanaysanız
Gelin görün sizlere

Açıkta kapıları yurdumun” (Tomurcuk, [3], 1982, s. 2)

Mısralarında barışa olan sevgisini ve barış içinde yaşama arzusunu dile getirmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1983 yılı birinci sayısında yayınlanan Ranko Simoviç’e ait Çocuklar Karar Verdi adlı şiirde şair;

“Banat çocukları
Karar kıldılar
Savaş oyununu

Artık oynamadılar” (Tomurcuk, [1], 1983, s. 7).

mısralarında, çocukların savaş oyunlarını terketmeleri, kedilere zarar vermemeleri, kavgadan uzak durmaktan vurgulanırken barışa işaret edilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1989 yılı ikinci sayısında yayınlanan Pero Milenkoski’ye ait Barış Güvercini adlı şiirde şair;

“Nereden geçerse geçsin yani
Nazik çiçekler bitişir
Her sıcak sözü yani
Çağlayanlar gibidir

Gözleri güneştir
Yüreği sevgidir
Hepsi kardeş olsun
Dünya güzel olsun

İsteği, barış baharlaşsın
Özlemler altınlaşsın
O lanet savaşları
Dönmezliğe atsın

Çocuk türküsünü sever

Dünyayı okşasın
Tüm küçük eller
Demet olup büyüsün

Dünyayı dolaşır
Güzel güvercin
Barış güvercini
Ölmez Tito!” (Tomurcuk, [2], 1989, s. 3)

Teşhis sanatıyla barışı kişileştirmiştir ve onun bütün arzusunun sevgi, kardeşlik ve sevgi olduğunu ifade ederek barışa olan özlemini dile getirmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1990 yılı ikinci sayısında yayınlanan Gligor Popovski'nin yazdığı Adım Adıma adlı şiirde, yolların adım atılarak bitiği, aklın fikirle geliştiği, buğdayların tane tane toplandığı, duvarların tane tane inşa edildiği, suların damla damla biriktiği söylenerek

“İyilikle iyilik
iyilik iyilikle
Böylece kurulur
talih ve barış” (Tomurcuk, [2], 1990, s. 15)

mısralarıyla da barışın iyilikle kurulacağı söylenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait üçüncü sayısında yer alan Yerli Öykü sayfasındaki Atatürk öyküsünde barış değerini Dilek ve annesinin konuşmalarından anlamaktayız. Dilek'in Atatürk'ü kimseye vermeyeceğini söylemesi üzerine annesi tüm dünya çocuklarının Atatürk'ü örnek almaları ve dediklerini yapmalarını sonucunda;

“Dostlukları pekiştirmek için “Yurtta barış, dünyada barış” yolcusu olabilirler...
O'nun izinden ayrılmayıp takipçisi olabilirler...” (Tomurcuk, [3], 1995, s. 8)
sözleriyle barış değerinin vurgulandığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait altıncı sayısında Yerli Şiir sayfası vardır. Burada Kardeşçe Yaşayalım şiiri bulunmaktadır. Şiir üç dördlükten oluşmaktadır. Her dördlüğün sonunda *Kardeşçe yaşayalım* mısrası eklenmiştir. Şiirde birlikte, beraber yaşadığında insanların daha mutlu olduğundan, kinlerin ortadan kalktığından, huzurlu hayatların başladığından, kuşlar gibi özgür ve yükseklerde yaşamaya başlandığından, gece gündüz çalışıp dağları aşmak istemesinden bahsedilmektedir. Şiir üç dördlükten oluşur. Birinci dördlük;

“Birliktedir dirlikte olur
Rahatlıklar bol olur
El ele verenlere
Mutluluklar çok olur
Kardeşçe yaşayalım” (Tomurcuk, [6], 1999, s. 6).

şiiirinin ilk drtlgdr. Barış değeri verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 2001'e ait birinci sayısında Yaşamın En İyisi şiiri bulunmaktadır. Bu şiir üç bentten oluşmaktadır. şiirin genelinde barış değeri ön plandadır. Son bent;

“Oysa ocuklar
evrende barış
seslerinizde, trklerinizde oyunlarınızda
tüm dünya çocukları siz” (Tomurcuk, [1], 2001, s. 3).

mırsralarından oluşmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait birinci sayısında Sizin Sayfanız vardır. Burada ocuk ve Barış şiiri bulunmaktadır. şiir iki dörtlükten oluşmaktadır. Barış değeri ön plandadır.

“Tüm ocuklar barış içinde
Yaşamayı çok severler
Herkesine neşe saçarlar
El ele tutuşur tüm ocuklar” (Tomurcuk, [1], 2003, s. 31).

mırsraları şiirin ikinci drtlgdr.

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait cnc sayısında rnek İnsan metni bulunmaktadır. Bu metinde Atatürk'ün dünya görüşü anlatılmaktadır. Sadece kendi milletinin değil diğer milletlerin de savaşmasını istemediği belirtilmektedir. Türkiye Cumhuriyetini kurarak da herkesin düşündüğünü söylediği bir rejimi Türk milletine getirdiğinden bahsedilmektedir.

Burada karşımıza çıkan değer barış değeridir.

“Atatürk, sadece kendi milletini değil, bütün insanları çok severdi. Herkesin mutlu olmasını isterdi. Bu yüzden yurtiçinde ve dünyada, barışın korunmasını arzu ederdi.
“Biz kimsenin düşmanı değiliz...” (Tomurcuk, [3], 2003, s. 15)

cmlerinden barış değeri ön plana çıkmaktadır. Metnin sonunda *Okuduğumuz Anladık Mı? Cevap Verelim* başlığıyla yedi tane soru sorulmuştur.

Barış değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 57; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 17 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $57 \times 100 : 34 = \% 167,64$ iken Makedonya döneminde $17 \times 100 : 13 = \% 130,76$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\% 36,88$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.6 Bayrak sevgisi

“Bir milletin, belli bir topluluğun veya bir kuruluşun simgesi olarak kullanılan, renk ve biçimle özelleştirilmiş, genellikle dikdörtgen biçiminde kumaş, sancak” (TDK, 2011, s. 287) demek olan bayrak, bir ülkenin bağımsızlık sembollerindedir. Bayrak devlet ve millet için aynı zamanda kutsaldır. Savaşta ve barışta milleti temsil eder. Arif Nihat Asya'nın dediği gibi;

“Savaş bizi karlı dağlara düşürdüğü gün
Kızılığına sığındık;
Dağlardan çöllere düşürdüğü gün
Gölgene sığındık” (Asya, 2010, s. 55-56).

bütün zorluklarda sığınılan önemli bir limandır bayrak. Bayrak sevgisi değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 23 adet tespit edilmiştir. Aşağıda bayrak sevgisi değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1986 yılı birinci sayısında yayınlanan Lepa Corceviç'in yazdığı Bayrağa Adanmış Üç Renk adlı hikâyede, beyaz, mavi ve kırmızı renkleri çok sevdiklerini söyleyen Bilya, Pavle ve Çveta adlı arkadaşlarına:

“Fakat bu üç renkle neyi çizebilirler?” (Tomurcuk, [1], 1986, s.4)
diye soran Zlatko kalker ve tahtaya Yugoslavya bayrağı çizer.

Tomurcuk dergisinin 1990 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Zvonko Ştaubringer'in, Türkçesi: S. Abdullah, yazdığı Yiğit Bombacı Buha adlı hikayede, savaşta kahramanlığı ile nam salmış küçük Buha'nın kahramanlıkları anlatılmıştır. Tito kendisini ziyaret eden gençlerin Buha'yı tanıyıp tanımadığını sormuşlardır. Çocukların az yediklerini, solgun ve yorgun olduklarını ama olgun ve kendilerinden emin olduklarını biliyordu Tito. Buha'yı yakından tanıyordu hatta ona asılması için sancak emanet etmişti. Bu sancak düşmanın eline geçtiği için Livno'ya bu bayrağı kahramanca ölen bu çocukların ve 1943'te çetniklerin saldırısında ölen Buha'ya çok üzülmüş ve onların yiğitliklerini hiçbir zaman unutmadığını söylemiştir.

Bayrak sevgisi değerinin ön plana çıkarıldığı satırlar aşağıdaki gibidir:

“Şimdi artık bayrağı kamarada taşımayacaksınız. Bayrağı korumak için bayrak çetesi kurmamız gerekir. Bayrak bez değil, hemen tugayın onuru ve şerefidir, özgürlük bayrağıdır!” (Tomurcuk, [3], 1990, s. 4-5)

Tomurcuk dergisinin 1995’e ait üçüncü sayısında yer alan Yerli Öykü sayfasındaki Atatürk öyküsünde barış değerini Dilek ve annesinin konuşmalarından anlamaktayız. Dilek’in Atatürk’ü kimseye vermeyeceğini söylemesi üzerine annesi tüm dünya çocuklarının Atatürk’ü örnek almaları ve dediklerini yapmalarını sonucunda

“Dostlukları pekiştirmek için “Yurtta barış, dünyada barış” yolcusu olabilirler... O’nun izinden ayrılmayıp takipçisi olabilirler...” (Tomurcuk, [3], 1995, s. 8)

sözleriyle barış değerinin vurgulandığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 1999’a ait altıncı sayısında Yerli Şiir sayfası vardır. Burada Kardeşçe Yaşayalım şiiri bulunmaktadır. Şiir üç dörtlükten oluşmaktadır. Her dörtlüğün sonunda *Kardeşçe yaşayalım* mısrası eklenmiştir. Şiirde birlikte, beraber yaşadığında insanların daha mutlu olduğundan, kinlerin ortadan kalktığından, huzurlu hayatların başladığından, kuşlar gibi özgür ve yükseklerde yaşamaya başlandığından, gece gündüz çalışıp dağları aşmak istemesinden bahsedilmektedir. Şiir üç dörtlükten oluşur. Birinci dörtlük;

“Birliktedir dirlikte olur

Rahatlıklar bol olur

El ele verenlere

Mutluluklar çok olur

Kardeşçe yaşayalım” (Tomurcuk, [6], 1999, s. 6).

şiirin ilk dörtlüğüdür. Barış değeri verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 2001’e ait birinci sayısında Yaşamın En İyisi şiiri bulunmaktadır. Bu şiir üç bentten oluşmaktadır. Şiirin genelinde barış değeri ön plandadır. Son bent;

“Oysa çocuklar

evrende barış

seslerinizde, türkülerinizde oyunlarınızda

tüm dünya çocukları siz” (Tomurcuk, [1], 2001, s. 3).

mısralarından oluşmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2003’e ait birinci sayısında Sizin Sayfanız vardır. Burada Çocuk ve Barış şiiri bulunmaktadır. Şiir iki dörtlükten oluşmaktadır. Barış değeri ön plandadır.

“Tüm çocuklar barış içinde

Yaşamayı çok severler

Herkese neşe saçarlar

El ele tutuşur tüm ocuklar” (Tomurcuk, [1], 2003, s. 31)
mısraları şiirin ikinci dörtlüğüdür.

Tomurcuk dergisinin 2003’e ait üçüncü sayısında rnek İnsan metni bulunmaktadır. Bu metinde Atatürk’ün dünya görüşü anlatılmaktadır. Sadece kendi milletinin değil diğer milletlerin de savaşmasını istemediği belirtilmektedir. Türkiye Cumhuriyetini kurarak da herkesin düşündüğünü söylediği bir rejimi Türk milletine getirdiğinden bahsedilmektedir.

Burada karşımıza çıkan değer barış değeridir.

“Atatürk, sadece kendi milletini değil, bütün insanları çok severdi. Herkeisn mutlu olmasını isterdi. Bu yüzden yurtiçinde ve dünyada, barışın korunmasını arzu ederdi.
“Biz kimsenin düşmanı değiliz...” (Tomurcuk, [3], 2003, s. 15)

cümlelerinden barış değeri ön plana çıkmaktadır. Metnin sonunda *Okuduğumuz Anladık Mı? Cevap Verelim* başlığıyla yedi tane soru sorulmuştur.

Bayrak sevgisi değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 8; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 15 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $8 \times 100 : 34 = \%23,52$ iken Makedonya döneminde $15 \times 100 : 13 = \%115,38$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%91,86$ ’lık bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.7 Bayramlar

Bayramlar “milli veya dini bakımdan önemi olan ve kutlanan gün veya günler” (TDK, 2011, s. 288) olarak tanımlanmıştır. Bayramlar değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim ğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 79 adet tespit edilmiştir. Aşağıda bayramlar değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1964’e ait dokuzuncu sayısında yayınlanan Necati Zekeriya’ya ait Nasıl Olur Bayramlar adlı şiirde şair;

“Bakarsın renkler akar her yerden
bakarsın blblde bayram türküsü.
Kent bahar açar tepeden tırnağa
tellenir pullanır bütün sokaklar
Kent çeyizini döker döker yana
Renkler gelir bütün bayramlar” (Tomurcuk, [9], 1964, s. 5).

mısrarlarından bayramların neşesi, cümbüşü, tarifsiz mutluluğu dile getirilmiştir.

Tomurcuk dergisinde Yugoslavya dönemine ait kutlanan birçok millî bayram bulunmaktadır. Bu bayramlardan biri 29 Kasım'da kutlanan Cumhuriyet Bayramıdır. Cumhuriyet Bayramı, 29 Kasım 1943'te yapılan 2. AVNOJ oturumunun yıldönümünü münasebetiyle kutlanmaya başlandı. Partizan direniş hareketinin temsilcileri Yugoslavya'nın federal anayasasını ve Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyetinin (YFHC) kurucu meclisini 29 Kasım 1945'te ilan etmesiyle başladı. Bu bayram, 1992'de Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyetinin (YSFC) dağılmasından sonra kutlanmamıştır. Tomurcuk dergisinin 1967'ye ait üçüncü sayısında Niyazi Osman'a ait Cumhuriyetin Doğum Günü adlı öyküde yazar nine ile torun arasındaki zorluklar ve fedakarlıklarla kurulduğunu anlatmasını konu ediniyor.

“- Biz Cumhuriyetin doğum gününü, kendi varlığımızı kutluyoruz da ondan.

Ayten, büyükannesinin söylediklerin uzun uzadıya anlattı” (Tomurcuk, [3], 1967, s. 2)

Bu metinde yazar millî birliğin ve ortak vatan duygusunun önemini hatırlatmaktadır.

Yugoslavya döneminde 1 Mayıs İşçi Bayramı olarak kutlanmaktadır. Bu konuda Tomurcuk dergisinin 1968'e ait dokuzuncu sayısında yayınlanan Naim Şaban'a ait Bir Mayıs adlı şiiri bulunmaktadır. Şair;

“Haydi Mayıs Haydi Mayıs

İşte Toplu Buradayız.

Trampeteye Vura Vura

Bağırınız: Ura! Ura!” (Tomurcuk, [9], 1968, s. 2)

mısrarlarıyla 1 Mayıs bayramının coşkulu, heyecanlı ve vurgulu bir söyleyişle kutlamıştır.

Tomurcuk dergisinin 1969 yılı yedinci sayısında yayınlanan Necati Zekeriya'nın Anne Kutlu Olsun adlı hikâyede, Orhan'ın annesinin anneler gününü telgrafla kutlaması ve bundan hem annesinin hem kendisinin duyduğu sevinci dile getirmiştir.

“Ya şimdi. Orhan annesinin gününü çiçeksiz nasıl kutlayabilirdi? Aklına postane geldi. Damladı postaneye.

Bir telegraf yazın, dedi.

-Ama sizin yalnız üç söz için paranız var dedi telegrafçı teyze.

Orhan düşündü, taşındı:

-Anne kutlu olsun! Dedi sonra da rüzgar gibi postaneden çıktı” (Tomurcuk, [7], 1969, s. 12)

Hikâyede, Orhan anneler gününde annesinin bayramını son parasını verip telegrafla kutlaması. Bu hikâyede bayramlar değeri yansıtılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1972 yılı, birinci sayısında yayınlanan Nimetullah Hafız'a ait Bayram Havası adlı şiirde;

“Nedir şimdi bu çalgılar
Her yerde bir şenlik var
Evlerden sokaklara dek

Bayramların sabahları başka
Akşamları başka oluyor
Sabahtan akşama dek” (Tomurcuk, [1], 1972, s. 2)

mısralarında, bayram gününün heyecanı, neşesi anlatılıyor. Her bayram, ayrı bir mutluluk, ayrı bir şenlik getiriyor.

Makedonya'da, ülkeyi işgal eden Alman, İtalyan ve Bulgar silahlı kuvvetlerine karşı 11 Ekim 1941 tarihinde başlatılan ilk silahlı mücadele anısına 11 Ekim Millî Bayramı olarak kutlanmaya devam etmektedir. Tomurcuk dergisinin 1972 yılı, ikinci sayısında yayınlanan Ata Şaban'a ait 11 Ekim adlı şiirde geçen;

“11 Ekim savaşı
Bağışladı bize
Özgürlüğü hem de
Kardeşçe yaşamayı” (Tomurcuk, [2], 1972, s. 4)

mısralarında 11 Ekim savaşıyla elde edilen özgürlükler dile getirilmiştir. Milletlerin kurtuluş günlerinin kutlandığı bayramlar, en özel günlerdir.

Tomurcuk dergisinin 1972 yılı, beşinci sayısında yayınlanan Hasan Mercan'a ait olan 29 Kasım adlı şiirde geçen

“Elimde yurt bayrağı
Boynumda al boyunbağı
Yiğitler kurtardı toprağı
Canlansın bayramım” (Tomurcuk, [5], 1972, s. 7)

Mısralarıyla vatanın kurtuluşu ve onu kurtaran yiğitlerden söz ediliyor. Bayramlar, milletlerin vatanlarını kurtardıkları günün kutlandığı sevinçli günlerdir.

13 Kasım Üsküp'ün düşmandan kurtuluş yıldönümüdür. Bayram olarak Makedonya döneminde kutlanmıştır. Tomurcuk dergisinin 1975 yılı, üçüncü sayısında yayımlanan Hasan Mercan'a ait 13 Kasım Türküsü adlı şiirde,

“Günaydın güzel kentim,
Şarkımı herkese söyledim!

Gel benimle, gez biraz,
Bayramımsın bembeyaz!

Sıra-düzen bizden iste,
Şerefine böyleyizdir işte!

Kucağında gülerek büyürüz,
Yüzünde nice yarınlar görürüz!

Okusun derin özgürlük öyküsü,
Varsın tinlesin, Onüç Kasım türküsü!” (Tomurcuk, [3], 1975, s. 4)

Şair, kurtuluş bayramı sevincine, yaşadığı kenti de ortak ederek, onu bir kucağa benzetirken aslında vatanın bir ana kucağı gibi koruyucu, kollayıcı olduğuna işaret ediyor.

Tomurcuk dergisinin 1977 yılı, ikinci sayısında yayımlanan Nusret Dişo Ülkü'ye ait 11 Ekim adlı şiirde 11 Ekim'de ilk kurtuluş hareketinin başladığı ifade edilmiştir.

“11 Ekim'de Kumanova'da
Koca ovada
İlk top attık.
Şimdi 11 Ekim'de Kumanova'da
Gene orada
21 parelik top atıyoruz
11 Ekim'de 11 Ekim'i anıyoruz” (Tomurcuk, [2], 1977, s. 3).

Kurtuluşun ilk günü bir bayram olarak kutlanmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1978 yılı, ikinci sayısında yayımlanan F. Ali'ye ait 11 Ekim'i Anınca adlı şiirde;

“11 Ekimi
Okuduk okuruz derste
Silahlar patladı iki kentte

Bir devrim başladı

Biri Prilepe

Diğeri Kumanova

Kentlerin en devrimliğı.

11 ekimi anarız bugün

Yarın da yaşarız 11 ekimi” (Tomurcuk, [2], 1978, s. 1)

Tomurcuk dergisinin 1978 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Esad Bayram’a ait 29 Kasım adlı şiirde;

“29 yürek

Uçtu doğada

29 bülbül

Öttü yuvada

29 öykü

Çoşut dünyada

29 Kasım

Dalgalandı yaşamda” (Tomurcuk, [3], 1978, s. 2)

Mısralarıyla Makedonya Cumhuriyetinin kuruluş günü olan 29 Kasım bayramı kutlanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1979 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Avni Engüllü’ye 29 Kasım adlı şiirde şair;

“Uzaktan bir bakın seslenir Mete

Yirmi Dokuz Kasım geldi çocuklar

Cumhuriyet günü bugün arkadaş

Gelin bu bayrama sevinelim biz” (Tomurcuk, [3], 1979, s. 3)

mısralarıyla Cumhuriyetin kuruluşuyla duyduğu sevincini dile getirmeye çalışmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1981 yılı yedinci sayısında yayınlanan Vera Bujurakova’nın yazdığı 8 Mart Hikâyesi adlı hikâyede;

“İki çocuk Zlatko ve Vlatko şöyle bir karara vardılar: kadınlar bayramında tüm ev işlerini kendileri yapacaklardı. Karar aldıkları gibi davrandılar. O gün erkenden

kalkıp evi temizlediler, ondan sonra da öğlen yemeğini pişirmeye giriştiler. Ziyafet hazırlayacaklardı” (Tomurcuk, [7], 1981, s. 2).

8 Mart Bayramında anneleri evde olmayan Zlatko ve Vlatko'nun annelerine sürpriz yaparak evi temizlemeleri sonra yemek yapmaları anlatılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1982 yılı dördüncü sayısında yayınlanan Stoyan Tarapuz'a ait Noel Ağacı adlı şiirde şair;

“Noel ağacı noel ağacı
Güzelim bir süs
İnsanların titreyişi
Yıldızların seslenişi

Noel ağacı noel ağacı
En güzel renklerle örülü
Kar taneleriyle bürülü
Işınlarla parıldasın

Noel ağacı noel ağacı
Odalara giren yeşil yangın
Gülüşlerle, neşelerle
Çocuk sevinciyle dolu” (Tomurcuk, [4], 1982, s. 6).

Mısralarında Noel kutlamasını yaparken, bugünde yaşanan sevinç ve heyecanı dile getirmiştir.

Pionerlik YSFC'de ilkökul çocuklarının 7 sınıfa kadar öncü bir organizasyonuydu. 27 Aralık 1942'de Ulusal Kurtuluş Savaşı sırasında Yugoslavya Komünist Partisi tarafından kurulmuştu. 1991 yılına kadar birinci sınıf öğrencileri pioner andını söyleyerek 29 Kasım Cumhuriyet Bayramında resmî bir törenle pioner oluyordular. Yugoslavya'nın dağılmasıyla bu bayram sona ermiştir. Tomurcuk Dergisinin 1984 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Nusret Dişo Ülkü'nün yazdığı Bugün Yurdumun Bayramıdır adlı şiirde;

“Bugün pioner oluyorum
Pioner adına ant içiyorum” (Tomurcuk, [3], 1984, s. 3)

diyerek pioner olmaktan duyduğu mutluluğu ifade ederek bayramdan ve pionerlik duygusunun getirdiği özellikler ifade edilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1984 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Boško Smaçoski'nin yazdığı Pioner Bayramı adlı şiirde;

“Sevimli Cumhuriyetim

Sımsıcak yuvam benim

Kutluyoruz bugün

Doğum günün senin” (Tomurcuk, [3], 1984, s. 13).

mısralarında da anlaşıldığı gibi, Cumhuriyet bayramı esnasında ilkokula giden çocukların bu bayramda kendileri piyonerlerlik andını içerek hep birlikte büyük bir coşkuyla kutlamaları anlatılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1984 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Ali Şerüze'nin yazdığı 29 Kasım adlı şiirde;

“Bir yurt kuruldu

29 Kasım tarihinde

Adı ad

Yugoslavya duyuldu” (Tomurcuk, [3], 1984, s. 14)

mısralarından 29 Kasım Cumhuriyet Bayramı anlatılmış ve yaşanan coşkudan bahsedilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1984 yılı yedinci sayısında yayınlanan Sabit Yusuf'un yazdığı İlker'in 8 Mart Armağanı adlı hikayede, hikaye kahramanı İlker'in annesinin ve babaannesinin 8 Mart bayramını kutlaması konu edilmiştir.

“Bayramınız kutlu olsun! Dedi. Annesiyle babaannesi İlker'ciği bu davranışına oldukça sevindiler. Her ikisi de onu alnından, yanacıklarından öptüler” (Tomurcuk, [7], 1984, s. 3)

Tomurcuk dergisinin 1990 yılı birinci sayısında yayınlanan Osman Baymak'ın yazdığı 4 Temmuz adlı şiirde, Halk Kurtuluş Savaşı'nın önemli bir günü olan ve Savaşçılar Günü olarak kutlanan 4 Temmuz'a yazılmıştır. Bu şiirde tüfek patlaması, barut kokusuyla yiğitlerin coştığı, doğan yiğitlerin savaştan korkmadığı ve bugünde tarih yazıldığı söylenerek ölmüş yiğitlere yas tuttuğunu söylemiştir.

“Bugün

Tüfek patlar

Barut kokar

Yiğit coşar

Bugün

Yiğitler doğdu

Kanlı savaşın oğulları ki bunlar

Savaştlar korkmazcasına” (Tomurcuk, [1], 1990, s. 21)

Tomurcuk dergisinin 1999’a ait dokuzuncu ve onuncu sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Bayram öyküsü anlatılmaktadır. Dilek ve Didem bitişik komşulardır. İkisi çok iyi arkadaşdır. Birlikte bayramdan önce arife gününde eğlenmeleri ve bayram günlerinin nasıl geçtiği anlatılmaktadır. Bisikletleriyle beraber parka giderler. Parktaki küçük göletin üstünde bir ördek görürler. Bu sırada Ayla ve Aylin de onlara katılır. Aylin en küçükleridir içlerinde ve göletin içindeki bir tane ördeğin burnundaki gül çelengini çok kıskanır. Kendisinin de öyle olmasını ister. Ayrıca Aylin arife gününden bayramlık elbiselerini giymiştir. Çok heyecanlıdır bayram için. Bayram Kurban bayramıdır. Dilek ve Didem’in aileleri, babası, amcası ve ağabeyleri bayram namazına gitmektedirler. Onlar döndükleri zaman kahvaltı ederler. Kahvaltıdan sonra da bayramlaşırlar. Kurbanlarını keserler, bu şekilde Kurban bayramının ilk günü geçmiş olur. Çocuklar bu Kurban bayramına çok sevinirler.

Bundan sonra bayram değeri vardır. Şeker bayramında çocuklara hediye olarak bisiklet alınmıştır.

“Şeker bayramı hediyesi olarak aldıkları bisikletlerine atladıkları gibi kendilerini ana caddenin bisiklet patikasında buldular.

cümlesinde şeker bayramının ismi geçmektedir. Ayrıca Kurban bayramı da metnin genelinde sürekli geçmektedir;

Sonunda annesini ikna edip bayramlık cici elbiselerinin arife gününde de giyilmesi onun gibi sevimli küçük çocuklara yakıştığını göstermiş gibiydi...

cümlesinde bayram değeri ön plandadır. Ayrıca;

Boynuna takıp giydiği çelenkten başka acaba bayramlıkları var mıydı? Bayramlık elbiseleri nasıldı? bayram yemeğiyle baklavaları, çikolata ile şekerlemeleri var mıydı? Babası, amcası ve abileriyle bayram namazı kılacaklar mıydı...? gibi sorulara yanıt bulmaya çalışırdı” (Tomurcuk, [9-10], 1999, ss .4-5).

cümlelerinden de bayramların adetleri anlatılmaktadır.

Bayramlar değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 78; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 1 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $78 \times 100 : 34 = \%229,41$ iken Makedonya döneminde $1 \times 100 : 13 = \%7,69$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%221,72$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.8 Dayanışma

Dayanışma “bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması” (TDK, 2011, s. 602) olarak tanımlanmıştır. İnsan toplumsal bir varlıktır. Yaşamını sürdürmek için bir topluluğa katılır. Tek başına yapamayacağı işler için toplumun diğer fertlerinden yardım alır. Bu nedenle dayanışma değeri önem arz etmektedir. İnsanlar maddî ve manevî olarak dayanışma içindedirler. Dayanışma değeri çocuğun sosyal çevresinin genişlediği okul yıllarının başlarında verilmesi gereken değerlerdendir. Dayanışma değeri aynı zamanda Müslümanlığın gereklerinde yer almaktadır. Peygamber’imizin “Komşusu açken tok yatan bizden değildir.” sözü dayanışmayı teşvik etmektedir. Dayanışma değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 8 adet tespit edilmiştir. Aşağıda dayanışma değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1967 yılı onuncu sayısında yayınlanan Nada Zekmanova-Yakimova’nın yazdığı Eğri Kulaklı adlı hikâyede, tavşanların kuyuya düşen kardeşlerini, dayanışma ile kuyudan kurtarmaları anlatılır;

“Lahanayı atarak çıkarmaya çalışmışlar, ama boşuna, başaramamışlar. Sonra tavşancık ağaca tırmanarak annesinin kulaklarından tutu vermiş. Çekmeye başlamış. Ama yalnız yapamıyormuş bu işi. Sonra gene hepsi birbirine tutunarak gücün çıkarmışlar kuyudan” (Tomurcuk, [10], 1967, s. 7).

Tomurcuk dergisinin 1972 yılı, üçüncü sayısında yayınlanan Birleşen Tavşanlar adlı anonim masalda, ormandaki tavşanları rahatsız eden bir tilkinin tavşanların dayanışması ile nasıl uzaklaştırıldığı anlatılmaktadır.

“Beni dinleyin kardeşlerim! – bir kez demiş aralarında en yaşlı tavşan. Biz kalabalığız, tilki ise tektir. Haydi bir olup onu korkutalım” (Tomurcuk, [3], 1972, s. 15)

Yukarıdaki bu satırlarda birlik olmanın dayanışmanın ne kadar önemli ve etkili olduğu ortaya konmuştur.

Tomurcuk dergisinin 1974’e altıncı sayısındaki Bir Grup Çocuk adlı öyküde yazarın şahit olduğu bir çocuk oyunu anlatılmaktadır. Okul ziline kadar çocukları izler. Çocukların oyun sırasında söyledikleri tekerlemeler de verilmiştir. Öğretmen öğrencileriyle birlikte giderken onlara;

“-Her zaman aralarımızdaki yakınlığı sağlamlaştırmak hiçbir zaman unutmayınız. Sevgili öğrenciler.

Hep birlikte okula geldik” (Tomurcuk, [6], 1974, s. 19).

demektedir. Burada karşımıza çıkan değer dayanışma değeridir.

Tomurcuk dergisinin 1980 yılı sekizinci sayısında yayınlanan Alaettin Tahir’e ait Kore Halk Öyküsünden alınan Tol Se ile Ayı, acımasız ayıya karşı Tol Se adlı çocukla ceylanın ayıya karşı dayanışması anlatılmıştır. Ayının zulmünden bıkan, Tol Se ve ceylan bir plan yaparak ayıyı ortadan kaldırmışlardır. Bu öyküde dayanışmanın önemi anlatılmaktadır.

“Ayı korkudan tir tir titriyordu. Düşünmeden:

-Hadi, vur! Bekleme! Diye seslendi.

Tol Se baltayı havalandırdı. Bir vuruşla ayıyı öldürdü. O an ceylancık çıka geldi.

-Ah, kurtulduk! Diye seslendi.

-Bunu iyi düşündük, diye Tol Se sevinerek ekledi. – boş kafalı bir ayı idi. Ondan ötürü başardık, diye devam etti ceylancık.

-Şimdi korkusuz ormana gelip odun keseceğim, ekledi Tol Se.

-Ben se, rahat uyuyacağım, diye ceylancık söylendi. Sonra bir sıçrayışta kuytu ormanın içine giriverdi” (Tomurcuk, [8], 1980, s. 10-12).

Ayının zulmünden bıkan, Tol Se ve ceylan bir plan yaparak ayıyı ortadan kaldırmışlardır. Bu hikayede dayanışmanın önemi anlatılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1994’e ait üçüncü sayısında yer alan Spor Taraftarları metninde dayanışma teması işlenmektedir. Bir ailenin Pazar günü anlatılmaktadır. Vardar-Sloga karşılaşmasına gidecek olan Cengiz ve babası arasında geçen konuşmadan Cengiz’in babasının, eşine yardım edeceğini anlamaktayız. Burada da dayanışma değeri verilmektedir.

“- Babacığım maça gelecek misin?

- Hayır, podrumu temizleyeceğime dair annene söz verdim” (Tomurcuk, [3], 1994, s. 6).

konuşması dayanışma değerinin verildiği kısımdır.

Tomurcuk dergisinin 1994’e ait beşinci sayısında yer alan Işığı Kim Çaldı metninin sonunda öğrenciler arkadaşlarını öğretmenine şikayet etmeyerek kendi içlerinde bir dayanışma örneği sergilemişlerdir ve bunu da en son Can:

“- Kurtulduk be! Zira nerde ise hapyı yutacaktık ha! - diye bağırdı.

Teneffüzde Yılmaz arkadaşlarından teker teker özür diledi. Ama hepsine de dayanışma için teşekkür etti.

Öğretmeni ikinci derse hiçbir şey olmamış gibi girdi” (Tomurcuk, [5], 1994, s. 4-5).

satırlarıyla metin bitmektedir. Bu Yılmaz'ın ıslık çalmasından sonra kimsenin onu ihbar etmemesi sınıftaki dayanışmanın bir örneğidir. Öğrencilere dayanışma değeri verilmek istenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait altıncı sayısında yer alan Dayanışma şiirinin şairi Yalvaç Ural'dır. Şiir dört bentten oluşmaktadır ve şiirde iki arkadaşın çalışması anlatılmaktadır. Dayanışma değeri ön plandadır.

“Bu iki yoksul çocuk da
Arkadaş olarak
Karşı koymaya çalışıyorlardı
Yaşama” (Tomurcuk, [6], 1995, s. 3).

mısraları şiirin ikinci bendindedir.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait üçüncü sayısında Hayat Bilgisi sayfası vardır. Burada Dayanışma metni bulunmaktadır. Bu metinde dayanışma değeri işlenmektedir. Metnin giriş cümleleri;

“Ailemizce, okulumuzda ve sınıfımızda birbirimize yardım ederiz. Yurdumuzun bir yerinde depresyon ve subaskını olunca, yiyecek, giyecek, eşya ve para yardımı yaparız. Felakete uğrayanların sıkıntılarını gideririz. Buna dayanışma denir” (Tomurcuk, [3], 1999, s. 26).

satırları bulunmaktadır.

Dayanışma değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 4; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 4 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $4 \times 100 : 34 = \%11,76$ iken Makedonya döneminde $4 \times 100 : 13 = \%30,76$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine %19'luk bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.9 Dil sevgisi

Dil, Muharrem Ergin'e göre insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir (Ergin, 2008, s. 3). Dil milleti bir arada tutan yapı taşlarındandır. Dil birliği milletin bireyleri bir arada yaşamasa da aralarındaki bağı, iletişimi sağlayan vasıta. Bireylere küçük yaştan itibaren dil sevgisi değeri verilmelidir. Dilin önemini anlayan

bireyler millet olarak beraberlik ve dayanışma içinde olacaklardır. Dil sevgisi değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 13 adet tespit edilmiştir. Aşağıda dil sevgisi değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1958'e ait beşinci sayısında Resimli Alfabe metninde Ayten'e beşinci yıl dönümünde bir alfabe kitabı verilmiştir. Annesi kızına alfabeyi tanıtır;

“-Bak, kızım, dedi, bu *U* harfidir.

-*U*? diye Ayten şaşırıldı.

-Evet *U* dedi annesi.

-Peki ama neden *U* diye Ayten anlamadığı için yeniden sordu.

U uçak demektir, dedi annesi.

Ayten böylece harfleri ezberlemeye başladı. *N* onun için *N* değil, ninedir. *T* tiren, *K* kaz, hep böyle, her harf için birer isim biliyordu” (Tomurcuk, [5], 1958, s. 12-13).

Öykünün alıntısından Ayten'e dil sevgisi değeri verilmeye çalışılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1958'e ait yedinci sayısında Harflerin Türküsü şiirinde dil sevgisi değeri işlenmiştir.

“İlk harfimiz a, a, a!

Hasan güler ha, ha, ha!

Sonra gelir b, b, b!

Hasan gider mektebe!” (Tomurcuk, [7], 1958, s. 6)

Yukarıda verilen örnek şiirin ilk kısmındandır.

Tomurcuk dergisinin 1958'e ait onuncu sayısında Olga Nikoliç'in Ben Yüz Harf Bilirim adlı metinde küçük kahraman Branko'nun hayatı algılayışı üzerinden bir eğitim örneği verilir. Branko ve kardeşi Vesna henüz okula gitmeyen çocuklardır. Vesna Branko'ya;

“-Branko, görüyor musun? dedi. Ben harfleri biliyorum. Bir şeyler karaladı, sonra bu *anne*, bu da *baba*'dır...

der. Onları gören birinci sınıf öğrencisi Petre güler çünkü Petre harfleri bilmektedir. İki kardeş kavga eder ve bu kavga anneleri gelince biter. Anneleri;

-Yavrum, dedi, yüz harf yoktur, yalnız otuz harf vardır!” (Tomurcuk, [10], 1958, s. 14)

der. Bu öyküde okula gitmeyen çocukların okuma yazmaya hevesli olmaları anlatılmaktadır. Harfleri öğrenmek istemeleri dil sevgisine örnektir. Burada dil sevgisi değeri ön plandadır.

Tomurcuk dergisinin 1960'a ait üçüncü sayısında Dilinize Dikkat Ediniz metni bulunmaktadır. Metin sıkça yapılan yanlışları düzeltmeye yöneliktir. Ayrıca Türkçe kelimeler kullanmaya da teşvik edilmektedir;

“*Salte* demeyin, *salt* ya da *yalnız* deyiniz. *Korse* demeyin, *güya* veya *diye* deyiniz”
(Tomurcuk, [3], 1960, s. 16).

Diline karşı dikkatli ve duyarlı olan bireyler toplumda daha sağlam ilişkilere sahip olurlar. Dil birliği ulusları bir arada tutan en önemli ögedir. Dil sevgisi değeri küçük yaşta başlayarak bireylere verilmelidir.

Tomurcuk dergisinin 1961'e ait altıncı sayısındaki Dilinizi Biliniz kısmında yanlış sesletilen sözcükler ve Türkçe karşılıkları olan sözcükler verilmiştir;

“*Ni* sen *ni* ben demeyin, *ne* sen *ne* ben deyiniz.
Stranka demeyin, *kızak* deyiniz” (Tomurcuk, [6], 1961, s. 7).

Tomurcuk dergisinin 1967 yılı onuncu sayısında yayınlanan Hasan Mercan'ın yazdığı Bebek adlı şiirde;

“Gül, güldür
Yaşam ülkündür unutma!
Koş, koştur
Oynamak hoştur unutma!
Yaşa, yaşatır
Yüreğin patır unutma!” (Tomurcuk, [10], 1967, s. 5)

mısralarında bebeğe kelimelerin anlamlarıyla birlikte dil sevgisi aşılacaktır.

Tomurcuk dergisinin 1972 yılı, dördüncü sayısında yayınlanan İskender Muzbeğ'e ait Dil adlı şiirde;

“Ana dedin mi
Analar gelsin aklına
Baba dedin mi babalar
Ve tarih görkemlerle resim resim geçsin gözlerinin önünden
Ve denizler kudurmuşlukla anlatsın tarihi” (Tomurcuk, [4], 1972, s. 10)

mısralarıyla dil sevgisi dil bilinci anlatılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait altıncı sayısında Öykü sayfası vardır. Bu sayfada Büyük Küçük Fatma öyküsü vardır. Fatma küçüktür aslında ama kendisinin sandalyeye çıkarak büyük olduğunu söyler. Ayrıca büyük bilmiş bilmiş de konuşur. Bazen annesinin sözünü dinlemez ve yaramazlık yapar. Bir gün Fatma annesinin sözünü dinlemeyerek kartopu

oynamak için dışarıya çıkar. Çıkarken atkısını almaz. Kaşkolsüz çıkar. Bunun üzerine Fatma hastalanır. Doktora giderler ve doktor beş tane iğne yazar. Bunu duyan Fatma'nın halası ve eniştesi Fatma'yı ziyarete giderler. Çikolata götürürler yanlarında. Fatma çikolatayı alır. Babaannesine, halasına, eniştesine ikram etmeye başlar. Eniştesi ben yiyemem, der. Neden olduğunu sorduğunda, şeker hastası olduğunu söyler. Küçük Fatma şeker hastalığının ne olduğunu tam anlayamaz. Bunun üzerine doktorun ne söylediğini aynı şekilde Makedonca Fatma'ya iletir eniştesi. Fatma'da benim doktorum Türk'tü, Türkçe konuşurdu, seni oraya götüreyim, daha iyi bir doktor, der. Odadaki herkes güler ve öykü burada sona erer.

Burada karşımıza çıkan değer Türkçe sevgisi değeridir. Burada Fatma'nın;

“- Senin doktorun pek iyi doktor değilmiş, enişte. Bak benim doktorum bana tatlı yeme, çikolata yeme demiyor. Üstelik benim doktorum bizim gibi türkçe de konuşuyor! Gel seni benim doktoruma götüreyim!” (Tomurcuk, [6], 1996, s. 6-7)

sözlerinden Türkçe sevgisinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 2000'e ait dokuzuncu ve onuncu sayısında Öykü sayfası bulunmaktadır. Bu sayfada Eskici öyküsü vardır. Hasan adlı bir çocuk İstanbul'da ailesi öldüğü için halasına gönderilmiştir. Orada Türkçe konuşan kimse yoktur. Herkes farklı bir dil konuşur. Bunun üzerine Hasan artık hiç kimseyle konuşmaz. Çünkü oranın dilini bilmemektedir. Bir gün halasının evine ayakkabı tamircisi gelir. Ayakkabı tamircisi Hasan'ın ilgisini çeker. Karşısına geçer, ne yaptığına bakar. Ayakkabı tamircisi bir ara ağzına çiviler alır. Hasan unutarak:

“- Çiviler ağzına batmaz mı senin?

diye sorar. Bunun üzerine;

Eskici, hayretle başını kaldırdı. Uzun uzun Hasan'ın yüzüne baktı:

- Türk müsün sen?

- İstanbul'dan geldim. Ben de o taraflardan... İzmit'ten.

diye konuşmaya başlarlar ve Hasan'ın Türkçe konuşan birini bulduğu için sürekli konuşmaya başlar, sürekli sorular sorar ve eskicinin de onu dinler, ona cevap verir. Metnin sonuna doğru eskici işini bitirir. Eşyalarını toplar. Daha sonra Hasan arkadaşı eskici gideceği için çok ağlar. Başka Türkçe konuşacak birisini bulamaz. Eskicinin de giderken gözlerinden birer damla yaş süzülür. Öykü burada biter.

Burada karşımıza dil sevgisi değeri çıkmaktadır.

- Çiviler ağzına batmaz mı senin?

...- Türk müsün sen?

Konuşmalarından ve metnin sonunda;

Bir daha Türkçe konuşacak adam bulamayacağında ağlamaktadır” (Tomurcuk, [9-10], 2000, s. 11).

cümleleri de dil sevgisi değerine örnek verilebilir.

Tomurcuk dergisinin 2002’ye ait üçüncü sayısında Sizin Sayfanız bulunmaktadır. Burada Anadilim şiiri vardır. Şiir iki dördlükten oluşmaktadır. Türkçe sevgisi değeri ön plandadır.

“Anadilim güzel Türkçem
Çok severim seni ben
Yaşadıkça dünyada
Hiç unutmam seni ben” (Tomurcuk, [3], 2002, s. 30).

satırları şiirin ilk dördlüğüdür.

Tomurcuk dergisinin 2002’ye ait sekizinci sayısında Sofya’da Yayınlanmakta Olan Filiz Çocuk Gazetesi 10 Yaşında üst başlıklı *Filiz Gazetesi Çocukları Türkçe Okuyup Yazmaya Özendirmekle Yükümlüdür* başlıklı bir söyleşi yer almaktadır. Burada Bulgaristan’da yayınlanan filiz çocuk Dergisinin yönetmeni Muharrem Tahsin’le yapılan bir söyleşi yer almaktadır. Burada karşımıza çıkan değer dil sevgisi değeridir.

“Filiz çocuk gazetesinin yayınlanmasını gerektiren nedenler çok, ama başlıcası Türk çocuklarında yeniden anadiline ilgi uyandırmak ve bu ilgiyi giderek bir Türkçe bilincine dönüştürmek amacıyla ilgilidir” (Tomurcuk, [8], 2002, s. 14-16).

mısralarından anlamaktayız.

Dil sevgisi değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 8; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 5 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $8 \times 100 : 34 = \%23,52$ iken Makedonya döneminde $5 \times 100 : 13 = \%38,46$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%14,94$ ’lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.10 Doğa sevgisi

“Kendi kuralları çerçevesinde sürekli gelişen, değişen canlı ve cansız varlıkların hepsi” (TDK, 2011, s. 688) olarak tanımlanan doğa tüm insanlığın ortak yaşam alanıdır. Doğayı sevme ve koruma duygusu; dil, din, ırk, sosyo-kültürel durum fark etmeksizin bütün bireylere aşılması gereken değerlerin önde gelenlerindedir. Yaşadığı doğaya saygı ve

sevgi duyan her birey, dünyanın sadece kendine değil beraber yaşadığı diğer insanlar, hayvanlar ve bitkiler ile kendisinden sonraki canlılara da ait olduğunu bilir. Bu bilinçle doğaya sağduyulu davranır. Tevfik Fikret'in Baharda şiirinde dediği gibi doğaya sevgiyle yaklaşır.

“İsteklerimize minnetsiz hizmet eden eşya,
yollar gibi her yer bize bir sevda armağanı;
kıskanılan ve yüceltilmiş,
gel toplayalım gel

ben en güzel dizeyi, sen taze çiçekleri” (Durbaş (Ed.), 2007, s. 301).

Tomurcuk dergisi bu konuda gayet duyarlı davranmıştır. Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 399 adet doğa sevgisi değeri tespit edilmiştir. Aşağıda doğa sevgisi değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1960'a ait onuncu sayısında Küçük Misafir metninde bir öğretmen ve öğrencilerinin Ohri gölüne yaptıkları seyahati anlatmaktadırlar. Öğretmen yaptıkları geziden sonra öğrencilerine sorular yöneltir. Öğrencilerin içinden birinin kardeşi de sınıftadır. Öğretmen küçük misafirine bir şey demez. Sınıfa yönelttiği;

“-Çocuklar, dedi sonunda, biz Valandovadan da geçtik. Bu diyarda yetişen kırmızı, bal gibi tatlı meyvanın adını bana kim söyleyecek?

sorusunun cevabını küçük misafirinden ister. Küçük misafiri;

-Ne söyleyeyim, dedi, ben Valandovaya gitmedim ki...

diye cevap verir. Ağabeyinin yanıtlamasını ister. Küçük misafir o meyvenin nar olduğunu öğrenince nerede yetiştiğini bildiğini söyler ve;

-...nar 'Gradinar' dükkânında yetişir” (Tomurcuk, [10], 1960, s. 2-3).

diye cevap verir. Bütün sınıf bu cevap üzerine güler. Bu öyküde ön plandaki değer doğa sevgisidir. Arkadaşlık, çalışkanlık değerleri de bulunmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1964'e ait onuncu sayısında yayınlanan Nusret Dişo Ülkü'ye ait İlk yaz adlı şiirde;

“İlkyazı leylekler getirdi

Muştuladı tomurcuklar,

İlkyazı kırlangıçlar getirdi

Muştuladı tüm çocuklar” (Tomurcuk, [10], 1964, s. 10).

Şair baharın gelişinin göstergesi olan leyleklerin baharı getirdiklerini ifade ederken hüsnüalil sanatına başvurulmuştur. Aynı zamanda teşhis sanatına başvurarak ilkbaharın yeşil gözleri, pembe yanakları olduğunu belirtirken şiire güçlü bir canlılık katmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1965 yılı beşinci sayısında yayınlanan İlhami Emin'nin yazdığı Ay adlı şiirde şair;

“Gecelere ışık verir
Karanlığı tutsak eder
Gölgeleri tutup yutar
Bebelere ninni söyler
Yolculara yol gösterir” (Tomurcuk, [5], 1965, s. 12).

mısralarında, ayın dünyaya olan etkisinden vermiş olduğu güzelliklerden bahsederken doğa sevgisini vurgulamıştır.

Tomurcuk dergisinin 1967'ye ait birinci sayısında Nimetullah Hafız'a ait Yaz Günleri şiirinde şair;

“Güzel değil miydi yaz günleri
üstünde yüzdüğünüz ılık sular
üstünde dinlendiğimiz otlar” (Tomurcuk, [1], 1967, s. 3).

Şiirin bütününde soruyla pekiştirdiği mısralarda yaz ayının getirdiği güzellikleri, doğadaki ve insanlardaki canlılığı, neşeyi, hayvanların, bitkilerin ve tabiatın diğer unsurlarının hayata kattığı anlam ve zenginliği ortaya koymuştur.

Tomurcuk dergisinin 1967'ye ait birinci sayısında Cahit Sıtkı Tarancı'ya ait Var şiirinde şair;

“Ağacı Kıskanırım,
Yemiş Yüklü Dalı Var,
Bahar Olsun, Güz Olsun
Ne Güzel Masalı Var” (Tomurcuk, [1], 1967, s. 6).

mısraları şiirin ilk dörtlüğüdür. Bu mısralarla bitkiler ve hayvanlara dönük olarak okuyucunun dikkatini çekerken onların insanlara olan faydalarını ifade etmiştir. Bu şekilde doğa ve insan arasındaki ilişkinin sevgi ve saygı düzeyinde tutulmasına işaret etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1967'ye ait dördüncü sayısında Ali Hurugliça'nın yazdığı Yalvarı şiirinde şair;

“Yel güzel yel

es daha usul usul
bak kuşçağız ne güzel
uyur harıl harıl.

Tanağartısında
kalkması gerekecek
tüm doğaya da
türkü söyleyecek” (Tomurcuk, [4], 1967, s. 10).

mısralarıyla *yele* seslenirken kuşun uyumasının güzelliğini ve sonra onun uyanarak türkü söyleyeceğini ifade ederken doğadaki güzelliklere vurgu yapmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1967’ye ait dördüncü sayısında Hügo Fon Hormenstag’a ait Gün Doğarken adlı şiirinde şair;

“Güneş dokur gümüş tel
koşar bütün çocuklar
uzar binbir küçük el
kucaklasın dünyayı
güneş gibi cömertçe
ısıtsınlar dünyayı” (Tomurcuk, [4], 1967, s. 11).

mısralarında doğanın hayat kaynağı olan güneşin doğuşunu ve yükselişini tasvir ederken onun doğayı nasıl canlandırdığını coşturduğunu ortaya koymuştur.

Tomurcuk dergisinin 1969’a ait dördüncü sayısında yer alan İlhami Emin’in Bir Dostumuz Daha Var, Adı Var adlı şiirinde;

“Bir dostumuz daha var
Adı kar,
Elleri ak pak,
Örtüsü yumuşak,
Sert yeller olmasa ona
Salıncak” (Tomurcuk, [4], 1969, s. 7)

Mısralarıyla doğanın insanoğluna sorduğu en güzel zevklerden biri olan karın yağışı anlatılmış. Bir insana benzetilen karın ellerinin ak paklığı ifade edilmiştir. Çocukların onu bir arkadaş gibi benimsediğini anlatılmış.

Bu mısralarla bir doğa olayı olan kara dikkat çekilerek doğa sevgisinin aşılması amaçlanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1969 yılı yedinci sayısında yayımlanan İrena Yasmin'in yazdığı Kardelen adlı hikâyede, küçük bir kızın dilinden doğa sevgisi işlenmiştir.

“Oh, ne kadar severim! Canım istediği zaman vadiğe inerdim. Orada oturup saatlerce benbeyaz kardelenlerin yelden nasıl sallandıklarını syreder dururdum.

Birgün de kardelenlerin gitgide azaldığını gördüm. Bir kimse koparmasın diye çok korktum. Bundan ötürü günde birkaç kez oraya gider, her hangi bir kimse kardelenleri koparmasın diye bakıp durum. Fakat, gene kardelenler gid gide azalıyordu. Son kardelenin de yitirildiğini gözlerimle gördüm.

Ağlayıp üzüntü ile anneme ağlaşmağa gittim. Kendisi de çok üzölmüş olduğu içindiki

-Kardelenler yere batmıştı, ağlama. Hiç kimse onları devirmemişti! –diyerek çocuğın yüreyine su serpmiştir” (Tomurcuk, [7], 1969, s. 5)

Hikâyede çocuklara doğa sevgisi aşölanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1970 yılının üçüncü sayısında yayımlanan Neden Köstebekler Evlenirler öyküsü Slovakçadan çeviri bir metindir. Öyküde baba köstebeğın kızı için en iyi eşi araması öyküsü anlatılmaktadır. Köstebeğın kızı güzeller güzelidir. Babası;

“-Kızımı, Japonya'nın en büyük, en ad yapmış biriyle evlendirmeğe karar verdim, der ve bunu diğere köstebeklere duyurur. Sonra köstebeğın biriyle konuşurken güneş, gökyüzü, bulut, yel, dağ sözcüklerini kullanırlar. Köstebek en büyük güneştir dediğinde babası;

-O halde kızımı Güneşe vereceğim,
der. Sohbet bu şekilde devam eder. Sohbetin sonunda köstebek;

-Dağlar ne kadar güçlü olurlarsa olsunlar, gene dağlardan da güçlü, bütün Japonyadaki köstebeklerdir.
der. Baba bunun üzerine;

-Öyleyse kızımı köstebeğe vereceğim” (Tomurcuk, [3], 1970, s. 4)
der. Böylece öykü biter. Bu öyküde doğa terimlerinin çokça kullanılmasıyla doğa sevgisi değeri verilmek istenmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1970'e ait sekizinci sayısında yayımlanan Fahri Kaya'ya ait Kış Gidiyor adlı şiirde;

“Bahar çiçekler geliyor
Bize hayat getiriyor
Güzelliklerle geliyor
Bize neşe getiriyor” (Tomurcuk, [8], 1970, s. 11).

Mısralarıyla baharla birlikte doğadaki değişikliklerin, yeşilliklerin, çiçeklerin beraberinde güzellikler getirdiğine dair göndermeler var. Her mevsimin kendine özgü güzellikleri olmakla birlikte ilkbahar mevsimi doğanın canlanmasına denk geldiği için en çok sevilen mevsimdir. Doğayı sevmek, doğayla iç içe yaşamak insanları gerçek güzellikleri keşfetmesini sağlar.

Tomurcuk dergisinin 1983 yılı yedinci sayısında yayınlanan Nazım Hikmet'in yazdığı İlkyaz Geliyor adlı denemede yazar;

“İlk yaz geliyor.

Ne okumak ne yazmak, ne düşünmek istiyorum. İçimde taş devrinde yaşayan dedelerimin toprağa suya ateşe ve kokuya bağısız doğrudan doğruya bağlantılarının tohumları filizlendi gene.

İlk yaz geliyor. Gelecek ve geçerek. Her geçen ilk yazla biz taşdevrinden biraz daha uzaklaşacağız. Bunun böyle oluşu kötü mü? Hayır” (Tomurcuk, [7], 1983, s. 4).

Baharın gelişinden duyduğu heyecanı, mutluluğu, tabiatta meydana gelen değişimler ile ilgili gözlemlerini paylaşmakla doğaya sevgisini ortaya koymuştur.

Tomurcuk dergisinin 1988 yılı 1. sayısında yayınlanan Miki Markovski'nin, Türkçesi: Sabit Yusuf, yazdığı Kent Parkı Çiçekleri adlı şiirde, kentte açlık, güneşsizlik ve sıkışıklık hisseden çiçekler kırlara koşmak isterler. Çiçeklerin yerinin kent değil kırlar olduğu söylenerek doğa ve doğal güzelliklere olan sevgi anlatılmıştır.

“Kent parkı çiçekleri
sesli sesli yakınır

Kentten imdat arıyorlar” (Tomurcuk, [1], 1988, s. 18).

mısraları şiirin ilk bendidir. Şiir dört bentten oluşmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1989 yılı yedinci sayısında yayınlanan (y.b.o) Ne Ettin Amca? Nasıl Kıyabildin Çiçeklere? adlı hikâyede, Orhan ve apartmandaki arkadaşları Gül, Lale, Menekşe, Nergis kendi adlarındaki çiçekleri apartmanın önüne dikmeye karar verirler. Yağmur da onları her gün sulamaya karar verir. Bir gün yabancı plakalı bir araba çiçekleri ezer ve Orhan buna çok üzülerek sitem eder.

“-Ne ettin amca, nasıl kıydın çiçeklere? diye feryadetti.

Düşünmeye başladılar, şöyle bir karar aldılar: Belediye başkanına mektup yazacaklar buradan arabaların geçmesine yasak koymayı rica edeceklerdi” (Tomurcuk, [7], 1989, s. 9).

Tomurcuk dergisinin 1990 yılı sekizinci sayısında yayınlanan Orhan Veli Kanık'ın yazdığı Ağacım adlı şiirde şair;

“Mahallemizde
Senden başka ağaç olsaydı
Seni bu kadar sevmezdim
Fakat eğer sen
Bizimle beraber
Kaydırak oynamasını bilseydin
Seni daha çok severdim.

Güzel ağacım!
Sen kurduğun zaman
Biz de inşallah
Başka mahalleye taşınmış oluruz” (Tomurcuk, [8], 1990, s. 5).

Mısralarında ağaca seslenerek, ona olan sevgisini ifade etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1990 yılı dokuzuncu-onuncu sayısında yayınlanan Emro Şahsine’ye ait İlbahar adlı şiirde şair;

“İlbaharda çiçekler açar
Her tarafta ilkbahar
İlbahar günü
Seviniriz hepimiz” (Tomurcuk, [9-10], 1990, s. 30).

Mısralarında doğa sevgisini işlemiştir.

Tomurcuk dergisinin 1994’e ait birinci sayısında Kırlara Gidiyorum şiiri bulunmaktadır. Şiirin şairi Cahit Zarifoğlu’dur. Şiirin ilk üç bendi alınmıştır. Bu şiirin teması doğa sevgisidir.

“Kırlara gidiyorum
Elimde uçurtmam
Kuşlar bekliyor gökte
Çünkü uçurtmamda
Kuş resimleri var
Canlanacak
Ben uçurunca” (Tomurcuk, [1], 1994, s. 11)

bendinden doğa sevgisi temasının işlendiği anlaşılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1994’e ait altıncı sayısında yer alan Besinler şiiri üç kıtadan oluşmaktadır. Şiirde yine doğa sevgisi ön plana çıkmaktadır.

“Hepsinde bir türkü, bir ses,

Buğday, dut, kiraz, patates

- Hadi bana bir kavun kes,

Toprak ikinci annemiz” (Tomurcuk, [6], 1994, s. 17).

mısraları şiirin son dördlüğünü oluşturmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1994’e ait sekizinci sayısında yer alan Mümin’in İlkyazı şiirinde doğa sevgisi değeri işlenmektedir. Mümin’in kelebek kovalaması anlatılmaktadır ve baharın gelmesi ile birlikte etrafında gördüğü güzellikler anlatılmaktadır. Şiir aşağıdaki mısralarla başlamaktadır:

“Mümin’da ilkyaz şimdi

Söyleyin yele, söyleyin uyanmasın” (Tomurcuk, [8], 1994, s. 3).

Tomurcuk dergisinin 1994’e ait sekizinci sayısında yer alan Çiğdem şiirinde doğa sevgisi teması işlenmektedir. Şiir iki dörtlükten oluşmaktadır.

“Ne desem ne desem

Desem mi bilmem

Çiçeklerden en güzel

Çiğdemdir çiğdem.

Neden mi neden

Kır ovayı süsleyen

Türlü renkleriyle

Çiğdemdir çiğdem” (Tomurcuk, [8], 1994, s. 8).

şiirin tamamı bu şekildedir.

Tomurcuk dergisinin 1994’e ait dokuz ve onuncu sayısında yer alan Mayıs şiiri iki dörtlükten oluşmaktadır.

“Ne güzeldir bu mayıs,

Ağaçları süsletir,

Çocukları kızları

Eğlenceye ağırlar” (Tomurcuk, [9-10], 1994, s. 5).

şiirin ilk dördlüğünü oluşturmaktadır Mayıs ayının güzelliklerinden ilkbaharın gelişinden bahseder. Doğa sevgisi değeri işlenmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1995’e ait beşinci sayısında yer alan Solmayan Çiçek metninde Ayşegül, anneannesi ve Şaziye nine arasında geçen olay anlatılmaktadır. Ayşegül sürekli anneannesine gider. Evleri yakındır. Anneannesinin evinde birçok çiçek bulunmaktadır. Bir

gün anneannesinin evinde bir çiçek görür ve bu çiçeğin solduğunu anneannesine söyler. Anneanesi de:

“- Haa, o mu? O devrini tamamladı yavrum. Zaten mevsimlik bir çiçek. Ömrünü tamamladı. Gelecek baharda da çiçek açmaz. Tohumunu yeniden dikmek gerek...”

diye çiçek hakkında Ayşegül’e bilgi verir. Ayşegül bu duruma üzülür. Bunun üzerine anneanesi:

- Bu çiçeği çok sevdinse, gelecek bahara yine dikeriz. Tabii Allah ömür verirse üzülme kızım. Her şeyin bir ömrü, her mevsimin bir süresi vardır” (Tomurcuk, [5], 1995, s. 12-13).

sözleriyle Ayşegül’ü teselli eder. Ayrıca Şaziye ninenin de bir çiçek ekmesi ve bu çiçeğe kendi kızı Gülizar’ın adını vermesi ve ona Gülizar gibi davranması kendi kızının yerine koyması anlatılmaktadır ve buradan da doğa sevgisi değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 1996’ya ait birinci sayısında Halk Masalı sayfası bulunmaktadır. Bu masal sayfasında Bülbül İle Bağcı masalı vardır. Bu masalda bir bağcının çok güzel gülleri vardır ve bir bülbül gelip gülün yapraklarını koparmaktadır. Bağcı bülbülü kovalar fakat bülbül ertesi gün gelir. Bütün yaprakları koparır bunun üzerine bağcı bülbülü yakalar. Onu kafese koyar. Bülbül bu duruma çok üzülür. Neden böyle olduğunu sorar. Bağcı da sen gülümün yapraklarını kopardın, der. Bunun üzerine bülbül, birkaç gün sonra solacak güllerin yaprakları benden önemli mi, hürriyetimi elimden aldın, der. Bunun üzerine bağcı merhamet edip bülbülü bırakır. Bülbül de hürriyeti karşılığında bağcıya bir hazine yeri tarif eder. Bağcı da bu hazineyi bularak zengin olur. Bu öyküde karşımıza çıkan değer doğa sevgisidir. Bu doğa sevgisi değerini;

“Bir bağcının bağında gayet güzel bir gül varmış. Bağcı gülünü çok severmiş. Onu rüzgârlardan bile korumuş” (Tomurcuk, [1], 1996, s. 16).

cümlelerinden anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 1996’ya ait ikinci sayısında Öykü sayfası bulunmaktadır. Öykü sayfasında Papatya Kız öyküsü vardır. Burada Dileğin öyküsü anlatılmaktadır. Dilek çok sosyal bir çocuktur. Her gittiği yerde birçok arkadaş edinmektedir. Tatile gittiğinde okul arkadaşlarını, okul başladığında tatil arkadaşlarını özlemektedir.

“Bahar bitmek üzereydi. Dilek çiçeklerle hala oynamak için can atıyordu. Ama nerede o kırlar. Her taraf yanıp kavrulmuştu sıcaklardan. Durup durup bakıyordu kırlara Dilek. Yemyeşil çayırarda kelebek koştuğu günleri anımsıyordu.

cümleleri doğa sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır. Ayrıca;

Birkaç gün sonra anne ve babasıyla birlikte milli park denilen bi yere gideceklerini duymuştu. Öyle oldu. Milli par denen yer oldukça uzaktaydı. Oraya vardıklarında yemyeşil ormanın güzelliklerine hayran kaldı Dilek. Her tarafta türlü ağaçlar. Ağaç dallarına sarılmış rengârenk çiçekler. Evet çiçekler...!” (Tomurcuk, [2], 1996, s. 8-9)

bu cümlelerden doğa sevgisinin ön plana çıktığını anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 1996’ya ait beşinci sayısında Makedon Öyküsü sayfası vardır. Bu sayfada Güneşe Yolculuk öyküsü anlatılmaktadır. Burada bulutlu bir havada yaz başlamak üzereyken güzel ibibiğin yükseklere uçup güneşi görmek istediği, güneşe varan yolu aramak istediği anlatılmaktadır. Kirpi de güneşi beklemektedir. Bunu;

“- Oysa ben ne yapmalıyım? Güneşe nasıl varabilirim ben? cümlelerinden anlamaktayız. Çalılar yağmurların da gerek olduğunu ve çok susadığını anlatılmaktadır. Otlar da yağmursuz büyüyemezdik, demektedirler. İbibik;

- Ne de olsa güneş yolunu tutup uçacağım! diye ısrarla kararını duyuruyordu ibibik. cümlelerinden ibibiğin ısrar ettiğini anlamaktayız. Üreme zamanlarının geçtiğini söylemektedir. İbibik burada güneşle ilgili;

- Güneş yolculuğu sonsuzdur.Güneş çok uzaktır.Ona kimse varamaz.Oysa güneş herkese varabilir!diyerek söze karıştı ıhlamur.-Ben de çiçek açmak için güneşi bekliyordum. Sen se ibibik yuvandan uzaklaşmamalısın. Kuluçkalığını yapıp yumurtalarını ısıtmalısın. Güneş hergeç gelecek.

sözlerinden ıhlamurun güneşle ilgili fikirlerini anlamaktayız. Sonrasında güneş gelir. Güneş geldikten sonra kirazlar çiçeklerle dolar, otlar canlanmaya başlar, kirpiler güneşi gördüğünde ısınır. İbibik güzel güzel öter ve beklediği yuvaya sahip olur.

Gerçekten güneş herkese vardı. Onunla birlikte yazda gelip çattı” (Tomurcuk, [5], 1996, s. 10).

cümleleriyle de öykü bitmektedir. Metinde doğa sevgisi değeri verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1997’ye ait yedinci sayısında Timur’un Ağacı öyküsü vardır. Timur birinci sınıf öğrencisidir. Ödevlerini yapmayı unuttur çünkü çok yaramazdır. Oyun oynamaya dalar. Ödevlerini yapmayı unuttur. Bir gün ödevlerini yapmadan okula gider. Öğretmeni Timur’u müdüre söyleyeceğini söyler. Tam bu sırada müdür sınıfa girer. Bu sene yeni bir uygulamanın başladığını, birinci sınıf öğrencilerinin bahçeye bir fidan dikeceğini, anlatır. Timur öğretmene kendisini müdüre söylememesi için yalvarır gibi bakar. Öğretmen de tamam, der gibi bakar. Müdür sınıftan çıkar. Timur eve geldiğinde durumu akşam yemeği sırasında ailesine anlatır. Müdürün istediği gibi 20 dinar alır. Dedesinden meyve vermeyen bir erik ağacı fidesini ister. Dedesi de buna tamam, der. Böylece dedesi fidanı Timur’a verir.

Timur’u o gün annesi okula bırakır. Okulun bahçesine arkadaşlarıyla beraber hem okulun aldığı fidanı hem de erik ağacı fidanını ekerler.

Burada karşımıza çıkan değer doğa sevgisi değeridir. Müdürün okul bahçesine fidan dikmesi ve Timur’un isteği üzerine dedesinin de bahçedeki erik fidanını Timur’a vermesi doğa sevgisi değerinin ön plana çıktığı yerlerdir;

“- Gelecek hafta ilkbaharın gelişini ‘Biz çevre dostuyuz’ adıyla kutlayacağız. Bu nedenle, gelenek yapmak istediğimiz bir eylem başlatıyoruz. Bu yıldan başlayarak siz birinciler bahçemize fidan dikeceksiniz, her sınıf kendi fidanını dikecektir. Bu fidanla birlikte büyüyeceksiniz. Siz bir gün bu okuldan gider olacaksınız, ağacınız bize hatıra kalsın. Var mısınız? Çocuklar hep bir ağızdan:

- Vaaaaarız! Dediler.

cümleleriyle önümüze çıkmaktadır doğa sevgisi. Ayrıca;

- Evet. Ama bir fidan da benden olsun, okul bahçesinde benimde bir fidanımın olmasını istiyorum. Ne olur dede, kırma beni.

Dedesı kırmadı. Verdi fidanı” (Tomurcuk, [7], 1997, s. 4-5).

cümlelerinden de doğa sevgisi değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 2001’e ait ikinci sayısında Yerli Şiir sayfası vardır. Burada Sonbahar Geldi şiiri bulunmaktadır. Bu şiirde sonbahar geldiğinde havaların serin olduğu, yağmurların başladığı, kırlangıçların ve leyleklerin sıcak memleketlere gittiği, üzümün, elmaların toplandığı anlatılmaktadır. Şiirin ilk iki mısrası;

“Güneş açık, havalar serin
İnce yağmurlar başladı artık

cümlelerinden oluşmaktadır. Şiirin son iki mısrası da;

Okulda yeniden hayat başladı

Gidiyor çocuklar sevinçle derslere” (Tomurcuk, [2], 2001, s. 6).

mısralarından oluşmaktadır. Doğa sevgisi değeri ön plandadır.

Tomurcuk dergisinin 2002’ye ait birinci sayısında Güzel Değil miydi Yaz Günleri şiiri vardır. Şiir altı üçlükten oluşmaktadır. Yaz günlerinin güzelliğinden, her yerin çiçeklere büründüğünden, doğadan arıların bal yapmasından, köydeki harmanlardan, dağlardaki gezintilerden, yolların güllerle, çiçeklerle bezeli olmasından bahsedilmektedir. Doğa sevgisi değeri ön plandadır.

“Güzel değil miydi yaz günleri

Üstünde yüzdüğümüz sular

Üstünde dinlendiğimiz otlar” (Tomurcuk, [1], 2002, s. 3)

mısraları şiirin ilk üçlüğüdür.

Doğa sevgisi değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 253, 13 sayılık Makedonya döneminde ise 146 adet tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $253 \times 100 : 34 = \%744,11$ iken Makedonya döneminde $146 \times 100 : 13 = \%1.123,07$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerlerde Makedonya lehine $\%378,96$ 'lık bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.11 Doğal çevreye duyarlılık

Doğal çevreye duyarlılık değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 25 adet tespit edilmiştir. Aşağıda doğal çevreye duyarlılık değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1964'e ait yedinci sayısında yayınlanan Fahri Kaya'ya ait Irmak adlı şiirde şair;

“Sabahları erken erken
uzakta güneş doğarken
gün olur güneş yakar

küçük ırmak durmaz akar” (Tomurcuk, [7], 1964, s. 5).

mısralarıyla doğanın kendi tekdüzeliği ve sadeliği içinde verdiği huzuru, coşkuyu dile getirirken doğal çevreye duyarlılığa dikkat çekmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1964'e ait yedinci sayısında yayınlanan Mehmet Necati'ye ait Baharın Güzelliği adlı şiirde şair;

“Baharın güzelliğine
Dayanmadı toprak

Yeşillendi” (Tomurcuk, [7], 1964, s. 11).

mısralarında hüsnüalil sanatına başvurarak toprağın yeşillenmesini, ağaçların çiçek açmasını, kuşların dillenmesini, karın erimesini ve bulutun yağmura dönüşmesini baharın güzelliğine dayanmadığına bağlıyor. Şair doğal çevreye duyarlılığı işaret etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1969 yılı beşinci sayısında yayınlanan Bayram İbrahim'e ait Yıldızlar Düşüyor adlı şiirde şair;

“Elele vermiş ağaçlar

Tünekleri açık kalmış kuşlara
Basmış gözlerine gece
Her şeyin şimdi

Elele vermiş ağaçlar
Bir ırmak karşıdan
Gürül gürül akıyor
Ağaçlar sessizuyumakta şimdi

Gece olmuş
Elele vermiş ağaçlar
Bulutlar yarılmış ortadan

Yıldızlar düşüyor şimdi” (Tomurcuk, [5], 1969, s. 7)

mısralarında doğada meydana gelen değişimleri, doğanın unsurları arasındaki ilişki ve bu ilişkideki düzen anlatılırken doğal çevreye duyarlılık değeri işlenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1969 yılı sekizinci sayısında yayınlanan Fahri Kaya’ya ait (Başlığı olmayan şiir) şiirde şair;

“Ağaçlarda Tomurcuklar
Renk vermiye başlayınca;
Hava da sular da o gün her şeye bahara kokar.

Taşar suyu derelerin
Yeniden döner leylekler.
Uyanır kuşlar hiç durmaz
Her yanda öter bülbüller.

Ardına kadar açılır
Kapıları odaların
Pencereler de açılır

Girsin kokusu baharın” (Tomurcuk, [8], 1969, s. 7).

mısralarında, baharın gelişiyle doğada meydana gelen değişimleri anlatırken, ağaçların tomurcuklandığını, derelerin suyunun coşmasıyla leyleklerin bu heyecana katılmasını ve insanların bu coşkuya ortak olmasını anlatırken doğal çevreye duyarlılığın altını çizmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1969 yılı onuncu sayısında yayınlanan Şükrü Enis Regü’nün Beyaz Bulut adlı şiirde şair;

“Seni nekadar da özlemişiz

Bunca zamandır neredeydin

Beyaz Bulut?

Sensiz güzel değil bu gökyüzü

Bu güneş bu yıldızlar!” (Tomurcuk, [10], 1969, s. 11)

mısralarında doğanın vazgeçilmez unsurlarından olan bulutun, varlığının katığı anlamı ifade ederken doğal çevreye duyarlılık değeri işlenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1970’e ait sekizinci sayısında yayınlanan Oktay Rifat’a ait Ekmek ve Yıldızlar adlı şiirde;

“Ekmek dizimde

Yıldızlar uzakta tâ uzakta

Ekmek yiyorum yıldızlara bakarak

Öyle dalmışım ki sormayın

Bazan şaşırıp ekmek yerine

Yıldız yiyorum” (Tomurcuk, [8], 1970, s. 6)

mısralarıyla şair doğanın süslerinden olan yıldızlara kendini öylesine kaptırmış, onlarla öylesine bütünleşmiş ki ekmek yerine yıldızları yediğini söyleyerek yıldızlara olan duyarlılığını ortaya koyuyor.

Doğanın bütün parçaları, insanın daha mutlu bir hayat yaşaması için yaratıcı tarafından insanlara sunulmuş güzelliklerdendir.

Bu nedenle mutluluğumuzun devamlılığı için doğal çevre duyarlılığımızı canlı tutmalıyız.

Tomurcuk dergisinin 1970’e ait dokuzuncu sayısında yayınlanan İskender Muzbeğ’e ait İlk yazda adlı şiirde geçen

“Batıda

Dağların üstünde

Bir yıldız titredi titredi

Saklambaç oynadı ırmakta

Balıklarla” (Tomurcuk, [9], 1970, s. 2)

mısralarında yıldızlara bir kişilik kazandırılarak balıklarla ırmakta saklambaç oynaması gibi kişileştirme sanatı yapılarak canlı bir sahne oluşturulmuştur.

Bir sanat dalı olarak şiir türü birçok alanda olduğu gibi doğal çevreye duyarlılığın artırılmasına da katkı sağlar.

Tomurcuk dergisinin 1970'e ait onuncu sayısında yayınlanan Bayram İbrahim Rogovalı'nın Dökülen Baharlar adlı şiirinde;

“Ağaçlar tırnaktan tepeye
Bahar dolu, her renkte baharlar,
Beyazı, pembesi, alı,
Sanki yerlere döşetmiş
Renkli bir halı
Bu mevsimde süslü ağaçlar
Yerlerde dökülen baharlar
Gözlerimiz baharı dücen ağaçlarda.
Dökülen baharlarımız yollarda” (Tomurcuk, [10], 1970, s. 3).

Mısralarında ağaçların yeşermesi, rengarenk çiçeklerin etrafı kaplaması renkli bir halıya benzetilmektedir.

Şair, şiirin bütününde doğaya olan duyarlılığı artırmak için renkli bir tasvir yapmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1972 yılı dokuzuncu sayısında yayınlanan Cahit Sıtkı Tarancı'ya ait Var adlı şiirde geçen

“Ağacı kıskanırım,
Yemiş yüklü dalı var;
Bahar olsun, güz olsun
Ne güzel masalı var!

İmrenirim arıya,
Petek petek balı var;
Konduğu çiçeklerin
Pembesi var alı var!” (Tomurcuk, [9], 1972, s. 2)

Mısralarında, ağaçların insanlara verdiği yemişlerden, arıların yaptığı ballardan bahsediyor.

Şair bu mısralarda doğal çevreye duyarlılığını ortaya koyuyor.

Tomurcuk dergisinin 1984 yılı altıncı sayısında yayınlanan Kosara Goçkova'nın yazdığı Çocuklar Bilirmisiniz? adlı şiirde şair;

“Sabahı kim uyandırır, bilirmisiniz çocuklar?
Biliriz, biliriz, ısıtan güneş.
Ormanı kim uyandırır çocuklar, bilirmisiniz?
Biliriz, biliriz, öten kuşlar” (Tomurcuk, [2], 1984, s. 8).

mısralarında doğanın unsurlarından olan güneşin, kuşların, yağmurun, doğaya katkılarını ve anlamlarını ifade ederek doğal çevreye duyarlılığını ortaya koymuştur.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait altıncı sayısında Dünya Öyküsü sayfası vardır. Burada Kavanozda Neler Oluyor? öyküsü bulunmaktadır. Burada Meral'in maceraları anlatılmaktadır. Meral hayvanları seven bir çocuktur. Meral'in bir akvaryumu vardır. Akvaryumunda balıklar vardır. Onları beslemeye özen gösterir

Bununla birlikte verilen değer Meral'in arkadaşı Turhan'la karşılaştıklarında konuştukları diyalogdan avukat olacağını anlamaktayız. Turhan'ın da ressam olacağı belirtilmiştir. Meral'in avukat olmak istemesi;

“- Avukat mı? O da nereden esti aklına?

- Esti işte. Avukat olup suçluları cezalattıracağım. Başta çevremizi kirleyenleri cezalattıracağım. Sonra ağaçları kıranları, daha sonra da suları zehirleyenleri. Artık derelerde balıklar ölmeye başlamış, öğretmen de öyle dedi.

cümlelerinden çevreye duyarlılık değerinin verilmek istendiği anlaşılmaktadır. Bunun üzerine dedesi Meral'in sakızın kağıdını yere attığını görür: Merali bu konuda uyarmak ister.

- Demek, sen çevreyi kirletenleri cezalamak için avukat olmak istiyorsun çok güzel. Önce sokakları kirleyenlerden başla. Sözgeşi hee o kağıt yumuşuğunu oracıkta bırakanı cezala...” (Tomurcuk, [6], 1997, s. 4-5)

cümlelerinden de dedesinin de çevreye duyarlılık değerini vermek istediğini anlamaktayız. Bunun üzerine Meral yere attığı çöpü koşa koşa alır ve çöp kutusuna atar. Birlikte eve doğru yürürler, öyküde burada bitmiş olur.

Doğal çevreye duyarlılık değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 21; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 4 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $21 \times 100 : 34 = \%61,76$ iken Makedonya döneminde $4 \times 100 : 13 = \%30,76$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%30,91$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.12 Dostluk/Arkadaşlık

Arkadaş sözcüğü “birbirlerine karşı sevgi ve anlayış gösteren kimselerden her biri” (TDK, 2011, s. 153); dost sözcüğü ise “sevilen, güvenilen, yakın arkadaş” (TDK, 2011, s. 706) anlamına gelmektedir. Dostluk basit bir tanışma veya basit bir arkadaşlık değildir. Dostluk iki kişi arasında uzun bir süreçte kopması imkânsız bağların oluşmasıdır. Benzer duygu ve

düşünceleri paylaşmaktır. Dostluk fedakârlık yapmaktır. Dostlar birbirlerine her zaman dürüst olurlar. Birbirlerine yalan söylemezler ve birbirlerinden bir şey gizlemezler. Cahit Külebi Dost adlı şiiri dostun önemini vurgulamaktadır;

“Bir gece habersiz bize gel
Merdivenler gıcırdamasın,
Öyle yorgunum ki hiç sorma
Sen halimden anlarsın.

Sabahlara kadar oturup konuşalım
Kimse duymasın.
Mavi bir gökyüzümüz olsun, kanatlarımız
Dokunarak uçalım” (Külebi, 2007, s. 116).

Dostluk/arkadaşlık değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 117 adet tespit edilmiştir. Aşağıda dostluk/arkadaşlık değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1959’a ait yedinci sayısındaki Çörekler piyesinde Yaşar ve Güner’in evden kaçıp dünya seyahatini anlatmaktadır. Yaşar gitmekte karardır fakat Güner vazgeçmiştir. Güner Yaşar’ı da vazgeçirmek için her yolu dener. En sonunda Yaşar etli çörek, hoşaf ve sinemadaki Robenson Kruso filmi ile ikna olur.

“Yaşar: Demek etli çörek, üstelik hoşaf da...

Güner: Evet Yaşar, daha bir şey söyleyeyim mi, sonra bugün pazardır, nasıl olsa sinemaya da gideriz” (Tomurcuk, [7], 1959, s. 8-9).

cümleleri metnin sonlarında yer almaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1959’a ait sekizinci sayısındaki En İyi Dostluk öyküsünde Türk kızını İkbal ile Makedon kızını Bilyana anlatılmaktadır. İki çocuk komşudur. İkisi de birbirinin dilini bilmemektedir. Ama bu onların arkadaş olmasını engellemez. Nesnelere adını İkbal Türkçe, Bilyana Makedonca söyler. Okula beraber giderler. İkbal Türk sınıfına, Bilyana Makedon sınıfına gider. Teneffüslerde beraberdiler. Dil ve milliyet farkına rağmen onlar arkadaş olmuşlardır. Arkadaş olmak için engel yoktur. Bu durum çocuklara arkadaşlığın önemini anlatmaktadır.

“İkbal Bilyanaya bebeğini gösterdi:

-Bu Bebek’tir, dedi, Bebek.

-Toa e Kukla, dedi Bilyana, Kukla” (Tomurcuk, [8], 1959, s. 6-7).

cümleleri gibi cümleler nesnelere Türkçe ve Makedonca adlarını vermektedir.

Tomurcuk dergisinin 1961'e ait altıncı sayısındaki İki Eldiven öyküsünde dost iki kurye anlatılmaktadır. Kevser ve Hacer okuldan sonraki zamanlarında partizanlara yardım ederler. Düşmanlara sezdirmeden haberleri taşımaktadırlar;

“Kevser ile Hacer bisikletlere binmişlerdi, elleri nedense çok üşüyordu. Kevserin eldivenleri yoktu. Eskileri yırtılmıştı...”

Haberleri taşıırken zorluklar çekmektedirler. Bu zorluklar vatan sevgisi uğruna çekilen zorluklardır. Burada vatan sevgisi değeri de bulunmaktadır. Hacer, Kevser'e kendi eldivenini vermeyi teklif eder. Ama Kevser kabul etmez;

“...Benimkiler soğuğa alıştılar artık.

der. Kevser ve Hacer sonunda;

“İkisi eldivenleri ayırdılar, o bir tane, öteki de bir tane aldı. Böylece bisikleti bir elle yönetiyorlardı” (Tomurcuk, [6], 1961, s. 2).

Bu şekilde işlerini içten bir sevinçle yaparlar. Burada Hacer arkadaşına yardım etmek ister. Bir eldiveni paylaşırlar. Arkadaşını zor durumdan kurtarmaya çalışır. Bu öyküyü okuyan çocuklar Hacer gibi arkadaşına yardım etmek istediklerinde bireylere paylaşma değeri aşılabilir olacaktır.

Tomurcuk dergisinin 1961'e ait altıncı sayısındaki Hayvanlar Nobette metninde hayvanların dostlukları sayesinde hırsızdan kurtulmaları anlatılmaktadır.

“Akşam üstü nöbette durmayı uygun bulmuşlar, şöyle karar getirmişler: Horoz ilkin nöbet duracak, sonra ördek, ördekten sonra hindi, hindiden sonra da kaz” (Tomurcuk, [6], 1961, s. 11).

Hırsızlar bu durumu görünce korkuyla kaçmışlar. Bunu okuyanlar birlik olduklarında, dostlukları bozulmadığında, birlikte hareket ettiklerinde bütün zorlukları yenecekleri anlatılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1965 yılı dokuzuncu sayısında yayınlanan Banyamin Rosin'nın yazdığı Dost Kötü Günde Belli Olur adlı hikâyede bir gün bir sincap ağaçtan atlarken ayağı kaymış ve çamurlara yuvarlanmış. Çalışmış çabalamış ama bir türlü kurtulamamış. Kuku kuşu bu durumu görünce çamurlara çıkışmaya başlamış. Kuku kuşunun bu şikayetlerini ağaçkakan duymuş ve sincaba bir dal uzatarak onu çamurdan kurtarmış.

“Kuku kuşuna dönerek önce sincaba yardım etmeliydin sonra da çamurlara çıkışmalıydın” (Tomurcuk, [9], 1965, s. 10).

Bu metinde dostluğun önemine vurgu yapılarak öncelikli yapılması gerekenlere dikkat çekilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1969'a ait birinci sayısında yer alan Dragan Kulican'ın İki Otomobil adlı öyküsünde;

“... Sonra ben eve gitmek zorunda kaldım. Ama bu yağmurda nasıl gidilir?
Kankardeşimin aklına bir şey geldi, ya yakın arkadaş değil miyiz:
-Alsana benim otomobilimi!” (Tomurcuk, [1], 1969, s. 6)

Olayıyla zor durumda kalan insanlara yardım etmenin özellikle bu tanıdığımız kişi ise daha da özen göstermenin edildiğini görüyoruz.

Bu öyküden dostluğun göstergesinin en zor zamanlarda ortaya çıktığını anlıyoruz.

Tomurcuk dergisinin 1971 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Fazıl Hüsnü Dağlarca'ya ait Kardeşlik adlı şiirde:

“Birbirimize
Kardeşim derken
Neden
Su içiyor gibiyiz?

Birbirimize
Kardeşim derken
Neden
Türkü söylüyor gibiyiz?

Birbirimize
Kardeşin derken
Neden
Doyuyor gibiyiz?” (Tomurcuk, [3], 1971, s. 2)

Mısralarındaki benzetmelerle şair, dostluğun kardeşliğin su gibi, ekmek gibi insanın ihtiyaç duyduğu bir gıda olduğunu anlatmak istenmiştir.

Dostluk, hayatı anlamlı kılan ve zenginleştiren vazgeçilmez bir duygudur.

Tomurcuk dergisinin 1975 yılı, üçüncü sayısında yayımlanan Milenko Ratkoviç'in yazdığı Armağan adlı hikâyede, hasta olan Ranko'ya arkadaşlarının ziyarete gelmesi ve ona kitap hediye etmeleri anlatılmıştır.

“Derken, kapının çalınmasını işitivermişti beklenmedik. Ve odaya çok geçmeden onlar girmişlerdi- evet, Pavle ile Yoçiva. Utancından başını azıcık eğerek Pavle hasta arkadaşına aynı o kitabı uzatıvermişti.

-İşte, dedi,- sana armağan getirdim. Ranko'nun yüzü-gözü gülmüştü. Yatağında yarı yarıya kalkarak kitabı evirip çevirmeye başlamıştı” (Tomurcuk, [3], 1975, s. 7)

Dostluk, iyi günde olduğu gibi kötü günde de birlikte olmak, zor durumda olan arkadaşlara destek olmak demektir.

Tomurcuk dergisinin 1981 yılı dokuzuncu ve onuncu sayısında yayınlanan Tito'ya ait, Daha Mutlu Çocukluk İçin adlı hitapta,

“Çocuklara adanan kaygı, onların esirgenme ve durumu, insanların arasında daha iyi anlaşma ve dostluk için bütünükte insanların arasında daha iyi anlaşma ve dostluk için bütünükte insanların mutluluk ve refahı için ilerlemenin ayrılmaz bir bölümüdür” (Tomurcuk, [9-10], 1981, s. 8).

Tito çocukların gelecek için öneminden bahsetmiş tüm dünya ulusları için çocukların barış ve dostluk içinde yetiştirilmesinin önemini ifade etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1982 yılı ikinci sayısında yayınlanan Zoritza Cukanoviç'e ait Selam adlı şiirde şair;

“Ev önündeki kestane ağacı

Sarı elini uzattı, durdu

Ve leyleğe uzun, mutlu

Yolculuklar diledi durdu” (Tomurcuk, [2], 1982, s. 5).

Mısralarında kestane ağacı ile leylek arasındaki ilişkiyi teşhis sanatıyla müşahhas hale getirerek dostluğa vurgu yapmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı sekizinci sayısında yayınlanan Suat Engüllü'nün yazdığı Hele Bir Kırlangıç Olabilsem adlı hikayede, İstanbul'da yaşayan arkadaşları Neşe ve Necla'nın özlemi ile kırlangıç olup onların yanına uçmak isteyen Birsen'in masum dostluk duygusu anlatılmıştır.

“Çocukça bir dilekten çok, bir özlem duygusunun ürünü olduğunu pek iyi biliyordu” (Tomurcuk, [8], 1985, s. 5).

cümleleriyle dosta olan özlem anlatılmış ve dostluk duygusu hissettirebilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1990 yılı dördüncü sayısında yayınlanan Sabit Yusufun yazdığı Yılbaşı Gecesi Hazırlıkları adlı tiyatrodaki Ayten, Nesrin, İrfan, Gül ve Menaf yılbaşı yapacaklarını anlatırken Tarık üzgün bir şekilde durur. Menaf Tarık'a neden üzgün olduğunu sorduğunda yılbaşında yapacak bir şey olmadığını, yoksul bir aile oldukları için de televizyon ve radyolarının olmadığını söyler. Menaf bunu duyunca Tarık'ı onlara davet eder.

Tarık Menaf'ın halasına gideceğini söyleyince Menaf da halasına gitmek yerine bir arkadaşıyla yılbaşına girmenin onu daha çok mutlu edeceğini ifade eder.

“Menaf: (Arkadaşlarına yanaşarak, avutmağa çalışır) Bunun için üzülme. Tarık! Yılbaşı gecesi için bize gel. Televizyon yayınlarını beraberce seyretmiş oluruz...”

Tarık: Ama, sen halana konuk olacaktın...

Menaf: Önemli değil. Bu yıl evde kalsam, bir şey değiştirmez. Gerçekten televizyonumuz renkli değil, ama bu gece için bize yeter. Üstelik ben de, yılbaşı gecesinde bir arkadaşımın yanımda olmasını isterdim. Kabul mü?

Tarık: Kabul!” (Tomurcuk, [4], 1990, s. 16)

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait altıncı sayısında İki Dost metni bulunmaktadır. Metinde iki arkadaşın gece konuşmaları anlatılmaktadır.

“Ülkenin birinde iki dost varmış. Birbirlerini çok severlermiş. Aralarında ayrılık, gayrılık yokmuş. Birinin malı ötekinin sayılırmış.

mısralarıyla başlayan metin:

Bu iki dosttan hangisi daha dostmuş düşünmeye değer doğrusu. İnsanın gerçek dostu olması ne güzel şey” (Tomurcuk, [6], 1995, s. 20).

cümleleriyle bitmektedir. Metinde dostluk değeri işlenmektedir.

Dostluk/arkadaşlık değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 57; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 60 adet tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $57 \times 100 : 34 = \%167,64$ iken Makedonya döneminde $60 \times 100 : 13 = \%461,53$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%293,89$ 'luk bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.13 Duyarlılık

Duyarlı sözcüğü “dış etkenlere karşı duyarlılığı olan, duygun, hassas” (TDK, 2011, s. 729) olarak tanımlanmıştır. Duyarlı kişiler etrafında olan bitene karşı kayıtsız kalmazlar. Etrafındaki iyilik veya kötülükler karşı tepisini gösterir. Kötülükleri engeller, iyilikleri de teşvik eder. Duyarlılık değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 4 adet tespit edilmiştir. Aşağıda duyarlılık değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1958'e ait beşinci sayısında Yiğit metninde Engin'in kardan adamdan korkması anlatılmaktadır. Annesi Engin'i küçük diye sokağa göndermek istemez. Engin;

“-Ben kimseden korkmam, ben yiğidim...”

der. Sokağa çıkar. Akşama kadar oynarlar. Akşamüstü çocuklar bir cam kırar. Suçu Engin’e atarlar. Engin kaçar. Evlerinin önüne gelir. Kapının önünde kardan adamı görür;

Korkuda tir tir titremeye başladı, usulcacık:

-Amca... dedi, ben kırmadım, vallahi ben kırmadım...”

diye ağlamaya başlar. Adam cevap vermez. Engin daha yüksek sesle ağlamaya başlar. Annesi kapıya çıkar;

-Engin, Engin! Neredesin?

diye sorar. Engin annesine ben kırmadım diye her şeyi anlatır. Annesi bunun üzerine;

-Yiğit dediğin böyle olur, dedi, sonar gülererek: Eh Engin, Engin, ya sen bak neden korkmuşsun! diye ekledi.

Engin gerçeği anlayınca başını eğdi ama yaptı ne yaptı, iki eliyle kardan adamı itti, devirdi, eli annesinin elinde eve girdi” (Tomurcuk, [5], 1958, s. 4-5).

Bu öyküde bir çocuğun hayal dünyasından hareketle çocukların olaylara bakışını ve onun gelişimine etki edecek davranışlara değinilir. Kendi korkusundan dolayı kardan adamı camı kırılan adama benzetmesi hayal dünyasının kuvvetine örnektir. Kardan adamdan korkup ağlaması da bu hayalin davranışlarına etkisini göstermektedir. Bu hikâyede duyarlılık değeri ön plana çıkmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1967’ye ait dördüncü sayısında Hasan Mercan’ın yazdığı Bebeğin Ölümü adlı öyküde yazar;

“Ama, bu bebeği artık bozmayacak, karyola altına, süpürge ardına atmayacaksın, değil mi?

Bebeklerin de canı var. Onlar da ağlamasını bilir. Onlar da darılır.

Sen onu daraltmayacaksın, değil mi?

Bebekleri sevmek, onlara bakmak gerek kızım. Bebeğini seven kız, kendisini de seviyor demektir...” (Tomurcuk, [4], 1967, s. 7)

satırlarında çocukların da eşyalarına, oyuncaklarına karşı duyarlı olması gerektiğinin altını çizmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1969’a ait birinci sayısında yer alan Necati Zekeriya’ya yazdığı Yaşlı Postacı adlı öyküde;

“Gözlerine yaş geldi. Çünkü o bizim sokağın çocuklarını kendi torunları Erol kadar, Sevim kadar severdi. Onları görmeden, onlara şaka etmeden, gülüp söylenmeden yaşamak elbette tatsız gelecekti ona.

Çocuklar da duygulanmışlardı.

-Olsun, dedi içlerinden Orhan, olsun, biz azıcık büyüyelim de sana bir bisiklet alalım, o vakit gene sen bize mektup taşırsın” (Tomurcuk, [1], 1969, s. 8-9).

Cümleleriyle anlatılan olayda, çocukların her geldiğinde kendilerini mutlu eden postacının yaşlılığından dolayı emekli olması anlatılıyor. Çocukların masum duygularla postacının yaşlılığına üzülmeleri ve büyüyünce ona bisiklet almayı istemeleri anlatılıyor. Bu öyküden insanların kendilerine hizmet eden kendilerini mutlu eden insanlara karşı duyarlılık göstermesi gerektiğini anlıyoruz.

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, birinci sayısında yayınlanan Kürt Halk Masalında;

“Eğer siz zamanında oğlağı bulmağa çalışsaydınız, bütün sürü kaybolmazdı ve koyun keşisiz kalmazdık” (Tomurcuk, [1], 1973, s. 5).

Cümlelerinde oğlakları kaybolan çobanların, babalarının sözlerine duyarsız kalmalarından dolayı bütün sürüyü kaybettiklerine işaret edilmektedir. Sorunlara karşı önceden duyarlı olup önlem almak ileride daha büyük sorunların önüne geçecektir.

Duyarlılık değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 4; 13 sayılık Makedonya döneminde ise değeri tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $4 \times 100 : 34 = \%11,76$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%11,76$ ’lık bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.14 Emaneti koruma

Emanet sözlükte “birine geçici olarak bırakılan ve teslim alınan kişice korunması gereken eşya, kimse” (TDK, 2011, s. 792) olarak geçmektedir. Emaneti koruma değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 2 adet tespit edilmiştir. Aşağıda emaneti koruma değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1968 yılı ikinci sayısında yayınlanan Françe Bevk’in yazdığı Ödünç Alınmış Kitap adlı hikâyede;

“Ödünç alınmış kitaplar bazen öksüz çocuklara benzer. Bir gün, elinde tuttuğu kitabın yapraklarını koparan bir çocuğa rastladım. Fırsat bulunca kendisine:

-neden kitabı yırtıyorsun? Diye sordum.

-benim değil ki! Dedi çocuk. İşte siz de bunu duydunuz mu? Bana göre ödünç alınmış kitapları, kendi kitaplarımızdan daha iyi korumalıyız” (Tomurcuk, [2], 1968, s. 6).

satırlarında emaneti korumanın ne kadar kutsal olduğunu dikkat çekilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1968'e ait sekizinci sayısında yayınlanan Françe Bevk'in yazdığı Kitap Seni Yargılıyor adlı denemede yazar

“Başkasından alacağın kitaba karşı, bu kitap senin kitabınmış gibi saygı göstermek zorundasın. Kitap paçavra topu değildir. Aldığın gibi onu sahibine çevirmek zorundasın. Kütüphaneden alacağın kitaba karşı da böyle olmalısın. Unutma, kitabın da dili var, o senin nasıl olduğunu en iyi gösteren büyük bir aynadır” (Tomurcuk, [8], 1968, s. 10).

Satırlarında alınan emaneti kendi malınmış gibi korumanın gereğine ve önemine işaret etmiştir.

Emaneti koruma değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 2; 13 sayılık Makedonya döneminde ise değer tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $1 \times 100 : 34 = \%5,88$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%5,88$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.15 Gazilik

Gazilik değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde ve 13 sayılık Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir.

4.1.6.16 Görgülü olma

Görgü kelimesi sözlükte “bir toplum içinde var olan ve uyulması gereken saygı ve incelik davranışları, terbiye” (TDK, 2011, s. 968) şeklinde geçmektedir. Bireyler toplumun genelinin kabul ettiği görgü kurallarına göre yetiştirilmelidir. Bu kurallara uyan bireyler toplum içinde rahat yaşamaya devam ederler. Görgülü olmak değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 17 adet tespit edilmiştir. Aşağıda görgülü olmak değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait yedinci sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Bu sayfada Mutlu Bekleyiş öyküsü anlatılmaktadır. Dilek'in eylül ayından itibaren mart ayı için

yaptığı hazırlık anlatılmaktadır. Dilek çok güzel resim yapamayan bir çocuktur. Birinci sınıfa gitmektedir ve abisi Vergin'den anneler gününün ne zaman olduğunu öğrenir. Eylül ayındayken mart ayında anneler gününün olacağı için resim çalışmalarına başlar. Mart ayına kadar birçok resim yapar ve beğendiği en güzel resimleri annesine seçer. Anneler gününde de Dilek seçkilerden oluşturduğu resimleri annesine hediye eder. Annesi de çok mutlu olur. En güzel resmi duvara asarlar. Bu şekilde mutlu bekleyiş öyküsü bitmektedir.

Metinde öykünün ilk girişinde Dilek'in özellikleri anlatılmaktadır. Burada Dileğin çok görgülü bir kız olduğunu anlamaktayız;

“İçi dışı sevgi dolu Dilek her davranışına özen gösteriyordu. Yazısının güzel olmasına, düzenli okumaya, arkadaşlarıyla ilişkilerine, abilerine saygılı davranışına, anne ve babasının öğütlerine saygılı olmasına hep büyük özenle yaklaşıyordu. Isım akraba ile arkadaşlarının doğum günlerindeki kutlamalara gidince hep eğlenceli, hep neşeli olma eğilimi güdüyordu” (Tomurcuk, [7], 1996, s. 8-9).

mısralarından Dilek'in görgülü bir çocuk olduğu anlaşılmaktadır. Burada görgülü olmak değeri verilmek istenmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait birinci sayısında Türkçe Öğreniyorum sayfası bulunmaktadır. Burada Mektup metni vardır. Bu metinde bir ticarethanede yazıhanede çalışacak eleman alınmaktadır. Gazeteye ilan verilmiştir. Gazete ilanı için gelenlerin içinde bir tane çalışan seçilecektir. Bu çalışan hiçbir şekilde tanıdıklardan seçilmemiştir. İşyeri sahibini bu çalışanı seçmesinin nedeni olarak;

“Gelenlere ayrı ayrı dikkat ettim, dedi. Bu genç, kapıdan girerken ayaklarını paspasta iyice temizledi. Yerde mahsustan bir kitap bırakmıştı. Öbürleri çiğneyip geçtiler. Ama o, hemen onu aldı, masanın kenarına koydu. Sonra, ayağı sakat bir gence yerini verdi. Konuşma sırası gelinceye kadar, atılmadan, kimseyi incitmeden bekledi. Benimle konuşurken baktım, üstü başı fırçalanmış, saçları iyi taranmıştı. Dişleri süt gibi beyazdı. Konuşması da kibar ve düzgündü. Adını, adresini yazarken, tırnaklarının da temiz olduğunu gördüm. Bundan başka yazısı güzel, okunaklı, yanlışsızdı. Bütün bunlardan, onun temiz, dikkatli, titiz, iyiliksever, saygılı, çalışkan, iyi yetişmiş bir delikanlı olduğunu anladım. Artık bir dostumun onu bana tanıtmasına gerek var mı?” (Tomurcuk, [1], 1999, s. 16)

mısralarından başvuran gencin görgülü olduğunu anlamaktayız. Görgülü olmak değeri verilmek istenmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait ikinci sayısında Yerli Öykü sayfası vardır. Burada Misafir öyküsü anlatılmaktadır. Turgutlar ailesinin yaşadığı misafirle ilgili problemler anlatılmaktadır. Turgut amca emekli bir insandır ve onun üç tane çocuğu vardır. En büyük çocuğu hem evlidir hem çalışmaktadır. Bahçe işleri ile uğraşmaktadır. Ortanca çocuğu kamyonda çalışmaktadır. En küçük oğlu ilkokul son sınıfa gitmektedir. Karısı ve gelini evde

sürekli meşguldür. Çünkü eve sürekli misafir gelip gitmektedir. Bu misafirlerin gelmesini Turgut amca çok sever. Gelen herkese kapısı açık bir insandır. Fakat bir süre sonra Turgut amcanın büyük oğlu artık eşinin misafirlere yetişmekte zorlandığını, annesinin ve eşinin çok yorulduğunu, kendisinin de artık başka bir eve çıkıp bu misafir külfetinden kurtulmak istediğini söyler, babasına. Babası bu durumda ben sızsiz yaşayamam, gelinim evde olmazsa bu kadar misafire karım tek başına nasıl hizmet edecek, diye sorar. Bunun üzerine ortanca oğlu da misafirlerin ekonomik olarak kendilerini ciddi anlamda zorladığını söyler. En küçük çocuğu da misafirler geldiği zaman ders çalışmadığını, babasının sürekli bir şeyler istediğini ve bunun da bütün zamanını aldığını söyler. Bunun üzerine Turgut amca karısına ve gelinini de durumu sorar. Karısı ve gelini hiç ses çıkarmazlar. Durumu kabul ettikleri anlamına gelir. Bunun üzerine Turgut amca bugünden sonra misafirler bizim evimize gelecekleri zaman arayıp müsait misiniz, diye sormaları gerekir, der. Kendileri de misafirliğe gitmek istedikleri zaman ev sahibinin müsait olup olmadığını soracağını söyler. Bunun üzerine herkes aynı çatı altında yaşamaya devam eder. Bir süre sonra da misafirler ciddi anlamda azalır. Ailede evin hanımının ve gelininin yükü de azalmış olur. Herkes bu durumdan hoşnut olmaktadır.

Ayrıca görgülü olmak değeri de ön plana çıkmaktadır. Turgut amca en son çocuklarıyla konuşurken;

“Bugün den sonra durum değişiyor! Dedi. Medeni dünyanın güzel bir ilkesi, adeti var. Bizler de bunu kabul etmekle görevliyiz. Bizler eğer, bir eve misafir gitmek istersek, iki üç gün önceden haber gönderir, müsaade alırız. Bizlere de, bir kimse misafir gelmek isterse, aynı yoldan yürümesini, önceden haber göndermesi gerektiğini, bildiririz. Böyle istekler, hareketler gönül kırıklığı yaratmaz bence!”
(Tomurcuk, [2], 1999, s. 12-13)

cümlelerinden görgülü olmak değerinin ön plana çıktığını anlıyoruz.

Tomurcuk dergisinin 2002'ye ait ikinci sayısında Görgülü Pırıl Pırıl Çocuklar sayfası vardır. Burada Çocuklar Gece Sokağa metni vardır. Burada çocukların gece sokakta gezmesi, aileleriyle beraber misafirliğe ya da gezmeye gitmeleri durumu anlatılmaktadır. Kalma zamanı tayin etmek, ev sahibesi vazifeleri, güler yüzlü olmak, tebrik ziyaretleri, başsağlığı ziyaretleri, hastayı ziyaret gibi ziyaret çeşitlerine ilişkin başlıklar da bulunmaktadır. En son *Sorular* başlığıyla üç soru sorulmaktadır. Burada görgülü olma değeri ön plandadır (Tomurcuk, [2], 2002, s. 20-21).

Tomurcuk dergisinin 2002'ye ait dördüncü sayısında Görgülü Pırıl Pırıl Çocuklar sayfası vardır. Burada Sofranın Kuruluşu ve Hazırlanacak Yemekler metni bulunmaktadır. Bu

metinde çay sofrasının hazırlanma adabı anlatılmaktadır. Misafirin masada oturduğunda ya da koltukta oturduğunda nasıl çay servisi yapılacağı anlatılmaktadır. ay servisinde nelerin olması gerektiği de söylenmektedir.

“ay örtüsü ile yemek örtüsü bir değıldir. ay örtüsü daha ince, işlemlı, süslü ve küçük peçeteleri olan bir takımı tam olmalıdır” (Tomurcuk, [4], 2002, s. 20-21).

mısralarında çay örtüsünün özellikleri verilerek görgülü olma değeri ön plana çıkarılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 2002'ye ait beşinci sayısında Görgülü Pırıl Pırıl Çocuklar sayfası bulunmaktadır. Burada Duruşun Önemi metni vardır. Fiziki yapının, ruhsal yapının ne olduğu anlatılmaktadır. Dik duruşun, dik yürüyüşün nasıl olması gerektiği anlatılmaktadır. Ayrıca metnin sonunda metinle ilgili üç tane de soru sorulmaktadır. Görgülü olmak değeri verilmektedir.

“Medeni insanlar gibi hareketlerimizi ayar etmemiz ve normal bir insanın rahat ve sade tutumuna sahip olmamız gerekir.

Bu ahenk sayesinde zarif olabiliyorsak ne mutlu bize!” (Tomurcuk, [5], 2002, s. 20-21)

mısraları metnin sonundandır.

Tomurcuk dergisinin 2002'ye ait altıncı sayısında Görgülü Pırıl Pırıl Çocuklar sayfası bulunmaktadır. Burada Tavırlar Toplumun Dilidir metni vardır. Bu metinde insanların hareketleri, işaretleri, davranışları anlatılmaktadır. Bu hareketler anlatılırken adi hareketler, sert hareketler, kaba hareketler diye sınıflandırılma yapılmıştır. Ayrıca tavırlar ve karakter hakkında da bilgi verilmiştir ve metinle ilgili dört tane soru sorulmuştur. Bu metinde genel olarak görgülü olmak değeri ön plandadır.

“Kibar tavırlarda ayrıca zarafet vardır. Kibarlık doğuştan mevcut olabileceği gibi, terbiye, dikkat ve idare ile de kazanılabilen bir alışkanlık haline gelebilir” (Tomurcuk, [6], 2002, s. 20-21).

mısralarında görgülü olmak değeri ön plandadır.

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait beşinci sayısında Görgülü Pırıl Pırıl Çocuklar sayfası vardır. Burada Karşılaşma metni bulunmaktadır. Misafir geldiği zaman ev sahibinin nasıl davranması gerektiği anlatılmaktadır. Ayrıca yemeklerde yemek servisi yapılırken normal servis yerine büfe usulünün yapıldığı söylenmektedir. Misafirin vazifelerinden bahsedilmektedir. Yemek yerken nelere dikkat etmek lazımdır? sorusuna cevap verilmiştir.

Görgülü olma değeri ön plandadır. Metnin son kısmında;

“Bir insanın iyi aile terbiyesi görüp görmediği sofrada başında belli olur. Sofra adabında yalnız misafirler önünde değil, aile arasında da dikkat ediniz” (Tomurcuk, [5], 2003, s. 20-21).

mısraları yer almaktadır. Ayrıca metinle ilgili üç tane de soru sorulmuştur.

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait yedinci sayısında Görgülü Pırıl Pırıl Çocuklar sayfası vardır. Burada Hayırlı Temenniler metni bulunmaktadır. Öğretmen ile Engin'in diyaloguyla öğrencilere selam vermenin önemi anlatılmaktadır.

- “- Günaydın Engin.
- Günaydın efendim.
- Bana niçin günaydın diyorsun?
- Siz söylediğiniz için.
- Ya ben söylemeseydim?

mısraları metnin girişidir ve metnin sonunda;

- Beni anladın değil mi Engin?
- Evet efendim.
- Allah rahatlık versin oğlum.
- Ben de size hayırlı geceler temenni ederim efendim” (Tomurcuk, [7], 2003, s. 20-21).

cümlelerinde hem selam hem de veda örneklerini görmekteyiz. Görgülü olma değeri ön plandadır.

Görgülü olmak değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 1; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 16 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $1 \times 100 : 34 = \%2,94$ iken Makedonya döneminde $16 \times 100 : 13 = \%123,07$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerlerde Makedonya lehine $\%120,13$ 'lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.17 Güvenilirlik

Güvenilirlik değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde ve 13 sayılı Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir.

4.1.6.18 Hoşgörü

Kelime anlamı “her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu” (TDK, 2011, s. 1112) olan hoşgörü değer vermek, başkalarının kusurlarını görmemek, tahammül etmek, affetmek, anlayışlı olmaktır. Hoşgörü günlük yaşamda birçok şekilde karşımıza çıkmaktadır: aile içinde büyüklere, küçüklere karşı hoşgörü; toplumda engelli, yardıma muhtaç insanlara karşı hoşgörü vb. Hoşgörülü olmak bireyin hayatında ve toplumsal hayatta huzurlu bir ortam yaratır. Hoşgörü değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 5 adet tespit edilmiştir. Aşağıda hoşgörü değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1958’e ait ikinci sayısındaki Anasını Yanlış Anlıyan Çocuk öyküsünde küçük çocuğun teyzesinin verdiği hediyeleri yanlış saklama yöntemleriyle evine getiriyor. Her seferinde annesi ne getirirse getirdiği şeyin taşıma yöntemini anlatıyor. Çocuk da yeni şeyi eski getirdiğinin yöntemine göre getiriyor. Annesi her seferinde çocuğuna sabırla, hoşgörülle davranıyor.

“-Şimdi ben teyzene gideceğim, aklın başına gelmeyince seninle hiçbir şey göndermemesini söyleyeceğim” (Tomurcuk, [2], 1958, s. 8-9).

cümlesiyle annesinin çocuğuna karşı hoşgörüsünü görüyoruz.

Tomurcuk dergisinin 1968 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Hasan Mercan’ın yazdığı Kedi Uyusun Sonra.. adlı hikâyede, uykusu gelen Emel’e annesinin uyumasını söylemesi üzerine, Emel’in kedi uyuduktan sonra uyuma isteği ve annesinin buna hoşgörü göstermesi anlatılmıştır.

“Olmaz diyemiyordu. Ama uyumak da istemiyordu. İyi bir karşılık vermek için uzun uzun düşündü. Öyle düşünürken gözüne küçük kedi ilişti.

-anne, dedi, kedi uyusun da, sonra...

Annesi gülümsedi, kızının biraz daha oynamasına izin vermek niyetiyle çıktı gitti” (Tomurcuk, [3], 1968, s. 7)

Bu hikâyede annesinin kızına karşı hoşgörülü anlatılırken hoşgörü değeri verilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1999’a ait yedinci sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Hoşgörü Düşkün öyküsü vardır. Bu öyküde yılbaşı kutlamalarının Ramazan’ın birinci günü yılbaşına denk gelmiştir. O gün Ramazan’dan sonra yılbaşı şenlikleri yapılmıştır. Sonrasında Dilek ve Didem okuldan gelmişlerdir. Oruç tutmaktadırlar. Günler kısa olduğu için oruç tutmakta zorlanmadıklarını, zorlanmadıklarını söylemektedirler. İftar sofrasından sonra

annesi masayı toplar. Dilek ve Didem annesinin nereye gideceğini sorar. Aynur ablanın mevlidine gideceğini söyler annesi. Ama o gece Kadir Gecesi'dir. Televizyondan okunan mevlidi hep beraber dinlemeyi istemektedir kızlar. Aynur ablanın kızı Mimoza mevlit okumalarında, dine karşı soğuk davranışlarıyla hatırlanmaktadır. Mevlit okutmayı alay konusu olarak görmektedir. Ama annesi Didem ve Dilek'in bu konuşmasına karşı onları susturmaya çalışır. Çocukların abisi Ertuğrul da bu konuşmaya karışır. Kızların haklı olduğunu söyler. Anneleri hoşgörülü olmanın daha önemli bir erdem olduğunu söyler. Çocukları bu tarz konuşmalarından men eder. Ayrıca Mimoza'nın kardeşi Deniz de Ertuğrul'un sünnet düğününde Ertuğrul'u sünnet olmaktan vazgeçirmeye çalışmıştır. Sünnet olduğu için de Ertuğrul'la dalga geçmiştir. Annesi her şeye rağmen Aynur ablanın mevlidine gitmeyi düşünür. Dini inançlara karşı insanların yargılarının kendine ait olduğunu ve bu şekilde konuşmalarını gerektiğini söylemiştir. Diğer çocukların da bu konuşmalarından tövbe ettiklerini düşünmektedirler. Bu şekilde annesi mevlide gitmiştir.

Metinde annelerinin Mimoza ve Denize karşı tuttuğu tavır hoşgörü değerini ön plana çıkarmaktadır.

“- Haklı olamazlar. Hoşgörülü olmayan haklı olamaz! Üstelik haklı olsalar bile, intikam alırcasına eleştirmemeleri gerekir oğlum!” (Tomurcuk, [7], 1999, s. 4-5)

diye annesi Dilek ve Didem'i eleştirmektedir buradan hoşgörü değerinin ön plana çıktığını anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 2000'e ait dördüncü sayısında Yerli Öykü sayfası vardır. Burada Arkadaşlık öyküsü verilmiştir. Erkin çok akıllı, yaramaz, terbiyeli, kurallara uyan bir çocuktur. Ayrıca hoşgörülü bir çocuktur. Erkin ve arkadaşları apartmanın önünde bahçede top oynadıkları zaman etraftan herkes şikâyet eder. Bunun üzerine Erkin ve arkadaşları okul bahçesinde top oynamaya başlarlar. Okul bahçesinde top oynarken okulun camı kırılır. O gün oyundan biraz erken dönerler. Babası sorduğunda Erkin'e neden erken döndün, diye o da oyun bitti, der. Babası cam kırılmış olmasın, der. Çünkü daha önceden haber almıştır. Erkin de evet cam kırıldı, o yüzden döndük, der. Kim kırdı, sorusuna Erkin herkes kırdı, hep beraber oynadık, cevabını verir. Sadece bir arkadaşının ismini vermez. Bu da Erkin'in arkadaşlarına olan sadakatini ön plana çıkarmaktadır.

Metinde karşımıza çıkan değer Erkin'in çok hoşgörülü olmasından dolayı hoşgörü değeridir.

“Daha yuvaya giderken arkadaşlarını sever onları saygıyla anardı. Arkadaşlarının kusurlarını hoşgörüyle karşılardı. Hatalarını örtbas ederdi. O hatalarını paylaşmaya bile razı olurdu” (Tomurcuk, [4], 2000, s. 8-9).

mısrarlarından hoşgörülü olmak değerini anlamaktayız.

Hoşgörü değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 3; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 2 adet tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $3 \times 100 : 34 = \%8,82$ iken Makedonya döneminde $2 \times 100 : 13 = \%15,38$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerinde Makedonya lehine $\%6,56$ 'lık bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.19 İnsan sevgisi

İnsan sevgisi değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 3 adet tespit edilmiştir. Aşağıda insan sevgisi değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1964'e ait altıncı sayısında yayınlanan Peni Tırpkovski'nin yazdığı Altın Kuş adlı öyküde cadının kuşa çevirdiği güzel kızı, çarın oğlunun yaralamasıyla tekrar insana dönmesi ve çarın oğluyla evlenip mutlu mesut yaşaması anlatılmıştır.

“Yaralı kız ağrılarından oflamış. Çocuk kızın göksünden oku çıkarmış, onu kucağına almış, saraya götürmüş, onu sağaltırmıya başlamış. Bir hafta sonra kız büsbütün sağalınca, anasıyla babasını aramak üzere yollara düşmüş.

-Peki onları bulabilmiş mi? diye Nina sordu.

-Evet bulmuş, bulduğu zaman sevincinden deli oluyormuş. Bundan sonra çarın oğluna dönmüş, onunla evlenmiş.

Nina hikâye bitince, bir ara öyle durdu, gözleriyle uzaklara bakıyordu, sonra uyumak üzere yatak odasına gitti” (Tomurcuk, [6], 1964, s. 10-11).

Bu öyküde insanlar arası sevginin sonsuzluğu ve sınırsızlığı vurgulanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1977 yılı, onuncu sayısında yayımlanan Tito'nun Evlatlığı adlı hikâyede, yakınlarını kaybeden ve sadece babası kalan Saffet Dedoviç'in Tito'ya emanet edilmesine ve burada Tito'nun insan sevgisi ortaya konmuştur.

“Partizanların komutanı sen misin?- diye Tito'ya sordu.

-Evet diye karşılık verdi Tito.

-Çetnikler karımı ve üç oğlumu kestiler, - diye sözüne devam etti adam. – Ailemden kala kala bu oğlum kaldı. Biz de son dakikada yakayı kurtarabildik. Ellerine düşmemek için günlerdir Çetniklerden gizleniyoruz. İşte komutanım, şunu al da, senin çetenin askeri olsun bundan böyle, diyorum. Savaşır onu. Sağ kalırsa talihli olur, ölürse eğer, seninle birlikte savaşığından gurur duyacağım.

Talihsiz adamın sözleri Tito'yu çok üzmüştü. Çocuğa yanaşıp, onu okşamış, sonra da:

-Evlatlığım, yolumuz Foça'ya doğru, demiştir. – Orada çetnikler yoktur, partizanlar yaşar orada. Sen benim partizanım olacaksın.

Saffet Dedoviç, o günden sonra izci bölüğünün savaçısı olmuştu. Genelkurmayın çetesinde özgürlüğe dek kalmıştı. Tito savaşıırken, çok kere onun için ilgilenmiş, partizanlar arasında ona her rastladığında da:

-Evlatlığım nasılsın?- diye sormuştu.

Saffet savaştan sonra evine dönünce babasını bulamamıştı. Çetnikler onu da öldürmüşler” (Tomurcuk, [10], 1977, s. 10).

Tomurcuk dergisinin 1984 yılı birinci sayısında yayınlanan Eleonora Spasovska'nın yazdığı İsteklerden Biri adlı hikâyenin son paragrafından geçen

“İçinde istek doğdu. İstek ki insanları birbirini sevecek bir istek” (Tomurcuk, [1], 1984, s. 10).

cümleleriyle insan sevgisi vurgulanmıştır.

İnsan sevgisi değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 3; 13 sayılık Makedonya döneminde ise değer tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $3 \times 100 : 34 = \%8,82$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%8,82$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.20 İyilik yapma

Bir insanın iyiliğe yönelmesi; ailesine iyilik yapması, arkadaşlarına iyilik yapması, yaşlılara iyilik yapması, muhtaçlara iyilik yapması, hayvanlara iyilik yapması gibi şekillerde gerçekleşmektedir. İnsanın küçük yaştan itibaren karşılık beklemeden iyilik yapmaya alıştırılması gerekmektedir. İyilik eden iyilik bulur (Aksoy, 1988, s. 366) atasözüne uygun hareket edilmelidir. İyilik yapma değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 25 adet tespit edilmiştir. Aşağıda iyilik yapma değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1958'e ait ikinci sayısındaki Kurtla Sincap'ta iyi sincap ve kötü kurdun öyküsünde iyilik yapanlar ve kötülük yapanlar arasındaki fark anlatılmıştır. İyilik yapmanın önemi vurgulanmıştır. Sincabın

“-Kötü olduğun için sana her şey usançtır, demiş. Sen çok kötüsün, yüreğin hileyle dolu. Bunun için senin yüzün asık, somurtkandır. Biz başkayız, biz şeniz, eseniz, çünkü iyiyiz, kimseye kötülük düşünmeyiz...” (Tomurcuk, [2], 1958, s. 12)

cümleleri öyküde yer almaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1959'a ait üçüncü sayısında Kaybolan Ev öyküsünde evini kaybeden bir çocuğa kuşların yardım etmesi anlatılıyor. Çocuk evini kaybetmiş ağlarken üç güzel kuşla karşılaşır. Kuşlar;

“-Nen var?

diye sorar. Çocuk;

-Kendi evimi bulamıyorum,

der. Sonra birinci kuş, çocuğun evini tarif etmesine göre onu ormandaki evlere götürür. Çocuğun tarifi üzerine büyük, bahçeli evlere giderler. Gidilen bir evde;

-Peki güzel midir? diye tekrar sormuş ikinci kuş.

-Evet, çok güzeldir, demiş üçüncü kuş. Şimdi nerde olduğunu anladım, diye eklemiştir.

konuşmaları geçer. Bunun üzerine üçüncü kuş;

-Bırakın ben bu işin üstünden çıkayım,

der. Beraber yola düşerler.

Çok küçük, orman kıyısında fakir bir eve gelmişler.

-Budur, budur, diye çocuk bağırır, sevinçten gülmiye, ellerini vurup türkü söylemeye başlamıştır” (Tomurcuk, [3], 1959, s. 12-13)

Çocuk evine koşarak gider, kuşlara teşekkür etmeyi bile unuttur. Üç kuşun bir çocuğa iyilik yapması hem hayvan sevgisi hem de iyilik yapma değerini içermektedir. Çocuk, kendisi gibi bir çocuğa kuşların yardım etmesini okuyunca yardıma muhtaç bir canlı gördüğünde ona yardım edecek, iyilik yapacaktır.

Tomurcuk dergisinin 1960'a ait beşinci sayısında Akıl İle Zenginlik metninde bir adam ve dört oğlu anlatılmaktadır. Adam kendinin artık yaşlandığını, en akıllı ve en zengin olanın kendi yerine geçeceğini oğullarına söyler. En büyük oğlunun;

“...parmağındaki som elmaz yüzüğü parıl parıl parlıyormuş.

-İşte benim zenginliğim...

der. İkinci çocuk;

...altın işli cakedini çıkarmış...:

-Beni görenler, zenginliğim ve aklım karşılığında yere kadar eğilecekler.

der. Üçüncü çocuk ise;

-Böyle kayış kimsede yoktur...

der. Yaşlı adam düşünür. En küçük oğluna zenginliğinin ne olduğunu sorar. En küçük çocuk;

Kardeşlerimin gösterdikleri bende yoktur babacığım, demiş en küçüğü. Benim yalnız işi seven...iyiliği de seven...” (Tomurcuk, [5], 1960, s. 12-13)

der. Bunun üzerine babası bütün servetini en küçük oğluna bırakır. Burada en küçük çocuğun çalışkan olması ve iyilik sevmesi onun en kazançlı çocuk olmasını sağlamıştır. İyilik yapmak bireyi her zaman kazançlı çıkarır. İyilik yapan iyilik bulur, atasözü açıklanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1969 yılı beşinci sayısında yayınlanan Ketrin Cekso'nun yazdığı Kaybolan Yavrucuk adlı hikâyede, kaybolan kedi yavrusuna, bir sincapçığa sahip çıkıp, onu ailesine kavuşturması hikâye edilmiştir.

“-Sana teşekkür ederim sincapçık! -dedi o. -Yavrumu bulduğun için sana çok çok teşekkürler! Senin tarafından bu çok iyi bir hareket...”

-Evet, evet sincapçık, -dedi konuk komşu. -bu yaptığın, övmeğe değer” (Tomurcuk, [5], 1969, s. 8).

Alıntı yaptığımız hikâyede de görüldüğü gibi hayvanlar arasında bile olsa, iyilik yapmak her zaman canlılar arasında vaz geçilmez bir duygudur.

Tomurcuk dergisinin 1972 yılına ait yedinci sayısında yayınlanan Ayının Da İyisi Var adlı halk öyküsünde, kendisine iyilik yapılan ayının hikayesi anlatılmaktadır. Ayağındaki diken çıkartan kadına, ayının getirdiği hediye anlatıldığı şu satırlarda:

“Aradan çok zaman geçmemiş ki, ayı kadına yeniden dönmüş. Bu kez iyiliğinin karşılığı olarak sepet dolusu armut getirmiş” (Tomurcuk, [7], 1972, s. 15).

Yapılan iyiliğe, iyilikle karşılık vermenin gerekliliği anlatılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1972 yılı, üçüncü sayısında yayınlanan Françe Faydiga'ya ait Sepet Dolusu Sarı Armutlar adlı hikâyede Maya adındaki kızın yaralanan partizan Yanez'e yardım etmesi, onun yaralarını sarması ve ona armut vermesi konu edilmektedir.

“Partizanın adı Yanez'di iyice toparlanıncaya kadar onların evinde kaldı. Partizanı tugayına uğurlarken Maya sepet dolusu armutlardan torbasına armut atmayı unutmadı” (Tomurcuk, [3], 1972, s. 7).

Satırlarında partizanın iyilikten sonra evden ayrılışı anlatılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1974 yılı, yedinci sayısında yayınlanan Hasan Mercan'a ait Hasırcı Nezir adlı hikâyede, hikâyenin kahramanı ile hasırcı Nezir'in arasındaki dostluk anlatılıyor. Hikâye kahramanın fakir olmasından dolayı hasırcı Nezir'in ona hediye ettiği hasır hikâyesi ele alınmaktadır.

“Ne oldu amca?

Hiç...Şey...Eviniz nerde sizin?

Anlattım. Gülümsemiye çalıştı, öylesine, dalgın dalgın hasırlarda gözlerini gezdirmeye başladı. Suskunluğu çok sürmemiştir, hemen kocaman bir hasırı sarmalayıp omzuna attı.

Yürü, dedi şu hasırı size götürelim! O önden ben ardından yürüyerek eve vardık” (Tomurcuk, [7], 1974, s. 4-5).

Tomurcuk dergisinin 1983 yılı ikinci sayısında yayınlanan Feyzi Boyku ’nin yazdığı En İyi Taksist adlı hikâyede, yağmurlu havada okula gitmeye çalışan çocukları, taksist amcanın arabasına alan onları okula götürmesi anlatılmıştır. Bu hikâyede taksist amca, çocuklara bu iyiliği yaparken kendi çocukluğunu hatırlayıp duygulandığını şu satırlarla belirtmektedir;

“Taksist amca da el sallayıp selamladı öğrencileri. Durdu azacık düşündü. Çocuklardan para almadığı için değil de, çocukluğunu düşündü. Yağmurlu havalarda okula nasıl gitiğini anımsadı” (Tomurcuk, [2], 1983, s. 10).

Tomurcuk dergisinin 1984 yılı birinci sayısında yayınlanan Eleonora Spasovska ’nın yazdığı İsteklerden Biri adlı hikâyede;

“Bir köpeğin kuyruğuna benzin atıp, yakmak istediler köpeği. Goran köpeği bu durumda kurtardı” (Tomurcuk, [1], 1984, s. 10).

cümlelerinde Goran’ın iyilik adına yaptıklarından bahsedilmiştir. İyilik yapma vurgulanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1995’e ait birinci sayısında halk masalı sayfası yer almaktadır ve bu sayfada çam ağacını masalı bulunmaktadır. Masalın giriş kısmında;

“Sonbaharda havalar iyice soğumuştur. Bazı kuşlar sıcak ülkeler gitmişlerdi. Kanadı kırık küçük bir kuş ormanda kalmıştı. Zavallı ne yapın? Büyük ağaçlara gitti:

cümleleri bulunmaktadır. Kuş birçok ağacın yanına gider ve hiçbir ağaç ona yardım etmez. Sonunda çam ağacıyla konuşur. Çam ağacı;

- Gel! Dallarımdan hangisini beğenirsen onda otur, dedi.

Bunun üzerine sonbahar geldiğinde rüzgâr sonbahara sorar:

- Şu çam ağacının da yapraklarını dökeyim mi? diye sonbahara sordu. Sonbahar:

- Yok! Ona dokunma! Çünkü, çam küçük kuşa iyilik etti...” (Tomurcuk, [1], 1995, s. 16)

Cümlelerinde da iyilik yapmanın ön plana çıktığını görmekteyiz. Masalın sonunda masalla ilgili üç tane de soru bulunmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1995’e ait sekizinci sayısında yer alan Kurt İle Kuzu bir şiir metnidir. Bir derenin kenarında otlayan kuzu ile derenin karşı kıyısında bulunan kurdun öyküsü anlatılmaktadır. Kurt kuzuya kendi tarafına geçmesini orada daha güzel otların bulunduğunu söyler ama kuzu buna inanmaz ve ırmağın karşısına geçmez. Şiirin son kısmında:

“Görünüşüne aldanma, kapılma gösterişe,

İyilik ile sarıl, yapacağın her işe” (Tomurcuk, [8], 1995, s. 10-11).

mısralarıyla iyilik değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1996’ya ait altıncı sayısında Halk Masalı sayfası bulunmaktadır. Bu sayfada Çiftçiyle Karga başlıklı bir masal vardır. Bir çiftçi avcının kurduğu bir tuzaktan kartal kurtarmaktadır. Kurtardığı bu kartal daha sonra çiftçinin oturduğu bir duvarın yıkılacağını anlayıp onun takkesini kaparak bulunduğu duvardan inmesini sağlamıştır. Çiftçi arkasına dönüp baktığında duvarın yıkıldığını görür.

“Kartal gördüğü iyiliğe karşılık beni kurtardı!” (Tomurcuk, [6], 1996, s. 16)

demıştır. Burada çiftçinin kartalı tuzaktan kurtarması iyilik yapma değerinin işlendiğini göstermektedir. Ayrıca buna karşılık kartalın da çiftçiyi duvarın çökmesinden ölmekten kurtarması da ikinci bir iyilik yapma değerinin olduğunu göstermektedir. Metnin sonunda metinle ilgili üç tane soru sorulmuştur. Başlıkta karga yazmasına rağmen metnin içinde kartal kullanılmıştır

Tomurcuk dergisinin 1997’ye ait sekizinci sayısında Aslan İle Fare öyküsü vardır. Burada bir aslan ile farenin hikâyesi anlatılmaktadır. Aslan kendini temizlerken fare altında kalır ve aslan iyilik yaparak farenin çıkıp gitmesine izin verir. Bunun üzerine fare bu iyiliğin altında kalmayacağını, karşılık olarak da ona bir iyilik yapacağını söyler. Aslan tamam, diye geçiştirir. Günün birinde aslan insanların yaptığı bir tuzağa düşer. Fare bunu görür. Hemen aslanın tuzağa düştüğü ağı kemirerek aslanın çıkmasını sağlar. Fare aslanın kendisine yaptığı iyiliğe karşılık iyilikle cevap vermiştir.

Burada karşımıza çıkan değer iyilik değeridir. İyilik değerinin geçtiği ilk cümleler;

“Eh aslanında günümüş o gün. İyilikçiymiş.

- Var git yoluna farecik, belânı benden bulma! demiş, koyvermiş fareyi” (Tomurcuk, [8], 1997, s. 26).

cümleleridir.

Tomurcuk dergisinin 1998’e ait üçüncü sayısında Türkçe Öğreniyorum sayfası bulunmaktadır. Burada Yaşlı Kuş öyküsü vardır. Sonbaharda havalar soğumaya başlayınca göçmen kuşlar sıcak yerlere göçmeye başlamışlardır. Bir tane kuşun kanadı kırıktır. Arkadaşlarına katılamaz. O soğuk memleketlerde kalır. Kanadı kırık olduğu için yerededir. Çocuklar onu görür ve zarar vermek isterler. Ama bir tane çocuk onların arasından çıkar. Kuşu alır, evine götürür. Kış boyu onu besler. Bir kafes içerisinde tutar. Kanadını tedavi

eder. İyileştirir. İlkbahar geldiğinde kuşun diğer arkadaşlarını gören kuşa yardım eden çocuk, kuşu serbest bırakır. Kuş da ona teşekkür eder. Öykü burada biter.

Bu metinde karşımıza çıkan ilk değer iyilik yapma değeridir;

“Yaralı kuşu alıp evine götürdü. Yaralarını temizledi. Karnını doyurdu. Ona güzel bir kafes yaptı. Yaralı kuş bütün kışı bu kafeste geçirdi. İyi kalpli çocuk yaralı kuşa her gün yem ve su veriyordu. Yaralı kuş, kendine bu kadar iyilik yapan çocuğu çok sevdi. Güzel sesi ile ona her gün şarkılar söyledi” (Tomurcuk, [3], 1998, s. 17).

cümlelerinden iyilik yapma değerini anlamaktayız. Ayrıca metinle ilgili okuduğumuz anladık mı? cevap verelim başlığıyla dört soru; Düşünelim, anlatalım, yazalım başlığıyla da iki soru sorulmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2001’e ait ikinci sayısında Alman Masalı sayfası vardır. Burada Aç Gözlü Değirmenci masalı anlatılmaktadır. Açgözlü bir değirmenci varmış bir dilenci ondan bir şey istediği zaman onu ters çevirmiş. O sırada bir köylü buğdayını öğütmek için değirmene gelmiş. Köylü, dilenciye acımış. Yardım etmek istemiş. Bir ölçü buğday vermiş. Sonra dilenci tekrar istemiş, köylü tekrar vermiş, dilenci tekrar istemiş köylü tekrar vermiş. Köylünün torbasında çok az buğday kalmış. Değirmenci üç ölçek dilenciye verdi, bir ölçek de bana verecek, hiç buğdayı kalmadı, diye düşünmüş. Adamın az olan buğdayını değirmene koymuş ve öğütmeye başlamış. Öğüttükçe de buğday bitmemiş. Sürekli un çıkmış ve köylü bu unları nereye koyacağını düşünmeye başlamış. Köylü bu duruma çok sevinmiş.

“Bir çuval buğdayının, aç bir insanla, bir an duraksamadan paylaşan gözü tok köylü, böylece iyiliksever davranışının karşılığını görmüş” (Tomurcuk, [2], 2001, s. 11).

mısralarında iyilik yapma değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2002’ye ait dokuzuncu ve onuncu sayısında Dünya Öyküsü sayfası bulunmaktadır. Burada Yeni Bir Başlangıç öyküsü vardır. Marlov Jimi’yi limanda çok kötü bir durumda bulur. Jimi çok üzgündür. İşi yoktur ve çok kötü bir durumdadır. Marlov, Jimi’yi alır. Oteline götürür ve ona bir yemek ısmarlar. Bu arada bir mektup yazar. Mektubu Jimi’ye verir. Onu bir arkadaşına yönlendirir. Ona iş vermesini ister. Jimi bu duruma çok sevinir. Marlov’a çok teşekkür eder. Jimi’yi işe alırlar.

Karşımıza çıkan değer Marlov’un Jimi için bir referans mektubu yazıp onu arkadaşına göndermesi, yani iyilik etme değeridir.

“Tamam öyleyse, plânımı açıklamama izin ver. Yazdığım şu mektuba bak. Bunu bir dostuma götürüp vermeni istiyorum. Ona sana güvendiğimi yazdım. Sana bir iş verip veremeyeceğini sordum. Senin dostum olduğumu belirttim” (Tomurcuk, [9-10], 2002, s. 12-13).

cümlelerinde iyilik etme değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2004'e ait altıncı sayısında Kısa Öykü sayfası vardır. Burada Haydi Gülümse öyküsü bulunmaktadır. Esra'nın yaşlı bir adama gülümsemesi anlatılmaktadır. Yaşlı adam bu gülümsemeden çok etkilenir, arkadaşına teşekkür eder. Lokantada yemek yiyen arkadaşı bundan memnun olur ve garsona bahşiş bırakır. Garson aldığı bahşişin bir kısmını fakir birisine sadaka verir. Fakir adam çok sevinir ve evine giderken yol üstünde soğuktan titreyen bir köpeği yanına alır. Köpek gece ayazından kurtulduğu için çok sevinir. Evde uyurken dumanı hisseden köpek hemen havlamaya başlar. Köpeğin havlamasıyla fakir adam uyanır. Yangını fark eder. Böylelikle bütün apartman yangın felaketinden kurtulmuş olur. Bunların hepsini Esra'nın gülümsemesi sağlamıştır.

Burada karşımıza iyilik yapma değeri çıkmaktadır. Öyküdeki herkes birbirine iyilik ederler. Fakir adamın;

“Öyle neşeliydi ki, bir saçak altında titreyen köpek yavrusunu kucağına alıverdi”
(Tomurcuk, [6], 2004, s. 11).

İyilik yapma değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 16; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 9 adet tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $16 \times 100 : 34 = \%47,05$ iken Makedonya döneminde $9 \times 100 : 13 = \%69,23$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerlerde Makedonya lehine $\%22,18$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.21 Komşuluk

“Konutları yakın olan kimselerin birbirine göre aldıkları ad” (TDK, 2011, s. 1469) diye tanımlanan komşu, Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Bu durum İslam dininden de kaynaklanmaktadır. Türk edebiyatı içinde komşu ile ilgili birçok atasözü bulunmaktadır. Komşu, komşunun külüne muhtaçtır (Aksoy, 1988, s. 397), atasözü bunların en bilindik olanıdır. Komşular birbirleri ile üzüntüleri ve sevinçlerini paylaşırlar. Komşu, yeri geldiğinde aileden daha yakın olabilir. Komşuluğa ilişkin Ahmet Muhip Dıranas'ın Fahriye Abla şiiri güzel bir örnektir;

...

“Hâlâ dağları karlı Erzincan'da mısın?

Bırak, geçmiş günleri gönlüm hatırlasın;

Hâtırada kalan şey değişmez zamanla.

Ne vefalı komşumdun sen, Fahriye abla!” (Dıranas, 2006, s. 65)

Komşuluk değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 11 adet tespit edilmiştir. Aşağıda komşuluk değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1997’ye ait dördüncü sayısında Öykü sayfası vardır. Burada Kır Gezintisi öyküsü anlatılmaktadır. Bu öyküde Dilek ve Pınar sınıf arkadaşıdır. Öğretmenleri ertesi gün kır gezisi yapabileceklerini, hava güzel olursa kıra gideceklerini, söylemiştir. İki arkadaş da kıra gitmek için ne lazımsa annelerinden rica ederler. Kır gezintisi için anneleri hazırlık yapar. Dilek ve Pınar hem sınıf arkadaşı hem de komşudurlar. Ertesi gün kır gezisi olacağı için Dilek ve Pınar çok heyecanlıdırlar. Birlikte uyurlar. Dilek’in evinde kalırlar. Daha sonrasında gündüz baktıklarında yağmur yağdığını görürler. İki de çok üzülürler ama yağmurun kesileceğini ümit edip kır için hazırladıkları çantaları da okul çantalarının yanına alırlar. Ama okula gittiklerinde öğretmenleri yağmur yağdığını bu sebeple de kıra gitmeyeceklerini söyler. Bunun üzerine Pınar ve Dilek çok üzülse de derse devam ederler. Bir süre sonra kır gezintisinin iptal olduğunu unuturlar. Neşeyle okuldaki derslerine dönerler. Eve gelirken de yine aynı neşeleri vardır. Öykü bu şekilde sona erer.

Bu öyküde karşımıza çıkan değer komşuluk değeridir. Dilek ve Pınar ilkokul bire giden iki öğrencidir. Dileğin çok arkadaşı vardır;

“Ama aynı sınıfta okuduğu, evleri bitişik olan komşusu Pınar en yakın arkadaşıydı.Eh...o kadarcık olacak! Pınar’la her an beraber olabilirdi.

mısrarlarından komşuluk değerinin ön plana çıktığını görüyoruz. Ayrıca;

Bir de öğretmenlerinin dediklerini hatırladılar. Çünkü o gece her ikisi Dilek’lerin evinde yatıp uyumuşlardı” (Tomurcuk, [4], 1997, s. 8-9).

cümlesinden komşuluk değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 1998’e ait birinci sayısında Yerli Öykü sayfası vardır. Burada Okul Sevinci metni bulunmaktadır. Dilek abla olmuştur. Komşusunun kız Aysun’a ablalık yapmaktadır. Aysun resim çizeceği vakit, resmini boyayacağı vakit, sürekli Dileğe danışır. Dilek de ona memnuniyetle yardım eder. Okullar başladığında Aysun ilkokul birinci sınıfa gidecektir. Sabah erkenden dileklerin evine gelir. Dilek’le beraber kahvaltı ederler ve okula giderler. Okul bahçesinde Aysun’un annesi gelir. Dilek’le Aysun ayrılırlar. Sonra Aysun annesiyle beraber sınıfını öğrenir ve sıraya geçer. Dilek de okul müsamesine katılır. Okulun ilk günü böyle başlamış olur.

Burada karşımıza çıkan ilk değer komşuluk değeridir. Komşunun kızı Aysun'un Dileklerin evine rahatlıkla girip çıkması iki komşu arasındaki münasebetlerin iyi olduğunu gösterir niteliktedir.

“Dilek abla olmuştu. Ablalığını yapmak için özen gösterirdi. Daha dün kadar ana okula giden Aysun artık tam okullu olacaktı. Aysun ana okuldayken bile hep Dilek ablasından bir şeyler öğrenmekteydi. Resim mi çizecekti!? İlk Dilek ablasına gösterirdi. Onunla çizdiği resmin iyi olup olmadığını görüşürdü. Hele boyamaya başlayınca...!

Metnin devamında;

Aysun hep sabah olmasını isterdi. Sabah olunca, hemen Dilek'lerin kapısını çalar, hemen onun yanına gelirdi. Bir sözle Dilek'i çok, çok severdi. Nasıl sevmesin ki, daha çok küçükken ,Dilek ona bakar,onunla oynardı. Aysun'un bir isteğini iki etmezdi.Hemen ,isteklerini yerine getirirdi Aysun'un” (Tomurcuk, [1], 1998, s. 4-5).

mısralarından komşuluk değerinin ön plana çıktığını görüyoruz.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait beşinci sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Bebek öyküsü vardır. Öykünün yazarı Halise Hasan Özgün'dür. Burada Tülin'in yılbaşı gecesi Dileklerin evine annesiyle beraber gitmesi, o gece orada kalmaları anlatılmaktadır. Tülin, Dilek ablasının yanına gideceği için çok heyecanlıdır. Annesiyle beraber giderler, giderken pastaneden pasta alırlar. Daha sonra Tülin Dilek ablasına kavuşur. Dilek ablasının oyuncak odasına giderler ve oyuncaklarla oynarlar. O gün orada Dilek ablasıyla beraber yatar. Sonra eve giderken Dilek ablasının oyuncaklarından birini eve götürmek ister ama annesi oyuncak bebeği annesinden ayırmaması gerektiğini söyler. Tülin de oyuncak bebeği annesinden ayırmaz. Eve bebek götürmek istemez. Öykü bu şekilde sona erer.

Buradaki karşımıza çıkan değer komşuluk değeridir.

“Tülin yılbaşı gecesi çok sevdiği Dilek ablalarında geçirecekti. Sabırsızdı. Daha erkenden gitmek için annesine yalvarırdı.

- Haydi gidelim artık. Erkenden gelin, dedi. Dilek ablam, diyerek hazırlık yapan annesinin eteğine yapışmışçasına ısrarlıydı” (Tomurcuk, [5], 1999, s. 4-5).

cümlelerinden komşuluk değerinin ön plana çıktığını görüyoruz.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait dokuzuncu ve onuncu sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Bayram öyküsü anlatılmaktadır. Dilek ve Didem bitişik komşulardır. İkisi çok iyi arkadaşlardır. Birlikte bayramdan önce arife gününde eğlenmeleri ve bayram günlerinin nasıl geçtiği anlatılmaktadır. Bisikletleriyle beraber parka giderler. Parktaki küçük göletin üstünde bir ördek görürler. Bu sırada Ayla ve Aylin de onlara katılır. Aylin en küçükleridir içlerinde ve göletin içindeki bir tane ördeğin burnundaki gül çelengini çok

kıskanır. Kendisinin de öyle olmasını ister. Ayrıca Aylin arife gününden bayramlık elbiselerini giymiştir. Çok heyecanlıdır bayram için. Bayram Kurban bayramıdır. Dilek ve Didem'in aileleri, babası, amcası ve ağabeyleri bayram namazına gitmektedirler. Onlar döndükleri zaman kahvaltı ederler. Kahvaltıdan sonra da bayramlaşırlar. Kurbanlarını keserler, bu şekilde Kurban bayramının ilk günü geçmiş olur. Çocuklar bu Kurban bayramına çok sevinirler.

Metinde geçen diğer bir değer de komşuluk değeridir;

“Bayram yemeğinden sonra bayramlaşmalar yapıldı. Bayram ziyaretleri başladı. Komşular arasında da bayram ziyaretleri, bayramlaşmalar başladı” (Tomurcuk, [9-10], 1999, s. 4-5).

cümlelerinden komşuluk değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 2002'ye ait beşinci sayısında Türkiye Şiiri vardır. Burada Mahallemiz şiiri bulunmaktadır. Şiir üç dörtlükten oluşur. Mahalleyi ve sokakları anlatır. Her yerin temiz olduğundan bahseder. Mahallede bulunan çeşmelerden ve okuldan bahsetmektedir. Komşuluk değeri ön plandadır. Şiirin ikinci dörtlülüğü;

“Hele komşularımız
Ne kadar iyidirler.
Bütün mahalle halkı
Bir kardeş gibidirler” (Tomurcuk, [5], 2002, s. 7).

mısralarından oluşur.

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait altıncı sayısında Güzel Anadilimiz Türkçe'mizi Sevelim sayfası bulunmaktadır. Burada Evde Kış Eğlenceleri adlı metin vardır. Metnin genelinde kışın evde yapılan eğlenceler ve dışarıda yapılan eğlenceler anlatılmaktadır. Evde yapılan eğlenceler kısmında komşuluk değeri ön plandadır.

“Komşular bir araya gelince kış geceleri daha eğlenceli geçer. Tombala, yüzük ve fincan oyunları oynarız. Mısır patlatırız. Kestane pişiririz. Tel helvası yaparız. Çeşitli yemiş ve meyveler yeriz. Çay içeriz” (Tomurcuk, [6], 2003, s. 16).

Ayrıca metnin sonunda *Anlam* başlığıyla iki, *Anlatım* başlığıyla da iki soru sorulmuştur.

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait yedinci sayısında Yücel'in Sevinci öyküsü vardır. Burada iki komşu arasında yaşanan bir diyalog anlatılmaktadır. Yazarın Elif teyze dediği kadın telaşlı telaşlı yazarın evine gelirler. Kocasının trafik kazası geçirdiğini, hastaneye kaldırıldığını, mahallede başka kimseyi tanımadıklarını, kendilerine yardım etmelerini ister. Hayriye abla yazarın annesidir. Hemen yardımcı olurlar. Yazarın babasını ararlar. Babası

öğretmen olduğundan öğrenci yurdunda öğrencilerle kalması daha kolay olur. Hep birlikte hastaneye giderler. Yücel ile yazar evde kalır. Çocuklar evde kalırlar. Daha sonra Yücel'in babası iyileşir.

Metinde Hayriye ablanın cevabı;

“- Hele içeri buyur. Elbette yardımcı olacağız. Komşu komşuya böyle günde gerek, dedi, annem” (Tomurcuk, [7], 2003, s. 15).

cümleleriyle komşuluk değerinin verildiği kısım olmaktadır.

Komşuluk değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 1; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 10 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $1 \times 100 : 34 = \%2,94$ iken Makedonya döneminde $10 \times 100 : 13 = \%76,92$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerlerde Makedonya lehine $\%74$ 'lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.22 Konukseverlik

“Bir yere veya birinin evine kısa bir süre kalmak için gelen kimse, misafir” (TDK, 2011, s. 607) diye tanımlanan konuk, Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Türk edebiyatında konuk ve misafirle ilgili birçok atasözü, deyim bulunmaktadır. Bir eve konuk gelmesi o evin bereketleneceği olarak yorumlanır. Misafir kısmeti ile gelir (Aksoy, 1988, s.391) atasözü bu durum için söylenmiştir. Konukseverlik değeri bireylerin ailede öğreneceği değerler içindedir. Konukseverlik değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 8 adet tespit edilmiştir. Aşağıda konuk severlik değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı dokuzuncu ve onuncu sayısında yayınlanan Hasan Mercan'ın yazdığı Sevecen Arkadaşlar adlı hikâyede, Adile'nin konuk sever olduğundan ve komşusu Aysel'i evinde ağırlayarak onunla oyunlar oynadığı anlatılmıştır. Misafirperverliğin önemi vurgulanarak komşuluğun değeri

“Adile kız'la Aysel, kardeş gibi geçinirler!” (Tomurcuk, [9-10], 1985, s. 11) cümlesiyle aktarılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait dokuzuncu ve onuncu sayısında Türkiye Öyküsü bulunmaktadır. Burada Rose Anne öyküsü vardır. Bu öyküde bir Türk'ün Almanya'da Rose adlı bir kadınla komşuluğu ve daha sonra onu ziyarete gitmesi anlatılmaktadır. Rose anne ile

yazarımızın annesi arkadaştır. Birbirlerini anlarlar fakat karşılıklı kendi dillerini konuşurlar. Rose anne Almanca konuşurken yazarın annesi anlar. Yazarın annesi Türkçe konuşurken de Rose anne anlar. Daha sonra yazarımız Oldenburg'daki Rose annenin evine misafir olur. Misafir gittiğinde de kadın aynı Türk gibi, Anadolu bir kadın gibi kendisine gelen misafiri karşılar. Ona yemek ikram eder. Yatağını hazırlar ve giderken de misafirine yolluk hazırlar. Daha sonra yazarımız kendi evine döner. Bir süre sonra da Rose annenin öldüğünü haber alır, üzülür.

Burada ön plana çıkan değer konukseverlik değeridir. Rose anne;

“Kendisine yavaşça *sana yardım edebilir miyim?* diye sordum. Kaşlarını kaldırarak *Hayır* dedi. Sen bir Türk erkeğisin ve misafirsin, herşeyi ben hazırlayacağım. İzin vermedi. Hiç kullanılmamış çarşafarla yatağımı hazırladı ve odasına çekildi.

Ertesi gün yola çıkacağımda aزیğımda hazırladı. Elini öptüm. Dua etti ve uğurladı” (Tomurcuk, [9-10], 1997, s. 12-13).

mısrarlarından konukseverlik değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 1998'e ait birinci sayısında Gül Kokulu Ev öyküsü bulunmaktadır. Burada küçük Maya'nın kendi kovanına gitmeyip etrafı keşfetmesi anlatılmaktadır. Maya bir gün kovana dönmez ve etrafta uçmaya başlar. Bir gül böceğiyle tanışır. Gül böceği onu evine davet eder. Maya onun evinde gider. Daha sonra gül böceği Maya'ya bal ikram eder. Maya ikramı yer ve teşekkür eder. Sonra Maya evine döner. Gül böceği bir şarkı söyler. Öykü burada biter.

Metindeki değer konukseverlik değeridir;

“Böcek parlak kafasını sallayarak güldü:

- “Siz galiba daha yeni petekten çıktınız. Bu, bir gül'dür. Biz buraya 2 gün önce taşındık. Bu gülü güzel bir ev haline soktuk. İçeri gelmez misiniz?

Maya bir an durakladı, sonra çağırımı kabul etti. İki birden gülün içinde pembe duvarlı, güzel kokulu, biraz dar bir odaya girdiler” (Tomurcuk, [1], 1998, s. 18-19)

cümlelerinden de konukseverlik değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait ikinci sayısında Yerli Öykü sayfası vardır. Burada Misafir öyküsü anlatılmaktadır. Turgutlar ailesinin yaşadığı misafirle ilgili problemler anlatılmaktadır. Turgut amca emekli bir insandır ve onun üç tane çocuğu vardır. En büyük çocuğu hem evlidir hem çalışmaktadır. Bahçe işleri ile uğraşmaktadır. Ortanca çocuğu kamyoncu çalışmaktadır. En küçük oğlu ilkokul son sınıfa gitmektedir. Karısı ve gelini evde sürekli meşguldür. Çünkü eve sürekli misafir gelip gitmektedir. Bu misafirlerin gelmesini Turgut amca çok sever. Gelen herkese kapısı açık bir insandır. Fakat bir süre sonra Turgut

amcanın büyük oğlu artık eşinin misafirlere yetişmekte zorlandığını, annesinin ve eşinin çok yorulduğunu, kendisinin de artık başka bir eve çıkıp bu misafir külfetinden kurtulmak istediğini söyler, babasına. Babası bu durumda ben sızsiz yaşayamam, gelinim evde olmazsa bu kadar misafire karım tek başına nasıl hizmet edecek, diye sorar. Bunun üzerine ortanca oğlu da misafirlerin ekonomik olarak kendilerini ciddi anlamda zorladığını söyler. En küçük çocuğu da misafirler geldiği zaman ders çalışmadığını, babasının sürekli bir şeyler istediğini ve bunun da bütün zamanını aldığını söyler. Bunun üzerine Turgut amca karısına ve gelinini de durumu sorar. Karısı ve gelini hiç ses çıkarmazlar. Durumu kabul ettikleri anlamına gelir. Bunun üzerine Turgut amca bugünden sonra misafirler bizim evimize gelecekleri zaman arayıp müsait misiniz, diye sormaları gerekir, der. Kendileri de misafirliğe gitmek istedikleri zaman ev sahibinin müsait olup olmadığını soracağını söyler. Bunun üzerine herkes aynı çatı altında yaşamaya devam eder. Bir süre sonra da misafirler ciddi anlamda azalır. Ailede evin hanımının ve gelininin yükü de azalmış olur. Herkes bu durumdan hoşnut olmaktadır.

Burada karşımıza çıkan değer konukseverlik değeridir. Bu değer en önemli, ön planda olduğu cümleler;

“Bütün ev insanları, belki şan için de, misafirlerden hoşlanıyorlar. Turgut amca çok kere:

- Gelen gelsin, giden gitsin. Evimizde insan, misafir azalmasın. Yenilsin, içilsin, şenlik olsun. Mertliğimiz, adımız her yana duyulsun! Diyor” (Tomurcuk, [2], 1999, s. 12-13).

cümlelerinden anlaşılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2000'e ait yedinci sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Çikolâta öyküsü vardır. Bu öyküde Dilek'in doğum günü kutlamaları anlatılmaktadır. Dilek ailesinde sevilen bir çocuktur. Misafirleri de çok sever. Misafirleri karşılamaktan da uğurlamaktan da çok hoşlanır. Ama yuvaya gitmeyi sevmez. Yuvaya gittiğinde öğle uykusuna yatırdıkları için Dilek uyumayı istemez. Bu sebeple yuvayı sevmez. Öğretmeni eğer uyumazsan seni sevmeyeceğim, demiştir. Bunun üzerine Dilek çok üzülür. Annesiyle konuşur. Annesi de öğretmeni dinlemesini söyler. Kadınlar günü için öğretmenine bir hediye gönderir. Dilek öğretmenler günü programında öğretmenine hediyesini verir, özür diler. Sonra yuvadaki çocukların hazırladığı programa katılırlar. Orada kendisine bir çikolata verilir. Çikolatayı saklamak ister. Ama birisi kendisinden habersiz alıp yer. Annesine gösterip daha sonra çikolatayı yiyecektir. Çünkü öğretmeniyle barıştığını müjdelemek

istemektedir. Ama öğretmeni bu durumu öğrenince Dilek'i öper. Ona bir çikolata daha verir. Böylelikle öğretmen ve Dilek barışmış olurlar. Ailesi de bu durumu öğrenir.

Burada karşımıza çıkan değer konukseverlik değeridir.

“Çabuk büyüme istercesine olmadık işlere kalkıştı. Misafir mi geldi? Dilek ikram etmeyi görev haline edinmişti. Misafirler gitmeğe kalkışınca, Dilek onları güle söyleye uğurlamağa kalkıştı.

mısralarından konukseverlik değeri ön plandadır. Ayrıca;

Gücenmişti çünkü o çok çabuk büyüme isterdi. Annesi gibi, ablaları gibi misafir karşılamayı, ikram etmeyi, onlarla sohbet etmeyi ve sonunda da tatlı tatlı gülücükler dağıtarak uğurlamak isterdi” (Tomurcuk, [7], 2000, s. 4-5).

mısralarından konukseverlik değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2004'e ait sekizinci sayısında Benim Dinim sayfası bulunmaktadır. Burada Misafir Rızıkıyla Gelir metni bulunmaktadır. Misafir ağırlamanın dinî açıdan değerlendirmesi yapılmaktadır. Konukseverlik değeri verilmek istenmektedir.

“Misafir ağırlamak, millet olarak bizlerin hem dini hem de milli bir vazifesidir. Dinimiz misafire ikram etme mevzuu üzerinde ısrarla durmuştur. Milletimizin misafirperverliği de zaten dillere destandır. Misafir ağırlamakla alakalı dikkat edilmesi gereken birtakım hususlar vardır” (Tomurcuk, [8], 2004, s. 20-21).

Konukseverlik değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 1; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 7 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $1 \times 100 : 34 = \%2,94$ iken Makedonya döneminde $7 \times 100 : 13 = \%53,84$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%50,90$ 'lık bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.23 Kültürel mirası yaşatmaya duyarlılık

Kültür “tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü” (TDK, 2011, s. 1558) olarak tanımlanmaktadır. Kültür bir milleti millet yapan, onu diğer milletlerden ayıran özellikler bütünüdür. Kültürel değerlerin yeni nesillere aktarılması milletin yaşamasını sağlar. Kültürel mirası yaşatmaya duyarlılık değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 3 adet tespit edilmiştir. Aşağıda kültürel mirası yaşatmaya duyarlılık değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1959'a ait dokuzuncu sayısındaki Yojenin Gömleği öyküsünde küçük Yoje'nin Slovenya geleneksel gömleğini giymesini anlatıyor. Farklı giyinen Yoje'ye arkadaşları güler. Ama Yoje elbisesini dedesinin de giydiğini söyler. Burada çocuklara geleneksel giysilerin gülmek için bir neden olmadığı, farklı kültürlere saygı göstermek gerektiği ve kültürün yeni nesillere aktarılması gerektiği anlatılmaktadır.

“- Nasıl olur pantolonsuz?..

-Yalnız gömlek ve kuşakla...

Yojek işi gümeye döktü:

-E yoksa gene ne var, dedem böyle verdi, ben de onu böyle taşıyorum” (Tomurcuk, [9], 1959, s. 2-3).

cümleleri öykünün son kısmıdır.

Tomurcuk dergisinin 1963 yılı onuncu sayısında yayınlanan Nusret Dişo Ülkü'ye ait Ninelerle Çocuklar şiiri yer almaktadır. Şiir beş dördlükten oluşmaktadır. Nineler ve çocuklar arasındaki ilişkinin nasıl olması gerektiği anlatılmaktadır. Ninelerin türküler ve ninniler aracılığıyla kültürel mirası yeni nesillere aktarması ön plandadır.

“Var çocuklar bebekleri uyutur

Var nineler çocukları uyutur

Var çocuklar türkü bilir söylesin

Var nineler ninni bilir söylesin” (Tomurcuk, [10], 1963, s. 6).

Kültürel mirası yaşatmaya duyarlılık değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 3 değer tespit edilirken 13 sayılık Makedonya döneminde ise değer tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $3 \times 100 : 34 = \%8,82$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%8,82$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.24 Millet sevgisi

Millet kelimesi “çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus” (TDK, 2011, s. 1683) olarak tanımlanmıştır. Millet sevgisi değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 20 adet tespit edilmiştir. Aşağıda millet sevgisi değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1962 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Şükrü Ramo'nun yazdığı Bugünlerde şiiri yer almaktadır. Şiir üç bentten oluşmaktadır. Şiirin son bendinde;

“Bugünlerde babam, annem
sevinç duyar kalbinde –
Ak kordelâ verir bana
Al mendil de Cumhura!” (Tomurcuk, [3], 1962, s. 6)

mısraları yer almaktadır. Bu mısralarda millet sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait beşinci sayısında yer alan Yeni Yıl şiiri millet sevgisi değeri işlemektedir.

“Türklerden örnek alsın dünyanın dört bir yanı,
Başarılarla dolu türkün gerçek zamanı” (Tomurcuk, [5], 1994, s. 3).

mısralarından millet sevgisi değeri anlaşılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait beşinci sayısında yer alan Forsa adlı metinde Türklük sevgisi yer almaktadır. Kara Memiş adaya gelen gemiden inenlere Türk olduğunu söyler:

“İhtiyar durmadı, bağırdı.
- Ben Türk'üm oğullar! Ben Türk'üm” (Tomurcuk, [5], 1994, s. 26-27)

diye bağırır. Bu konuşmada Türklük sevgisi ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait birinci sayısında yer alan Adım Ne şiirinde Türklük sevgisi ön plana çıkmaktadır. Şiir 11 mısradan oluşmaktadır. Şiir Türkiye Şiiri sayfasında bulunmaktadır. Son iki mısra;

“Benim adım gayet büyük,
Benim adım Türkütür, Türk!” (Tomurcuk, [1], 1995, s. 5)

mısralarıyla bitmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait altıncı sayısında Dünya Öyküsü sayfası vardır. Burada Kavanozda Neler Oluyor? öyküsü bulunmaktadır. Burada Meral'in maceraları anlatılmaktadır. Meral hayvanları seven bir çocuktur. Meral'in bir akvaryumu vardır. Akvaryumunda balıklar vardır. Onları beslemeye özen gösterir.

Hayvanları çok seven Meral bir gün dedesiyle beraber bir marketin önünden geçerken dedesinden sakız ister. Sakız isterken;

“Meral dedesinin can alan yerini biliyordu:
- Ama dedeciğim, bunlar Türk sakızı, Türk!” (Tomurcuk, [6], 1997, s. 4-5)

diye ister bunun üzerine dedesi ona sakızı alır burada Türklük, millet sevgisi ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait sekizinci sayısında Yerli Şiir sayfası bulunmaktadır. Burada Kıbrıslı Türk Çocuğu şiiri vardır. Bu şiirde millet sevgisi değeri verilmektedir. Kıbrıslı Türk çocuğunun denize yakın, ana ülke Türkiye'ye yakın olduğu söylenmektedir. Makedonyalı Türk çocuğunun ise denizden uzak, ana ülkeye uzak olduğunu söylemektedir. Fakat mesafeler uzak olsa da Kıbrıslı Türk çocuğu ve Makedonyalı Türk çocuğunun ana ülkeye yakınlığından bahsedilmektedir. Millet sevgisi değeri verilmiştir.

“Kıbrıslı Türk çocuğuna
Anaülke Türkiye yakın
Olduğu kadar yakındır
Makedonyalı Türk çocuğu” (Tomurcuk, [8], 1999, s. 6).

mısraları şiirin üçüncü dörtlüğündendir.

Tomurcuk dergisinin 2000'e ait ikinci sayısında Güzel Türkçemiz sayfası bulunmaktadır. Burada Cumhuriyetin Yaşı öyküsü vardır. Cumhuriyet 1933'te 10 yaşında olduğunda onuncu yıla özgü Atatürk'ün konuşması verilmiştir. Ayrıca şimdi cumhuriyetin 75. yılı, 75. yaş kutlamaları yapılmaktadır. 2000 yılında da 75. yaş kutlanacaktır, şeklinde bilgiler verilmektedir.

Atatürk'ün konuşmasında;

“Türk milleti!
Bugün Cumhuriyetimizin, onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır.
Kutlu olsun!
Bu kutlu güne kavuşmanın en büyük sevinci heyecanı içindeyim.
Ne mutlu Türküm diyene” (Tomurcuk, [2], 2000, s. 16)

cümleleriyle millet sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır. Ayrıca metnin sonunda *Anlam* başlığıyla iki soru *Anlatım* başlığıyla da iki soru sorulmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait beşinci sayısında Makedon Öyküsü sayfası vardır. Burada Hırsto Amca metni bulunmaktadır. Burada Hırsto adlı bir bakanın yeğeni ve babasının öyküsü anlatılmaktadır. Hırsto'nun yeğeni ve Hırsto'nun kardeşi çocuğuyla beraber şehir meydanına gitmiştir. Çünkü cumhuriyetin yeni anayasası açıklanacaktır. Hırsto'nun yeğeni Hırst'onun yanına gitmek ister. Ama onun babası onun evde kendisinin amcası olduğunu

fakat dışarıda milletin bakanı olduğunu söyler. Böylelikle çocuk da onun yanına gitmekten vazgeçer. Hırsto'yla bütün ailesi gurur duymaktadır.

Burada karşımıza çıkan değer millet sevgisi değeridir.

“- Hayır oğlum. Evde olunca işler başka, iş yerinde bambaşkadır. Evde o senin amcan, burada ise milletin bakanıdır. Sonsuz, sevinçle kapılan ve en yeni zaferleri kutlayan bu neşeli milletin bakanıdır” (Tomurcuk, [5], 2003, s. 10).

mısralarında millet sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

Millet sevgisi değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 1; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 19 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $1 \times 100 : 34 = \%2,94$ iken Makedonya döneminde $2 \times 100 : 13 = \%146,15$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%143,21$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.25 Millî ve evrensel değerlere duyarlılık

Millî ve evrensel değerlere duyarlılık değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 14 adet tespit edilmiştir. Aşağıda Millî ve evrensel değerlere duyarlılık değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1960'a ait dokuzuncu sayısında Emek Bayramını Kutluyoruz metninde evrensel bir değer olan Bir Mayıs emek bayramı kutlaması anlatılmaktadır. Selman'ın babası makinisttir. Bir Mayıs için lokomotifini temizler ve bayraklarla süsler. Lokomotifin başında *Yaşasın Bir Mayıs* yazmaktadır. Selman babasına yazıyı kendisinin mi yazdığını sorar. Babası;

“-... Siz öğrenciler kendi dersanelerinizi, okullarınızı süslüyorsunuz ya. Biz de makinistler lokomotiflerimizi süsleriz, vagonlara bayraklar takarız.

diye yanıtlar. Buradan 1 Mayıs'ın okullarda ve halk içinde kutlandığını anlamaktayız. Evrensel bir değer toplumun her kesiminde kabul görmektedir. Lokomotif süslenerek işçi, memur ve öğrencileri kır gezisine götürülür. Selman, arkadaşları ve birçok insan Selman'ın babasının treninde eğlenirler, şarkı söylerler. Selman bu durumdan oldukça memnundur.

Selman babasının makinist olduğundan çok memnundu, bugün bu şen insanları kır gezisine götürdüğü için şenliği bir kat daha artmıştı” (Tomurcuk, [9], 1960, s. 3).

cümlelerinden Selman'ın memnuniyeti anlaşılmaktadır. Bu öyküyü okuyan çocuklar gerçek hayatta 1 Mayıs kutlamalarını gördüklerinde Selman gibi davranacaklardır. Böylelikle evrensel bir değer bireye verilmiş olmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1960'a ait dokuzuncu sayısında Mayıs Gösterileri metninde mayıs ayında yapılan gençlik gösterilerinden bahsedilmektedir. Bu gösterilerde yurdun dört bir yanından gelen binlerce çocuk Yoldaş Tito'ya sevgilerini sunarlar. Ayrıca;

“Onlar bir yıl içinde elde ettiklerini büyüklerine gösterirler.

O gün küçükler ve büyükler kaynaşır. Bu sevgi bağı onları birbirine kenetler. Gençlik günü gösterilerinde *genç tabiatçılar* çıplak bayırlara diktikleri fidanları, okulların bahçelerini süsleyen çiçekleri sergileyecek;

... yurdu ormanlaştırmada ne derece pay sunduklarını göstereceklerdir.

Genç teknikçiler de teknik alanında yaptıklarını sergileyeceklerdir. Öte taraftan koro, edebiyat, izci gibi gruplar da kendi başarılarını göstereceklerdir. Metnin sonunda büyükler;

Biz bütün bunları görmek, sizin başarıları alkışlamak için şimdiden can atıyoruz”
(Tomurcuk, [9], 1960, s. 5).

der. Mayıs ayında yapılan bu etkinlikler ile millet olmanın bilinci aşılarmaya çalışılmaktadır. Milletın genç bireyleri çalışmakta ve o gün yaptıklarını sergilemektedirler. Bu durum bir sonraki sene daha iyi, daha güzel şeyleri yapmaya teşvik etmektedir. Böylelikle hem gençler çalışacak hem de gençler arasındaki bu tatlı rekabetten bütün toplum faydalanacaktır.

Tomurcuk dergisinin 1983 yılı dokuzuncu-onuncu sayısında yayınlanan Kardeşlik Birlik adlı hikâyede, Tito'nun piyonerlere yaptığı konuşmadan milli değerlerle birlikte evrensel değerlerin en önemlilerinden birlik ve kardeşliğe yaptığı vurgu ifade edilmiştir.

“-Türküler oyunlar bizi yakınlaştırdı. Yugoslavya'nın her yanında buraya gelmişiz.

Tito bu sözleri duyunca, yüzü güldü ve dedi:

-Bu kardeşlik – birliktir. Hepimiz beraber olmalıyız... Halk kurtuluş savaşında da böyleydi. Önemlisi beraber olmak ve birbirimizi sevmektir. Siz piyonerler hiçbir an birbirinizden ayrılmamalısınız, her zaman böyle birlikte olmalısınız. Çalışın yurdumuz için her zaman yararlı olun” (Tomurcuk, [9-10], 1983, s. 10).

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı dokuzuncu-onuncu sayısında yayınlanan Ayfer Ureya'nın yazdığı Mayıs adlı şiirde;

“Mayıs sen gençlerin

En sevimli bayramısın

Mayıs sen Tito'nun

Ve Tito gençlerin günüsün" (Tomurcuk, [9-10], 1985, s. 26).

mırsallarıyla Mayıs ayının işçi bayramı sebebiyle yurt için önemi anlatılarak hem Sosyalist Yugoslavya'nın hem de işçilerin bugüne verdiği değer yansıtılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı dokuzuncu-onuncu sayısında yayınlanan Ayser Osman'ın yazdığı 25 Mayıs adlı şiirde;

"Bu günler Mayısta

Çiçek kokar

Bugün genç ve piyонерler

Sabırsızlıkla beklerler" (Tomurcuk, [9-10], 1985, s. 27).

mırsallarıyla Tito'nun doğum günü olan 25 Mayıs sebebiyle, bugünün özel bir gün olduğu gençliğin kalbini Tito'yla beraber attığı ve sabırsızlıkla bu günü beklediği anlatılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1989 yılı 8. sayısında yayınlanan Hasan Mercan'ın yazdığı Adile'nin Karanfili adlı hikâyede, Adile bir gün babasından kumbara ister. Her gün harçlığından bir miktar parayı kumbaraya atar. Ailesi bu parayla Adile'nin ne yapacağını merak eder. Anneler Günü'nde annesine bir al karanfil hediye edince kumbaranın sırrı da çözülmüş olur.

"Kadınlar Günü arifesinde giz meydana çıkmıştı.

...

-Anneciğim Günün kutlu olsun! Dedi" (Tomurcuk, [8], 1989, s. 19)

cümlelerinden evrensel değerlerden Kadınlar Gününü kutlamaktadır.

Millî ve evrensel değerlere duyarlılık değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 11; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 3 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $11 \times 100 : 34 = \%32,35$ iken Makedonya döneminde $x100 : 13 = \%23,07$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerlerde Makedonya aleyhine $\%9,28$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.26 Millî, manevi ve ahlaki değerlere duyarlılık

Millî, manevi ve ahlaki değerlere duyarlılık değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 4 adet tespit edilmiştir. Aşağıda Millî,

manevi ve ahlaki değerlere duyarlılık değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1958'e ait beşinci sayısındaki Kurt adlı metinde Sevim'in hayvanat bahçesinde kurt görmesi anlatılmaktadır. Sevim, kurdu görünce;

“-Ey, sen, söyle, dedi, Albaşlıklı kızı neden yedin?

diye sorar. Ama kurt cevap vermez. Sevim kurtla ilgili bildiği diğer şeyleri de söyler ama kurttan ses çıkmaz. En son Sevim;

“-İyi etmişler ki seni bu kafese kapamışlar. Çünkü sen kötüsün, yüreksizsin...”
(Tomurcuk, [5], 1958, s. 3)

der. Burada Sevim'in kurda yaptığı kötülükleri söylemesi Sevim'in ahlaki değerlere duyarlılık göstermesindedir. Sevim'i okuyan diğer öğrenciler de onun gibi davranmaya özen gösterecekler, ahlaki değerlere duyarlı olacaklardır.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı beşinci sayısında yayınlanan Cevahir Selim'in yazdığı Dökülen Kan adlı şiirde;

“Dökülen kanın bin yıl
Çiğneseler bile
Binlerce ses bu sessizliği
Şaşırsa bile
Bizi hiçbir an unutturamaz” (Tomurcuk, [5], 1985, s. 2)

mısralarıyla millî değerlere duyulan bağlılık vurgulanmış ve her daim bu yapıların hatırlanacağı ifade edilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı dokuzuncu ve onuncu sayısında yayınlanan Yüksel Vırşevça'nın yazdığı İştafet adlı şiirde, Tito ve onun yoluna bağlılık ve yılmaz inanç;

“Gençlik iştafeti
Bir seviçti içimizde
Mutlu yarınları çizerek
Nice nice selamlar var
Hep gençlik yüreklerden” (Tomurcuk, [9-10], 1985, s. 27).

mısralarıyla anlatılmıştır.

Millî, manevi ve ahlaki değerlere duyarlılık değeri, 34 sayılı Yugoslavya döneminde 4; 13 sayılı Makedonya döneminde ise değer tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $4 \times 100 : 34 = \%11,76$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerlerde Makedonya aleyhine $\%11,76$ 'lık bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.27 Nezaket

Nezaket sözlükte “başkalarına karşı saygılı ve incelikle davranma, incelik” (TDK, 2011, s. 1769) olarak tanımlanmıştır. Nezaket toplumun her kademesinde her yaş grubunda olması beklenen bir değerdir. Nezaket değeri ailede öğrenilir ve okulda pekiştirilir. Böylece birey hayatının her aşamasında nazik bir insan olur. Şair Nedim bir gazelinde nezaketten;

“Haddeden geçmiş nezâket yâl ü bâl olmuş sana

Mey süzölmüş şişeden ruhsar-ı âl olmuş sana” [Koca (Yay. Haz.), 2006, s. 140]

diye bahsetmektedir. Nezaket değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 11 adet tespit edilmiştir. Aşağıda nezaket değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1967’ye ait dördüncü sayısında Françe Bevkin’in yazdığı Burun ve Mendilin hikâyesi’nde yazar;

“Burun her zaman mendille sil. Silerken de dikkatli ol. Sonra burnunu silerken, ya azıcık başını çevir yada yana dön. Bu işte de dikkatli olmalısın. Mendil, en türme burnunu, ayıptır, çok ayıptır bu. Bu işte de dikkatli olmalısın. Mendil, en yakın dostun olmalı. Mendili aksırdığın, hattâ öksürdüğün zaman da kullan, onu ağzına götür. Birinin yüzüne aksırmaktan daha çirkin şey yoktur. Sonra aksırırken, dikkatli ol, top gibi çıkmamalı aksırığın, öksürüğün” (Tomurcuk, [4], 1967, s. 11).

satırlarında temiz olmanın altını çizerken bunun aynı zamanda bir nezaket kuralı olduğunu söylüyor.

Tomurcuk dergisinin 1967 yılı altıncı sayısında yayınlanan Grigor Vitez’in yazdığı Nereelerde Ekeceğiz Gülüşü adlı şiirde, gülüşün gerekliliğini ifade ederken:

“Benim güzel yüzümde

Senin güzel yüzünde

Bol bol gülen bizimle

Her insanın yüzünde” (Tomurcuk, [6], 1967, s. 6)

mısralarında tebesümün bir nezaket belirtisi olduğuna işaret etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1969 yılı dokuzuncu sayısında yayınlanan Gligor Popovski’nin yazdığı Birbirimizi Sevmeliyiz adlı hikâyede yazar, insanlar arası nezaket ilişkilerinin önemini ve gerekliliğini ortaya koymuştur.

“-Ya sen günaydın dedin mi?

-Ben her zaman derim, oysa bana asla cevap vermez. Hatta yüzüme bile bakmaz.

-Herhangi bir derdi varmıştı, düşünceye dalmıştır?

Ya Simon amcanın bir derdi yok mu?

Onun da var, diyorum.

İşte gördün mü, o her zaman bana selam verir, dedi Bilyana.

Üstelik soruyor da: Annen nasıl, baban ne yapıyor...

Susuyor ve düşünüyorum. Gerçekten bir kimse günaydın demezse iyi değildir. Eğer görmezse yada görmezlikten gelirse kötüdür. Bilyana haklıdır düşüncesinde. Bütün insanlar aynı değildir.

-Ben Simon amca gibi olacağım! Bilyana sözümü ve düşüncelerimi yarıda bıraktı. Hep insanlara selam vereceğim” (Tomurcuk, [9], 1969, s. 5)

Hikâyedeki yapılan alıntıda nezaket değeri vurgulanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1997’ye ait beşinci sayısında Kilim Altında öyküsü bulunmaktadır. Bu masal niteliğinde bir yazıdır. Şeyla misafir odasındaki bir kilimin üzerindeki nakışlardan hayal dünyasında onların gerçek hayvan olduğunu düşünmektedir. Bir at ve bir kaplanın arkadaş olduğunu düşünür. Halının altında yaşadıklarını hayal eder. Bu kaplan ve atın Şeyla’dan bazı istekleri vardır: kol saati istemek gibi, ot sandviçi istemek gibi ya da farklı yiyecekler istemek gibi, sonra şemsiye isterler. Şemsiye istedikleri için Şeyla onlara bir bulut resmi çizer. Kilimin altına koyar. Böylece onların dünyasında yağmur yağmış olur. Sonra Şeyla misafir odasına tekrar gittiğinde su basmış olduğunu görür. Bu seferde sağanak yağmur mu çizdim diye düşünmeye başlar. Şeyla sabah uyandıktan sonra her şeyin bir rüya olduğunu anlar. Kahvaltıdan sonra gece rüyasında gördüklerini resim defterine çizmeye başlar.

Metinde nezaket değeri vardır;

“Kızcağız gene bir kağıt üzerine şemsiye çizip onlara uzatmış.

- Çok teşekkür ederiz! - yanıtını vermişler. İyi akşamlar!

- İyi akşamlar! diyerek nazikane karşılığını veren Şeyla da yatmaya gitmiş”
(Tomurcuk, [5], 1997, s. 18-19).

cümlelerinden de Şeyla’nın nazik olduğunu ve nezaket değerinin verilmek istendiğini anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 2003’e ait altıncı sayısında Anahtar öyküsü bulunmaktadır. Bu öyküde Ali annesine karşı kaba konuşan bir çocuktur. Daha sonra annesi Ali’ye bir öykü anlatır. Bu öyküde bir bahçe varmış, bu bahçeye hiç kimse giremiyormuş. Kapıyı açmak için çok uğraşmışlar. İnsanlar duvarlara tırmanmaya başlamışlar. Duvarlar insanlar tırmandıkça yükseliyormuş. Kapıyı açmayı kimse başaramamış. Küçük bir kız gelmiş. Kapıyı güzel kapı,

cici kapı diyerek açmış. İnsanlar da bahçeye girmiş. Bu öyküyü duyduktan sonra Ali annesine karşı kaba konuştuğu için çok üzölmüş. Annesine artık daha kibar konuşmaya başlar.

Küçük kızın kapıya karşı konuşmasında;

“- Güzel kapı, cici kapı, lütfen açılır mısın? Demiş. O anda, inanılmayacak bir şey olmuş. Kapının iki kanadı birden açılıvermiş.

Ayrıca Ali'nin en son;

- Anneciğim, bana temiz bir gömlek verir misin? Dedi” (Tomurcuk, [6], 2003, s. 14).

cümlelerinde nezaket değeri ön plana çıkmaktadır. Ayrıca metnin sonunda kelimelerin dili başlığı altında deyim anlamları da verilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait dokuzuncu ve onuncu sayısında Evin Erkeği öyküsü bulunmaktadır. Burada babası İstanbul'a iş için giden bir çocuğun annesiyle beraber yaşadıkları anlatılmaktadır. Babası uzakta olduğu için evin alışverişini çocuk yapmaktadır. Çocuk alışveriş yaparken annesi bir liste hazırlamıştır. Para vermiştir. Çocuk çok dikkatli bir şekilde listeyi alır. Listenin karşısına paraları yazar. Yazarken de çok dikkatlidir. Para alıp verirken de çok dikkatlidir. Bu bakkalın dikkatini çeker. Onu tebrik eder.

Metinde karşımıza çıkan değer nezaket değeridir.

“Bakkal amca beni güler yüzle karşıladı. Ben de ona, “günaydın” deyip hayırlı işler diledim.

cümleleri ve metnin sonunda;

Sonra da beni, bir misafir gibi kapıya kadar uğurladı” (Tomurcuk, [9-10], 2003, s. 15).

cümlelerinde nezaket değeri ön plandadır. Ayrıca metnin sonunda kelimelerin dili başlığı altında da birkaç kelimenin anlamı verilmiştir.

Nezaket değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 4; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 7 değeri tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $4 \times 100 : 34 = \%11,76$ iken Makedonya döneminde $7 \times 100 : 13 = \%53,84$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%42,08$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.28 Özel yaşamın gizliliğine saygı

Özel yaşam “kişinin kendine özgü yaşayışı” (TDK, 2011, s. 1867) olarak tanımlanmıştır. Özel yaşamın gizliliğine saygı değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 1 adet tespit edilmiştir. Aşağıda özel yaşamın gizliliğine saygı değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1963 yılı beşinci sayısında Uzun Boylu Giz öyküsü yer almaktadır. Öyküde bir anne ile oğlu sırlar hakkında konuşmaktadır. Annesi her insanın sırrı olabileceğini, kendisinin de sırrı olduğunu, sırların kimseye söylenmemesi gerektiğini anlatmaktadır. Metnin sonunda oğlu dayanamaz sırrını annesine verir.

“-Gizler söylenmez yavrum, söylendikleri zaman onlar değerini kaybederler.

-Öyle ise ben de sana bundan böyle benim gizlerimi söylemiyeceğim.

-Hakkın var. Bekle, söyleme, bunlar her geçen günle daha çok değer bulacaklardır”
(Tomurcuk, [5], 1963, s. 8).

Cümlelerinden özel yaşamın gizliliğine saygı değeri verilmek istenmektedir.

Özel yaşamın gizliliğine saygı değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 1; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 0 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $1 \times 100 : 34 = \%2,94$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%2,94$ 'lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.29 Paylaşma

Paylaşmak sözlükte “aralarında bölüşmek, pay etmek” (TDK, 2011, s. 1903) anlamına gelmektedir. Paylaşma ailede vermeye başlanan temel değerlerdendir. İnsan hayatının her evresinde olan bir değerdir. Çocukluktan yaşlılığa kadar maddi manevi birçok şey paylaşılır. Hayatın ilk basamaklarında paylaşmayı öğrenmeyen bireyler hayatlarının her döneminde zorluk yaşar. Paylaşma değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 16 adet tespit edilmiştir. Aşağıda paylaşma değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1958'e ait altıncı sayısındaki Pastalar metninde Engin'in annesinin misafirler için hazırladığı pastaları yemek istemesi konu edilmiştir.

Engin misafirler gelene kadar annesine;

“-Anne, dedi, pastaları ne vakit yiyeceğiz?

diye sorar. Misafirler geldikten sonra annesi Engin yedi diye ona bir şey vermez;

-Eee, misafir olsaydın, o vakit sana da verirdim. Fakat sen misafir değilsin.

der. Engin koşarak dışarı çıkar. Misafir gibi içeri girer. Annesi Engin'e de misafir muamelesi yapar. Aynı şekilde tabak hazırlar;

Engin bir pastayı ağzına götürürken, ötekini eline alıyordu. Hep böyle birini ağzına, ötekini eline.

Engin'in annesi biraz yavaş yemesi gerektiğini söylediğinde Engin;

Anna, anneciğim, dedi, ama ben gerçek misafir değilim, tanımıyor musun beni? Ben senin Engininim... Senin Enginin...” (Tomurcuk, [6], 1958, s. 8-9)

der. Bu cümlelerle de öykü biter. Burada Engin'in annesinin davranışları ile paylaşma değeri verilmek istenmiştir. Annesinin misafirlere ikramlarda bulunması, Engin'in misafirliğinde de bir şeyler vermesi ile paylaşma değeri ön plana çıkmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1959'a ait birinci sayısında Şakir Amca metninde Şakir amcanın köydeki komşusu Galip dayıya misafir olması anlatılmaktadır.

Şakir amca, Galip dayının evinin önündeyken onun oğlu ile karşılaşır. Galip dayının oğlu:

“Tam sofrayı kuracakları zaman, karşıdan senin geldiğini gördüler. Çabuk sofrayı kaldırdılar.

der. Bunu da Şakir amcanın obur olduğu için yaptıklarını söyler. Şakir amca çocuktan sofradaki tavuk, sucuk, pide ve şarabı nereye koyduklarını öğrenir. Şakir amca içeri girdiğinde Galip dayı:

-...Yazık ki az önceleri gelmedin. Bizimle birlikte yerdin. Biz yedik, doğrusu hiçbir şey kalmadı.

der. Şakir amca da yolda başıma tuhaf bir şey geldi, der:

-Bir yılan tepeledim. Yılanın başı ocakta asılı o kuzu başı kadardı, kalınlığı dolaptaki tavuk kadar, sergende bıraktığınız pide gibi beyazdı eti, sobada soktuğunuz sucuklar kadar uzundu, masa altına bıraktığınız dolu sürahideki şarap kadar kan aktı bu yılanla” (Tomurcuk, [1], 1959, s. 10-11).

az önce çocuktan duyduklarını anlatır. Bunun üzerine Galip dayı ve eşi çok utanırlar. Eşi yeniden sofraya kurar ve birlikte yerler. Burada Şakir amca ve Galip dayı üzerinden paylaşmanın önemi verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1959'a ait beşinci sayısında Misafir Olmak Ne İyi metninde Mehmet'in evine misafir olan Demir'in yaşadıkları anlatılıyor. Mehmet oyuncaklarını paylaşmak istemez ama annesi paylaşmasını söyler. Bu metinde paylaşmanın yanında misafire saygı da vurgulanmaktadır.

“Demir Mehmetlere misafirlığe geldi. Hemen, oynamaya başladılar. Az sonra aralarında bir çekişmedir aldı yürüdü. Mehmedin tahta atı için çekişiyorlardı. O çek, bu çek... Fakat Demir daha güçlü, Mehmet annesini yardıma çağırdı:

- Ane, anne gel Demiri göresin!

Annesi gelince:

-Yavrum, dedi, Demir misafirdir, ona saygı göstermelisin. Haydi tahta atı ona ver!

.....

-Anne, anne, dedi, yeter artık. Demir bende misafir oldu. Haydi şimdi biz ona gidelim... Öyle ya, dur ben de azıcık onda misafir olayım. Misafir olmak çok iyi...”
(Tomurcuk, [5], 1959, s. 6-7)

Tomurcuk dergisinin 1966'ya ait sekizinci sayısında yayınlanan Kalem adlı kısa öykü:

“Babası büyük bir kalem getirdi. Aysol bağırdı:

-Bana!

Erdiñ haykırdı:

-Bana!

-Yeter! Böleceğiz!

Bir yerine-mavi bir çizgi, bir yerine de-kızıl bir çizgi çiziverdi babası.

Aysel ve Erdiñ gülüşerek:

-Bölüşelim! dediler.

Aysele kalemin mavi yanını, Erdiñ'e de kızıl yanını düşü. Aysel mavi resimler, Erdiñ de kızıl resimler çiziyor” (Tomurcuk, [8], 1966, s. 16).

Bu öyküde sorunların bazen eşit paylaşmakla çözülebileceğinin altı çizilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1968'e ait sekizinci sayısında yayınlanan Uşinski'nin yazdığı Küçük Arının Türküsü adlı öyküde birçok bitkiden bal isteyen arılara birçoğu bal vermezken sadece gelincik çiçeği balını paylaşmıştır.

“Ondan sonra bütün arılar gelinciğe uçuverirler. Onun gördüler kırmızı renkli yaprağını. Fakat onda ne koku ne de bal var. Üzgün ve aç olarak yuvalarına dönmek isterlerken, bir koruda, kapanık renkli bir çiçek gözlerine ilişti. Bu çiçek onlara yüreğini açtı, kokulu bağırını. Arılar ballarını emdi, çiçeğe teşekkür ettiler. Sonra sevine sevine yuvalarına döndüler” (Tomurcuk, [8], 1968, s. 5)

Bu satırlarda doğanın içindeki varlıkların birbirlerine muhakkak ihtiyaç duyacakları ve bu nedenle paylaşmak vazgeçilmez bir özelliktir.

Tomurcuk dergisinin 1969'a ait birinci sayısında yer alan Hasan Mercan'ın Can Ciğer adlı öyküsünde;

“-Dünya olsan, ne yapardın, sordu annesi.

-Herkes oyuncak verirdim, diye cevap verdi Barış” (Tomurcuk, [1], 1969, s. 3).

İfadeleriyle çocuğun dünyasının genişliği, zenginliği ve cömertliği anlatılmaktadır.

Burada, vurgulanmaktadır çocuklardaki saf duygularla paylaşmanın insana verdiği mutluluk ve güzellik.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı sekizinci sayısında yayınlanan Milenko Ratkoviç'in yazdığı Renkli Kelebek adlı hikâyede doğuştan renksiz olan bir kelebeğe çiçeklerin kendi renklerinden vermesi bununla kelebeğin rengarenk olarak eskiden kendisinden kaçan kelebeklerin ona hayran kalması anlatılmıştır. İnsanların yardımlaşarak ve paylaşarak çok önemli şeyleri başarabileceği hissettirebilmiştir.

“Kırçiçeği dedi ki: ben mavi rengi sana armağan edeceğim. Mayıs gülü kırmızı rengi verdi. Ben beyaz rengi vereceğim dedi başka bir çiçek” (Tomurcuk, [8], 1985, s. 2)

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait yedinci sayısında yer alan İlbahar ve Çocuk metninde paylaşma değeri ön plana çıkmaktadır. Çocuk haziran ayında bahçedeki meyve ağaçlarının meyve vereceğini ama kendilerinin de tatilde olacağını söyler. Annesi bunun üzerine;

“- Farketmez yavrum, dedi annesi sen de gittiğimiz yerdeki erikleri yiyeceksin. Erik ülkemizde okadar çok ki her çocuğa bol bol vardır hem de istediğin yerde” (Tomurcuk, [7], 1994, s. 22).

cümleleriyle çocuğuna paylaşma değerini öğrettiğini görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait üçüncü sayısında yer alan Halk Masalı sayfası bulunmaktadır. Burada Kimin Elleri Daha güzel masalı vardır. Burada üç zengin kadın dere kenarında oynamaktalar. Ellerin güzel olduğunu söylemekte ve herkes kendi elinin daha güzel olduğunu söylemekte. Yaşlı bir kadın yaklaşır. Onların yanına gider, ekmek ister. Fakirdir onlar kadına ekmek vermezler ama hangimizin eli daha güzel derler. Kadın yemek yedikten sonra bunu söyleyeceğim, der. Ama ona yemek vermezler. Yaşlı kadın fakir bir köylünün yanına giderek ondan ekmek ister. Fakir köylü ekmeğinin az olduğunu, yarısını ona verebileceğini söyler. Bunun üzerine yaşlı kadın yemeği yer, suyu içer ve o fakir kadını diğer üç zengin kadının yanına götürerek bu tarlada çalışmış kapkara eller sizin ellerinizden daha güzel, der. Burada ön plana çıkan değer paylaşma değeridir.

“Daha uzaklarda yoksul bir köylü işlermiş. Yaşlı kadın ondan da ekmek filân aramış.

- Acıktım! - Bir lokma ekmeğin varsa ver ne olursun? Demiş.

- Alsana canım! Ekmeğim az var ama, yarısını sen al, yarısı bana yeter de artar bile!
demiş köylü kadın” (Tomurcuk, [3], 1996, s. 16).

cümlelerinden paylaşma değerinin ön plana çıktığını görüyoruz.

Tomurcuk dergisinin 1997’ye ait altıncı sayısında Öykü sayfası bulunmaktadır ve burada Sıkılan Oyuncaklar öyküsü vardır. Bu öyküde Ahmet ile kardeşinin bir akşam evde yalnız kalmaları anlatılmaktadır. Ahmet büyük kardeş, Ali küçük kardeşdir. Anne ve babası dışarı çıkarken Ahmet’in Ali’ye iyi bakacağına söz vermesini isterler. Ahmet odasında oynarken Ali gelir. Ahmet’ten bir oyuncak ister. Ahmet o güne kadar o ayıcıkla oynamamıştır ama yine de Aliye vermek istemez. Oyuncaklarının hepsi Ahmet’e küserler ve Ali’nin odasına giderler. Öykünün sonunda bir yıldız kayar. Ahmet’in odasına gelir ve yatağına yeni bir ayıcık getirir. Bu ayıcık diğer ayıyla aynıdır ama papyonu farklı renktedir. Ahmet arkadaşlarıyla ve kardeşiyle paylaşarak bu ayıyla oynar.

Burada ön plana çıkan değer paylaşma değeridir. Burada paylaşma değerinin verildiği cümleler;

“Ahmet önce onu durdurmak istedi. Fakat, ayıcığın aylardır aynı yerde sabit durmaktan sıkıldığını kendisinin onu kimseyle paylaşmadığı için üzüldüğünü duyunca kapıdan çekildi.

cümlelerinde paylaşma değeri vardır. Öykünün en sonunda;

Ahmet, eski oyuncaklarını çoktan unutmuştu. Ertesi gün, yeni ayısını tüm arkadaşlarına gösterdi ve birlikte oynadılar” (Tomurcuk, [6], 1997, s. 12-13).

cümlelerinden de paylaşma değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 1998’e ait ikinci sayısında Yerli Öykü sayfası vardır. Burada Bisiklet öyküsü bulunmaktadır. Canerler yeni eve taşındığı için mahalleden hiç kimseyle arkadaşlık kuramamıştır. Diğer çocuklar Caner’i aralarına almazlar. Bunun üzerine babası Caner’in üzgün olduğunu görür. Neden arkadaşlarıyla oynamadığını sorar. Caner de arkadaşlarının kendisini aralarına almadığını söyler. Bunun üzerine Caner’in babası bir sürpriz yaparak ona bir bisiklet alır. Caner bisikletini binanın önüne indirdiğinde diğer çocuklar merak edip gelirler. Caner çocuklarla tanışmış olur. Daha sonra Caner bisikletini diğer arkadaşlarının kullanmasına izin vererek onlarla arkadaşlığını başlatır. Annesiyle babası bu durumu görünce çok sevinirler.

Metinde karşımıza çıkan değer paylaşmak değeridir. Bunu;

“Çocuklar sıradüzen beklemeden, hepsi aynı anda adlarını söylediler. Caner hiçbir şey anlayamadı. Çocuklar bisikleti akşama kadar değişerek sürdüler. Caner o zamana kadar birkaçının adını da öğrenebildi. Balkonda duran ve çocukların oyunlarını

seyreden annesi ile babası, Caner'in yeni arkadaşlar edindiğine sevindiler” (Tomurcuk, [2], 1998, s. 12).

cümlelerinden anlaşılmaktadır.

Paylaşma değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 9; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 7 adet değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $9 \times 100 : 34 = \%26,47$ iken Makedonya döneminde $7 \times 100 : 13 = \%53,84$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerle Makedonya lehine $\%27,37$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.30 Sağlıklı yaşama

Sağlık “bireyin fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden tam bir iyilik durumunda olması” (TDK, 2011, s. 2006) olarak tanımlanmıştır. Sağlıklı bireylerin kendileri ve toplumlarına faydalı olacağı bilinmektedir. Bu nedenle kişilerin fiziksel, bedensel ve toplumsal yönden sağlıklarına dikkat etmeleri gerekmektedir. Sağlıklı yaşama değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 23 adet tespit edilmiştir. Aşağıda sağlıklı yaşama değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait altıncı sayısında Öykü sayfası vardır. Bu sayfada Büyük Küçük Fatma öyküsü vardır. Fatma küçüktür aslında ama kendisinin sandalyeye çıkarak büyük olduğunu söyler. Ayrıca büyük bilmiş bilmiş de konuşur. Bazen annesinin sözünü dinlemez ve yaramazlık yapar. Bir gün Fatma annesinin sözünü dinlemeyerek kartopu oynamak için dışarıya çıkar. Çıkarken atkısını almaz. Atkısız çıkar. Bunun üzerine Fatma hastalanır. Doktora giderler ve doktor beş tane iğne yazar. Bunu duyan Fatma'nın halası ve eniştesi Fatma'yı ziyarete giderler. Çikolata götürürler yanlarında. Fatma çikolatayı alır. Babaannesine, halasına, eniştesine ikram etmeye başlar. Eniştesi ben yiyemem, der. Neden olduğunu sorduğunda, şeker hastası olduğunu söyler. Küçük Fatma şeker hastalığının ne olduğunu tam anlayamaz. Bunun üzerine doktorun ne söylediğini aynı şekilde Makedonca Fatma'ya iletir eniştesi. Fatma'da benim doktorum Türk'tü, Türkçe konuşurdu, seni oraya götüreyim, daha iyi bir doktor, der. Odadaki herkes güler ve öykü burada sona erer.

Metinde karşımıza çıkan değer sağlık değeridir. Burada Fatma şeker hastalığının ne olduğunu anlamayınca eniştesine sorar;

“- Peki, enişte doktorun sana ne dedi.

- Tatlı şeyler yemeyeceksin dedi, o kadar” (Tomurcuk, [6], 1996, s. 6-7).

konusmalarından eniştesinin tedavisine dikkat ettiği ve şeker tatlı yemediği anlaşılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1997’ye ait dördüncü sayısında Öykü sayfası vardır. Burada Keçinin Merdiveni öyküsü bulunmaktadır. Yazar kendi ağzından anlatmıştır. Yazar, ilkokul öğrencisiyken geçirdiği bir hastalık sonucunda evde yattığını, daha sonra hastalığın iyileşme döneminde de yine evde kaldığını, fakat bahçeye çıktığını, temiz hava aldığını ve daha çabuk iyileştiğini anlatır. Bu arada dedesinin keçilerin kayısı ağaçlarının dallarını yediği için ailesine kızdığına şahit olur. Keçilerin nasıl kayısı ağacının dallarını yiyebildiğini düşünmeye başlar. Dedesine sorar. Dedesi de bir gün sabah kahvaltısı sırasında keçiyi açken kayısı ağacının yanına getirir. Kahramanımızda keçinin nasıl yukarıdaki kayısı ağacının dallarını yediğini görür. Keçi ön ayaklarını ağaca yaslayarak daha yukarıdaki dallar erişebilmektedir. Böylece yazarımız keçinin dallara nasıl eriştiğini öğrenmiş olur. Sonraki günlerde de iyileşerek okuluna devam eder.

Bu metinde karşımıza çıkan değer sağlıklı olmak değeridir.

“İlkokul öğrencisiydim. Ağır bir hastalık geçirmiştım. Doktor son muayenesinde:

- Artık tedavi edildi sayılır. Gündüzleri çocuk dışarı çıkıp temiz havada gezinebilir, dedi ve bir daha gelmedi.

mırsalarından sağlık değerinin verildiğini anlamaktayız. Ayrıca metnin sonunda;

Sağlık durumum tamamıyla iyileşti ve tekrar okuluma devam ettim” (Tomurcuk, [4], 1997, s. 12-13).

cümlesinden de sağlıklı olmak değerinin ön plana çıkarıldığını anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 1997’ye ait dokuzuncu ve onuncu sayısında Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Müjde öyküsü anlatılmaktadır. Hikâyemizin kahramanı Özlem’dir. Babaannesini çok sever. Özlem sarı saçlı, mavi gözlü, sarışın bir çocuktur. Komşu ressam onun resmini yapıp birçok sergide sergilemiş. Ama satmamış. Tekrar Özlem’in ailesine vermiştir. Bir gün öğleden sonra Özlem çok üzülür. Çünkü babaannesi hastalanmıştır. Eve doktor gelir. Muayene eder ve babaannesinin felç olduğunu söyler. Ama tedaviyle iyileşeceğini anlatır. Daha sonra Özlem bahçedeki bir ağaca bülbüllerin geldiğini görür. Bu bülbülleri çok sever. Babaannesini de çok sever. Daha sonra kış gelir, yaz tekrar geldiğinde bülbüllerin tekrar ağaca gelmesi için annesiyle beraber oraya bir sepet yerleştirirler. Kuş yuvası yaparlar. Sonra bir gün uyanır Özlem. Kuş yuvasına bülbüllerin geldiğini görür. Bunu babaannesine müjdeler. Öykü de burada biter.

Burada karşımıza çıkan değer sağlık değeridir. Bu değer olduğu cümleler;

“O gün, babaannesi bir anda felç oldu. Yatağa düştü. Özlem şaşırdı. Ağladı. Küçük kafasıyla bu felç niçin olur, nasıl olur diye anlamak istedi.

- Doktor amca, babaannem bir daha kalkmayacak mı? - diye sordu.

- Kalkmaz olur mu! Sen, onu ne kadar çok öpersen, o kadar çabuk iyi olacak”
(Tomurcuk, [9-10], 1997, s. 4-5)

cevabını alır burada sağlık değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1999’a ait dördüncü sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Anneanneler Değişmez öyküsü vardır. Alışverişten dönen dedesine Dilara, anneannem çok hasta kulakları duymuyor, doktora götürmemiz lazım, demiştir. Dedesi tamam, der. Daha sonra anneannemin gözleri de görmüyor, gözleri için de doktora götürelim, der. Dedesi ona da tamam, der. Sonra anneannemin dişleri yok, yemek yerken zorlanıyor, onun için de doktora götürelim, der. Dedesi buna da tamam, der. Dilara’nın bu istekleri bitmeyince dedesi o zaman en iyisi anneanneni yenisiyle değiştirelim, der. Bu sefer Dilara razı olmaz. Neden değiştirmeyelim, der. Yenisini buluruz, bulamayız, der. Sonra da onun kadar güzel masal anlatan, onun kadar güzel börek yapan, onun gibi pamuk ellere sahip olan, benim saçlarımı okşayan bir anneanne bulamayız, der. Bunun üzerine ilk önce anneannesinin kusurlarını sayan Dilara sonra onu övmeye başlar. Daha sonra dedesine anneannesini değiştirmeyelim, diye ikna eder. O zaman tamam, doktora gidelim, muayene olsun, iyileştirelim, der. Bunun üzerine Dilara çok sevinir. Dedesiyle anlaşır ve anneannesinin bulunduğu odaya gider ve onu öper. Öykü burada biter.

Burada karşımıza çıkan en önemli değer anneannenin hastalıklarına karşılık dedesinin;

“- Öyleyse ben onu yarın doktorlara götüreyim. Doktorların yardımıyla iyileşir. Dertleri azalır” (Tomurcuk, [4], 1999, s. 12-13).

cümleleriyle sağlıklı yaşamak değerinin verilmesidir.

Tomurcuk dergisinin 2000’e ait altıncı sayısında Mühiddin Nalbantoğlu’ndan Masallar sayfası bulunmaktadır. Burada Su Kızı ve Kızamık masalı anlatılmaktadır. Sular altında yaşayan balıkların hayatında hastalık teması işlenmektedir. Su kızları ülkesinde yaşanmaktadır bu öykü. Su kızının adı Mefküre’dir. Bu kız her hâliyle çok güzeldir. Makyaj yapmasa ya da renkli renkli kurdeleyi bağlamasa bile çok güzel görünmektedir. Mefküre bir gün üzgün üzgün dolaşmaktadır. Kim selam verse onları duymaz. Dayısının kızıyla görüşür. Dayısının kızı ne oldu, diye sorar. Benim küçük Ayla’ya bir şeyler oldu, diye anlatmaya başlar. Ayla’nın yüzü nokta nokta kırmızı olmaya başlamıştır. Karagöz balıkları gibi su kızı Mefküre ağlamıştır. Şimdiye kadar dayısının kızı da böyle bir durumla karşılaşmamıştır. Dayısına yani babasına sormaya karar verirler. Baba balık bu işi doktorların anlayacağını

söyler. Bunun üzerine bir veteriner çağırılır. Bu veteriner geldiğinde su kızının Ayla'sına bakar. Bu veteriner aynı zamanda şair doktorlardandır. Hastayı muayene eder. Kızamık, der. Korkulacak bir şey yok, der. Döküntülerin yüzündeki kırmızılıkların birazdan kaybolacağını, söyler. Doktor su yüzüne çıktığı zaman da Ayla'nın yüzündeki küçük kızartıların su yüzüne çıktığını görür. Böylece Ayla'nın iyileşmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca sağlıklı yaşamak değeri ön plandadır. Babası;

“- Bu benim işim değildir, dedi. İnsanların doktor denilen akıllı kişileri vardır. Ancak onlar bu dertlerden anlarlar.

demesi sağlıklı yaşamak değerine verilen önemden bahsetmektedir. Ayrıca doktor geldiği zaman;

Solgun yüzlü, dağınık saçlı doktor saygı ile eğildi:

- Hastanız varmış, dedi. Nasıl olur? Siz Sukızları ve Suoğulları hiç hastalanmazsınız.

Sonra Aylâ'yı muayene etti.

- Kızamık, dedi. Korkulacak birşey değil. Hem hastalık yolunu tamamladı. Birazdan döküntüler de kaybolacaktır” (Tomurcuk, [6], 2000, s. 20-21).

satırlarından sağlıklı yaşamak değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 2001'e ait beşinci sayısında Öykü sayfası vardır. Burada İlker'in Karlarda Oyunu öyküsü anlatılmaktadır. İlker küçük bir çocuktur. İlker'in arkadaşları Elif'le Seher kış günü kızak kaymak için sokağa çıkarlar. İlker de sokağa çıkmak ister. İlker'in annesi önce izin vermez. Ninesi İlker'i avutmak ister fakat başarılı olamaz. Bunun üzerine annesi İlker'in ısrarlarına dayanamayarak onu sokağa gönderir. İyice giydirir. İlker akşam eve geldiğinde çok üşümüştür. Eli ayağı titremeye başlar. Gece öksürür. Bunun üzerine ertesi gün İlker'in babası doktor getirir. Doktor çok ilaç yazar ona. Bir hafta boyunca İlker dışarı çıkamaz.

Burada karşımıza çıkan değer sağlıklı olma değeridir. İlker hasta olduğu zaman eve doktor gelir.

“Ertesi gün babası İlker'i doktora götürdü. Doktor amca da, üşümüş olduğu için, ona bir sürü ilaç yazdı. İlker'se tam bir hafta yatakta hasta yattı ve tedavi edilmesi için ilaçları içmek zorunda kaldı” (Tomurcuk, [5], 2001, s. 4-5)

mısrallarından sağlıklı olmak değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2001'e ait altıncı sayısında Öykü sayfası vardır. Burada Diş Doktorunda öyküsü bulunmaktadır. Uzay ve sınıf arkadaşlarının muayene olması anlatılmaktadır. İlk muayenede genel muayene yapılmıştır. Sigara içen arkadaşlarına

uyarılarda bulunmuşlardır. İkinci muayenede diş muayenesi yapılmıştır. Diş muayenesinin nasıl yapıldığı, diş sağlığı için neler yapılması gerektiği, çürüklerin oluşmaması için ne yenilip ne içilmesi gerektiği anlatılmaktadır. Dişlerini nasıl fırçalamalıdır, bunlar hakkında bilgi verilmektedir.

Metnin genelinde sağlıklı yaşamak değeri verilmektedir.

“Uzay, sınıf arkadaşlarıyla muayeneye gitti. Sağlık raporları iyiydi. Hepsi mutlu ve şendi.

mırsalarından ve;

Diş doktorunun konuşması öğrenciler arasında büyük etki yaptı. O günden sonra, diş temizliği ve sağlığı, öğrenciler arasında çok konuşulan konuydu” (Tomurcuk, [6], 2001, s. 4-5)

cümlelerinden sağlıklı yaşamak değerinin ön planda olduğunu anlamaktayız.

Sağlıklı yaşama değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 0; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 23 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $0 \times 100 : 34 = \%0$ iken Makedonya döneminde $23 \times 100 : 13 = \%176,92$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%176,92$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.31 Saygı

Saygının sözcük anlamı “değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu” (TDK, 2011, s. 2047) olarak verilmiştir. TDK'nin çevrimiçi olarak yayınladığı Felsefe Terimleri Sözlüğü – 1975'te “bir kişiye, bir düşünüşe, bir eyleme, bir başarıya yüksek değer vermekten doğan özel bir duygu” (WEB1) saygı sözcüğünün anlamı olarak verilmiştir. Saygı tanımlardan da anlaşılacağı üzere geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Saygı ile ilgili farklı başlıklar bulunmaktadır. Bu başlıkta diğer başlıkların kapsamına girmeyen saygı değeri verilmiştir. Saygı değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 40 adet tespit edilmiştir. Aşağıda saygı değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1967'ye ait ikinci sayısında Aziz Nesin'e ait İlk ve Son Anne Tokadı adlı öyküde yazar öykünün kahramanı Nusret'in anlatımıyla büyüklere saygının gerekliliğinin altını çizmiştir.

“Ertesi sabah Mehmet efendi:

-Nusret! diye seslenince,

- Haa efendim ... diye fırladım” (Tomurcuk, [2], 1967, s. 3).

Tomurcuk dergisinin 1968'e ait beşinci sayısında Hasan Mercan'ın yazdığı Mümün'ün Ninnisi şiirinde şair;

“Mümün'ün ninesine şaşmayın, çocuklar,

O sabahtan gülüşü toplar” (Tomurcuk, [5], 1968, s. 4).

mısralarıyla yaşlı ninenin iç güzelliğini, deriz sezgisini ve şefkatini ifade ederken ona saygının gerekliliğinin altını çizmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1968'e ait dokuzuncu sayısında yayınlanan Françe Bevk'in yazdığı Sofrada adlı denemede yazar bir takım nasihat ve önerilerde bulunurken yemek yeme adabını; misafirlikte ancak gösterilen yere oturulması gerektiğini; ellerin masa altında tutulmasının, peçeteyle çatal, kaşık, tabak silinmemesinin gerektiğini ifade ederken aynı zamanda saygının gerekliliğini ortaya aşağıdaki cümlelerle;

“Kimse seni öğle yemeğine çağırabilir. İyi not aldığın için, diyelim, amcan seni yemeğe çağırmıştır. Böyle çağırılacak kurban. *Gidemediğin takdirde, özür dilemek gerektiğini biliyorsun değil mi?* Diye vurgu yapmıştır” (Tomurcuk, [9], 1968, s. 7).

Tomurcuk dergisinin 1969 yılı beşinci sayısında yayınlanan Necati Zekeriya'nın *Dedeyi Eskiciğe Satalım* adlı hikâyede yazar, hikaye kahramanının dedesiyle ilişkisini kurgusal bir şekilde anlatmaktadır:

“-Gel eskici, gel, dedi, işte dedem eskidir, gel onu al! Orhan dedesini eskiciye sattı. Ama evdeki eski saat hemen durdu. Eski soba yanmadı, eski karyola çöktü. Fotoğraftaki nine ağladı. Her şey bir tuhaf oldu. Hatta Orhan da dilini unuttu. Dedesinden öğrendiği eski öyküleri söyleyemez oldu.

Orhan ozaman gördü, görmedi kapıya koştu var gücüyle:

-Eskici, eskici, diye bağırdı geri ver dedemi, ger, ver, istersen bütün evi al” (Tomurcuk, [5], 1969, s. 11).

Hikâyedeki alıntıda dedenin varlığının önemini ve ona gösterilmesi gereken saygıya dikkat çekilirken, saygı değeri ortaya çıkmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1970'e ait altıncı sayısında yayınlanan Dragan Lukič'in *Çocuğun Böylesi de Var* adlı öyküde geçen;

“Ertesi gün yoldan yaşlı bir adam geçiyordu. Çocuk iyice nişan alıp, başından şapkasını düşürdü. Yaşlı adam bir şeyler mırıldanarak şapkasını almak için eğildi. Fakat ayağı kaydı ve düştü. Durdu biraz. Bunu gören çocuk hemen koşuverdi, adamın şapkasını yerden alıp, buyurdu.

Yaşlı adam buna karşılık şunları dedi:

-Sen çok iyi bir çocukmuşsun. Bana kartoplu atıp şapkamı düşüren o afacan çocuklara benzemiyorsun. Çok iyi yürekli bir çocukmuşsun sen” (Tomurcuk, [6], 1970, s. 5).

Anlatılan olaydan zor durumda olan yaşlı adama yardım eden çocuğun davranışı sahnelenmiştir. Yaşlı ve hasta insanlara her zaman saygı göstermek insanlığın bir gereğidir.

Tomurcuk dergisinin 1970’e ait dokuzuncu sayısında yayınlanan Cemal Maksut’a ait Ayların En Güzeli adlı öyküde;

“Aygün: Az klasın en önemli olan daha bir şeyi, daha doğrusu bir bayramın kutlandığı daha bir günü unutacaksınız. Bu ayda 25 Mayıs Gençler bayramı ve Yoldaş Tito’nun doğum günü kutlanır. Her kentte törenler düzenlenir, okullararası yarışlar yapılır. Şafet ellerden ellere taşınır, tam o gün sevgili Tito’ya iletilir” (Tomurcuk, [9], 1970, s. 14).

Satırlarında Yoldaş Tito’nun doğum gününün kutlanması anlatılıyor. Milletlere yön vermiş, onların birliği ve bağımsızlığı için mücadele etmiş büyük liderleri her vesilede anmalı, onlara saygının bir gereğidir.

Tomurcuk dergisinin 1971 yılı ikinci sayısında yayınlanan Tüm Sokağın Güvercinleri adlı hikâyede ölen yapılı adamın geriye kalan güvercinlerine, mahallenin çocuklarının sahip çıkmasının anlatıldığı şu satırlarda:

“Yine de durum salt birkaç gün sürdü. Çocuklar meseleyi pek kolayca çözümledik: Her gün başka bir çocuk güvercinlere besin verecek, böylece sokağın küçükleri ölen yaşlı dostlarına karşı duydukları sevgiyi, saygıyı göstereceklerdi” (Tomurcuk, [2], 1971, s. 6).

Yaşlı adama duyulan sevgi ve saygı ortaya konmuştur. İnsan, birlikte yaşadığı insanlar ve ölse bile onlara vefanın ve saygının bir gereği olarak, bıraktıkları emanetlere sahip çıkmalıdır.

Tomurcuk dergisinin 1980 yılı dokuzuncu ve onuncu sayısında yayınlanan Yugoslavya piyonerleri ve gençlerinden alınan *Senin Yolundan Caymayacağız* adlı yazıda, gençler Tito’ya seslenerek ona olan minnetlerini, bağlılıklarını ve saygılarını aşağıdaki alıntıda şu şekilde ifade ediyorlar:

“Bizim en sevimli en yakın yoldaşımız. Önümüzde sensiz, fakat seninle bizlerde, senin ve bizim Yugoslavya yurttaşlarında ve işçi insanların kalplerinde biz kararlı ve güçlü senin eserlerini izliyoruz” (Tomurcuk, [9-10], 1980, s. 22)

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait üçüncü sayısında yer alan Özlem Yokuşları metninde saygı teması işlenmektedir. Mustafa'nın bir gün içerisinde yaşadıkları anlatılmaktadır. Tramvaya nasıl binip ineceği kiminle nasıl konuşacağı üzerinde durulmaktadır. Görgü kuralları saygı çerçevesi içerisinde anlatılmaktadır. Yaşlılara saygı ön plana çıkmaktadır. Bunu;

“Duraklarda birinde binenler çok olunca tramvay iyice kalabalık hale geldi. Oturan gençler yaşlılara ve kadınlara yerlerini bırakıp ayakta duruyorlardı. Mustafa bu durumu farkedince yüzü kızardı ve oturduğu yerden doğruldu.

bölümünden anlıyoruz. Bu şekilde Mustafa'nın yaşlılara saygı temasını ön plana çıkardığı ve bunu hareketleriyle gösterdiği görülmektedir. Ayrıca Mustafa'nın tramvayda yer verdiği hanıma teyze dediğinde kadının Mustafa'ya terbiyesiz demesi de yer almaktadır. Bunu bir görgü kuralı olduğunu Mustafa yanındaki adamla konuşurken anlar. Bu gibi görgü kurallarının nasıl öğrenileceğini o adama sormaktadır. Bunun üzerine aralarında;

“Mustafa,

- Bunlar nereden öğrenilir ki?

- İşte böyle göre göre öğrenilir.

- Yazılısı var mıdır bunların?

- Vardır çocuğum. *Görgü Kuralları* diye yazar kitaplar vardır” (Tomurcuk, [3], 1994, s. 14).

diyalogu geçer. Metnin bu kısmında da saygı kurallarının görgü kuralları çerçevesinde öğretilmesi ön plana çıkarılmıştır. Metinde genel olarak saygı değeri verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait altıncı sayısında yer alan Kukla Teyze metninde Ramize teyzenin kız çocuklarına kuklalar yapıp vermesi anlatılmaktadır. Erkek çocuklar da kız çocuklara kuklalar yapınca kıskanıp kendilerine de uçurtma yapmasını istemektedirler.

“Kukla Teyzenin bize uçurtma filan yapmasını bilmediğine kızdığımız da olurdu, kendisine karşı beslediğimiz saygıdan, sevgiden olurdu yine de. Oysa farkına varır gibi, saçlarımızdan okşar.

Metnin bu kısmında büyüklere saygı değeri verilmektedir. Ayrıca metnin devamında

Siz ersiniz, er! Yiğitlik size mahsuz, kukla değil!” der avuturdu.

Kısaboylu, güler yüzlü, iç çektiğinde acıtan, konuştuğunda yürekte iz bırakan, kendisiyle görüştüktan sonra yeniden görüşmeye sevk eden bu yaşlı ninenin ninemle dostluğu büyüktü” (Tomurcuk, [6], 1994, s. 10-11).

Metnin burasında yine büyüklere saygı değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait ikinci sayısında yer alan İlk Zil metninde öğretmene saygı değeri ön plandadır. Çünkü öğretmen geldiği zaman çocuklar ayağa kalkar ve günaydın, derler. Bunu da metnin ilk kısmındaki açıklamadan anlıyoruz.

“(Perde açıldığında bir sınıf görülür. Bombostur. Dışarıdan okul zili çalınır, öğrenciler sınıfa girerler. Her öğrenci yerine oturup öğretmenin gelmesini bekler. Az sonra öğretmen sınıfa girer ve öğrencilere:)

- Günaydın çocuklar!

der. Öğrenciler hep birlikte;

(ayağa kalkarak bir ağızdan) Günaydın...

derler. Öğrencilerin öğretmen geldiği zaman ayağa kalkmasından öğretmene saygı değerinin verilmek istendiği görülmektedir. Ayrıca metnin ortalarında öğretmen sorduğu soruya öğrenciler cevap verirken

Neşe: (Elini kaldırır)” (Tomurcuk, [2], 1995, s. 4-5)

açıklamasıyla öğrencilerin konuşmak için ellerini kaldırması yine arkadaşlarına gösterdikleri saygının bir ifadesidir.

Tomurcuk dergisinin 1995’e ait dördüncü sayısında Öykü sayfası bulunmaktadır ve burada Afacan Köstebek öyküsü vardır. Bu öyküde kışın gelmesiyle birlikte hayvanların kış uykusuna yatmaları anlatılmaktadır. Burada büyüklere saygı değeri ön plandadır. Bu değeri şuradan anlıyoruz:

“En yaşlı ve en akıllı Ayı Dayı:

- Beni Dinleyin! Az önce esen soğuk ve karlı rüzgâr, kışın yola çıktığını, neredeyse ormanımıza da geleceğini müjdeledi. Kış uzun ve soğuk olacak. Nariyatınızı toplayın in ve yuvalarınıza saklanın. Açıkta kalan soğuktan donar. İlbaharda görüşürüz, - dedi.

Hayvanlar başlarını *evet* dercesine sallayarak, telaş içinde dağıldılar.

Buradan büyüklere saygı değerini görmekteyiz. Ayrıca öykünün son kısmında büyüklerini dinlemeyen afacan köstebeğin pişman oluşu da anlatılmaktadır. Bu pişmanlığı;

Ve ileride daha yaşlıların dediğinden çıkmayacağına ant içti” (Tomurcuk, [4], 1995, s. 16)

cümlesinden anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 1996’ya ait yedinci sayısında Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Anneye Armağan öyküsü vardır. Orhan’ın anneler gününde annesine hediye almak istemesi anlatılmaktadır. Hediye alacak parası olmayan Orhan daha önce çizdiği resmi hatırlamıştır. Resmin biraz düzeltmeye ihtiyacı vardır. Resme biraz çiçek ekler fakat beğenmez. Bahçeden çiçek toplayıp annesi gelince hediye vermek ister ama ninesi uyku vaktinin geldiği söyler. Annesi işe gitmeden önce ninesini dinlemesini tembih etmiştir. Bunun üzerine Orhan yatağına gider yatar. Ninesi iş için dışarı çıktığında Orhan bahçeye çıkar, çiçekleri toplar ve bir sandalyeye oturup annesini beklemeye başlar. Annesini beklerken Orhan uyur. Çiçekler

elinden düşer. Orhan uyandığı zaman karyolada olduğunu görür. Yanında bir çikolata bulur. Salona koşar, annesi Orhan'ı sevgiyle kucaklar ve öykü burada biter.

Buradaki değer Orhan'ın annesi, ninesini dinlemesini, ne isterse yapmasını söyler. Değerin geçtiği yer;

“Çıkmak istedi, fakat tatlıları pişiren ninesi:

- Hayır, yavrum, uyku vaktin şimdi senin, dedi.

Orhan'ın uykusu yoktu, fakat annesi giderken ona ne demişti?

- Nineni dinle, uyu dedi mi, uyu dememiş miydi?” (Tomurcuk, [7], 1996, s. 4-5)

mısrarlarından anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 2000'e ait yedinci sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Çikolâta öyküsü vardır. Bu öyküde Dilek'in doğum günü kutlamaları anlatılmaktadır. Dilek ailesinde sevilen bir çocuktur. Misafirleri de çok sever. Misafirleri karşılamaktan da uğurlamaktan da çok hoşlanır. Ama yuvaya gitmeyi sevmez. Yuvaya gittiğinde öğle uykusuna yatırdıkları için Dilek uyumayı istemez. Bu sebeple yuvayı sevmez. Öğretmeni eğer uyumazsan seni sevmeyeceğim, demiştir. Bunun üzerine Dilek çok üzülür. Annesiyle konuşur. Annesi de öğretmeni dinlemesini söyler. Kadınlar günü için öğretmenine bir hediye gönderir. Dilek öğretmenler günü programında öğretmenine hediyesini verir, özür diler. Sonra yuvadaki çocukların hazırladığı programa katılırlar. Orada kendisine bir çikolata verilir. Çikolatayı saklamak ister. Ama birisi kendisinden habersiz alıp yer. Annesine gösterip daha sonra çikolatayı yiyecektir. Çünkü öğretmeniyle barıştığını müjdelemek istemektedir. Ama öğretmeni bu durumu öğrenince Dilek'i öper. Ona bir çikolata daha verir. Böylelikle öğretmen ve Dilek barışmış olurlar. Ailesi de bu durumu öğrenir.

Metinde;

“- Al kızım. Bu çiçeği öğretmenine verir *kadınlar gününü* kutlarsın. Bugün öğretmeninin elini öper ve yaptıkların için özür dilersin” (Tomurcuk, [7], 2000, s. 4-5).

cümlelerinden de öğretmene saygı değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2002'ye ait dokuzuncu ve onuncu sayısında Görgülü Pırıl Pırıl Çocuklar sayfası bulunmaktadır. Burada Kimlere Saygı Göstereceğiz metni vardır. Metnin alt başlıkları anne ve babaya, söz dinleme, saygı, şükran, büyükanne ve büyükbabaya, kardeşlere, büyükler küçükler hizmetçiler şeklindedir. Ayrıca beş tane de soru sorulmuştur. Karşımıza çıkan değer saygı değeridir.

“Terbiyeli bir çocuk anne babasına karşı daima saygı gösterir” (Tomurcuk, [9-10], 2002, s. 20-21).

cümlelerinde saygı değeri ön plana çıkmaktadır. Ayrıca verilen başlıklarda zikredilen isimlerle de saygı çerçevesinde nasıl davranılması gerektiği anlatılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2003’e ait ikinci sayısında Benim Dinim sayfası vardır. Burada Adı Güzel Kendi Güzel Muhammed-1 metni bulunmaktadır. Bu metinde Berat Kandili kutlamaları yapılmaktadır.

Metinde Elif’in Peygamberimizin isminden sonra bir zikir getirmesi gerektiğini söylemesinde saygı değeri ön plana çıkmaktadır.

“Elif söz istedi... Peygamberimizin adı anılınca Sallahu aleyhi vesellem demek lazım değil mi dede? deyince

Babam, Elif’i bu hatırlatmasından dolayı tebrik etti” (Tomurcuk, [2], 2003, s. 20-21).

cümlelerinden saygı değerini anlamaktayız.

Saygı değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 15, 13 sayılı Makedonya döneminde ise 25 adet tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $15 \times 100 : 34 = \%44,11$ iken Makedonya döneminde $25 \times 100 : 13 = \%73,52$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerlerde Makedonya lehine $\%29,41$ ’lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.32 Büyüklere saygı

Toplumların devamını sağlamak için aile büyüklerine, toplum büyüklerine saygı önemli bir noktadır. Büyüklerin hayatlarından, deneyimlerinden faydalanmak gençler için elzemdir. Büyüklere saygı değeri Tomurcuk dergisinde aile büyüklerine ve yaşça büyük kişilere saygı olarak karşımıza çıkmaktadır. Büyüklere saygı değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 7 adet tespit edilmiştir. Aşağıda büyüklere saygı değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1958’e ait ikinci sayısındaki Ayıcığın da Gripi Var metninde hasta olan Memiş’in durumu anlatılmıştır. Memiş yatağında yatmaktadır. Ninesinin sözünü dinleyerek yataktan kalkmaz. Yataktan kalkmadığı için de daha çabuk iyileşecektir. Memiş yataktan kalkmayınca ninesi de oyuncağını ona verir. Büyüklerin sözünü dinlemenin onlara saygı duymanın her zaman küçüklerin yararına olduğu vurgulanmaktadır.

“Nine ayıcığı Memişin karyolasına bıraktı.

-Fakat, bak açılırsanız karışmam, dedi. Ayıcığın hastalığı artarsa, onu senden ayırırım” (Tomurcuk, [2], 1958, s. 6-7).

cümlelerinde verilen değerler ön plana çıkarılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1959’a ait birinci sayısındaki Söz Dinlemiyen Kuzu masalında ormanın yanından geçen sürüden ayrılan iki kuzuyu kurt kapar. Büyüklerinin sözünü dinlemeyen iki kuzucuk kurda yem olur. Büyüklerine saygı duyan onların sözünü dinleyen kuzu olsalar yaşamaya devam edeceklerdi. Büyüklerin sözünü dinleme, onlara saygı gösterme vurgulanmıştır.

“İhtiyar koyun bunu görünce der:

-Kuzular, kuzular, bizimle geliniz, yok eğer gelmezseniz, başımıza bir felâket gelebilir.

sözleri ile büyükler kuzuları uyardılar. Kuzular ise kurdun

- Yalandır bu, yalandır çocuklar, der. Koyun ihtiyar olduğu için böyle yapamıyor, sizi kıskanıyor. Haydi koşun koşabildiğiniz kadar” (Tomurcuk, [1], 1959, s. 4).

sözlerine inanırlar.

Tomurcuk dergisinin 1960’a ait yedinci sayısında Pişt metninde büyüklere saygı değeri işlenmiştir. Öyküde bir kız, küçük kardeşi gelince sandalyeden kalkıp ona yer verir. Kardeşi babası gelince ona yer verir. Annesi gelince babası annesine yer verir. Ninesi gelince annesi ninesine yer verir. Nine sandalyeye oturunca mutfaktaki süt aklına gelir;

“-Ah, ah, ateşte süt taşabilir,

der. Bunun üzerine hepsi mutfığa gider. Döndüklerinde ninenin yerinde bir kedi yatıyordu. Kedi onlar gelince kımıldamaz, herkesi seyrederek. Nine;

-Pişt, seni gibi terbiyesiz!” (Tomurcuk, [7], 1960, s. 14)

diyerek büyüklere saygı gösterilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu öyküyü okuyan bireylere saygının önemini anlatılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1961’e ait onuncu sayısındaki Sevim Nasıl Değişti şiirinde Sevim’in değişimi anlatılmaktadır. Başlarda;

“Sevim yemek yemezdi

Sevim süt de içmezdi

Sevim küçük ve çirkindir. Sonra annesine;

Anne, dedi, söyle sen

sırrı bunun nerede?

diye sorar. Annesi de;

dedi yesin, süt içsin,

dedi her gün yıkansın

dedi her gün taransın” (Tomurcuk, [10], 1961, s. 6)

der. Sevim annesinin sözünü tutar. Arık aynaya baktığında büyük ve güzel görünür. Sevim annesine saygı duyarak sözünü dinler. Böylece büyür ve güzelleşir. Bu şiiri okuyan çocuklar da annelerinin sözünü dinleyerek kendileri için en iyisini yapacaklardır. Şiirde büyüklere saygı değeri işlenmektedir.

Büyüklerle saygı değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 7 adet tespit edilmiştir. 13 sayılık Makedonya döneminde ise tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $7 \times 100 : 34 = \%20,58$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%20,58$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.33 Geleneklere saygı

“Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar” (TDK, 2011, s. 920) demek olan gelenek toplumu bir arada tutan, bir milleti diğerlerinden ayıran unsurlar bütünüdür. Gelenek ve göreneklerine bağlılığını sürdüren bireyler milletin devamlılığını sağlar. Toplumun geleneklerini birey öncelikle ailesinde görür, öğrenir. Daha sonra toplum içine karışıkça öğrendiği geleneksel davranışları uygulayarak pekiştirir ve yenilerini öğrenir. Geleneklere saygı değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 3 adet tespit edilmiştir. Aşağıda geleneklere saygı değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait üçüncü sayısında yer alan Kendi Kendine Benzemek öyküsü Dilara'nın yeni bir kardeşinin olması ve bu durumda ailede yaşanan değişiklikleri anlatmaktadır. Burada verilen ilk değer metnin başında yer alan geleneklere saygı değeridir. Çünkü yeni doğan bebeği görmeye gelen yakınlardan, komşulardan, akrabalarından bahsedilmektedir. Metin;

“Dilara'nın yeni bir kardeşi dünyaya geldi. Yeni bebeğe herkes seviniyordu. Küçük yavrunun dünyaya gelişini kutlamaya gelen misafirler evden hiç eksilmiyordu.

Gelenlerden de hiçbirinin eli boş değildi. Kimi, yeni bebeğe cicili bicili elbiseler, kimi de oyuncaklar getiriyordu.

mısraları ile başlamaktadır. Ayrıca metnin devam eden kısmında bebeğin misafirlere gösterilirken anneanesi tarafından maşallah denilmesi ve nazar boncuğu kullanılması anlatılmaktadır. Burada nazar boncuğu kullanımı yine geleneklere saygı mahiyetindedir. Çünkü nazar değmesin diye Türk geleneklerine göre nazar boncuğu kullanılabilir. Metnin bu kısmı;

Dilara'nın anne annesi bebeği misafirlere gösterince:

- Ay maşallah, şu güzelliğe bakın. Ne güzel! Nazar değmesin, derdi görenler.

Anne anne de bebeğe takılan nazar boncuğunu göstererek:

- Kem gözlere karşı nazar boncuğu taktık. Bu bocuğu, küçükken babası da taşırdı, derdi” (Tomurcuk, [3], 1995, s. 6-7).

şeklindedir.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait altıncı sayısında yer alan İlk Oruç metninde geleneklere saygı değeri ön plana çıkmaktadır. Bu metinde ramazan ayında davulcuların görülmesi anlatılmaktadır.

“Gece, tam davulcu bizim evin önünden geçerken uyandım. Güm güm de güm güm! Öyle güzel çalıyordu ki davulcu! Arada bir duruyor, etrafına bakıyor. Sonra gene güm güm de güm güm, çalıyor. Yatağımın üstüne oturup perde arasında seyrettim davulcuyu.

mısralarında ön plana çıkmaktadır. Ayrıca davulcu metnin ilerleyen kısımlarında:

Davulcu gene geçer mi acaba? Ya o geçerken uyanamazsam? Çok güzel çalıyor! Ramazan bitince ev ev dolaşp bahşiş almış davulcu! Adetmiş. Gece uyanamayanları uyandırmanın armağanı... Babama söylerim, çok para verir” (Tomurcuk, [6], 1995, s. 16-17).

mısralarında geleneklere saygı değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait birinci sayısında Türkçe Öğreniyorum sayfası bulunmaktadır. Burada İlk Öğretim metni vardır. Metnin içinde birde şiir vardır. Bir halk ozanının ağzından yazılmaktadır. Öğrencilere sürekli saz çalıp şiir okuyan ozan bu sefer bir öğretmen grubuyla karşılaşır ve öğretmenlerde aynı şekilde kendilerine saz çalıp şiir okumasını söylerler:

“İçlerinden biri:

- Oğuzsoylu ozan, dedi. Bize “İlk öğretim”i anlat. Sazıma bir düzen verdim. Bakalım neler söyledim” (Tomurcuk, [1], 1997, s. 17)

cümlelerinden de sazla birlikte şiir söylemek yani geleneksel Türk ozanlığı anlatılmaktadır. Geleneklere saygı değeri verilmek istenmiştir. Ayrıca metnin sonunda *Okuduğumuzu*

Anladık mı? Cevap Verelim. başlığı altında üç soru vardır. *Düşünelim, Anlatalım, Yazalım* başlığı altında da üç soru bulunmaktadır.

Geleneklere saygı değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 0; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 3 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $0 \times 100 : 34 = \%0$ iken Makedonya döneminde $3 \times 100 : 13 = \%23,07$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%23,07$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.34 Sevgi

Sevgi “insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu” (TDK, 2011, s. 2081) olarak sözlüklerde tanımlanmaktadır. Sevgi denildiğinde Türk edebiyatında akla gelen ilk isim Yunus Emre’dir. Yunus Emre;

“Ben gelmedim da’vi için, benim işim sevi için;

Dostun evi gönüllerdir, gönüller yapmaya geldim [Gölpınarlı (Yay. Haz.), 1971, s. 38].

şiri ve;

Gelin bir danışalım, kolay işi tutalım;

Sevelim-sevilelim, dünyâ kimseye kalmaz.” [Gölpınarlı (Yay. Haz.), 1971, s. 58]

Şiirinde sevgi en iyi şekilde anlatılmıştır. Sevgi değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 97 adet tespit edilmiştir. Aşağıda sevgi değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1963’e ait ikinci sayısında yayınlanan Hasan Mercan’a ait Başka Başka adlı şiirde şair;

“Sevildin, sevilmedesin biraz daha

biraz daha nara, ayvaya benzersin

her gün başka başka

Başka başka derim çünkü

muştı veren bir çocuksun

günlerin akşama!...” (Tomurcuk, [2], 1963, s. 11)

Mısralarıyla çocuğa olan sevgiyi anlatırken benzetme yoluna giderek nara ayvaya benzetmiştir. Aynı zamanda çocuğun her geçen gün için iyilikler, güzellikler ve mutluluklar için müjde verdiğinin altını çizmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1964'e ait dokuzuncu sayısında yayınlanan Olga Skakavaç'ın yazdığı Her Zaman Genç Kal adlı öyküde Yoldaş Tito'nun doğum gününü kutlamaya gelen çocuklar arasındaki diyalogu anlatılmıştır.

“Yoldaş Tito yerinde duruyor, çocuğa bakıyor, söyleyeceklerini bekliyordu:
Sonunda:

-Toklaşalım! dedi.

Çocuk sıkıca tuttu yoldaş Tito'nun elini, dili çözüldü, Tito'nun gözlerinin içine bakmaya başladı. Anlaşılan gerçek söylevine henüz başlayacaktı” (Tomurcuk, [9], 1964, s. 3).

Bu satırlarda küçük çocuğun Tito'yla ilgili bulunduğu iyi temenniyle Tito'ya sevgisini ifade etmesine işaret etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1965'e ait birinci sayısında yayınlanan Nusret Dişo Ülkü'ye ait Çocukların Elleri adlı şiirde şair;

“Pamuksu Küçük Küçücük

Ne Tütün İçmiş

Ne Kadeh Kırmış

Çocukların, Çocukların Elleri” (Tomurcuk, [1], 1965, s. 5).

Çocuklar ellerinin masumiyetini bir terazi gibi şiirde işlerken o ellerin kötülükten, kabalıktan, acımasızlıktan, kötülükten uzak, pırıl pırıl bir güzelliğe sahip olduğunu ifade etmiştir. Bu mısralarda şair, çocukların sevgiye ne denli layık oldukların gerekçesiyle ortaya koymuştur.

Tomurcuk dergisinin 1966 yılı ikinci sayısında yayınlanan Bayram Rogova'nın yazdığı Neye Kokar Çocuklar adlı şiirde şair;

“Çocuklar çiçeğe kokar

Çocuklar güle kokar

Çocuklar portakala kokar

Çocuklar meyveye kokar” (Tomurcuk, [2], 1966, s. 14).

mısralarından hareket ederek her çocuğun ayrı güzel bir kokusu olduğunu, çocukların inceliğini, güzelliğini, saflığını ortaya koyarken onların sevgiye fazlasıyla layık olduğunu işaret edilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1968 yılı birinci sayısında yayınlanan Fahri Kaya'ya ait Köyüm adlı şiirde şair;

“Ne güzelsin küçük köyüm
Sana eş hiç var mı bilmem
Sende doğdum büyüyorum
Sende hayat görüyorum” (Tomurcuk, [1], 1968, s. 5)

mısralarında doğup büyüdüğü köyüne olan sevgisini, köyünün güzelliklerini ve kendine verdiği sevinçle birlikte ifade etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1968'e ait dokuzuncu sayısında yayınlanan Dragan Lukiç'in yazdığı Sevgi adlı kısa öyküde;

“Bir gün babam birdenbire hastalanmıştı. Yedi gün karyolasından biç kalkmadı. Köpeğimiz Buçko bütün bu süre içinde yanında kaldı. Bir gün dostları onu görmiye geleceklerdi. Annem Buçko'yu odadan çıkarmak için anneme ben de, kardeşim de yardım etmek zorunda kaldık” (Tomurcuk, [9], 1968, s. 6).

satırlarında Buçko adlı köpeğin hasta sahibine gösterdiği sadakat ve sevgiyle işaret edilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1972 yılı, üçüncü sayısında yayınlanan Nusret Dişo Ülkü'ye ait Tito adlı şiirde lider Tito'ya olan minnet duygusu coşkulu bir şekilde ele alınırken:

“Tito! Cumhuriyetimizi sen kurdun
İlk temelini attın anayurdun!
Yooo! Çok yüce yoldaş Tito
Cumhuriyeti sen bize emanet koydun!” (Tomurcuk, [3], 1972, s. 6)

Mısralarıyla olan yoldaş Tito'nun cumhuriyeti kurmasından dolayı duyulan mutluluk ve heyecan dile getirilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1978 yılı, beşinci sayısında yayımlanan İsmail Uyaroğlu'na ait Çocuklar Sınır Tanımaz adlı şiirde, çocukların hangi milletten olursa olsun, önyargısız bir şekilde birbirlerine sevgilerini gösterebileceklerinin altı çiziliyor.

“Ayrı ülkelerden yabancı
Bir Afrikalı örneğin,
Biri Asyalı
İki çocuğu getirin yanyana

Önce çekingen, ürkek,
Bakacaklar birbirlerine

Sonra başlayacak
Aralarındaki akım
Ve çok geçmeyecek
İkisinin de
Birden bire bir gül
Sağanağı patlayacak içlerinde” (Tomurcuk, [5], 1978, s. 3)

Bu mısralardan sevginin evrensel bir duygu olduğunun altı çiziliyor.

Tomurcuk dergisinin 1980 yılı yedinci sayısında yayınlanan Ancelka Martiç’in yazdığı Kimin İçin Tüm Bunlar? Adlı hikâyede, serçe ile güneşin diyalogunda:

“– hey, ne yapıyorsun, güneş? –diye gözlerini yumarak haykırdı serçecik. Beni körletmek mi istiyorsun?

-Görmüyormusun –dedi güneş. – Sokağı kurutuyorum – ve daha çok ışınlarını saçmağa başladı.

-O halde, kimin için tüm bunları yapıyorsun? – diye hayretle sordu serçecik ve bonboş fakat tertemiz olan sokağa baktı.

Tam o anda evlerden çocuk yığınları sokağa döküldüler.

-Onlar için! – diye haykırdı güneş ve küçük başlar üzerine altın gibi ışınlarını yayıp saçtı” (Tomurcuk, [7], 1980, s. 5).

İfadeleriyle güneşin çocuklara olan sevgisi müşahas bir halde sunulmuştur.

Tomurcuk dergisinin 1981 yılı altıncı sayısında yayınlanan Nazım Hikmet’in yazdığı Oğlumun Ninesi adlı denemede yazar;

“Oğlum üşütmüş kendini ateşler içinde yanıyor, uyumuyor bir türlü. Gözleri alev alev gözleri kıvıl kıvıl...

Anası: “Ninni söyleyeyim çocuğa” diyor. Hangi ninni?

“Dandini dandini dastana, danalar girmiş bostana” yı mı söylesin anası, oğluna, yoksa: “Uyusun da büyüsün maşallah, paşa olur inşallah!”ı mı? Ne onu, ne ötekini. Anası oğluma şöyle bir ninni söylesin istedim:

-Uyu yavrum, uyu, ninni...

Uykudan uçsuz bucaksız bir deniz gör. Dalgalar dağlara çıksın. Dalgalar köpüklene açılıp kapanarak dalgalar... Uyu yavrum uyu, ninni... , sen bir geminin kaptan köprüsündesin. Sağında haykıran su, sana kafa tutan sudur ilerin gerin. Aldırma oğlum, korkma oğlum; makinler yüreğin gibi işliyor, omurga sağlam dümen elde” (Tomurcuk, [6], 1981, s. 6).

Küçük torununa ninni söyleyen ninenin torununa sevgisini çeşitli süslü sözlerle, onun geleceğine dönük iyi temennilerle ortaya koymuştur.

Tomurcuk dergisinin 1990 yılı sekizinci sayısında yayınlanan Hasan Mercan’ın yazdığı Gel Çocuk Gel adlı şiirinde şair;

“Çocuksun
GülüŖün var, ana gülüşü

Çocuksun,
İsteğın var gerçek kaynağı
Esenlikler sana dalar.

Çocuksun,
Sevğın var, dünya sevgi
Öpücükler sana doğar!

Çocuksun
Oyunun var, öpülesi
Çocukluğın sana coşar!

Çocuksun,
Düşün var, sevilesi
İmgelerin sana yarar!

Çocuksun,
Yepyeni dünyanın var, yaşanası
Hayat seni arar!” (Tomurcuk, [8], 1990, s. 19)

Mısralarında çocukların saflığı ve güzelliğı ifade edilirken aynı zamanda çocuklara sevgi işlenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1994’e ait birinci sayısında Olmasaydı Çocuklar şiiri yer almaktadır. Şiir dört bentten oluşmaktadır. Birinci bent 6 mısradan, ikinci bent 5 mısradan, üçüncü ve dördüncü bentler dörder mısradan oluşmaktadır. Bu şiirde doğadaki bütün güzelliklerin sebebinin çocuklar olduğu anlatılmaktadır.

“Ağaçlar kurur,
Göçmen kuşlar
Hep güneylerde
Kalırdı
Olmasaydı
Çocuklar” (Tomurcuk, [1], 1994, s. 7).

mısraları şiirin birinci bendi oluşturan mısralardır ve buradan çocukların ağaçlara hayat kaynağı ve göçmen kuşlara kılavuz olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca gökyüzü kara olur, yağmur yağmaz, büyükler birbirlerini yok eder, dünyamız yok olurdu şeklinde çocukların olmaması durumunda yaşanacak kötülükler sıralanmaktadır. Bu şiirde çocuklar üzerinden sevgi teması işlenmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait altıncı sayısında yer alan Güneşin Uyuduğu Yer metninde sevgi teması işlenmektedir. Güneş sürekli doğup batmaktan yorulmuştur ve dinlenmek istemektedir ve gökyüzünde dinlenemeyeceğini anlayınca denize gidip sorar. Deniz bunu kabul etmez. Yağmur yüklü bir buluta gidip sorar. Bulut da bunu kabul etmez. Bunun üzerine güneş bir çocuk görür. Güneş çocuğa;

“Çok yorgunum ve uyumak istiyorum. Beni uyutacak yerin var mı? diye sorar. Çocuk sevinçle ellerini çırparak ah tabi ki var gelsene der ve kollarını iki yana açar ve böylece güneş çocukla beraber uyumaya başlar.

Güneş gerçekten de öylesine yorgundu ki çocuğun kalbinde hemen tatlı bir uykuya daldı. Çocuk ise papatya yapraklarına sormaya devam etti: “Seviyor, sevmiyor, seviyor, sevmiyor...” (Tomurcuk, [6], 1994, s. 4-5)

Buradan metnin son kısmında sevgi değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait altıncı sayısında yer alan Karabekli Kuzu öyküsünde kara benekli kuzuyla koçun karşılaşması ve bu karşılaşma esnasında annesinin verdiği tepki anlatılmaktadır. Annesinin verdiği tepki annelik duygularının, çocuk sevgisinin ön plana çıktığını göstermektedir.

“Koç, tısl tısl soluyordu Karabek'in yanına geldi. Kalın sesiyle:

- Gel bakalım küçük. Biraz da benimle vuruş, diye gürlledi. Koyun, öfkeli koçun, Karabek'i boynuzlarıyla parçalayacağını anlamıştı... Canını dişine takarak, ipi olanca gücüyle zorlamaya başladı. Bir süre sonra ip boynunu kesti. Yarasından kan sızıyordu... Ama aldırılmıyordu koyun. Hiç durmadan ipi çekiştirerek koparmaya çalışıyordu” (Tomurcuk, [6], 1994, s. 20-21).

Satırlarından çocuk sevgisi değerinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait üçüncü sayısında yer alan Başka Başka şiiri Yerli Şiir sayfasında bulunmaktadır. Şiirin genelinde sevgi değeri ön plana çıkmaktadır. Şiir dört bentten oluşmaktadır. Üçüncü bendi;

“Sevildin, sevilmedesin biraz daha
biraz daha nara, ayvaya benzersin

her gün başka başka” (Tomurcuk, [3], 1995, s. 4).

mısralarından oluşmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1996’ya ait dokuzuncu - onuncu sayılarında yer alan Sizin Sayfanız bölümünde Arkadaş Sevgisi metninde sevgi değeri ön plana çıkmaktadır. Burada Helin Bekir adlı bir öğrencinin Kalkandelen’in Kardeşlik Migeni ilkokulu öğrencisi olduğu, evine yakın olan İstigbal ilkokuluna gitmediği bunun sebebinin de öğretmenin ve diğer öğrenci arkadaşlarını çok sevmesi olduğu anlatılmaktadır. Metnin son kısmında;

“Tüm öğrencilerimiz de Helin gibi öğretmen ve sınıf arkadaşlarını sevmekte olduklarına inanmaktayız. Öğretmen ve arkadaş sevgisi herşeyden önemli kılan bir olgudur çocuklar” (Tomurcuk, [9-10], 1996, s. 32).

mısralarıyla bitmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1997’ye ait dördüncü sayısında Sizin Sayfanız bulunmaktadır. Burada Öğretmenim şiiri vardır. Öğretmenim şiiri iki dördlükten oluşmaktadır. Sevgi değeri işlenmektedir. Öğretmen sevgisi anlatılmaktadır.

“Benim güzel öğretmenim
Sizi ben çok severim
Öğretmenlerin en iyisi
İnanın benim öğretmenimdir” (Tomurcuk, [4], 1997, s. 31).

mısraları şiirin ilk dördlüğündendir.

Tomurcuk dergisinin 2000’e ait yedinci sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Çikolâta öyküsü vardır. Bu öyküde Dilek’in doğum günü kutlamaları anlatılmaktadır. Dilek ailesinde sevilen bir çocuktur. Misafirleri de çok sever. Misafirleri karşılamaktan da uğurlamaktan da çok hoşlanır. Ama yuvaya gitmeyi sevmez. Yuvaya gittiğinde öğle uykusuna yatırdıkları için Dilek uyumayı istemez. Bu sebeple yuvayı sevmez. Öğretmeni eğer uyumazsan seni sevmeyeceğim, demiştir. Bunun üzerine Dilek çok üzülür. Annesiyle konuşur. Annesi de öğretmeni dinlemesini söyler. Kadınlar günü için öğretmenine bir hediye gönderir. Dilek öğretmenler günü programında öğretmenine hediyesini verir, özür diler. Sonra yuvadaki çocukların hazırladığı programa katılırlar. Orada kendisine bir çikolata verilir. Çikolatayı saklamak ister. Ama birisi kendisinden habersiz alıp yer. Annesine gösterip daha sonra çikolatayı yiyecektir. Çünkü öğretmeniyle barıştığını müjdelemek istemektedir. Ama öğretmeni bu durumu öğrenince Dilek’i öper. Ona bir çikolata daha verir. Böylelikle öğretmen ve Dilek barışmış olurlar. Ailesi de bu durumu öğrenir.

Metnin sonunda öğretmen sevgisi değeri vardır:

“Dilek eskisinden de mutluydu. Öğretmeniyle barışmıştı. Öğretmeni gene severdi onu” (Tomurcuk, [7], 2000, s. 4-5).

mısralarından öğretmen sevgisi değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 2000’e ait sekizinci sayısında Mühiddin Nalbantoğlu’ndan Masallar sayfası vardır. Burada Oniki Kardeş masalı anlatılmaktadır. Bir kralın 12 tane oğlu vardır ve 13. çocuğu olacaktır. Çocuk kız olursa bütün erkekleri öldüreceğini, ülkenin sadece kızına kalacağını söylemiştir Kral. Kraliçe 12 tane çocuğunun ölmesine razı olmaz. Bir gece kardeşlerin hepsi saray dışına kaçarlar. Bir yüksek tepenin başında beklerler. Eğer çocuk kız olursa kırmızı, erkek olursa beyaz bayrak asacağını söyler. Erkek olursa saraya dönmelerini, kız olursa da kaçmalarını söyler annesi. Çocuklar ormana kaçarlar. Yüksek bir tepede beklerler. Kırmızı bayrağı görünce de orman içine yerleşirler. 12 sene geçtikten sonra kız kardeşleri prenses bu hikâyeyi öğrenir ve kardeşlerini aramak için ormana gider. İki kardeşiyle konuştuğundan sonra diğerleriyle konuşmak için de masanın altına gizlenmiştir. Çünkü kardeşleri ilk gördükleri kızını öldüreceklerini söylemişlerdir. Bu yemini bozduktan sonra da prenses kardeşleriyle tanışır. Bu sıralarda babası da ölmüştür. Bütün kardeşler, 13 kardeş saraya gelirler. Mutlu mesut yaşamaya devam ederler.

Burada karşımıza çıkan değer sevgi değeridir.

“İki kardeş çabuk anlaştilar. Birbirlerine sarılıp öpüştiler. Genç Prenses bir iskemleye oturdu. Kardeşi de karşısına oturdu.

- Sevgili kardeşim, dedi. Biz and içmiştik” (Tomurcuk, [8], 2000, s. 20-21).

Bu cümlelerde kardeş sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2001’e ait ikinci sayısında Yerli Öykü sayfası vardır. Burada Güzellik öyküsü anlatılmaktadır. Dilek güzellik ve güzel hakkında bir şeyler söylemektedir. Her şeyin güzel olduğunu düşünür. Etrafının, arkadaşların, parkların, çiçeklerin... Öğretmeninin güzelim, diye hitap etmesi çok hoşuna gider. Arkadaşı Melek güzeldir. Onun için yeni gelen arkadaşları Filiz’in de güzel olduğunu düşünür. Çünkü öğretmeni Filiz’e de güzelim, der. Her şeyi güzel olarak nitelendirir.

“- Öğretmenimiz bize hep güzelim der. Hadi Melek güzelim kalk da şunu şunu anlat der. Sorduklarını bilince, doğru cevap verince gene:

- Aferin güzelim. Otur bakalım der ve başka arkadaşlarımızı sormağa devam eder sonra hep öyle: afferin güzelim. Otur güzelim. Çok güzel çalışmışsın dersini güzelim...” (Tomurcuk, [2], 2001, s. 8-9)

mısralarında öğretmen sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2004'e ait yedinci sayısında Türkiye Şiiri sayfası bulunmaktadır. Burada Çocuk ve Ağaç şiiri vardır. Şiirde çocuk ve ağacın birbirlerine olan sevgileri anlatılmaktadır. Şiir;

“Çocuk, çok vedi ğacı...

Verirdi ona her kış,

Çiçekleri olaydı!

Yaprakları olaydı!

Ağaç çok sevdi çocuğu...

Öperdi altın saçlarından,

Dudakları olaydı!” (Tomurcuk, [7], 2004, s. 7)

mısralarıyla başlamaktadır. Burada sevgi değeri verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 2004'e ait sekizinci sayısında Güzel Anadilimiz Türkçe'mizi Sevelim sayfası bulunmaktadır. Burada 23 Nisan Bayramı metni vardır. Bu metinde Atatürk'ün çocukları çok sevdiği, 23 Nisan'ı da onlara hediye ettiği, dünyadaki bütün çocukların Türkiye'ye geldiği ve bayramlarını kutladıkları anlatılmaktadır. Metnin sonunda *Anlam* ve *Anlatım* başlığıyla ikişer soru sorulmuştur.

Karşımıza çıkan değer sevgi değeridir.

“Atatürk çocukları çok severdi. Onlara, geleceğin büyükleri gözüyle bakılmasını isterdi. Bu nedenle TBMM'nin açıldığı günü, çocuklara bayram olarak armağan etti” (Tomurcuk, [8], 2004, s. 16).

Sevgi değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 49; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 48 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $49 \times 100 : 34 = \%144,11$ iken Makedonya döneminde $48 \times 100 : 13 = \%369,23$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%225,12$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.35 Din sevgisi

Din “Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum” (TDK, 2011, s. 668) olarak tanımlanmıştır. Din toplumlar bir arada tutan temel değerlerdendir. Bireylere küçük yaştan itibaren din sevgisi değeri verilmelidir. Dinî yönü kuvvetli olan bireyler toplumun birliğine de önem verirler.

Din ile insanlardaki olumsuz özellikler törpülenmektedir. Nezaket, sevgi, saygı, uzlaşma gibi olumlu özellikler değer kazanmaktadır. Din sevgisi değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 17 adet tespit edilmiştir. Aşağıda din sevgisi değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait altıncı sayısında yer alan İlk Oruç metninde ramazan ayı gelenekleri anlatılmaktadır. Metinde göze çarpan ilk değer din sevgisi değeridir:

“Ama ramazanda deseler çok hoşuma giderdi. Çünkü ben Ramazan'ı çok seviyorum.

Bugün ilk defa oruç tuttum. Biraz zor oldu ama dişimi sıktım tuttum. Babam “Sen daha küçüksün, tutmasan da olur” demişti. Ben de *Tutarsam ne olur?* diye sordum. Sevap olurmuş. Hem de çok. babamın dediğine göre, Allah oruç tutan insanları severmiş.

mısralarında din sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır. Ayrıca:

Ramazan çıksın ben de gideceğim kursa... Belki hafız bile olurum. Mevlid günleri televizyonda okunan Kur'an'a bayılıyorum. Ne güzel! Keşke her gün okusalar.

cümleleri din sevgisinin ön plana çıktığı cümlelerdir. Metnin genelinde abdest almak, melek, sahur ve Allah kelimeleri tekrar etmektedir. Din değerinin ön plana çıktığı diğer mısralar Sevinç ablanın oruç tutmaya gerek yok ben zaten perhiz yapıyorum demesi üzerine:

Ne lüzum var olur mu? Oruç tutmayınca, Allah'ın istediğini yapmayınca, O'nu sevdiğimiz nereden belli olacak? Perhizi Allah için yapmıyoruz ki! Zayıflamak için yapıyor. Oh ya! Hem aç kalıyor akşama kadar, hem de şişmanlıyor hep... Oh olsun! Oruç tutmamak nasılmış bakalım!” (Tomurcuk, [6], 1995, s. 16-17)

mısralarından anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait birinci sayısında Türkiye Öyküsü sayfası vardır. Burada Gökten Sarkan İp öyküsü bulunmaktadır. Bu öykü din temalı bir öyküdür. Emre ve Rabia'nın dedesiyle konuşmaları anlatılmaktadır. Rabia altı yaşındadır. Bu sene okula başlayacaktır. Yaz tatilinde Kuran-ı Kerim okumayı öğrenmiştir. İlk okumayı öğrendiği şey Kuran-ı Kerim olduğu için de çok sevinmiştir. Okumayı öğrendiğine burada din sevgisi ön plana çıkmaktadır. Bu cümleler;

“Ona okumanın güzelliğinden bahsettikçe daha bir artıyor heyecanı. Hele bir de bu yaz gittiği Kur'an kursunda okumanın zevkini almışken!...

cümlelerinden anlamaktayız. Öykünün devamında dedeyle konuşmaya başlıyorlar. Dedenin;

Okumak, aydınlanmak ve aydınlatmak içindir. Hakikatin farkına varabilmektir. Herkesi aydınlığa çağırmaktır.

cümlelerinden okumanın dini bir okuma olduğunu anlamaktayız. Ayrıca çocuklar aydınlığı biraz daha anlamak için sorular sorarlar;

Nasıl bir aydınlık dedeciğim? diye meraktan sormadan edemiyorum. Sorum iki cümleyle cevap buluyor.

İlahi aydınlık!

İçimden defalarca tekrarlıyorum bu sözü. Bu sözü unutmamalıyım.

Sonra bir sûre okuyor dedem, arkasından da anlamını söylüyor: *Yaratan Rabbi'nin adıyla oku!* (Tomurcuk, [1], 1997, s. 12-13)

cümlelerinden de din sevgisinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait altıncı sayısında Türkiye Şiiri sayfası bulunmaktadır. Bu sayfada Çocuk Duâsı şiiri vardır. Şiir beş dörtlükten oluşmaktadır. Her dörtlüğün sonunda *Elhamdülillâh* sözü tekrar edilmektedir. Şiirde göze çarpan ilk değer din sevgisi değeridir.

“Bülbüller sazda,

Güller niyazda,

Derim nazamda:

Elhamdülillâh” (Tomurcuk, [6], 1997, s. 7).

İkinci dörtlüğü oluşturan satırlardır ve din sevgisi değerinin ön plana çıktığı satırlardır.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait dokuzuncu ve onuncu sayısında Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Müjde öyküsü anlatılmaktadır. Hikâyemizin kahramanı Özlem'dir. Babaannesini çok sever. Özlem sarı saçlı, mavi gözlü, sarışın bir çocuktur. Komşu ressam onun resmini yapıp birçok sergide sergilemiş. Ama satmamış. Tekrar Özlem'in ailesine vermiştir. Bir gün öğleden sonra Özlem çok üzülür. Çünkü babaannesi hastalanmıştır. Eve doktor gelir. Muayene eder ve babaannesinin felç olduğunu söyler. Ama tedaviyle iyileşeceğini anlatır. Daha sonra Özlem bahçedeki bir ağaca bülbüllerin geldiğini görür. Bu bülbülleri çok sever. Babaannesini de çok sever. Daha sonra kış gelir, yaz tekrar geldiğinde bülbüllerin tekrar ağaca gelmesi için annesiyle beraber oraya bir sepet yerleştirirler. Kuş yuvası yaparlar. Sonra bir gün uyanır Özlem. Kuş yuvasına bülbüllerin geldiğini görür. Bunu babaannesine müjdeler. Öykü de burada biter.

Metinde din sevgisi vardır. Babaannesi bülbüllerin ötüşünü dinlemektedir ve din sevgisinin olduğu cümleler;

“Babaannesi namazdan sonra çardaktaki mindere oturur, kendi eliyle ektiği çiçeklerin arasında çayını içer, bülbülleri büyük bir coşkuyla dinlerdi” (Tomurcuk, [9-10], 1997, s. 4-5).

cümlesinde verilmektedir. Babaannenin namaz kılması din sevgisi değerine örnek oluşturmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait yedinci sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Hoşgörü Düşkünü öyküsü vardır. Bu öyküde yılbaşı kutlamalarının Ramazan'ın birinci günü yılbaşına denk gelmiştir. O gün Ramazan'dan sonra yılbaşı şenlikleri yapılmıştır. Sonrasında Dilek ve Didem okuldan gelmişlerdir. Oruç tutmaktadırlar. Günler kısa olduğu için oruç tutmakta yorulmadıklarını, zorlanmadıklarını söylemektedirler. İftar sofrasından sonra annesi masayı toplar. Dilek ve Didem annesinin nereye gideceğini sorar. Aynur ablanın mevlidine gideceğini söyler annesi. Ama o gece Kadir Gecesi'dir. Televizyondan okunan mevlidi hep beraber dinlemeyi istemektedir kızlar. Aynur ablanın kızı Mimoza mevlit okumalarında, dine karşı soğuk davranışlarıyla hatırlanmaktadır. Mevlit okutmayı alay konusu olarak görmektedir. Ama annesi Didem ve Dilek'in bu konuşmasına karşı onları susturmaya çalışır. Çocukların abisi Ertuğrul da bu konuşmaya karışır. Kızların haklı olduğunu söyler. Anneleri hoşgörülü olmanın daha önemli bir erdem olduğunu söyler. Çocukları bu tarz konuşmalarından men eder. Ayrıca Mimoza'nın kardeşi Deniz de Ertuğrul'un sünnet düğününde Ertuğrul'u sünnet olmaktan vazgeçirmeye çalışmıştır. Sünnet olduğu için de Ertuğrul'la dalga geçmiştir. Annesi her şeye rağmen Aynur ablanın mevlidine gitmeyi düşünür. Dini inançlara karşı insanların yargılarının kendine ait olduğunu ve bu şekilde konuşmamaları gerektiğini söylemiştir. Diğer çocukların da bu konuşmalarından tövbe ettiklerini düşünmektedirler. Bu şekilde annesi mevlide gitmiştir.

Metnin genelinde din sevgisi değeri hakimdir. Çocukların Ramazan ayı geldiğinde sevinmeleri, sevinçle oruç tutmaları, dini vecibelerini yerine getirmeleri, mevlit okutmaları, Kadir Gecesi'ne önem vermeleri, sünnet olmaları dini değerler olarak karşımıza çıkmaktadır;

“Hepsi iftar sofrasına oturmuştu. Dilek ile Didem de güzel gözlerini televizyon ekranlarına dikmişlerdi. İftarı belirten kandiller yanmıştı. Hepsi oruçlarını bir anda açmağa başlamışlardı. Dilek ile Didem de besmeyleyle oruçlarını açtılar.

- Çok mu acıktınız güzel kızlarım benim? diye sordu anneleri.

- Yoook, hayır pek acıkmadık...! Zaten günler çok kısa... Çok ama çok çabuk geçti. Diyerek, Dilek ile Didem bir ağızdan yanıtladılar” (Tomurcuk, [7], 1999, s. 4-5).

mısralarından din sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait ikinci sayısında Benim Dinim sayfası vardır. Burada Adı Güzel Kendi Güzel Muhammed-1 metni bulunmaktadır. Bu metinde Berat Kandili kutlamaları yapılmaktadır.

“Evdeki sessizliğin sebebini merak etmişim doğrusu. Aman Allah'ım bu ne güzellik böyle... dedeleri imam olmuş torunları erkekler önde kızlar arkada akşam namazı

kılıyorlar. Sessizce abdestimi tazeledim, ben de namaza durdum. Ben namazımı bitirdiğimde torunları babamın etrafını sarmışlar o da onlara bir hikâye anlatmaya başlamıştı. Kandiliniz mübarek olsun deyip ben de yanlarına oturdum” (Tomurcuk, [2], 2003, s. 20-21).

mısralarında din sevgisi değeri ön plandadır.

Tomurcuk dergisinin 2003’e ait dördüncü sayısında Benim Dinim sayfası vardır. Burada Yalnız Değiliz metni vardır. Bu metinde meleklerden bahsedilmektedir. Meleklerin ne olduğu, ne iş yaptıkları, dört büyük melek, hafaza melekleri, Kirâmen Kâtibin melekleri ve Münker-Nekir melekleri anlatılmaktadır. Ayrıca insanların melekleri göremediği şekilde yaratıldıklarından bahsedilmektedir. Meleklerin hepsinin temiz ve iyi varlıklar olduğu, insanların da iyi olduklarında melek gibi denildiğinden bahsedilmektedir. Metnin sonunda Orhan Seyfi Orhon’a ait La İlahe İllallah şiiri verilmiştir. Metnin başında kime ait olduğu yazmayan bir şiir verilmiştir.

Burada din sevgisi değeri ön plandadır.

“Rabbimiz bizim için,
Yarattı melekleri
Seyrettirdi onlara,
Evrendeki işleri.

mısraları şiirin ilk dörtlüğüdür. Ayrıca metnin sonundaki şiirde de din sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

İkilikte yok, birlik var,
Yalnız bundan dirlik var,
Yalnız bundadır felah,
La ilahe illallah” (Tomurcuk, [4], 2003, s. 20-21)

mısraları şiirin ilk dörtlüğüdür.

Din svgesi değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 1; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 16 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $1 \times 100 : 34 = \%2,94$ iken Makedonya döneminde $16 \times 100 : 13 = \%123,07$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%120,13$ ’lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.36 Edebiyat sevgisi

Edebiyatın sözlük anlamı “olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı” (TDK, 2011, s. 754)dır. Edebiyat hayatımızın her alanına nüfuz etmiştir. Şiir, öykü, roman birçok tür hayatımızın her alanındadır. Kültürümüzde kitabın özel bir yeri vardır. Kutsal Kitap’ın hatırına kitaplara özel bir itina gösterilmiş, nesilden nesile aktarılan bir değer olarak görülmüştür. Saygıdan kitabın kendisi yere konulmamıştır. Osmanlı döneminde kitaba gösterilen hürmet hat, tezhip, ebru, ciltçilik gibi kitap sanatlarının kaynağı olmuştur (Andı, 2011, s. 35-36). Edebiyat sevgisi değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 51 adet tespit edilmiştir. Aşağıda edebiyat sevgisi değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1996’ya ait dördüncü sayısında Yazarlarımız Tomurcuk Hakkında Konuşuyor sayfası vardır. Burada Tomurcuk Çocukların Edebiyat Penceresi metni bulunmaktadır. Burada edebiyat sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

“Sevgili çocuklar,

Tefeyüz ilkokulu öğrencisiyken sınıfımızda bir Edebiyat kolu kuruldu. Edebiyat hocamızın yardımlarıyla ilk şiir ve düzyazıları karalamağa başladık. İşte daha o dönemlerde içimizde olgunlaşmağa başlayan ilk duygularımızı kağıda döktük. Edebiyat kolunun kurulmasından sonra okul düzeyinde düzenlenen ilk şiir saatinde, ilk şiir ve düzyazılarımızı okuduğumuz zaman ise bizden daha mutlu ve gururlu yoktu” (Tomurcuk, [4], 1996, s. 24)

mısralarından edebiyat sevgisi değerinin ön plana çıktığını anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 2000’e ait beşinci sayısında Yerli Şiir sayfası bulunmaktadır. Burada Tomurcuk şiiri vardır. Şiir üç dörtlükten oluşur. Tomurcuk dergisinin içeriğinden bahseder. Resimlerin olduğundan bahseder. Küçük bir tomurcuk olmasına rağmen içeriği çok geniştir. Burada verilmek istenen değer edebiyat sevgisi değeridir;

“Elimdeki *Tomurcuk*

Küçücük mü küçücük

Süslü güzel bir dergi

Öykü, şiir dop dolu” (Tomurcuk, [5], 2000, s. 6)

mısraları şiirin üçüncü dörtlüğündendir.

Tomurcuk dergisinin 2000’e ait altıncı sayısında Mühiddin Nalbantoğlu’ndan Masallar sayfası bulunmaktadır. Burada Su Kızı ve Kızamık masalı anlatılmaktadır. Sular altında

yaşayan balıkların hayatında hastalık teması işlenmektedir. Su kızları ülkesinde yaşanmaktadır bu öykü. Su kızının adı Mefküre'dir. Bu kız her hâliyle çok güzeldir. Makyaj yapmasa ya da renkli renkli kurdeleyi bağlamasa bile çok güzel görünmektedir. Mefküre bir gün üzgün üzgün dolaşmaktadır. Kim selam verse onları duymaz. Dayısının kızıyla görüşür. Dayısının kızı ne oldu, diye sorar. Benim küçük Ayla'ya bir şeyler oldu, diye anlatmaya başlar. Ayla'nın yüzü nokta nokta kırmızı olmaya başlamıştır. Karagöz balıkları gibi su kızı Mefküre ağlamıştır. Şimdiye kadar dayısının kızı da böyle bir durumla karşılaşmamıştır. Dayısına yani babasına sormaya karar verirler. Baba balık bu işi doktorların anlayacağını söyler. Bunun üzerine bir veteriner çağırılır. Bu veteriner geldiğinde su kızının Ayla'sına bakar. Bu veteriner aynı zamanda şair doktorlardandır. Hastayı muayene eder. Kızamık, der. Korkulacak bir şey yok, der. Döküntülerin yüzündeki kırmızılıkların birazdan kaybolacağını, söyler. Doktor su yüzüne çıktığı zaman da Ayla'nın yüzündeki küçük kızartıların su yüzüne çıktığını görür. Böylece Ayla'nın iyileşmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Burada karşımıza çıkan değer edebiyat değeridir.

“- Evet kentlerde otururlar. Otururlar ama aralarında mehtabı, denizi seven şairler de vardır.

Bunlardan birini tanırım, hep bu sahillere gelir.

diye doktoru tarif eder. Babanın cümleleri ayrıca dayı geldiği zaman doktoru Mefküre ve kuzenine;

- Şair doktorumuz, diye tanıttı” (Tomurcuk, [6], 2000, s. 20-21).

Buralarda edebiyat sevgisi değeri vardır.

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait altıncı sayısında Sizin Sayfanız vardır. Burada Struga şiiri bulunmaktadır. Şiir iki dördlükten oluşur. Struga adlı bir şehir anlatılmaktadır. Bu şehrin bulunduğu yer, içindeki göl, hangi şehre yakın olduğundan bahsedilmektedir. Karşımıza çıkan değer edebiyat sevgisi değeridir. Şiirin son dördlüğündeki;

“Struga şiir akşamları

Güzelliğine güzellik katıyor” (Tomurcuk, [6], 2003, s. 31).

mısralarında edebiyat sevgisi değeri ön plandadır.

Edebiyat sevgisi değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde değer tespit edilemezken 13 sayılı Makedonya döneminde ise 51 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde 0x100:34=%0 iken Makedonya döneminde

51x100:13=%392,30 oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine %392,30'luk bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.37 Hayvan sevgisi

Dünyanın tek sahibi olduğunu düşünen insanlar, aslında doğayı hayvanlar ve bitkilerle paylaşır. Bir ailede evcil hayvan yoksa ailenin çocuklarına hayvan sevgisini öğretme konusunda daha özenli olması gerekmektedir. Küçük çocuklara hayvan sevgisi öğretilirken dikkatli olunmalıdır. Çocuğun ve hayvanın zarar görmemesine dikkat edilmelidir. Tomurcuk dergisinde hayvan sevgisi önemli bir yer kapsamaktadır. Hayvan sevgisi değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 258 adet tespit edilmiştir. Aşağıda hayvan sevgisi değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1958'e ait altıncı sayısında anonim bir hikâyesinden alıntı olan Yazar ile Kedi metninde insan ile kedi arasında geçen diyalog üzerinden hayvanların çektiği sıkıntıları aktarmaktadır. Kedi, yazara çektiği sıkıntıları anlatmaya başlar. Kuyruklarının öneminden, diğer hayvanların kuyruklarından farklı olmasından, çocukların kuyruklarını çekmesinden bahseder. Küçük bir kızın kuyruğunu çekmesinden dolayı duyduğu acıyı anlatır. Son olarak;

“-Arkadaş yazar, dedi, bütün bunları Tomurcuk'da yazınız, yazınız okurlarınız artık kuyruklarımızdan çekmesinler, yok eğer bu huylarından vazgeçmezlerse, bilsinler ki onlarla artık oynamıyacağız” (Tomurcuk, [6], 1958, s. 12-13)

cümlelerini söyler. Yazar da dergiye bu öyküyü yazar. Burada çocuklara hayvanların da yaşam hakları olduğunu onların da rahatsız edilmemesi gerektiği anlatılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1959'a ikinci sayısında Kedi Figaro'nun Serüveni adlı öyküde Mişkoların kedisi Figaro'dan bahsedilmektedir. Figaro;

“Şişmandır da üstelik, fakat çok afacandır, rüzgâr gibi koşar.

Figaro evde rahat durmaz;

Mişkonunun büyük annesinin eteklerine asılır, Mişkonun babasının ağızlığını alıp karyolan altına sürükler, ... Mişkonun annesinin şemsiyesinde kocaman bir delik açtı.

Bütün bunlara rağmen Mişko'nun kendisi sevmesini ister. Figaro bir sinek gördüğünde etrafındaki her şeyi unuttur ve onu yakalamak ister. Figaro'yu sokaktaki çocuklar da tanır. Figaro'nun ne yaptığını herkes bilir. Bir gün;

Pencereden odaya bir arı girdi, vızıldıyordu, etrafındakileri kavgaya çekiyordu. Figaro buna kaygısız kalmaz ve hemen onu kovalamaya başlar. Dolap, pencere, yatağın altı derken arı Figaro'yu patisinden sokar. Figaro karyolanın altına girer, arı da yerde hareketsiz kalır. Figaro bütün gün yatağın altında kalır ve gece inlemeye başlar. Ev halkı bundan rahatsız olur. Figaro iyice hasta olur. Bunun üzerine;

Mişkonun büyük annesi onu kucağına aldı, ona yaş bezler koydu, ateşini aldı. Herkes Figaro'yu eski hâline getirmek için uğraşır ama Figaro kederli ve üzgündür. Sütten ağzıyananın yoğurdu üfleyerek yediği gibi;

...işte bizim Figaro şimdi, sineklerden de kaçıyordu artık” (Tomurcuk, [2], 1959, s. 5-7)

Öyküde Figaro'nun üzerinden çocukların yaramazlık yapmamaları, dikkatli olmaları gerektiği anlatılmıştır. Evde kedi beslemek, kediyle oynamak, hastalandığında tedavi ettirmek ve onunla ilgilenmek gibi eylemlerle çocuklara hayvan sevgisi değeri verilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1960'a ait sekizinci sayısında Ninenin Kanaryası metni geçmektedir. Metnin giriş kısmında kedilerin saldırısına uğrayan bir kanarya tarif edilmektedir.

“Nine kanaryanın kırık kanatçığını kısalttı, kediden parçalanmış ayacığını ise iyice bağladı.

Nine kuşu tedavi ettikten sonra onu konuşturmak ister.

Kanaryaya kaşacak getir.

cümlesini söylemesini ister. Kanarya söylemek istermiş gibi görünür ama konuşmaz. Nine kanaryaya;

-Ben seni tanıyorum. Sen herşey yapabilirsin, yalnız mağrurluğundan konuşmuyorsun.

diye söylenir. Bir zaman sonra nine yanından geçerken kanarya nineye;

Z-a-ğ-o-l” (Tomurcuk, [8], 1960, s. 4)

yani *sağ ol* gibi bir kelime söyler. Bu hikâye ile ninenin hayvan sevgisini görmekteyiz. Nine yaralı bir kuşu tedavi eder, ona bakar. Bu metni okuyan çocuklar nineyi örnek alırlar. Kendileri de yardıma muhtaç bir hayvan gördüklerinde yardım ederler. Hayvanlara karşı daha duyarlı olurlar.

Tomurcuk dergisinin 1961'e ait sekizinci sayısındaki Bülbul metninde Yovçe ve onun bülbulü anlatılmaktadır. Yovçe'nin bülbulü kafestedir. Etrafında bir de başka bülbul vardır. Yovçe'nin bülbulü ötmemektedir. O da öten bülbulün peşinden koşar ama bulamaz. Eve döner;

“-Bülbulcük, bülbulcük, acıklı acıklı çağırınca, Yovçe, bülbul daha o kadar kendine çekildi.

Bülbulü hâlâ ötmemektedir. Bunu ağabeyine sorar. Ağabeyi;

-Kafeste bulundurduğun için!

der. Bülbulün ötmesi için bülbulü özgür bırakırlar;

Aman ne güzel uçtu bülbul. Daldan dala, ağaçtan ağaca. Kanatlarını bir açıyor, bir kapıyordu. Neden sonra çok güzel bir türkü ortalığı doldurdu. İçten söylenen bir türküydü bu. O vakte kadar böylesine güzel bir türkü söylenmemişti, ileride de söylenemiycek” (Tomurcuk, [8], 1961, s. 5-6).

Bülbul sonunda ötmüştür. Özgürlük türküsü söylemektedir. Yovçe'nin bülbulü doğaya bırakması ona karşı sevgisi nedeniyledir. Yovçe'nin bu davranışını okuyan çocuklar etraftaki bütün kuşlara karşı daha duyarlı olacaklardır.

Tomurcuk dergisinin 1964'ye ait beşinci sayısındaki Orhanın Hürriyet Anlayışı metninde kuşları çok seven Orhan'ın öyküsü anlatılmaktadır. Orhan o sabah çok mutludur;

“Neden? Bu sabah Orhan'ın doğum günü. Ondandır.

Orhan doğum gününde bir kuş istemektedir. Annesi;

- Kuşlar hürriyetsiz yaşayamaz,...

der ve Orhan'ın sorusu üzerine de hürriyetin ne demek olduğunu anlatır. Orhan kendince bir şeyler anlar ve anladıklarını arkadaşlarına da anlatır. Ama bunun için bir örnek veremez.

Tam bu sırada, işten dönene babası, Orhana kafes içinde altın sarı bir bülbul getirdi.

Orhan, babasına teşekkür eder ve bülbulü bahçeye çıkarır. Kafesin kapısını açar ve kuşu salar. Bütün arkadaşları şaşırır;

Şaşırmayınız, dedi Orhan, hürriyet dediğimiz budur, işte” (Tomurcuk, [5], 1962, s. 10).

der. O günden sonra Orhan özgürlüğü çok sever. Bu metinde Orhan'ın kuşların özgür yaşamaları gerektiğini anlaması ve bu saygı duyması küçük yaştaki okuyucular için önemli bir örnek teşkil etmektedir. Okuyucular kuşun özgür olması gerektiğini anladığında etrafındaki hayvanlara karşı da daha duyarlı olacaklardır. Böylelikle hayvan sevgisi değerli okuyuculara verilmiş olacaktır.

Tomurcuk dergisinin 1964'e ait sekizinci sayısında yayınlanan Vidoe Podgoreç'in yazdığı Tembel Tekirin Öyküsü adlı öyküde mahallenin fırıncıda yaşayan Tekir adlı kedisinin, fırıncı tarafından sokağa atılmasından sonra mahallenin çocuklarının Tekir'e sahip çıkması anlatılmıştır.

“Kedi, sokakta sahipsiz kaldı. İyi ama çocuklar Tekir'in yanına koştular, onu yanlarına aldılar.

Şimdi Tekir, her gün, evde taşınıyordu. Ama fırıncının duvarında, çocuklar da hikâyeyi bitiriyorlardı:

Tekir Adriyatik denizine kadar en iyi kedidir.” (Tomurcuk, [8], 1964, s. 4-5)

Bu satırlarda yazar, şartlar ne olursa olsun hayvanlara sahip çıkılmasının altını çizmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1965 yılı yedinci sayısında yayınlanan Enver Tuzcu'nun yazdığı Kuzum adlı şiirde şair;

“Kuzumun kulakaları

Gözü ve ayakları

Siyah ve sevimlidir

Küçükük dudakaları” (Tomurcuk, [7], 1965, s. 3).

mısralarında kuzusunun sıçrayan, koşan her halini sever. Onun ele avuca sığmayan bu durumu şairi daha da neşelendirir. Bu eserde hayvan sevgisine ne kadar bağımlı olduğunu şair dile getirirken, hayvanlara karşı olan sevgi yansıtılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1968'e ait sekizinci sayısında yayınlanan Lav Tolstoy'un yazdığı Serçe ile Kırlangıçlar adlı öyküde yazar kırlangıçların yuvalarını yaparken birlikte gösterdikleri çabayı ve bundan duydukları sevinci ifade etmiştir.

“İlken serçenin boynu gözükiyordu. sonra yalnız başı, daha sonra gagacığı dışarda kaldı. En sonunda da büsbütün sıvadılar. Sonra uçtular ve cıvıdıya cıvıdıya evin etrafında dolaşmaya başladılar” (Tomurcuk, [8], 1968, s. 7)

Bu gözlem ile mutlu olmak için küçük şeylerin yeterli olabileceğini işaret etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1974 yılı, beşinci sayısında yayınlanan Cevahir Selim'e ait Dileğin Rüyası adlı şiirde geçen şu mısralarda:

“Dilek rüyasında

Pastalar gördü,

Onları aldı,

Bebeğe, tavşana, kediye verdi” (Tomurcuk, [5], 1974, s. 16).

Şiirin kahramanı Dilek rüyasında pasta görür ve bu pastaları tavşana, kediye yedirir. Bu mısralarda çocuğun hayal dünyasında hayvan sevgisi anlatılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1987 yılı yedinci sayısında yayınlanan Ancelka Martiç'in, çeviren F. A., yazdığı Sarı Kanarya adlı hikâyede, Pero ve arkadaşı Tame ormanda gezerken Tome elindeki tüfekte bir kuş vurur. Arkadaşının tüm itirazlarına rağmen bunu yapmasına çok kızan Pero, onunla bir daha arkadaşlık yapmamasını söyler. Bu duruma ilk önce şaşırın Tome daha sonra arkadaşından özür diler ve bir daha hiçbir canlıya zarar vermeyeceğini söyleyerek tüfeği parçalar. Tome'nin özür dilediği kısım aşağıdaki gibidir:

“-Beni afet, Pero. Bundan böyle de arkadaşım kalırsan, söz veriyorum, artık kuşlara varmam,

İki çocuk kucaklanıp, kente döndüler. Yol kenarında ise kırdıkları tüfek kaldı, artık kimse onu kullanamaz, kuşları da öldüremezdir” (Tomurcuk, [7], 1987, 4).

Tomurcuk dergisinin 1989 yılı altıncı sayısında yayınlanan D. Maminu-Sibiriyaku'nun yazdığı Kara Kulak adlı hikâyede, Yaşlı Yeryom köpeğiyle karda gezerken köpek yaralı bir tavşan görür. Dede tavşana acıyarak onu eve götürür, tedavisini yapar, bahar gelince de tekrar doğaya salar.

“Tavşan beyazdı. Sadece kulaklarının uçları karaydı. Kasyuşa tavşana kara kulak adını verdi. Kara kulak iler Yeryom arkadaş oldular. Beraberce oynadılar. Tavşan böylece bütün kışı evde geçirdi. Bahar gelince ormana koştu, bir daha dönmedi” (Tomurcuk, [6], 1989, s. 18)

Tomurcuk dergisinin 1990 yılı dokuzuncu ve onuncu sayısında yayınlanan Şükrü Ramo'ya ait Kırılğaç adlı şiirde şair;

“Gel kırılğaç kur yuvanı
Saçağımın altında
Oyna eğlen türkü söyle
Penceremin başında

Kon kırılğaç kok baharı
Ağacımın dalında
Konuş anlat sevgi sağla
Toprağımın taşında

Uç kırılğaç sil boşluğu
Kanağımın üstünde
Çalış ara yemek topla
Yavrulara yuvanda

Dur kırılğaç aç gözünü

Rüzgarların altında

Uğraş savaş saygı bağla

Günümüze baharda” (Tomurcuk, [9-10], 1990, s. 21).

Mısralarında kırlangıcın sevimliliğini anlatarak hayvan sevgisini işlemiştir.

Tomurcuk dergisinin 1994’e ait birinci sayısında Gülten Dayıoğlu’nun yazdığı Sarı Kız öyküsü bulunmaktadır. Sarı Kız’da öykünün kahramanı Fatoş Hanım hayvanları çok seven bir insandır. Evlidir fakat çocukları olmamaktadır.

“Yüreklerindeki sevgiyi güzel çocuklarımız dedikleri muhabbet kuşlarıyla paylaşıyorlar.

mısralarından kuşları sevdiğini anlamaktayız. Ayrıca;

... günün birinde, yaşamlarına bir başka güzel daha...

bir kedi yavrusu bu eklendi şeklinde yeni bir kedi aldıklarını okuyoruz. İki hayvan beslemelerinden kuşları ve kedileri seven insanlar olduğunu anlıyoruz.

Sarı kız artık evin bireyi gibi oluyor. Adı dillerden düşmüyor bu güzel beraberlik, tam sekiz yıl sürüyor.

Fatma Hanım sarı kıza sekiz yıl annelik yapmıştır.

Fatma Hanım, sarı kızı eve almadan önce minik kediyi alıp yakın komşularının kapılarını çalıyor, ama, yavruya sahip çıkan olmuyor.

Yani kedinin annesini ya da varsa başka ailesini aramaktadır. Fatma Hanım sarı kızı kendi evine alıyor ve eşi, Fatma Hanım ve Sarı Kız birlikte yaşamaya başlıyorlar.

Sarı Kız çok geçmeden, konu komşunun da gözdesi oluyor. Özellikle komşu çocukları, onunla oyun oynamaya can atıyorlar.

Komşuları da Fatma Hanım’ın kedisi sarı kızı çok seviyorlar. Fatma Hanım Sarı Kız’a çeşitli komutlar öğretmektedir. *Güzel ol, hasta ol, mama* demek gibi... Buradan da sarı kızın zeki bir kedi olduğunu anlamaktayız. Ayrıca Fatma Hanım öğretmen olarak çalışmaktadır ve bir gün işe geç kaldığında Sarı Kız kendisini uyandırmıştır.

Fatma Hanım, saate bakıp da okula geç kalmak üzere olduğunu anlayınca, ok gibi yataktan fırlıyor. Sarı Kız onu, miyavlayarak, pencere önüne çağırıyor. Dışardan geçen öğrencileri görünce, sevgilisi, kedisinin, kendisini bilerek uyandırdığını anlıyor.

Ayrıca metinde Fatma Hanım Sarı Kız’ı büyüdükten sonra sokağa alıştırıyor ve sokağa alıştırdığında da araçlara karşı dikkatli olmayı kedisine öğretirken de aynı zamanda çocuklara da trafik bilgisi veriyor.

Yaşı büyüyünce, Fatma Hanım onu sokağa da alıştırıyor. Trafik kurallarını öğretiyor. İnanılacak gibi değil ama, Sarı Kız, karşı kaldırıma geçerken, bir süre,

yalun sağına soluna, bakıyor. Sonra ok gibi ileriye atılıyor” (Tomurcuk, [1], 1994, s. 8-9).

Tomurcuk dergisinin 1994’e ait beşinci sayısında yer alan Denize Bırakılan Balıklar metninde Neslihan babasının kendisini Gülhane parkına götüreceğini öğrenmesi üzerine çok sevinmiştir. Çünkü Gülhane parkında hayvanat bahçesi bulunmaktadır ve Neslihan hayvanları çok sevmektedir. Metnin sonunda yer alan

“Neslihan babasının heyecan dolu bakışları arasında aceleyle poşetin düğümünü çözdü. Sonra da yavaşça poşetteki balıkları denize boşaltıverdi. Balıkların denizin derinliklerine doğru kaçtıklarını seyrederken gözlerinin içi gülüyordu” (Tomurcuk, [5], 1994, s. 30-31).

Metinde iki yerde Neslihan’ın hayvan sevgisi ön plana çıkarılmaktadır. Metinde çocuklara hayvan sevgisi değeri verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1994’e ait altıncı sayısında yer alan Karabenekli Kuzu metninde hayvan sevgisi ön plandadır. Metnin girişinde;

“Emine ninenin koyunu o yıl ilk kez yavrulamıştı. Kara benekli minik kuzu pek yaramazdı. Doğduğu sırada havalar serindi. Nine onu haftalarca odasında sobanın arkasında besledi. Kendisi kimsesiz bir kadındı. Kara beneği çok seviyor onunla dertleşiyordu” (Tomurcuk, [6], 1994, s. 20-21).

satırlardan hayvan sevgisinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 1994’e ait sekizinci sayısında yer alan Başkanın Kuzusu metninde Sevim öğretmen ve öğrencilerinin karne günü anlatılmaktadır. Ömer karnesini aldıktan sonra eve döner.

“Birden aklına hasta kuzusu geldi. Kuzunun annesi öldüğu için evde ona bir aydır Ömer bakıyordu. Bu sabah okula erken geldiği için kuzusuna sütünü verememişti. Oysa her sabah sobanın yanında ona biberonla sütünü içirir, tüylerini tarar okula öyle gelirdi” (Tomurcuk, [8], 1994, s. 12-13).

Metnin bu kısmından Ömer’in kuzuya karşı olan sevgisiyle çocuklara hayvan sevgisi değeri verilmek istenmiştir. Metnin bu kısmından da Sarı Kız’ın zeki olduğunu tekrar anlamaktayız. Ayrıca okuyuculara trafik kuralları da öğretilmektedir. Metnin geneline hayvan sevgisi değeri hâkimdir.

Tomurcuk dergisinin 1995’e ait birinci sayısında yer alan Murat’ın Köpeği metninde hayvan sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

“Muratın Karabaş adında bir köpeği vardı. Murat Karabaşı çok severdi. Karabaş da Murat’ı sevdiğini her hareketiyle belli ederdi. Onun yanından ayrılmazdı.

mırsaları metnin giriş bölümündendir ve Murat suya düştüğu zaman Karabaş Murat’ı kurtarmaktadır.

Birden ayağı kayıp göle düştü. Murat, yüzmesini bilmiyordu. Az kalsın boğulacaktı. Yetişin! Ölüyorum!... Kurtarın!... diye bağıyordu. Murat'ın arkadaşları biraz uzaktaydı. Sesini duyan Karabaş hemen suya atladı. Murat'ı ceketinden yakaladı. Yüze yüze kıyıya getirdi. Arkadaşları da yetişip Murat'ı sudan çıkardılar” (Tomurcuk, [1], 1995, s. 27)

Metnin bu kısmından hayvan sevgisi değerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Ayrıca metnin sonunda metinle ilgili dört tane soru bulunmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait altıncı sayısında kuş dili metni bulunmaktadır. Bu metinde Adile kız, Aynur ve Özlem'in arkadaşlıkları anlatılmaktadır. Bir gün Adile kız babasının şiirlerini okuyarak kuş dilini öğrendiğini söylemektedir. Balkonda arkadaşlarıyla otururken serçeler ötüşürken neler söylediğini arkadaşlarını söyler. Arkadaşları ona hak verirler ve oyunlarını oynamaya devam ederler.

Burada karşımıza çıkan değer hayvan sevgisi değeridir. Bu hayvan sevgisi değerini;

“- Kuş dilinden anlarım.Konuşuyor serçe, anlamıyor musunuz?

Sen biliyorsan serçenin dediğini anlat bakalım, dedi Özlem,

İlkyaz geliyor. İlkyaz geliyor, diyor, dedi Adile Kız” (Tomurcuk, [6], 1996, s. 27).

cümlelerinden anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait altıncı sayısında Dünya Öyküsü sayfası vardır. Burada Kavanozda Neler Oluyor? öyküsü bulunmaktadır. Burada Meral'in maceraları anlatılmaktadır. Meral hayvanları seven bir çocuktur. Meral'in bir akvaryumu vardır. Akvaryumunda balıklar vardır. Onları beslemeye özen gösterir. Hayvan sevgisi değerinin ön plana çıktığı satırlar;

“Bebeğini oracığa bırakarak fırladı. Kutudan bir fiske yem olarak sırça kavanozun içine sepeledi. Balıklar da bunu bekliyormuş, çampul çampul koşuştular. ama o koca balık yok mu, sağa sola saldıracak ötekilerini kovdu. Yalnız başına obur obur yemeye başladı.

cümlelerinden hayvan sevgisi değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz. Ayrıca Meral balıklarını arkadaşlarıyla eşleştirmektedir. Tombul olan balığını Selman gibi kıskanç olarak nitelendirmektedir. Karaman adlı balığını *Angel*'e benzetmektedir. Adı Uslu olan balığını da *Veneta* adlı arkadaşına benzetmektedir. Ayrıca Meral, balığının biri öldüğünde çok üzülür. Burada da hayvan sevgisi değeri ön plana çıkmıştır;

Meral evde ölüm nedenini herkese sordu. Aldığı yanıtlar hep başka başkaydı. Çok üzüldü Meral, gözlerinden şıpır şıpır yaş aktı. Babaannesi zor yatıştırdı:

- Merak etme yavrum, dedi. Ben sana yenisini alırım” (Tomurcuk, [6], 1997, s. 4-5).

diyerek yeni bir balık alır babaannesini. Meral en son gelen balığa Zıdır ismini verir ve *Onur* adlı arkadaşına benzetir.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait sekizinci sayısında Leylekler şiiri bulunmaktadır. Şiirin genelinde leyleklerin ilkbaharda gelip sonbaharda gittikleri, göç ettiklerinden bahsedilmektedir ve güzellikleri övülmektedir. Şiirin birinci dördlüğü;

“İlkyaz gelir yel ısınır
Bize gelir leylekler,
İlkyaz çatar su ısınır
Bize döner leylekler” (Tomurcuk, [8], 1997, s. 6).

mısralarından oluşmaktadır. Şiirin genelinde hayvan sevgisi değeri verilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait dokuzuncu ve onuncu sayısında Yerli Öykü sayfası bulunmaktadır. Burada Bayram öyküsü anlatılmaktadır. Dilek ve Didem bitişik komşulardır. İkisi çok iyi arkadaşır. Birlikte bayramdan önce arife gününde eğlenmeleri ve bayram günlerinin nasıl geçtiği anlatılmaktadır. Bisikletleriyle beraber parka giderler. Parktaki küçük göletin üstünde bir ördek görürler. Bu sırada Ayla ve Aylin de onlara katılır. Aylin en küçükleridir içlerinde ve göletin içindeki bir tane ördeğin burnundaki gül çelengini çok kıskanır. Kendisinin de öyle olmasını ister. Ayrıca Aylin arife gününden bayramlık elbiselerini giymiştir. Çok heyecanlıdır bayram için. Bayram Kurban bayramıdır. Dilek ve Didem'in aileleri, babası, amcası ve ağabeyleri bayram namazına gitmektedirler. Onlar döndükleri zaman kahvaltı ederler. Kahvaltıdan sonra da bayramlaşırlar. Kurbanlarını keserler, bu şekilde Kurban bayramının ilk günü geçmiş olur. Çocuklar bu Kurban bayramına çok sevinirler.

Karşımıza çıkan değer çocukların parkta seyrettikleri ördeği çok sevmeleridir, hayvan sevgisi değeridir.

“Ördeklerin su yüzeyinde ki süzülüşünü seyre daldılar.
cümlesiyle hayvan sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

Park gölcüğünün içinde yüzerek süzülen ördekler arasındaki bir ördeğin boynuna bir güzel çelenkin takıldığını görünce Aylâ, Aylin ablası ile arkadaşlarına dönerek:
- Ah ablacığım... ablacığım şu ördeğe bak... Baksana ne güzel renkli çiçek çelengi var boynunda...! Dedi” (Tomurcuk, [9-10], 1999, s. 4-5).

Burada da hayvan sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait birinci sayısında Kuzular Otlarken öyküsü bulunmaktadır. Toraman, Sami ve yazar üç arkadaş birlikte kuzularını bir yere götürüp onların karınlarını

doymaları anlatılmaktadır. Kuzuları çok sevmektedirler. Kuzular otları dinlenmeye çekildiklerinde de çocuklar dere kenarında oynarlar.

“Ninemin sözleri hiç aklımdan çıkmıyor. Artık Hayvanları aç bırakmıyordum. O gün de, yine kuzuların karnını tıka basa doymuştuk” (Tomurcuk, [1], 2003, s. 15).

cümlelerinde hayvan sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır. Ayrıca *Okuduğumuz Anladık Mı? Cevap Verelim* başlığı altında da dört soru sorulmaktadır.

Hayvan sevgisi değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 144; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 114 adet tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $144 \times 100 : 34 = \%423,52$ iken Makedonya döneminde $114 \times 100 : 13 = \%876,92$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%453,34$ 'lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.38 Kitap sevgisi

Kitap “herhangi bir konuda yazılmış eser” (TDK, 2011, s. 1450) olarak tanımlanmıştır. Çocukların kitap ile olan ilişkileri küçük yaşlardan itibaren başlamalıdır. Kitap sevgisinden yoksun büyüyen bireylerin hayal dünyası da kısıtlı olur. Bireylerin hayal dünyası, empati duygusunun gelişmesi için çokça kitap okuması gerekmektedir. Kitap sevgisi değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 46 adet tespit edilmiştir. Aşağıda kitap sevgisi değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1962'ye ait beşinci sayısındaki Unutulmuş Kitap metninde Alemka'nın hastalandığında kitap okuması anlatılmaktadır. Alemka aslında kitap okumayı sevmeyen bir çocuktur;

“Vay bu küçük bir fırsat bulmasın, hemencecik evden çıkar, ev etrafında dolaşır, bağırsıp çağırır. O afacan bir çocuktur.

Alemka hastalanınca yanına kimse gelemmez. Çünkü bulaşıcı bir hastalığı vardır. Alemka yalnızlıktan sıkıldı. Rafta unuttuğu kitabı okumaya başladı. Kitabı okudukça yalnızlığını unutmaya başladı.

Şimdi odadaki yalnızlık pencereden kaçtı, yerine hoş bir hava, yeni bir hayat geldi. Alemka buna çok sevindi, bundan sonra kitapla, ayrılmıyan dost, kardeş oldu” (Tomurcuk, [5], 1962, s. 2).

Bu metinde çocuklar kitap okuduklarında başka dünyalara gidecekleri, hayal dünyalarının gelişeceği anlatılmaktadır. Ayrıca kitapların hayattaki en önemli dostlar olduğunu anlatmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1964'e ait beşinci sayısında yayınlanan Alfabe ile Okuma Kitabı adlı öyküde;

“-Ben de her şeyi anlatamam, dedi yeni kitap, bunu ancak çok kitaplar yapabilir, benim de bilgimin bir sınırı var.

Onlar böyle konuşa konuşa dersaneye girdiler. Dersane çok süslüydü, her yanda pamuk parçaları vardı. Yeni Kitap kar yağıyormuş sandı. Kordelâlar ayrı bir güzellikti.

-Ne olursun anlat bize, dedi birinci sınıf öğrencileri, anlat, biz her şeyi bilmek istiyoruz.

Kitap ilk sayfasını açtı, anlatmaya başladı” (Tomurcuk, [5], 1964, s. 6-7).

satırlarıyla kitapların ne denli büyük bir görev ifa ettiklerini anlatan yazar, kitap sevgisine işaret etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1967'ye ait ikinci sayısında Nazım Hikmet'e ait Okumak denemede yazarın okumanın benzersiz değerini, farkını ortaya koyarken;

“Oysaki bir kitap; bütün ışıkları, gölgeleri, derinlikleri, kımıldanısı, aksi ve tezatlarıyla tabiatı, sosyete, insanı sayfalarının aynasında, bir tabiat parçası, bir senfoni ve tablo gibi aksettiren hakiki bir kitap, üstünden baş kaldırmaksızın saatlerce okunabilir. Okumak, görmeği, işitme ği duymağı, ve düşünmeği birleştiren bir nesnedir” (Tomurcuk, [2], 1967, s. 11).

diyerek kitap okuma sevgisinin ne denli önemli sonuçlar doğuracağına işaret etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1972 yılı onuncu sayısında yayınlanan Elin Pelin'e ait olan Kitaplar adlı hikâyede kitapları çok seven Minço'nun okuduğu bir kitabı öylesine rafa koyması üzerine kitabın onu uyarması kendisine özen göstermesi gerektiğini hatırlatması anlatılıyor.

“- Gene de kötüsündür sen! Kitaplarını ne diye korumazsın. İlk okudun sonra da şöyle salıverdirdi beni. İyi öğrenci okuduğu kitaplarını iyi korur. Şunu iyi belle: kitaplar senin en iyi arkadaşlarıdır” (Tomurcuk, [10], 1972, s. 4).

Okuduğumuz kitaplara bir arkadaşımıza gösterdiğimiz özeni göstermeliyiz.

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, üçüncü ve dördüncü sayılarında yayınlanan Tasim Muacir'in Kitap isimli şiirinde geçen şu mısralarda:

“Binbir güzel bilgi sızar
Sevmeyene kafam kızar
Eğlendirir kana kana
Bir hazine gelir bana
Küçük bir kitaplık olsun

Okur yazarlarla dolsun” (Tomurcuk, [3-4], 1973, s. 27)

Şair kitap sevgisini anlatırken kitaplarda binlerce güzel bilginin varlığını insanı kana kana eğlendirdiğini kitaplığın ise bir hazine misali olduğunu ifade etmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1974 yılı, birinci sayısında yayımlanan Makedona Yaņevska'nın yazdığı Dostlar adlı denemede;

“Anne benim yeni dostlarım vardır. Ne kadar iyidir! Onlara adımı söyledim. Adımı unutmamaları için alnımda yazdım.

Dostlarım benim çok tuhaftır. Çok garip şeyler bilirler. Kuşların ne söylediklerini, gümüş ırmakların nereden aktıklarını çayırın alacalı, daha doğrusu renkli fistanları kimin ördüğünü bana söylerler. Onlar her şeyi bilir.

İşte orada benim torbam içindedir. Hele bir elimi uzatmağa göreyim, benden önce yüreklerinde gizli olanı bulmaktadırlar. Oysaki onların yürekleri, bütün gizlerin altın anahtarıdır. Anne, işte ben o anahtarı buldum. Ne kadar mutluyum!” (Tomurcuk, [1], 1974, s. 5)

Satırlarıyla yazar, kitapların ne denli değerli, faydalı dostlar olduğunu altını çiziyor.

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, ikinci sayısında yayımlanan Hasan Mercan'a ait Bana Göre adlı denemede yazar;

“Dost bellenir kitap, belki de bu yüzden yorar beni!

Akıllı sayılır kitap, bundandır ki bana durmaksızın öğüt dizer!

Bilgi koleksiyonu diye adlandırılır kitap, bu yüzden içine öteki kitapların yırtık sayfalarını kendi sayfalarına yerleştirir, böylece biraz tarih, biraz coğrafya, biraz da matematik oluşturur.

Kitap, benim kitabım gibi olmalı, eşsiz...” (Tomurcuk, [2], 1976, s. 4)

Satırlarıyla kitap okumanın önemini anlatırken, kitabın vazgeçilmez bir dost olduğunu da ifade etmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, beşinci sayısında yayımlanan Yarı Yılı Ve Kitaplar adlı denemede kitap okumanın kişiye kazandıracığı faydalar anlatılmıştır.

“Kitabı sevenler, henüz küçükken kitaptan ayrılmayanlar, güçlü, zeki, görgü sahibi ve becerikli insan olurlar. Kişioğlu bugün şu kitaplar sayesinde ta Ay'a kadar çıkmış bulunmaktadır. İnsanı Ay'a götüren gezegeni gene insandan başka düşünen kimse olmamıştır. Ancak küçükken en büyük dostu – kitabı olan ve en sevimli okulu, evi sayılan insanların sayesinde bu buluşlar günyüzü görmüş bulunmaktadır” (Tomurcuk, [5], 1976, s. 3).

Topluma yararlı, bilgili bireyler olmak için kitaplardaki bilgilerden faydalanmalıyız.

Tomurcuk dergisinin 1977 yılı, birinci sayısında yayımlanan Recep Murat'a ait Kitaba Sarılın adlı denemede yazar, kitap okumanın önemini anlatırken şu satırlara yer vermiştir:

“Evet, hayatta acı çekmeyi, yarım yaşamayı istemiyorsanız kitaba sarılın! Çalışkan olmanın tek yolu bu, boş vaatler değil. Kitap hem de büyüklerin, yani hepimizin kurtarıcısıdır.

Ana-babalarımızın çoğu kitapsız büyümüş. Başka koşullar içerisinde yetişmiş onlar. Bizim zamanımız başka, her şeyden fazla bilgi istiyor bizden” (Tomurcuk, [1], 1977, s. 4).

Yazar, bu ifadeleriyle kitap okumanın, hayatı daha anlamlı kıldığını zenginleştirdiğinin altını çizmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1981 yılı birinci sayısında yayınlanan Goryan Petrevski'nin yazdığı Yeni Arkadaş adlı hikâyede, dedesi ve ninesiyle sohbet eden Yanko, onlara yeni bir arkadaşı olduğunu söylerken aslında okumak için aldığı *Drugarçe* (arkadaş) dergisinin yeni sayısını bahsettiği anlatılmıştır.

“Nine ile dede omuzlarımı kaldırdılar, sonra Yanko çantasından *Drugarçe* (arkadaş) dergisinin en yeni sayısını çıkarıp, onu okumaya başladı. Artık nine ile dede bu gizi öğrendiler sonunda” (Tomurcuk, [1], 1981, s. 3).

Bu hikâyede kitap sevgisi değeri işlenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1981 yılı altıncı sayısında yayınlanan Hoca Ercan'a ait Kitabım adlı şiirde şair;

“Seni candan severim
Neşe ile okurum
Kitabımı çalışıp okuluma giderim

Kitabımı okuyup
Cevaplar veririm
Çantamı hazırlayıp
Okuluma giderim” (Tomurcuk, [6], 1981, s. 14).

Mısralarında kitap okuma sevgisi aşılama çalışmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1983 yılı dokuzuncu ve onuncu sayısında yayınlanan Kitabı Yastık Altına Kodum adlı hikâyede;

“Sizin yaşınızda olduğum zaman, okumayı çok severdim, anlatmaya başladı Tito. Oysa değerli bir kitaba seyrek rastlanıyordu. İkinci sınıfta bulunurken, bilmem nerden ama dedem, iyi bir kitap getirdi. Kitaptaki renkli resimleri çok beğendim. Öyküleri daha da çok ilginç geldi bana. Elime alınca kitaptan hiç ayrılmadım. Daima yanımdaydı kitap, okulda sadece değil, ovaya çıkıp dedeme yardım etmekte de, alacalı ineği otlatmaktada.
Dedem kimi zaman, göz kırpar, Yoje'den kitabı alın diye ebeveynlerime söylerdi:
-Yoje'den kitabı almaya bakın. Ondandır oyunlara dalmıyor çocuk.

Dedemin sözlerini gerçek olarak kabul ettim. Kitabımı almasınlar diye, geceleri yastığımın altına gizlerdim” (Tomurcuk, [9-10], 1983, s. 11).

Tito'nun çocuklara, kendi çocukluk anılarından söz ederken, kitap sevgisinin nasıl oluştuğunu anlattığı bölümde, çocuklara da kitap sevgisi aşılama arzusu görülmelidir.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait birinci sayısında Kitaplarım adlı şiir bulunmaktadır. Şiir üç kıtadan oluşmaktadır. Şiirde tema kitap sevgisidir. Kitapların güzel olduğu, onları temiz tuttuğu, değerini bildiği, çocukların sayfaları açarken resimlere bakarken sevinçle dolduğu anlatılmaktadır

“Kitaplarımı severim,
Onları temizlerim,
Değerli olduklarımı,
Gayet iyi bilirim” (Tomurcuk, [1], 1994, s. 32)

dörtlüğünden de çocuğun kitapları çok sevdiğini ve bunu okuyan çocukların da kitapları çok sevmesi gerektiğini anlatmaktadır. Şiiri *Sizden Gelen Yazılar* bölümünde okumaktayız ve İstikbal İlkokulu öğrencisi tarafından yazılan bir şiirdir.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait birinci sayısında Kitap Sevgisi şiiri yer almaktadır. Bu metin aynı zamanda bestelenmiştir ve bestesi de bulunmaktadır. Şiir Müzik Köşemiz bölümündedir. Üç dörtlükten oluşmaktadır. Birinci dörtlük

“Cildi güzel şu kitap,
Bana neler anlatır
Severim tarih hesap
Bilgi taşır her satır” (Tomurcuk, [1], 1995, s. 21)

şeklindedir. Bu mısralar şiirin ilk dörtlüğüdür ve burada kitap sevgisi ön plandadır.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait altıncı sayısında Kitap Sevgim şiiri bulunmaktadır. Bu şiir altı bentten oluşur ve şiirde bazen okuduğunda kelimeleri anlamadığı ve sürekli yeni bir kitap aldığı anlatılmaktadır. Girişte daha sonra bir kitap bulup kitabı her şekilde anladığı yani çok iyi anladığımı anlatmaktadır. Kitap sevgisinin tekrar alevlendiğini anlatmaktadır. Şiirin son bendi;

“Kitap en iyi arkadaş
bulunmayan kumaş
kitapları okurken
anlamadan geçer yaş” (Tomurcuk, [6], 1997, s. 3).

satırları vardır.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait ikinci sayısında Sizin Sayfanız bulunmaktadır. Burada Kitap şiiri vardır. Kitabın dostumuz, arkadaşımız olduğundan, bize hayat verdiğinden, bize bilgi

verdiğinden, bizim kitabı çok sevdiğimizden bahsedilmektedir. Şiir iki dördlükten oluşur. İkinci dördlük;

“Kitap bizi alıştırır
Kitaptan biz çalışırız
Kitap bize bilgi verir
Kitabı çok severiz” (Tomurcuk, [2], 1999, s. 30).

satırlarından oluşmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2000’e ait altıncı sayısında Türkçe Öğreniyorum sayfası bulunmaktadır. Burada Babamın Kitapları metni vardır. Yazar burada babasının kitaplığından bahsetmektedir. Kitaplığın çok büyük olduğu ve eskiyen bazı kitapların ciltlerini babasının yaptığı bazıları başkalarına yaptırdığı hikayeleri, romanları ve diğer kitapları ayrı ayrı koyduklarını, aradıklarını çok kolay bulduklarını anlatmaktadır. Ayrıca kütüphanenin alt rafını babası yazara vermiştir. Böylece onun da bir kitaplık oluşturma hevesi başlamıştır.

Burada karşımıza çıkan değer;

“İşte o zaman kitaplar anne, baba ve birer öğretmen olurlar. Sorduğun her şeye bıkmadan usanmadan cevap verirler. İyiyi, doğruyu, güzeli bulmak istediğin zaman, sana yol gösterirler. İşte bu yüzden ben kendi kitaplarımı çok severim” (Tomurcuk, [6], 2000, s. 16).

mısralarıyla kitap sevgisi değeri verilmek istenmektedir. Metnin sonunda *anlam* başlığıyla beş soru; *anlatım* başlığıyla da üç soru sorulmuştur.

Tomurcuk dergisinin 2001’e ait birinci sayısında Türkiye Şiiri sayfası bulunmaktadır. Burada Kitabım şiiri vardır. Şiir iki dördlükten oluşmaktadır. Kitabın en iyi arkadaş olduğunu, ne sorsa söylediğini, ne anlatsa iyi ol, doğru ol, çalışkan ol dediğini, anlatmaktadır. Kitap sevgisi değeri verilmektedir. İkinci dördlük;

“Geceleri uyumaz o
Beni kaldırır erkenden.
Okulum kadar güzeldir,
Kitabı çok severim ben” (Tomurcuk, [1], 2001, s. 7).

mısraları şiirin ikinci dördlüğüdür.

Tomurcuk dergisinin 2003’e ait üçüncü sayısında Benim Dinim sayfası vardır. Burada Adı Güzeli Kendi Güzeli Muhammed-II öyküsü anlatılmaktadır. Burada Adı Güzeli Kendi Güzeli Muhammed-I öyküsünün devamı anlatılmaktadır. Dede anlattığı öykülerden yorulmuştur

öykü anlatmaktan. İlmihalden parçalar okumaya başlamışlardır. Betül ilmihalden parçalar okumaya başlar. İmanın şartlarını anlatır. Daha sonra ilk insan ve peygamber hazreti Adem'in öyküsü anlatılmaktadır. Hazreti Adem'den sonra Kur'an-ı Kerim'de geçen Peygamberlerin ismi söylenir. Peygamberlerin sıfatları anlatılmaktadır. Daha sonra Hz. Muhammed'in beş vasfı anlatılmıştır. Daha sonra da Yunus Emre'nin *Canım kurban olsun senin yoluna, adı güzel kendi güzel Muhammed* şiiri okunmuştur. Bundan sonrada tembelliğin kötü bir şey olduğundan, Peygamberimizin de çalışkanlığı tavsiye etmesinden bahsedilmektedir.

Burada karşımıza çıkan değer kitap sevgisi değeridir. İlmihali Betül okur ve bu arada;

“Betül, okumayı çok severdi. İlmihali elinden aldı ve hemen okumaya başladı”
(Tomurcuk, [3], 2003, s. 20-21).

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait yedinci sayısında Türkiye Şiiri sayfası vardır. Burada kitaplarım şiiri bulunmaktadır. Şiir dört dörtlükten oluşmaktadır. Kitabın en iyi arkadaşı olduğuna, hiç bu arkadaşlığın bitmeyeceğine yorgunluğunu aldığına, üzülse de neşe verdiğiğine, geçmişini ve geleceğini kitaplardan öğrendiğine, kitapları okuduğu zaman onu farklı yerlerde gezdirdiğini anlatmaktadır. Şair;

“En iyi arkadaşım,
Kitaplarımdır benim.
Bitmez, tükenmez aşım
Kitaplarımdır benim” (Tomurcuk, [7], 2003, s. 7)

mısraları şiirin ilk dörtlüğüdür.

Kitap sevgisi değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 34; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 12 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $34 \times 100 : 34 = \%100$ iken Makedonya döneminde $12 \times 100 : 13 = \%92,30$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%7,70$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.39 Okul sevgisi

Okul sözcüğü “her türlü eğitim ve öğretimin toplu olarak yapıldığı yer” (TDK, 2011, s. 1793) olarak tanımlanmıştır. Bir milletin bilim, teknoloji ve sosyal alanlarda gelişmesi için eğitim öğretim faaliyetlerinin çok büyük önemi vardır. Bireylerin eğitim ve öğretim faaliyetlerinin sürdürüldüğü ortamlar olan okulların öğrencilere sevdirmesi bu faaliyetlerin hızlanmasını

sağlayacaktır. Öğrenciler okullara severek gittiklerinde bu faaliyetler daha hızlı ve verimli olmaktadır. Okul sevgisi değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 83 adet tespit edilmiştir. Aşağıda okul sevgisi değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait altıncı sayısında yer alan Sevgi metninde son kısmında okul sevgisi değeri ön plana çıkarılmaktadır.

“Okulumu da çok sever hiçbir zaman ihmal etmezdim. Devamlı okula gider, derslerimi çalışır öğretmenimi çok severdim” (Tomurcuk, [6], 1994, s. 28-29).

mırsalarıyla öykü bitmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait birinci sayısında yer alan Gözlerim Var Ellerim Var şiirinde okul sevgisi ön plana çıkmaktadır.

“Şimdi okula koşarım,
Gözlerim var.
Şimdi kalem defter alırım,
Ellerim var” (Tomurcuk, [1], 1995, s. 2).

şiirin ilk dördlüğünü oluşturmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait birinci sayısında yer alan Bilgi Ocaklarımız Canlandı metni ön söz niteliğindedir ve metinde yer alan;

“Yaz tatili sona erdi. Bilgi ocağı olan okullarımız öğrencilerine kapılarını ardına kadar açtı” (Tomurcuk, [1], 1995, s. 3).

cümleleri metnin giriş kısmını oluşturmaktadır. Buradan okul sevgisi değerini anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait birinci sayısında yer alan Demet öyküsünde Demet adlı bir kızın annesiyle olan konuşmalarından okul sevgisi değerinin işlendiğini anlıyoruz. Değer öykünün son kısmındadır. Öykü Yerli Öykü sayfasındadır. Demet;

“- Anneciğim yarın sabah beni erkenden kaldır. Güzel bir demet çiçek yapıp okula gitmek istiyorum” (Tomurcuk, [1], 1995, s. 8).

cümleleri değer ön plana çıktığı cümlelerdir.

Tomurcuk dergisinin 1995'e yedinci sayısında yer alan O da Bir Annedir öyküsünde Ceylan ve arkadaşı Tolga'nın maceraları anlatılmaktadır. Ceylan okula Tolga ile birlikte gitmektedir.

“Okula gitmek için hazırlandı. Çantasını sırtladı, annesine “Hoşça kal” diyerek, yanaklarından öptü. Tolgaların kapısını çaldığı zaman Tolga her gün olduğu gibi bugün de zamanında hazırlanmış, onu bekliyordu.

Ceylan:

- Gidelim mi? – sordu.

- Gidelim – dedi, Tolga” (Tomurcuk, [7], 1995, s. 30-31).

metnin bu kısmında okul sevgisi değeri ön plandadır.

Tomurcuk dergisinin 1996’ya ait altıncı sayısında Okullarımız Bir Kez Daha Canlandı metni bulunmaktadır. Bu metinde okul sevgisi değeri ön plana çıkmaktadır.

“Yarı yıl tatili sona erdi.Bir kez daha tüm okullar onbeş gün aradan sonra bir kez daha canlandı. Onbeş gün öğrenci neşesi, sevincinden yoksun kalan bilgi ocağı okullarımızda neşe, öğrenci sevinçleri, gülüş ile canlılıklarıyla bu yılki öğretim yılının ikinci yarı yılına başlanmış olundu” (Tomurcuk, [6], 1996, s. 4).

cümleleri metnin giriş cümleleridir.

Tomurcuk dergisinin 1997’ye ait altıncı sayısında Türkiye Şiiri sayfası bulunmaktadır. Bu sayfada Çocuk Duâsı şiiri vardır. Şiir beş dörtlükten oluşmaktadır. Her dörtlüğün sonunda *Elhamdülillâh* sözü tekrar edilmektedir.

Metindeki değer de okul sevgisi değeridir. Şiirin son dörtlüğü;

“Her sabah erken,

Düdük ötmeden

Sınıftayım ben:

Elhamdülillâh” (Tomurcuk, [6], 1997, s. 7).

satırlarından oluşmaktadır ve burada da okul sevgisi değeri ön plandadır.

Tomurcuk dergisinin 1998’e ait üçüncü sayısında Gülen’in Türküleri öyküsü bulunmaktadır. *Şükrü Ramo’nun 80. doğum ve 10. ölüm anma yılı* üst başlığıyla verilmiştir. Gülen öğrencidir. Güzel, saçları temiz, düzenli, ayakkabıları kırmızı, okula devam eden başarılı bir öğrencidir. Gülen oyunlardan ve türkülerden hoşlanmaktadır. Arkadaşlarıyla türkü söyleyen bir kızdır. Bir gün derste öğretmeni Gülen’in kim olduğunu sorar. Ailesini tanıtmasını ister. Gülen tütüncü Salih’in kızı olduğunu söyler. Ailedeki herkesin tütün işiyle uğraştığını anlatır. Öğretmen çalışkanlığını tebrik eder. Ondan bir türkü söylemesini ister. Gülen kendi türküsünü söyler. Sonra annesinin türküsünü söyler. Daha sonra babasının türküsünü söyler. En sonunda da en sevdiği türküyü söyler. Gülen’in sesi çok güzeldir. Öğretmeni ve arkadaşları onu alkışlarlar. Öğretmeni tebrik eder. Öğretmeni türkülerdeki değerleri öğrencilerine anlatarak dersi bitirir.

Gülen’in okuduğu türkülerin birinde okul sevgisi ön plandadır.

“- Okul bilgi yolumdur

Güzel yurdum canımdır,
Annem, babam, Gülen'im
Hepsi benim kanımdır..." (Tomurcuk, [3], 1998, s. 4-5).

cümlelerinde okul sevgisi ön plandadır.

Tomurcuk dergisinin 2002'ye ait ikinci sayısında Yerli Şiir sayfası vardır. Burada İlk Derste şiiri bulunmaktadır. Şiir üç dörtlükten oluşur. Okul sevgisi değeri ön plandadır.

"Ben de artık öğrenciyim
İşte sınıfta hazırım
Öğretmeni dinliyorum
Sözlerini belliyorum" (Tomurcuk, [2], 2002, s. 6).
mısraları şiirin ilk dörtlüğüdür.

Tomurcuk dergisinin 2003'e ait ikinci sayısında Yerli Şiir sayfası vardır. Burada Tefeyyüz şiiri bulunmaktadır. Şiir iki dörtlükten oluşur. Okul sevgisi değeri ön plandadır.

"Orda bir okul var,
Onun adı Tefeyyüz,
Girmesek de görmesek de
O bizim olacaktır" (Tomurcuk, [2], 2003, s. 6).
mısraları şiirin ikinci dörtlüğüdür.

Okul sevgisi değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 2; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 81 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $2 \times 100 : 34 = \%5,88$ iken Makedonya döneminde $81 \times 100 : 13 = \%623,07$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%617,19$ 'luk bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.40 Tito sevgisi

Yosip Broz Tito on beş çocuklu bir ailenin yedinci çocuğu olarak, Hırvatistan'ın Kumrovets köyünde, 7 Mayıs 1892 tarihinde dünyaya geldi. Yosip, fakir bir çiftçi aileden geldiği için küçük yaştan çalışmak zorunda kalır. Zagreb'te metal-çelik sektöründe çalışırken metal işçileri sendikasına katıldı ve bu sendika vasıtasıyla da Hırvat-Sloven Sosyalist Partisi'ne katıldı. Doğu Avrupa'nın farklı şehirlerinde çalışma fırsatı bulan Broz, iş hayatı esnasında Almanca ve orta düzeyde Çekce öğrendi.

1913 yılında Yosip, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu tarafından askere alındı. 1920'den sonra ülkesine döndü. 1929 yılında ülkenin adı daha kapsayıcı olması nedeniyle *Güney Slavları* anlamına gelen Yugoslavya olarak değiştirilmiştir. Yosip yasal olmayan siyasi faaliyetleri sebebiyle beş yıl hapis yattı. Çıktıktan sonra faaliyetlerine devam etti. Bu sebeple *sen yap* anlamına gelen Tito ismini kullanmaya başladı. 1935 yılında Sovyetler Birliğinde ajanlık yapmaya başlar. 1941'de Almanya'nın Yugoslavya'ya savaş açmasıyla Tito, YKP içerisinde bir Askerî Merkez Karargâhı oluşturmuş ve bunun başı sıfatıyla 1 Mayıs 1941 günü bir bildiri yayınlarak bütün halkı işgalcilere karşı mücadeleye çağırmıştır. Tito'nun birliklerine Partizan denilmiştir. Tito, işgalden kurtardığı bölgelerde komünist idareler oluşturarak cumhuriyet kurma hazırlığına başladı. 29 Kasım 1945'te Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyetini kurdu. Tito'ya halkı çok saygı duyuyordu. Takip ettiği siyaset ile Titoizm ismi altında yeni bir sosyalizm yorumu ortaya koyan Tito ülkesi dışında da çok sevildi. Ülkenin küçüklüğüne ve zayıflığına rağmen Soğuk Savaş döneminde üstlendiği kritik rolle dünya siyasetinin gidişatını değiştirdi. 1971 yılında ömür boyu devlet başkanı olarak seçildi. Yovanka adında bir Partizan ile evlenmişti. 1980'de 88 yaşında vefat etti.

Tito sevgisi değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 133 adet tespit edilmiştir. Aşağıda Tito sevgisi değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, ikinci sayısında yayınlanan Şaban Keramet'in'e ait Övünür adlı şiirde geçen:

“Övünür yurdumuz
Hür yaşıyoruz
Yoldaş Tito'yu
Hepimiz severiz” (Tomurcuk, [2], 1973, s. 27).

Mısralarında vatanda hür yaşayan insanların bunu yoldaş Tito'ya borçlu oldukları ifade edilirken tüm yurttaşların Tito'yu çok sevdikleri anlatılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, beşinci sayısında yayınlanan Sabit Yusuf'a ait Tito adlı şiirde geçen;

“Sensin bizi yaşatan
Hürriyeti sağlayan
Bu güzelim vatana
Sensin bizi bağlayan” (Tomurcuk, [5], 1973, s. 27).

Mısralarında Tito'nun vatanının milletinin özgürlüğü için gösterdiği mücadelesi, liderliği ve ona sevgi ifade edilmiştir.

25 Mayıs Gençlik Günü, 1945'ten 1988'ye kadar YSCF'de kutlanan bir bayramdı. Bu bayram 1957'ye kadar YSCF Cumhur Başkanı Josip Broz Tito'nun doğum günü olarak kutlanırken 1957'den sonra Gençlik Bayramı olarak kutlanmaya başlandı. 1980'de Tito'nun ölümünden sonra, Gençlik Günü kutlaması 1988 yılına kadar devam etti. Tomurcuk dergisinde konu ile ilgili birçok örnek bulunmaktadır. Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, altıncı sayısında yayınlanan Hasan Mercan'a ait Semaforun Üç Renkli Hikayesi adlı şiirde geçen

“Barış adına hep ne varsa yani,
Yoldaş Tito'ya dökmek istemişti içini
Ve sol cebinde karanfil gibi durarak şöyle,
Senliği görmek istemişti kendi göziyle!
Doğum günün kutlu olsun diyerek,
Kucaklamak istemişti önderi doyasıya öperek” (Tomurcuk, [6], 1973, s. 2004).

Mısralarında kırmızı renk meteforu ile kişileştirilen semaforun barışa olan özlemi ve bunu Yoldaş Tito'yla paylaşma arzusu ve ona olan sevgi dile getirilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1974 yılı, dokuzuncu-onuncu sayılarında yayınlanan Nusret Dişo Ülkü'ye ait Aradığım adlı şiirde geçen;

“Kuşlardan tek bir şey ararım:
Gökte kanatlarıyla adımı çizsin
Tito desin ilk konuşmaya başlayan çocuklar
Seni doğuran anaya diğer analar benzesin” (Tomurcuk, [9-10], 1974, s. 17).

Mısralarında Tito'ya olan sevgi evrenselleştirilerek kuşların adını göğe çizmesi, yeni doğan çocukların öğreneceği ilk kelimelerden birinin Tito olması gerektiği vurgulanarak Tito'ya olan sevgi coşkuyla ve heyecanla ifade edilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, üçüncü sayısında yayımlanan Arif Bozacı'ya ait, Tito'ya adlı şiirde, şair Tito'ya olan sevgisini ve bağlılığını tabiata ait unsurlar ile Tito'nun özellikleri arasında ilişki kurmak suretiyle benzetme sanatından yararlanmıştır.

“Sen Karanlığımı aşansın yeryüzünün
Barışçıl kuşu gökyüzünün
Özgürlüğümüze gülümseyen güneşli bir yüz
Bütün yeryüzü çocuklarımızın sevinci, Yugoslavya'mız

Devrimimizin ışığı yurt gibi bir ses albayrakta
Uyanık tanyerimizdir rengiyle yaşamakta.
Savaşları söndürecek ülkündeki gündüz
İnsanseverliğin aydınlığı koruyan bir yıldız.

Parlaklığın dünya kadar büyük çiçekteki yaz'ı,
Bir aydınlık ki sararmazı, solmazı
Sen ışık dolu tanyerimiz gibi şen bir yürek
Yüzümüzde o gülüş ki sönmyiecek..." (Tomurcuk, [3], 1976, s. 19).

Bu mısralarda Tito'nun barışseverliği, özgürlük sevdası, coşkuyla dile getirilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, dokuzuncu sayısında yayımlanan Cemail Maksut'un yazdığı Tito'nun Doğum Günü adlı tiyatro eserinde, oyuncularından Erdem'in dilinde Tito sevgisi şu şekilde dillendirilmiştir:

"Erdem: Mayıs ayını bende sizin kadar severim. Yoldaş Tito'nun doğum günü dolayısıyla Belgrad'a her ulus ve halklardan temsilciler gönderilir. En iyi öğrenciler yoldaş Tito'nun doğum gününü kutlamağa giderler. Ben de en iyi öğrenciler arasındayım. Ben de bir gün Tito'ya gitme fırsatını bulurum belki!?" (Tomurcuk, [9], 1976, s. 12)

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, onuncu sayısında yayımlanan Advan Hoziç'in yazdığı Tito'nun Fotoğrafı adlı hikayede, sepet ören çocukların hikayesi anlatılmıştır. En çok sepet ören Mikan'a Tito'nun fotoğrafı armağan edilince, Mikan'ın sevinçle yerinden fırlıyordu. Onun bu hareketi Tito Sevgisini ortaya koymaktadır.

"Mikan, ona ne verildiğini görünce, sevinçten yerinden sıçradı. Tito'nun fotoğrafı armağan edilmişti. Dudaklarına götürüp fotoğrafı öptü. Bundan büyük armağanı düşünemezdi bile" (Tomurcuk, [10], 1976, s. 6).

Tomurcuk dergisinin 1978 yılı beşinci sayısında yayımlanan Selvive Salih'in Yüreklerimizde Tito En İnsancıl adı denemede, Tito'nun milletin özgürlüğü için verdiği mücadeleye işaret edilerek ona olan sevgi ortaya konmuştur.

"Bugün özgür yaşıyoruz. Hepimiz mutluyuz. Sevinoyoruz yaşamın her şeyine. Okuluna, binasına, caddesine, fabrikasına.

Tito sen içimizdesin her zaman. Seninle yaşar, övünür böbürleniriz. Seni severiz.

Tito! Seni yüreğimizde taşır, taşıyacağız. Seninle her an varız, var olacağız.

Tito! Sen bir insansın ki, insanlığın en insanı. Ve her zaman insancılığına örnek olan.

Seni sever yüreğim, severim candan" (Tomurcuk, [5], 1978, s. 26).

Tomurcuk dergisinin 1980 yılı yedinci sayısında yayınlanan İlhami Emin'e ait Tito Ağacı adlı şiirde şair, ağacın şahsında, lider Tito'nun karakterinin yüksekliğini, özgürlük sevdasını ve şefkatini dile getirmiştir.

“Bir ağaç var
Analar kadar kutsal
Çocuklar kadar sevimli
Tüm bir ülkeyi
İçine sığdıran

Bir ağaç var
Üzerindeki kuşların
Özgürlük türküsü
99 dağ ile deniz
Aşarı duyulur

Bir ağaç var
Kayalar kadar çetin
Anayüreği gibi
Ölümsüz
Tito ağacı” (Tomurcuk, [7], 1980, s. 2).

şiirde Tito sevgisi değeri aşılannmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1983 yılı dokuzuncu ve onuncu sayısında yayınlanan Todor Miçov'a ait Tito Yüreğimiz adlı şiirde şair Tito'nun ulusuna getirdiği barış, özgürlük ve huzurun bir sonucu olarak, tüm yurttaşların kalbinde Tito'nun sevgisinin var olduğu ifade edilmiştir.

“Tito dede ve ninelerimizin yüreklerinde
Tito anne ve babanın yüreklerinde
Tito kardeş ve kızkardeşlerimizin yüreklerinde

Tito yüreklerinin yüreği Tito
Tito, bizim sizin, onların yürekleri
Tito yürektir, hepimizin yüreği” (Tomurcuk, [9-10], 1983, s. 9).

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı dokuzuncu-onuncu sayısında yayınlanan İlhami Emin'in yazdığı İştafet adlı şiirde;

“Gevgeli, Triglav, Banat
Açar sana güllü kanat
Bayrağında taşırsın gençliği,
Gençlik se ülkemiz geleceği” (Tomurcuk, [9-10], 1985, s. 14).

mısrarlarıyla yurdun bir köşesinden diğeri bir köşesine gençlerin aralarında taşıdıkları iştafeti (İştafet, tahta veya bir metal sopayı tüm Yugoslavya hudutları içersinde yurdun bir

köşesinden diğer bir köşesine kadar her halk ve milletlerin ellerinde bir ay zarfında taşıyarak 25 Mayıs YSFC Cumhur Başkanı Yosip Broz Tito'ya doğum günü olarak armağan edilir. Aynı zamanda o gün Gençlik Bayramı olarak da kutlanılmıştır.), Tito'ya 25 Mayıs doğum günü olarak armağan etmelerini anlatılmaktadır. Dolayısıyla bununla Tito sevgisi vurgulanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı dokuzuncu-onuncu sayısında yayınlanan Oktay Ahmed'in yazdığı Tito'ya Selam adlı şiirde;

“Tito adı - güvenimiz ve gururumuzdur, Tito yüreği- havada ısıtan güneşimizdir”
(Tomurcuk, [9-10], 1985, s. 26).

mısralarıyla Ttoya olan sevgi ifade edilmiştir.

Tito sevgisi değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 133; 13 sayılık Makedonya döneminde ise değer tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $133 \times 100 : 34 = \%391,17$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%391,17$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.41 Şehitlik

Şehit kelime olarak “kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölen kimse” (TDK, 2011, s. 2211) demektir. İslam dininde şehit ve şehitliğin çok önemli bir yeri vardır. Vatanı uğruna ölen kimseler şehittir. Mehmet Akif Ersoy, Safahat'ın Altıncı Kitap'ı Âsım'ın son kısmında;

“Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş, asker!

Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alını değer” (Ersoy, 1996, s. 432).

diyerek şehit ve şehitlik durumunu yüceltmektedir. Yugoslavya döneminde yaşanan İkinci Dünya Savaşının yaşanması bu dönemde şehitlik değerinin işlenmesine neden olmuştur. Şehitlik değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 12 adet tespit edilmiştir. Aşağıda şehitlik değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1972 yılı, ikinci sayısında yayınlanan Arif Bozacı'ya ait Yaşayan Ölüler adlı şiirde

“Ölmekten korkmadılar

Düştüler yaşamak için

Ölmeyi borç bildiler

Yurdunu kurtarmak için

Ve özgürlük onların sesidir
Ayakta yaşayan ağaçlar gibi
Savaşta ölenler yurdun sesidir

Ağaçların gölgesi gibi...” (Tomurcuk, [2], 1972, s. 4)

Mısralarıyla yurtlarını kurtarmak kendilerinden sonra gelen nesillere özgür bir vatan bırakmak için canlarını feda eden şehitlerden bahsedilmiştir. Şehitlik vatan ve millet uğruna canlarını feda edenlerin ulaştığı en büyük makamdır.

Tomurcuk dergisinin 1975 yılı, ikinci sayısında yayımlanan Yurdumuzun En Genç Halk Kahramanları köşesinde Kırmızı Yaşar’ın yiğitliği ve şehit oluşu anlatılmaktadır.

“Yiğitliğini en iyi 1943 yılları arasında Kartal Tepe’de gösterebilmişti. Bulgar faşistlerinin Aktaş’a yaptıkları hücumda tüfeğiyle ateş etmiş, birkaç düşmanı öldürmüştü. İleriiii, ileriiii! – diye haykırarak. Hücum bitiminde, gözleri güneşle cenkleşen mavi bulutlara çivilenmiş açık gözlerle, sağ eli tüfeğine dayalı bulunmuştu Kırmızı Yaşar. Savaşçılar için için ağlamıştı kaybına adın yarının çocukları tarafından anılacak, diyerek” (Tomurcuk, [2], 1975, s. 2).

Vatanı için canlarını feda eden insanlar hiçbir zaman unutulmamaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1977 yılı, dokuzuncu sayısında yayımlanan, Esad Bayram’a ait Çınar Ömer adlı hikâyede, Ömer’in şehitliği hikâyeye edilmiştir.

“Tanklar gitti ama Ömer, er Ömer halk tarafından törenle gömüldü.

Ömer’in kurban gittiğine Çınar da dallarını sarkıtıp yaş tutmuştu. Bunu gören halk, ağacın adına:

-Ömer’in çınarı, diye haykırmışlardı” (Tomurcuk, [9], 1977, s. 22).

Tomurcuk dergisinin 1979 yılı dokuzuncu sayısında yayınlanan İskender Müzbeğ’e ait Tito Var adlı şiirde;

“Kahramanca savaştı
Benim babam,
Ama onu düşmanlar
Savaşta öldürseler
Sizde çocuklar
Tito’yla güldüler
Sizin Tito’nuz var
Bize artık bahar.
Çünkü çok babalar
Savaşarak öldüler
Ama şimdi bizde de

Tıpkı nasıl sizde

Özgürlük var

Yaşamak var” (Tomurcuk, [9], 1979, s. 3).

Mısralarıyla şair, Tito'nun liderliğinde yapılan savaşta, özgürlük için savaşıp canlarını feda eden şehitlere vurgu yapmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1983 yılı dokuzuncu ve onuncu sayısında yayınlanan Şükrü Ramo'ya ait, Unutmam adlı şiirde şair;

“Karlı topraklar sevinirken bahara

Harab duvarlar yıkıldı sandım

Şehit yoldaşımı koyverirken mezara

Gözümde yaşlar akıttım

Şehide hatıram ayan

Onu unutmam hiçbir an” (Tomurcuk, [9-10], 1983, s. 22)

Mısralarında, yoldaşının şehit olmasıyla duyduğu acıyla birlikte akıttığı gözyaşlarını ifade ederek, şehitliğe işaret etmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait ikinci sayısında Anadolu'dan Efsaneler sayfası vardır. Burada Hüseyin Gazi metni bulunmaktadır. Hüseyin Gazi'nin kim olduğu anlatılmıştır. Ayrıca Evliya Çelebi'nin seyahatnamesindeki Hüseyin Gazi'yle ilgili olan kısım da verilmiştir. Metindeki değer şehitlik değeridir.

“(Hz) Hüseyin evladından ve Peygamber sülalesinden olan bu Hüseyin Gazi burada din uğrunda şehit olmuştur” (Tomurcuk, [2], 1999, s. 17).

mısraları da şehitlik değerinin verildiği yerlerdir.

Tomurcuk dergisinin 2000'e ait sekizinci sayısında Türkiye Şiiri sayfasında Türklüğe Kurban şiiri bulunmaktadır. Bu şiir üç dörtlükten oluşmaktadır. Dünyadaki birçok şeyle kendisinin de Türklük için kurban olacağını söyler şair.

...

“Bir çift ağam yurda sunulan kanmış

Ben de Türklük için kurban doğmuşum” (Tomurcuk, [8], 2000, s. 7).

mısralarında da şehitlik değeri verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 2001'e ait dördüncü sayısında Türkiye Öyküsü sayfası bulunmaktadır. Burada Dağlara Giden Çocuk öyküsü anlatılmaktadır. Demir'in babası Kıbrıs savaşında şehit olmuştur. Annesi babasının nerede olduğunu soran Demir'e dağların arkasında savaşılıyor, işi bitince gelecek demektedir. Demir altı yaşındadır. Okula gitmiyordur. Demir

sürekli ben dağların arkasına gidip babamla konuşacağım, demektedir. Bu sebeple annesi Demir'i çok yalnız bırakmamaktadır. Bir gün annesinin işi çıktığı için dışarı çıkar. Demir evde yalnız kalır. Annesine yine ben dağlara gideceğim, der ama cevap alamayınca annesinin çarşıya gittiğini hatırlar. Demir annesinden habersiz dağlara doğru gitmeye başlar. Dağları çok yakın görür ama gittikçe uzakta olduğunu anlar. Ormandan geçmesi gerekmektedir. Ormana girer. Orada kaybolur. Annesi eve döndüğünde Demir'i bulamaz. Çok korkar. Tüm mahalle aramaya çıkarlar. Akşam olduğunda aramalar devam eder. Sabaha kadar devam ederler. Ormanın girişinde Demir'in giderken beraberinde götürdüğü kılıç ve oyuncak tabancayı görürler. Sabah olduğunda Demir'i bulurlar. Demir annesini gördüğünde çok sevinir, mutlu olur. Artık babasını aramaya gitmeyeceğini, babasıyla görüştüğünü söyler. Artık Demir eve geldiğinde de babasını aramaya dağlara gideceğinden söz etmez.

Burada karşımıza çıkan ilk değer şehitlik değeridir.

“Babası Kıbrıs savaşında şehit olmuştu. Demir çocuk, durur durur annesine sordu. Anne, babam ne zaman gelecek?”

Baban dağların ardında savaşıyor çocuğum, işi bitince gelecek.

Hangi dağların? Şu pencereden görünen dağların mı anneciğim?

Evet o dağların yavrucuğum.” (Tomurcuk, [4], 2001, s. 12-13)

mısrarlarında şehitlik değeri ön plana çıkmaktadır.

Şehitlik değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 9; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 3 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $9 \times 100 : 34 = \%26,47$ iken Makedonya döneminde $3 \times 100 : 13 = \%23,07$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerlerde Makedonya aleyhine $\%3,40$ 'lık bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.42 Tarihsel mirasa duyarlılık

Tarihsel mirasa duyarlılık değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 10 adet tespit edilmiştir. Aşağıda tarihsel mirasa duyarlılık değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1960'a ait birinci sayısında yer alan Tatili Ohri Gölünde Geçirdik metninde Mercan'ın tatilde Ohri'ye gitmesi anlatılmaktadır. Ohri Gölünde;

“...vapurlar, kayıklar, türlü türlü kuşlar, balıklar...

görür ve çok beğenir. Gölü gezdikten sonra şehre giderler;

... kentteki değerli eserleri, eskiden kalma yapıları gördüler. Kentin eski kalesine çıktılar. Buradan kentle birlikte göl de çok daha iyi gözüküyordu” (Tomurcuk, [1], 1960, s. 2).

Mercan Ohri’yi ve Ohri Gölünü çok beğenir ve seneye tekrar gelmek ister. Burada okuyuculara Ohri’nin *kentin eski kalesinden* bahsedilerek tarihi mirasa duyarlılık değeri de verilmek istenmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1970’e ait sekizinci sayısında yayınlanan Necati Zekeriya’ya ait Ayna adlı öyküde Orhan adlı kahramanımız evdeki aynayı değiştirmek istiyor. Ancak bu aynanın tarihsel birçok yönü vardı.

“Oysa, bu aynanın karşısında nişanesi ilk kez oyalı şamisini bağlamıştı, dedesi bıyıklarını burkulamıştı, babası gür saçlarını taramıştı. Annesi de ilk kez bu aynada kaşlarını almıştı, kara gözlerine sürme çekmişti” (Tomurcuk, [8], 1970, s. 3).

cümlelerinden de anlaşılacağı üzere aynanın geçmişçe dönük hatıraları sakladığı anlaşılmaktadır.

Tarihsel mirasa sahip çıkmak, duyarlı olmak kişilerin ve milletlerin geleceğe daha güçlü adımlar atmasını sağlar.

Tomurcuk dergisinin 1970’e ait onuncu sayısında yayınlanan Vladimir Dediye’ye ait olan Yosip Broz Tito’nun Çocukluğundan adlı öyküde, Tito’nun ilk çocukluğunun anılarından sahneler anlatılmıştır. Tito’nun hayvanlara bakması, su taşıması, ilkel el değirmenini çevirmesi gibi örnekler anlatılmıştır. Onun zor şartlar altındaki hayatında, başarılı olmak için gösterdiği gayret anlatılmıştır.

“Başlangıçta Yoje okumakta zorluk çekiyordu. Çünkü Martin dedesinde Slovence konuşuyordu, bundan ötürü Sırpırvatçayı öğreninceye kadar çok güçlük çekti. Bundan başka, babası onu okula yollayacak yerde, sık sık sığırları otlatmağa gönderirdi. Okula devamlı gidemiyordu. Nedir ki, Sırpırvatçayı öğrenip iyi belleyince, okulda en iyi öğrencilerden biri oldu” (Tomurcuk, [10], 1970, s. 5).

Tarihe mal olmuş büyük şahsiyetlerin hayatını bilmek, öğrenmek ve öğretmek tarihsel mirasa sahip çıkma ve duyarlı olma anlamında değer taşımaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1999’a ait birinci sayısında *Osmanlı devletinin 700. kuruluş yılı Ulusal tarihimizi öğrenelim* üst başlığıyla Osmanlının yaşam öyküsü metni bulunmaktadır. Bu metinde Anadolu Selçuklularından itibaren Osmanlı Devleti’nin kuruluşuna kadar olan Orhan Bey zamanına kadar olan dönem anlatılmaktadır. Burada tarihsel mirasa duyarlılık değeri işlenmektedir (Tomurcuk, [1], 1999, s. 8-9).

Tarihsel mirasa duyarlılık değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 4; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 6 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $4 \times 100 : 34 = \%11,76$ iken Makedonya döneminde $2 \times 100 : 13 = \%46,15$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%34,39$ 'luk bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.43 Temizlik

Sözlükte dördüncü anlam olarak “ahlakça lekesiz, necip, nezih” (TDK, 2011, s. 2318) anlamına gelen temiz kelimesi değer olarak insanın kendisinin ve çevresinin temizliğini ifade eder. Fiziki temizlik, hayatın sağlıklı sürdürülmesi için en temel ögedir. Yaşanılan yerin temizliğine ve kişisel temizliğe dikkat edilmelidir. Bireyler özellikle kılık kıyafet, saç, vücut, ağız temizliğine önem vermelidir. Çocukluktan itibaren elini-yüzünü yıkamak, dişlerini fırçalamak, saçlarını taramak, tırnaklarını kesmek gibi kişisel temizlik ihtiyaçlarını gidermeye alıştırılmalıdır. Temizlik değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 48 adet tespit edilmiştir. Aşağıda temizlik değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1958'e ait dördüncü sayısındaki Birkaç Soru sayfasında birkaç çocuk görseli verilmiştir. Bu görsellerin altına sorular yazılmıştır. Beş görsel ve beş soru bulunmaktadır. Görseller ve sorular çocukların temel kişisel temizlik ihtiyaçlarına uygundur.

“Sabah kalktıktan sonra, akşam yatmadan önce yıkıyor musun?

Dişlerinin temizliğine dikkat ediyor musun?

Kullandığın tarak temiz midir?

Her gün tırnaklarını temizliyor musun?

Mendilini yanında taşıyor musun?” (Tomurcuk, [4], 1958, s. 15)

soruları ile görseller verilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1958'e ait yedinci sayısının arka kapağında bulunan Bakınız bölümünde görsellerle temizlik değeri işlenmiştir. Görsellerde Bilgin dişlerini fırçalamakta, Kaya ellerini yıkamakta, Gülbin saçlarını taramakta, Kevser de tırnaklarını kesmektedir. Son kısımda da;

“Şimdi öğüt olarak

Anne der ki oğluna,

Düzen, hem de temizlik

Neşe verir insana” (Tomurcuk, [7], 1958, s. 16)

dörtlülüğü ile temizlik ve düzenin önemi vurgulanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1959’a ait yedinci sayısında Temiz Çocuk metninde çocuklar temizliğe yönlendirilmektedir. Yemekten önce ellerin yıkanması anlatılmıştır.

“Erola annesi mermalad yağlı bir parça ekmek verdi.

-Ellerini yıkadın mı? diye sordu.

-Ehe... Daha dün yıkadım: diye cevap verdi *temiz çocuk*”(Tomurcuk, [7], 1959, s. 14).

Tomurcuk dergisinin 1960’a ait birinci sayısında yer alan Yaramaz Nurten metninde Nurten’in kahvaltısı anlatılmaktadır. Nurten, kahvaltı ederken marmelatlı ekmekle elini yüzünü kirletir. Annesi;

“-Haydi git elini yüzünü yıka...

der. Nurten annesini dinlemez ve kapıya çıkar. Köpek, kedi, tavşan ve kuzu Nurten’in yanına gelir. Nurten çok korkar ve;

-Anne, anne, bırakma burnumu yesinler...” (Tomurcuk, [1], 1960, s. 13)

diye ağlar. Bir daha yemekten sonra ellerini yıkamamazlık yapmaz. Burada çocuklara yemeklerden önce ve sonra elleri yıkama alışkanlığı kazandırılmak istenmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1966 yılı ikinci sayısında yayınlanan Küba masalından alınan, Kuruyan Kaynak adlı masalda, temizliğe dikkat çekilmiştir. Bir kaynaktan su içmek isteyen çocuğa elleri ve ağızı kirli olduğu için kaynak su vermemiş, eğer ellerini ve ağızını temizleyip gelirse ancak o zaman su vereceğini ifade etmiştir. Bunun üzerine çocuk akar suda temizlenip gelmiş ve kaynak su içmesine müsaade etmiştir.

“Çocuk kaynağa yanaşıp dedi ki: sevgili kaynak şimdi ne kadar temiz olduğumu bir gör! Su ver! her gün yıkanıp temizleneceğim, işte söz veriyorum, işte bu güzeldir dedi kaynak, buyurun suyumdan alın!” (Tomurcuk, [2], 1966, s. 7-9).

Tomurcuk dergisinin 1966’ya ait yedinci sayısında yayınlanan Mariya Vogel’ın yazdığı Büyülü Çiçek adlı öyküde yazar odası dağınık ve temiz olmayan kız çocuğuna annesinin verdiği çiçekten sonra artık odasının düzenli ve temiz olduğunu anlatmıştır.

“...oda temiz, her şey yerli yerindeydi. hiçbir yerde bir toz komamıştı, tahta döşemeler cam gibi parlıyordu, resimler silinmiş, tozu alınmıştı, masa örtüsü konulmuştu. Bembeyaz masa örtüsünde de saksı duruyordu. Yaprakları canlı kelebekler gibi parlıyordu.

Hayret doğrusu!

O günden sonra kızcağızın odası en peşin düzene koyuluyordu. Ne de olsa annesi gene gizli olarak saksıya su atılıp atılmadığını bakıyordu. Solmamasından korkuyordu, kızının odasındaki düzensizlikten de. Fakat, bugüne kadar kızcaz ilk önce odayı düzene koymayı hem de çiçeğini sulamayı unutmuş değildi” (Tomurcuk, [7], 1966, s. 4-5).

Bu öyküde çiçeğin verdiği güzellik duygusu ile çocuğun da odasını temiz tutmasına işaret edilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1967’ye ait üçüncü sayısında Françe Bevk’in yazdığı Duvar da Karalamalar öyküsünde geçen;

“Yavrularım size birkaç öğüt vereyim: Gittiğiniz yerlerde dikkatli olmanız, nezaketle davranmanız, kağıtları yere atmamanız gerekir. Çünkü bir yere kâğıt atarsanız, haklı olarak sizin adresine şu atasözünü gönderebilirler: Eşeğin yuvarlandığı yerde, kılları kalır” (Tomurcuk, [3], 1967, s. 10).

satırlarıyla yazar temizliğin önemine dikkat çekmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1968’e ait beşinci sayısında Françe Bevg’in yazdığı Temiz Yüz adlı denemede temiz olmanın gerekliliğin önemi ifade edilmiştir.

“Yalnız elbiselerin temiz olması yetmez vücudun da temiz olması gerekir. Bitilsler, saçları enseleri yağlı çocuklar, kendi dış görünüşlerine asla önem vermiyorlar. Ateşten fazla sudan korkan tanıdığım çocuklar var. Yıkılırken, parmaklarını ıslatırlar. parmaklarıyla da gözlerini oğuştururlar. Kolt altlarında, enselerinde bitki etsen bitişir, bunlar bir bakıma tilkiye benzerler, telki nasıl salt kuyruğuyla vücudunu temizlerse, bunlar da parmaklarıyla yıkıyorlar.

Haftada bir kez yıkanmak gerek. Yüzümüzü, yatmadan önce de yıkamalısınız. Gündüzün birkaç kez elleri yıkamak gerek. Sofraya oturmadan önce herhalde eller temiz olmalıdır. Çünkü yıkanmamış ellerle yemek yemek hastalık getirebilir” (Tomurcuk, [5], 1968, s. 7).

Tomurcuk dergisinin 1969 yılı altıncı sayısında yayımlanan Halide Hasılova’nın Mutlu Olsun adlı hikâyede, halalarına 8 Mart gününde sürpriz yapmak isteyen çocukların Mesime Hala çarşıya gitiğinde onun evinin avlusunu birlikte temizlemeleri ayrıca ona gül demeti anlatılmıştır.

“-Mesime hala, 8 Mart Bayramınız mutlu olsun! Mesime hala sevinçle karşıladı:

-Çok sağ olun küçüklerim!

Zarife çocuklar adına Mesime halaya dedi:

-Bugün avluyu hem de merdivenleri süpüren biziz. Bu güller de sizindir” (Tomurcuk, [6], 1969, s. 6).

Bu hikâyede, çocuklara temizlik duygusu aşılama ana fikri dikkat çekmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, ikinci sayısında yayınlanan Cevahir Selim’e ait Temizlik adlı şiirinde geçen aşağıdaki mısralarda:

“Entarimde yoktur hiç

Ne bir leke ne bir toz

Temizliği severim

Çünkü budur bize borç” (Tomurcuk, [2], 1973, s. 3).

Anlatılan çocuğun üzerinde ne bir leke ne bir tozun olmadığı temizliği sevdiği bunun kendisine bir görev olduğu dile getirilmiştir. Burada çocuklara temizlik sevgisi aşılanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı altıncı sayısında yayınlanan Aleksandar B. Stojkovski'nin yazdığı Temizlik Sağlık Demektir adlı şiirde,

“Sağlıklı ve gülbüz, olmak isteyen, temizlenip yıkanmalı” (Tomurcuk, [6], 1985, s. 2).

mısralarında temizliğin önemini altı çizilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait dördüncü sayısında yer alan Yıkanmayı Sevmeyen Ali metninde temizliğin önemi işlenmiştir. Ali çok pis bir çocuktur. Sürekli yüzünü bile yıkamak istemeyen bir çocuktur. Her zaman yıkanmadan gezer ve çok kokar. Böyle koktuğu için ve pis görüldüğü için arkadaşları onu kendi aralarına almak istemezler. Bir gün Ali gökte güzel renkli bir kilim görür. Kilim Ali'nin odasına gelmiş. Kilim Ali'yi almış ve bir yere götürmüştür. Orada maymuncuklar varmış. Ali;

“- Kardeşlerim, ben de sizinle oynayabilir miyim? diye sormuş.

- Hayır, hayır - diye maymuncuklar seslenmişler.

- Biz senin gibi pis kokan çocukları, aramıza almıyoruz.

Ali bangır bangır ağlamaya başlar. Maymuncuklar ağlamasını diye:

- İyi... ağlama. Eğer, biz seni yıkayıp ve sana elbise giydirelim diye bırakıverirsen, seni de aramıza alıp, hep beraber oynayacağız.

demişler. Metnin bu bölümünde maymun arkadaşlarının Ali'yi aralarına almadıklarını almak için tek şartın onun temizlenmesi olduğunu görüyoruz. Ali temizlenir yıkanır yeni elbiseler giyer ve akşama kadar maymun arkadaşlarıyla oynar ve kilim onu tekrar evine bırakır. Annesi ve Ali'nin arasında şöyle bir konuşma geçer:

- Ali, yavrum neredesin? - annesinin sesini duyan Ali:

- Evet anneciğim. Ben yatak odasındayım.

Annesi odaya girince Ali'yi yıkanmış, temiz elbiselerle görünce çok sevinir, yavrusunu öper, kucaklar ve nasıl oldu da Ali yıkanmış, temiz elbise giymiş diye, oğluna sual etmiş. Ali de, annesine olan-biteni anlattı.

O günden beriye Ali yıkanmayı ve temizliği çok, çok seven bir çocuktur” (Tomurcuk, [4], 1994, s. 24-25).

Burada ki mesaj temizliğin çok iyi bir şey olduğu ve bütün çocukların temizlik kurallarına uyması gerektiğidir. Bu metin derginin Tılsım Babadan masallar bölümünde yer almaktadır. Yazar Tılsım Baba olarak geçer ve buradaki masallar okuyuculardan gelen masallar olacaktır.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait üçüncü sayısında yer alan Kendi Kendine Benzemek öyküsünde Dilara'nın kardeşi olduğu zaman evde yaşanan değişiklikler anlatılmaktadır. Dilara'nın halası ve teyzesi yeni bebeği ziyarete geldiklerinde anneannesinin tepkisi temizlik değerini vurgulamaktadır.

“Bir gün Dilara'nın halası ve teyzesi geldi. Eve girer girmez yavrucuğu yatağından almaya koşular.

O arada eşyle birlikte ikinci çayını yudumlayan anne anne:

- Önce ellerinizi yıkayın ondan sonra bebeği kucağınıza alın, -diye seslendi” (Tomurcuk, [3], 1995, s. 6-7).

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait üçüncü sayısında Makedon Öyküsü sayfası bulunmaktadır. Burada Erol Doktor Olmak İstiyor metni vardır. Metnin yazarı Gligor Popovskidir. Erol ve Erkin adlı iki öğrenci de birinci sınıfa gitmektedir. Metin piyes şeklindedir. Erol ve Erkin ilk önce kurt ile kuzu oyunu oynamak isterler. Fakat Erkin kabul etmez. Kurdun kuzuyu yediğini söyler. Bunun üzerine doktor oyunu oynamayı teklif eder. Erol, Erkin'in teklifini kabul eder. İkisi de doktor olur ve oyuncak ayıya iğne vurmak isterler. Erkin, Erol'un ellerini görmek ister. Erol şaşırır, ellerini gösterir. Erkin doktor oyunu oynamak istemiyorum, der. Bunun üzerine Erol ama niye oynayalım demedin mi, diye sorar. Erkin dedim ama şimdi istemiyorum, ellerine bir göz at bakalım, der. Erol ellerine bakar, ne var, der.

“Erkin: Hayır. İlk önce ellerini yıkamamışsın, ikinci olarak da tırnaklarını kesmemişsin. Doktorun mutlaka elleri temiz olmalıdır. Güle güle. Ellerini iyice yıkadığın zamanda gel, o zaman doktor oyunu oynarız” (Tomurcuk, [3], 1996, s. 10).

cümleleri metnin son cümleleridir. Buradan da temizlik değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait birinci sayısında Türkiye Şiiri sayfası bulunmaktadır. Burada Temiz Çocuk şiiri vardır. Şiir üç dörtlükten oluşmaktadır. Şiirin ilk iki dörtlüğünde temizlik değeri verilmektedir. Birinci dörtlük;

“Elim temiz, yüzüm temiz

Saçım başım üstüm temiz

Siz de olun benim gibi

Sağlam kalmak isterseniz...” (Tomurcuk, [1], 1997, s. 7)

mısralarından oluşmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1998'e ait birinci sayısında yerli şiir sayfası bulunmaktadır. Burada Sabun şiiri vardır. Temizlik değeri ön plandadır. Ellerini ve ayaklarını yıkadığını, yüzünü sürekli yıkadığını ve elbiselerinin temiz, ütülü olduğunu ve sabah erken kalkıp temizliğini yapıp okula gittiğini anlatır şair. Üç dörtlükten oluşmaktadır. İkinci dörtlük;

“Yüzüm gözüm tertemiz
saçlarım hep taralı
Üstüm başım düzende
entarim da ütülü” (Tomurcuk, [1], 1998, s. 6).

mısralarından oluşmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2000'e ait dördüncü sayısında Öykü sayfası vardır. Burada Burun ve Mendilin hikâyesi başlıklı bir öykü bulunmaktadır. Hastalıktan ötürü burnun zaptında neler yapmalısınız sorusuna cevap verilmektedir. Temizlik değeri ön plandadır.

“Burnunu her zaman mendille sil. Silerken de dikkatli ol. Sonra da burnunu silerken ya azıcık başını çevir ya da yana dön. Bu işte de dikkatli olmalısın. Mendil en yakın dostun olmalı. Mendili aksırdığın hatta öksürdüğün zaman da kullan, onu ağzına götür. Birinin yüzüne aksırmaktan daha çirkin şey yoktur. Sonra aksırırken dikkatli ol, tok gibi çıkmamalı aksırığın öksürüğün” (Tomurcuk, [4], 2000, s. 20).

mısralarından temizlik değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 2004'e ait sekizinci sayısında Sağlıklı Büyüyelim sayfası bulunmaktadır. Burada Dişlerimizin Bakımı metni bulunmaktadır. Diş fırçalamanın sağlık açısından önemi, nasıl diş fırçalayacağımız, düzenli diş doktoruna gitmemiz gerektiği anlatılmaktadır. Verilen değer temizlik değeridir.

“Dişlerimizin sağlığına dikkat etmeliyiz. Her yemekten sonra, yatmadan önce dişlerimizi fırçalamalıyız. Fırçalama işini diş etinden, diş ucuna doğru yapmalıyız. Dişlerimizin arasında kalan yemek artıklarını temizlemeliyiz” (Tomurcuk, [8], 2004, s. 34).

Temizlik değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 19; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 29 adet değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $19 \times 100 : 34 = \%55,88$ iken Makedonya döneminde $29 \times 100 : 13 = \%223,07$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%167,19$ 'luk bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.44 Tutarlılık

Tutarlılık değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde ve 13 sayılık Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir.

4.1.6.45 Türk bayrağına ve İstiklâl Marşına saygı

Türk bayrağına ve İstiklal Marşına saygı değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde ve 13 sayılık Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir.

4.1.6.46 Türk büyüklerine saygı

Türk tarihine siyasi, askeri ve sosyal açıdan yön vermiş olan Mustafa Kemal Atatürk hakkında Tomurcuk dergisinde birçok metin yer almaktadır. Türk büyüklerine saygı değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 72 adet tespit edilmiştir. Aşağıda Türk büyüklerine saygı değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir. Tomurcuk dergisinin 1984 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Hasan Mercan'ın yazdığı Atatürk Güvercini adlı şiirde;

“Atatürk’ün güvercini
Uçar uçar her yere
Gezer, tozar ülkesini
Selam eyler erlere” (Tomurcuk, [3], 1984, s. 9)

cümleleriyle Atatürk sevgisi vurgulanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1994’e ait dokuzuncu ve onuncu sayısında yer alan Ben Atatürk’ü Gördüm şiiri üç bentten oluşmaktadır. Ömer Kayaoğlu tarafından yazılmıştır.

“Ben Atatürk’ü gördüm çocuklar
Ne kadar yaşlansam da
Gözlerimin parlaklığı
Yüreğimin coşkusu ondan” (Tomurcuk, [9-10], 1994, s. 23)

mısralarıyla başlamaktadır. Burada Türk büyüklerine saygı değeri Atatürk üzerinden verilmek istenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait ikinci sayısında Türkiye Cumhuriyetinin 72.Kuruluş Yılı Atatürk Egemenlik Simgesi metni bulunmaktadır. Bu metinde Türkiye Cumhuriyetiyle ilgili bilgiler verilmektedir. 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisinin açıldığı, 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet yönetiminin kabul edildiği, Arap alfabelerinin değiştirilmesi gibi Atatürk'ün bu zamana kadar yaptığı köklü değişiklikler, yenilikler anlatılmaktadır. Metinde Atatürk ve Atatürk'ün yaptıkları övülerek Türk büyüklerine saygı değeri ön plana çıkarılmaktadır.

Ayrıca metnin son paragrafında;

“Cumhuriyetten sonra yapılan köklü ve önemli yenilik ve değişikliklere Atatürk İnkılâpları denir. Atatürk ilkeleri arasında Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Laiklik, Devrimcilik, İnkılâpçılık bulunmaktadır” (Tomurcuk, [2], 1995, s. 15)

satırları yer almaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait üçüncü sayısında yer alan Atatürk Şiirlerde bölümünde Atatürk'ün 57. ölüm yıldönümü dolayısıyla üst başlığıyla Atatürk Çocukları Çok Severdi öyküsü bulunmaktadır. Burada Atatürk'ün hayatı kısaca anlatılmaktadır. Ön plana çıkan değer sevgi değeridir.

“Atatürk iyi kalpli bir insandı çocukları çok severdi insanları çok severdi vatanını ve milletini çok severdi” (Tomurcuk, [3], 1995, s. 14)

Sevgi değerinin ön plana çıktığı paragraftır.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait ikinci sayısında Atatürk şiiri bulunmaktadır. Şiir altı dördlükten oluşmaktadır ve şiirin genelinde Türk büyüklerine saygı değeri işlenmektedir. Atatürk anlatılmaktadır. Şiirin son dördlüğü;

“Ülkün yürüsün
Türklük büyüsün
Sen Atatürk'sün
Ey yüce başkan” (Tomurcuk, [2], 1997, s. 11)

mısralarından oluşmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait ikinci sayısında Başöğretmenim şiiri bulunmaktadır. Bu şiir beş dördlükten oluşmaktadır. Türk büyüklerine saygı değeri işlenmektedir. Atatürk başöğretmenlik vazifesiyle anılmıştır. Şiirin ilk dördlüğü;

“Atatürk benim
Başöğretmenim.
Ne öğrendimse
Ondan öğrendim” (Tomurcuk, [2], 1997, s. 11).

satırları birinci dördlüğü oluşturmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1997’ye ait üçüncü sayısında Atatürk’ün 59. Ölüm Yıldönümü Dolayısıyla üst başlığıyla On Kasım şiiri vardır. Şiir üç dörtlükten oluşmaktadır. Şiirde Türk büyüklerine saygı değeri işlenmiştir. Şiirin ikinci dördlüğü;

“Gerçek olmaz olsa olsa bir düş
Dokuzu beş geçe Atatürk ölmüş
Böyle toptan bir yas nerede görülmüş
Beraber ağlıyoruz kurtlar kuşlar” (Tomurcuk, [3], 1997, s. 11).

satırlarından oluşmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1997’ye ait üçüncü sayısında Atatürk’ün 59. Ölüm Yıldönümü Dolayısıyla üst başlığıyla Büyük Ata’ya şiiri yer almaktadır. Şiirde Türk büyüklerine saygı değeri işlenmektedir. Şiir dört bentten oluşmaktadır. Şiirin üçüncü bendi;

“Bağışla, yanıldım, hayır, ölmedin,
Göklerde değil gönüllerdesin;
Soyumun kalbine geçeyim dedim.
Gönülden gelecek her zaman sensin” (Tomurcuk, [3], 1997, s. 11).

mısraları Türk büyüklerine saygı değerinin ön plana çıktığı mısralardır.

Tomurcuk dergisinin 1998’e ait ikinci sayısında Türkiye Cumhuriyeti’nin 75. Doğum Günü üst başlığıyla Sonsuza Ulaşacak Sevgi metni verilmiştir. Bu metinde ana ülkemiz diye Türkiye Cumhuriyetinden bahsedilmektedir. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı anlatılmaktadır. Ayrıca Atatürk’ten de bahsedilmektedir. Metinde geçen;

“Atatürkçülük çokyönlü bir görüş sistemidir. Türkiye Cumhuriyetinin ise çağdaş uygarlık ışığındaki gelişimi o Atatürkçü, çokyanlı görüş sisteminin en değerli varlığıdır. Sonsuza kadar öyle kalacaktır. Çünkü ölümsüz Atatürk, Türkiye Cumhuriyetini Türk gençliğine emanet etmiştir” (Tomurcuk, [2], 1998, s. 3).

cümlelerinden Türk büyüklerine saygı değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 2002’ye ait üçüncü sayısında Güzel Anadilimiz Türkçe’mizi Sevelim sayfası vardır. Burada 10 Kasım Atatürk’ü Anma Töreni metni bulunmaktadır. Metin iki soruyla başlamaktadır.

“1.Okulumuzda Atatürk’ü anma töreni nasıl yapıldı?

2.Atatürk haftasında okulumuzda ve sınıfımızda neler yapıldı?

Bu iki sorudan sonra 10 Kasım Haftası anlatılmaktadır. Okulda yapılan etkinlikler belirtilmektedir. Metnin sonunda iki *Anlam* iki de *Anlatım* sorusu bulunmaktadır. Türk büyüklerine saygı değeri ön plandadır.

Atatürk 10 Kasım 1938 Perşembe günü saat dokuzu beş geçe öldü. Onun için her yıl On Kasım günü anma törenleri düzenlenir. Atatürk’ün büstleri ve resimleri çiçeklerle süslenir. Atatürk anıtlarına çelenkler konulur. Saat dokuzu beş geçe fabrikalar ve taşıtlar düdüklarini çalarlar, saygı duruşuna geçilir. Atatürk’e duyulan saygının bir belirtisi olarak bayraklar yarıya indirilir” (Tomurcuk, [3], 2002, s. 16).

cümlelerinden Atatürk saygısı Türk büyüklerine saygı değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2003’e ait sekizinci sayısında Yaşasın Atatürk öyküsü bulunmaktadır. Burada babası ve küçük Ayşe’nin ablasının okuluna gidip 23 Nisan gösterilerini izlemeleri anlatılmaktadır.

Ayrıca öykünün sonunda;

“- Çünkü bu gün, Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldı. Atatürk de bu günü Türk çocuklarına bayram olarak hediye etti, dedi.

Yaşasın Atatürk! diye, haykırdım.

Keşke her gün 23 Nisan Bayramı olsa” (Tomurcuk, [8], 2003, s. 14)

mısralarından da Türk büyüklerine saygı değerini okumaktayız.

Tomurcuk dergisinin 2003’e ait sekizinci sayısında Güzel Anadilimiz Türkçe’mizi Sevelim sayfası bulunmaktadır. Burada Büyük Adamın Anası metni vardır. Atatürk’ün annesi hakkında yazılmış bir metindir. Ön plana çıkan değer anne sevgisi değeridir.

“İlk fırsatta kendisini Ankara’ya Çankaya’daki evine getirdi. Buluştukları zaman Atatürk yine anasının elini öptü. Fakat anası, oğlunu bağrına basacağı yerde eline sarıldı.

Atatürk:

- Ne yapıyorsun anne? diyerek elini çekmek istedi.

Anası Zübeyde Hanım pek ciddileşerek;

- Ben senin ananım, dedi, elimi öpmekle vazifeni yapıyorsun. Fakat devleti ve milleti sen kurtardın. Ben de bu millettenim. Elini öpmeliyim, dedi” (Tomurcuk, [8], 2003, s. 16).

Bu cümlelerden de Türk büyüklerine saygı değeri ön plana çıkmaktadır. Metnin sonunda *Anlam* başlığıyla iki soru, *Anlatım* başlığıyla da bir soru sorulmuştur.

Türk büyüklerine saygı değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 5; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 67 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde

Yugoslavya döneminde 5x100:34=%14,70 iken Makedonya döneminde 67x100:13=%515,38 oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine %500,68'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.47 Türkçeyi doğru, güzel ve etkili konuşma

Türkçeyi doğru güzel ve etkili konuşma değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 17 adet tespit edilmiştir. Aşağıda Türkçeyi doğru güzel ve etkili konuşma değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1960'a ait ikinci sayısında Söylediklerinize Dikkat Ediniz metninde yanlış kullanılan kelimelerden söz edilmektedir;

“Açan demeyin *ne zaman*, ya da *ne vakit* deyin.

Gelim demeyin, *geliyorum* deyin.

“Bu böyle midir” sorulduğu zaman *dil* demeyin, *değil* deyin” (Tomurcuk, [2], 1960, s. 14).

Halk arasında sıkça yanlış kullanılan kelimelere dikkat çekilerek doğruları verilmiştir. Türkçeyi korumak ve yeni kuşaklara doğru şekilde aktarmak için özen gösterilmelidir.

Tomurcuk dergisinin 1961'e ait beşinci sayısındaki Dili Biliyor musunuz? metninde Türkçeye karşı duyarlı olmak tavsiye edilmektedir. Üşümek ve donmak fiillerinin anlamı; yalnız, hala sözcüklerinin anlamları verilmektedir;

“Sözcük yalnız mı yazılır, yoksa yalnız mı?” (Tomurcuk, [5], 1961, s. 11)

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, beşinci sayısında yayınlanan Meserret Peş'e ait Türkçe adlı şiirde

“Her atılan adımda bir ses

Türkçe konuş diyor bizlere

Her dalda uçuşan kuşlar

Türkçe şarkı söyler bizlere

En tatlı bir söz, bir dil

En değerli en zengin

Anadilimiz Türkçe

En yüce en engin” (Tomurcuk, [5], 1973, s. 4).

Mısralarında Türkçe'nin tabiatla olan yakınlığına işaret edilirken aynı zamanda zengin bir dil olduğuna vurgu yapılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait beşinci sayısında yer alan Dilim Sende bölümünde Türkçe dil bilgisi kuralları verilmektedir. Verilen metinden sonra birkaç soru sorulmuş ve geçen kelimelerin açıklaması yapılmıştır. Gramer bölümünde ismin hâlleri yalın hal, belirtme hali, yönelme hali, bulunma hali ve uzaklaşma hali anlatılmaktadır. Ayrıca nokta, virgül, ünlem ve soru işareti gibi noktalama işaretleri de anlatılmaktadır (Tomurcuk, [5], 1994, s. 26-27).

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait birinci sayısında yer alan Türkçe Öğreniyorum sayfasında Türkçeyi doğru, güzel ve etkili şekilde kullanma değeri işlenmektedir. Okulumuz metni verilmiştir. Sonrasında boşluk doldurma ve kurallı cümleyle ilgili de örnekler bulunmaktadır. Okulumuz metniyle ilgili okuduğunu anlamaya yönelik dört tane de soru bulunmaktadır (Tomurcuk, [1], 1995, s. 9).

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait ikinci sayısında yer alan Türkçe Öğreniyorum sayfasında Ailem metni bulunmaktadır. Metnin sonunda metinle ilgili iki soru vardır. Ayrıca üç cümlede özne, yüklem ve nesne boş bırakılıp verilen kelimelerin buralara yerleştirilmesi istenmiştir. Son olarak da üç cümleden hangisinin yanlış olduğu sorulmaktadır. Bu bölüm Türkçeyi doğru, güzel ve etkili konuşma değerinin ön plana çıktığı bölümdür (Tomurcuk, [2], 1995, s. 9).

Tomurcuk dergisinin 2002'ye ait dokuzuncu ve onuncu sayısında Öykü sayfası vardır. Burada Yaz Tatilinde öyküsü bulunmaktadır. Bu öyküde iki amca çocuğu anlatılmaktadır. Birinci çocuk Bulgaristan'da yaşamaktadır. Türk'tür fakat Türkçesinde Bulgarca kelime daha çok bulunmaktadır. Bazı kelimeleri de yanlış kullanmaktadır. Diğer çocuk Türkiye'den gelmiştir adı Barış'tır. Barış Türkçeyi Behçet'e göre daha düzgün konuşmaktadır. Dedeleri ikisinin de beraber Türkçe konuşmasını istemektedir. Behçet, Bulgarca kelimeler kullandıkça Barış onu düzeltir. Onun Türkçesini söyler. Dedesi de bu duruma taraftardır. Böyle olmasını ister.

Buradan Yusuf dedenin cümleleriyle Türkçeyi doğru güzel ve etkili şekilde konuşma değeri ön plana çıkmaktadır.

“Derken Yusuf Dede çıktı:

- Neden olta demedin de vaditsa dedin ki? Sen de onun söyledikleri öylece tekrarlarsan, sözlerin doğrusunu o nasıl öğrenecek? Türkiye'deki arkadaşlarınla nasıl konuşuyorsan, Behçet'le de öyle konuşmalısın” (Tomurcuk, [9-10], 2002, s. 4-5).

cümlelerinden anlamaktayız.

Türkçeyi doğru güzel ve etkili konuşma değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 6; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 11 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $6 \times 100 : 34 = \%17,64$ iken Makedonya döneminde $11 \times 100 : 13 = \%84,61$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%66,97$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.48 Vefa

Vefa “sevgiyi sürdürme, sevgi, dostluk bağlılığı” (TDK, 2011, s. 2476) olarak tanımlanmıştır. Vefa değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 6 adet tespit edilmiştir. Aşağıda vefa değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, ikinci sayısında yayınlanan Aslanla Fare isimli anonim hikâyede küçük fare ormanda gezerken, aslan onu pençesiyle yakalar. Fare aslanın kendisini bırakması için yalvarır. Ona bende sana bir gün iyilik edeyim der. Aslan farenin bu haddini bilmezliğine çok kızar. Küçücük fare halinle sen mi bana yardım edeceksin diye kükrer.

Ancak fareye acır ve onu serbest bırakır. Bir gün fare aslanın yardım sesini işitir. Bakar ki aslan halattan yapılmış bir tuzağa tutulmuştur. Fare halatı kemirmeye başlar ve aslanı kurtarır. Aslan utanarak teşekkür eder ve güçsüzlerin yeri geldiğinde en güçlü arkadaşlar olabileceğini anlar.

Burada farenin vefa duygusuyla yardım ettiği görülüyor (Tomurcuk, [2], 1973, s. 13).

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, yedinci sayısında yayınlanan Dede Korkut Masallarından alınan Burla Hatun bölümünde Salur Han’ın peşini bırakmayan ve ona gönülden bağlı olan çobanın hikayesi anlatılmaktadır. Salur Han kendisini takip etmemesini istemesine rağmen, çoban han’a olan vefasından dolayı han’ı terk etmiyor.

“Çoban gülümseyerek:

-Han’ım sen düşman basınca, akşama doğru karnın acıkır, ben o zaman sana bu ağaçla yemek pişireceğim, deyince han gülmeğe başladı. Bu vefakar insanın bu samimi sözünden hoşlandı, atından inerek onun alnından öptü” (Tomurcuk, [7], 1973, s. 20-21)

İnsanlar kendilerine iyiliği olan insanlara vefalarını her zaman göstermelidir.

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, sekizinci ve dokuzuncu sayısında yayınlanan Aşık Veysel'e ait Dostlar Beni Hatırlasın adlı şiirde

“Ben giderim adım kalır
Dostlar beni hatırlasın
Düğün olur bayram gelir
Dostlar beni hatırlasın” (Tomurcuk, [8-9], 1973, s. 28)

Mısralarında şair hayatın tekdüzeliği içinde günlerin sayılı olduğunu ve günün birinde bu dünyadan ayrılınca, dostların kendisini her daim hatırlamasını istemekle onlardan vefa beklemektedir.

Tomurcuk dergisinin 1977 yılı, ikinci sayısında yayımlanan Halk kurtuluş Savaşında Yoldaş Tito adlı hikâyede, Tito'nun eski devrimci dostunu karşılamasını, ona olan vefasını ortaya konmuştur.

“İki dost, iki devrimci yoldaşlar birbirlerini kucakladı. Birbirlerini sessiz sessiz sözüverdiler. Nöbetçi olup biteni bir türlü anlayamıyordu. Başkomutanın böyle bir adamla bu denli samimi ve dostane kucaklaştığına şaşırıyor, adamın kim olduğunu kafasıyla tasarlamağa çalışıyordu. Olayı birçok savaşçılar da görmüşlerdi. Eski tanıdıkların duyusunun ta kendisi olduğuna kamı getirmişlerdi sonunda” (Tomurcuk, [2], 1977, s. 19)

Tomurcuk dergisinin 1980 yılı yedinci sayısında yayınlanan Üştfref Yaşar'a ait Anam adlı şiirde şair, annesinin kendisine olan emeğini kendisine ifade ederken vefasını şu mısralarla göstermiştir:

“Benim güzel anam
Küçükken sen bana
Yürümeyle, konuşmayı
Hep bana öğrettin.

Nebin güzel anam
Sensin beni büyüten
Sensin beni koruyan
Herşeyden anam” (Tomurcuk, [7], 1980, s. 12).

Dizelerde vefa değeri yansıtılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1980 yılı yedinci sayısında yayınlanan Neziya Bekir'e ait Anne adlı şiirde şair, küçüklüğünden beri annesinin kendisine gösterdiği özeni ve fedakarlığı dile getirirken vefasını aşağıdaki mısralarda dile getirmiştir:

“Küçük iken sen beni
Kucağından ayırmazdın
Sen beni büyüttün
Bu yaşa getirdin.

Seni güzel annecğim
Hicbir zaman unutmam
Bilsen seni nasıl candan severim
Hergün seni anarım” (Tomurcuk, [1980], 7, s. 12).

Burada vefa değeri işlenmiştir.

Vefa değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 6; 13 sayılık Makedonya döneminde ise değer tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $6 \times 100 : 34 = \%17,64$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%17,64$ 'lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.6.49 Yardımlaşma

Yardım, “kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma” (TDK, 2011, s. 2535) olarak tanımlanmıştır. Yardımlaşmak ise “karşılıklı yardımda bulunmak” (TDK, 2011, s. 2536) olarak tanımlanmıştır. Yardımlaşma tüm insanlığın ortak değerlerinden biridir. İnsanın insana, insanın hayvana, hayvanın insana ve hayvanın hayvana yardım ettiği durumlar ile dünyanın her yerinde karşılaşmamız olasıdır. Bu evrensel değer çocuklarımıza ailede verilmeye başlanmalı ve okul hayatının ilk yıllarından itibaren yardımlaşmanın önemi her fırsatta vurgulanmalıdır. Tomurcuk dergisinde 47 eğitim öğretim senesinde toplam 46 tane çalışkanlık değeri tespit edilmiştir. Bu değerlerden birkaç tane örnek aşağıda sıralanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1958'e ait dokuzuncu sayısında İyi Yürekli İhtiyar metninde bir çocuk ile ihtiyar adam arasında geçen olay anlatılmaktadır. Mişo başta annesi olmak üzere bütün

apartmanın sözünü dinleyen, herkesin isteği üzerine bakkâla giden akıllı bir çocuktur. Bir gün yine siparişleri almaya giderken yolda düşer;

“Çabuk elden ayağa kalktı. Paraları bulmak için geri döndü, ileri yürüdü, sağına baktı, soluna baktı...

ama paraları bulamaz. Bu sırada yanına ihtiyar bir adam gelir. Mişo önce ona ne olduğunu söylemez fakat adam anlar. Parasının kaç lira olduğunu sorar, Mişo bilemez;

İhtiyar çantasını cebinden çıkardı, Mişo’ya:

-Senin paralarını seçebilir misin?

diye sorar. Mişo sevinir ve parayı alır. Ama pişman olur. Parayı iade etmek için etrafına bakar ama adamı bulamaz. Hızla siparişleri eve götürür. Etrafı tekrar arar ama adamı yine bulamaz. Her istek için dışarı çıktığında o yaşlı adamı arar. Aylar yıllar geçer ama ihtiyar amcayı unutmaz;

Bir gün tramvayda birini ona benzetti, yerini koyverdi ona. O ihtiyar bu olacak! diye düşündü.

...

Bu ihtiyar amca onun tanıdığı mıdır, değil midir, o buna bakmaz, onun için hepsi birdir. Çünkü ihtiyarlarla çocuklar arasında sevgi çok büyüktür” (Tomurcuk, [9], 1958, s. 8-9).

cümleleri ile öykü biter.

İhtiyar, karşılık beklemeden çaresiz bir çocuğa yardım etmiştir. Burada ihtiyar adamın Mişo’ya yardım etmesiyle yardımlaşma değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1961’e ait üçüncü sayısındaki Duvardaki Ödev metninde bir öğrenci koridor duvarına ödev yazmıştır. Ama ödev yanlış yapılmıştır. Herkes kimin yaptığını aramaktadır. Hem duvarı kirletmiş hem de yanlış yapmıştır;

“- Haydi bunu yazan, meydana çıksın, diye bir ses duyuldu.

- Ben... dedi hafifçe Svetlana... ben yazdım...

Peki, Svetlana, öyle ise haydi sen bunu sil, hem de bir daha böyle şeyler yampa.

- Ben sana hesaptan yardım edeceğim, dedi Mişo.

- Ben de yardım edeceğim, dedi başka bir kızcağız” (Tomurcuk, [3], 1961, s. 13).

Mişo ve diğer kız öğrenci Svetlana’ya yardım edeceklerini söyler. Böylece zor durumda kalan bir kişiye yardım etmek özendirilmiştir. Arkadaşlar birbirlerine yardım etmelidir. Bu metinde arkadaşlar aracılığıyla yardımlaşma değeri verilmek istenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1965'e ait dördüncü sayısında yayınlanan Desanka Maksimoviç'e ait Ninenin Yardımcısı adlı şiirde şair

“Bunda sonra verirsin
süpürgeyi elime
temiz olsun odamız
sen tozları alırsın
ben silerim, yıkarım
dört yanımız parlсын” (Tomurcuk, [4], 1965, s. 7).

mısralarında yardımlaşmasının altını çizmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1968'e ait dokuzuncu sayısında yayınlanan Mirolub Yeftoviç'in yazdığı Yol Üstünde Saman adlı öyküde saman yüklü arabasının tekerleği hendeğe düşen köylüye yoldaşı Tito'nun müdahalesiyle askerlerin yardım etmesi konu edilmiştir.

“Tüm bu sırada, Yoldaş Tito'nun da arabası oraya yetişmişti Tito arabadan indi, subaylardan birine:

-Ne var, ne oldu? diye sordu.

Subaylar, var kuvvetiyle köylüye yardım ettiler, arabanın tekerleğini hendekten çıkardılar, samanı arabaya yüklettiler.

-Ha şöyle! dedi Yoldaş Tito. Sonra köylüye döndü: Hoşça kal arkadaş! dedi. Köylüyle selâmlaştıktan sonra tekrar arabasına bindi.

Köylü, sonra bu olayı köyünde çok kereler ballandıra ballandıra anlattı” (Tomurcuk, [9], 1968, s. 2).

Bu satırlardan yoldaş Tito'nun engin hoşgörüsüyle ve anlayışıyla gösterdiği yardım, büyük devlet adamlarının halkına yakınlığının bir göstergesidir.

Tomurcuk dergisinin 1969'a ait ikinci sayısında yer alan Vera Oseeva'nın kaleme aldığı Yaşlı Kadın adlı öyküsünde;

“Çantasını kızçağıza vererek yaşlı kadının kalkabilmesi için yardım etmeğe koştı.

Dönünce, kızçağız sordu:

-O kadın senin ninen olmasın?

-Hayır-diye yanıtladı oğlan.

-Annen olmasın?

-Hayır!” (Tomurcuk, [2], 1969, s. 12)

İfadelerinde zor durumda olan yaşlı bir kadına yardım eden genç anlatılmaktadır. Yaşlı kadını genç oğlan tanımasa da insani bir görev olarak onun tekrar kalkmasına yardım etmiştir.

Zor durumda kalan zayıf düşmüş olan insanlara imkânlarımız dahilinde yardım etmemiz insani ve ahlaki bir görevdir.

Tomurcuk dergisinin 1969'a ait dördüncü sayısında yer alan Adnan Hozîç'in Kayık adlı öyküsünde ırmağın karşı tarafına geçme zorunda olan partizan birliğine iki kardeşin kendilerine ait olan kayıkla yardım etmeleri öykülenmiştir.

“Partizanlar kayıkta çocukların da bulduklarını görünce hayret içinde kaldılar. Kardeşinin adı Enverdi, işte Enver, annesinin hastaolduğunu, babasının annesini doktora götürmek zorunda kaldığını söyledi. Onlar, kardeşi ile kız kardeşi, babalarıyla birlikte gitmişler.

O gece, bütün partizan birliği ırmağın karşı yanına çıktı” (Tomurcuk, [4], 1969, s. 10).

Yardıma muhtaç olan insanlara yardımda bulunma her koşulda insani bir görev olduğu mesajını görüyoruz.

Tomurcuk dergisinin 1975 yılı, yedinci sayısında yayımlanan V. Nedelkovski'nin yazdığı, Dede adlı hikâyede, yaşlı bir adamın yolun karşısına geçmesine yardım eden Penço'nun örnek davranışı anlatılmıştır:

“Büsbütün تنها olduğu zamanda, kolayca onlarkarşı yana, trotuvara geçebiliyorlardı. Oysaki o yanda gözlüklü, bastonlu yaşlı bir amca duruyordu. Geçeyim mi, geçmeyeyim mi diye düşünüyordu. Dönüp dolanıyordu. Hiçbir türlü yolu geçmeğe kıyışamıyordu!

-Amma gülünç dedeymiş! ,dedi Svetlena.

-Korkak dede! ,dedi Ognen

Penço ise yaşlı amcanın yanına yaklaştı, elinden tuttu hep birlikte kolayca yolun karşı yanına geçtiler!

Ognen, Svetlena, Deyan, Filipinka ile Gordana hayrete düşmüşlerdi” (Tomurcuk, [7], 1975, s. 16).

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, ikinci sayısında yayımlanan Mehmetali Hoca'nın Arnavutça'dan çevirdiği Güvercin ile Arı adlı masalda, masalın kahramanı olan güvercin ile arının yardımlaşması çok etkileyici bir şekilde sahnelenmiştir.

“Arının biri su içmek için ırmağa uçtu. Bir taş üzerindeyken, ayağı kayıp suya düşüverdi, su içinde boğulmağa başladı.

Bu olayı ağacın üzerindeki dalların birinde oturan güvercin görmüştü. Hemen gagasıyla bir dalcık koparıp suya koyverdi. Arı dalın üzerine tırmanıp kurtuldu, uçtu gitti.

Ertesi gün ormana bir avcı geldi, avlamağa. Güvercini görünce nişan aldı. Bu olayı arı görüp, hemen avcının eline kondu, iğnesini batırdı. Arının iğnesinin acısından avcı tüfeğinden ateş açamamıştı. Güvercinde hemen uçuvermişti” (Tomurcuk, [2], 1976, s. 7).

Tomurcuk dergisinin 1978 yılı, altıncı sayısında yayımlanan Tibet Halk Masallarından alınan Fil İle Fare adlı masaldan fil ile farenin yardımlaşma örneği ortaya konmuştur.

“Fil tüm bunlardan kurtulmak, ağları koparmak kaçmak istemişse de, nafiye, başaramamış. Tutmuş var gücüyle yardım istemiye başlamış. Derken, oradan fare geçmiş, dost filin yardım istediğini sezince hemen ağların iplerini kemirmeye başlamış. O denli çabuk ve ustaca kemirmiş ki çok geçmeden fil özgürlüğüne kavuşmuş” (Tomurcuk, [6], 1978, s. 24).

Arkadaşlarımızın, hiç ummadığımız bir zamanda bize büyük yardımları olur.

Tomurcuk dergisinin 1981 yılı altıncı sayısında yayınlanan Gorya Petrevski'nin yazdığı Yağmurlu Günde Güneş adlı hikâyede,

“Birazcık dinlenmek için koy kovayı yere kodu. Tam o anda bizim çocuklar Vaytek ve Vaçek geldiler.

-Nine, niye yalnız yarım kova su taşıyorsunuz?

-Bana bu da ağırdır – yanıtını verdi koca karı.

-Fakat bize ağır değildir – diye katek her ikisi için karşılık verdi.

Hiç söylemeden çocuklar kovayı alıp pınara doğru koştular. Yavaş yavaş dönüyorlardı, suları dökmemeğe dikkat ediyorlardı çünkü kova silme su doluydu. Hatta koca karının yanında bile durmadılar:

-Sizin eve kadar götüreceğiz – dediler. Dikkatle yürüdüler. Onları Mihalkov nine de izliyordu” (Tomurcuk, [6], 1981, s. 3).

Tomurcuk dergisinin 1984 yılı beşinci sayısında yayınlanan Enver İlyaz'ın yazdığı Kışın Güzelliği Ayrı Derdi Ayrıymış adlı hikâyede yazar, kar içinde oyun oynayan çocukların, kar nedeniyle ayağı kayıp düşen yaşlı kadıncağıza yardım etmeleri anlatırken yardımlaşma değerini vurgulamıştır.

“Herkez bir yana dağılıp koştu. Engin büyük kartopları yapmağa girişti. Derken cadenin öte yanında, yaşlı bir kadının, buzlarda denge yitirip düştüğünü gördüler. Çabucak yanına koştular. Yardımda bulundular” (Tomurcuk, [5], 1984, s. 4).

Tomurcuk Dergisinin 1995'e ait altıncı sayısında Cocukluğu Unutan Büyükler üst başlığıyla Küçük Adam öyküsünde öğretmenin fakir bir öğrenci olan Naci'yi kırmadan ona yardım etmek isteği anlatılmaktadır. Öğretmen Naci'ye direk bir palto almaz, bunun yerine bir yakınının çocuğunun paltosunu alıp Naci'ye verir. Naci önce kabul etmek istemez ama daha sonra öğretmenin verdiği paltıyla derse gelerek onun yaptığı yardımı kabul ettiğini gösterir. Bunu gören öğretmeni mutlu olur. Öğretmenin çocuğa yardım etmek isteğini şu mısralardan anlamaktayız:

“İşte bu çocuğa nasıl yardım edeceğimi düşünüyordum yakın bir akrabamı hatırladım. Çabuk boy çeken bir oğlanları vardı, ondan kalmış bir paltoları bulunmalıydı. Bir sorayım dedim. Evet dediler, memnuniyetle getiririz. Getirdiler.

Palto bendeydi, salt uygun bir fırsatı kolluyordum. Bu sabahki karşılaşmayı istifade edeyim dedim...” (Tomurcuk, [6], 1995, s. 28-29)

mısrarlarından anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 1997’ye ait altıncı sayısında Türkçe Öğreniyorum sayfası bulunmaktadır. Burada Üç Evlat öyküsü vardır. Üç tane kadın çocuklarından bahsetmektedir. Bu konuşulanları yaşlı bir adam dinlemektedir. Birinci kadın benim oğlum çok maharetli, sirkte çalışıyor, her türlü cambazlığı yapıyor, demiştir. İkinci kadın benim oğlumun sesi çok güzeldir, bülbül gibi şakıyor demiştir. Üçüncü kadın da benim oğlumun övülecek bir yanı yok, demiş geçmiştir. Yaşlı adam onları takip etmeye devam eder. Birinci kadının dediği gibi oğlu çok güzel akrobatik hareketler yapar. İkinci kadının çocuğunun da bülbül gibi sesi vardır. Üçüncü kadının da çocuğu gelip annesinin elindeki kovayı alır ve annesine yardım eder. En sonunda kadınlar ihtiyara çocuklarımızı nasıl buldunuz, diye sorarlar. İhtiyar sadece en son gördüğü üçüncü kadının çocuğunu över. Diğerlerini görmediğini söyler.

Burada karşımıza çıkan değer yardım etme, yardımlaşma değeridir;

“Üçüncü çocuk koşarak geldi, annesinin elinden kovayı aldı ve eve kadar taşıdı” (Tomurcuk, [6], 1997, s. 17).

cümlelerinden de yardım etme değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz. Metnin sonunda *Okuduğumuzu anladık mı? Cevap verelim*, başlığı altında da altı tane soru vardır.

Tomurcuk dergisinin 1999’a ait birinci sayısında Türkiye Öyküsü sayfası bulunmaktadır. Burada Yaşlı kaplumbağa öyküsü anlatılmaktadır. Bir kaplumbağa yalnız, insanların olmadığı bir adada yaşamaktadır. Sadece kuşlarla beraber yaşamaktadır. Kuşlar kaplumbağayla dalga geçerler. Çok yavaş olduğundan, evinin sırtında olduğundan dolayı onunla dalga geçmektedirler. Ama kaplumbağa onlara artık kızmamaktadır, alışmıştır. Bir gün kuşlar hasta olmaya başlamışlardır. Tüyleri dökülmektedir. Tüylerinin dökülmemesi için bir bitkinin sütünün sularına karışmış olması gerekmektedir. Fakat bu bitkiyi sadece kaplumbağa bilmektedir. Kuşların bilgisi baykuş bu durumu kaplumbağaya anlatır. Kaplumbağa kuşların bu durumuna çok üzülür. Çünkü çok sessiz kalmıştır. Etrafında hiçbir kuş yoktur. Bu durum ona çok zor gelmektedir. Kaplumbağa kuşlara yardım eder. Bitkinin hangi bitki olduğunu söyler. Bitki sulara karıştırılarak kuşların tekrar eski neşesine kavuşmaları sağlanır. Kuşlar bu durumda kaplumbağadan özür dilerler. Mutlu, mesut yaşamaya devam ederler.

Burada verilmek istenen değer yardımlaşma değeridir. Kaplumbağaya gelirler;

“... kendisinin gidip kaplumbağa ile konuşacağını”, söylemiş. Hep birlikte onu bulmuşlar.”O güne kadar yaptıklarından utandıklarını”, söylemişler. Dertlerini anlatmışlar. Kaplumbağa onları sakın sakın dinlemiş. “Bu gün bu ada çok sessizdi hiç hoşuma gitmedi”, demiş. “Yeniden ötmeye başlamanızı istiyorum”, diye ilâve etmiş. Onlara sütlü bitkiyi göstermiş” (Tomurcuk, [1], 1999, s. 11).

buradan yardımlaşma değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2000 yılına ait birinci sayısında Güzel Türkçemiz sayfası bulunmaktadır. Burada İhtiyar Değirmenci öyküsü vardır. Bu öyküde güzel bir nehrin kenarında bir değirmen vardır. Bu değirmene giden bir insanın öyküsü vardır. Gittiğinde eski değirmenciye göremez. Yaşlı amcanın nerede olduğunu sorar. Konuştuğu çocuk onun amcası olduğunu, üç sene önce vefat ettiğini üzülenek anlatır. Delikanlının, ihtiyar değirmenciyle yaşadığı bir olay anlatılmaktadır. İki beraber oturdukları sırada yaşlı bir kadın gelir. Birkaç gündür aç olduklarını ve bu arpayı öğütmesini ister. Yaşlı adam dayanamaz. Parası olmadığı hâlde kadının arpasını öğütterek ona verir. Ona yardım eder adam. Yaşlı değirmencinin öldüğüne de üzülmüştür yazar.

Metindeki değer yardımlaşma değeridir.

“Bu sırada yanımıza üstü başı eski, yaşlıca bir kadın gelmiş, sırtındaki dağarcığı önümüze bırakarak: “Oğul uşak iki gündür açız. Allah için şu arpacığı öğüt!” diye değirmenciye yalvarmaya başlamıştı. Değirmenci, kadıncağıza şu acıklı hâlde dayanamıyarak, kalkıp dağarcığı eline almış...” (Tomurcuk, [1], 2000, s. 16)

mısralarından anlamaktayız. Metinle ilgili *I.Anlam* başlığı altında dört tane; *II.Anlatım* başlığı altında bir tane soru sorulmuştur.

Tomurcuk dergisinin 2001’e ait üçüncü sayısında Türkiye Öyküsü sayfası vardır. Burada Hırsız Karga öyküsü bulunmaktadır. Hacer ve annesinin çamaşır yıkama esnasında başına gelenler anlatılmaktadır. Hacer ve annesi fakirlerdir. Çamaşır yıkamak için dereye gitmeleri gerekmektedir. İlk önce dereye giderler. Ocak kurup ateş yakarak su ısıtırlar. Daha sonra çamaşıruları dere kenarına götürürler. Dere kenarına gittiklerinde çamaşıra başlarlar. Bu esnada bir karga Hacer ve annesinin sabununu kaçıırır. Başka sabun olmadığı için annesi çok üzülür. Hacer karganın peşinden koşar. Sabun ağır olduğu için karga biraz alçaktan uçmaktadır. Hacer sabunu bulur ve annesine götürür.

Burada karşımıza çıkan değer Hacer’in annesine çamaşır yıkarken yardım etmesidir.

“Annesi;

- Yükümüz ağır. Dere kıyısına gidene dek, çamaşır yıkamış kadar yorulacağız, d iye içini çekti.

Hacer;

- Tasalanma ana, ben sana yardım ederim. Ağırlıklarımızın önce bir bölümünü götürür, sonra ötekini alırız” (Tomurcuk, [3], 2001, s. 12-13).

mırsalalarıyla yardım etme, yardımlaşma değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 2002’ye ait altıncı sayısında Öykü sayfası vardır. Burada Yangın öyküsü anlatılmaktadır. Ercan’la Özcan kardeştir. Bunlar yatmadan önce oyun oynarlar. Uyurlar, uyuduktan sonra Özcan bir rüya görür. Rüyasında bir yangın çıkar. Bu yangın pamuk prenses ve yedi cücelerin evinde çıkmaktadır. Bu yangına sebep olan Özcan’dır. Özcan treniyle giderken bir yangın oluşur. O yangın kulübeye sızar. Ercan yanında olmadığı için Özcan çok korkar. Yedi cüceleri çağırmaya gider ama nerede olduklarını bilemez. Bunun üzerine küçük bir kuş, güvercin ona yardım eder. Güvercinle birlikte madene giderler. Özcan yedi cücelere durumu anlatır. Hemen yedi cüceler eve gelirler. Eve geldiklerinde pamuk prensesi, prensin kurtardığını görürler. Herkes kurtulduğu için mutlu olmuştur. En küçük cüce çok sevinir. Bu esnada da Özcan uyanır. Yanındaki Ercan’a bakar. Ercan uyumaktadır.

Ayrıca yardımlaşma değeri vardır.

“Özcan daha da korktu. Ya gecikirse?! Nerede ise ağlayacaktı. O an başı üstünden beyaz bir güvercin uçtu. Sonra omzuna kondu ve:

Korkma Özcan, dedi. Yedi cücenin çalıştıkları maden ocağına ben seni götüreceğim” (Tomurcuk, [6], 2002, s. 4-5).

Tomurcuk dergisinin 2003’e ait yedinci sayısında Yücel’in Sevinci öyküsü vardır. Burada iki komşu arasında yaşanan bir diyalog anlatılmaktadır. Yazarın Elif teyze dediği kadın telaşlı telaşlı yazarın evine gelirler. Kocasının trafik kazası geçirdiğini, hastaneye kaldırıldığını, mahallede başka kimseyi tanımadıklarını, kendilerine yardım etmelerini ister. Hayriye abla yazarın annesidir. Hemen yardımcı olurlar. Yazarın babasını ararlar. Babası öğretmen olduğundan öğrenci yurdunda öğrencilerle kalması daha kolay olur. Hep birlikte hastaneye giderler. Yücel ile yazar evde kalır. Çocuklar evde kalırlar. Daha sonra Yücel’in babası iyileşir.

Burada karşımıza çıkan değer yardımlaşma değeridir.

“- Sorma Hayriye abla... Beyim trafik kazası geçirdi. Hastaneye kaldırdık. Acele kana ihtiyaç var. Biliyorsunuz buraya yeni taşındık. Mahallede sizden başka kimseyi tanımıyoruz. Lütfen bana yardımcı olur musunuz” (Tomurcuk, [7], 2003, s. 15)?

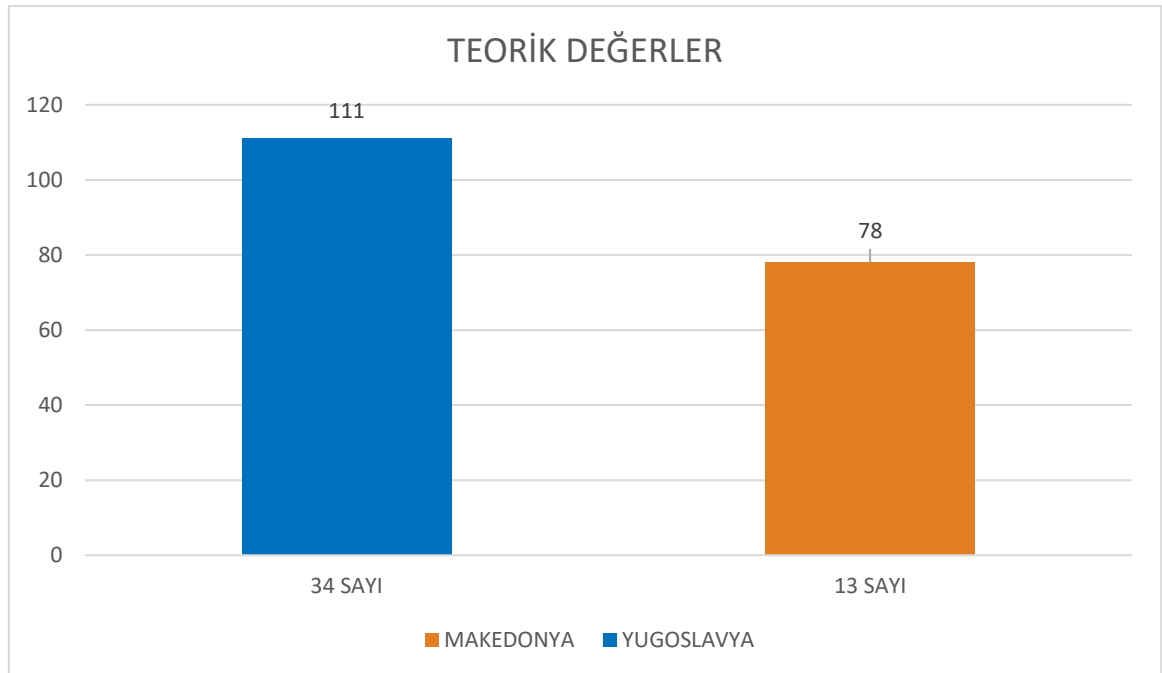
Yardımlaşma değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 21, 13 sayılık Makedonya döneminde ise 25 adet tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $21 \times 100 : 34 = \%61,76$ iken Makedonya döneminde $25 \times 100 : 13 = \%192,30$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%130,54$ 'lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.7 Teorik değerler

Yedinci başlık teorik değerler başlığıdır. Bu başlık altındaki alt başlıklar açık görüşlülük, bilimsellik, çalışkanlık, kararlılık, ölçülülük, sorumluluk ve yeniliğe açıklık şeklindedir. Toplam 7 alt başlık vardır.

Yugoslavya döneminde açık görüşlülük ve bilimsellik değerlerine rastlanmamıştır. 85 çalışkanlık, 14 sorumluluk, 5 ölçülülük ile kararlılık; 2 yeniliğe açıklık değeri tespit edilmiştir.

Makedonya döneminde açık görüşlülük, bilimsellik, ölçülülük ve yeniliğe açıklık değerlerine rastlanmamıştır. 73 çalışkanlık, 3 kararlılık, 2 sorumluluk değerine ulaşılmıştır.

Şekil 7. Teorik değerlerin dönemlere göre karşılaştırılması

Şekil 7’de görüldüğü gibi Yugoslavya döneminde 34 sayıda 111 değer, Makedonya döneminde 13 sayıda 78 değer tespit edilmiştir. Bu değerler yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $111 \times 100 : 34 = \%326,47$; Makedonya dönemindeyse $78 \times 100 : 13 = \%600$ oranına karşılık gelmektedir. Her iki dönem arasındaki farkın yüzdelik oranı $\%273,53$ ’tür ve bu fark Makedonya lehinedir.

4.1.7.1 Açık görüşlülük

Açık görüşlülük değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde ve 13 sayılı Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir.

4.1.7.2 Bilimsellik

Bilimsellik değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde ve 13 sayılı Makedonya döneminde değer tespit edilememiştir.

4.1.7.3 Çalışkanlık

Çalışkan kelimesi “gayretli, çalışmayı seven” (TDK, 2011, s. 487) olarak TDK Türkçe Sözlük’te (TDK, 2011, s. 487) tanımlanmıştır. Çalışkanlık ise “çalışkan olma durumu” olarak tanımlanmıştır. Çalışmak hayatın her devresinde vardır. Çocuk, genç, yetişkin, ihtiyar bütün insanlar çalışmakta, hiçbir insan boş durmamaktadır. Çocuklar okula giderek, ödev yaparak, ders çalışarak, evde anne-babasına yardım ederek çalışmaktadır. Her işin kendine özgü önemi vardır. Bütün işler görev bilinci ile yapılmalıdır. Her çocuk kendi işini yapmalı, sorumluluk sahibi olmalıdır. Bu değerler bireylere küçük yaştan itibaren verilmelidir. Küçüklüğünde bu değerleri almayan bireyler yetişkinliklerinde çalışma hayatlarında ciddi sorunlar ile karşılaşır. Çalışmayan çocuk çalışmayan bireydir. Çalışmayan birey de toplum için faydalı bir birey olamaz. Tomurcuk dergisinde toplan 158

adet çalışkanlık değeri tespit edilmiştir. Bu durum Tomurcuk dergisinde çalışkanlık değerine önem verildiği görülmektedir. Aşağıda çalışkanlık değerinden birkaç örnek verilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1957'ye ait birinci sayısının kapağında VII. sınıf öğrencisi Şermin Yonuz'un şiirinde küçük Neriman'ın okula gitme isteği;

“Diyor; “Anne haydi ver
Biraz ekmek yiyeyim,
Radyo haber verecek
Ben okula gideyim” (Tomurcuk, [1], 1957, s. 1)

mısraları ile ifade edilmektedir. Küçük Neriman'ın okula gitmek istemesinin öne çıkması, eğitime ve çalışkanlığa bir dikkat çekmektedir. Öğrenci olan Nermin'in bu kadar istekle okula gitmesi diğer öğrencilere de örnek olacaktır.

Tomurcuk dergisinin 1958'e ait sekizinci sayısında Ekin Eker Çocuklar metninde çocukların tarlaya ektikleri ürünlerden bahsedilmektedir. Çocuklar buğday ektiklerinde;

“Sevinç içinde serçeler şimdi...
Çocuklar bezelye ektiklerinde;
Tavuklar sevinç içinde şimdi...
Çocuklar havuç ektiklerinde;
Tavşanlar sevinç içinde şimdi...
Çocuklar yonca ektiklerinde;
Kuzular sevinç içinde şimdi...

Bütün hayvanlar çocukların ektikleri şeyler için sevinirler. Fakat çocuklar onlara;

-Yalnız biraz bekliyeceksiniz, derleri öyle ya bunlar büyüsün, olgunlaşsın”
(Tomurcuk, [8], 1958, s. 13).

derler. Çocuklar ne kadar çok çalışırsa etrafındakilere de o kadar çok faydası olur. Kendilerini ve hayvanları besler. Bu metinde de çalışkanlık değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1959'a ait birinci sayısında Kentte Yolculuk'ta Yoçko'nun yaşadıkları anlatılmaktadır. Yoçko sokaktan geçerken yerde bir şey bulur.

“Yoçko bir sokaktan geçerken, yere baktı, orada bir burma buldu.
- A-ha, kimse düşürmüş, dedi, kaldırım üstünde oturdu.

Kaldırımın kenarına oturan Yoçko burmanın bisiklete ait olduğunu düşünür ve bisikletle kenti gezeceğini hayal eder. Daha sonra otomobil tekerleğinden düştüğünü ve otomobille

kenti gezeceğini düşünür. Kamyon tekerleğinden düştüğünü ve kenti kamyonla gezeceğini hayal eder. Otobüsün tekerinden düştüğünü, kenti otobüsle gezeceğini hayal eder.

En sonunda Yoçko'nun arkasından birisi burma bulup bulmadığını sorar. Burma trontilete (scooter, ittirit) ait olduğunu söyler.

Yoçko gene sonunda, az da olsa, şöyle bir dolaştı, trotinetle kentte bir yolculuk yaptı” (Tomurcuk, [1], 1959, s. 6-7).

cümlesi ile Yoçko'nun hayallerinin gerçek olduğu anlaşılmaktadır. Burada Yoçko yolda bulduğu burmayı atmaz ve sahibi gelene kadar bekler. Eşyayı sahibine teslim eder ve iyiliğine karşılık olarak da bir iyilik görür. Çocuklar etrafına karşı duyarlı bireyler olarak yetiştirilmelidir.

Tomurcuk dergisinin 1961'e ait dokuzuncu sayısındaki Bülbülün Öğrencisi metninde küçük bir serçenin evden kaybolması ve bu durumun nedeni anlatılmaktadır;

“Ana serçe uyanmış.

Baba serçe de uyanmış.

Çocuklarını arıyorlar, fakat hiçbir yerde bulamıyorlarmış.

Serçe ders için bülbülü beklemektedir;

... sabırsızlıkla yaşlı bülbülü gözlüklerini takıp ders tutmasını bekliyordu. Bülbül kanatlarını sallıyor, ona türkü dersleri veriyordu” (Tomurcuk, [9], 1961, s. 12).

Serçenin der aldığını duyan ormandakiler onu tebrik eder. Serçenin çalışkanlığı, işini en iyi şekilde yapmak için ders görmesi öğrencilere de örnek olacaktır. Bu öyküde çalışkanlık değeri verilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1968 yılı üçüncü sayısında yayınlanan Ezop Masıllarından alınan Köylü ile Oğulları adlı masalda, hasta yatağında oğullarını çalışmaya teşvik eden babanın ince zekâsı sergilemiştir.

“Ölüm döşeğindeyken, köylünün biri oğullarının toprağı nice işlemlerini öğretmek istemiş. Hepsini önüne çağırarak demiş ki:

-Oğullarım benim, ben artık öbür dünyaya göçüyorum. Sizzler bütün hayatınız boyunca çok zengin ve mutlu olacaksınız, eğer tarlada gizlediğim o şeyi bulacak olursanız.

Oğulları da orada altınları gömmüş olduğunu sanmışlar.

Babalarının ölümünden sonar, bütün tarlayı iyice çapalamışlar. Fakat altın falan bulamamışlar. Nedir ki, iyice işlenmiş toprak o yıl çok bereketli olmuş” (Tomurcuk, [3], 1968, s. 12).

Masalda da görüldüğü gibi babanın oğularına hazır altın ellerine brakmak amacı değil aslında oğullarını çalıştırarak zengin olmalarını sağlamaktır. Bu hikayede çok açık bir şekilde çalışkanlık değerini yansıtmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1970 yılının birinci sayısında yayımlanan yazarı belirtilmeyen İş Başında şiirinde kentte köyde her insanın çalışması gerektiği belirtilmektedir. Çalışanları herkesin sevdiği, her işin güzel olduğu anlatılmaktadır. Şiir dört beyitten oluşmaktadır.

“İşe İşe hep birlik

İşde var çok güzellik” (Tomurcuk, [1], 1970, s. 5).

beyiti şiirin üçüncü beyitidir.

Tomurcuk dergisinin 1971 yılının dokuzuncu sayısında Darinka Yanuşeva’ya ait Bir Mayıs Şaşkonun Bayramıdır metni yer almaktadır. Metinde Şaşka’nın rüyası anlatılmaktadır. Riyasında karıncalara basar. Karıncalar;

“-Niye dikkat etmiyorsun, evimi ezdin!

derler. Şaşko çayırdaki çiçek toplamak ister. Bu sefer arılar;

-Seni gidi açgözlü! Besinimi azaltacaksın. – çiçeğin içinden vızıldadı bir arı. Senin için bu kolay. Anababanda yiyip içiyorsun, hazıra konmuşsun.

der. Şaşko bu sefer kelebekleri görür ve onları yakalamaya çalışır. Kelebekler Şaşko’ya;

-Nasıl biraz bana acımiyorsun. Sana pek kolay. Senin için giyi derdini anababan çekiyor,

der. Daha sonra Şaşko uyanır;

-Anneciğim, 1 Mayıs benim bayramım mıdır?

diye sorar. Şaşo bu bayramı emekçilerin bayramı olarak bilir, bu nedenle annesine sorar. Annesi;

-Senin de emeğin az değildir oğlum benim. Sen okuyorsun. O benim, babanın ve işçilerin olduğu gibi senin de önemli işindir. İlk okumak, çalışmak gerekir her şey için, sonra iş ve emek ardından gelir!” (Tomurcuk, [9], 1971, s. 4-5)

diyerek çocuğuna çalışmanın öneminden bahsetmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1973 yılı, ikinci sayısında yayınlanan Bayram Bayram’ın *Okulum* adlı şiirde geçen aşağıdaki mısralarda:

“Çalışkan öğrenciyim ben

Hiç kimseyi üzmem

Annemi babamı her zaman

Beşlerle sevindiririm ben” (Tomurcuk, [2], 1973, s. 27)

Bir çocuğun kimseyi üzmediği anne babasını yüksek notlarla sevindirdiğini ifade edilirken çocukların çalışkan olmalarına yönelik bir örnek verilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1984 yılı birinci sayısında yayınlanan Fahri Kaya'nın yazdığı Okul Yılı Başlıyor adlı şiirde;

“Geçen yıl ben üçüncüde
Bu yıl ise dördüncüde
Yeni şeyler öğreneceğim
Bilgimi çok yükselteceğim” (Tomurcuk, [1], 1984, s. 3)

Mısralarında yeni bilgiler öğrenmekte duyduğu mutluluğu ifade ederek çalışkan olmak övülmüştür.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait beşinci sayısında yer alan Tatil Öncesi metninde Emel ve Sema adlı iki kardeşin durumu anlatılmaktadır. Emel ve Sema ikiz kardeşlerdir. Ailelerinin ekonomik durumu iyidir. Emel çok çalışkan bir öğrencidir. Sema zar zor geçer. Sene sonunda karne almadan önce babası Sema'yı uyarır. Derslerine çalışması gerektiğini söyler. Sema ise oyunu daha çok sevdiğini söyler ve babasını dinlemez. Sene sonunda ailece tatile gitmeye karar verirler ama Sema'ya babası halasının yanında kalıp derslerini tekrar etmesi gerektiğini söyler. Böylece Sema'nın Emel ile aralarındaki açığı kapatması gerektiğini söyler.

“İşte yaz tatili Emel'le Sema'nın evinde böyle başladı. Çalışkan öğrenci sevindi, denize gitti, derslerini umursamıyan Sema ise halanın yanında yeni baştan derslerini tekrarladı” (Tomurcuk, [5], 1994, s. 22-23).

Bu durumda öğrencilere çalışkanlığın önemi anlatılmak istenmektedir. Eğer derslerinde başarılı olurlarsa yaz tatilini ders hariç farklı etkinliklerle geçirebilecekleri anlatılmaktadır. Ama derslerinde başarılı olamayan zar zor geçen öğrencilere de yaz tatilinde tekrar çalışacakları anlatılmak istenmektedir. Öğrencilere çalışkanlık değeri verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait sekizinci sayısında yer alan Yeni Gün şiiri üç dörtlükten oluşmaktadır ve burada çalışkanlık değeri ön plandadır.

“Kuşlar öter dallarda
der çalışın baharda,
Çalışalım çocuklar
bizimdin bu İlkbahar” (Tomurcuk, [8], 1995, s. 3).

mısraları şiirin üçüncü dörtlülüğüdür.

Tomurcuk dergisinin 1997'ye ait yedinci sayısında Türkçe Öğreniyorum sayfası vardır. Burada Annenin Elleri metni vardır. Bu metinde öğretmen öğrencilere annenin elleri

hakkında bir metin hazırlamalarını söyler. Ama tam olarak bir açıklama yapmaz. Bütün öğrenciler kendi anladıkları şekilde hazırlarlar. Öğretmen öğrencilerin yazdıklarını derste okutur. Bir öğrenci derste ödevini okurken;

“Annemizin elleri... Ellerinden biri ile annem yayık yayar. Diğeriyle kucağında kitabımı tutar. Diğeri ile babamın ceketini ütüler. Diğeri ile yemek pişirir. Diğeriyle ben okula gitmeden önce saçlarımı örer. Diğeri ile...

diye öyküsüne devam eder. Bunun üzerine öğretmen ne demek, annenin kaç tane eli var, anlamında sorular sorar. Sınıfta gülüşmeler olur. Bunun üzerine öğrencinin cevabı annemin ellerinden biri babam için, diğeri yedi çocuğu için, diğeri şu iş için, bu iş için diye anlatır, annesinin ellerini. Bütün sınıf güldüklerine pişman olurlar. Öğretmen en son;

- Yazdıkların doğru, çok doğru sevgili kızım,...

der ve öykü biter.

Buradaki değer çalışkanlık değeridir. Kız öğrencinin öğretmene cevabı;

- Olur öğretmenim!İki eli babam için... Yedi çocuğu var.Her biri için iki el hesaplırsanız on dört eder. Mutfak, bahçe içinde ikişer elden altı el eder. Yoksullar için de, iki el katın buna...” (Tomurcuk, [7], 1997, s. 17)

cümlelerinden çalışkanlık değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz. Metnin sonunda *okuduğumuzu anladık mı? cevap verelim* başlığı altında altı soru *düşünelim, anlatalım, yazalım* başlığıyla da iki soru sorulmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1998’e ait üçüncü sayısında Gülen’in Türküleri öyküsü bulunmaktadır. *Şükri Ramo’nun 80. doğum ve 10. ölüm anma yılı* üst başlığıyla verilmiştir. Gülen öğrencidir. Güzel, saçları temiz, düzenli, ayakkabıları kırmızı, okula devam eden başarılı bir öğrencidir. Gülen oyunlardan ve türkülerden hoşlanmaktadır. Arkadaşlarıyla türkü söyleyen bir kızdır. Bir gün derste öğretmeni Gülen’in kim olduğunu sorar. Ailesini tanıtmasını ister. Gülen tütüncü Salih’in kızı olduğunu söyler. Ailedeki herkesin tütün işiyle uğraştığını anlatır. Öğretmen çalışkanlığını tebrik eder. Ondan bir türkü söylemesini ister. Gülen kendi türküsünü söyler. Sonra annesinin türküsünü söyler. Daha sonra babasının türküsünü söyler. En sonunda da en sevdiği türküyü söyler. Gülen’in sesi çok güzeldir. Öğretmeni ve arkadaşları onu alkışlarlar. Öğretmeni tebrik eder. Öğretmeni türkülerdeki değerleri öğrencilerine anlatarak dersi bitirir.

Buradaki değer çalışkanlık değeridir. Gülen’in yaptığı işleri anlatırken kullandığı cümleler;

“- Evet, ben de! Tohumdan yaprağa kadar, bütün tütün işlerini iyi biliyorum. ekiyorum, çapalıyorum, filiz alıyorum. Topluyorum, diziyorum, kalıp

yapıyorum. Yalnız deng bala yapmayı öğrenemedim. Bu iş zaten erkeklere düşer” (Tomurcuk, [3], 1998, s. 4-5).

cümlelerinden çalışkanlık değeri ön plana çıkıyor.

Tomurcuk dergisinin 2000’e ait üçüncü sayısında Kazak Halk Masalları sayfası vardır. Burada Ayla ile Zekavet öyküsü vardır. Ayla çok yaramaz bir öğrencidir. Çok tembeldir. Hiç ders çalışmaz. Bu yüzden de okulda hiç kimse Ayla’yla konuşmaz. Arkadaşları da Ayla’yla konuşmaz. Öğretmeni de Ayla’yla konuşmaz. Zekavet okulun ve sınıfın en çalışkan, en derli toplu öğrencisidir. Öğrenciler bir grup halinde çalışmaya devam ederler. Bir gün Ayla okul çıkışında Zekavetle konuşur. Hiç kimsenin kendisiyle konuşmak istemediğini, öğretmenin dahi konuşmadığını anlatır. Bunun üzerine Zekavet tembelleri kimse sevmez, der. Ayla da kendisinin de çalışkan olmak istediğini ama bu saatten sonra çalışkan olacağını düşünmez. Zekavet de geç değil, şimdiden itibaren başlarsan çalışmaya çalışkan olabilirsin, der. Bir süre sonra yarıyıl tatili olur. Yarıyıl tatiline kadar Ayla çok çalışkan bir öğrenci olur. Derli toplu, akıllı ve çalışkan bir öğrenci olmuştur Ayla. Öğretmen notları okurken Ayla’ya sıra gelir. Ayla’yı bütün öğrencilerin önünde çok terbiyeli, çok akıllı, okulumuzun en çalışkan öğrencisi, diye takdim eder. Tito’nun Piyonerleri kitabını ona hediye eder çalışkanlığı için.

Burada karşımıza çıkan değer çalışkanlık değeridir.

“- Sevimli öğrenciler, sevimli ana ve babalar, diye söze başladı. Bundan bir buçuk ay evveline kadar Ayla sınıfın, hatta okulun en yaramaz, en tembel kızıydı. Lakin, işte bugün Ayla sınıfın, okulun bile en çalışkan, en uslu, en terbiyeli öğrencisi olduğu için ona sınıf ve okul namına ‘Tito’nun Piyonerleri’ adlı şu yıldızlı kitabı hediye olarak veriyoruz” (Tomurcuk, [3], 2000, s. 20-21).

cümlelerinden çalışkanlık değerinin ön plana çıktığı anlaşılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2001’e ait birinci sayısında İyi Kalpli Keloğlan sayfası bulunmaktadır. Burada Karınca Gibi Çalışkan Olsaydık... masalı vardır. Keloğlan kendi köyünden ayrılıp başka bir yerde iş bulup orada yaşamayı planlamaktadır. Köyden çıktıktan sonra bir nehir kenarında kuma saplanmış üç tane alabalık görür. Bu balıklar kurtulmak için çırpınmaktadır. Keloğlan önce bu balıkların bir tanesini yerim, iki tanesini de satarım, diye düşünür. Fakat balıklara acır. Onları nehre gönderir. Ertesi gün bir karınca sürüsünü görür. Karınca sürüsü yol genişliği kadar olmuştur. Çok hızlı hareket etmektedirler. Keloğlan karınca sürüsüne bakıp insanlar da bunlar gibi çalışsa dünya kurtulurdu, demiştir. Daha sonra bu karıncaları izlemekten sıkılır ve uyuyakalır.

Metinde çalışkanlık değeri verilmektedir.

“Eğer insanlar da karıncalar gibi böyle hızlı çalışsalardı, dünya cennete dönerdi herhalde, diye düşünmüş” (Tomurcuk, [1], 2001, s. 14-15).

mısralarında da çalışkanlık değeri ön plandadır.

Tomurcuk dergisinin 2002’ye ait yedinci sayısında Yeni Bir Öykü Doğarken öyküsü bulunmaktadır. Burada Senay, Suna ve Sevim kardeşlerin okuldan geldiklerinde yaşadıkları anlatılmaktadır. Senay içeri girdiğinde annesine hesaptan beş aldım, der. Suna içeri girdiğinde resimden beş aldım, der. En küçük Sevim içeriği girdiğinde okumadan beş aldım, der. Bunun üzerine annesi de onlara daha çok kitap okumaları gerektiğini, kendilerinin pek fazla imkânı olmadığını ve çocuklarına imkânları tanıdıklarını, bunun için de onların çok okuyup çalışkan olmalarını istemektedir.

Çalışkanlık değeri ön plandadır. Bu değerın ön planda olduğu cümleler Senay;

“- Bugün hesaptan beş aldım, bugün hesaptan beş aldım! diye bağırdı.

...

- Senay, anne, bugün okulda resimden beş aldım!

....

- Okumadan beş aldım bugün. Öğretmenim okumamı çok beğendi,

cümlelerinde çalışkanlık değeri ön plandadır. Ayrıca annelerinin;

Bugün her şeyiniz var, her şeyiniz! Size düşen çalışmak ve okumak artık...”
(Tomurcuk, [7], 2002, s. 18-19)

cümleleri çalışkanlık değerinin ön plana çıktığı cümlelerdir.

Tomurcuk dergisinin 2003’e ait üçüncü sayısında Atatürk’ün Çocukluğu öyküsü bulunmaktadır. 1881’de Atatürk’ün doğumundan itibaren ilk gittiği okul Şemsi Efendi İlkokulu, daha sonra da ortaokula gidişi, annesinden ayrılışı, Selanik’teki teyzesinin yanına gidişi gibi hayatının dönemleri anlatılmaktadır. İlkokul bitince askeri sınavlara katılır. Burada başarılı olur. Annesi çok sevinir. Daha sonra matematik öğretmeninın isminin de Mustafa olduğunu ve onun adının Mustafa Kemal olmasını istediğini anlatılır. Askeri okul bittikten sonra subay olarak mezun olduğu, bütün hayatı boyunca düzenli olarak çalıştığı, Türk milletine büyük hizmetler verdiği, 10 Kasım 1938’de İstanbul’da öldüğü anlatılmaktadır.

“Okul hayatı boyunca düzenli çalıştı. Öğretmenlerinin ve arkadaşlarının takdirini kazandı” (Tomurcuk, [3], 2003, s. 14).

mısralarında da çalışkanlık değeri ön plandadır.

Çalışkanlık değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 85, 13 sayılı Makedonya döneminde ise 73 adet tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $85 \times 100 : 34 = \%250$ iken Makedonya döneminde $73 \times 100 : 13 = \%561,53$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%311,53$ 'lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.7.4 Kararlılık

Sözlükte “karanında direnen, kararını değiştirmeyen, dengeli” (TDK, 2011, s. 1322) olarak tanımlanan kararlı olmak bireylere küçük yaşlardan itibaren verilmelidir. Bireyler kararlı olduklarında karar verdikleri iş için çalışır çabalarlar. O amaç uğruna uğraş verirler. Kararlılık değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 8 adet tespit edilmiştir. Aşağıda kararlılık değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1960'a ait birinci sayısında yer alan Zararcılar metninde bir çocuğun okuma yazma öğrenmesi anlatılmaktadır. Fareler tarafından kemirilmiş bir kitabın içinde bir resim gören çocuk dedesine;

“-Bu çocuk kimdir?

diye sorar. Dedesi de okuma yazma bilmediği için cevap veremez. Bunun üzerine çocuk;

-En kısa zamanda okumayı öğreneceğim, öğrendiğim zaman da bu kitabı okuyacak, at üstüne bu çocukların kimler olduğunu, nereye gittiğini bileceğim” (Tomurcuk, [1], 1960, s. 4).

der ve akrabalarında okuma yazma öğrenir. Ama kitabı bulamaz ve okuyamaz. Bu metinde çocuk kararlılık göstererek okula gitmeden okuma yazma öğrenmiştir. Metnin okuyucuları da bu çocuk gibi kararlı olmak isteyeceklerdir. Bir işe karar verdikleri zaman o işi yapan birer birey olacaklardır.

Tomurcuk dergisinin 1969'a ait birinci sayısında yer alan Çocuk ile Karınca, Çin Halk Masalı, adlı masalda;

“... Karınca yeniden geri dönerek kim bilsin kaçınıcı kez pirinç taneciğini yokuşa çıkarmağa çalışmış” (Tomurcuk, [1], 1969, s. 4)

İfadeleriyle bütün zorluklara rağmen mücadele etmekten vazgeçmeyen karınca tasviriyle başarı için asla pes edilmemesi vurgulanmaktadır. Burada sonuca ulaşmak için kararlı olmanın ve bu yolda çalışmanın önemi ortaya konmuştur.

Tomurcuk dergisinin 1986 yılı birinci sayısında yayınlanan La Fonten'in yazdığı Değirmenci, Oğlu, Bir de Eşek adlı hikâyede, eşeklerini satmak için kasabaya inmeye çalışan baba ve oğlum hikâyesi anlatılmaktadır. Yaşlı olan eşek yorulmasın diye sırtlarına aldıklarında köylüler;

“İnsan eşek taşır mı? Ne ters işler yapıyorsunuz!
dediklerinde baba köylülere hak verir ve oğlunu eşeğe bindirir. Bu sefer başka köylüler

Olacak iş mi bu? Gencecik adam eşek sırtında, zavallı beli bükük ihtiyar yayan yapıldak!

diye tepki verdiklerinde yaşlı adam hak verir ve oğlunu indirip kendisi biner. Bu defa da başkaca köylüler

Koskoca adam eşeğe binmiş, tırnak kadar çocuğu bu kızgın güneşte yayan yürütüyor.

diye tepki verirler. İhtiyar bu köylülere de hak verir. Bu sefer eşeğe kimse binmez. Bu kez de başkaca köylüler

Eşek varken insan yaya gider mi? Bunu yapsa yapsa ancak eşekler yapar.
dediğinde İhtiyar

Doğru, ben de eşeğim, oğlum da. Eşekliğimiz her önümüze çıkanın dediğine kulak verip yerine getirdiğimizden geliyor” (Tomurcuk, [1], 1986, s. 8-9).

diyerek insanın kararlı olması gerektiğini söyler.

Kararlılık değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 5; 13 sayılık Makedonya döneminde ise 3 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $4 \times 100 : 34 = \%14,70$ iken Makedonya döneminde $3 \times 100 : 13 = \%23,07$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%8,37$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.7.5 Ölçülülük

Ölçülü olmak “dikkatli, hassas, düşünceli olmak” (TDK, 2011, s. 1844) olarak geçmektedir. Hassas olmak “duyarlı davranmak”tır (TDK, 2011, s. 1055). Duyarlı olmak, ölçülü olmak insan hayatının her evresinde bulunması gereken özelliklerdendir. Dikkatli ve düşünceli davranan bireyler karşısındakilerin duygu ve düşüncelerine değer verir. Böylece toplumda saygı ve sevgi ortamı oluşur. Ölçülülük değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 5 adet tespit edilmiştir. Aşağıda ölçülülük değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1958’e ait dördüncü sayısındaki Desti metninde alacalı, kurumlu desti anlatılmaktadır. Sahibinin alacalı destiyi yanlışlıkla çeşme başındaki ak taşa vurması sonucu alacalı desti kızar. Sinirle ak taşın üstüne atlar ve parçalanır. Burada çocuklara aşırı sinirlenmenin zararı anlatılmaktadır. İnsan aşırı kızgın olduğunda doğru karar veremez ve kendine zarar verir. Ölçülülük değeri vurgulanmaktadır.

“Ak taşın bu sözü destiyi daha da öfkelenmiştir. Kadıncağızın elinden kurtulmuş, taşa sıçramış, paramparça olmuş” (Tomurcuk, [4], 1958, s. 11).

cümleleri ile ölçülü olmanın önemi ön plana çıkarılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1961’e ait dördüncü sayısındaki Eski-Yeni metninde Leylâ’nın yeni eşyalar alması anlatılmaktadır. Leylâ yeni eşyalar alınca eskilerini hemen el altından kaldırmıştır;

“- Hoşça kal süpürge! dedi Leylâ süpürgeye, onu en karanlık bir köşeye itti.

- Of, diye inledi süpürge: Sana hiç mi lâzım olmayacağım artık?

- Hayır, hayır! dedi Leylâ, başını çevirdi. Dün babam bana elektrikli süpürge aldı.

Leylâ’nın yeni aldığı ayakkabı ve işporet de benzer akıbete uğramıştır. Leylâ temizlik yapmaya başladığında büyük çöpleri önden fırça ile süpürmesi gerekmektedir. Bununla eski süpürgeye muhtaç olur. Süt kaynatmak için mutfığa gittiğinde de elektrikli olmadığını gördü. Bunun üzerine;

- Haydi beni kullan, dedi izbedeki eski işporet. Ben her zaman senin isiteğine göre iş görmüşümdür.

Leylâ eski işporete davranışından ötürü çok utanır. Odun almak için bodruma gitmek ister. Ama eski ayakkabıları;

- Yeni ayakkabılarını bodruma gitme! dedi tavan aralığında bulunan eski ayakkabıları.

Leylâ yeni ayakkabılarını okulda giyeceği için eski ayakkabılarını giyer. Bundan sonra Leylâ;

... eski eşyaları da, yeni eşyalarını sevdiği kadar sevmiye başladı” (Tomurcuk, [4], 1961, s. 10-11).

Bu öyküde Leylâ yeni eşyalar alıp eskileri kaldırıncaya ölçsüz hareket etmiştir. Eskileri hemen kaldırmaması gerekmektedir. Zaten kısa bir süre sonra eski eşyalarına muhtaç olmuştur. Bu metinde okuyucuların ölçülü davranmaları, ölçülü olmadıklarında Leylâ gibi olacakları anlatılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1967 yılı sekizinci sayısında yayınlanan (y.b.o) Memnun Kalmayan Kısrak adlı hikâyede, kısrak ile yavrusunu arasındaki diyalog anlatılırken, hikâyenin sonunda kısrakın yavrusuna verdiği öğütten ölçülü davranmanın önemi anlatılmıştır;

“Fakat yaşlı kısrak yavaşça dedi ki: sevgili evladım benim, şunu hiçbir zaman aklından çıkarmayasın: her şeyin gözlerin önünde bol bol varsa hiçbir zaman memnun olmayabilirsin. Fakat her zaman gözü tok olmaya çalış” (Tomurcuk, [8], 1967, s. 7-8).

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı sekizinci sayısında yayınlanan Sabit Yusuf’un yazdığı Ağlaması Da Aynı Gülmesi De adlı hikâyede, babası yalnız bıraktığı için ağlayan İlker’e köpek de aynı tonda avlayarak karşılık verir. İlker köpeği üzdüğünü ve onu mutlu etmek amacıyla güldüğünde köpek aynı şekilde karşılık verir. İlker köpeğe

“Her zaman aynı havlanmaz köpek kardeş. Az önce ağladınsa şimdi gülmelisin! Ağlamakla gülmek aynı biçimde gitmez” (Tomurcuk, [8], 1985, s. 9).

diyerek ölçülü olmayı ve yerine göre davranmayı öğütlemektedir.

Ölçülülük değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 5 değer tespit edilirken 13 sayılı Makedonya döneminde ise değer tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $5 \times 100 : 34 = \%14,70$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%14,70$ ’lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.7.6 Sorumluluk

Sorumluluk sözlükte “kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi” (TDK, 2011, s. 2142) olarak tanımlanmıştır. Sorumluluk, bireyin bulunduğu ortama uyum sağlaması, diğer bireylere saygı duyması ve kendisine ait bir olayın başkaları üzerindeki etkilerinin sonuçlarını üstlenmesi olarak tanımlanabilir. Sorumluluk bireylerin ailelerinden ediniş sosyal hayatta geliştirdikleri becerilerdendir. Aileler çocuklarının sorumluluk sahibi olmasına özen göstermelidir. Okulda ailesinden uzak daha çok sorumluluk alan bir öğrenciye evde de aynı şekilde davranılmalıdır. Evde farklı okulda farklı muamele gören çocuk sorumluluk değerini kavrayamaz. Çocukların erişkinlikte kendi kararlarını veren, bağımsız davranan, kendine güveni tam, karar verirken elindeki bütün imkânları kullanan ve başkalarına saygı göstererek kendi ihtiyaçları karşılayan bireyler olması için sorumluluk duygusunun kazandırılmasına özellikle dikkat edilmelidir. Sorumluluk değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 16 adet tespit edilmiştir. Aşağıda sorumluluk değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1958’e ait birinci sayısında Gülser Kendi Taranıyor metinde Gülser adlı kızın kendi işini kendi yapmasından övgüyle bahsedilmiş, okuyucu kitlesi bu duruma özendirilmiştir. Böylece sorumluluk hissi aşılmiştir. Metinde geçen

“Her şey hazır olunca aynanın karşına geçti! Kocaman kız Gülser. Kendi başına taranıyor. Kendi başına örgülerini örüyor!” (Tomurcuk, [1], 1958, s. 12)

cümleleri ile bu değer vurgulanmıştır.

Sorumluluk değeri Tomurcuk dergisinin üçüncü sayısında Ayşecik şiiri ile de verilmiştir. Ayşecik kendi işini kendisi yapmakta ve diğer çocuklara örnek olmaktadır. Şiir

“Küçük Ayşecik
küçük dolaptan
aldı makazlarını,
Bana sormadan
kimse bilmeden
kesti tırnaklarını” (Tomurcuk, [3], 1958, s. 11)

şeklindedir.

Tomurcuk dergisinin 1959'a ait üçüncü sayısında Güç Ödev öyküsünde birinci sınıf öğrencisi Vane'nin ev ödevi anlatılmaktadır. Öğretmen Vane'ye;

“Öğretmen bugün metre yapmamızı ...

ödevi verir. Vane ödevi için annesinde metre alır ve inceler. Ama bir şey anlamaz. Babasının yanına gidip;

-Baba, babacığım, diye söze başladı, bana bir metre yapacak mısın?

diye sorar. Babası önce yapamayacağını söyler. Vane ısrar edince babası Vane'nin pantolonunu ister. Vane kabul eder. Babası metreyi yapmaya başlar. Vane'den onun kıyafetlerini giyip okula gideceğini söyler. Öğretmen derse girince metreyi “...işte benim metrem...” diye vereceğini söyler. Sonra;

Ben sizin bildiğiniz birincilerden o Vane değilim, ben rubalarını giymiş babasıyım onun...

diyeceğini söyler. Sonra öğretmenden beş isteyeceğini söyler. Bunun üzerine Vane;

Hayır babacığım, hayır istemem...” (Tomurcuk, [3], 1959, s. 2-3)

diye ağlayarak babasına yalvarmaya başlar. Bunun üzerine babası Vane'ye şaka yaptığını söyler. Vane de gözünde yaşlarla güler.

Bu öyküde babası Vane'ye uygun bir dille ödevlerini kendisinin yapması gerektiğini, ödev yapmanın kendi sorumluluğunda olduğunu söylemiştir. Vane sorumluluğunu anlayıp ödevini kendisi yapacağını söylemiştir.

Tomurcuk dergisinin 1961'e ait birinci sayısındaki Otobüsler Neden Durmuşlar metninde küçük Orhan'ın ilk okul günü anlatılmaktadır. Öyküde sorumluluk değeri işlenmektedir. Bu değeri iki şoförün;

“Bir şoför ötekine kahvaltısını pencereden uzattı, sonra da:

-Bugün dikkatli olmak gerek, dedi, yönetmelikten böyle emir verdiler, çünkü bugün ilk defa okula giden çocuklar var” (Tomurcuk, [1], 1961, s. 4)

konuşmalarında ön plana çıkmaktadır. Çocukların ilk okul günlerinde heyecanlı olacakları, yaşlarının küçük olması nedeniyle dikkatsiz olacakları, vb. nedenlerle şoförlerin bugün daha dikkatli olacakları belirtilmektedir. Bu da şoförlerin ve amirlerinin sorumluluk sahibi olduğunu göstermektedir.

Tomurcuk dergisinin 1961'e ait dördüncü sayısındaki Aptallık metninde küçük Petre'nin öyküsü anlatılmaktadır. Petre dört yaşındadır. Bütün ihtiyaçları annesi tarafından

karşılanmaktadır. Petre birgün yürüyemez. Sürekli düşer. Annesi korkar ve kocasını eve çağırır. Kocas gelince de aynı şey olur. Kocas doktor çağırır. Eve gelen profesör de Petre'nin neden düştüğünü anlamaz.

“Bu sırada Petre'nin büyük kardeşi Kole söze karıştı:

- Petre'nin neden düştüğünü ben biliyorum, dedi.

- Neden düşüyor? diye sordu annesiyle babası.

- Canım bakınız o nasıl giyinmiştir, dedi Kole, gülmeye başladı: Bakınız onun iki ayağı bir pantolonunun paçası içinde, diye ekledi.

Bu kısımdan annesinin Petre'ye hiç sorumluluk vermediğini, elbisesini dahi giymesine izin verilmediğini anlamaktayız. Petre bu duruma;

- Şimdiden sonra ben de kendi başıma giyineceğim...” (Tomurcuk, [4], 1961, s. 12)

diye isyan eder. Bundan sonra da kendi işlerini kendisi görmeye başlar. Petre kendi yaşının gerektiği sorumlulukları almaya başlamıştır. Anne babaların çocuklarına gereken sorumluluğu vermediklerinde çocuklar kendi işlerini yapamaz bireyler olarak yetişir. Bunun olmaması için her yaşın gereği olan sorumlulukları yerine getirilmelidir. Metin bu duruma güzel bir örnektir.

Tomurcuk dergisinin 1961'e sekizinci sayısındaki Başka, Başka İki Kız'da Gönül ve Sevim'in öyküsü anlatılmaktadır. Metin üç hikâyeden oluşmaktadır. İki de aynı sınıfta öğrencidir. Birinci hikâyede Gönül uyanmak istemez;

“-Azıcık daha uyuyayım, azıcık daha...

der. Ama Sevim, Gönül'den çok başkadır;

Vaktinde kalkar, elini, yüzünü yıkar, yemek yer, ...

İkinci hikâyede Gönül okuldan geldikten sonra oyuna dalar. Ödevlerini yapmaz;

-Ödevleri yarın yaparım, dedi.

Sevim biraz oynar, ödevlerini bitirir, tekrar oynar.

Üçüncü hikâyede Gönül;

-Anne, kalemim nerede?

-Anne, çantam nerede?

-Çoraplarımı hiçbir yerde bulamıyorum...”

sorunları ile güne başlar. Sevim'inse;

... kendi dolapı da var. Yıkılmış ütülenmiş eşyalarını, elbiselerini orada bekler” (Tomurcuk, [8], 1961, s. 12-13).

Bu öyküde Gönül ve Sevim ikisi de öğrencidir. Bir konuda ikisinin de davranışları karşılaştırılmıştır. İyi davranışları olan Sevim övülmektedir. Gönül de yerilmektedir. Öğrencilerin sevim gibi sorumluluk sahibi olmaları istenmektedir. Öğrencilerin sorumlulukları anlatılmakta, bu sorumlulukları yerine getirilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1964’e ait dokuzuncu sayısında yayınlanan adlı öykülerde Yoldaş Tito’nun askerleri görevlerinde teşvik etmek için gösterdiği gayret ile sorumluluk duygusunun yüksekliği ortaya konmuştur.

“Hepsi de gidiyorlardı. Ne duraksama ne de bir ses vardı. İvedilemiyordu Tito. Yavaşlıyordu. Yürürken savaşımlarla konuşuyor teşvik ediyordu. Belirtilen yere zamanında yetişmeleri için ivedilemse gerekçesiyle Tito, atından inerek öteki savaşımlarla birlikte yaya gidiyordu. Hepsi ivediliyor, oysa kafiye öne koyuyor, sonra savaşımları teker teker geziyordu” (Tomurcuk, [9], 1964, s. 2).

Tomurcuk dergisinin 1968’e ait beşinci sayısında yer alan Kar Toplu Oynamak İyi Ama Geç Kalmak Kötü öyküsünde yazar öğretmen dilinden sorumluluk duygusunu aşlamayı amaçlamış.

“-Yavrum kartopu oynamak iyi, ama geç kalmak çok kötü...Bakınız arkadaşlarınız zil çalar çalmaz sıra olup sınıfa girdiler. Sizse kendinizi oyuna okadar kaptırmışınız ki ilk dersi, sınıfı, belki de her şeyi unutmuş bir durumda kalmışınız. Buysa bir öğrenci için güzel bir şey değildir. Her şeyin fazlası zarardır. Siz de karla fazla oynarsanız, hem üşür, hem de derslerinizi unutursunuz. Bu defa sizi affediyorum” (Tomurcuk, [5], 1968, s. 3).

Tomurcuk dergisinin 1968’e ait onuncu sayısında yayınlanan Finlandiya Masalından alınan Öğrenci Karınca adlı öyküde karınca ile okul bekçisi Martin amcanın arasında geçen diyalogda sınıfa girmek isteyen karıncaya Martin amcanın izin vermemesi üzerine;

“Bu gerçekten böyledir! -kibirle dedi karınca ve ağlamaktan vazgeçti. Sonra gülerken şunları da sözlerine ekledi: -gerçekte biz görevimizi yapıyoruz.

-Ya ne sanıyorsun, öğrenciler okulda ne öğreniyorlar?

-Görevlerini yerine getirebilmek için okuyorlar, -şen şen dedi karınca” (Tomurcuk, [10], 1968, s. 5).

Bu diyalogda öğrencilerin görevlerini yapma sorumluluğuna işaret edilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, birinci sayısında yayımlanan Üç Dost adlı Danimarka masalında; horoz, kedi ve sıçanın arkadaşlığı hikâye ediliyor. Kedi ve sıçanın tembellik ederek sorumluluklarından kaçmaları fakat horozun sabah erkenden kalkıp kahvaltıyı hazırlamasının anlatıldığı şu bölümde:

“Horoz kalkıp, çalı çırpı toplamış, ateşi yakmış, kahvaltını iyice hazırladıktan sonra onları da buyurtunca, her ikisi sofraya kuruluvermişler. Horoz ise önlemiş ve demiş:
-Varın siz keyfinize bakın, dostlar. Bunu ben hazırladım, kendim yiyeceğim. Sizse uykunuza bakın!

Horoz iştahla yemiş, onlarsa karşıdan imrenip uzun uzun yalınmışlar” (Tomurcuk, [1], 1976, s. 30).

Sorumluluğun önemi anlatılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı beşinci sayısında yayınlanan V. Suhomlinskiy’nin yazdığı Sağ ve Sol El adlı hikâyede, annesinin iki eline onbeşer kopek (para) sıkıştırdı, Petrik yolda ekmek parasını kaybetmiş, annesinin dondurma alması için verdiği parayı ise kaybetmeyerek dondurma almıştır. Annesinin ekmek almadan dönen Petrik’e durumu sorması üzerine Petrik parayı kaybettiğini söylemiştir. Annesi yemekte çorba getirdiğinde Petrik ekmeğin nerede olduğunu sormuş, annesi de onun kaybettiği para yüzünden ekmek alamadıklarını söylemiştir. Bunun üzerine Petrik sol eliyle çarbayı içmeye başladığında annesi sebebini sormuş. Petrik de,

“Sol elim para yitirmek neymiş görsün diye” (Tomurcuk, [5], 1985, s. 4)
cevabını vermiştir.

Bu hikâyede sorumluluklarımızın bilincinde olmamız gerektiği ve bu sorumluluklara sahip çıkmadığımızda bunun bir yaptırımını olacağı söylenmiştir.

Tomurcuk dergisinin 2000’e ait altıncı sayısında Hayat Bilgisi sayfası vardır. Burada Mahallemizin Geliştirilip Güzelleştirilmesi metni bulunmaktadır. Burada sorumluluk değeri işlenmektedir. Belediyenin;

“Herkes mahallesinin güzel ve temiz olmasını ister.
diye başlar metin. Belediyenin hem huzuru korumak hem de güzelleştirmek görevi olduğunu söyler. Bu görevi yaparken de etraftaki herkesin belediyeye yardımcı olmasını ister. Sorumluluk değerinin verildiği cümleler;

Mahallemizin geliştirilip güzelleşmesi için mahallemizdeki ortak malları koruyalım. Çeşmelerin suyunu boşa akıtmayalım. Muslukları bozmayalım. Camilerin ve boş binaların camlarını kırmayalım” (Tomurcuk, [6], 2000, s. 26).

mısralarında sorumluluk değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 2003’e ait dokuzuncu ve onuncu sayısında Evin Erkeği öyküsü bulunmaktadır. Burada babası İstanbul’a iş için giden bir çocuğun annesiyle beraber yaşadıkları anlatılmaktadır. Babası uzakta olduğu için evin alışverişini çocuk yapmaktadır.

Çocuk alışveriş yaparken annesi bir liste hazırlamıştır. Para vermiştir. Çocuk çok dikkatli bir şekilde listeyi alır. Listenin karşısına paraları yazar. Yazarken de çok dikkatlidir. Para alıp verirken de çok dikkatlidir. Bu bakkalın dikkatini çeker. Onu tebrik eder.

Metindeki değer sorumluluk değeridir. Bu değer verildiği cümleler;

“- Aferim sana, dedi. Sen çok dikkatli bir müşterisin. Gördüğüm kadarıyla artık evin erkeği olmuşsun. Babana, annene selam söyle” (Tomurcuk, [9-10], 2003, s. 15).

Sorumluluk değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 14; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 2 adet tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $14 \times 100 : 34 = \%41,17$ iken Makedonya döneminde $2 \times 100 : 13 = \%15,38$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değer Makedonya aleyhine $\%25,79$ 'luk bir farka rastlanmıştır.

4.1.7.7 Yeniliğe açıklık

Yeniliğe açıklık değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 2 adet tespit edilmiştir. Aşağıda yeniliğe açıklık değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1963 yılı altıncı sayısında yayınlanan Ekmek Fabrikası adlı metnin yazarı belirtilmemiştir. Bu metinde ekmek fabrikalarının da tıpkı diğer fabrikalar gibi çalıştığı anlatılmaktadır. Ekmek fabrikalarının anneleri zahmetten kurtardıkları da belirtilmektedir.

“Bu ekmekler de evdeki gibi yapılır, yalnız, burada bütün işler makinelerde görülür. dedikten sonra ekmeğin yapılış aşamaları anlatılır. En son da;

Ekmekler hazır olunca, bunlar kentin ekmekçi dükkânlarına kamyonlarla dağıtılır. İşte bizim yediğimiz ekmeğin öyküsü budur” (Tomurcuk, [6], 1963, s. 7).

cümleleriyle öykü biter. Bu metinle okuyuculara yeniliklere açıklık değeri verilmek istenmektedir. Eski ekmek yapma şekli yerine yeni, fabrikadan çıkan ekmek yapım şekli benimsenmiştir. Ayrıca makinelerin kullanımını teşvik etmektedir. Makineler insan hayatını kolaylaştırdığı ve yenilik olduğu için makine kullanımı özendirilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1990 yılı birinci sayısında yayınlanan Branko Çopiç'in (Çeviren: Fahri Kaya) yazdığı Açık göz Çocuk adlı hikayede, dedesine neden okuma yazma öğrenemediğini soran Mikiça'ya dedesi onun yaşının çok olduğu, o yüzden okuma yazma bilme ihtiyacı

olmadığını söyler. Vukaylo Dede çok hikaye bildiği köy meydanında övünerek anlatırken Mikiça, dedesinden daha fazla hikaye bildiğini söyler. Yaşlılar tarafından bir komisyon kurulurken bir gece Vukaylo Dede bir gece de Mikiça masal anlatır. Dedesi torununun bu masalları kimden öğrendiğini sorunca Mikiça dedesine Karaçiç'ten, Andersen'den ve Puşkin'den öğrendiğini söyler. Dedesi bu isimleri köyde arar. Öğretmenlerden bunların ünlü yazarlar olduğunu öğrenince çok şaşırır. Nihayet anlatacak hikayesi kalmadığını kabul edince bıyıklarının kesilmesine razı olur. İddiayı kazanan Mikiça, dedesinin okuma yazma kurusuna gitmesi şartıyla bıyıklarının kesilmesine engel olur.

“-Hayır dede-dedi küçük, eğer yarın yazı-okuma kursuna gideceğine söz verirsen, ben bıyıklarımı tıraşmeni istemezdim.

-Memnuniyetle, - diye ihtiyar cevap verdi. Henüz şimdi yazı-okumayı bilen bir küçüğün altmış yaşında bir ihtiyardan daha fazla bildiğine inandı” (Tomurcuk, [1], 1990, s. 22-23)

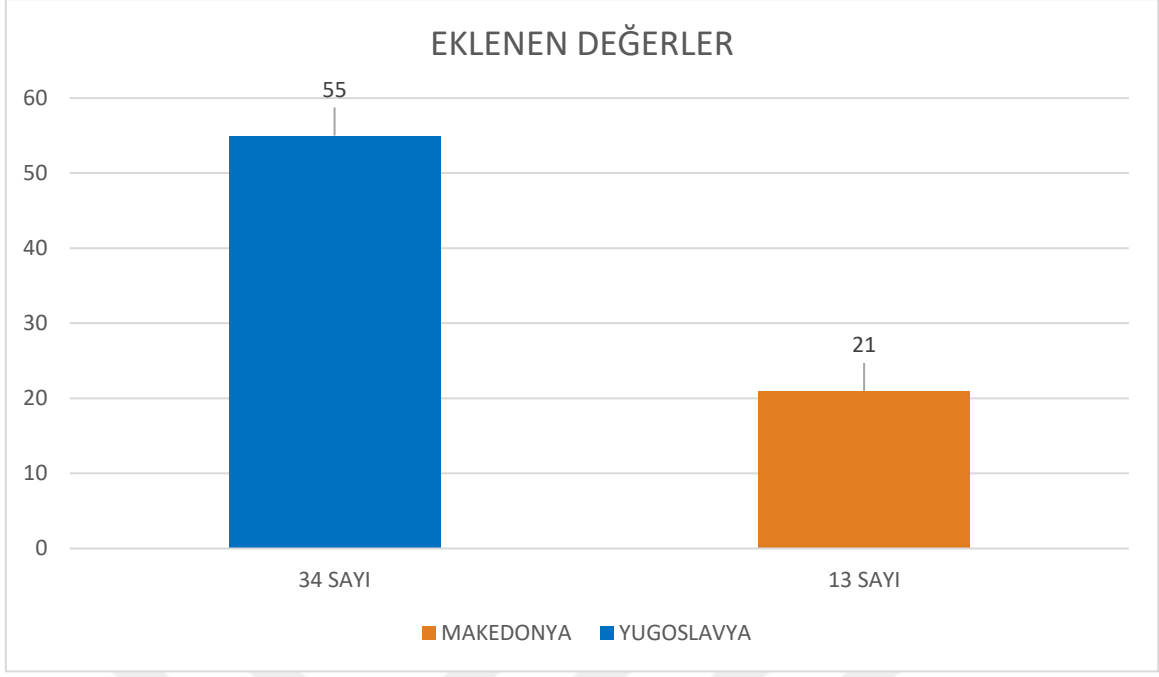
Yeniliğe açıklık değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 2; 13 sayılı Makedonya döneminde ise değer tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $2 \times 100 : 34 = \%5,88$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerlerde Makedonya aleyhine $\%5,88$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.8 Eklenen değerler

Son sekizinci başlık verilerin değerlendirilmesi sonucu eklenmiştir. Dergilerde çokça rastlanan değerler eklenmiştir. Eklenen değerler başlığı altında geleneksel el sanatları, iş birliği, kahramanlık, müjde, sadakat, sofrada, üretkenlik ve vicdanlı olma alt başlıkları olmak üzere 8 alt başlık bulunmaktadır.

Yugoslavya döneminde geleneksel el sanatları, sofrada ve üretkenlik değerlerine rastlanmamıştır. Kahramanlık değeri 42 adet ile en fazla rastlanan değerdir. 5 sadakat ile iş birliği; 2 vicdanlı olma ve 1 müjde değeri tespit edilmiştir.

Makedonya döneminde müjde, sadakat ve vicdanlı olma değerlerine rastlanmamıştır. Bu dönemde 15 kahramanlık, 2 geleneksel el sanatları ve iş birliği, 1 sofrada ve üretkenlik değeri tespit edilmiştir.

Şekil 8. Eklenen değerlerin dönemlere göre karşılaştırılması

Şekil 8 incelendiğinde Yugoslavya döneminde 34 sayıda toplam 55, Makedonya döneminde 13 sayıda 21 değer bulunmaktadır. Bu bölümde her iki dönemde de kahramanlık değeri en fazla değerdir. Değerler yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $55 \times 100 : 34 = \% 161,76$ iken Makedonya döneminde $21 \times 100 : 13 = \% 161,53$ 'tür. %0.23'lük fark Yugoslavya lehinedir.

4.1.8.1 Geleneksel el sanatları

Geleneksel el sanatları değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 2 adet tespit edilmiştir. Aşağıda geleneksel el sanatları değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait dokuzuncu ve onuncu sayısında Dilim Sende bölümü yer almaktadır. Bu bölümde Pınar'a Verilen Hediye metni bulunmaktadır. Bu metinde sanata duyarlılık, gelenek el sanatlarına özendirme vardır. Doğum gününde Pınar arkadaşları Dilek, Funda, Nesrin, Mine, Meltem, Erika ve Ulrikeyi davet etmiştir. Ayrıca öğretmeni de Pınar'ın

doğum gününe gelmiştir. Pınar'ın ailesi doğum gününde hazır bulunmaktadır ve gelen misafirleri çok iyi şekilde ağırlarlar.

“Öğretmenleri:

- Ne kadar güzel el işleri. Çok güzel dedi.

Pınar:

- Ben ördüm, dedi.

Ağabeyi Ömer:

- Kardeşim çok beceriklidir. Bunlardan daha güzellerini ördü, dedi.

Onları da görmek istediler. Annesi gidip getirdi. İlgile incelediler. Erika:

- Pınar büyük sanatçı dedi.

Onu güzel sözlerle övdüler. Türk el işlerine hayran kalmışlardı. Pınar çok sevindi ve gururlandı. Başörtülerinin kenarları en güzel işlenmiş olanlarını seçti. Arkadaşlarına armağan etti.

Bu doğum günü en mutlu günüydü. Aldığı övgüler ise hediyesi” (Tomurcuk, [9-10], 1994, s. 26-27).

mısraları metnin son kısmını oluşturmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1994'e ait dokuzuncu ve onuncu sayısında yer alan Sadece O metninde bir anne ve çocuğun karşılıklı konuşması işlenmektedir. Bu metinde geleneksel sanatlara saygı değeri verilmek istenmiştir. Geleneksel sanatlardan da çömlekçilik ön plana çıkmaktadır. Annesi çocuğuna hediye vermektedir. Çocuk hediyeinin ne olduğunu sorar. Annesi hediye tarifi eder ve en sonunda

“- Çömlekçi sobasından ateş getirdim.

- Sadece o mu?

- Bundan sıcak hediye olur mu?” (Tomurcuk, [9-10], 1994, s. 31).

satırlarıyla da hediyeinin çömlek olduğu anlaşılmaktadır.

Geleneksel el sanatları değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde değeri tespit edilemezken 13 sayılı Makedonya döneminde ise 2 değeri tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $0x100:34=0\%$ iken Makedonya döneminde $2x100:13=15,38\%$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $15,38\%$ bir farka rastlanmıştır.

4.1.8.2 İş birliği

İş birliği “amaç ve çıkarları bir olanların oluşturdukları çalışma ortaklığı” (TDK, 2011, s. 607) demektir. İş birliği değerinin kavratıldığı öğrenciler arkadaşları ile birlikte bir iş yapmayı, paylaşmayı, sorumluluk almayı, arkadaşına ve onun yaptığı işe saygı duymayı öğrenir. İş birliği konusunda, bir elin nesi var, iki elin sesi var (Aksoy, 1988, s. 195) atasözü birçok kişi tarafından bilinmektedir. İş birliği değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 7 adet tespit edilmiştir. Aşağıda iş birliği değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1966 yılı dördüncü sayısında yayınlanan Fahri Kaya'nın yazdığı Dersten Sonra Çocuklar adlı şiirde şair;

“Dersten sonra çocuklar
Kardan adam yapmışlar
Başına da fes yerine
Bir tencere takmışlar” (Tomurcuk, [4], 1966, s. 10).

mırsalarıyla işbirliğine vurgu yapılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1968'e ait onuncu sayısında yayınlanan Milenko Ratkoviç'in yazdığı Yalnız Kalan Karınca adlı öyküde arkadaşlarından ayrı yaşamaya karar veren karıncanın, kendine ayrı bir ev yapması ve orada yaşamaya başladıktan sonra günün birinde evinin su almasıyla zor duruma düşmesi anlatılmıştır.

“İşçi ve çalışkan karınca her tanrının günü yuvasına yiyecek getiriyordu. O kadar güçlüydü ki ondan büyük tanecikleri bile itiveriyordu. Hiçbir zaman işsiz güçsüz değildi. Getirdiği yemeklerle yirmi karıncayı daha geçindirebiliyordu” (Tomurcuk, [10], 1968, s. 12).

Bu öyküde yazar birlikte yaşama ve iş birliğinin ne denli önemli olduğunun altı çizilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1970'e ait yedinci sayısında yayınlanan Ketrin Cekson'a ait Anneye Yardım adlı öyküde

“-Oh, evlatlarım benim! Ne sürpriz bu! Benim yerime bulaşıkları siz yıkamışsınız!
Sonraları o kuçağındaki kızını kanepede bıraktı, hep hasıl evlatlarını kucakladı, çini parçalarını topladı, Elizabet ile Co'nun çok sevdikleri pastaları yapmağa koyuldu!”
(Tomurcuk, [7], 1970, s. 2)

Geçen ifadelerde anneleri uyurken biriken bulaşıkları iki kardeşin birlikte yıkayarak annelerine yaptıkları sürpriz sonucu annelerinin mutluluğu anlatılmaktadır.

Zor gibi görünen birçok iş, sorun iş birliği yapılarak çabucak çözülebilir.

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, ikinci sayısında yayımlanan Angel Karayliçev'in yazdığı 'Yalnız Kalan Ağaç' adlı hikâyede, işbirliğinin ne kadar önemli olduğunun kahramanın dilinden şu şekilde anlatılmaktadır:

“-Orman ağaçlarının fırtınaya nasıl dayanabildiklerini bir türlü anlayamıyorum.

-Ooo, bilinen bir meseledir bu-dedi yaşlı olanı. Ormandaki ağaçlar fırtınaya karşı birlikte savaşmışlardır. Birlikte yapılan savaşlar daima kazançlıdır, dostum” (Tomurcuk, [2], 1976, s. 6).

İş birliği değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 5; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 2 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $5 \times 100 : 34 = \%14,70$ iken Makedonya döneminde $2 \times 100 : 13 = \%15,38$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerlerde Makedonya lehine $\%0,68$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.8.3 Kahramanlık

Vatan sevgisinin ana damarlarından biri kahramanlık ve kahramanlara duyulan saygı ve sevgidir. Vatanını seven birey vatan için büyük fedakârlıklar gösteren kahramanlara da saygı duyacaktır ve o kahramanlara özenip onlar gibi olmaya çalışacaktır. Bunun gibi hamasi duygularla yetişen birey vatani için gerektiği zaman fedakârlık yapacaktır. Küçük yaşlardan itibaren verilen vatan sevgisi ve kahramanlık duyguları ile ileride vatanını, milletini seven; vatanının, milletin gelişmesi için elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışan bireyler yetiştirilecektir.

(TDK, 2011, s. 607)

Kahramanlık değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 57 adet tespit edilmiştir. Aşağıda kahramanlık değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1957'ye ait ikinci sayısındaki Hırvatistan Pionerleri metninde Yovanka ve Branko'nun partizanlara bir mektubu ulaştırmaları konu edilmiştir. Bu öykü Radost dergisinden alıntıdır. İtalyan faşistleri bir köyü ikiye bölerler;

“Günün birinde köylülerin bit köyden, öbür köye geçmeleri yasak edildi.

Birgün sınırın diğer tarafındaki partizan kampına mektup gönderilmesi gerekir;

Çocuklar o gün *Mektubu faşist nöbetçilerden nasıl kaçırılır?* diye düşünmiye başladılar. Neden sonra çıkar bir yol buldular.

Pioner Branko mektubu bezlerin içine sarar ve top yapar. Yovanka ile sınıra yakın top oynamaya başlarlar. Yavaş yavaş sınıra yaklaşır ve Yovanka aniden topu alıp kaçar;

Sözde bu işten çok üzölmüş Branko, ağlıyarak, sızlıyarak eve döndü. Odaya girdiği vakit, gördüğü işten seviniyor, sevinçten de yerinde zıplıyordu. Öyle ya, onlar Yovanka ile önceden sözleşmişlerdi, öyle de oldu: Nöbetçiyi aldattılar, çok önemli olan bu mektubu partizanlara vaktinde iletiler” (Tomurcuk, [2], 1957, s. 8-9).

Branko ve Yovanka, yaşları küçük olmasına rağmen vatan için önemli bir iş yapmış mektubu yerine ulaştırmışlardır. Bu sayede kahraman olarak algılanmaktadırlar. Bu iki çocuğun davranışları kendilerinin akranı çocuklara da örnek olması istenmektedir. Kahramanlık değeri verilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1957’ye ait dördüncü sayısında Tam Saat On Birde metninde küçük bir çocuk ile askerler arasında geçen bir olay anlatılmaktadır. Küçük çocuk askerlerin geçiş saatinde onlara selam durur. Dört takım asker geçene kadar esas duruşta selam verir. Önünden geçen bütün askerler dörder kişilik sıra oluşturmaktadır. Ama en son sıra üç kişiliktir. Son sıradan bir asker çocuğu yanına çağırır;

“Üçünden biri göziyle çocuğu yanına çağırıldı.

Çocuk kışlanın kapısına kadar asker gibi yürümeye başlar. Şehirde saat on birde fabrika düdüklere çalmaya başlar ve küçük çocuk kışladan çıkan askerler selam vermek için kapıya gider. Kışladan çıkan askerlerin subayı çocuğu kapının önünde görür. Dördüncü takımın son mangasındaki asker çocuğu yine görür ve;

-Sağ ol arkadaş! dedi, yarın tekrar görüşmek üzere!” (Tomurcuk, [4], 1957, s. 8-10)

der. Askerler ve çocuk arasındaki sevgi ile bireylere küçük yaşlardan itibaren askeriye karşı saygı ve sevgi verilmek istenmektedir. Askeriyeyi seven bireyler ileride askerlik mesleğini seçmek isteyeceklerdir. Asker olan bireler de vatani için canını feda eden kahramanlar olacaklardır. Asker sevgisi, kahramanlık değeri bireylere küçük yaşlarda verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1959’a ait birinci sayısında Mirko Partizan Nasıl Oldu metninde Mirko’nun partizan olması anlatılmaktadır. Mirko’nun ailesinden dayısı ve amcası partizandır. Mirko’nun evine partizanlar girip çıkarlar. Mirko partizanları tanıdıkça sever ve onlara katılmak ister. Ailesi ve partizanlar yaşı küçük olduğu için buna karşı çıkarlar. Amcası ve dayısı:

“- Mirko be, diyorlardı, sen hiç yedi gün açlığa dayanabilir misin? Üstelik yalınayak başıkabak?

sözleri ile Mirko’yu kararından caydırmak isterler. Bu cümlelerden partizanların vatanları uğruna çektikleri sıkıntılar da anlaşılmaktadır. Mirko bu sözlerin hiçbirini dinlemez. Annesi, Mirko’nun dayısı ve amcasını uğurlamaya gittiğinde Mirko’yu da görür. Mirko yalvar yakar kendini partizanlara kabul ettirmiştir.

Şimdi tam bir partizan gibi akrabalarını karşıladı, onlarla görüşüp kucaklaştı”
(Tomurcuk, [1], 1959, s. 2-3).

cümleleri ile kahraman bir asker olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca çocuk denecek kadar küçük yaşta kahraman olmak, kahramanların saflarında yer almak yüceltilmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1959’a ait onuncu sayısında Çocukları Partizanlar Kurtardılar metninde faşistlerden kaçan Srem partizanlarının kahramanlığı anlatılmaktadır. Partizanlar kaçarken yanlarında kadın, çocuk ve yaşlılar vardır. Dereden geçmeleri gerekir. Dereden geçerken düşman ucalarının saldırısına maruz kalırlar. Kayık devrilir ve çocuklar boğulma tehlikesi yaşar. Partizanlar uçaktan açılan ateşin altında dereden çocukları kurtarır. Bu durum çocuklara kahraman sevgisi aşılacaktır. Kendi akranlarını kurtaran partizanlar çocukların kahramanı olmaktadır.

“...Çocuklar boğulmaya başladılar.

Bu sırada sahilde duran partizan birliğinin komutanı:

-Partizanlar! Çocuklara! diye bağırdı.

Partizanlar sahilden dereye atlayıverdiler. Rubalarla yüzmek oldukça ağırdı, üstelik düşman uçağı tepelerindeydi” (Tomurcuk, [10], 1959, s. 2).

cümleleri partizanların kahramanlıklarını ön plana çıkarmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1960’a ait dokuzuncu sayısında Siz Ne Diyorsunuz metninde Tito’ya olan sevgiden bahsedilmiştir. Öğrencinin öğretmenin verdiği yazılı ödevi okumasını anlatmaktadır. Öğrenci yazdığı ödevde Tito’nun altmış yedinci doğum gününü kutlamaktadır;

“Siz, Yoldaş Tito, milletlerimizi savaşta yürüttünüz, siz bizi hürriyete kavuşturdunuz, bu gün de siz bizi daha parlak bir geleceğe hazırlıyorsunuz. Sizin için çok şeyler okumuşumdur, sizin çok büyük eserleriniz var, biliyorum, çok büyük yiğitlik göstermişsinizdir, hayatınızda, bunu da biliyorum, sizinle her yerde gurur duymaktayım.

Cümleleri öğrencinin Tito hakkında yazdığı metnin bir kısmıdır. Öğretmen çocuğun ödevini dinler ve;

Çalışma odamı açık bir hava doldurdu, yüreğimde duygulu bir konserin yankılarını işittim.

diye düşünür ve ödevinin nasıl olduğunu korkarak soran öğrenciye ödevinin;

-Çok güzel, dedim, evet çok güzel, çünkü yüreğinden doğmuş bunlar.

olduğunu söyler. En son diğer arkadaşlarının da fikrini sorar;

-Öyle ise arkadaşlarına soralım. Siz, ne diyorsunuz? Siz söyleyin” (Tomurcuk, [9], 1960, s. 4).

Bu metinde bir öğrencinin ve bir öğretmenin Tito’ya olan sevgisini okumaktayız. Millî kahraman olarak kabul edilen Tito toplumun her kesiminden sevgi ve saygı görmektedir. Bunu okuyan çocukların da aynı davranışı sergilemesi beklenmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1961’e ait birinci sayısında Yirmi Yıl adlı metinde Yugoslavya kötü durumdayken Yoldaş Tito’nun kahramanlıkları anlatılmaktadır.

“İşte tam bu günlerde, 1941 yılı 4 temmuzunda Yoldaş Tito’nun da hazır bulunduğu bir oturumda silâhli ayaklanmalar için karar getirilmişti.

Bu devrimin yirminci yıl kutlamalarına Tomurcuk Dergisi de katılmaktadır;

Herkes, her iş ocağı, çalışma kurağı bu kutlamaya katılmaktadır. Biz de “Tomurcuk” dergisinin bu sayısını bu büyük kutlamaya adanmak, içinde bulunan savaşa değin bazı küçük hikâye, hem de yazılarla, resimlerle, o büyük tarihi günleri, savaşan küçük erleri anmak istedik.

Tomurcuk Dergisi kahramanları ve yaptıkları kahramanlıkları unutturmamak istemektedir;

Sizin çocukluğunuzun bugün oyunla, türküyle geçmektedir, bunu size bağışlıyanları asla unutmamak hepimize düşen kutsal bir ödevdir” (Tomurcuk, [1], 1961, s. 2).

Tomurcuk dergisinin 1961’e ait birinci sayısındaki Pionerler Nöbette Vraneşniça’nın köyündeki çocukların nöbeti anlatılmaktadır. Çocuklar aralarında konuşuyorlardı. İçlerinden birine kim olduğunu sorduklarında;

“Biz pioner nöbetçileriyiz, başlığı dedi kaşına düşmüş küçük savaşçı. Köyden dönüyoruz, çünkü geceleri yaşlı partizanlar, gündüzleri de biz nöbette duruyoruz” (Tomurcuk, [1], 1961, s. 3).

diye yanıtlar.

Tomurcuk dergisinin 1961’e ait yedinci sayısında yer alan En Küçük Halk Kahramanı metninde Sava Yovanoviç’in kahramanlıkları anlatılmaktadır. On üç yaşında partizanlara katılmıştır. Çok zorluk çeker. Bombacı birliğine girer. Almanlara karşı mücadele eder;

“Onlara yirmi metre yakın bir yere geldiği zaman, almanlar ona birkaç yaylım ateş gönderdiler. O da, almanlara boyuna el bombası attı. Yere yaralanmış gibi düştü, sonra da bombalardan çıkan dumanlar arasında o, sağa sola koşuyor, belinde tabancası, sırtında torbası yürüyordu” (Tomurcuk, [7], 1961, s. 2).

Cümleleriyle Sava'nın kahramanlıklar öne çıkarılmıştır. Bunu okuyan öğrenciler de Sava'ya özenecekler ve vatana faydalı bir insan olacaklardır.

Tomurcuk dergisinin 1961'e ait dokuzuncu sayısındaki Tito'nun Armağanı metninde Tito ve askerlerinin kahramanlıkları anlatılmaktadır;

“Bihaç'da Birinci Antifaşist Yugoslavya gençliği kongresi tutuluyordu.

Bu kongrede Yoldaş Tito da vardı. İkinci Proleter tugayının bombacı birliği öncüsü Boşko Buha konuşmaya başlar;

-Ben arkadaşlar, şüphesiz, diye söze başladı Boşko Buha, pek iyi konuşmasını bilmem...

diye söze başlayarak nasıl savaştıklarını, düşmanlarını nasıl yerle bir ettiklerini anlatır. Salondakiler onu uzun uzun alkışlar. Tito da onu selamlar ve ona kendi saatini hediye eder. Boşko Buha;

-Bu saati yoldaş Tito bana vermemiş olsaydı, derdi, içindeki sarı noktaları görmek için onu çoktan açardım” (Tomurcuk, [9], 1961, s. 3).

der. Bu metin okuyucularına kahramanlık değerini vermek istemektedir. Kahramanlar devlet başkanı Tito tarafından ödüllendirilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1961'e ait dokuzuncu sayısındaki Tito Hepimize Bakıyor metninde ders esnasında yaşananlar anlatılmıştır;

“Çocukların şen sesleri bütün dersaneyi doldurdu. İkinci sınıf öğrencileri dersaneye girip, yerlerine oturdular.

Metin dersteyken gözü duvardaki Tito'nun büyük resmine takılır. Kendi kendisine;

Tito bana bakıyor, Tito bana bakıyor.

der. Yanındaki arkadaşı Sertol'a söyler. Sertol da;

.... ya o bana gülümsüyor.

der. Sonra bütün çocuklar böyle demeye başlar. En son öğretmen;

-Çocuklar, dedi, Tito hepimize bakıyor” (Tomurcuk, [9], 1961, s. 6).

der. Tito'nun bakışı herkesi mutlu eder. Bu metinde kahraman ve kahramanlık değeri verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1961'e ait dokuzuncu sayısındaki Küçük Savaşçı metninde küçük bir çocuğun partizanlara katılması anlatılmaktadır. Yaşı küçük olmasına rağmen partizanlara katılması kahramanlık olarak değerlendirilmektedir;

“Onun kurir ödevini görmek üzere Birinci Ohri tugayına verdiler. Bundan başka onun bir görevi de, Genel kurmaydaki hayvanlara bakmaktı.

Küçük partizan hayvanlara bakmaktan sıkılır;

-Beygirleri, atları güdüp onlara bakmayı, evde de yapabiliirdim... Ben buraya savaşma isteğiyle geldim...

der. Partizanların her mesleğe ihtiyacı olduğu söylenir. Bir süre sonra;

Çocuğun omzunda makineli bir tüfek vardı. Poroçie savaşlarında göstermiş olduğu olağanüstü anlayış hem de yiğitliği için, bunu ona arkadaşları vermişlerdi” (Tomurcuk, [9], 1961, s. 7).

Küçük çocuğun partizanalara katılması ve partizanlar içinde aktif rol almak istemesi kahramanlıktır. Okuyucuların da onlara özenmesi, kahramanlık göstermesi istenmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1964’ye ait altıncı sayısındaki Küçük Asker şiiri iki dördlükten oluşmaktadır. Küçük bir çocuğun asker olmak istemesi anlatılmaktadır. Bu küçük asker tahta silahıyla vatanını korumaktadır. Küçük bireylere bu tarz özendirmelemlerle vatan sevgisi değeri verilmek istenmektedir. Bu şiiri okuyan küçükler kendi akranı gibi davranmaya, vatani korumaya özeneceklerdir. Aşağıdaki dördlük şiirin ilk dördlüğüdür:

“Ben bir küçük askerim
Silâhım var tahtadan,
Nerdeymiş o düşmanlar

Var mı bana yan bakan” (Tomurcuk, [6], 1962, s. 11).

Tomurcuk dergisinin 1969 yılı dokuzuncu sayısında yayınlanan Blajo Mandiç’in yazdığı İletmen Torbası adlı hikâyede, savaş yıllarında tüm zorluklara rağmen haberci çocukların aldıkları görevi yerine getirmede gösterdikleri kahramanca mücadelede anılmıştır.

“Bu küçücük kahramanlar, daracık yol ve yolaklarını geçerek, dağları taşları, dereleri, ırmakları aşarak, en önemli haberleri her hangi bir kurmay yada tugaya iletmek hem de zamanında varmak için nice güçlüklerle katlanmışlardır” (Tomurcuk, [9], 1969, s. 2).

Hikâyede görüldüğü gibi, ülkenin kurtuluşu için, gösterilen en küçük çaba dahi son derece hayali önem taşır. Burada da kahramanlık değeri yansıtılmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1970 yılının birinci sayısında yayımlanan yazarı belirtilmeyen Savaşçılar öyküsünde ülkenin Alman işgali sırasında yaşanan Aykut ve arkadaşları arasındaki bir olay konu edilmektedir. Aykut ve arkadaşları vatan topraklarını Alman askerlerinin ezmesini istemezler. Ülkeleri için savaşan askerleri örnek alarak bir şeyler yapmaları gerektiğini düşünürler ve plan yaparlar;

“Ertesi gün bir kaç Alman kamyonunun lastikleri patlamıştı. Ekserilere basarak, - pau diye patlayıvermişti!” (Tomurcuk, [1], 1970, s. 5)

Böyle yaparak kendilerine uygun kahramanlık göstermişlerdir. Herkesin vatan savunmasında yer alması, herkesin yapabileceği her şeyi yapması gerektiği anlatılmaktadır. Aykut ve arkadaşlarının küçük de yaptıkları şeyle Alman askerlerinin ilerleyişlerini durdurması bir kahramanlık örneğidir.

Tomurcuk dergisinin 1986 yılı üçüncü sayısında yayınlanan y.b.o Boşko Buha adlı hikâyede, partizan güçleri içerisinde cesaretle savaşan çocuklar düşmandan teçhizat olarak daha zayıf olsalar da büyük bir kahramanlık örneği göstererek onları yenmişlerdir. Aynı çetede oldukları Boşko Buha gibi kahramanlık göstermek ve düşmanı yenmek için yanıp tutuşan gençler bu inanç ve duygularla ellerinde bombalar olmasa da düşmanı bozguna uğratmışlardır.

“İşte, dedi, sizde artık bir Boşko Buha sayılırsınız, çocuklar. Düşmanı güneş ışınlarıyla bombaladınız ya, az bir şey değildir o iş, unutmayın! Bu yiğitliğiniz için İhtiyar’ınızı da haberdar edeceğiz, O, bu işe çok sevinecektir” (Tomurcuk, [3], 1986, s. 7).

Satırlarından da Boşko Buha’nın kahramanlığının diğer kişilere örnek olduğu anlaşılmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1991 yılı beşinci sayısında yayınlanan Milan Vidanoviç’in, Türkçesi: E. İlyas, yazdığı Karşılaşma adlı hikâyede, Tito ile karşılaşmak isteğiyle tren garına giden Branko, trenden inen ve kendisini seven adama Tito’yu beklediğini ve büyüünce pilot olacağını söyler. Trenden inen adam gülümser ve Branko’nun yanaklarını okşar. Branko, eve gidince okul kitaplarından Tito’nun fotoğraflarına bakar. Babası gülümseyerek Branko’ya Tito ile konuştuğunu söyleyince Branko fotoğrafını gösterdiği Tito ile konuştuğu kişinin aynı olmadığını söyler. Babası onun asker fotoğrafı olduğunu söyleyince Branko çok mutlu olur ve Tito'nun da babası gibi çok güzel gülümsediğini söyler.

“Babacığım diye atıldı Branko, Tito öylesine güzel gülümsüyor ki... senin gibi.” (Tomurcuk, [5], 1991, s. 26)

Tomurcuk dergisinin 1994’e ait üçüncü sayısında yer alan Mustafa Kemal’in Elleri şiirinde kahramanlık teması işlenmektedir. Çocuklara kahramanlık değeri verilmek istenmektedir.

“Mustafa Kemal’in elleri

Selam verdi dağa taşa

Öyle bir güneş doğdu ki sormayın

Aydınlandık baştan başa” (Tomurcuk, [3], 1994, s. 3).

mısraları şiirin ilk dördlüğünü oluşturmaktadır. Şiir iki dördlükten oluşmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1995'e ait ikinci sayısında Tarihimizden sayfası bulunmaktadır ve burada 11 Ekim Özgürlüğü Muştulayan Tarih metni yer almaktadır. Metinde kahramanlık değeri ön plandadır. Bunu metnin;

“Dört yıl süren kanlı savaşta özgürlük uğruna çok sayıda vatandaşımız, babamız, kardeşimiz, ablamız, canını feda etti” (Tomurcuk, [2], 1995, s. 24).

mısralarından anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 1996'ya ait ikinci sayısında 11 Ekim Özgürlük Tarihimiz metni bulunmaktadır. Metnin sonralarında;

“Savaş sırasında hayatlarını özgürlük uğruna feda eden kahramanlarımızın kabirleri önünde saygı duruşunda bulunmak hepimizin borcu olmalıdır, kabirlerine çelenk ve çiçeklerin takılması ise hepimiz tarafından yapılması kaçınılmaz bir görevdir. Eğer bugün özgür yaşamaktan mutlu ve sevinçli isek bu sevinci, bu özgür yaşamı bu mutluluğu dört yıl süren savaşta hayatlarını hiç açmadan feda eden kahraman baba, anne, abla ve ağabeylerimize borçluyuzdur” (Tomurcuk, [2], 1996, s. 5).

cümlelerinden kahramanlık değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait ikinci sayısında Yerli Şiir sayfası bulunmaktadır. Burada 11 Ekim Üçlüsü şiiri vardır. Bu şiirde Orhan, Ayhan ve Erhan'ın 11 Ekim'de doğan üç çocuk olduğu, bunların 11 Ekim'de doğmasının da kendilerine gurur verdiğini, çünkü 11 Ekim'de Makedonya Cumhuriyetinin kurtuluş savaşının başladığı anlatılmaktadır. Bu üç çocukta hepsi ayrı ayrı söz alır. Orhan bombacı olacaktır ve asker olarak savaşacaktır. Devleti için Ayhan da doktor olacaktır ve askerleri muayane edecektir. Erhan da yazar olacaktır ve askerlerin kahramanlıklarını yazacaktır. Böylelikle herkes kendi olmak istediği meslekten bahsetmiş olmaktadır. Burada karşımıza çıkan değer kahramanlık değeridir.

“Bir de karara vardılar:

- Biz de partizanmışız gibi

davranalı

dediler.

...

Yürekle, tüfekte

kurtarınız ülkeyi

düşmandan” (Tomurcuk, [2], 1999, s. 6).

bu iki bentte kahramanlık değeri ön plana çıkmaktadır.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait ikinci sayısında Anadolu'dan Efsaneler sayfası vardır. Burada Hüseyin Gazi metni bulunmaktadır. Hüseyin Gazi'nin kim olduğu anlatılmıştır. Ayrıca Evliya Çelebi'nin seyahatnamesindeki Hüseyin Gazi'yle ilgili olan kısım da verilmiştir. Burada ön plana çıkan değer kahramanlık değeridir;

“...Anadolu fetih destanlarının ilk yiğidi Seyit Battal Gazi'nin babası Hüseyin Gazi'ye gönül selâmı sunmak için yapmış bir minyatürü” (Tomurcuk, [2], 1999, s. 17).

cümlelerinden kahramanlık değerinin ön plana çıktığını anlamaktayız.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait üçüncü sayısında yer alan Anadolu'dan Efsaneler sayfasında Hüseyin Gazi ve Oğlu Seyit Battal Gazi metni vardır. Burada Seyit Battal Gazi'nin kim olduğu, atı Aşkar'ı nasıl edindiği ve genel özellikleri anlatılmaktadır. Metinde kahramanlık değeri ön plandadır.

“Halk O'nun güzelliklerini Peygamber soyluluğuna yakıştırır; Seyit der, görülmemiş kuvveti, kahramanlıkları içinde kahraman anlamına gelen *Battal* kelimesini ekler adına” (Tomurcuk, [3], 1999, s. 17).

mısralarında kahramanlık değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait sekizinci sayısında *Sakarya*'da şiiri vardır. Bu şiirde kahramanlık değeri ön plandadır. *Sakarya*'da Mehmet adlı bir askerin yaşadıkları anlatılmaktadır. Şiir dört dörtlükten oluşmaktadır. İlk iki dörtlülüğü;

“Sakarya'da bir çiçek açar,
Kırmızı mı kırmızı.
Bakar gökyüzüne, mutlu,
Parlak Mehmet'in yıldızı.

Sakarya'da bir kuş uçar,
Kanağında sarı güneşin parıltısı.
Atın üzerinde Mehmet var
Mustafa Kemal'in habercisi” (Tomurcuk, [8], 1999, s. 8).

mısraları kahramanlık değerinin verildiği bu iki kıtadır.

Tomurcuk dergisinin 1999'a ait sekizinci sayısında Dünya Öyküsü sayfası vardır. Burada Uzun Yolculuk metni işlenmektedir. Covanino Perigorno adlı bir çocuk bütün her yeri gezmektedir. Çok gezgin bir çocuktur. Samanlar ülkesine gider. Buradaki her şey samandandır. İnsanlar, evler ve her şey samandandır. Onların yanması çok kolay olur. Tek bir kibrit aleviyle hepsi yanarlar. Sonra oradan çıktıktan sonra şeker insanların ülkesine

gider. Oradaki her şey şekerdir. Bütün eşyalar, insanlar şekerden oluşmaktadır. İnsanların elleri, yüzleri, dudakları hep şekerdir. Bu insanlarla konuşurken beyinlerinde hiç tuz olmadığını öğrenir. Bunun üzerine o ülkeden de ayrılır. Buzdan yapılan insanların ülkesine gider. Her şey buzdandır. Çok soğuktur. İnsanlar bu kadar soğuktan birbirlerini sevememektedirler. Oradan da hoşlanmayan Covanino bal mumundan yapılı insanların ülkesine gider. O insanların vücutlarını kendi istediği gibi değiştirebilmektedir. Ama insanlar buna itiraz edemezler. Bundan da sıkılan Covanino sırça insanların olduğu ülkeye gider. Buzdan bir insanın elini sıktığında elini kırar. İnsan üzerine gider hemen tekrar yenisini yaptırırım, der. Covanino bunu da beğenmez. Başka bir ülkeye gider. En sonunda gerçek bir insanla tanışır. Arkadaşlıkları dostlukları başlar. Burada tanıştığı gerçek insan bir kahramandır. Şu şekilde verilmektedir tanışma sahnesi;

“Derken gene yoluna devam etti, çok uzun yol aldı, hiçbir yerini beğenmedi. Komşu ülkeye varınca:

- Merhaba çocuk! - diye selâmladı Covanino.

- Merhaba! - dedi çocuk, elini uzatıverdi.

Covanino onun da elini tutarak kırdı.

- İşte, bu iyi oldu! - dedi Covanino.

- Sanıyorum ki sen de sırçadan değilsin.

- Pek tabii ki değilim.

- Balmumundan olmayasın?

- Hayır, ben basbayağı çocuğum, hem de hiç kimsenin burnumdan tutmasına izin vermem.

- Buzdan olmayasın?

- Soğuktan korkmam ben, yüreğim sımsıcaaktır.

- Şekerden olmayasın?

- Şeker gibi tatlıyım, ama şeker değilim.

- Samandan olmayasın?

- Hayır, değilim. Ama kızdığım olursa...

- O halde sen pionersin demek! - dedi Covanino.

- Evet, bu ülke, pionerlerin ülkesidir.

- Çok hoşuma gitti doğrusu, - dedi Covanino.

- Bu ülke benim hoşuma gidiyor. Burada kalacağım” (Tomurcuk, [8], 1999, s. 12-13)

Buradaki pionerler asker anlamındadır ve kahramanlık değerinin verildiği kısımdır.

Tomurcuk dergisinin 2003’e ait birinci sayısında Yerli Şiir sayfası bulunmaktadır. Burada İsteğim şiiri vardır. Şiir iki dördlükten oluşmaktadır. İkinci dördlükte;

“Asker olmak istiyorum
Bunu kalbimden diliyorum
İşte budur öz isteğim
Yarın olsun ereceğim” (Tomurcuk, [1], 2003, s. 16).

mısraları bulunmaktadır. Burada kahramanlık değeri ön plandadır.

Tomurcuk dergisinin 2004’e ait altıncı sayısında Türkiye Şiiri sayfası vardır. Burada Zafer Türküsü şiiri bulunmaktadır. Şiir üç dörtlükten oluşur. Kahramanlığın nasıl olması gerektiği anlatılmaktadır. İkinci dörtlük;

“Kazanmak istersen sen de zaferi
Gürleyen sesinle doldur gökleri
Zafer dedikleri kahraman peri
Susandan kaçır da coşana gider” (Tomurcuk, [6], 2004, s. 7).

mısralarından oluşmaktadır. Kahramanlık değeri ön plandadır.

Kahramanlık değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 42; 13 sayılı Makedonya döneminde ise 15 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $42 \times 100 : 34 = \%123,52$ iken Makedonya döneminde $15 \times 100 : 13 = \%115,38$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerlerde Makedonya lehine $\%8,12$ ’lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.8.4 Müjde

Müjde sözcüğü “sevindirici haber verileceği zaman söylenen bir söz” (TDK, 2011, s. 1724) olarak tanımlanmıştır. Müjde değeri, Tomurcuk Dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 1 adet tespit edilmiştir. Aşağıda müjde değerine Tomurcuk Dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1975 yılı, sekizinci sayısında yayımlanan Hasan Latif Sarıyüce’ye ait Müjde adlı şiirinde şair, İlbaharın gelişiyiyle tabiatın artan güzelliğini, yeşilliklerle, kuşların neşeyle ötmesiyle, böceklerin çiçeklerle buluşması ve tüm bunların yaşam sevincini arttırdığını dile getirmiştir.

“Bu mavilik, bu yeşillik,
Gökte bu hür uçan kuşlar.
Bu sonsuzluk, bu güzellik,
Gelmiş bahar! Gelmiş bahar!

Pembe pembe çiçeklerde,
Mini mini böceklerde,
Yaşamamın sevinci var.
Gelmiş bahar! Gelmiş bahar!

Yaşa diyor, yaşa haykır,
Tepe, orman, dere, bayır.
Bu hayatı kucakla sar,
Gelmiş bahar! Gelmiş bahar” (Tomurcuk, [8], 1975, s. 1)

Müjde değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 1; 13 sayılı Makedonya döneminde ise değer tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $1 \times 100 : 34 = \%2,94$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerlerde Makedonya lehine $\%2,94$ 'lük bir farka rastlanmıştır.

4.1.8.5 Sadakat

Sadakat değeri sözlükte “içten bağlılık, sağlam güçlü dostluk” (TDK, 2011, s. 2000) olarak tanımlanmıştır. Sadakat değeri, Tomurcuk Dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 5 adet tespit edilmiştir. Aşağıda sadakat değerine Tomurcuk Dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk Dergisinin 1969'a ait birinci sayısında yer alan Necati Zekeriya'nın Dönüş adlı şiirinde;

“Sokağa bakan adam
adama karşı okulum
ben biraz büyümüşüm
elimde kitaplarım
içimde anılarım
yanımda dostlarım
ne güzel!” (Tomurcuk, [1], 1969, s. 3)

mısralarında kişinin yaşadığı mekân, zaman ve insanlara bağlılığına vurgu yapılmaktadır.

Bu mısralarda kişinin kendisiyle barışık olması için geçmişine, yaşadıklarına, sadakatin önemine işaret edilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1976 yılı, dördüncü sayısında yayımlanan Esad Bayram'a ait Orduya Selam adlı şiirde, şair;

“Annelerden öğrendik biz:

-Sana bağlı kalmayı

Tito'dan öğrendik biz:

-Sana sadık olmayı!” (Tomurcuk, [4], 1976, s. 2)

mısralarıyla orduya bağlılığın annelerden öğrenildiğini ifade ederken, bu bağlılığın son derece güçlü olduğunu; yine Tito'dan da orduya sadakati öğrendiklerini vurgulayarak bu bağlılığı pekiştirmiştir.

Tomurcuk dergisinin 1980 yılı dokuz ve onuncu sayısında yayımlanan (y.b.o) Tito adlı denemde Tito'ya seslenilerek, onun ölüm üzüntüsü dile getirilmiştir. Ancak üzüntüye rağmen onun ortaya koyduğu idealleri hep yaşatılacağı ve korunacağı aşağıdaki örnekte şu şekilde ifade edilmiştir:

“Tarihimizin silinmez izi tarihimizin sesi, olan Tito adıyla, eseriyle, geleceklere gideceğiz. Onun büyük yüreği bizimledir. Yarın da bizimle olacak. Yaşatacağiz tarihi eserlerini. Zaferimizin şanlı bayrağıdır. Onunla zaferlerden zaferlere gittik. Yollarından yürüdük. Sevgilerimizin, varlığımızın, kardeşlik birliğimizin simgesidir. Senin yolunda hep ileri gideceğiz” (Tomurcuk, [9-10], 1980, s. 2)

Burada görüldüğü gibi Tito'ya sadık bir şekilde ve onun çizmiş olduğu yoldan asla vazgeçmeyeceklerini dile getirmiştir yazar. Burada sadakat değeri ön plana çıkıyor.

Tomurcuk dergisinin 1985 yılı dokuzuncu ve onuncu sayısında yayımlanan İlhami Emin'in yazdığı Nereye Gidersen Git adlı hikâyede, Oradan oraya uçan bir arının dalgınlıkla arkadaşının kovanına gitmesi ve daha sonra kendi kovanına dönmesi anlatılmıştır. Kendi kovanına döndüğünde kovan çavuşunu

“Nereye gidersen git, ancak kovanına dön” (Tomurcuk, [9-10], 1985, s. 7).

Sözleriyle sadakatin önemine vurgu yapılmakla beraber, dünyanın her neresine gidersen git yine doğduğun yere geri dönmelisin, bu hikâyede sadakatle beraber vatan sevgisi değeri dile getirilmiştir.

Sadakate değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde 5; 13 sayılı Makedonya döneminde ise değeri tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $5 \times 100 : 34 = \%14,70$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine % 14,70'lik bir farka rastlanmıştır.

4.1.8.6 Sofra adabı

Sofra kelime anlamı olarak “masa, sini vb. şeylerin, yemek yemek üzere hazırlanmış durumu” (TDK, 2011, s. 2128) olarak tanımlanmıştır. Sofra adabı değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 1 adet tespit edilmiştir. Aşağıda sofra adabı değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 2002’ye ait üçüncü sayısında Görgülü Pırıl Pırıl Çocuklar sayfası vardır. Burada Sofra Başı metni vardır. Bu metinde terbiye ve sağlık açısından yemek masasında yapılması gerekenler anlatılmaktadır. Yemek yeme tarzı temizlik, yemek yeme kuralları verilmiştir. Elinizle yemek yemeyiniz, masanın altına veya üstüne bir şey atmayınız, yemeğinizden çıkan bir şeyi herkese göstermeyiniz, maharet, kibar tavırlılık, ev sahiplerinin ve misafirlerin vazifeleri ve davetler başlıkları vardır. Sofra adabı değeri verilmiştir (Tomurcuk, [3], 2002, s. 21-22).

Sofra adabı değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde değer tespit edilemezken 13 sayılı Makedonya döneminde ise 1 değer tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $0 \times 100 : 34 = \%0$ iken Makedonya döneminde $1 \times 100 : 13 = \%7,69$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya lehine $\%7,69$ ’luk bir farka rastlanmıştır.

4.1.8.7 Üretkenlik

Üretmek kelime olarak “ekonomik bir etkinlik sonucu ürün elde etmek” (TDK, 2011, s. 2449) şeklinde tanımlanmıştır. Üretken de “üretme gücü olan, çok üreten” (TDK, 2011, s. 2249) olarak tanımlanmıştır. Üretkenlik değeri, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 1 adet tespit edilmiştir. Aşağıda üretkenlik değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1995’e ait beşinci sayısında yer alan Gülümseyen Ressam metninde Leonardo Da Vinci’nin hikâyesi anlatılmaktadır ve metnin sonunda:

“Sonra gelen elli yılda Vinci birbirinden güzel tablolar yaptı. Öldüğünde tamamlanmış birçok yapıtı blundu. Hep, daha iyisini yapmak istemişti” (Tomurcuk, [5], 1995, s. 10-11).

cümleleri bulunmaktadır ve bu mısralardan üretkenlik değeri ön plana çıkmaktadır.

Üretkenlik değeri 34 sayılı Yugoslavya döneminde değeri tespit edilemezken 13 sayılı Makedonya döneminde ise 1 değeri tespit edilmiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $0 \times 100 : 34 = \%0$ iken Makedonya döneminde $1 \times 100 : 13 = \%7,69$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerle Makedonya lehine $\%7,69$ 'luk bir farka rastlanmıştır.

4.1.8.8 Vicdanlı olma

Vicdan sözlükte “kişiyi kendi davranışları hakkında bir yargıda bulunmaya iten, kişinin kendi ahlak değerleri üzerine dolaysız ve kendiliğinden yargılama yapmasını sağlayan güç” (TDK, 2011, s. 2485) olarak geçmektedir. Bir insan yaptığı işin doğru olup olmadığına kendi içinde karar verir. Vicdani hassasiyet bireylere küçük yaşlarda verilmelidir. Yanlış yaptığında ailesi tarafından uyarılmayan veya yanlışını kendisi anlamayan çocuk yetişkinliğinde yaptığı yanlışları fark etmeyecektir. Bu durum da onu ailesi, arkadaşları ve toplum nezdinde hoş karşılanmayan birey hâline getirecektir. Vicdanlı olma değerinden, Tomurcuk dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 2 adet tespit edilmiştir. Aşağıda vicdanlı olma değerine Tomurcuk dergisinden birkaç örnek daha verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1959'a ait beşinci sayısındaki Yeni Alfabe metninde bireylerin vicdani hassasiyetlerinin önemi vurgulanmaktadır. Sevim ile Akgün yolda buldukları bir alfabeyi önce kendileri kullanmak isterler. Sevim evde alfabenin bir arkadaşına ait olduğunu düşünür ve alfabeyi kullanmaktan vazgeçer. Sevim vicdanını dinler ve doğru olanı yapar. Metinde bu durum;

“Evde, Akkün ettiğinden pişman oldu. Ne resimlere bakmak, ne resim yapmak, ne de makazlarını eline almak istedi.

-Seninle ne oluyor? dedi Sevim. Neye şimdi istemiyorsun?..

-İstemiyorum! dedi Akgün. İstemiyorum... Bu alfabeyi muhakkak arkadaşlardan biri kaybetmiştir” (Tomurcuk, [5], 1959, s. 3).

cümleleri ile ön plana çıkmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1967 yılı beşinci sayısında yayınlanan Japonya masalından alınan Japonya Vazoları adlı masalda, Japon hükümdarının çok değer verdiği vazolardan birini

askerlerden birisi istemeden kırmıştır. Bunun üzerine Japon hükümdarı askeri hapse atmıştır. Bunu duyan yaşlı bir bilge hükümdara kırılan vazoyu eski haline getirebileceğini söyleyip içeri girmiş ve diğer vazoları da kırmıştır. Bunun üzerine hiddetlenen hükümdara hiçbir eşyaya insan canından daha değerli olmadığını söylemiş v hükümdar da vicdanının sesine kulak vererek hem yaşlı adamı afetmiş hem hapisteki askeri (Tomurcuk, [5], 1967, s. 11).

Vicdanlı olma değeri 34 sayılık Yugoslavya döneminde 2 değer tespit edilirken 13 sayılık Makedonya döneminde ise değer tespit edilememiştir. Bu sonuçlar yüzdelik olarak değerlendirildiğinde Yugoslavya döneminde $2 \times 100 : 34 = \%5,88$ iken Makedonya döneminde $0 \times 100 : 13 = \%0$ oranına karşılık gelmektedir. Bu değerde Makedonya aleyhine $\%5,88$ 'lik bir farka rastlanmıştır.

Teze eklenen değer örneklerine bakıldığında ahlaki değerlerin alt başlıkları alçak gönüllülük 10, bağışlama 3, cesaret 15, cömertlik 10, diğerkâmlık 7, doğruluk 15, dürüstlük 9, fedakârlık 7, iyi niyet 3, kadirşinaslık 3, merhamet 17, mürüvvet 0, namuslu olmak 2, onur/öz saygı 0, özgüven 2, sabır 4, samimiyet 0 ve sözünde durma 5 olmak üzere toplam 18 alt başlıktan 112 değer teze eklenmiştir.

Dinî değerlerin alt başlıkları dinî günlere duyarlılık 1, hakikat sevgisi 0, hakseverlik (Allah inancı) 6, hayâ 0, ibadet yerlerine saygı 0, iffet 0, peygamber sevgisi 3, şükür 0 ve tevekkül 0 olarak toplamda 9 alt başlıkta 10 değer teze eklenmiştir.

Estetik değerlerin alt başlıkları estetik zevk 6, geleneksel sanatlara saygı 4, müziğe değer verme 1, sanatlara duyarlılık 4 ve Türk müziğine değer verme 0 olmak üzere toplamda beş alt başlıkta 15 değer eklenmiştir.

İktisadi değerler kanaat 3, tasarruf 4 ve tutumluluk 7 olmak üzere toplamda 14 değer teze eklenmiştir.

Siyasi değerler başlığı altında adalet/adil olma 4, bağımsızlık 17, demokrasi 11, eşitlik 1, farklılıklara saygı duyma 7, insan haklarına saygı 0, tarafsızlık 0, uzlaşma 0 ve vatan sevgisi 21 olmak üzere 10 alt başlıktan 61 değer teze eklenmiştir.

Sosyal değerler başlığı altında aile birliğine önem verme 4, aile sevgisi 34, anne sevgisi 24, kardeş sevgisi 9, barış 16, bayrak sevgisi 7, bayramlar 20, dayanışma 8, dil sevgisi 11, doğa sevgisi 28, doğal çevreye duyarlılık 11, dostluk/arkadaşlık 13, duyarlılık 4, emaneti koruma 2, gazilik 0, görgülü olma 9, güvenilirlik 0, hoşgörü 4, insan sevgisi 3, iyilik yapma 17, komşuluk 7, konukseverlik 6, kültürel mirası yaşatmaya duyarlılık 2, millet sevgisi 8, millî

ve evrensel değerlere duyarlılık 6, millî, manevi ve ahlaki değerlere duyarlılık 3, nezaket 6, özel yaşamın gizliliğine saygı 1, paylaşma 11, sağlıklı yaşama 7, saygı 16, büyüklere saygı 4, geleneklere saygı 3, sevgi 22, din sevgisi 8, edebiyat sevgisi 4, hayvan sevgisi 22, kitap sevgisi 21, okul sevgisi 9, Tito sevgisi 13, şehitlik 7, tarihsel mirasa duyarlılık 4, temizlik 18, tutarlılık 0, Türk bayrağına ve İstiklâl Marşına saygı 0, Türk büyüklerine saygı 12, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili konuşma 7, vefa 6 ve yardımlaşma 18 olmak üzere toplam 475 değer örneği teze eklenmiştir.

Teorik değerler başlığı altındaki alt başlıklar açık görüşlülük 0, bilimsellik 0, çalışkanlık 16, kararlılık 3, ölçülülük 4, sorumluluk 13 ve yeniliğe açıklık 2 olmak üzere toplam 7 alt başlıkta 38 değer teze eklenmiştir.

Eklenen değerler başlığı altında geleneksel el sanatları 2, iş birliği 4, kahramanlık 26, müjde 1, sadakat 4, sofrada adabı 1, üretkenlik 1 ve vicdanlı olma 2 alt başlıkları olmak üzere 8 alt başlıkta 41 değer teze eklenmiştir.

Ahlaki değerler 112, dinî değerler 10, estetik değerler 15, iktisadi değerler 14, siyasi değerler 61, sosyal değerler 475, teorik değerler 38 ve eklenen değerlerden 41 tane teze eklenmiş olup toplamda 794 tane değer örneği teze alınmıştır.

4.2 Tomurcuk dergisinde değerlerin dağılımı ve sıklığı

Tomurcuk dergisinde tespit edilen değerler eğitim öğretim yılı esas alınarak tablolaştırılmıştır. Bu tablo değerlerin dağılım ve sıklığını belirtmektedir. Tablo 4 hazırlanırken Yugoslavya ve Makedonya dönemleri ayrı ayrı gösterilmiştir.

Tablo 4.

Yugoslavya Dönemi Değerlerin Dağılımı ve Sıklığı

TOMURCUK DERGİSİ 1957-1958 İLE 1990-1991 YILLARI ARASI YUGOSLAVYA DÖNEMİ																																				
	57-58	58-59	59-60	60-61	61-62	62-63	63-64	64-65	65-66	66-67	67-68	68-69	69-70	70-71	71-72	72-73	73-74	74-75	75-76	76-77	77-78	78-79	79-80	80-81	81-82	82-83	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	89-90	90-91		
Ahlaki Değerler																																				
Alçak gönüllülük				1								1		1		1	1		1	1				1			1									
Bağışlama															1													1							1	
Cesaret	1		2				1		2		1				2	2		1			1	3	4			1	2			3		2	1	3		
Cömertlik	4											2					2							2												
Diğerkâmlık				1		1					1	1		1			1																			
Doğruluk	4	1	1		1				1	1			1		1	1	1	2	2	1																
Dürüstlük	1						1									2	1			1							1				2			2		
Fedakârlık							2								1	2	1										1									
İyi niyet						2																														
Kadirşinashk											1										1						1									
Merhamet					1	1		1	1	1	1							2	2	1				2	1							2	2			
Mürüvvet																																				
Namuslu olmak																																			1	
Onur/Öz saygı																																				
Özgüven																								1												
Sabır		1				1			1													1	1													
Samimiyet																																				
Sözünde durma			1				1																			1		1					2			
Dinî Değerler																																				

Dini günlere duyarlılık

1

Hakikat sevgisi

Hakseverlik(Allah inancı)

Hayâ

İbadet yerlerine saygı

İffet

Peygamber sevgisi

Şükür

Tevekkül

Estetik Değerler

Estetik zevk

2 1 2 1

Geleneksel sanatlara saygı

3

Müziğe değer verme

1

Sanatlara duyarlılık

1

Türk müziğine değer verme

İktisadi Değerler

Kanaat

1

1

1

Tasarruf

1

Tutumluluk

1

1

1

Siyasi Değerler

Adalet/Adil olma

3

Bağımsızlık/Özgürlük

1

1 4

1 2 2

1

2

4

8

3

1

5

5

3

7

1

5

5

5

6

4

Demokrasi

1

2

2

1

1

Eşitlik

Farklılıklara saygı duyma

1

2

2

İnsan haklarına saygı

Tarafsızlık

Uzlaşma

Vatan sevgisi

Sosyal Değerler

Aile birliğine önem verme

Aile sevgisi

Anne sevgisi

Kardeş sevgisi

Barış

Bayrak sevgisi

Bayramlar

Dayanışma

Dil sevgisi

Doğa sevgisi

Doğal çevreye duyarlılık

Dostluk/Arkadaşlık

Duyarlılık

Emaneti koruma

Gazilik

Görgülü olma

Güvenilirlik

Hoşgörü

İnsan sevgisi

İyilik yapma

Kardeşlik

1

1

2

2

2

3

4

1

3

1

1

1

3

1

1

1

10

9

2

5

5

3

3

4

4

8

3

9

2

5

2

1

4

3

2

8

4

7

4

7

4

10

7

6

1

4

1

6

8

4

5

2

1

2

3

2

3

5

1

3

2

11

5

16

7

14

1

3

3

5

2

2

2

6

8

2

4

1

1

1

2

1

4

1

4

2

4

3

2

3

3

5

1

3

2

5

6

2

5

6

5

1

1

1

1

1

1

1

1

6

8

2

10

1

1

1

3

2

1

1

7

12

10

16

14

10

13

15

11

13

4

4

16

8

6

10

10

5

6

7

18

11

3

1

6

1

3

5

6

5

3

1

1

2

1

5

1

3

3

3

3

2

1

3

Türk bayrağına ve
İstiklâl Marşına saygı

Türk büyüklerine saygı

Türkçeyi doğru, güzel
ve
etkili konuşma

Vefa

Yardımlaşma

1

1

1

3

1

2

1

1

1

1

2

2

2

1

1

2

1

1

2

1

2

1

2

1

3

1

1

2

1

3

2

1

1

2

Teorik Değerler

Açık görüşlülük

Bilimsellik

Çalışkanlık

7

6

9

3

7

3

2

2

1

2

2

1

1

1

1

2

2

2

2

5

1

2

6

1

3

1

7

1

1

1

2

Kararlılık

1

2

1

1

Ölçülülük

1

1

1

2

Sorumluluk

2

1

1

2

1

1

3

1

1

1

Yeniliğe açıklık

1

1

Eklene Değerler

Geleneksel el sanatları

İş birliği

1

1

1

1

1

Kahramanlık

3

9

3

6

6

1

2

1

3

4

3

1

Müjde

1

Sadakat

1

1

1

2

Sofra adabı

Üretkenlik

Vicdanlı olma

1

1

Tablo 5.

Makedonya Dönemi Değerlerin Dağılımı ve Sıklığı

TOMURCUK DERGİSİ 1991-1992 İLE 2003-2004 YILLARI ARASI MAKEDONYA DÖNEMİ													
	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03
	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04
Ahlaki Değerler													
Alçak gönüllülük		1											
Bağışlama													
Cesaret		3	1			1							
Cömertlik			1					1	1			1	
Diğerkâmlık		2											
Doğruluk			1	3	3	1			2				
Dürüstlük		1	5										1
Fedakârlık													
İyi niyet												1	
Kadirşinaslık													
Merhamet		1	2	3	1	1		1				1	1
Mürüvvet													
Namuslu olmak		1	1										

Onur/Öz saygı

Özgüven 2

Sabır

Samimiyet

Sözünde durma 1 1

Dinî Değerler

Dini günlere duyarlılık

Hakikat sevgisi

Hakseverlik(Allah inancı) 2 1 1 1 1 3

Hayâ

İbadet yerlerine saygı

İffet

Peygamber sevgisi 3

Şükür

Tevekkül

Estetik Değerler

Estetik zevk

Geleneksel sanatlara saygı 3 3 2 1

Müziğe değer verme

Sanatlara duyarlılık 1 1 1

Türk müziğine değer verme

İktisadi Değerler

Kanaat	1			1									
Tasarruf			1		1		1						
Tutumluluk	1	2		1			2				1	1	

Siyasi Değerler

Adalet/Adil olma							3	1					1
Bağımsızlık/Özgürlük	1	2	1	8	10	5	1	2	2	10	6	2	
Demokrasi				2			1				2	2	
Eşitlik							1						
Farklılıklara saygı duyma				1				1					
İnsan haklarına saygı													
Tarafsızlık													
Uzlaşma													
Vatan sevgisi	1	5	3	3	2		3	4	1	1	1	2	

Sosyal Değerler

Aile birliğine önem verme			1						1				
Aile sevgisi	14	23	15	8	11	7	6	6	7	8	7	4	
Anne sevgisi		10	10	8	9	5	8	7	17		11	11	
Kardeş sevgisi	3	1	3		2		1	1	2	2		1	

Barış	3	6	3		1		1	3				
Bayrak sevgisi		1				3	2	3	3	3		
Bayramlar					1							
Dayanışma		1	2			1						
Dil sevgisi		1		1		1		1	1			
Doğa sevgisi	3	1	20	32	16	3	7	24	8	10	7	15
Doğal çevreye duyarlılık	1	2			1							
Dostluk/Arkadaşlık		13	6	4	10	2	6	10	3	3	1	2
Duyarlılık												
Emaneti koruma												
Gazilik												
Görgülü olma		2		1				2	5		6	
Güvenilirlik												
Hoşgörü							1		1			
İnsan sevgisi												
İyilik yapma			1	2	1		1	1		2		1
Kardeşlik												
Komşuluk			1	1		1	3	1		1	2	
Konukseverlik					1		1	3			1	1
Kültürel mirası yaşatmaya duyarlılık												

Millet sevgisi	2	1	3	4	3	2	1	3				
Millî ve evrensel değerlere duyarlılık	2						1					
Millî, manevi ve ahlaki değerlere duyarlılık												
Nezaket	1	1	3				2					
Özel yaşamın gizliliğine saygı												
Paylaşma	1	2	2	1			1					
Sağlıklı yaşama	2	7	2	2	3	2	2	1	2			
Saygı	5	4	5	1	1	1	1	3	1	3		
Büyüklerle saygı												
Geleneklere saygı		1	1	1								
Sevgi	1	7	4	4	4	2	4	9	2	5	1	5
Din sevgisi	1	3	1	3	1	2					5	
Edebiyat sevgisi		1		1		1	13	6	9	10	10	
Hayvan sevgisi	5	11	13	7	14	8	14	7	4	3	14	14
Kitap sevgisi		4	2	1			1	1	1	2		
Okul sevgisi	1	9	15	13	7	5	8	6	9	3	5	
Tito sevgisi												
Şehitlik							2		1			
Tarihsel mirasa duyarlılık							6					

Temizlik 2 3 2 5 2 3 3 1 3 1 4

Tutarlılık

Türk bayrağına ve
İstiklâl Marşına saygı

Türk büyüklerine saygı 2 4 7 6 4 13 6 5 8 8 4

Türkçeyi doğru, güzel ve
etkili konuşma

5 1 4 1

Vefa

Yardımlaşma 4 3 4 1 3 4 4 2

Teorik Değerler

Açık görüşlülük

Bilimsellik

Çalışkanlık 4 9 10 7 8 3 4 9 4 6 1 8

Kararlılık 2 1

Ölçülülük

Sorumluluk 1 1

Yeniliğe açıklık

Eklenen Değerler

Geleneksel el sanatları 2

İş birliği 1 1

Kahramanlık 1 1 2 1 2 3 1 2 2

Müjde

Sadakat

Sofra adabı

1

Üretkenlik

1

Vicdanlı olma

4.3 Problem cümlesine ilişkin bulgular

1957-1958 eğitim öğretim yılı ile 2003-2004 eğitim öğretim yılları arasında 47 yıl yayınlanan Tomurcuk dergisinde toplamda 3074 adet değer tespit edilmiştir.

Bu dergilerin 34 sayısı Yugoslavya dönemine, 13 sayı ise Makedonya dönemine aittir.

Çalışmamız, Tomurcuk dergisinin 47 yıllık yayın hayatının erişilebilen 468 sayısı taranarak yapılmıştır. Değerlerin tespitinde MEB tarafından hazırlanan değerler listesi göz önüne alınarak kendi oluşturduğumuz değerler tablosu düzenlenerek kullanılmıştır.

Çalışmada ahlakî değerler, dinî değerler, estetik değerler, iktisadî değerler, siyasî değerler, sosyal değerler, teorik değerler, eklenen değerler üst başlıkları altında 108 alt değer oluşturulmuştur. Değerlendirme tablosuna göre Tomurcuk dergisinde vatan sevgisi, aile sevgisi, anne sevgisi, doğa sevgisi, dostluk/arkadaşlık, sevgi, hayvan sevgisi, Tito sevgisi, çalışkanlık 100 ve üzerinde tespit edilmiştir. Derginin genelinde bu değerlere hassasiyet gösterildiği görülmektedir.

Bununla birlikte Tomurcuk dergisinde mürüvvet, onur/öz saygı, samimiyet, hakikat sevgisi, hayâ, ibadet yerlerine saygı, iffet, şükür, tevekkül, Türk müziğine değer verme, insan haklarına saygı, tarafsızlık, uzlaşma, gazilik, güvenilirlik, tutarlılık, Türk bayrağına ve İstiklâl Marşına saygı, açık görüşlülük, bilimsellik değerlerine rastlanmamıştır. Bunun yanı sıra dinî günlere duyarlılık, müziğe değer verme, eşitlik, özel yaşamın gizliliğine saygı, müjde, sofra adabı ve üretkenlik değerlerinden de birer tane tespit edilmiştir. Türk bayrağına ve İstiklâl Marşına saygı değerlerinin Makedonyada çıkan bir dergide yer almaması

anlaşılabilir bir durum olmasına rağmen, diğer değerlerin Tomurcuk dergisinde yer almaması Tomurcuk dergisi için eksiklik olarak görülmektedir.

Tomurcuk dergisi'nin 47 yıllık yayın sürecindeki mevcut 470 sayısının 468 sayısına ulaşılmıştır. Dergi 34 yıl Yugoslavya döneminde, 13 yıl da Makedonya döneminde yayın yapmıştır. Bu süreç de değerlendirildiğinde Yugoslavya Döneminde 1724, Makedonya Döneminde 1350 olmak üzere toplamda 3074 adet değer tespit edilmiştir. 3074 değer, çıkan 468 dergi sayısına bölüldüğünde ise sayı başına yaklaşık 6,5 değer düştüğü görülmektedir. Bu sonuç Tomurcuk dergisinin değer açısından hassas davrandığını ortaya koymaktadır. Yine alt başlıklarda belirtilen her değer de Yugoslavya ve Makedonya dönemlerindeki dağılımlarına göre tespit edilmiştir.

4.4 Alt problemlere ilişkin bulgular

Ahlaki değerler Yugoslavya döneminde 134, Makedonya döneminde 47 adet değer tespit edilmiştir. Bu değerlerin yüzdeleri oralarına bakıldığında Yugoslavya dönemi $134 \times 100 : 34 = \%394,11$; Makedonya döneminde ise $47 \times 100 : 13 = \%361,53$ 'tür. $\%32,58$ 'lik fark Yugoslavya lehinedir. Toplamda 181 değer tespit edilmiştir.

Dinî değerler Yugoslavya döneminde 1, Makedonya döneminde 12 adet değer tespit edilmiştir. Bu değerlerin yüzdeleri oralarına bakıldığında Yugoslavya dönemi $1 \times 100 : 34 = \%2,94$; Makedonya döneminde ise $12 \times 100 : 13 = \%92,30$ 'dur. $\%89,36$ 'lık fark Makedonya lehinedir. Toplamda 13 değer tespit edilmiştir.

Estetik değerler Yugoslavya döneminde 11, Makedonya döneminde 12 adet değer tespit edilmiştir. Bu değerlerin yüzdeleri oralarına bakıldığında Yugoslavya dönemi $11 \times 100 : 34 = \%32,35$; Makedonya döneminde ise $12 \times 100 : 13 = \%92,30$ 'dur. $\%59,95$ 'lik fark Makedonya lehinedir. Toplamda 23 değer tespit edilmiştir.

İktisadi değerler Yugoslavya döneminde 7, Makedonya döneminde 13 adet değer tespit edilmiştir. Bu değerlerin yüzdeleri oralarına bakıldığında Yugoslavya dönemi $7 \times 100 : 34 = \%20,58$; Makedonya döneminde ise $13 \times 100 : 13 = \%100$ 'dür. $\%79,42$ 'lik fark Makedonya lehinedir. Toplamda 20 değer tespit edilmiştir.

Siyasi değerler Yugoslavya döneminde 191, Makedonya döneminde 91 adet değer tespit edilmiştir. Bu değerlerin yüzdeleri oralarına bakıldığında Yugoslavya dönemi

$191 \times 100 : 34 = \%561,76$; Makedonya döndeminde ise $91 \times 100 : 13 = \%700$ 'dür. $\%138,24$ 'lük fark Makedonya lehinedir. Toplamda 282 değer tespit edilmiştir.

Sosyal değerler Yugoslavya döneminde 1214, Makedonya döneminde 1076 adet değer tespit edilmiştir. Bu değerlerin yüzdellik oralarına bakıldığında Yugoslavya dönemi $1214 \times 100 : 34 = \%3.570,58$; Makedonya döndeminde ise $1076 \times 100 : 13 = \%8.276,92$ 'dir. $\%4.706,34$ 'lük fark Makedonya lehinedir. Toplamda 2290 değer tespit edilmiştir.

Teorik değerler Yugoslavya döneminde 111, Makedonya döneminde 78 adet değer tespit edilmiştir. Bu değerlerin yüzdellik oralarına bakıldığında Yugoslavya dönemi $111 \times 100 : 34 = \%326,47$; Makedonya döndeminde ise $78 \times 100 : 13 = \%600$ 'dür. $\%273,53$ 'lük fark Makedonya lehinedir. Toplamda 189 değer tespit edilmiştir.

Eklenen değerler Yugoslavya döneminde 55, Makedonya döneminde 21 adet değer tespit edilmiştir. Bu değerlerin yüzdellik oralarına bakıldığında Yugoslavya dönemi $55 \times 100 : 34 = \%161,76$; Makedonya döndeminde ise $21 \times 100 : 13 = \%161,53$ 'tür. $\%0,23$ 'lük fark Yugoslavya lehinedir. Toplamda 76 değer tespit edilmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma problemi ve alt problemlere ilişkin elde edilen sonuçların her biri ele alınarak, alanyazından, bunları destekleyen/desteklemeyen araştırma sonuçlarına yer verilmiş, ardından kendi düşünce, görüş ve yorumlarımız ortaya koyulmuştur. Ayrıca araştırma sonuçlarına dayalı ve gelecek araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1 Sonuç ve tartışma

Türklerin Osmanlı Döneminde Balkanlara yerleşmesiyle kültür başta olmak üzere pek çok alanda kendini gösteren varlıkları, günümüzde de canlı bir şekilde devam etmektedir. Bunlardan birisi de edebiyat ve edebiyat aracılığıyla değer aktarımı görülmektedir. Edebiyat aracılığıyla değer aktarımında araç olan önemli eserlerden birisi de Tomurcuk dergisi'dir.

Tomurcuk dergisi 1957-1958 eğitim öğretim yılı ile 2003-2004 eğitim öğretim yılları arasında toplamda 47 eğitim öğretim yılı yayın hayatına devam etmiştir. 1957-1958 eğitim öğretim dönemi ile 1990-1991 eğitim öğretim yılları arasında kalan 34 eğitim öğretim yılı Yugoslavya dönemi, 1991-1992 eğitim öğretim yılı ile 2003-2004 eğitim öğretim yılları arasında kalan 13 yıl Makedonya dönemi olarak adlandırılmıştır.

Bu çalışma Tomurcuk dergisinin 47 yıllık yayın hayatının erişilebilen sayılarında yapılmıştır. Değerlerin tespitinde evrensel nitelikteki ve literatürdeki değer sınıflamaları da dikkate alınarak MEB tarafından hazırlanan değerler listesi dergilerdeki verilere göre düzenlenerek kullanılmıştır.

Çalışmada ahlakî değerler, dinî değerler, estetik değerler, iktisadî değerler, siyasî değerler, sosyal değerler, teorik değerler, eklenen değerler üst başlıkları altında 108 alt değer oluşturulmuştur. Değerlendirme tablosuna göre Tomurcuk dergisinde vatan sevgisi, aile sevgisi, anne sevgisi, doğa sevgisi, dostluk/arkadaşlık, sevgi, hayvan sevgisi, Tito sevgisi, çalışkanlık 100 ve üzerinde değer tespit edilmiştir. Derginin genelinde bu değerlere hassasiyet gösterildiği görülmektedir.

Bununla birlikte Tomurcuk dergisinde mürüvvet, onur/öz saygı, samimiyet, hakikat sevgisi, hayâ, ibadet yerlerine saygı, iffet, şükür, tevekkül, Türk müziğine değer verme, insan haklarına saygı, tarafsızlık, uzlaşma, gazilik, güvenilirlik, tutarlılık, Türk bayrağına ve İstiklâl Marşına saygı, açık görüşlülük, bilimsellik değerlerine rastlanmamıştır. Bunun yanı sıra dinî günlere duyarlılık, müziğe değer verme, eşitlik, özel yaşamın gizliliğine saygı, müjde, sofrada adabı ve üretkenlik değerlerinden de birer tane tespit edilmiştir. Türk bayrağına ve İstiklâl Marşına saygı değerlerinin Makedonyada çıkan bir dergide yer almaması anlaşılabilir bir durum olmasına rağmen, diğer değerlerin Tomurcuk dergisinde yer almaması Tomurcuk dergisi için eksiklik olarak görülmektedir.

Tomurcuk dergisi'nin 47 yıllık yayın sürecindeki mevcut 470 sayısının 468 sayısına ulaşılmıştır. Dergi 34 yıl Yugoslavya döneminde, 13 yıl da Makedonya döneminde yayın yapmıştır. Bu süreç de değerlendirildiğinde Yugoslavya Döneminde 1724, Makedonya Döneminde 1350 olmak üzere toplamda 3074 adet değer tespit edilmiştir. 3074 değer, çıkan 468 dergi sayısına bölüldüğünde ise sayı başına yaklaşık 6,5 değer düştüğü görülmektedir. Bu sonuç Tomurcuk dergisinin değer açısından hassas davrandığını ortaya koymaktadır. Yine alt başlıklarda belirtilen her değer de Yugoslavya ve Makedonya dönemlerindeki dağılımlarına göre tespit edilmiştir.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi iki ayrı dönemde Yugoslavya ve Makedonya' da değerler eğitiminde de farklılıklar göze çarpmaktadır. Yugoslavya dönemindeki değerlerde dini değerler üzerine hiçbir eserde dini değere rastlanmamıştır. Bunun nedeni ise Yugoslavya Federal bir ülke olarak altı cumhuriyet ve iki özerk bölgeden oluşan komünizm bir yapıya sahip olmasaydı. Bu altı cumhuriyetten biri de Kuzey Makedonya idi. 1991 yılında Federal Yugoslavya'nın dağılmasıyla Makedonya da bağımsızlığını ilan ederek demokrasi havası esmeğe başlıyor, bu da doğrudan doğruya eğitim ve kültürel alanına yansımaktadır. Bu değişikliği özellikle kitaplarda, dergilerde, gazetelerde ve diğer türlerde görmek mümkündür. Çalışmamızda Tomurcuk dergisindeki incelemelerde bulunurken Yugoslavya döneminde dini değerlere rastlamadığımız bir gerçektir çünkü komünist rejiminde dini değerler üzerinde çalışmalar devlet tarafından yasaklanmıştı. O dönemde çıkan gazete ve dergiler devlet tarafından basıldığı için o rejimin konjüktöründe eserler yazılması şarttı. Bugünkü Kuzey Makedonya döneminde ise özellikle 1991 yıllarından sonra dini değerlere yer verildiği göze çarpmaktadır.

5.2 Öneriler

5.2.1 Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler

Tomurcuk dergisi Yugoslavya ve Makedonya dönemini kapsamaktadır. İçerdiği değerler incelendiğinde değerler eğitime dikkat edildiği görülmektedir. Tomurcuk dergisinde yer alan ve üzerinde durulan değerlerle ilgili olarak önerilerimiz şunlardır.

- Makedonya Eğitim Bakanlığına öneriler;

Kuzey Makedonya Eğitim Bakanlığı Türkçe öğretimi kitapları ve dergileri hazırlarken günümüz çocuklarının da ilgisini çekebilecek metinler ve görsellerden faydalanmalıdır. Tomurcuk dergisinin elden kayboşmaması için en kısa zamanda elektronik ortama renkli bir şekilde aktarılıp araştırmacılar ve öğretmenlerin kullanımına açılmalıdır.

- Eğitimciler ve öğretmenlere öneriler;

Eğitimciler ve öğretmenler ister bilimsel çalışmalarında ister dersler esnasında klasikleşmiş Türk dergilerini yanlarına getirip çıkarılan yeni dergilerle karşılaştırılmalıdırlar.

- Ders kitaplarını hazırlayan yazarlara öneriler;

Yeni ders kitaplarını hazırlayan yazarlar eskiden Tomurcuk dergisinde yayınlanmış olan eserler göz önünde bulundurularak yeni ders kitaplarında yer almalıdır. Bu bakımdan günümüz yazar veya şairlerinin dergideki eserleri ve kişileri dikkatle tetkik etmeli, dönemin genel kabulünü görmelidirler.

- Ailelere öneriler;

Aileler Tomurcuk dergisini veya Tomurcuk dergisinden seçilen özel metinleri çocuklarına okumada ve okutma konusunda duyarlı olmalıdır. Tomurcuk dergisi ailelerin güvenerek çocuklarına okutacağı bir kaynak olmalıdır.

- Akademisyenlere öneriler;

Tomurcuk dergisinin araştırmacılar tarafından farklı açılardan da değerlendirilmesi gerekmektedir. 47 eğitim öğretim yılı varlığını sürdüren bir yayın organı olarak Tomurcuk diğer akademik araştırmalara da konu olmayı hak etmektedir. Dergideki metinler, metinlerin yapısı, dil kullanımı, yazım yanlışları veya noktalama işaretleri, dergideki metinlerin konuları, dergilerde ismi geçen siyasi ya da edebi şahsiyetler ve bu konuların günümüzle karşılaştırılması gibi konuların her biri müstakil bir araştırmaya konu olacak

niteliktedir. Bu bakımdan Tomurcuk dergisi edebiyat haricinde, siyaset veya tarih disiplinlerinin de araştırabileceği bir kaynaktır.

Çocuk dergilerinde değerlerin yer almasının önemi herkesçe kabul edilmelidir. Çocuk dergileri derslere yardımcı materyaller olarak kullanılmalıdır. Özellikle Yugoslavya ve Makedonya döneminde Tomurcuk dergisinin yayınlanma amaçlarından biri Türk çocuklarına ders kitaplarına ek materyal kullanılarak, dergi okul müfredatına uygun olarak hazırlanılmıştır. Bu nedenle yeni akademisyenler bu dergi üzerinde çalışarak farklı tezler ortaya koymalıdır. Dolayısıyla süreli ve düzenli şekilde faaliyet gösteren buna benzer diğer ürünler de farklı bakış açılarıyla incelenerek kıyaslama yoluna gidilebilir.

Makedonya'da süreli ve düzenli şekilde çıkan pek çok dergi çıkmasıyla beraber bu dergiler, farklı bakış açılarıyla incelenmelidir. Bu çalışmada Tomurcuk dergisi değerler açısından incelendiğinden, değerler açısından incelenmeyen diğer dergiler de incelenmelidir.

Aynı şekilde bu dergiler arasında kıyaslamalı şekilde değerler incelenmelidir. İncelenen değerlerin olumlu sonuç verenleri yeni çıkarılacak dergilerde ağırlıklı olarak işlenmeli ve bu değerlerin aktarımına önem verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akarsu, K. (1993). *Rumelili Za'îfi: Hayatı, San'atı, Eserleri ve Dîvânı'ndan Seçmeler*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Akgün, A. (2012). *Bulgaristan'da Türk Çocuk Edebiyatı* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 322000)
- Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp.
- Aksoyak, İ. H. (2006). *Ahmed-i Yesevi'nin Rumelili Bir Takipçisi: Üsküplü Atâ - Tuhfetü'l-uşşâk*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ali, F. (1993). *Çocukluk Rüzgarları*. Üsküp: Birlik Yayınları.
- Alpay, M. (1984). *Çocuk ve Kütüphanesi: Okulöncesi Dönem*. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitim Semineri. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Andı, M. F. (2011). *Hayata Edebiyatla Bakmak*. (6. Baskı). İstanbul: Hat.
- Artun, E. (2003). *Osmanlı'nın İlk Dönemlerinde Türk ve Balkan Kültürlerinde Etkileşim*. Folklor/Edebiyat, 33, 99-104.
- Artun, E. (2007). *Osmanlı'nın İlk Dönemlerinde Türk ve Balkan Kültürlerinde Etkileşim*. II Uluslararası Balkan Türkolojisi Sempozyumu, 2002 Mostar. Prizren: BAL-TAM, Yayınları.
- Artun, E. (Aralık, 2007). *Güney-Doğu Avrupa'da Osmanlı ve Osmanlı Sonrası Türk Uygarlıklarının Öteki Uygarlıklarla Halk Kültürü Yönünden Karşılıklı Etkileşimi*. 4. Uluslararası Güneydoğu Avrupa Türkoloji Sempozyumu, Zagreb.
- Aruç, N. (2006). *Makedonya Türk Kültürü ve Edebiyatında Esat Bayram*. Hikmet Dergisi, 7, 75-83.
- Asya, A. N. (2010). *Arif Nihat Asya'dan Seçme Şiirler ve Yazılar*. (Yay. Haz. Orakçı, C.). (6. Baskı). Ankara: Elips Kitap.
- Asim, S. (2004). *Üsküp Tarihi ve Civarı*. İstanbul: Rumeli Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Aslan, Ü. (2009). *Mu'îdî'nin Necâtî'ye Nazireleri*. Turkish Studies, 4(2), 29-78.
- Aydemir, Y. ve Hayber, A. (2007). *Makedonya Ohri Arşivi Türkçe Yazmalar Kataloğu*. Hacı Bektaş Veli Dergisi, 41, 341-386.

- Baki, E. ve Gürel, Z. (2016). *Mangal, Fahri Ali Hayatı sanatı Eserleri*. Üsküp: Yeni Balkan Yayınları.
- Bayram, E. (1978). *Örgüler*. Üsküp: Birlik Yayınları.
- Beksaç, Z. (2014). *Balkanlarda Türk Çocuk Edebiyatı*. Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı, CVII (756), 750-781.
- Biröl, İ. A. (2001). *Osmanlı Sanatı (Tezhip-Minyatür)*. A. Y. Topuz (Yay. Haz.), Avrupa'ya İlk Adım Uluslararası Sempozyumu Bildirileri (s. 178). İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Boşkov, V. (1969). *İshak Çelebi'nin Üsküp İçin Yazdığı Şehr-engîz'i*. Sesler Aylık Toplum-Sanat Dergisi, 39-40, 58-68.
- Canım, R. (2000). *Lâtîfî: Tezkîretü's-Şu'arâ ve Tabsîratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Casellen, G. (1995). *Balkanların Tarihi*. İstanbul: Milliyet Yayıncılık.
- Castellan, G. (1993). *Balkanların Tarihi 14. – 20. Yüzyıl* (Çev. Yarman-Başbuğu, A.). İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Cemil, S. (1911). *Çocuklara Mahsus Küçük Şiirler*. İstanbul: Asadoryan ve Mahdumları Matbaası.
- Çarkçı, A. (25 Eylül 2009). *Şehirlerin Saklı Kalmış Yüzleri: Şehrengîzler*. Millî Gazete, s. 10.
- Çavuşoğlu, M. ve Tanyeri, A. (1990). *Üsküblü İshak Çelebi: Dîvân* (Tenkidli Basım). İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları.
- Çelebi, T. (2014). *Makedonya Türk Çocuk Edebiyatında Sevinç Dergisi ve Bu Dergideki Şiirler Üzerine Tematik Bir İnceleme*. (Doktora Tezi) YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez. No: 378603).
- Çelebi, T. (2015). *Makedonya Türk Çocuk Edebiyatının İlk Gazetesi: Pioneer*. TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi. Yıl:3, Sayı 6, S. 119-139.
- Çelik, M. (2003). *Makedonya Türk Çocuk Edebiyatının Birinci Kuşak Yazarları*. Hikmet İlmî Araştırmalar Dergisi, 1, 62-78.

- Çelik, M. ve Denkova, J. (2012a, новембар). *Критичко есеистички преглед радова Шукри Рама*. Књижевност за децу и њена улога у васпитању и образовању деце школског узраста. Уçителски Факултет У Vranju, Vranju.
- Çelik, M. ve Gürel, Z. (2017, Mayıs). *Balkanlarda Çocukların Türkçe Sevinci Bahçe Çocuk Dergisi*. 22. Uluslararası Türk Kültürü Sempozyumu ve Karma Türk Sanatları Sergisi Üsküp-Makedonya Bildiri ve Katalog, İ. Ü. Nasrattınoğlu (Yay. Haz.). Ankara, Türk Halk Kültürü Araştırmaları Kurumu Yayını.
- Çelik, M. ve Gürel, Z. (2018). *Makedonya Çağdaş Türk Edebiyatı Yazar ve Şairlerinden Sabit Yusuf ve “Bahar Kız’ın Serüvenleri” Adlı Hikâye Kitabı Üzerine*. Hikmet İlmî Araştırmalar Dergisi, 31, 8-15.
- Çelik, M. ve Gürel, Z. (2019, Nisan). *Kuzey Makedonya’da Yayınlanan Türkçe Çocuk Dergileri*. III. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu. Antalya.
- Çelik, M. ve Ibraimi, A. (2016) *Sabit Yusuf’un “Kötü Yürekli Olan Hikâyesinde Aile Kimdir?”*. Palimpsest International Journal for Linguistic, Literary and Cultural Research, I (2), 99-107.
- Çelik, M. ve Kurtis, M. (2017, Mayıs). *Makedonya Türk Çocuk Yayıncılığında “Kardelen”*. Balkanlarda Türkçenin Süreli Yayınlardaki Yeri ve Önemi Sempozyumu Tebliğ Kitabı. Saraybosna, Bosna-Hersek.
- Çelik, M. ve Sulejmani, U. (2016). *Sabit Yusuf’un Şiirlerinde Aile Değerleri*. Peace culture in child and youth literature, 665-671.
- Çelik, M., ve Denkova, J. (2012b, новембар). *Творештвото на Хусејин Сулејман во контекст на целокупната турска книжевност за деца*. Годишен зборник - Филолошки факултет, 3, 217-221.
- Çelik, M., ve Denkova, J. (2015). *Социјалниот контекст во расказите за деца и млади од Есам Бајрам*. Zmajeve decje igre, 1, 120-125.
- Çelik, M., ve Denkova, J. (2016, март). *Прозното творештво за деца на Реџеп Мурат Бугарич*. 11. Симпозијум са меѓународним учешћем: Васпитач у 21. Веку. Aleksinac, Serbia.
- Çeltik, H. (2009). *Rumeli Şairlerinin Klâsik Türk Şiirine Katkıları*. Hikmet İlmî Araştırma Dergisi, 13, 31-51.

- Demiryürek, T. G. (2006, Ekim). *Sevim Ak'ın "Az Buçuk Teo" Adlı Çocuk Kitabındaki Kahramanların Özdeşim Ögesi Olarak İrdelenmesi*. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu. Ankara.
- Dıranas, A. M. (2006). *Şiirler*. (10. Baskı). İstanbul: YKY.
- Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş Çocuk Yazını*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dinamo, H. İ. (20 Ocak 1945). *Tabiate Serenad*. Birlik Gazetesi, s. 3.
- Diñç, A. (2006). *Makedonya Türk Tiyatrosu*. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, 6, 71.
- Dodson, F. (1995). *Çocuğunuzu Tanıyor musunuz?*. İstanbul: Denge Yayınları.
- Durbaş, R. (Ed.) (2007). *Tevfik Fikret Hayatı ve Toplu Şiirleri*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Eke, N. U. (2007). *Üsküplü İshak Çelebi Dîvânı'nda Klâsik Sanatlar*. Turkish Studies, 2(4), 371-380.
- Emin, İ. (15 Eylül 1950). *İlk Ders*. Pioner Gazetesi, s. 1.
- Emin, İ. (2017). *Şiirli Alfabe*. Üsküp: Yeni Balkan Yayınevi.
- Engüllü, A. (1983). *Mete*. Üsküp: Birlik Yayınları.
- Engüllü, S. (1997). *Makedonya - Yugoslavya (Kosova) Türk Edebiyatı*. M. İsen ve S. Engüllü (Yay. Haz.), *Çağdaş Makedonya Türk Edebiyatı, Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi 7* (s. 80-95). Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yay.
- Engüllü, S. (Mart, 2004). *Balkanlar'da Türk Şiiri - Balkan Türkleri'nin Kimlik Destanı*. 1. Karşıyaka Şiir Kurultayı. İzmir.
- Engüllü, S. ve İsen, M. (1997). *Makedonya - Yugoslavya (Kosova) Türk Edebiyatı*. M. İsen ve S. Engüllü (Yay. Haz.), *Çağdaş Makedonya Türk Edebiyatı, Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi 7* (s. 80-95). Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yay.
- Eren, İ. (1964). *Turska Štampa u Jugoslaviyi (1866-1966)*. Sarajevo: Prilozi Za Orijentalnu Filologiju.
- Eren, İ. (1989). *Jugoslavija'da Türkçe Basın (1866-1986)*. Sesler Dergisi, 237, 72-84.
- Ergin, M. (2008). *Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İçin Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.

- Erol, M. S. (2013). *Makedonya Sorununun Temel Dinamikleri*. Balkanlar El Kitabı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ersoy, M. A. (1996). *Safahat*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Erzurumlu İbrahim Hakkı, (1993). *Mârifetnâme*. (Yay. Haz. Başar, M. F.). İstanbul: Âlem Ticaret ve Yayıncılık Sanayi Limited Şirketi.
- Göktürk, M. (2005). *Makedonya'da Türk Çocuklarının Sevinci Bahçe*. Dere Dergisi (3) 4, 40-41.
- Gölpınarlı, A. (Yay. Haz.). (1971). *Yunus Emre'den Seçmeler*. İstanbul: Baha Matbaası.
- Gönen, M. (1996, Nisan). *Okul Öncesi Çocuk Kitaplarının Özellikleri*. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ankara Ya-Pa San. İstanbul.
- Güçlü, M. (2015). *Türkiye'de Değerler Eğitimi Konusunda Yapılan Araştırmalar*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, (8)38, 720.
- Gül, R. (2013), *Bir Değer Eğitimi Olarak İlköğretim Döneminde Doğruluk Eğitimi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez. No: 345575).
- Güleç, Çakmak H. ve Geçgel H. (2006). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Gürel, N. R. (2005). *Balkanlarda Türk Çocuk Edebiyatı*. Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı (2. Baskı). (9) 104-105, 492-502.
- Gürel, N. R. (2014). *Necati Zekeriya ve Samet Behrengi'nin Eserlerinde Müstakbel Vatandaş Olarak Çocuk*. Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı (CVII) 756, 808-814.
- Gürel, N. R. ve Gürel, Z. (2010). *Fahri Kaya, Hayatı – Sanatı – Eserleri*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Gürel, Z. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. M. A. Maraş (Yay. Haz.), Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı 1998-1999. Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği.
- Gürel, Z. (2014). *Şangrak Türk Dünyası Çocuk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Avrasya Kütüphaneciler Birliği Derneği Yayını.
- Gürel, Z. (2019). *Makedonya'da Türk Edebiyatı ve Avni Engüllü*. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 8(1), 40-23.
- Gürel, Z, Temizyürek F. ve Şahbaz N. K. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Öncü Kitap.

- Hafiz, N. (1983). *Yugoslavya 'da Yayınlanan Kitapların Bibliyografyası*. Sesler Dergisi, 180, 133-155.
- Hafiz, N. (1985). *Kosova Türk Halk Edebiyatı Metinleri*. Pristine Felsefe Fakültesi Yayınları.
- Hamza, Y. (13 Temmuz 1996). *Osmanlı Döneminden Makedonya 'da Kalan Türk İzleri*. Birlik Gazetesi, s. 9.
- Hamzaoğlu, Y. (2000). *Balkan Türklüğü*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hamzaoğlu, Y. (2006). *Atatürk ve Makedonya Türklüğü*. Üsküp: Matusiteb Yayınları.
- Hasan, H. (1995 Şubat). *Makedonya Türk Çocuk Edebiyatının İlk Eseri*. Sesler Dergisi, 293, 13-19.
- Hasan, H. (1995). *Çocuklara Mahsus Küçük Şiirler*. Sesler, 293, 14.
- Hasan, H. (1998). *Makedonya 'da Türkçe Eğitim ve Abdülhâkim Hikmet Doğan*. Üsküp: Birlik Yayınları.
- Hasan, H. (1998). *Makedonya 'da Türkçe Eğitim ve Abdülhâkim Hikmet Doğan*. Üsküp: Birlik Yayınları.
- Hayber, A. (2001). *Makedonya ve Kosova Türklerinin Edebiyatı*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Hayber, A. (2008). *Makedonya 'da Türk Edebiyatı Çocuklara Bir Demet Şiir (Seçki ve Giriş)*. Üsküp: Nid Mikena Manastır Yayınları.
- İdriz, O. E. (20-22 Aralık 1984). *Birlik Gazetesiyle İlgili Anılarım*. Birlik Gazetesi, s. 9.
- İsen, M. (1988). *Türk Kültür Tarihinde Üsküp ve Üsküplü Divan Şairleri*. Sesler Aylık Toplum Sanat Dergisi, 229, 85.
- İsen, M. (1997). *Ötelerden Bir Ses: Dîvân Edebiyatı ve Balkanlar 'da Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İsen, M. (2001). *Balkanlarda Türk Çocuk Şiiri*. Bilig, 18, 49-61.
- İsen, M. ve İsen I. T. (2002). *Balkanlarda Türk Çocuk Hikâyeleri Antolojisi*. Ankara: Grafiker Yayınları.

- İsen, M. ve İsen R. (1983). *Yugoslavya Türk şiirinden Seçmeler*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- İsen, M. ve İsen, R. (1983). *Yugoslavya Türk Şiirinden Seçmeler*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- İsen, M., İsen, R. ve Kireççi, A. E. (Yay. Haz.) (2001). *Balkanlarda Türk Çocuk Şiiri*. İstanbul: Varlık.
- İzeti, M. (2004). *Balkanlar'da Tasavvuf*. İstanbul: Gelenek Yayıncılık.
- Jasf von- Purgstall, H. (1838). *Gescgichte der Osmanischen Dictkunst 4 c. Österreich: Pesth*.
- Jelavich, B. (2009). *Balkan Tarihi 18. ve 19. Yüzyıllar 1* (Çev. Durdu, İ., Koç, H. ve Koç, G.). (2. Baskı). İstanbul: Küre Yayınları.
- Kara, M. (2001). *Balkanlar'da Türk Tasavvuf Edebiyatı'na Genel Bakış*. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 10(2), 1-26.
- Karahasan, M. (1989). *Makedonya'da Türk Edebiyatının Doğuşu Gelişmesi ve Modern Duruma Varmasıyla İlgili Hatıralarım*. M. İsen ve S. Engüllü (Yay. Haz.), Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi 7 (s. 2). Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yay.
- Karakoç, S. (2012). *Gün Doğmadan*. (11. Baskı). İstanbul: Diriliş Yayınları.
- Karakuş, E. (2013). *Sesler Dergisi Bibliyografyası*. Makedonya ve Kosova Türklerinin Avazı. Edirne: Paradigma Akademi Yayınları.
- Karakuş, E. (2014). *Makedonya Türk Edebiyatında Üçüncüler*. Üsküp: Yeni Balkan Yayınevi.
- Karahasan, M. (1989). *Ülkemizin Yerli Türk Halk Edebiyatı*. 11-13 Mayıs 1989 Tarihlerinde Eski Şehirde Düzenlenen IV. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri.
- Karasoy, Y. ve Yavuz, O. (2006). *Nüvisî ve "Şehrengîz-i İstanbul"u*. Türkiyât Araştırmaları Dergisi, 20, 1-20.
- Karataş, E. ve Fırat, H. (Ekim, 2006). *Çocuk Edebiyatında Bilim Kurgunun Yeri Ve Gülten Dayioğlu'nun Bu Bağlamdaki Çocuk Romanları*. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, Ankara

- Kavcar, C. (1994). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Kaya, F. (1951). *İlk Adımlar*. Detska Radost Yayınları. Üsküp
- Kaya, F. (1986). *Yugoslavya Türk Halkı Yazınına Gerçekçi Bir Bakış*. Priştine: Tan Yayınları.
- Kaya, F. (1990). *Yugoslavya Türk Hikâyesi Antolojisi*. Üsküp: Birlik Yayınları.
- Kaya, F. (2008). *Makedonya Türklerinden İz Bırakanlar*. Üsküp: Divan Yayınları.
- Kaya, F. (1992). *Eski Yugoslavya Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi*. İstanbul: Cem Yayınları.
- Kaya, F. (2010). *İkinci Dünya Savaşı'ndan Sonra Günümüze Kadar Makedonya'da Yayınlanan Türkçe Dil Bilgisi Kitapları*. Üsküp: Yeni Balkan Yayınları.
- Kaya, F. (t.y.). *Şafak Sökerken*. Üsküp: Yeni Balkan Yayınları.
- Kınalızade Hasan Çelebi (1978). *Kınalızade Hasan Çelebi Tezkiretü'shu'ara*. 2 Cilt (Eski Yazılı Tenkitli Metin), İ. Kutluk (Yay. Haz.). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Koka, Ş. (2007). "Sosyalist Yugoslavya Dönemi". Balkanlar El Kitabı, Cilt 2: Çağdaş Balkanlar, Ankara: KaraM&Vadi Yay.
- Koloğlu, O. (10 Ekim 1999). *Mostar 2004*. Gazete Milliyet Pazar, s. 11-12.
- Köprülü, F. (1931). *Eski Şairlerimi, Divan Edebiyatı Antolojisi*. XIII ve XIVüncü Asır. İstanbul: Ahmet Halit Kitabevi.
- Köprülü, M. F. (1988). *Türkler*. Türk Dili-Edebiyatı, (12)2, 554.
- Koca, O. (Yay. Haz.). (2006). *Divan Şiirinden Seçmeler Kronolojik Antoloji*. Ankara: Beyan Yayınları.
- Kuntay, M. C. (1971). *Türkün Şehnâmesinden Seçmeler*. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.
- Kurnaz, C. (1997). *Türküden Gazele Halk ve Divân Şiirinin Müşterekleri Üzerine Bir Deneme*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kurnaz, C. (2004). *Divân Dünyası*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kutluk, İ. (1997). *Beyâni Mustafa bin Carullah: Tezkiretü'sh-Şu'arâ*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Külebi, C. (2007). *Bütün Şiirleri*. (2. Basım). İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Marquez, G. G. (2015). *Yüzyıllık Yalnızlık*. (Çev: Selvi, S.) İstanbul: Can Sanat Yayınları.

MEB. (2017). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: MEB.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2009). http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/39/749197/dosyalar/2015_02/09093609_d_egerleregitemi.pdf

Moran, B. (2006). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.

N. R. Gürel ve Z. Gürel; (2015). *Fahri Kaya Hayatı Sanatı Eserleri*. s. 333-367, Üsküp: Yeni Balkan Yayınları.

Nureski, C. (2008), *Tezkirelere Göre Makedonya'da Yetişen Osmanlı Divan Şairleri*. Üsküp: Matüsiteb Yayınları.

Nureski, Dj. (2015). *Birinci Dünya Savaşının Yüzyüncü Yılında Çağdaş Makedonya Türk Şair Ve Yazarlarının Eserlerinde Barış, Kardeşlik ve Dostluk*. Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi, (4) 1, 109-137.

Oğuzkan, A. F. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Oğuzkan, F. A. (2010). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Okumuş, S. ve Güner, D. (2012). *Makedonya'dan Uzanan Çocuk ve Gençlik eli: Sevinç (Şekil, Muhteva ve yazar kadrosu bakımından Bir İnceleme)*. Uluslararası Çocuk edebiyatı Sempozyumu. Qafqas Üniversitesi, Bakü.

Okumuş, S., Kaçar, H. ve Kaçar, E. (2013). *Makedonya'da Türkçe Yayımlanan Bir Çocuk Dergisi: Tomurcuk*. Uluslararası Dil ve Edebiyat Konferansı, Tiran: Bedër Üniversitesi.

Ötüken (2002). *Büyük Türk Klasikleri*. İstanbul: Ötüken.

Özcan, R. (2009). *Makedonya'da Çocuk Edebiyatının Kaynaklarına Bir Bakış*. Hikmet İlmi Araştırma Dergisi, (14), 80-92.

Özgün, V. H. (2003). *Direnç Örneği*. Tomurcuk, (3), 2.

Özönder, M. C. (2001). *Balkan Gelişmeleri, Makedonya Sorunu*. Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, (3)1, 203-209.

Öztuna, Y. (1978). *Büyük Türkiye Tarihi*. Cilt 7. İstanbul: Ötüken Yayınevi.

- Öztürk, G. (2012). *Makedonya'da Türk Çocuk Edebiyatı* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 317654).
- Pala, İ. (1989). *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Pearce, J. (1996). *Çocuklarda Büyüme ve Gelişme*. Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Pitcher, L. and Feinburg, B. (1974). *Helping Young Children Learn*. Ohio: Charlese Merrill Publishing Company.
- Poulton, H. (1989). *Who Are The Macedonians?*. London: Hurst&Company.
- Poulton, H. (27 Nisan 1996). *Makedonya Türklüğü*. Birlik Gazetesi, s.9.
- Rade Gogov, (1990). *Halk Kurtuluş Savaşında Türkler*. Üsküp: Birlik Yayınları.
- Ramo, Ş. (11 Nisan 1945). *Biz Tito'nun Askerleriyiz*. Birlik Gazetesi, s. 2.
- Ramo, Ş. (1958). *Vatan Birdir Unutma*. Üsküp: Detska Radost Yayınları.
- Ramo, Ş. (1964). *Hoş Geldiniz*. Üsküp: Detska Radost Yayınları.
- Ramo, Ş. (1972). *Güzel Günler*. Üsküp: Birlik Yayınları.
- Russell, D. L. (1997). *Literature for children : a short introduction* (3rd ed.). New York: Longman.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2006, Ekim). *Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır*. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, Ankara.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Seyfullah, L. (1984). *Üç Arkadaş*. Üsküp: Birlik Yayınları.
- Soysal, İ. (2016). *20. Yüzyıl Türk Şiiri Antolojisi*. Ankara: Bilgi.
- Suh, B.K. and Traiger, J. (1999). *Teaching Values Through Elementary Social Studies and Literature Curricula Education*. Education, 119 (4), 723-727.
- Sulooca, M. (2004). *Başlarken*. Bahçe Çocuk Dergisi, (1)1, 4.
- Süleyman, C. (2017). *Hatıralarımda Kalan Birlik'te 30 Yıl*. Üsküp: Yeni Balkan Yayınları.
- Şirin, M. R. (1987). *İşaret Çocukları'nın Şairinden Çocuklara*. Yedi İklim Dergisi, 5-6, 46.
- Şirin, M. R. (2016). *Çocuk, Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Kapı Yayınları.

- Todorova, M. (2003). *Balkanlar'ı Tahayyül Etmek*. İstanbul: İletişim.
- Toksöz, H. (2012). *Osmanlı Klasik Dönem Ahlak Eserlerinde Çocuk Eğitimi, Osmanlı Dünyasında Çocuk Olmak*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Tulumcu İdi, F. (2015). *Güncel Çocuk Dergilerinde Yer Alan Değerler*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 413675).
- Turan, Ö. (1996). Makedonya'da Türk Varlığı ve Kültürü. *Bilig Dergisi*, 3, 21-32.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.
- Tür, Gülseren ve Ayşe Turla. (2005). *Okul Öncesinde Çocuk Edebiyat ve Kitap*. İstanbul: YA-PA Yayın Pazarlama.
- Türk Diyânet Vakfı. (2000). *İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: Türk Diyânet Vakfı Yayınları.
- Türkeş, M. (2007). *Yugoslav Devletinin Kuruluşu ve Krallık Dönemi, Balkanlar El Kitabı*. Cilt 2: Çağdaş Balkanlar (Yay. Haz. O. Karatay, B. A. Gökdağ). Çorum-Ankara: KaraM & Vadi Yayınları.
- Ulutaş, A. ve Çaydaş, A. (2013). *İleri Yavru Türk Dergisinin Teknoloji Açısından Değerlendirilmesi*. *International Journal of Social Science* (6) 3, 759-771.
- Ülker, H. (2008). *Üsküp'lü Bir Alim: Uveys B. Mehmed Veysi*. Erişim: 12 Ocak 2010.
- Ülkü, N. D. (25 Nisan 1992). *Makedonya Türk Edebiyatı, Edebiyatımızın Yarım Yüzyıllık Süreliği*, Birlik Gazetesi, s. 8-9.
- Ülkü, N. D. (1965). *Çocukların Elleri*. Üsküp: Detska Radost Yayınları.
- Vukanoviç, S. (1973). *Panorama Turske Poezije u Jugoslaviyi*. Osjek, (XXI) 18, 40.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, D. (1998). *Türk Dünyasına Toplu Bakış*. Türk Bütüği, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yusuf, S. (1976). *Yugoslavya Türk Şiiri Antolojisi*. Priştine: Tan Yayınları.
- Yusuf, S. (1982). *Küçük İlker*. Üsküp: Birlik Yayınları.
- Yusuf, S. (1983). *Afacan Çocuk*. Priştine: Tan Yayınları.
- Yusuf, S. (1991). *Çocuk Oyunları*. Priştine: Tan Yayınları.

WEB1. Türk Dil Kurumu (TDK). Felsefe Terimleri Sözlüğü (24.11.2019).

<https://sozluk.gov.tr/>

Zarifoğlu, C. (1987). *Konuşmalar (1. Baskı)*. İstanbul: Beyan Yayınları.

Zekeriya, N. (1967). *Türk Halkının Çocuk Yazını*. Sesler Dergisi, 12, 62.

Zekeriya, N. (1975). *Yeşil Nerde*. Üsküp: Kultura Detska Radost Yayın Evi.

Zılhoğlu, Z. M. (1986). *Sinematografik Bilim-kurgu Yayınlarının Çocukların Dünya Görüşünün Oluşumu Üzerinde Etkileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

EKLER

EK1-İncelenen dergilerden örnek resimler

SIR

Orhan'ın annesi:

— Haydi yavrum, dedi, haydi vakittir yatasın. Eşyalarını iyicene hazırla, bak cebinde bilye veya başka herhangi bir şey kalmamasın. Bulursam, darılırız sonra. Orhan,

— Bende bilye yoktur, dedi, çabuk elden soyundu, karyolasına uzandı. Bir daha pantolonlarına baktı, ne olur ne olmaz, ya cebinden bir şey düşmüşse? Ancak her şeyi yerli yerinde görüce, içi rahat etti, uyudu, kaldı.

Sabah erken, ilkin annesi uyandı. Orhan'ın karyolasına kadar yanaştı, durdu. Orhan'ın pantolonlarına sanki pulpul inciler dökülmüştü. Dikkatle baktı, şaşırdı; sonra:

— Salyangozlar! diye bağırdı.

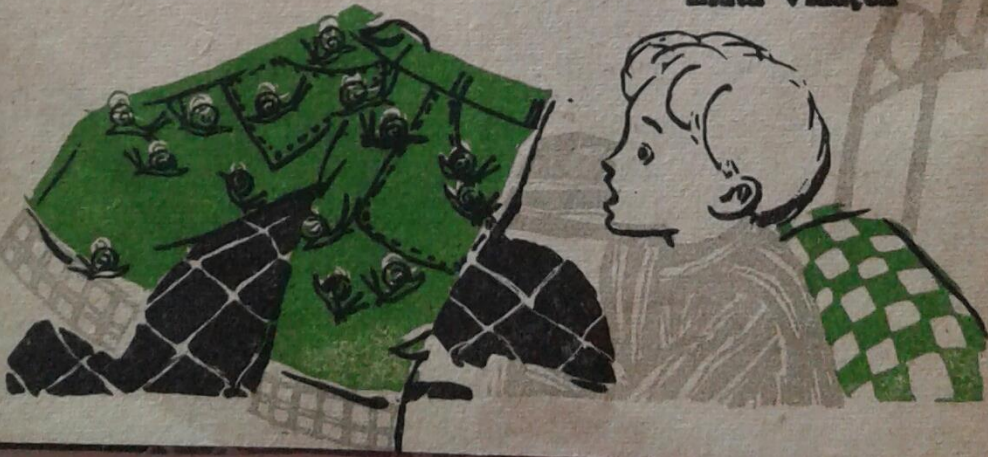
Orhan gözlerini açtı. Uykulu uykulu bir annesine baktı, bir de pantolonlarına... Kara kumaş üstünde ak çiziler çizilmişti. Her biri pantolonların cebinden başlıyor, salyangozların durduğu yerde bitiyordu. Pantolonlarda pul pul yıldızlar vardı.

— Nasıl çıkmışlar? diye Orhan azdan ağlıyacaktı.

Annesi gülerek:

— Cep içindeki karanlıktan usanmış olacaklar, a yavrum, dedi. Öyledir ya, sen onlara bu işi sır tutmalarını söylememişsin ki...

Zlata Vldaçek

TUHAF SORU

GÜNEY: (Masa yanında oturmuş, kitabını karıştırır, hafiften bir türkü söyler.)

GÜNER (Girer): Sağ ol! (Masaya yaklaşır, okul çantasını açar, içinden kalem, defter, bir de kitap çıkarır, bunları masa üstünde bırakır).

GÜNEY: Sağ ol! Geldin mi?

GÜNER: Evet, geldim. Ders biter bitmez eve koştum.

GÜNEY: Nasıldı? Okulda ilk günün nasıl geçti?

GÜNER: Çok iyi. Okulu çok seviyorum. İki ders tutuldu.

GÜNEY: Öğretmen bir şeyler sordu mu?

Haydi bana süt verin

- Süt ver bana ormancık!
- Haydi dile otuktan.

- Süt ver bana ey otuk!
- Haydi dile inekten.

- Süt ver bana inecik!
- Haydi dile tabaktan,

- Süt ver bana tabacık!
- Haydi dile kaıktan.

- Süt ver bana kaıcık!
- Gel güzelim vereyim
hem ocakta kaynamı
bol Őekerle ballanmı.

(Bulgarcadan)

BUZ DEDE

Kucağında hediye
Ak sakallı Buz dede
Kapı kapı gezerek
Geldi bu yıl bize de.

Bana kitap getirdi,
Emineye bir bebek,
Kardeşime beygircik
hem de kardan kelebek.

Abdullah HAMİT, öğretmen
Dedeli

Yoldas
Tito

Biz, Makedonya Halk Cumhuriyetinde yaşıyan en küçükler de sizin altmışaltıncı yıldönümünüzü kutlar, saygılarımızı, selâmlarımızı sunar, daha nice yıllar yaşamanızı candan dileriz.

TomurcuK

10

Bugün sınıfta ayrı bir şenlik var. Bütün gözler küçük misafire dikilmiştir. Dersiniz onu öğretmen görmemiştir. Görmüştür, o her şeyi görür, fakat son destir bu. Tabiat ve toplumla tanıtma dersi. Bütün sınıf tirenle köyden köye, kentten kente dolaşıyorlar. İşte şimdi Ohri gölündedirler, bazıları yıkanıyor, bazıları balık avlıyor, bazıları da başka şeylerle eğleniyor.

2

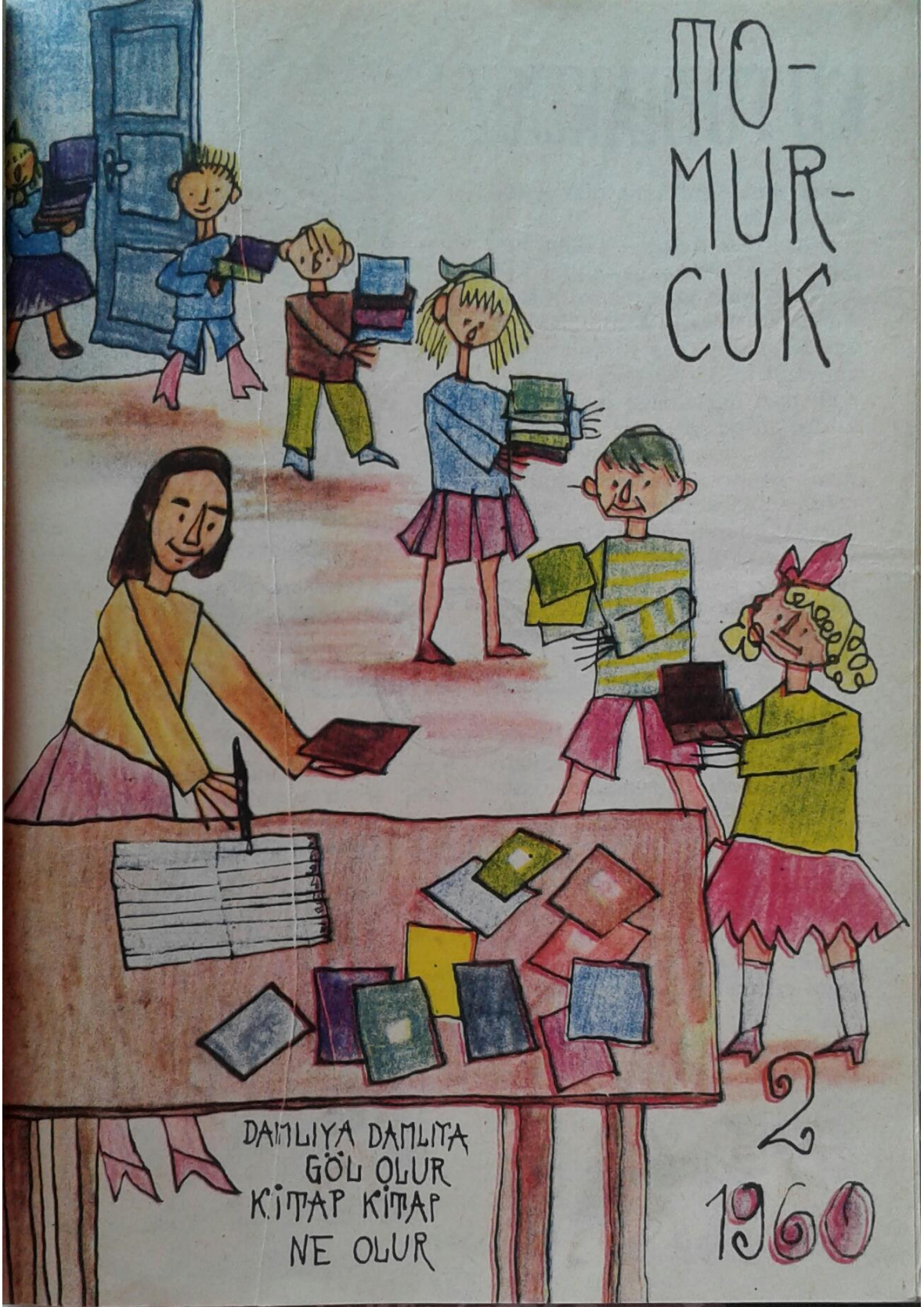
Küçük misafir bu tuhaf yolculuğu büyük bir dikkatle dinliyordu. Verilen bütün sorulara, o da, istemeksizin elini kaldırıyor.

Öğretmen aldığı cevaplardan memnundu.

— Çocuklar, dedi sonunda, biz Valandovadan da geçtik. Bu diyarda yetişen kırmızı, bal gibi tatlı meyvanın adını bana kim söyleyecek?

Bütün öğrenciler ellerini kaldırdı. Demek hepsi biliyordu.

YOLDAŞ TİTO-CANDAN SANA SELÂMLAR

Борне Берко Јбраћини Супри
Синоје Мухе Мехмед

32. ÖLÜMÜNÜN YILDÖNÜMÜNDE ATATÜRKÜ ANARKEN

НАТ. А. ШИШЕВ
„НАБАВЕНТЪ ОУПРАДОНЪ“
СКОПЈЕ

Mustafa Kemal Atatürk 1881 yılında Selanik'te doğmuştur. Atatürk çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusudur. Eski alfabeyi atmış, yeni Latin alfabesini, bugün sizin de okuduğunuz yeni alfabeyi yürürlüğe koymuştur.

Mustafa Kemal Atatürk'ün, Mustafa adını öğretmeni, Atatürk adını ise, Türk halkı vermiştir. Atatürk demek, Türklerin babası demektir.

Atatürk de siz gibi çocuktuktu, öğrenciydi. Derslerden hesabı en çok severdi. Tarih dersinin meraklısıydı. Çalışkan öğrenciydi. Manastırda subay okulunu okudu. Askerlik hayatını sevdi,

halkı uğruna savaştı, hayatının sonuna kadar kendi halkına bağlı kaldı, başka halkları da kendi halkı kadar sevdi. Bugün artık Atatürk yalnız Türklerin büyük adamı değil, ileri gelen ve reformlarıyla ün salan bütün dünya uluslarının adamıdır.

Atatürk, tabii ölümden 1938 yılında, on Kasım'da saat dokuzu beş geçte hayata gözlerini yummuştur. O gün bütün Türkiye, ve başka dünya ulusları yas tutmuştur. Her on Kasım Atatürk saygıyla anılır. Bunun dolayısıyla biz de Atatürk'ün ölümünü saygıyla anıyoruz.

ATATURK

MUSTAFA KEMAL

Mustafa Kemal'i gördüm düşürmede,
Daha, diyordu.
Uğruna şehit olasım geldi hemen,
Sabaha, diyordu.

Al bir kalpak giymişti, al,
Al bir ata binmişti, al.
Zafer irak mı dedim,
Aha, diyordu.

Fazıl Hüsnü DAĞLARCA

Muammer Valanzavar: çocuk

NE MUTLU BIZE ATACIĞIM

Ne mutlu bize Atacığım
Ne mutlu bize ki,
Bütün çocuklarımız Sana türkü söyler
Senin yolunu izler,
Bütün analar en ilk
Senin adını çocuklarına öğretir,
Senin fotoğrafını gösterir.

Ne mutlu bize Atacığım,
Ne mutlu bize ki,
Her şeyden çok Seni biz
Hepimiz severiz,
Her çocuk adını ezberler
Çok sevdiği oyuncaklarından bile
Sana tapar, seni sever.

Nimetullah HAFIZ

3

ÇİFT BAYRAMLAR

НАТ. А. ШИШЕВ
„НАБАВЕНТЪ ОУПРАДОНЪ“
СКОПЈЕ

Bu güzelim Mayıs ayında iki bayram kutlanmaktadır. Bir Mayıs — Emekçiler Bayramı ve 25 Mayıs, Yoldaş Tito'muzun doğum günü, daha doğrusu Gençlik bayramıdır. İşte bu ay içinde şu iki bayram büyük törenlerle yurdumuzun köşe bucağında kutlanmakta, türlü şenlikler yapılmaktadır.

Bir Mayıs — Emekçiler bayramında, bütün halk sokaklara dökülüp, birbirine bayramı kutlamakta, okullarda çeşitli müsamereler düzenlenmektedir.

25 Mayıs Gençlik Bayramında ise bütün yurdu dolaşıp tayın edilen bir kimse tarafından „Tito Ştafeti“ yoldaş Tito'ya iletilmektedir. O gün başkentte olduğu gibi yurdun öteki küçük yada büyük kentlerinde islet denen şenlik karşılaşmaları düzenlenmektedir.

Bunun dolayısıyla küçüklerimizin Gençlik Bayramını, 79 yaşına basan Cumhurbaşkanımızın doğum gününü kutlar, daha nice yıllar aramızda kalmasını, uzun ömürler yaşamasını candan dileriz.

MAYIS AYI

Gelir bize Mayıs ayı
Her yanı sanki bir halı,
Uçar kelebekler leylekler
Açar sümbüller menekşeler.

Bu ay çift bayram ayıdır
Yılın elma'sıdır nar'ıdır
Tito'muzun doğum günü
Yurdumuzun dernek düğünü.

Mayıs ayı ayların en güzeli
Gerçi her şey yapar insan eli
Ama doğanın tüm bu güzelliğini
Yaşatamaz resimlerde besbelli.

Mübecel Ali
(Öğrenci)

3

EK2-İncelenen eserler

TOMURCUK DERGİSİ

Abaz, L. (1984). Tito. Tomurcuk, (4), 14.

Abaz, M. (1980) Tito. Tomurcuk, (6), 12.

Abbaz, N. (1994). Güzel Annem. Tomurcuk, (7), 33.

Abdül, F. (2003). Kediciğim. Tomurcuk, (9-10), 31.

Abdül, F. (2004). Kediciğim. Tomurcuk, (5), 31.

Abdulah, S. (1988). Tito. Tomurcuk, (1), 28.

Abdullah, A. (1973). Fırıncının Çırağı. Tomurcuk, (3-4), 18-19.

Abdullah, A. (1976). Bayramlar. Tomurcuk, (9), 8-9.

Abdullah, A. (1976). Unutulan Hediye. Tomurcuk, (7), 7.

Abdullah, A. (1977). Kutup Yıldızı. Tomurcuk, (5), 23-24.

Abdullah, A. (1979). Tatil Öncesi. Tomurcuk, (10), 6.

Abdullah, A. (1979). Yaşasın Bir Mayıs. Tomurcuk, (9), 6.

Abdullah, A. (1984). Tebrik Anamariya'yı Seviyor, Tomurcuk, (3), 8-9.

Abdullah, A. (1988). En Değerli Ürün. Tomurcuk, (1), 8.

Abdullah, A. (1991). Oba Ata'nın Türküsü. Tomurcuk, (9-10), 16-17.

Abdullah, A. (1994). Doktor Amcanın Yanında. Tomurcuk, (7), 24.

Abdullah, A. (1994). Kavanozu Kim Kırdı?. Tomurcuk, (9-10), 24-25.

Abdullah, A. (1994). Meral ile Tanaka. Tomurcuk, (6), 14-15.

Abdullah, A. (1994). Tatil Öncesi. Tomurcuk, (5), 22-23.

Abdullah, H. (2003). Annem. Tomurcuk, (3), 31.

Abdullah, N. (1997). Annem. Tomurcuk, (1), 31.

Abdullah, S. (1979). Partizan Olmadıklarımı Hissetmiş. Tomurcuk, (2), 6-7.

Abdullah, S. (1981). Yugoslavya'da Sosyalist Özyönetim. Tomurcuk, (9-10), 18.

Abdullah, S. (1983). Tito. Tomurcuk, (9-10), 6.

- Abdullah, S. (1987). Tito. Tomurcuk, (9-10), 31.
- Abdülveyap, Ş. (1973). Fidan Dikin. Tomurcuk, (3-4), 27.
- Abdürâhim, V. (1996). Kış. Tomurcuk, (7), 30.
- Adem, A. (1998). Arkadaşım. Tomurcuk, (1), 31.
- Adem, N. (1995). Kış Mevsimi. Tomurcuk, (4), 30.
- Adem, S. (1995). Baharın Gelişi. Tomurcuk, (1), 31.
- Ademi, N. (1994). Kış Mevsimi. Tomurcuk, (6), 32.
- Adiloğlu, S. (1971). Ne Zaman. Tomurcuk, (1), 4.
- Adnan, Ş. (1979). Karlı Havalâr. Tomurcuk, (5), 13.
- Affet, S. (1972). Yoldaş Tito. Tomurcuk, (16), 6.
- Ahmed, A. (1993). Barış. Tomurcuk, (4), 32.
- Ahmed, O. (1985). Tito'ya Selâm. Tomurcuk, (9-10), 26.
- Ahmet S. İğciler. Suçlu Çocuk. Tomurcuk, (5), 20.
- Ahmet, C. (1997). Anneciğim. Tomurcuk, (4), 31.
- Ahmet, E. (1979). Kedi İle Çocuk. Tomurcuk, (9), 12.
- Ahmet, E. (1985). Bir Eski Masal Cin Ali. Tomurcuk, (5), 8.
- Ahmet, E. (1985). Pamuk. Tomurcuk, (5), 7.
- Ahmet, E. (1990). Kedi İle Çocuk. Tomurcuk, (5), 22.
- Ahmet, E. (2004). Kırlangıç Yuvası. Tomurcuk, (8), 4-5.
- Ahmet, K. (1989). Partizanlar. Tomurcuk, (4), 33.
- Ahmet, M. (1984). İyi Yürekli Kız ve Küçük Serçe. Tomurcuk, (5), 10-11.
- Ahmet, R. (1994). Annemin Mavi Gözleri Var. Tomurcuk, (7), 32.
- Ahmet, S. (1983). Güneş. Tomurcuk, (6), 14.
- Ahmet, S. (1997). Öğrenciyiz Biz. Tomurcuk, (9-10), 33.
- Ak, S. (1990). Çiçekli Kadın. Tomurcuk, (4), 8-9.
- Akdoğan, İ. (1968). Kumru. Tomurcuk, (2), 10.

- Akdoğan, İ. (1973). Kumru. Tomurcuk, (5), 9.
- Akgün, N. U. (1970). Alageyik. Tomurcuk, (2), 11.
- Akif, E. (1979). Anne Sevgisi. Tomurcuk, (7), 13.
- Akın, G. (1973). Çocuğun Ağdı. Tomurcuk, (1), 12.
- Akkoyunlu, R. P. (1997). En Sıcak Şey. Tomurcuk, (3), 5.
- Akman, N. (1973). Oğluma. Tomurcuk, (5), 4.
- Akşit, M. (1994). Pınar'a Verilen Hediye. Tomurcuk, (9-10), 26-27.
- Alan, Z. (2001). Garip. Tomurcuk, (5), 20-21.
- Alçe, H. (1980). En Güzel Çiçek. Tomurcuk, (6), 12.
- Aleçkoviç, M. (1963). Pioner Andı. Tomurcuk, (3), 3.
- Aleçkoviç, M. (1976). Yıldızlar. Tomurcuk, (9), 6.
- Aleçkoviç, M. (1978). Bizler Ant İçtik. Tomurcuk, (3), 5.
- Aleçkoviç, M. (1978). En Değerli Anı. Tomurcuk, (8), 25.
- Aleçkoviç, M. (1983). Yurt. Tomurcuk, (6), 7.
- Ali, A. (1998). Kedim. Tomurcuk, (1), 31.
- Ali, C. (1971). Yurdum. Tomurcuk, (7), 8.
- Ali, F. (1976). Devrim Gücü. Tomurcuk, (4), 5.
- Ali, F. (1976). Nöbette. Tomurcuk, (9), 7.
- Ali, F. (1978). 11 Ekim'i Anınca. Tomurcuk, (2), 1.
- Ali, F. (1979). 1 Mayıs. Tomurcuk, (9), 2.
- Ali, F. (1979). Okulun Sesiyle Bir Oluruz. Tomurcuk, (1), 5.
- Ali, F. (1979). Yılçağlarım. Tomurcuk, (4), 11.
- Ali, F. (1980). Çocuklar Mı Çocuklar. Tomurcuk, (1), 13.
- Ali, F. (1980). Güneşte Güneş. Tomurcuk, (9-10), 19.
- Ali, F. (1980). Özgürlük. Tomurcuk, (6), 2.
- Ali, F. (1981). Yaşamın En İyisi. Tomurcuk, (1), 4.

- Ali, F. (1982). Çocuklar. Tomurcuk, 1982 8. 7.
- Ali, F. (1984). 25 Mayıs. Tomurcuk, (9-10), 17.
- Ali, F. (1986). 11 Ekim Elindeniz. Tomurcuk, (2), 3.
- Ali, F. (1986). 22 Aralık Ordu Günü. Tomurcuk, (4), 2.
- Ali, F. (1986). Yurt. Tomurcuk, (3), 4.
- Ali, F. (1988). 11 Ekimde. Tomurcuk, (2), 3.
- Ali, F. (1988). 29 Kasım Cumhuriyet Bayramı. Tomurcuk, (3), 5.
- Ali, F. (1988). Yurdun En Güzel Armağanı. Tomurcuk, (3), 3.
- Ali, F. (1989). Devrim İle Varolan. Tomurcuk, 1989 2 24.
- Ali, F. (1990). 11 Ekim Elindeniz. Tomurcuk, (2), 2.
- Ali, F. (1995). Bahar Gelince. Tomurcuk, (9-10), 3.
- Ali, F. (1995). Kış Oyunu. Tomurcuk, (6), 23.
- Ali, F. (1996). Baharı Yaşarken. Tomurcuk, (7), 6.
- Ali, F. (1996). Güvercin. Tomurcuk, (9-10), 6.
- Ali, F. (1996). Renkler. Tomurcuk, (7), 6.
- Ali, F. (1996). Vardım Yarına. Tomurcuk, (9-10), 6.
- Ali, F. (1997). Dostluğun Sesi. Tomurcuk, (8), 3.
- Ali, F. (2001). Yaşamın En İyisi. Tomurcuk, (1), 3.
- Ali, M. (1971). Mayıs Ayı. Tomurcuk, (9), 3.
- Ali, P. (1991). Anneler Günü. Tomurcuk, (7), 32.
- Ali, R. (1996). Arkadaşlar. Tomurcuk, (7), 31.
- Ali, S. (1981). 11 Ekim Sesi. Tomurcuk, (2), w14.
- Ali, S. (1983). Kitap. Tomurcuk, (2), 14.
- Ali, S. (1986). 11 Ekim Sesi. Tomurcuk, (2) 14.
- Alim, G. (2001). Köyüm. Tomurcuk, (6), 31.
- Aliyov, D. (1996). Anne. Tomurcuk, (6), 30.

- Alınış, C. (1961). Zıt Kardeşler. Tomurcuk, (10), 3.
- Altan, A. (1994). Yalnız Devle Tombul Karınca. Tomurcuk, (6), 22-23.
- Altıntren, D. (1986). Hiroşima Çocukları. Tomurcuk, (1), 7.
- Altıntren, D. (1990). Hiroşima Çocukları. Tomurcuk, (5), 17.
- Altıntren, D. (1992). Hiroşima Çocukları. Tomurcuk, (2), 21.
- Aluş, S. (1978). Dere. Tomurcuk, (1), 12.
- Anday, M. C. (1967). Serçe. Tomurcuk, (3), 7.
- Anday, M. C. (1972). Serçe. Tomurcuk, (12), 3.
- Anday, M. C. (1977). Serçe. Tomurcuk, (8), 5.
- Andrevski, Ç. (1959). Kolay Nedir Güç Nedir. Tomurcuk, (10), 12-13.
- Andriç, R. (1989). İki Köpek. Tomurcuk, (6), 15.
- Andriç, V. (1981). Benim Yugoslavyam. Tomurcuk, (1), 10.
- Andriç, V. (1982). Benim Yugoslavyam. Tomurcuk, (1), 4.
- Antalfi, İ. (1985). Üç Ekmek. Tomurcuk, (6), 3.
- Ardağı, A. (1990). Güneş. Tomurcuk, (8), 11.
- Arı, G. N. (1999). Dişler. Tomurcuk, (6), 7.
- Arif, N. (1997) Anneciğim. Tomurcuk, (3), 31.
- Arif, N. (1997) Güzel Anneciğim. Tomurcuk, (5), 31.
- Arif, N. (2000) Benim Anneciğim. Tomurcuk, (4), 31.
- Arit, F. (2004). Cumhuriyet Çocuklarından Atatürk'e. Tomurcuk, (8), 3.
- Arkın, B. G. (1999). 19 Mayıs. Tomurcuk, (9-10), 3.
- Arsovski, C. (1960). Kole Artık Korkmuyor. Tomurcuk, (10), 6.
- Arsovski, G. (1960). Savaş ve Barış. Tomurcuk, (1), 10-11.
- Artam, N. (1997). Büyük Ata'ya. Tomurcuk, (3), 11.
- Aruç, N. (2000). En Neşeli Tatilim. Tomurcuk, (7), 31.
- Aşkun, V. C. (1993). Sağlık Öğüdü. Tomurcuk, (4), 28.

- Aşkun, V. C. (2000). Sağlık Öğüdü. Tomurcuk, (8), 7.
- Atak, A. O. (1997). Kış. Tomurcuk, (4), 7.
- Atalko, S. (1996). Mevsimler. Tomurcuk, (8), 30.
- Ataman, A. M. (1994). Gül. Tomurcuk, (9-10), 15.
- Atay, F. R. (1993). Küçük Mustafa. Tomurcuk, (1), 26.
- Atilla, O. (2001). Ah Bu 10 Kasımlar. Tomurcuk, (3), 7.
- Avramov, D. (1959). Dilek. Tomurcuk, (3), 11.
- Avramov, D. (1984). Savaş Yollarında. Tomurcuk, (4), 4.
- Aydın, F. (1971). Horozum. Tomurcuk, (5), 4.
- Aydıntan, Z. (2000). Köyümüz. Tomurcuk, (7), 25.
- Aykaç, A. (1996). Şubat. Tomurcuk, (6), 5.
- Badimiroviç, G. (1966). Konuşmalarımız. Tomurcuk, (9), 2.
- Bak, P. (1974). Kar Üzerindeki İzler. Tomurcuk, (8), 4.
- Baki, E. (1975). Suna. Tomurcuk, (1), 4.
- Baki, E. (1980). Anneye Hediye. Tomurcuk, (7), 8-9.
- Baki, E. (1990). Anahtarlar. Tomurcuk, (1), 4-5.
- Baki, E. (1990). İki Dost. Tomurcuk, (6), 11.
- Baki, E. (1997). Bir Gün Ben de Büyürsem. Tomurcuk, (8), 5.
- Baki, E. (1999). Büyükanne Tomurcuk, (7), 2-13.
- Baki, E. (2000). Çınar Ağacı. Tomurcuk, (3), 6.
- Baki, E. (2002). Dede Nerede, Nine Nerede?. Tomurcuk, (2), 18-19.
- Baki, E. (2002). Yeni Bir Öykü Doğarken. Tomurcuk, (7), 18-19.
- Balcı, N. (2001). İlk Gün. Tomurcuk, (1), 12-13.
- Balok, L. (1994). Kim Önce İnecek. Tomurcuk, (7), 20.
- Baranok, M. (2001). Saat. Tomurcuk, (6), 7.
- Baro, G. (1996). Benim Yurdum. Tomurcuk, (9-10), 30.

- Baumbol, R. (1961). Meraklı Rüzgâr. Tomurcuk, (7), 6.
- Baumbol, R. (1995). Meraklı Rüzgâr. Tomurcuk, (4), 3.
- Baumvol, R. (1960). Pişt. Tomurcuk, (7), 14.
- Bayır, M. M. (2000). Karınca Gibi. Tomurcuk, (5), 3.
- Baymak, O. (1989). Özgürlük. Tomurcuk, (6), 21.
- Baymak, O. (1990). Ekim Ayı-Piyoner Ayı. Tomurcuk, (2), 17.
- Baymak, O. (1990). 11 Ekim. Tomurcuk, (2), 17.
- Baymak, O. (1990). 22 Aralık Ordu Günü. Tomurcuk, (4), 5.
- Baymak, O. (1990). 4 Temmuz. Tomurcuk, (1), 21.
- Baymak, O. (1990). 8 Mart Annem'e. Tomurcuk, (7), 3.
- Baymak, O. (1991). Yeni Yıl. Tomurcuk, (5), 4.
- Baymak, O. (1997). Keçi. Tomurcuk, (9-10), 6.
- Bayraktar, G. (1971). Bahar. Tomurcuk, (8), 14.
- Bayram, B. (1973). Okulum. Tomurcuk, (2), 27.
- Bayram, D. (1987). Tito. Tomurcuk, (9-10), 31.
- Bayram, E. (1976). 25 Mayıs. Tomurcuk, (10), 11.
- Bayram, E. (1976). Orduya Selam. Tomurcuk, (4), 2.
- Bayram, E. (1977). Çınar Ömer. Tomurcuk, (9), 22.
- Bayram, E. (1978). 29 Kasım. Tomurcuk, (3), 2.
- Bayram, E. (1979). İlk yaz Öyküsü. Tomurcuk, (8), 11.
- Bayram, E. (1986). Kasım. Tomurcuk, (3), 5.
- Bayram, E. (1988). Prensipli Olmak. Tomurcuk, (4), 12.
- Bayram, L. (1982). Cumhuriyet. Tomurcuk, (3), 14.
- Bayrı, M. M. (1994). Karınca Gibi. Tomurcuk, (7), 23.
- Bayrı, M. M. (1994). Temizliği Severim. Tomurcuk, (1), 27.
- Bayrı, M. M. (1995). Annemle. Tomurcuk, (7), 20.

- Bayrı, M. M. (2000). Anneme Övgü. Tomurcuk, (7), 7.
- Bayrı, M. M. (2000). Annemi. Tomurcuk, (7), 7.
- Befk, F. (1967). Duvarda Karalamalar. Tomurcuk, (3), 10.
- Befk, F. (1968). Kır Gezintisi. Tomurcuk, (10), 7.
- Befk, F. (1968). Kitap Seni Yargılıyor. Tomurcuk, (8), 10.
- Befk, F. (1968). Ödünç Alınmış Kitap. Tomurcuk, (2), 6.
- Befk, F. (1968). Sofrada. Tomurcuk, (9), 7.
- Befk, F. (1968). Temiz Yüz. Tomurcuk, (5), 7.
- Befk, F. (1981). Kurt Köpek Foksi. Tomurcuk, (4), 4-5.
- Befk, F. (1981). Yaralılar. Tomurcuk, (3), 8-9.
- Befk, F. (1989). Küçük Ateş. Tomurcuk, (3), 13.
- Befk, F. (1997). Temiz Yüz. Tomurcuk, (8), 24.
- Befk, F. (2000). Burun ve Mendilin Hikayesi. Tomurcuk, (4), 20.
- Behaddin, A. (1974). Bir Grup Çocuk. Tomurcuk, (6), 26.
- Bekir, İ. (1962). Orman. Tomurcuk, (3), 13.
- Bekir, L. (1987). Kardeşim. Tomurcuk, (8), 14.
- Bekir, M. (1994). Benim Kardeşim. Tomurcuk, (2), 32.
- Bekir, N. (1980). Anne. Tomurcuk, (7), 12.
- Bekriç, İ. (1979). Bir Ağacın Dileği. Tomurcuk, (8), 9.
- Bekriç, İ. (1992). Dünya Dertleri. Tomurcuk, (3), 15.
- Beksaç, Z. (1972). Serçe. Tomurcuk, (1), 2.
- Beksaç, Z. (1975). Bahar. Tomurcuk, (8), 14.
- Beksaç, Z. (1976). Şen Çocuk. Tomurcuk, (6), 12.
- Beksaç, Z. (1981). Sordum Semra'ya. Tomurcuk, (5), 3.
- Beksaç, Z. (1982). Açıktır Kapıları Yurdumun. Tomurcuk, (3), 2.
- Beksaç, Z. (1985). Annem. Tomurcuk, (8), 3.

- Beksaç, Z. (1988). Gülüşü Paylaşalım Dedi Tito. Tomurcuk, (2), 3.
- Beksaç, Z. (1989). Açıktır Kapıları Yurdumun. Tomurcuk, (3), 8.
- Beksaç, Z. (1990). Semra'nın Dili Türkçe. Tomurcuk, (3), 18.
- Beksaç, Z. (1994). Barış O Da Ne Oluyor Acaba. Tomurcuk, (9-10), 10.
- Beksaç, Z. (1994). Sevgi O Da Nedir Söyler Misiniz. Tomurcuk, (9-10), 10.
- Bektaş, C. (1993). Azıcık Sevgi. Tomurcuk, (8), 10.
- Bektaş, N. (1999). Annem. Tomurcuk, (2), 31.
- Belkiz, H. (1980). Çok Sevdiğim Yılçağı. Tomurcuk, (5), 13.
- Belkiz, H. (1980). Kedim. Tomurcuk, (8), 14.
- Bellür, İ. (1979). Yıldızlara Bakan Çocuk. Tomurcuk, (4), 14.
- Bellur, İ. (1980). İki Kedi. Tomurcuk, (6), 4-5.
- Bellur, İ. (1980). Tito ve Gençler. Tomurcuk, (9-10), 29.
- Bellur, İ. (1981). Aldanmak. Tomurcuk, (8), 2.
- Bergelini, P. (1972). Sevgi Yüzünden. Tomurcuk, (11), 8.
- Beskaç, Z. (1975). Mayıs Akşamları. Tomurcuk, (9), 5.
- Bevk, F. (1964). Kır Gezintisi. Tomurcuk, (10), 3.
- Bevk, F. (1989). Küçük Ateş. Tomurcuk, (9-10), 3.
- Bevkin, F. (1965). Anne Mektubu. Tomurcuk, (2), 8-9.
- Bevkin, F. (1967). Burun ve Mendilin Hikâyesi. Tomurcuk, (4), 11.
- Bilengil, T. (1999). Orman. Tomurcuk, (6), 21.
- Bilengil, T. (1999). Tatil. Tomurcuk, (9-10), 7.
- Bilengilin, T. (1991). Anneciğim. Tomurcuk, (7), 30.
- Bilengilin, T. (1996). Anneciğim. Tomurcuk, (7), 16.
- Bilengilin, T. (1996). Annem. Tomurcuk, (7), 3.
- Bilengilin, T. (1996). Atatürk. Tomurcuk, (3), 7.
- Bilengilin, T. (1996). Atatürk. Tomurcuk, (3), 7.

- Bilengilin, T. (1996). Pek Severim. Tomurcuk, (5), 7.
- Binkuliç, M. (1958). Bakınız, Tomurcuk, (7), 16.
- Birinci, N. (1993). Yemek Masasında. Tomurcuk, (1), 10.
- Birinci, N. (1994). Misafir Odası. Tomurcuk, (5), 10-11.
- Birkoviç, Y. (1983). Yiğit Köylü Kadın. Tomurcuk, (7), 6.
- Bisen, D. (1996). Anabela (Çev. Özgün, H. H.). Tomurcuk, (2), 18-19.
- Bisen, D. (1997). Kilim Altında (Çev. Özgün, H. H.). Tomurcuk, (5), 18-19.
- Bisen, D. (1997). Sis (Çev. Özgün, H. H.). Tomurcuk, (7), 18-19.
- Bisen, D. (1997). Yürekli Canavar (Çev. Özgün, H. H.). Tomurcuk, (6), 18.
- Biyaziç, M. (1981). Piyonerlerin Cumhuriyete Selamı. Tomurcuk, (3), 7.
- Blaçkoviç, L. (1985). Kırlangıçlar. Tomurcuk, (8), 3.
- Blaşkoviç, L. (1991). Anneye Hediye. Tomurcuk, (7), 9.
- Boçevski, Y. (1985). Şarkı. Tomurcuk, (5), 6.
- Bogdanoviç, Z. (1987). Ağrıdan Üstündür Sevgi. Tomurcuk, (9-10), 23.
- Bogdanovski, T. (1975). Tito Askeri Teslim Olmaz. Tomurcuk, (5), 2.
- Bogdanovski, T. (1979). Elpida'nın Şarkısı. Tomurcuk, (7), 2.
- Bogdanovski, T. (1982). Elpida'nın Şarkısı. Tomurcuk, (4), 5.
- Boles, N. (2002). İlkbahar. Tomurcuk, (9-10), 31.
- Boraç, B. (1983). Baharda. Tomurcuk, (7), 4.
- Bosels, V. (1998). Gül Kokulu Ev. Tomurcuk, (1), 18-19.
- Bosels, V. (1999). Şiir ve Şair. Tomurcuk, (8), 18-19.
- Bosilek, R. (1965). Mayıs Geliyor. Tomurcuk, (9), 2.
- Boyaciski, B. (1959). Güç Ödev. Tomurcuk, (3), 2-3.
- Boyaciski, B. (1960). Gel Gel Bize Buz Dede. Tomurcuk, (5), 2-3.
- Boyaciski, B. (1960). Kelebek. Tomurcuk, (9), 6-7.
- Boyaciski, B. (1960). Siz Ne Diyorsunuz. Tomurcuk, (9), 4.

- Boyaciski, B. (1961). Bülbül. Tomurcuk, (8), 5-6.
- Boyaciski, B. (1963). Siz Ne Diyeceksiniz. Tomurcuk, (9), 4.
- Boyaciski, B. (1979). Yeşil yk. Tomurcuk, (7), 4-5.
- Boyaciski, B. (1982). En Güzel Hediye. Tomurcuk, (6), 11.
- Boyaciski, B. (1983). Sonsuz Sevgi. Tomurcuk, (2), 8-9.
- Boyaciski, B. (1989). Kelebek. Tomurcuk, (7), 4.
- Boyaciski, B. (1995). Horozcuklar (ev. Kaya, F.). Tomurcuk, (9-10), 13.
- Boyku, F. (1983). En İyi Taksist. Tomurcuk, (2), 10.
- Bozacı, A. (1971). Anneler ve ocuklar. Tomurcuk, (7), 2.
- Bozacı, A. (1971). Gökçe Büyüyor Felsefemizin Nefesi. Tomurcuk, (2), 2.
- Bozacı, A. (1972). Yaşayan ller. Tomurcuk, (2), 4.
- Bozacı, A. (1973). Baharın Türküsü. Tomurcuk, (7), 24.
- Bozacı, A. (1973). Varız. Tomurcuk, (5), 7.
- Bozacı, A. (1975). Bizim Sokakta. Tomurcuk, (8), 5.
- Bozacı, A. (1975). Gözleri ocukların. Tomurcuk, (6), 14.
- Bozacı, A. (1975). Günün Kırallı Kim Gecenin Kim. Tomurcuk, (7), 8.
- Bozacı, A. (1976). Tito'ya. Tomurcuk, (3), 19.
- Bozacı, A. (1976). Varız. Tomurcuk, (6), 3.
- Bozacı, A. (1977). Barış Yıldızları. Tomurcuk, (1), 27.
- Bozacı, A. (1977). Evimizin Trks. Tomurcuk, (8), 25.
- Bozacı, A. (1977). Tito'ya. Tomurcuk, (8), 4.
- Bozacı, A. (1979). Kavakların Trks. Tomurcuk, (1), 7.
- Bozacı, A. (1979). Tito Gnei. Tomurcuk, (9), 3.
- Bozacı, A. (1982). Tito Gnei. Tomurcuk, (4), 4.
- Bozacı, A. (1986). Barı. Tomurcuk, (4), 11.
- Bozacı, A. (1986). Severken. Tomurcuk, (8), 24.

- Bozacı, A. (1989). Severken. Tomurcuk, (1), 15.
- Bozacı, A. (1989). Tito Güneşi. Tomurcuk, (3), 9.
- Bozacı, A. (1990). Annemin Elleri. Tomurcuk, (7), 19.
- Brailovskaya, G. (1987). Açgöz Serçe. Tomurcuk, (8), 8.
- Breht, B. (2001). Kuşlar ve Çocuklar. Tomurcuk, (5), 11.
- Brenkova, K. (1968). Küçük Olduğum Zaman. Tomurcuk, (9), 8-9.
- Brenkova, K. (1985). Kadınlar Günü (Çev. Abdullah, A.). Tomurcuk, (7), 2.
- Brenkova, K. (1991). Kadınlar Günü. Tomurcuk, (7), 2.
- Brest, V. (1984). Karınca. Tomurcuk, (4), 12.
- Brest, V. (1987). Partizan Anası. Tomurcuk, (7), 3.
- Bugariç, R. (1989). Gecikme. Tomurcuk, (9-10), 14.
- Bugariç, R. (1993). Bir Daha Yapmam. Tomurcuk, (4), 22.
- Bugariç, R. (1993). Para. Tomurcuk, (2), 25.
- Bugariç, R. (1994). Çocukluğunu Unutan Büyükler. Tomurcuk, (3), 28-29.
- Bugariç, R. (1995). Küçük Adam. Tomurcuk, (6), 28-29.
- Bugariç, R. (1997). Müjde. Tomurcuk, (9-10), 4-5.
- Bugariç, R. (1997). Timur'un Ağacı. Tomurcuk, (7), 4-5.
- Bugariç, R. (1997). Timur'un Ağacı. Tomurcuk, (7), 4-5.
- Bujaravska, V. (1961). Tatlıcı Dükkânı. Tomurcuk, (4), 13.
- Bujarakova, V. (1981). 8 Mart Hikayesi. Tomurcuk, (7), 2.
- Bujarakova, V. (1991). 8 Mart Hikayesi. Tomurcuk, (7), 3.
- Bulayıcı, S. (1993). Çalışkan Öğrenci. Tomurcuk, (6), 24-25.
- Bulur, A. İ. (1997). Annemin Varlığı. Tomurcuk, (7), 7.
- Bulur, M. İ. (1994). Anneler Günü. Tomurcuk, (7), 3.
- Buşro, M. (1977). Barışın Parlak Yıldızı. Tomurcuk, (9), 4.
- Bütüçü, C. (1985). Tito. Tomurcuk, (5), 14.

- Bütüçü, C. (1988). Tito. Tomurcuk, (3), 28.
- Byaziç, M. (1982). Piyonerlerin Cumhuriyete Selamı. Tomurcuk, (3), 2.
- Byaziç, M. (1988). Yurdum. Tomurcuk, (2), 16.
- Byaziç, M. (1989). Piyonerlerim Cumhuriyete Selamı. Tomurcuk, (3), 15.
- Cafer, C. (1999). Babam. Tomurcuk, (1), 33.
- Cambaz, N. (1958). Ayşecik. Tomurcuk, (3), 11.
- Cambazov, N. (1960). Hediye. Tomurcuk, (7), 11.
- Cambazov, N. (1985). Temizlik Yarı Sağlıktır. Tomurcuk, (9-10), 18.
- Cekso, K. (1969). Kaybolan Yavrucuk. Tomurcuk, (5), 8.
- Cekson, K. (1969). Üşüyen Ayıcık. Tomurcuk, (6), 8.
- Cekson, K. (1970). Anneye Yardım. Tomurcuk, (7), 2.
- Cekson, K. (1970). Kızcağız ile Fil. Tomurcuk, (10), 8-9.
- Cemil, M. (1999). Sonbahar. Tomurcuk, (3), 31.
- Cemil, M. (2001). Sonbahar. Tomurcuk, (3), 31.
- Cibo, M. Ü. (1973). Mevsimler. Tomurcuk, (3-4), 20.
- Coco, K. (1987). Hediye. Tomurcuk, (5), 12.
- Coco, K. (1989). Dileğim. Tomurcuk, (6), 20.
- Corceviç, L. (1986). Bayrağa Adanmış Üç Renk. Tomurcuk, (1), 4.
- Coşkuner, İ. (2000). Tatil Şarkısı. Tomurcuk, (9-10), 25.
- Cukanoviç, Z. (1982). Selam. Tomurcuk, (2), 5.
- Cumalı, N. (1968). Serçe Kuşu. Tomurcuk, (5), 6.
- Curciç, Y. (1985). Yüzücü Nina. Tomurcuk, (9-10), 2.
- Curciç, Y. (1987). Dostluk. Tomurcuk, (9-10), 22.
- Curiç, J. (1976). Lazar Markoviç-Çaca. Tomurcuk, (9), 2.
- Curiciç, D. (1964). Annenin Gözleri. Tomurcuk, (7), 6.
- Curiciç, D. (1974). Yağmurdan Sonra. Tomurcuk, (5), 7.

- Curiciç, D. (1976). Babalar. Tomurcuk, (8), 10.
- Curoviç, J. (1975). Fana Keçovska-Çretkoviç. Tomurcuk, (3), 2.
- Curoviç, J. (1976). Albina Mali-Hoçevar. Tomurcuk, (10), 2.
- Curoviç, J. (1976). Lazar Ştekoviç. Tomurcuk, (8), 2.
- Curoviç, J. (1976). Miloş Bayoviç. Tomurcuk, (6), 2.
- Curoviç, J. (1976). Obrad Lazoviç-Jivko. Tomurcuk, (7), 2.
- Çağan, V. (1974). Anne Kalbi. Tomurcuk, (5), 6.
- Çağlar, B. K. (1964). Mevsimler. Tomurcuk, (5), 5.
- Çakmakçioğlu, A. (1996). Çomak. Tomurcuk, (1), 12-13.
- Çakmakçioğlu, A. A. (1998). 10 Kasım Rüzgârları. Tomurcuk, (3), 3.
- Çakmakçioğlu, A. A. (1998). Atatürk'ün Yaşam Öyküsü. Tomurcuk, (1), 8-9.
- Çakmakçioğlu, A. A. (1998). Atatürk'ün Yaşam Öyküsü. Tomurcuk, (2), 8-9.
- Çakmakçioğlu, A. A. (1998). Atatürk'ün Yaşam Öyküsü. Tomurcuk, (3), 8-9.
- Çakmakçioğlu, A. A. (1998). Atatürk'ün yaşam öyküsü. Tomurcuk, (4), 8-9.
- Çakmakçioğlu, A. A. (1998). Atatürk'ün Yaşam Öyküsü. Tomurcuk, (5), 8-9.
- Çakmakçioğlu, A. A. (1998). Atatürk'ün Yaşam Öyküsü. Tomurcuk, (6), 8-9.
- Çakmakçioğlu, A. A. (1998). Atatürk'ün Yaşam Öyküsü. Tomurcuk, (7), 8-9.
- Çakmakçioğlu, A. A. (1998). Atatürk'ün Yaşam Öyküsü. Tomurcuk, (9-10), 8.
- Çakmakçioğlu, A. A. (1998). Bayrak. Tomurcuk, (2), 8.
- Çakmakçioğlu, A. A. (1998). Böyle İstiyordu Atatürk. Tomurcuk, (2), 7.
- Çakmakçioğlu, A. A. (1998). On Kasım Rüzgarları. Tomurcuk, (3), 7.
- Çakmakçioğlu, A. A. (1998). On Kasım 1938. Tomurcuk, (3), 7.
- Çakmakçioğlu, A. A. (1998). Türk Kadını ve Atatürk. Tomurcuk, (5), 8.
- Çako, G. (1978). Gidelim. Tomurcuk, (2), 5.
- Çalapala, R. (1994). Ailemiz. Tomurcuk, (6), 5.
- Çalapala, R. (1994). Anneciğim. Tomurcuk, (7), 15.

- Çalapala, R. (1996). Yeni Yıl. Tomurcuk, (4), 7.
- Çalapala, R. (1997). Babacığım. Tomurcuk, (6), 7.
- Çapan, N. (2000). Bir Bahar Günü. Tomurcuk, (9-10), 7.
- Çapek, Y. (1958). Tekir, Pamuk Bir de Bebek. Tomurcuk, (3), 4-5.
- Çaruşin, E. (1958). Evcil Tavşan. Tomurcuk, (4), 12-13.
- Çaruşin, E. (1960). Resimli Yazılar. Tomurcuk, (7), 5.
- Çaruşin, E. (1960). Yaramaz Nurten. Tomurcuk, (1), 13.
- Çaruşin, E. (1963). Üç Bulut. Tomurcuk, (4), 12.
- Çaruşin, E. (1968). Panko ile Kuşçazlar. Tomurcuk, (6), 11.
- Çaruşin, E. (1984). Yurdun En Güzel Aarmağını. Tomurcuk, (3), 3.
- Çavuş, İ. A. (1993). Severim. Tomurcuk, (3), 23.
- Çavuş, M. (1966). Kitap. Tomurcuk, (4), 5.
- Çazi, Y. (1975). Güvercin İle Arı. Tomurcuk, (1), 10.
- Çerkez, V. (1984). İskelede Ki Çocuk. Tomurcuk, (2), 4.
- Çerney, A. (1963). Ana ile Kız. Tomurcuk, (7), 4.
- Çesariç, D. (1961). Bakın Bakın Güz Ne Der. Tomurcuk, (2), 9.
- Çesariç, D. (1961). Yağmurdan Sonra Ağaç (Çev. Z., N.). Tomurcuk, (3), 6.
- Çevrim, B. (1989). Çocuklar. Tomurcuk, (5), 19.
- Çiftçi, A. E. (1992). Ölümsüz İnsan. Tomurcuk, (3), 13.
- Çopiç, B. (1963). Ay, Nereye Bu Yolculuk. Tomurcuk, (1), 6.
- Çopiç, B. (1963). Mucizenin Mucizesi. Tomurcuk, (9-10), 14-15.
- Çopiç, B. (1963). Zararcılar. Tomurcuk, (1), 4.
- Çopiç, B. (1988). Mucizenin Mucizesi. Tomurcuk, (3), 12-13.
- Çopiç, B. (1990). Açık göz Çocuk. Tomurcuk, (1), 22-23.
- Çopiç, B. (1990). Sınav. Tomurcuk, (4), 6-7.
- Çulafiç, D. (1987). Tito da Benim Gibi Bir Çocuktü. Tomurcuk, (9-10), 5.

- Çulafıç, D. (1989). Tito da Benim Gibi Bir Çocuktuk. Tomurcuk, (9-10), 12.
- Dağlarca, F. H. (1966). Anneme Verdiğim Söz. Tomurcuk, (7), 2.
- Dağlarca, F. H. (1967). Turgut. Tomurcuk, (4), 3.
- Dağlarca, F. H. (1968). Anne. Tomurcuk, (7), 4.
- Dağlarca, F. H. (1968). Komşumuzun Kumrusu. Tomurcuk, (8), 7.
- Dağlarca, F. H. (1970). Mustafa Kemal. Tomurcuk, (3), 3.
- Dağlarca, F. H. (1971). Kardeşlik. Tomurcuk, (3), 2.
- Dağlarca, F. H. (1972). Annem Der Ki. Tomurcuk, (11), 2.
- Dağlarca, F. H. (1977). Anneme Verdiğim Söz. Tomurcuk, (7), 2.
- Dağlarca, F. H. (1978). Anneme Verdiğim Söz. Tomurcuk, (7), 10.
- Dağlarca, F. H. (1980). Sevinmek. Tomurcuk, (6), 11.
- Dağlarca, F. H. (1989). Anne. Tomurcuk, (7), 13.
- Dağlarca, F. H. (1993). Aysel'in Geldiği Günler. Tomurcuk, (3), 29.
- Dağlarca, F. H. (1994). Besinler. Tomurcuk, (6), 17.
- Dağlarca, F. H. (2000). Besinler. Tomurcuk, (5), 7.
- Damar, A. (1969). Nice. Tomurcuk, (2), 10.
- Danışman, B. (1991). Anne. Tomurcuk, (7), 31.
- Danışman, B. (2003). 23 Nisan. Tomurcuk, (8), 7.
- Dapçevski, R. (1960). Köpek Aya Avlıyor. Tomurcuk, (4), 6-7.
- Davçeski, R. (1994). Güz Türküsü. Tomurcuk, (2), 3.
- Davçevski, R. (1965). Arkadaşalar. Tomurcuk, (6), 3.
- Davçevski, R. (1990). Ayaklanan Şiir. Tomurcuk, (2), 14.
- Davçevski, R. (1999). Hoş Geçen Günler. Tomurcuk, (1), 10.
- Davçevski, R. (2000). Uzaklara Gezi. Tomurcuk, (1), 10.
- Davut, E. (2003). Struga. Tomurcuk, (6), 31.
- Dayıoğlu, G. (1992). Hırsız Karga. Tomurcuk, (2), 24.

- Dayıoğlu, G. (1992). Kara Benekli Kuzu. Tomurcuk, (1), 18-19.
- Dayıoğlu, G. (1994). Karabenekli Kuzu. Tomurcuk, (6), 20-21.
- Dayıoğlu, G. (1994). Sarı Kız. Tomurcuk, (1), 8-9.
- Dayıoğlu, G. (2001). Hırsız Karga. Tomurcuk, (3), 12-13.
- Dediyer, V. (1970). Yosip Broz Tito'nun Çocukluğundan. Tomurcuk, (10), 5.
- Dediyer, V. (1980). Yosip Broz Tito'nu Çocukluğundan. Tomurcuk, (9-10), 7.
- Demir, A. (2002). Anneciğim. Tomurcuk, (3), 30.
- Demir, H. (1992). Babamızın Elleri. Tomurcuk, (2), 19.
- Demir, H. (1993). Bizim Evdeki Tabak. Tomurcuk, (4), 3.
- Demir, H. (1994). Bizim Evdeki Tabak. Tomurcuk, (5), 8.
- Demiraslan, İ. (1966). Çocuklar Üstüne Söylenmiş Şiir. Tomurcuk, (8), 7.
- Desovnik – Kayuh, K. (1980). Ölen Partizan Anası. Tomurcuk, (6), 2.
- Deva, A. (1981). Tito. Tomurcuk, (6), 2.
- Diyak, V. (1986). Çingene Bülbülü. Tomurcuk, (4), 10.
- Dölek, S. (1994). Ben Doğayım. Tomurcuk, (1), 23.
- Donev, K. (1969). İnek. Tomurcuk, (2), 12-13.
- Donev, K. (1994). İlk Derste (Çev. Ali, F.). Tomurcuk, (1), 3.
- Donev, K. (1994). İstek (Çev. D.Ü., N.). Tomurcuk, (5), 21.
- Dontlu, E. (1974). Anne. Tomurcuk, (7), 9.
- Drenovaç, N. (1962). Cicinin Doğum Günü (Çev. Z., N.). Tomurcuk, (5), 13.
- Dumlu, F. (1990). Kelimeler. Tomurcuk, (3), 3.
- Dumlu, M. S. (1999). Ders Yılı Sonu. Tomurcuk, (9-10), 7.
- Dumlu, M. S. (2001). Hayvanları Koruyalım. Tomurcuk, (5), 3.
- Durmuş, R. (1991). Özgürlük. Tomurcuk, (5), 32.
- Duru, K. N. (1997). Annem. Tomurcuk, (7), 3.
- Duru, K. N. (1997). Annem. Tomurcuk, (7), 7.

- Duşkov, A. (1970). Güzel Petre. Tomurcuk, (2), 11.
- Edger, N. (1979). Küçük oban. Tomurcuk, (10), 11.
- Edger, N. (1994). Küçük oban. Tomurcuk, (8), 8.
- Edger, N. N. (1996). İkinici Sınıf. Tomurcuk, (1), 7.
- Edger, N. N. (1997). Sınıf Geçtikçe. Tomurcuk, (9-10), 21.
- Efe, A. (1994). İhtiyar Tamirci. Tomurcuk, (9-10), 16-17.
- Efe, A. (1994). Kötü Arkadaş. Tomurcuk, (7), 18-19.
- Egeli, M. H. (2003). Cumhuriyeti Kurdu, Biz Yaşatacağız. Tomurcuk, (2), 3.
- El Hayran, M. S. (1980). Cezayirli Küçük Arif. Tomurcuk, (5), 14-15.
- Elçin, T. (1968). Gel Bahar. Tomurcuk, (10), 10.
- Elçin, T. (1972). Gel Bahar. Tomurcuk, (12), 6.
- Elçin, T. (1977). Bahar. Tomurcuk, (8), 14.
- Elçin, T. (1983). Bahar. Tomurcuk, (7), 4.
- Elmalı, F. (1999). 23 Nisan. Tomurcuk, (8), 7.
- Elmalı, F. (2000). 19 Mayıs. Tomurcuk, (9-10), 3.
- Elöve, A. U. (2000). Sabah. Tomurcuk, (6), 7.
- Elöve, A. U. (2004). Dağ Başını Duman Almış. Tomurcuk, (6), 3.
- Emin, İ. (1959). Ver Elini Bulutuk. Tomurcuk, (9), 13.
- Emin, İ. (1962). Annemiz Dünyamız. Tomurcuk, (7), 11.
- Emin, İ. (1962). Güneş Yaydı Bayunu. Tomurcuk, (9), 5.
- Emin, İ. (1962). Oniki Ayın Şiri. Tomurcuk, (2), 3.
- Emin, İ. (1963). Annemiz Gülüşümüz. Tomurcuk, (7), 10.
- Emin, İ. (1964). Annemiz Gülüşümüz. Tomurcuk, (7), 2.
- Emin, İ. (1965). Ay. Tomurcuk, (5), 12.
- Emin, İ. (1965). Kuş. Tomurcuk, (7), 10.
- Emin, İ. (1966). Güneş Benim Kardeşim. Tomurcuk, (1), 9.

- Emin, İ. (1967). Güneşmiyiz Neyiz. Tomurcuk, (5), 6.
- Emin, İ. (1968). Anam. Tomurcuk, (7), 7.
- Emin, İ. (1970). Gereksiz Söz. Tomurcuk, (5), 2.
- Emin, İ. (1971). Çirkinliği Kovan Çiçek. Tomurcuk, (6), 9.
- Emin, İ. (1972). Bir Dostumuz Daha Var Adı Kar. Tomurcuk, (8), 15.
- Emin, İ. (1972). Yıldız. Tomurcuk, (10), 9.
- Emin, İ. (1974). 11 Ekim Masalı. Tomurcuk, (2), 2.
- Emin, İ. (1977). Adı Kar. Tomurcuk, (4), 26.
- Emin, İ. (1979). 11 Ekim. Tomurcuk, (2), 2.
- Emin, İ. (1980). Gül Tito. Tomurcuk, (4), 2.
- Emin, İ. (1980). Tito Ağacı. Tomurcuk, (7), 2.
- Emin, İ. (1980). Tito Eriyim. Tomurcuk, (6), 3.
- Emin, İ. (1982). Ordumuz. Tomurcuk, (4), 3.
- Emin, İ. (1984). 11 Ekime Övgü. Tomurcuk, (2), 2.
- Emin, İ. (1984). Tito Eriyim. Tomurcuk, (9-10), 13.
- Emin, İ. (1985). İştafet. Tomurcuk, (9-10), 14.
- Emin, İ. (1985). Nereye Gidersen Git. Tomurcuk, (9-10), 7.
- Emin, İ. (1988). Korkusuz. Tomurcuk, (1), 15.
- Emin, İ. (1988). Ordumuz. Tomurcuk, (4), 2.
- Emin, İ. (1989). Annelerin Sevinç Kaynağı. Tomurcuk, (7), 13.
- Emin, İ. (1990). 11 Ekim Masalı. Tomurcuk, (2), 18-19.
- Emin, İ. (1993). İki Ejderha Masalı. Tomurcuk, (7), 18-19.
- Emin, İ. (1994). Zerdali Ağacı. Tomurcuk, (1), 6.
- Emin, İ. (1995). Atam Bil ki. Tomurcuk, (3), 14.
- Emin, İ. (2000). Annemiz Gülüşümüz. Tomurcuk, (7), 6.
- Emin, L. (1978). Yurdum. Tomurcuk, (3), 12.

- Emir, S. (2003). Kitap Düşmanı. Tomurcuk, (9-10), 12-13.
- Emsal, R. (1988). Tito. Tomurcuk, (3), 29.
- Endik, S. (1994). Ninem. Tomurcuk, (5), 3.
- Engüllü, A. (1968). Çocuklar. Tomurcuk, (3), 1.
- Engüllü, A. (1971). Bir Bayram Daha. Tomurcuk, (9), 2.
- Engüllü, A. (1971). En Güzel Mayıs Ayı. Tomurcuk, (10), 5.
- Engüllü, A. (1979). 29 Kasım. Tomurcuk, (3), 3.
- Engüllü, A. (1984). Tellerdeki Kırlangıç. Tomurcuk, (9-10), 12.
- Engüllü, A. (1986). 29 Kasım. Tomurcuk, (3), 3.
- Engüllü, A. (1988). Tito Yugoslavya'sı. Tomurcuk, (3), 11.
- Engüllü, A. (1993). Bir Dilekle Düşlemek. Tomurcuk, (5), 15.
- Engüllü, A. (1995). Kızaran Güneş. Tomurcuk, (1), 7.
- Engüllü, A. (1995). Metenin Gördüğü. Tomurcuk, (8), 17.
- Engüllü, A. (1995). Metenin Ninesi. Tomurcuk, (8), 17.
- Engüllü, A. (1996). Büyük Küçük Fatma. Tomurcuk, (6), 6-7.
- Engüllü, A. (1996). Ne Kadar Sürmeli Ocak Ayı. Tomurcuk, (5), 3.
- Engüllü, A. (1996). Ramazanın Adı En Çok Ramazanda Anılır. Tomurcuk, (5), 3.
- Engüllü, A. (1997). Mete İle Kuş. Tomurcuk, (5), 6.
- Engüllü, A. (2003). Metenin Gördüğü. Tomurcuk, (5), 6.
- Engüllü, A. (2003). Metenin Ninesi. Tomurcuk, (5), 6.
- Engüllü, A. (2004). Kaan'ca Düşünmek. Tomurcuk, (7), 11.
- Engüllü, M. (2003). Ana Kokusu. Tomurcuk, (7), 6.
- Engüllü, S. (1970). Sevdiklerim. Tomurcuk, (6), 6.
- Engüllü, S. (1971). Kuzu. Tomurcuk, (10), 4.
- Engüllü, S. (1985). Hele Bir Kırlangıç Olabilsem. Tomurcuk, (8), 5.
- Engüllü, S. (1985). İki Damla Gözyaşı. Tomurcuk, (9-10), 8.

- Engüllü, S. (1987). Nergis. Tomurcuk, (9-10), 16-17.
- Enver, İ. (1976). Bilgili Öğrenci. Tomurcuk, (3), 11.
- Ercan, H. (1981). Kitabım. Tomurcuk, (6), 14.
- Eriç, D. (1978). Güz. Tomurcuk, (1), 5.
- Evrimer, R. N. (1994). Anne. Tomurcuk, (7), 29.
- Evrimer, R. N. (2003). Pamuk Kedim. Tomurcuk, (5), 7.
- Eyüboğlu, B. R. (1967). Çeşme. Tomurcuk, (3), 7.
- Eyüp, A. (2004). Annem. Tomurcuk, (6), 31.
- Faydiga, F. (1972) Sepet Dolusu Sarı Armutlar. Tomurcuk, (3), 7.
- Femeniç, S. (1986). Büyük A Harfi ile Küçük a Harfi. Tomurcuk, (1), 5.
- Ferat, R. (1993). Çiçekler. Tomurcuk, (1), 33.
- Feta, B. (2003). Annem. Tomurcuk, (8), 31.
- Fetah, B. (2003). Doğamız. Tomurcuk, (2), 31.
- Feyzullah, C. (1999). Bülbülüm. Tomurcuk, (6), 31.
- Fikret, T. (1967). Kuşlarla. Tomurcuk, (2), 2.
- Fikret, T. (1976). Güz Teyze. Tomurcuk, (2), 11.
- Fikret, T. (1990). Papatya. Tomurcuk, (8), 11.
- Fikret, T. (1996). Papatya. Tomurcuk, (9-10), 21.
- Fikret, T. (1996). Papatyalar. Tomurcuk, (1), 7.
- Fikret, T. (1997). Kırık At. Tomurcuk, (5), 7.
- Fikret, T. (2001). Papatyalar. Tomurcuk, (1), 7.
- Filipoviç, F. (1985). Silviça. Tomurcuk, (8), 10.
- Fon Hormenstag, H. (1967). Gün Doğarken. Tomurcuk, (4), 11.
- Fon Hormenstag, H. (1972). Gün Doğarken. Tomurcuk, (12), 2.
- Forentan, S. (2000). Mart Nine. Tomurcuk, (7), 12-13.
- Gaş, S. (1988). Yugoslavya. Tomurcuk, (4), 29.

- Gavaz, S. (1984). Anne. Tomurcuk, (7), 13.
- Gaytani, A. (1973). En Güzel Söz Anne Sözü. Tomurcuk, (8-9), 20.
- Gezen, M. (1995). Ben Çocukken Yaramazlık. Tomurcuk, (6), 14-15.
- Gırble, G. (1978). Her Yer Gülüyor. Tomurcuk, (10), 30.
- Gırble, G. (1985). Soracaklar. Tomurcuk, (5), 14.
- Gırble, G. (1988). Soracaklar. Tomurcuk, (3), 28.
- Girginkoç, G. (1990). Küçük Kızlardan Biri. Tomurcuk, (2), 30-31.
- Goçkova, K. (1980). Kış. Tomurcuk, (5), 7.
- Goçkova, K. (1984). Çocuklar Bilirmisiniz?. Tomurcuk, (6), 8.
- Golubiç, Ç. (1988). Yurdum. Tomurcuk, 1988 (3), 4.
- Gonçin, M. (1981). Peça'nın Makineli Tüfeği. Tomurcuk, (9-10), 20-21.
- Gorki, M. (1960). Ninenin Kanaryası. Tomurcuk, (8), 4.
- Gorki, M. (1968). Pudik. Tomurcuk, (10), 8-9.
- Gökalp, Z. (1997). Çocuk Duâsı. Tomurcuk, (6), 7.
- Gökçay, N. (1993). Çağrı. Tomurcuk, (7), 7.
- Gökçay, N. (1993). Türkçem. Tomurcuk, (1), 24.
- Gövsa, İ. A. (1993). Anne Sevgisi. Tomurcuk, (7), 15.
- Gövsa, İ. A. (1994). Anne Sevgisi. Tomurcuk, (7), 18.
- Gövsa, İ. A. (1995). Çiftçinin Nasihatı. Tomurcuk, 1995 1. 4.
- Grim Kardeşler. (1985). Saman, Kömür ve Bakla. Tomurcuk, (5), 11.
- Grozda-Nov-Davidoviç, S. (1979). Ayçiçeği Büyüyor. Tomurcuk, (10), 9.
- Grozda-Nov-Davidoviç, S. (1979). Yağmur Yağmış ve Uyumuş. Tomurcuk, (10), 9.
- Guo, C. C. (1985). Doğum Günü. Tomurcuk, (8), 8.
- Gurciç, Y. (1984). Dostlar. Tomurcuk, (6), 2.
- Güler, M. (1993). Kim Korkar Öyküden. Tomurcuk, (1), 20.
- Güler, M. (2003). Balık ve Çocuk Oyunu. Tomurcuk, (2), 12-13.

- Güllü, R. (1985). Annem. Tomurcuk, (7), 14.
- Gülsar, H. (1980). Devrimin Sesi. Tomurcuk, 1980 2 14.
- Gülseren, M. (1996). 19 Mayıs. Tomurcuk, (9-10), 24.
- Gülyeter, E. (1978). Kuşlar. Tomurcuk, (6), 29.
- Gündüz, A. (1962). Topacım. Tomurcuk, (6), 10.
- Gündüz, A. (1992). Temizlik. Tomurcuk, 1992 1. 23.
- Gürel, R. B. (1995). Pijamalı Böcek. Tomurcuk, 1995 2. 32.
- Gürler, C. S. (1993). Çocuklarıma Öğütler. Tomurcuk, (8), 2.
- Gürler, C. S. (1994). Ben Tutumlu Çocuğum. Tomurcuk, (5), 31.
- Gürler, C. S. (1996). Yağmur. Tomurcuk, (8), 7.
- Gürtunca, M. F. (1996). Tatil Gezintileri. Tomurcuk, (9-10), 7.
- Gürtunca, M. F. (2000). Anadolu. Tomurcuk, (1), 7.
- Hacı, D. (1979). Tito. Tomurcuk, (9), 13.
- Hacı, H. (1979). Neredesin Kış. Tomurcuk, (5), 12.
- Hacı, H. (1982). İlkbahar Geline. Tomurcuk, (7), 12.
- Hafız, A. (1978). Tito'yu Ne Zaman Tanıdım. Tomurcuk, (9), 29.
- Hafız, N. (1962). Buraya Dönün. Tomurcuk, (8), 3.
- Hafız, N. (1963). Seni Sevmez Olur muyum Bahar. Tomurcuk, (7), 8.
- Hafız, N. (1964). Anamın Her Neni Var. Tomurcuk, (8), 3.
- Hafız, N. (1965). Okul Yolunda. Tomurcuk, (2), 5.
- Hafız, N. (1965). Severim. Tomurcuk, (7), 3.
- Hafız, N. (1967). Yaz Günleri. Tomurcuk, (1), 3.
- Hafız, N. (1970). Çocuğuma Ninni. Tomurcuk, (5), 6.
- Hafız, N. (1970). Ne Mutlu Bize Atacığım. Tomurcuk, (3), 3.
- Hafız, N. (1971). Aylâ'ya Ninni. Tomurcuk, (5), 11.
- Hafız, N. (1972). Anamın Her Neni Bahar. Tomurcuk, (15), 7.

- Hafız, N. (1972). Bayram Havası. Tomurcuk, (1), 2.
- Hafız, N. (1974). Babamdan Gizlerim Gönülden. Tomurcuk, (9-10), 21.
- Hafız, N. (1974). Ne kadar Severim Babamı. Tomurcuk, (9-10), 21.
- Hafız, N. (1976). Anamın Her Neni Bahar. Tomurcuk, (7), 3.
- Hafız, N. (1976). Güzel Değil Miydi. Tomurcuk, (1), 17.
- Hafız, N. (1977). Derste. Tomurcuk, (8), 27.
- Hafız, N. (1977). Uykuda. Tomurcuk, (6), 13.
- Hafız, N. (1990). Derste. Tomurcuk, (1), 10-11.
- Hafız, N. (2002). Güzel Değil miydi Yaz Günleri. Tomurcuk, (1), 3.
- Halil, F. (1984). Ekim. Tomurcuk, (2), 14.
- Halim, G. (2001). Anneciğim. Tomurcuk, (3), 31.
- Halim, H. (2002). Atatürk Tomurcuk, (8), 30.
- Halim, Z. (2000). Bayrağım. Tomurcuk, (3), 31.
- Halit, M. (2002). Anneciğim. Tomurcuk, (2), 31.
- Halit, Y. (1972). Kitabım. Tomurcuk, (3), 27.
- Halusa, B. (1962). Ben Bir de Kuş. Tomurcuk, (10), 14.
- Hasan Özgün, H. (1990). Armağan. Tomurcuk, (8), 4-5.
- Hasan Özgün, H. (1995). Atatürk. Tomurcuk, (3), 8.
- Hasan Özgün, H. (1995). Demet. Tomurcuk, (1), 8.
- Hasan Özgün, H. (1995). Tatil. Tomurcuk, (2), 8.
- Hasan Özgün, H. (1995). Yılbaşında Kardan Adam. Tomurcuk, (4), 8.
- Hasan Özgün, H. (1996). Buz Köşkü. Tomurcuk, (4), 8-9.
- Hasan Özgün, H. (1996). El Sallamalar. Tomurcuk, (9-10), 8.
- Hasan Özgün, H. (1996). Kızak Zevki. Tomurcuk, (5), 8.
- Hasan Özgün, H. (1996). Mutlu Bekleyiş. Tomurcuk, (7), 8-9.
- Hasan Özgün, H. (1996). Papatya Kız. Tomurcuk, (2), 8-9.

- Hasan Özgün, H. (1996). Yelkovan. Tomurcuk, (3), 8-9.
- Hasan Özgün, H. (1997). Evdeki Hayvanat Bahçesi. Tomurcuk, (4), 28.
- Hasan Özgün, H. (1997). Hayvanat Bahçesinde. Tomurcuk, (6), 28.
- Hasan Özgün, H. (1997). Kır Gezintisi. Tomurcuk, (4), 8-9.
- Hasan Özgün, H. (1997). Mektup. Tomurcuk, (6), 8-9.
- Hasan Özgün, H. (1997). Sevgi. Tomurcuk, (3), 8-9.
- Hasan Özgün, H. (1997). Sevgi. Tomurcuk, (3), 8-9.
- Hasan Özgün, H. (1997). Yağmur Tomurcuk, (2), 8-9.
- Hasan Özgün, H. (1998). Okul Sevinci. Tomurcuk, (1), 4-5.
- Hasan Özgün, H. (1998). Okuldan Dönüş. Tomurcuk, (2), 28.
- Hasan Özgün, H. (1998). Sonsuza Ulaşacak Sevgi. Tomurcuk, (2), 3.
- Hasan Özgün, H. (1998). Yılbaşında Fareler. Tomurcuk, (4), 28.
- Hasan Özgün, H. (1999). Armağan. Tomurcuk, (8), 4-5.
- Hasan Özgün, H. (1999). At'lar İle İt'ler Harmanı. Tomurcuk, (8), 28.
- Hasan Özgün, H. (1999). Bayram. Tomurcuk, (9-10), 4-5.
- Hasan Özgün, H. (1999). Bebek. Tomurcuk, (5), 4-5.
- Hasan Özgün, H. (1999). Çocuk ve Aç Kuşlar. Tomurcuk, (5), 28.
- Hasan Özgün, H. (1999). Hoşgörü Düşkünü. Tomurcuk, (7), 4-5.
- Hasan Özgün, H. (1999). İzci. Tomurcuk, (6), 4-5.
- Hasan Özgün, H. (1999). Onurlu Öğrenci. Tomurcuk, (3), 4-5.
- Hasan Özgün, H. (1999). Uçuş. Tomurcuk, (1), 4-5.
- Hasan Özgün, H. (2000). Açılmak. Tomurcuk, (6), 4-5.
- Hasan Özgün, H. (2000). Arkadaşlık. Tomurcuk, (4), 8-9.
- Hasan Özgün, H. (2000). Cimri. Tomurcuk, (5), 4-5.
- Hasan Özgün, H. (2000). Kimsin Sen?. Tomurcuk, (2), 8-9.
- Hasan Özgün, H. (2000). Uysal. Tomurcuk, (8), 4-5.

- Hasan Özgün, H. (2001). Güzellik. Tomurcuk, (2), 8-9.
- Hasan Özgün, H. (2001). Küçük Yaştan. Tomurcuk, (5), 8-9.
- Hasan Özgün, H. (2002). Uzaygiller. Tomurcuk, (7), 8-9.
- Hasan, D. (1998). Arkadaşlarım. Tomurcuk, (3), 31.
- Hasan, D. (1999). Arkadaşım. Tomurcuk, (1), 30.
- Hasan, D. (2003). Kedim. Tomurcuk, (1), 30.
- Hasan, D. (2003). Kuşum. Tomurcuk, (1), 31.
- Hasan, E. (1959). Şakir Amca. Tomurcuk, (1), 10-11.
- Hasan, E. (1989). Yılbaşı Dileği. Tomurcuk, (4), 30.
- Hasan, E. (1991). Güvence. Tomurcuk, (6), 32.
- Hasan, G. (1991). Barış Olmalı. Tomurcuk, (9-10), 33.
- Hasan, H. (1985). Partizanlar. Tomurcuk, (5), 14.
- Hasan, H. (1999). Kedim. Tomurcuk, (1), 31.
- Hasan, S. (1959). Temiz Çocuk. Tomurcuk, (10), 15.
- Hasan, S. (1976). Bayram. Tomurcuk, (8), 16.
- Hasan, S. (1977). Parti İle Sevimli Tito. Tomurcuk, (4), 28.
- Hasan, T. (1984). Partizan. Tomurcuk, (3), 14.
- Hasan, V. (1973). Anneciğim Kutlu Olsun. Tomurcuk, (7), 10-11.
- Hasan, V. (1977). Anne. Tomurcuk, (7), 30.
- Hasan, Y. (1958). Sonbahar. Tomurcuk, (1), 5.
- Hasan, Y. (1961). Çocuklarla Horozlar. Tomurcuk, (5), 10.
- Hasılova, H. (1969). Mutlu Olsun. Tomurcuk, (6), 6.
- Hasip, G. (2002). Anneciğim. Tomurcuk, (5), 30.
- Haskuka, A. D. (1987). Yoldaş Tito . Tomurcuk, (9-10), 30.
- Haskuka, E. (1985). Anam Benim. Tomurcuk, (7), 14.
- Haskuka, E. (1985). İlkbahar Geliyor. Tomurcuk, (8), 14.

- Haskuka, T. (1981). Partizan. Tomurcuk, (5), 13.
- Hatipoğlu, A. (1989). Kuşlar. Tomurcuk, (3), 11.
- Haydar, A. (1979). Kardeşlik. Tomurcuk, (3), 13.
- Haydar, G. (2002). İlkbahar. Tomurcuk, (9-10), 30.
- Hazif, G. (1971). Bülbul. Tomurcuk, (9), 14.
- Hikmet, N. (1967). Okumak. Tomurcuk, (2), 11.
- Hikmet, N. (1968). İlk Yaz Geliyor. Tomurcuk, (7), 6.
- Hikmet, N. (1977). İlk Yaz Geliyor. Tomurcuk, (8), 2.
- Hikmet, N. (1979). İlk yaz Geliyor. Tomurcuk, (10), 4.
- Hikmet, N. (1981). Oğlumun Ninesi. Tomurcuk, (6), 6.
- Hikmet, N. (1983). İlk yaz Geliyor. Tomurcuk, (7), 4.
- Hikmet, S. (1989). Güzellik Düşer Günün Üstüne. Tomurcuk, (4), 16.
- Hoca, İ. (1999). Okulda En Sevinçli Günüm. Tomurcuk, (4), 30.
- Hoca, M. (1959). Bazan Duyar Bazan Duymaz (Çev. K., F.). Tomurcuk, (6), 10-11.
- Hoca, M. (1959). Bir Dileğim Var Benim (Çev. K., F.). Tomurcuk, (6), 11.
- Hoca, M. (1976). Güneş Doğunca. Tomurcuk, (8), 6.
- Hoca, M. (1976). Güvercin İle Arı. Tomurcuk, (2), 7.
- Hoca, M. (1976). Özgürlük. Tomurcuk, (3), 25.
- Hoca, R. (1968). Şpendin Anası. Tomurcuk, (5), 10.
- Hop, R. (1973). İlkbahar. Tomurcuk, (8-9), 27.
- Hozıç, A. (1968). Ordu Günü Dolayısıyla,. Tomurcuk, (4), 7.
- Hozıç, A. (1969). Kayık. Tomurcuk, (4), 10.
- Hozıç, A. (1970). Tito'nun Fotoğrafı. Tomurcuk, (9), 2.
- Hozıç, A. (1976). Tito'nun Fotoğrafı. Tomurcuk, (10), 6.
- Hozıç, A. (1985). Beklenilmeyen Akın. Tomurcuk, (6), 13.
- Hozıç, A. (1985). Beklenilmeyen Akın. Tomurcuk, (6), 9.

- Hoziç, A. (1991). Su Taşıyan Küçükler. Tomurcuk, (5), 6.
- Hoziç, A. (1993). Bisikletli Kız. Tomurcuk, (9-10), 25.
- Hromacıç, A. (1973). Buzlu Bayır. Tomurcuk, (5), 4-5.
- Hurugliça, A. (1967). Yalvarı. Tomurcuk, (4), 10.
- Hurugliça, A. (1978). Annenin Yalvarışı. Tomurcuk, (8), 30.
- Hüsamedin, İ. (1993). Anne. Tomurcuk, (7), 32.
- Hüseyin, A. (1990). Tito. Tomurcuk, (6), 33.
- Hüseyin, G. (1985). Anneciğim. Tomurcuk, (7), 14.
- Hüseyin, K. (1980). 29 Kasım. Tomurcuk, (3), 14.
- Hüseyin, N. (1987). Şiir. Tomurcuk, (8), 14.
- Hüseyin, N. (1992). Sevgi. Tomurcuk, (2), 32.
- Hüseyin, N. (1994). Sevgi. Tomurcuk, (4), 32.
- Hüseyin, S. (2001). Türkiyem. Tomurcuk, (4), 30.
- İbrahim, B. (1968). Şu Ağaç. Tomurcuk, (4), 5.
- İbrahim, B. (1968). Vatan. Tomurcuk, (3), 1.
- İbrahim, B. (1969). Neredeymiş,. Tomurcuk, (8), 10.
- İbrahim, B. (1969). Yıldızlar Düşüyor. Tomurcuk, (5), 7.
- İbrahim, B. (1976). Erguvanlar. Tomurcuk, (10), 11.
- İbrahim, B. (1981). Çalışmakla. Tomurcuk, (1), 10.
- İbrahim, B. (1986). Yugoslavya. Tomurcuk, (3), 14.
- İbrahim, B. (1989). Çalışmakla. Tomurcuk, (2), 6.
- İbrahim, E. (1996). Kış. Tomurcuk, (5), 31.
- İbrahim, E. (1999). Annem. Tomurcuk, (5), 31.
- İbrahim, İ. (1993). Yalvarıyorum. Tomurcuk, (1), 11.
- İbrahim, N. (1994). Dere. Tomurcuk, (8), 33.
- İbrahim, S. (2003). Anneciğim. Tomurcuk, (3), 30.

- İbrahim, T. (1995). Verin Biz Çocuklara. Tomurcuk, (1), 6.
- İğciler, A. S. (1977). Erik Ağacı. Tomurcuk, (4), 23.
- İğciler, A. S. (1977). Kamil Baba. Tomurcuk, (5), 3-5.
- İğciler, A. S. (1980). Canının Bilmedikleri. Tomurcuk, (1), 6-7.
- İğciler, A. S. (1989). Karga Yavrusu. Tomurcuk, (1), 23.
- İğciler, A. S. (1990). Yalancı Çocuk. Tomurcuk, (1), 31.
- İğciler, A. S. (1995). Suçlu Çocuk. Tomurcuk, (5), 20.
- İleviç, N. (1972). Akkuş. Tomurcuk, (14), 6.
- İleviç, N. (1994). Yamalı. Tomurcuk, (9-10), 14.
- İliyeva, M. (1990). Özgürlük. Tomurcuk, (6), 4.
- İlyas, A. (1982). Ekim. Tomurcuk, (2), 14.
- İlyas, E. (1977). Aynur'un Çabaları. Tomurcuk, (8), 24.
- İlyas, E. (1977). Bizim Ramiz. Tomurcuk, (4), 6.
- İlyas, E. (1978). Türkülerin Türküsü. Tomurcuk, (9), 5.
- İlyas, E. (1984). Okula İlk Gidiş. Tomurcuk, (1), 2.
- İlyas, E. (1989). Arkadaşlık. Tomurcuk, (1), 13-14.
- İlyas, E. (1995). O da Bir Annedir. Tomurcuk, (7), 30-31.
- İlyas, E. (1998). Bisiklet. Tomurcuk, (2), 12.
- İlyas, H. (1979). Kış. Tomurcuk, (5), 12.
- İlyas, İ. (1979). Kitap. Tomurcuk, (3), 13.
- İlyaz, E. (1978). Dere. Tomurcuk, (8), 2-3.
- İlyaz, E. (1982). Mutlu Günler Dileriz Anne. Tomurcuk, (7), 5.
- İlyaz, E. (1984). Kışın Güzelliği Ayrı Derdi Ayrıymış. Tomurcuk, (5), 4.
- İnal, Y. F. (2002). Annemiz. Tomurcuk, (7), 3.
- İncebayraktar, Ö. (1993). Masal. Tomurcuk, (7), 31.
- İrfan, M. (1980). Ordu Günü. Tomurcuk, (4), 15.

- İslam (1996). Sonbahar. Tomurcuk, (5), 30.
- İsmail, A. (1981). Anne. Tomurcuk, (7), 12.
- İsmail, L. (1994). Annem. Tomurcuk, (7), 32.
- İsmail, N. (1958). Öğrenciyim. Tomurcuk, (1), 5.
- İsmail, N. (1994). İlk Kar. Tomurcuk, (6), 33.
- İsmail, N. (1994). Yurdum. Tomurcuk, (5), 33.
- İsmet, S. (1990). Arkadaşım. Tomurcuk, (7), 33.
- İsmet, S. (1990). Arkadaşım. Tomurcuk, (8), 32.
- İsmet, S. (1994). Arkadaşım. Tomurcuk, (7), 33.
- İvançenko, A. (1959). Yuva. Tomurcuk, (9), 6-7.
- İvankoviç, Y. (1990). Bahar. Tomurcuk, (8), 22.
- Jagar, B. (1982). Tito Diyorum. Tomurcuk, (3), 3.
- Jılta, E. (1987). Tito. Tomurcuk, (9-10), 31.
- Jitkov, B. (1971). En Büyük Kuş. Tomurcuk, (5), 13.
- Jitkov, B. (1971). Kangur. Tomurcuk, (6), 12.
- Jubi, Z. (1963). Kış Mevsimi. Tomurcuk, (5), 15.
- Jupañçiç, O. (1980). Mareşal Tito'ya. Tomurcuk, (9-10), 11.
- Jupañçiç, O. (1981). Mareşal Tito'ya. Tomurcuk, (9-10), 27.
- Jupañçiç, O. (1988). Kızıl Nedir. Tomurcuk, (1), 30.
- Kala, Z. (1987). Anneciğim. Tomurcuk, (7), 14.
- Kalla, Z. (1988). Tito. Tomurcuk, (4), 28.
- Kamber, A. (1987). Tito . Tomurcuk, (9-10), 30.
- Kani, M. (1974). Severim. Tomurcuk, (5), 27.
- Kâni, R. (1060). Temizlik. Tomurcuk, (6), 10.
- Kanık, O. V. (1962). Ağacım. Tomurcuk, (1), 14.
- Kanık, O. V. (1963). Üstüne. Tomurcuk, (1), 14.

- Kanık, O. V. (1990). Ağacım. Tomurcuk, (8), 5.
- Kanık, O. V. (1993). Ağacım. Tomurcuk, (5), 18.
- Kanık, O. V. (1993). Ağacım. Tomurcuk, (8), 7.
- Kanık, O. V. (2000). Ağacım. Tomurcuk, (5), 7.
- Kansu, C. A. (1994). Arılar. Tomurcuk, (8), 28.
- Kansu, C. A. (1994). Kuzum. Tomurcuk, (8), 29.
- Kapıcıç, N. (1994). Sadece O (Çev. Ali, F.). Tomurcuk, (9-10), 31.
- Kaplan, S. (1994). Yağmur Kız. Tomurcuk, (3), 8-9.
- Kaplan, S. (1995). Solmayan Çiçek. Tomurcuk, (5), 12-13.
- Kara, S. (1987). Pamuk Eller. Tomurcuk, (7), 14.
- Karaadem, S. (1994). Kış. Tomurcuk, (3), 33.
- Karabıyık, E. Ü. (1999). Anneler Günü. Tomurcuk, (7), 7.
- Karabıyık, E. Ü. (2002). Beslenme. Tomurcuk, (6), 7.
- Karaçam, B. (2003). Sevgi Ölçer. Tomurcuk, (4), 11.
- Karacaoğlan. (1974). Açıl Çiçek. Tomurcuk, (3), 7.
- Karahasan, M. (1969). Deniz Gülmez Oldu. Tomurcuk, (4), 6.
- Karahasan, M. (1969). Deniz Gülmez Oldu. Tomurcuk, (4), 7.
- Karahasan, M. (1969). Hani Sokağım. Tomurcuk, (2), 10.
- Karahasan, M. (1977). Tito Pioneri Emel. Tomurcuk, (9), 8.
- Karakoç, B. (2002). Anneme. Tomurcuk, (7), 7.
- Karanoviç, D. (1987). Sekiz Mart Kutlamaları. Tomurcuk, (7), 6.
- Karaoda, İ. (1961). Anamın Her Neni Bahar. Tomurcuk, (7), 5.
- Karas, K. (1984). Ordum. Tomurcuk, (4), 2.
- Karas, N. (1971). Annem. Tomurcuk, (7), 2.
- Karas, N. (1971). Tutum Haftası. Tomurcuk, (10), 11.
- Karas, N. (1978). Annem. Tomurcuk, (7), 26.

- Karay, R. H. (2000). Eskici. Tomurcuk, (9-10), 11.
- Karayliçev, A. (1976). Yalnız Kalan Ağaç. Tomurcuk, (2), 6.
- Karpuz, N. (1981). Cumhuriyetim. Tomurcuk, (3), 12.
- Kasım, A. (1972). Bilinmeyen Kahraman. Tomurcuk, (2), 26.
- Kasım, B. (1983). Anne Bahar. Tomurcuk, (7), 14.
- Kaso, A. (2003). Anneciğim Tomurcuk, (8), 31.
- Kaştelan, Y. (1980). Tito İçin Şiir. Tomurcuk, (9-10), 28.
- Kaya, F. (1957). Ayında. Tomurcuk, (1), 16.
- Kaya, F. (1957). Cömert Çocuklar. Tomurcuk, (3), 10.
- Kaya, F. (1958). Cömert Sonbahar. Tomurcuk, (3), 7.
- Kaya, F. (1960). Baharın Kokusu. Tomurcuk, (10), 11.
- Kaya, F. (1961). Haber. Tomurcuk, (6), 6.
- Kaya, F. (1961). Irmak. Tomurcuk, (9), 11.
- Kaya, F. (1961). Nasıl Geldi İlkbahar. Tomurcuk, (7), 11.
- Kaya, F. (1961). Severiz. Tomurcuk, (4), 6.
- Kaya, F. (1962). Çiftçi Dayı. Tomurcuk, (2), 13.
- Kaya, F. (1962). İlk Harf. Tomurcuk, (7), 15.
- Kaya, F. (1962). Nekadar Seviyorum. Tomurcuk, (10), 5.
- Kaya, F. (1963). Yaz Günleri. Tomurcuk, (10), 7.
- Kaya, F. (1963). Yurt. Tomurcuk, (3), 6.
- Kaya, F. (1964). Irmak. Tomurcuk, (7), 5.
- Kaya, F. (1964). Sonbahar. Tomurcuk, (3), 12.
- Kaya, F. (1965). Arı. Tomurcuk, (8), 10.
- Kaya, F. (1965). Bizim Saat. Tomurcuk, (9), 14.
- Kaya, F. (1966). Dersten Sonra Çocuklar. Tomurcuk, (4), 10.
- Kaya, F. (1967). İlk Derse. Tomurcuk, (2), 7.

- Kaya, F. (1967). Tatil Günü. Tomurcuk, (10), 1.
- Kaya, F. (1967). Yıldız. Tomurcuk, (3), 16.
- Kaya, F. (1968). İlk Kar. Tomurcuk, (5), 2.
- Kaya, F. (1968). İlk Kar. Tomurcuk, (5), 3.
- Kaya, F. (1968). Köyüm. Tomurcuk, (1), 5.
- Kaya, F. (1969). Tatil Günü. Tomurcuk, (10), 3.
- Kaya, F. (1969). Yurt. Tomurcuk, (3), 3.
- Kaya, F. (1970). Kış Gidiyor. Tomurcuk, (8) 11.
- Kaya, F. (1970). Pioner Marşı. Tomurcuk, (9), 11.
- Kaya, F. (1971). Yıldız. Tomurcuk, (5), 4.
- Kaya, F. (1972). Irmak. Tomurcuk, (12), 6.
- Kaya, F. (1976). Pioner Marşı. Tomurcuk, (9), 1.
- Kaya, F. (1977). Baharın Kokusu. Tomurcuk, (8), 3.
- Kaya, F. (1977). Severiz. Tomurcuk, (10), 15.
- Kaya, F. (1978). Piyoner Marşı. Tomurcuk, (3), 4.
- Kaya, F. (1978). Yiğit Torun. Tomurcuk, (7), 22-23.
- Kaya, F. (1980). İki Ayrı Sevinç. Tomurcuk, (5), 2.
- Kaya, F. (1980). Tito. Tomurcuk, (9-10), 21.
- Kaya, F. (1981). Tito. Tomurcuk, (9-10), 11.
- Kaya, F. (1981). Yurt. Tomurcuk, (2), 3.
- Kaya, F. (1984). Okul Yılı Başlıyor. Tomurcuk, (1), 3.
- Kaya, F. (1984). Şehirleri Birleştirelim. Tomurcuk, (4), 5.
- Kaya, F. (1985). Ormana Kadar. Tomurcuk, (8), 4.
- Kaya, F. (1988). Dedesini Dinlemişti. Tomurcuk, (3), 16-17.
- Kaya, F. (1989). Dilara'nın Doğum Günü. Tomurcuk, (7), 10-11.
- Kaya, F. (1993). Hep Aynı Biçimde. Tomurcuk, (5), 4.

- Kaya, F. (1994). Amca, Öküzlere Sakız Nereden.... Tomurcuk, (8), 18-19.
- Kaya, F. (1994). Islığı Kim Çaldı. Tomurcuk, (5), 4-5.
- Kaya, F. (1994). Köy Ağaçları. Tomurcuk, (4), 4.
- Kaya, F. (1994). Köyümüzün Her Şeyi Var. Tomurcuk, (4), 4.
- Kaya, F. (1995). Baharın Kokusu. Tomurcuk, (8), 2.
- Kaya, F. (1995). Büyü Sonra Tekrar Küçük Ol. Tomurcuk, (4), 14-15.
- Kaya, F. (1995). Güneş. Tomurcuk, (8), 3.
- Kaya, F. (1995). Kendi Kendine Benzemek. Tomurcuk, (3), 6-7.
- Kaya, F. (1995). Yeni Gün. Tomurcuk, (8), 3.
- Kaya, F. (1996). Küçük Hanım. Tomurcuk, (5), 15.
- Kaya, F. (1996). Şehirleri Birleştirelim. Tomurcuk, (1), 14-15.
- Kaya, F. (1997). Baharın Kokusu. Tomurcuk, (8), 6.
- Kaya, F. (1997). Dedesini Dinlemişti. Tomurcuk, (3), 6-7.
- Kaya, F. (1998). Hoşça kalın. Tomurcuk, (4), 6.
- Kaya, F. (1998). Köyümüzün her şeyi var. Tomurcuk, (4), 6.
- Kaya, F. (1999). Anneanneler Değişmez. Tomurcuk, (4), 12-13.
- Kaya, F. (2000). Irmak. Tomurcuk, (7), 6.
- Kaya, F. (2000). Ormana Kadar. Tomurcuk, (3), 4-5.
- Kaya, F. (2002). İlk Harf. Tomurcuk, (2), 6.
- Kaya, F. (2002). Nekadar Seviyorum. Tomurcuk, (2), 6.
- Kayaoğlu, Ö (1994). Ben Atatürk'ü Gördüm. Tomurcuk, (9-10), 23.
- Kayral S. (2001). Bayrak. Tomurcuk, (2), 7.
- Kazaz, S. (1988). Tito. Tomurcuk, (1), 28.
- Kazaz, S. (1990). Tito. Tomurcuk, (8), 32.
- Kazım, N. (1972). Herkes Kendi Emeğinde Yaşamalı. Tomurcuk, (4), 26.
- Kemal, B. (1998). 10.11.39'da Atatürk'e Sesleniş. Tomurcuk, (3), 6.

- Keramedin, Ş. (1972). 25 Mayıs. Tomurcuk, (16), 2.
- Keramettin, Ş. (1973). Övünür. Tomurcuk, (2), 27.
- Kete, D. (1967). Serçe ile Kırlangıç. Tomurcuk, (1), 12.
- Kiletnikov, E. (1994). Bulut (Çev. Ali, F.). Tomurcuk, (4), 3.
- Kılıçoğlu, Z. (2002). Bayrağıma. Tomurcuk, (2), 7.
- Kiranciski, B. (1987). Dilek. Tomurcuk, (9-10), 21.
- Kiranciski, B. (1989). Dilek. Tomurcuk, (9-10), 21.
- Kiranciski, B. (1993). Dedenin Elleri Neden Titriyor. Tomurcuk, (9-10), 6.
- Kıratlı, M. (1996). Mert Çocuk. Tomurcuk, (2), 12-13.
- Kıratlı, M. D. (1988). Pamuğun Cinayeti. Tomurcuk, (1), 10.
- Kırkul, R. (1989). İlk Öğrendiğim Söz. Tomurcuk, (9-10), 24.
- Kırkul, R. (1989). Neden?. Tomurcuk, (9-10), 24.
- Kitanovski, M. (1983). Sepet Dolu Mandalin. Tomurcuk, (9-10), 13.
- Kızıltuğ, F. (2002). Kar Teyze. Tomurcuk, (4), 24.
- Kızıltuğ, F. (2003). Çini Türküsü. Tomurcuk, (2), 24.
- Knejeviç, R. (1986). Vatan. Tomurcuk, (1), 2.
- Knoeski, V. (1966). Al Güller. Tomurcuk, (10), 10.
- Kocaçeviz, M. (1990). Annesiz Dünya. Tomurcuk, (7), 11.
- Kocatürk, V. M. (1971). Okulum. Tomurcuk, (9), 10.
- Kocatürk, V. M. (1993). Yurt Türküsü. Tomurcuk, (2), 26.
- Koşişek, Y. (1969). Armut. Tomurcuk, (9), 12-13.
- Kolarıç, Y. (1984). Beyaz Kağıt Al. Tomurcuk, (4), 2.
- Kolarıç-Kişur, Z. (1979). Anne. Tomurcuk, (7), 10.
- Konur, İ. (1997). Türk Çocuğu. Tomurcuk, (9-10), 7.
- Konuşur, A. (1991). Ailem. Tomurcuk, (6), 9.
- Kosmaç, F. (1989). Partizanlar. Tomurcuk, (6), 5.

- Kosovel, S. (1989). Otlarda Çocuk. Tomurcuk, (1), 12.
- Kostadinovski, S. (1985). Bir Ülke Var. Tomurcuk, (7), 3.
- Kostadinovski, S. (1994). Dünya Ulusları. Tomurcuk, (8), 30.
- Kovaçeviç, M. (1975). Anasız Dünya. Tomurcuk, (7), 1.
- Kovaçiç, İ. G. (1961). Benim Atım (Çev. Z., N.). Tomurcuk, (3), 14.
- Kranç, Y. (1959). Tahta Otöbüs. Tomurcuk, (7),6-7.
- Kregotin, B. (1984). Beş. Tomurcuk, (2), 9.
- Krizmanoviç, F. (1990). Tito. Tomurcuk, (9-10), 13.
- Kuda, A. (1989). Asker. Tomurcuk, (4), 31.
- Külebi, C. (1966). Sonbahar Geliyor. Tomurcuk, (3), 6.
- Külebi, C. (2004). Küçük Çeşme. Tomurcuk, (5), 7.
- Külebi, C. (2004). Rüzgar. Tomurcuk, (7), 7.
- Kulican, D. (1959). İki Tabşan-Afacan (Çev. Şaban, N.). Tomurcuk, (2), 2.
- Kulican, D. (1959). Telefon konuşması. Tomurcuk, (7), 3-4.
- Kulican, D. (1969). İki Otomobil. Tomurcuk, (1), 6.
- Kulican, D. (1975). Bato İle Dede Avda. Tomurcuk, (10), 5.
- Kulican, D. (1995). Kırmızı Terlikler. Tomurcuk, (9-10), 26.
- Kunoski, V. (1957). Karların Dansı (Çev. N. Z.). Tomurcuk, (5), 5.
- Kunoski, V. (1957). Koşun Koşun Pazara. Tomurcuk, (3), 8-9.
- Kunoski, V. (1984). Tito Şarkısı. Tomurcuk, (9-10), 4.
- Kunoski, V. (1984). Tito. Tomurcuk, (3), 4.
- Kunoski, V. (1985). Tito. Tomurcuk, (9-10), 3.
- Kunoski, V. (1986). Küçük Elçiler. Tomurcuk, (2), 10.
- Kur, N. (1995). Kar. Tomurcuk, (4), 5.
- Kuyinciski, A. (1983). Ne Satın Almalı. Tomurcuk, (7), 2.
- La Fontaine. (1974). Dürüst Oduncu. Tomurcuk, (7), 28-29.

- La Fontaine. (1979). Ağustosböceği ile Karınca. Tomurcuk, (4), 14.
- La Fontaine. (1995). Aslan Postu Giyen Eşek. Tomurcuk, (3), 13.
- La Fontaine. (1997). Aslan İle Fare. Tomurcuk, (8), 26.
- La Fonten. (1978). Tavşan İle Kaplumbağa. Tomurcuk, (2), 9.
- La Fonten. (1986). Değirmenci, Oğlu, Bir de Eşek. Tomurcuk, (1), 8-9.
- La Fonten. (1995). İki Dost. Tomurcuk, (6), 20.
- Laleviç, D. (1959). Kalem İle Ok. Tomurcuk, (2), 8-9.
- Lanyalı, M. R. (1993). Rüzgar, Okumayı Bilmez Ki.... Tomurcuk, (8), 20.
- Lâtif, H. (1959). Bahar Geldi. Tomurcuk, (8), 5.
- Latif, L. (1994). Annemin Elleri. Tomurcuk, (7), 32.
- Lâtif, Ü. (1971). Anneciğim. Tomurcuk, (7), 14.
- Lazareviç, B. L. (1961). (Çev. N. Z.). Bir Olay. Tomurcuk, (3), 12.
- Lazarevski, J. (1984). Ah Be Hristo. Tomurcuk, (1), 6.
- Liçina, V. (1993). Sanya Kardeş Edindi. Tomurcuk, (6), 6.
- Lika, H. (1990). Tito. Tomurcuk, (3), 32.
- Lika, S. (1967). Serçe. Tomurcuk, (1), 11.
- Lika, S. (1972). Çil Yavruları. Tomurcuk, (4), 14-15.
- Lika, S. (1974). Sevinç Yaşları. Tomurcuk, (9-10), 4-5.
- Loç, C. (2000). Anne. Tomurcuk, (1), 30.
- Lonçariç, Z. (1981). Özgürlük ve Barışın Eli. Tomurcuk, (4), 14.
- London, C. (1995). Gülümseyen Ressam. Tomurcuk, (5), 10-11.
- Lovrak, M. (1957). Tam Saat On Birde. Tomurcuk, (4), 8-10.
- Lukic, D. (1959). Kentte Yolculuk. Tomurcuk, (1), 6-7.
- Lukic, D. (1961). Bulutlar (Çev. K., F.). Tomurcuk, (3), 5.
- Lukic, D. (1961). Kasım. Tomurcuk, (3), 6.
- Lukic, D. (1962). Anneye Çiçek. Tomurcuk, (7), 2.

- Lukiç, D. (1962). Yeni yıl önünde. Tomurcuk, (4), 6.
- Lukiç, D. (1963). Ne Vakit Çocuklar Göz Kırpar. Tomurcuk, (8), 2.
- Lukic, D. (1965). Gülten Yurdunu Selamlıyor. Tomurcuk, (2), 5.
- Lukic, D. (1968). Sevgi. Tomurcuk, (9), 6.
- Lukic, D. (1970). Çocuğun Böylesi de Var. Tomurcuk, (6), 5.
- Lukic, D. (1979). Ocak. Tomurcuk, (6), 10.
- Lukiç, D. (1988). İşte O Çocuk Böyleydi. Tomurcuk, 1988 4. 9.
- Lukic, D. (1989). Bayrak. Tomurcuk, 1989 2 17.
- Lukiç, D. (1990). Sevgi. Tomurcuk, (4), 22.
- Luş, S. (1987). Tito. Tomurcuk, (9-10), 31.
- Lütfi, H. Ö. (1966). Kızımın Ninnisi. Tomurcuk, (2), 4.
- Lütfi, H. Ö. (1978). Kızıma Ninni. Tomurcuk, (7), 9.
- Lütfü, B. (2003). Çevre ve Bahar. Tomurcuk, (9-10), 31.
- Lütfü, B. (2003). Yurdum. Tomurcuk, (8), 31.
- Mai, M. (1992). Faydasız Anlaşma. Tomurcuk, (1), 22.
- Maksimoviç, D. (1965). Ninenin Yardımcısı. Tomurcuk, (4), 7.
- Maksimoviç, D. (1980). Haber. Tomurcuk, (1), 12.
- Maksut, C. (1970). Ayların En Güzeli. Tomurcuk, (9), 14.
- Maksut, C. (1976). Tito'nun Doğum Günü. Tomurcuk, (9), 12.
- Maksut, H. (1966). Severim Maviyi. Tomurcuk, (10), 17.
- Maksut, L. (1979). Okulum. Tomurcuk, (2), 13.
- Maksut, N. (1966). Kar. Tomurcuk, (5), 5.
- Maksut, N. (1966). Severim Gölü. Tomurcuk, (1), 1.
- Maksut, N. (1970). Kumluk Örer Oyunlar. Tomurcuk, (2), 5.
- Malik, A. (1984). Tito Bizimledir. Tomurcuk, (9-10), 26.
- Malik, O. (1983). Sevmek. Tomurcuk, (6), 14.

- Maminu-Sibiryaku, D. (1989). Kara Kulak. Tomurcuk, (6), 18.
- Mandiç, B. (1969). İletmen Torbası. Tomurcuk, (9), 2.
- Mandiç, B. (1981). İlk Tiren Hayal Kırıklığı. Tomurcuk, (6), 2.
- Manev, S. (1990). Anne Hasta Olunca. Tomurcuk, (7), 5.
- Mante, A. (2003). Bahçemdeki Çiçekler. Tomurcuk, (7), 31.
- Mariç, A. (1980). Kuşlarla Konuşan Kızcağız. Tomurcuk, (3), 8-9.
- Markoviç, S. (1980). Tito'nun Doğum Evinde. Tomurcuk, (9-10), 6.
- Markoviç, S. (1981). Tito'nun Doğum Evinde. Tomurcuk, (9-10), 5.
- Markovski, M. (1990). Tito Konuşunca. Tomurcuk, (9-10), 11.
- Marşak, S. (1957) Salıncak. Tomurcuk, (1), 11.
- Marşak, S. (1958). Peça Nelerden Korkmuş. Tomurcuk, (10), 10.
- Marşak, S. (1974). Penguenler. Tomurcuk, (4), 12.
- Marşak, S. (1975). Zebralar. Tomurcuk, (8), 4.
- Martiç, A. (1965). Genç Onbaşı. Tomurcuk, (4), 2.
- Martiç, A. (1966). Çetinin Armağanı. Tomurcuk, (6), 6-7.
- Martiç, A. (1980). Kimin İçin Tüm Bunlar?. Tomurcuk, (7), 5.
- Martiç, A. (1987). Sarı Kanarya. Tomurcuk, (7), 4.
- Masar, H. (1990). Tito. Tomurcuk, (6), 32.
- Mashar, G. (1978). Tarihte Eser Koyan Tito. Tomurcuk, (10), 30.
- Maystorot, İ. M. (1994). Kahraman. Tomurcuk, (6), 13.
- Mazrek, A. (1979). Kuş. Tomurcuk, (9), 13.
- Mazrek, A. (1981). Okulum. Tomurcuk, (5), 13.
- Mehmed, N. (1968). Saat Kaç. Tomurcuk, (5), 14.
- Mehmedov, N. (1968). Deniz. Tomurcuk, (10), 6.
- Mehmet, A. (1982). Severim Okulu. Tomurcuk, (1), 14.
- Mehmet, O. (2000). Annem. Tomurcuk, (3), 31.

- Mehmet, O. (2000). Severim. Tomurcuk, (6), 31.
- Menekşeci, S. (1997). Gökten Sarkan İp. Tomurcuk, (1), 12-13.
- Menemencioğlu, M. (1962). Yaprak. Tomurcuk, (6), 11.
- Menemencioğlu, M. (1968). Yaprak. Tomurcuk, (3), 7.
- Mercan, H. (1961). Sevgiyle Elele. Tomurcuk, (1), 16.
- Mercan, H. (1962). Benim Anlayışım. Tomurcuk, (2), 4.
- Mercan, H. (1962). Benim Anlayışım. Tomurcuk, (3), 6.
- Mercan, H. (1962). Hep sen... . Tomurcuk, (4), 10.
- Mercan, H. (1963). Başka Başka. Tomurcuk, (2), 11.
- Mercan, H. (1963). Hep sen... . Tomurcuk, (5), 2.
- Mercan, H. (1963). Takvim. Tomurcuk, (6), 11.
- Mercan, H. (1965). Kızıma Türkü. Tomurcuk, (4), 13.
- Mercan, H. (1966). Gün. Tomurcuk, (8), 10.
- Mercan, H. (1966). İşine Bak Anne. Tomurcuk, (3), 10.
- Mercan, H. (1966). Kızıma Türkü. Tomurcuk, (5), 13.
- Mercan, H. (1966). Yavrum. Tomurcuk, (10), 10.
- Mercan, H. (1967). Arkadaşlar. Tomurcuk, (1), 3.
- Mercan, H. (1967). Bebeğin Ölümü. Tomurcuk, (4), 7.
- Mercan, H. (1967). Bebek. Tomurcuk, (10), 5.
- Mercan, H. (1967). Emel ile Çiçekler. Tomurcuk, (7), 5.
- Mercan, H. (1967). Gözler. Tomurcuk, (7), 1.
- Mercan, H. (1968). Kedi Uyusun Sonra... Tomurcuk, (3), 7.
- Mercan, H. (1968). Mayıs ile Çocuk. Tomurcuk, (9), 3.
- Mercan, H. (1968). Mümün'ün Ninnisi. Tomurcuk, (5), 4.
- Mercan, H. (1968). Yaş Günü. Tomurcuk, (6), 6.
- Mercan, H. (1968). Yel. Tomurcuk, (4), 2.

- Mercan, H. (1969). Barış'ın Al Karanfile. Tomurcuk, (7), 11.
- Mercan, H. (1969). Can Ciğer. Tomurcuk, (1), 3.
- Mercan, H. (1969). Tito Bana Çiçek Verdi. Tomurcuk, (2), 2.
- Mercan, H. (1969). Tüfek İstemem Ben Barışım. Tomurcuk, (6), 7.
- Mercan, H. (1970). Düşünce. Tomurcuk, (1), 14.
- Mercan, H. (1970). Gölge. Tomurcuk, (1), 8.
- Mercan, H. (1971). 29 Kasım. Tomurcuk, (5), 7.
- Mercan, H. (1971). Bayram Dedik Gülüşün Adına. Tomurcuk, (3), 4.
- Mercan, H. (1971). Dedem. Tomurcuk, (10), 12.
- Mercan, H. (1971). Kedi İle Fare. Tomurcuk, (6), 2.
- Mercan, H. (1971). Oyun. Tomurcuk, (10), 10.
- Mercan, H. (1971). Tuhaf Mektup. Tomurcuk, (4), 4.
- Mercan, H. (1972). İlk yaz. Tomurcuk, (14), 7.
- Mercan, H. (1972). ın Türküsü. Tomurcuk, (15), 4.
- Mercan, H. (1973). 13 Türküsü. Tomurcuk, (3), 4.
- Mercan, H. (1973). Şaşmayın. Tomurcuk, (3), 4.
- Mercan, H. (1973). Semaforun Üç Renkli Hikayesi. Tomurcuk, (6), 24.
- Mercan, H. (1974). Çocuklar. Tomurcuk, (4), 3.
- Mercan, H. (1974). Dört Çocuk Kırmızı Balon. Tomurcuk, (2), 10.
- Mercan, H. (1974). Hasırcı Nezir. Tomurcuk, (7), 4-5.
- Mercan, H. (1974). Kent Kuralım. Tomurcuk, (4), 1.
- Mercan, H. (1974). Mayıs Türküsü. Tomurcuk, (9-10), 6.
- Mercan, H. (1974). Yurdum. Tomurcuk, (7), 15.
- Mercan, H. (1975). Buz Dede'nin Sevinci. Tomurcuk, (4), 11-12.
- Mercan, H. (1975). Sarı Yaprak. Tomurcuk, (5), 14.
- Mercan, H. (1975). Yıldızlar. Tomurcuk, (10), 6.

- Mercan, H. (1976). Alabaşlıklı Kızın Tatili. Tomurcuk, (10), 14.
- Mercan, H. (1976). Bana Göre. Tomurcuk, (2), 4.
- Mercan, H. (1977). Annemin Varlığı. Tomurcuk, (7), 4.
- Mercan, H. (1977). Ekim Şarkısı. Tomurcuk, (2), 6.
- Mercan, H. (1977). Ocak. Tomurcuk, (5), 15-17.
- Mercan, H. (1977). Tito Pioneri Böyle Düşünür. Tomurcuk, (9), 11.
- Mercan, H. (1978). Ben Tito'yu Candan Severim. Tomurcuk, (9), 18-21.
- Mercan, H. (1978). Güneş. Tomurcuk, (10), 3-5.
- Mercan, H. (1979). Mümin'in ilkyazı. Tomurcuk, (8), 2.
- Mercan, H. (1979). Tito Okulu. Tomurcuk, (3), 3.
- Mercan, H. (1981). Adile Kıza Türkü. Tomurcuk, (8), 11.
- Mercan, H. (1981). Kızımın Günlüğünden. Tomurcuk, (9-10), 22-23.
- Mercan, H. (1982). Tito Okulu. Tomurcuk, (4), 4.
- Mercan, H. (1983). Emel İle Çiçekler. Tomurcuk, (8), 7.
- Mercan, H. (1984). Atatürk Güvercini. Tomurcuk, (3), 9.
- Mercan, H. (1985). Annelerin En Güzeli. Tomurcuk, (7), 6.
- Mercan, H. (1985). Sevecen Arkadaşlar. Tomurcuk, (9-10), 11.
- Mercan, H. (1986). Tavşan. Tomurcuk, (1), 13.
- Mercan, H. (1987). Barış Dersi. Tomurcuk, (7), 8.
- Mercan, H. (1987). Fotoğraf. Tomurcuk, (8), 2.
- Mercan, H. (1988). Yaşlı Ninenin Teşekkürü. Tomurcuk, (2), 7.
- Mercan, H. (1989). Adile'nin Karanfili. Tomurcuk, (8), 19.
- Mercan, H. (1989). Diyalog. Tomurcuk, (6), 10.
- Mercan, H. (1989). Kardeş. Tomurcuk, (9-10), 15.
- Mercan, H. (1989). Kırlangıç. Tomurcuk, (1), 2.
- Mercan, H. (1989). Kızkardeş. Tomurcuk, (9-10), 15.

- Mercan, H. (1989). Sevgi. Tomurcuk, (6), 10.
- Mercan, H. (1990). Emel İle Çiçekler. Tomurcuk, (7), 17.
- Mercan, H. (1990). Gel Çocuk Gel. Tomurcuk, (8), 19.
- Mercan, H. (1990). Unutma. Tomurcuk, (7), 4.
- Mercan, H. (1992). Topal Durak. Tomurcuk, (3), 6-7.
- Mercan, H. (1993). Adile Nine. Tomurcuk, (7), 10-11.
- Mercan, H. (1993). Palto. Tomurcuk, (2), 11.
- Mercan, H. (1994). Mümin'in İlk yazı. Tomurcuk, (8), 3.
- Mercan, H. (1996). Kuş Dili. Tomurcuk, (6), 27.
- Mercan, H. (1997). Annemin Varlığı. Tomurcuk, (7), 3.
- Mercan, H. (1997). Yaş Günü. Tomurcuk, (2), 7.
- Mercan, H. (2000). İlk yaz Türküsü. Tomurcuk, (8), 11.
- Mercana, H. (1976). Tito'ya Mektuplar. Tomurcuk, (9), 4.
- Mersin, E. (1995). İlkbahar. Tomurcuk, (1), 31.
- Mervan, H. (1963). Şaşmayın. Tomurcuk, (2), 6.
- Mevlûde, D. (1978). Serçe. Tomurcuk, (1), 12.
- Miçov, T. (1983). Tito Yüreğimiz. Tomurcuk, (9-10), 9.
- Mihens, T. (1994). Yılbaşı Armağanı (Çev. A., F.). Tomurcuk, (5), 12.
- Mikiç, A. (1961). Tito'nun Armağanı. Tomurcuk, (9), 3.
- Mikiç, A. (1981). Kuriyer Saşo. Tomurcuk, (3), 4-5.
- Mikiç, A. (1988). Piyoner Sözü. Tomurcuk, (3), 24.
- Mikiç, A. (1989). Anne, Ben Bratso'nun Olduğu Yere Gittim. Tomurcuk, (5), 26-27.
- Mikiç, A. (1990). Haber. Tomurcuk, (6), 17.
- Mikiç, A. (1990). Mağaradaki Hayret. Tomurcuk, (3), 3.
- Mikiç, A. (1990). Tito'yla Karşılaşma. Tomurcuk, (9-10), 10-11.
- Mikiç, A. (1994). Öğretmen ile Öğrenci. Tomurcuk, (5), 24.

- Milenkoski, P. (1982). Barış Güvercini. Tomurcuk, (2), 12.
- Milenkoski, P. (1989). Barış Güvercini. Tomurcuk, (2), 3.
- Milenkoski, P. (1994). Sevinmek (Çev. A., F.). Tomurcuk, (9-10), 6.
- Mirkolovska, B. (1996). Büyük Kaygı. Tomurcuk, (2), 10.
- Mirkuleska, B. (1960). Arkadaşlar. Tomurcuk, (6), 5.
- Mirkuleska, B. (1960). Çörek. Tomurcuk, (5), 10.
- Mirkulovska, B. (1992). Yeni Yıl Masalı. Tomurcuk, (4), 24.
- Mişic, M. (1986). Kısa ve Daha Çabuk. Tomurcuk, (4), 3.
- Mitrevski, İ. (1973). Elma. Tomurcuk, (5), 9.
- Mladenovski, S. (1984). Otobüste. Tomurcuk, (2), 8.
- Mladenovski, S. (1985). Ana ile Kız. Tomurcuk, (9-10), 19.
- Mladenovski, S. (1997). Anlaşmazlık. Tomurcuk, (6), 10.
- Mladenovski, S. (2000). Sazan. Tomurcuk, (9-10), 10.
- Morina, S. (1979). Tatilden Sonra. Tomurcuk, (1), 13.
- Muacir, T. (1973). Kitap. Tomurcuk, (3-4), 27.
- Muarrem, Y. (2003). Anneciğim. Tomurcuk, (9-10), 31.
- Muharem, B. (1991). Annemin Elleri. Tomurcuk, (7), 33.
- Muharrem, B. (1989). Annem Benim. Tomurcuk, (8), 28.
- Muharrem, B. (1993). Annem Benim. Tomurcuk, (6), 33.
- Mula, E. (1987). Annem. Tomurcuk, (7), 14.
- Mulalıç, A. (1980). Kırlandığılar. Tomurcuk, (1), 8-9.
- Murat, M. (1974). Dokunmayın Kuşlara. Tomurcuk, (3), 7.
- Murat, R. (1972). Bilinç. Tomurcuk, (2), 10-11.
- Murat, R. (1972). Cumhuriyet Tarihi. Tomurcuk, (3), 3.
- Murat, R. (1973). İnsan Kim. Tomurcuk, (5), 10.
- Murat, R. (1974). Okullar Kapılarını Açarken. Tomurcuk, (1), 11.

- Murat, R. (1975). Bir Daha Yapmam Anne. Tomurcuk, (7), 5.
- Murat, R. (1977). Kitaba Sarılm. Tomurcuk, (1), 4.
- Murat, R. (1978). 25 Mayıs. Tomurcuk, (9), 6.
- Murat, R. (1983). Cumhuriyatımız. Tomurcuk, (3), 2.
- Murat, R. (1991). Bilinç. Tomurcuk, (9-10), 14-15.
- Mürtezan, B. (1993). Annemin Bayramı. Tomurcuk, (7), 33.
- Muse, A. (1964). Anne. Tomurcuk, (7), 12.
- Musli, B. (2001). Babaannem. Tomurcuk, (6), 31.
- Musli, B. (2002). Atatürk'ü Anıyoruz. Tomurcuk, (5), 31.
- Mustafa, H. (1995). Kedim. Tomurcuk, (7), 32.
- Mustafa, M. (1982). Partizan. Tomurcuk, (3), 14.
- Muzbeg, İ. (1967). Ne Mutlu. Tomurcuk, (8), 10.
- Muzbeg, İ. (1968). Tan Getirdi Sevinci. Tomurcuk, (1), 10.
- Muzbeg, İ. (1968). Tatlı Ses. Tomurcuk, (7), 7.
- Muzbeg, İ. (1969). Tatlı Ses. Tomurcuk, (7), 3.
- Muzbeg, İ. (1970). İlk yazda. Tomurcuk, (9), 2.
- Muzbeg, İ. (1972). Dil. Tomurcuk, (4), 10.
- Müzbeğ, İ. (1979). Tito Var. Tomurcuk, (9), 3.
- Muzbeg, İ. (1989). Posta Pulu. Tomurcuk, (3), 20-21.
- Muzbeg, İ. (1999). Ana. Tomurcuk, (7), 3.
- Muzbeg, N. (1991). Yugoslavya İçin. Tomurcuk, (9-10), 32.
- Müzgan, M. (1978). Nöbetçi. Tomurcuk, (4), 12.
- Nail, H. (2004). Yurdumun Dağları. Tomurcuk, (6), 7.
- Nalbantoğlu, M. (1999). Kralın Armağanı. Tomurcuk, (4), 20-21.
- Nalbantoğlu, M. (2000). Su Kızı ve 'Kızamık'. Tomurcuk, (6), 20-21.
- Naydoski, T. (1985). Gümüşü Bir Damla. Tomurcuk, (9-10), 15.

- Naydoski, T. (1994). Altın Midye. Tomurcuk, (2), 6-7.
- Nazire, B. (1980). Vatanım. Tomurcuk, (3), 14.
- Nazmi, M. (1979). Güzde. Tomurcuk, (1), 13.
- Nazor, V. (1976). Partizanlar Birlikte. Tomurcuk, (3), 8-9.
- Nazor, V. (1980). Çocuk. Tomurcuk, (9-10), 8.
- Nazor, V. (1981). Çocuk. Tomurcuk, (9-10), 16.
- Nebi, F. (1994). Kendi Düşen Ağlamaz. Tomurcuk, (9-10), 26-27.
- Nebi, Y. (1990). İlkbahar Geldi. Tomurcuk, (8), 30.
- Necati, M. (1964). Baharın Güzelliği. Tomurcuk, (7), 11.
- Necatigil, B. (1966). Kır Şarkısı. Tomurcuk, (9), 4.
- Necatigil, B. (1969). Mavi Işık. Tomurcuk, (7), 3.
- Necatigil, B. (1990). Kır Şarkısı. Tomurcuk, (8), 18.
- Necelâ, Ü. (1978). Vatanım. Tomurcuk, (6), 30.
- Nedelkovski, V. (1975). Dede. Tomurcuk, (7), 16.
- Nesin, A. (1967). İlk ve Son Anne Tokadı. Tomurcuk, (2), 3.
- Nesin, A. (1978). Çiçek. Tomurcuk, (8), 23.
- Neşo, N. (1984). Eylül. Tomurcuk, (4), 9.
- Neşo, N. (1984). Okul. Tomurcuk, (4), 9.
- Nezir, Z. (2000). Kış Tomurcuk, (8), 31.
- Nikolava, O. (1958). Ayıcığın da Gribi Var. Tomurcuk, (2), 6-7.
- Nikolava, O. (1958). Pastalar. Tomurcuk, (6), 8-9.
- Nikolava, O. (1959). Kedi Figaro'nun Serüveni. Tomurcuk, (2), 5-7.
- Nikolava, O. (1959). Yel de Oynar Hula-Hup. Tomurcuk, (9), 4.
- Nikolava, O. (1995). Zoki Poki Resim. Tomurcuk, (1), 18-19.
- Nikolava, O. (1996). Zoki Poki Hayvanat Bahçesinde (Çev. Engüllü, S.). Tomurcuk, (5), 18-19.

- Nikoleski, V. (1958). Küçük Terzi. Tomurcuk, (4), 7.
- Nikoleski, V. (1983). Yurdum. Tomurcuk, (3), 13.
- Nikoliç, N. (1959). Çocukları Partizanlar Kurtardılar. Tomurcuk, (10), 2.
- Nikoliç, N. (1959). Mikro Partizan Nasıl Oldu. Tomurcuk, (1), 2-3.
- Nikoliç, O. (1958). Ben Yüz Harf Bilirim. Tomurcuk, (10), 14.
- Nikolova, V. (1959). Köyden Gelen Misafir. Tomurcuk, (6), 4-5.
- Niyazi, S. (1962). Uyu Yavrum. Tomurcuk, (2), 11.
- Nnkolevski, V. (1960). Bahçivan Dede (Çev. Emin, İ.). Tomurcuk, (8), 6.
- Nobırdalı, S. (1980). Tito. Tomurcuk, (8), 14.
- Nosov, N. (1973). Otomobil. Tomurcuk, (1), 28-29.
- Nosov, N. N. (1959). Merdivencikler. Tomurcuk, (4), 10-11.
- Nuredin, M. (1990). Serçecik. Tomurcuk, (5), 33.
- Nurettin, A. (1989). Tito. Tomurcuk, (9-10), 12.
- Nurettin, C. (1958). Serçe. Tomurcuk, (4), 2.
- Nuriye, Z. (1977). Tito. Tomurcuk, (9), 30.
- O., M. (1958). Sizi Bekler Sıralar. Tomurcuk, (1), 2.
- Obradoviç, D. (1988). Aslan Postuna Bürünen Eşek. Tomurcuk, (3), 20.
- Oğuzcan, Ü. Y. (1968). Barış. Tomurcuk, (5), 5.
- Oğuzcan, Ü. Y. (1977). Barış. Tomurcuk, (8), 4.
- Oğuzcan, Ü. Y. (1983). Barış. Tomurcuk, (7), 13.
- Oğuzcan, Ü. Y. (2002). Mustafa Kemal'i Düşünüyorum. Tomurcuk, (3), 3.
- Ohru, Ş. (1974). Kış. Tomurcuk, (5), 27.
- Omerza, Z. (1959). Kuzu. Tomurcuk, (1), 4.
- Ongay, M. N. (1971). Ailemiz. Tomurcuk, (10), 3.
- Orhan, Ş. (1972). Güvercinim. Tomurcuk, (3), 27.
- Orhan, T. (1997). Başöğretmenim. Tomurcuk, (2), 11.

- Orhan, T. (2001). Başöğretmen Atatürk. Tomurcuk, (2), 7.
- Orhan, T. (2002). Atatürk. Tomurcuk, (3), 7.
- Orhan, T. (2003). Atatürk. Tomurcuk, (9-10), 7.
- Orhon, O. S. (1962). O Beyaz Bir Kuştu. Tomurcuk, (10), 4.
- Orhon, O. S. (2000). Kanarya. Tomurcuk, (8), 7.
- Orhon, O. S. (2003). Küçük Irmak. Tomurcuk, (4), 7.
- Ortaç, Y. Z. (1979). İlkbahar. Tomurcuk, (8), 2.
- Ortaç, Y. Z. (1996). Kış. Tomurcuk, (4), 7.
- Ortaç, Y. Z. (2001). Kış. Tomurcuk, (5), 7.
- Ortaç, Y. Z. (2003). Kış. Tomurcuk, (5), 7.
- Osayeva, V. (1972). Üç Arkadaş. Tomurcuk, (3), 15.
- Oseeva, V. (1969). Yaşlı Kadın. Tomurcuk, (2), 12.
- Oseva, B. (1972). Kötü Şey. Tomurcuk, (2), 12.
- Oskakaç, E. (2000). Annem. Tomurcuk, (4), 31.
- Osman, A. (1985). 25 Mayıs. Tomurcuk, (9-10) 27.
- Osman, A. (1986). 11 Ekim'i Anınca. Tomurcuk, (2), 14.
- Osman, K. (1961). Geldi İlkbahar. Tomurcuk, (8), 2.
- Osman, N. (1967). Cumhuriyetin Doğum Günü. Tomurcuk, (3), 2.
- Osman, S. (1974). Taner'in Üzüntüsü. Tomurcuk, (7), 10-11.
- Osman, S. (1976). Kaybolan Kalem. Tomurcuk, (6), 10-11.
- Osman, S. (1977). En Büyük Hediye. Tomurcuk, (7), 9-10.
- Osman, Ü. (2000). Arılar. Tomurcuk, (9-10), 31.
- Osoyeva, V. (1958). Üç Arkadaş. Tomurcuk, (9), 6.
- Ostoyiç, Z. (1980). En Büyük İstek. Tomurcuk, (8), 3.
- Ozan, Z. (1991). Anneler Günü. Tomurcuk, (7), 30.
- Ozansoy, G. (1961). Bağbozumu. Tomurcuk, (3), 6.

- Ömer, G. (1993). Kumbaram. Tomurcuk, (9-10), 33.
- Ömer, G. (1994). Sonbahar. Tomurcuk, (4), 33.
- Ömer, R. (1974). Annemin Elleri. Tomurcuk, (6), 12.
- Ömer, S. (1979). Kış Mevsimi. Tomucuk, (6), 12.
- Öngay, M. N. (1992). Ailemiz. Tomurcuk, (3), 3.
- Öngay, M. N. (1995). 10 Kasım. Tomurcuk, (3), 14.
- Öngay, M. N. (1999). Türkiyemiz. Tomurcuk, (2), 3.
- Öngay, M. N. (2000). Kış. Tomurcuk, (4), 6.
- Öngay, M. N. (2002). 10 Kasım. Tomurcuk, (3), 7.
- Öngay, M. N. (2002). Ailemiz. Tomurcuk, (5), 7.
- Öngay, M. N. (2002). Bayrağım İçin. Tomurcuk, (2), 3.
- Özata, M. (1993). Anneme. Tomurcuk, (3), 13.
- Özbürek, M. (2002). Benim Annem. Tomurcuk, (7), 7.
- Özgün, V. H. (2003). Direnç Örneği. Tomurcuk, (3), 2.
- Özmen, E. (2003). Anneciğim. Tomurcuk, (7), 3.
- Özmen, E. (2004). Anneciğim. Tomurcuk, (7), 9.
- Öztoprak, R. (1999). Kumbara. Tomurcuk, (5), 7.
- Öztürk, H. E. (1993). Sucu Dede. Tomurcuk, (4), 20-21.
- Öztürk, H. E. (1993). Sucu Dede. Tomurcuk, (4), 20-21.
- Öztürk, H. E. (1994). Başkanın Kuzusu. Tomurcuk, (8), 12-13.
- Öztürk, H. E. (1994). Cennet Kuşları. Tomurcuk, (8), 8-9.
- Öztürk, H. E. (1994). Denize Bırakılan Balıklar. Tomurcuk, (5), 30-31.
- Öztürk, H. E. (1994). Örnek Çocuk. Tomurcuk, (1), 30-31.
- Öztürk, H. E. (2000). Küçük Serçe. Tomurcuk, (1), 4-5.
- Öztürk, H. E. (2002). Gül Ağacı. Tomurcuk, (6), 12-13.
- Panço, Ş. (1987). Büyük Günü. Tomurcuk, (9-10), 8.

- Panço, Ş. (1989). Büyük Günü. Tomurcuk, (9-10), 21.
- Pehlivan, M. (1996). Yeni Yıl. Tomurcuk, (4), 21.
- Pelin, E. (1972). Kitaplar. Tomurcuk, (10), 4.
- Permyak, E. (1960). Kim. Tomurcuk, (6), 12.
- Peroci, E. (1959). Sır Tutulan Anne. Tomurcuk, (6), 6-7.
- Peroci, E. (1980). Kar neden Aktır. Tomurcuk, (5), 3.
- Pervançe, B. (1983). Yurdum. Tomurcuk, (3), 3.
- Peş, M. (1973). Türkçe. Tomurcuk, (5), 4.
- Petrarka, F. (1985). Kitap Benim En İyi Dostum. Tomurcuk, (6), 8.
- Petrevski, G. (1981). Yağmurlu Günde Güneş. Tomurcuk, (6), 3.
- Petrevski, G. (1981). Yeni Arkadaş. Tomurcuk, (1), 3.
- Petrevski, G. (1987). En Güzel Gelincik. Tomurcuk, (6), 10.
- Petrevski, G. (1994). Gözyaşlar (Çev. D. Ü., N.). Tomurcuk, (5), 17.
- Petrevski, G. (1995). Kelebek Ve Çiçek (Çev. Özgün, H. H.). Tomurcuk, (3), 10.
- Petrevski, G. (1996). Güneşe Yolculuk (Çev. Özgün, H. H.). Tomurcuk, (5), 10.
- Petrevski, G. (2001). Yağmurlu Günde Güneş (Çev. Ülkü, N. D.). Tomurcuk, (6), 10.
- Petroviç, M. (1990). Dostluk. Tomurcuk, (5), 12.
- Petroviç, V. (1958). Cymhuruetih Dogum Günü. Tomurcuk, (3), 2.
- Petroviç, V. (1959). Pioner Andı. Tomurcuk, (3), 5.
- Pincur, L. M. (1991). Annemin Gözleri. Tomurcuk, (8), 18.
- Piroğlu, A. (1997). Keçinin Merdiveni. Tomurcuk, (4), 12-13.
- Podgoreç, V. (1959). Mayıs Çiçeği. Tomurcuk, (9), 5.
- Podgoreç, V. (1960). Yuva. Tomurcuk, (9), 14-15.
- Podgoreç, V. (1961). Acıklı Tarih. Tomurcuk, (6), 4-5.
- Podgoreç, V. (1963). Anne, Buradayım. Tomurcuk, (1), 3-4.
- Podgoreç, V. (1963). Kar Taneleri. Tomurcuk, (4), 5.

- Podgoreç, V. (1964). Aralığın Öyküsü. Tomurcuk, (4), 1.
- Podgoreç, V. (1964). Ekimin Öyküsü. Tomurcuk, (2), 1.
- Podgoreç, V. (1964). En Sevimli. Tomurcuk, (7), 2.
- Podgoreç, V. (1964). Eylülün Öyküsü. Tomurcuk, (1), 1.
- Podgoreç, V. (1964). Kasımın Öyküsü. Tomurcuk, (3), 1.
- Podgoreç, V. (1964). Mayıs Öyküsü. Tomurcuk, (9), 4.
- Podgoreç, V. (1964). Tembel Tekirin Öyküsü. Tomurcuk, (8), 4-5.
- Podgoreç, V. (1965). Nisan Öyküsü. Tomurcuk, (8), 1.
- Podgoreç, V. (1966). Özgürlük. Tomurcuk, (2), 1.
- Podgoreç, V. (1966). Sanat Renkli Cüce. Tomurcuk, (9), 8-9.
- Podgoreç, V. (1967). Ak Kavak. Tomurcuk, (10), 4.
- Podgoreç, V. (1967). İskete Kuşu. Tomurcuk, (4), 5.
- Podgoreç, V. (1973). Kuğu Kuşu Sevgisi. Tomurcuk, (6), 10-11.
- Podgoreç, V. (1989). İyi Anne. Tomurcuk, (7), 3.
- Podgoreç, V. (1990). Hasta Anneye Hediye. Tomurcuk, (4), 24-25.
- Podgoreç, V. (1990). Mayıs. Tomurcuk, (9-10), 3.
- Podgoreç, V. (1993). Küçük Ceylan. Tomurcuk, (6), 18-19.
- Podgoreç, V. (1994). Ayı'nın Okuması. Tomurcuk, (4), 7.
- Polat, R. (1965). En Sıcak Şey. Tomurcuk, (10), 2.
- Popadiç, Z. (1991). Alev. Tomurcuk, 1981 (4), 14
- Popeski, N. (1982). Sevgi İle. Tomurcuk, (9-10), 12.
- Popeski, N. (1984). Sevgiyle. Tomurcuk, (4), 2.
- Popoviç, A. (1958). İyi Yürekli İhtiyar. Tomurcuk, (9), 8-9.
- Popoviç, A. (1959). Misafir Olmak Ne İyi. Tomurcuk, (5), 6-7.
- Popoviç, Y. (1989). Partizanlar Hiçbir Zaman Teslim Olmaz. Tomurcuk, (9-10), 22.
- Popovski, G. (1987). Partizan Deyan. Tomurcuk, (9-10), 13.

- Popovski, G. (1989). Partizan Deyan. Tomurcuk, (9-10), 28.
- Popovski, G. (1990). Adım Adıma. Tomurcuk, (2), 15.
- Popovski, G. (1990). Birbirimizi Sevmeliyiz. Tomurcuk, (3), 26.
- Popovski, G. (1991). Kardeş Ülkesi. Tomurcuk, (8), 3.
- Popovski, A. (1997). Kirli Petre. Tomurcuk, (8), 10.
- Popovski, A. (2002). Yıldırım. Tomurcuk, (7), 10.
- Popovski, G. (1959). Anne Bana Ekmek Ver. Tomurcuk, (10), 4-5.
- Popovski, G. (1961). Herkes Bilir Bir Şeyler (Çev. Z., N.). Tomurcuk, (6), 3.
- Popovski, G. (1962). Hem İster-Hem İstemez. Tomurcuk, (6), 3-4.
- Popovski, G. (1964). Kitap. Tomurcuk, (1), 3.
- Popovski, G. (1964). Kitap. Tomurcuk, (1), 4.
- Popovski, G. (1966). İki Erguvan. Tomurcuk, (10), 5.
- Popovski, G. (1967). Babama Aşkolsun. Tomurcuk, (2), 5.
- Popovski, G. (1968). Ah Kış Ah Kış. Tomurcuk, (6), 9.
- Popovski, G. (1969). Birbirimizi Sevmeliyiz. Tomurcuk, (9), 5.
- Popovski, G. (1975). Caddede. Tomurcuk, (2), 15.
- Popovski, G. (1979). Anne Bekliyor. Tomurcuk, (1), 11.
- Popovski, G. (1996). Erol Doktor Olmak İstiyor. Tomurcuk, (3), 10.
- Popovski, G. (1998). Ana Caddede. Tomurcuk, (1), 10.
- Pregel, S. (1989). Fil ve Muslar. Tomurcuk, (6), 11.
- Prever, J. (1961). Anne. Tomurcuk, (7), 5.
- Prever, J. (1971). Anne. Tomurcuk, (1), 11.
- Pşak, K. (1990). Tito. Tomurcuk, (9-10), 7.
- Püsküllüoğlu, A. (2003). Atatürk'e. Tomurcuk, (9-10), 7.
- Radimiroviç, G. (1977). Tito Nerede Çalışır. Tomurcuk, (9), 3.
- Radinoviç, Y. (1989). Komşumuz. Tomurcuk, (6), 9.

- Radomiroviç, G. (1972). Tito Nerede Çalışır. Tomurcuk, (16), 6.
- Radoviç, D. (1959). Kızcağızın Dileği. Tomurcuk, (10), 3.
- Radoviç, D. (1971). Kızcağızın Dileği. Tomurcuk, (5), 14.
- Raduloviç, F. (1978). Yanko Amcanın Kuriyeri. Tomurcuk, (4), 6-7.
- Ragova, B. İ. (1968). Ateşböceği. Tomurcuk, (10), 15.
- Ragova, B. İ. (1968). İlk Çiçek. Tomurcuk, (8), 14.
- Ragovalı, B. İ. (1970). Dökülen Baharlar. Tomurcuk, (10), 3.
- Rahman, F. (1996). Köyüm. Tomurcuk, (6), 30.
- Raiçkoviç, S. (1963). Resim (Çev. H. Mercan). Tomurcuk, (5), 6.
- Rakim, Ç. (1995). Yeni Yıl. Tomurcuk, (4), 21.
- Rakita, S. (1989). Onurlu Irmaklar. Tomurcuk, (2), 19.
- Rakita, S. (1989). Slavako'nun Beşi. Tomurcuk, (3), 10.
- Ramadan, M. (1997). Doğum Yerim. Tomurcuk, (6), 31.
- Ramadan, S. (1979). Tito Sesinle Varız. Tomurcuk, (10), 13.
- Ramkovska, L. (1995). Annem. Tomurcuk, (7), 33.
- Ramo, Ş. (1957). Gülüyorum. Tomurcuk, (3), 2.
- Ramo, Ş. (1958). Büyüdüm mü. Tomurcuk, (4), 3
- Ramo, Ş. (1958). Her Şey Kokar Bahara. Tomurcuk, (10), 13.
- Ramo, Ş. (1958). İnce Yağmur Yağmada. Tomurcuk, (7), 3.
- Ramo, Ş. (1959). Bu Günde. Tomurcuk, (9), 16.
- Ramo, Ş. (1961). Bahar. Tomurcuk, (9), 11.
- Ramo, Ş. (1961). Kasım Bayrağı. Tomurcuk, (3), 3.
- Ramo, Ş. (1961). Sevgim. Tomurcuk, (7), 5.
- Ramo, Ş. (1962). Bugünlerde. Tomurcuk, (3), 6.
- Ramo, Ş. (1962). Oku – Öğren. Tomurcuk, (3),10.
- Ramo, Ş. (1963). Bu Vatan. Tomurcuk, (2), 2.

- Ramo, Ş. (1963). Gülüyorum. Tomurcuk, (3), 3.
- Ramo, Ş. (1963). Kuçuk Vesna. Tomurcuk, (9), 3.
- Ramo, Ş. (1963). Sordum Dedi. Tomurcuk, (4), 12.
- Ramo, Ş. (1964). Doğum Günümde. Tomurcuk, (2), 6.
- Ramo, Ş. (1964). Hoş Geldiniz. Tomurcuk, (8), 3.
- Ramo, Ş. (1964). Son Bahar. Tomurcuk, (2), 12.
- Ramo, Ş. (1965). Bahar. Tomurcuk, (7), 10.
- Ramo, Ş. (1965). Sonbahar Geldi. Tomurcuk, (2), 5.
- Ramo, Ş. (1965). Yurt Bayrağım. Tomurcuk, (2), 2.
- Ramo, Ş. (1966). Gülüyorum. Tomurcuk, (3), 3.
- Ramo, Ş. (1967). Yasemin. Tomurcuk, (7), 2.
- Ramo, Ş. (1968). Her Şey Kokar Bahara. Tomurcuk, (7), 6.
- Ramo, Ş. (1968). Severiz. Tomurcuk, (5), 6.
- Ramo, Ş. (1969). Gülüyorum. Tomurcuk, (10), 2.
- Ramo, Ş. (1970). Darılma. Tomurcuk, (1), 11.
- Ramo, Ş. (1970). Kaz, Kız ve Güz. Tomurcuk, (2), 3.
- Ramo, Ş. (1971). Kim Kime Benzer. Tomurcuk, (6), 13.
- Ramo, Ş. (1972). Bu Vatan. Tomurcuk, (16), 2.
- Ramo, Ş. (1973). Anne. Tomurcuk, (7), 2.
- Ramo, Ş. (1973). Bahar. Tomurcuk, (7), 16.
- Ramo, Ş. (1973). Deme Bana. Tomurcuk, (8-9), 16.
- Ramo, Ş. (1973). Gün Gelse. Tomurcuk, (5), 8.
- Ramo, Ş. (1973). Kırlangıç. Tomurcuk, (8-9), 17.
- Ramo, Ş. (1974). Arslan. Tomurcuk, (3), 6.
- Ramo, Ş. (1974). Sarı Dostumuz. Tomurcuk, (2), 3.
- Ramo, Ş. (1976). Barış Eseri. Tomurcuk, (4), 7.

- Ramo, Ş. (1976). Gün Gelse. Tomurcuk, (6), 3.
- Ramo, Ş. (1976). Türküm. Tomurcuk, (7), 1.
- Ramo, Ş. (1976). Uç Şahinim. Tomurcuk, (1), 13.
- Ramo, Ş. (1976). Yaşam İsteği. Tomurcuk, (9), 9.
- Ramo, Ş. (1977). Bugün. Tomurcuk, (9), 6.
- Ramo, Ş. (1977). Her Şey Kokar Bahara. Tomurcuk, (8), 3.
- Ramo, Ş. (1978). Seversin. Tomurcuk, (5), 10.
- Ramo, Ş. (1980). Annemin Sesi. Tomurcuk, (7), 4.
- Ramo, Ş. (1981). Haydi İleri. Tomurcuk, (2), 3.
- Ramo, Ş. (1982). Anne. Tomurcuk, (7), 8.
- Ramo, Ş. (1982). Mayıs Sevgisi. Tomurcuk, (9-10), 14.
- Ramo, Ş. (1982). Yurt Bayrağım. Tomurcuk, (3), 12.
- Ramo, Ş. (1983). Gülen'in Türküleri. Tomurcuk, (3), 8-9.
- Ramo, Ş. (1983). Güzel Yurdum. Tomurcuk, (5), 3.
- Ramo, Ş. (1983). Her Şey Kokar Bahara. Tomurcuk, (7), 11.
- Ramo, Ş. (1983). Unutmam. Tomurcuk, (9-10), 22.
- Ramo, Ş. (1989). Her Şey Kokar Bahara. Tomurcuk, (8), 1.
- Ramo, Ş. (1989). Kış Resimleri. Tomurcuk, (4) 11.
- Ramo, Ş. (1990). Kır Çiçeği. Tomurcuk, (3), 14-15.
- Ramo, Ş. (1990). Kırlangıç. Tomurcuk, (9-10), 21.
- Ramo, Ş. (1991). Murat. Tomurcuk, (5), 30-31.
- Ramo, Ş. (1994). Anne. Tomurcuk, (7), 2.
- Ramo, Ş. (1994). Güzel Yurdum. Tomurcuk, (3), 16.
- Ramo, Ş. (1994). Kent Yeşilliği. Tomurcuk, (9-10), 3.
- Ramo, Ş. (1994). Kış Resimleri. Tomurcuk, (5), 2.
- Ramo, Ş. (1995). Çiçekten Çelenk. Tomurcuk, (2), 7.

- Ramo, Ş. (1995). Mutluluk. Tomurcuk, (5), 3.
- Ramo, Ş. (1997). Kardeşim. Tomurcuk, (6), 6.
- Ramo, Ş. (1998). Arılar. Tomurcuk, (1), 6.
- Ramo, Ş. (1998). Gülen'in Türküleri. Tomurcuk, (3), 4-5.
- Ramo, Ş. (1998). Güzel Yurdum. Tomurcuk, (3), 4.
- Ramo, Ş. (1998). Sabun. Tomurcuk, (1), 6.
- Ramo, Ş. (1999). Bülbüldere. Tomurcuk, (1), 6.
- Ramo, Ş. (1999). Misafir. Tomurcuk, (2), 12-13.
- Ramo, Ş. (1999). Vardar. Tomurcuk, (1), 6.
- Ramo, Ş. (2000). Anne. Tomurcuk, (7), 3.
- Ramo, Ş. (2000). Gülüyorum. Tomurcuk, (3), 3.
- Ramo, Ş. (2001). Sonbahar Geldi. Tomurcuk, (2), 6.
- Ramo, Ş. (2002). Kızcağızla Cıvıvlar. Tomurcuk, (1), 6.
- Ramo, Ş. (2002). Sen Kedisin. Tomurcuk, (1), 6.
- Ramo, Ş. M. (1959). Uç Şahinim. Tomurcuk, (2), 3.
- Ramokovska, L. (1994). Anne. Tomurcuk, (1), 32.
- Ramokovska, L. (1994). Anne. Tomurcuk, (7), 32.
- Ran, N. H. (1970). Posta Güvercini. Tomurcuk, (1), 11.
- Ran, N. H. (1986). Barış Şarkısı. Tomurcuk, (2), 10.
- Ran, N. H. (1993). Ben Tekiri Severim. Tomurcuk, (6), 4.
- Ran, N. H. (1993). Oğluma Masal No. 1. Tomurcuk, (8), 4.
- Ran, N. H. (1993). Oğluma Masal No. 2. Tomurcuk, (8), 5.
- Raşit, M. (1991). Annem. Tomurcuk, (7), 31.
- Ratkoviç, M. (1968). Yalnız Kalan Karınca. Tomurcuk, (10), 12.
- Ratkoviç, M. (1975). Dostluk. Tomurcuk, (3), 7.
- Ratkoviç, M. (1985). Renkli Kelebek. Tomurcuk, (8), 2.

- Recekoğlu, A. S. (1971). Gecenin Arkadaşı Kimdir. Tomurcuk, (7), 11.
- Recep, A. (1980). Kış Tatili. Tomurcuk, (6), 11.
- Recep, A. (1982). Kitaplarım. Tomurcuk, (2), 14.
- Recep, A. (1983). Kitabım. Tomurcuk, (2), 14.
- Recep, A. (1983). Savaşçılar. Tomurcuk, (3), 12.
- Recep, A. (1995). Annem. Tomurcuk, (2), 31.
- Recep, A. (2003). Arkadaşlarım. Tomurcuk, (1), 30.
- Recep, C. (1990). Anne. Tomurcuk, (2), 32.
- Recep, İ. (1978). Yaz Türküsü. Tomurcuk, (2), 13.
- Recep, R. (1973). Övünen Erol. Tomurcuk, (3-4), 26.
- Recep, S. (2003). Besinler. Tomurcuk, (2), 30.
- Recep, Y. (1997). Kedim. Tomurcuk, (4), 31.
- Recepoğlu, A. S. (1970). Kış Gelirken. Tomurcuk, (3), 14.
- Recepoğlu, A. S. (1974). Fidancık. Tomurcuk, (1), 13.
- Recepoğlu, A. S. (1975). Dere Kıyısında. Tomurcuk, (2), 4.
- Recepoğlu, A. S. (1977). Tito Dersi. Tomurcuk, (9), 6.
- Recepoğlu, A. S. (1978). Barışta Yaşamak Kolay. Tomurcuk, (5), 3.
- Recepoğlu, A. S. (1989). Barışta Yaşamak Kolay. Tomurcuk, (6), 14.
- Recepoğlu, A.S. (1972). Şeftali Ağacı. Tomurcuk, (2), 8.
- Recepoğlu, A.S. (1973). Kentler Konuşuyor, Tomurcuk, (6), 16-17.
- Regü, Ş. E. (1969). Beyaz Bulut. Tomurcuk, (10), 11.
- Regü, Ş. E. (1972). Annem. Tomurcuk, (9) 3.
- Regü, Ş. E. (1996). Atatürk'ün Sesi. Tomurcuk, (2), 6.
- Regü, Ş. E. (1996). Kar Yağmış. Tomurcuk, (5), 21.
- Regü, Ş. E. (1999). Atatürk'ün Sesi. Tomurcuk, (2), 7.
- Regü, Ş. E. (2002). Kar Yağmış. Tomurcuk, (5), 24.

- Reşit, S. (2002). Annem. Tomurcuk, (8), 31.
- Reşit, Y. (1996). Çiçekleri Koklamak. Tomurcuk, (3), 31.
- Resne, C. B. (1989). Yurdum. Tomurcuk, (3), 30.
- Resul, A. (1995). Anneciğim. Tomurcuk, (4), 32.
- Ribiçiç, Y. (1979). Yurt. Tomurcuk, (7), 7.
- Ribiçiç, Y. (1990). Yurt. Tomurcuk, (3), 2.
- Rıfat, A. (1977). Pasta. Tomurcuk, (5), 28.
- Rifat, O. (1970). Ekmek ve Yıldızlar. Tomurcuk, (8), 6.
- Ristiç, A. (1960). Çocuklar ve Güneş. Tomurcuk, (7), 4.
- Ristiç, A. (1960). Sığ ve Derin Hikâye. Tomurcuk, (10), 8-9.
- Ristiç, A. (1970). Lilyana ile Maymunlar. Tomurcuk, (2), 9.
- Rodari, C. (2002). Büyülü Baston. Tomurcuk, (3), 12-13.
- Rogova, B. (1966). Neye Kokar Çocuklar. Tomurcuk, (28), 14.
- Rogovalı, B. İ. (1971). İlkyaz. Tomurcuk, (8), 2.
- Rogovalı, B. İ. (1971). İlkyaz. Tomurcuk, (8), 4-5.
- Rogovalı, B. İ. (1971). İlkyaz. Tomurcuk, (8), 8.
- Rogovalı, B. İ. (1971). Kavaklar. Tomurcuk, (6), 2.
- Rorano, S. (1965). Üç Kızçaz ile Dokuz Kaz. Tomurcuk, (1) 13
- Roriç, İ. V. (1975). Renkli Şiir. Tomurcuk, (6), 10.
- Rosin, B. (1963). İyi Yürekli Kurt. Tomurcuk, (4), 13.
- Rosin, B. (1965). Dost Kötü Günde Belli Olur. Tomurcuk, (9), 10.
- Rujdi, Y. (1980). Cumhuriyetim. Tomurcuk, (3), 14.
- Rujdiye, H. (1971). Serçe. Tomurcuk, (10), 14.
- Rumenova, K. (1961). Eski-Yeni. Tomurcuk, (4), 10-11.
- Saba, Z. O. (1993). Patik Yap, Kunduracı. Tomurcuk, (8), 3.
- Saba, Z. O. (1995). Bir Yer Düşünüyorum. Tomurcuk, (1), 5.

- Sabol, J. (1989). Bir Ülke Var. Tomurcuk, (9-10), 11.
- Sadık, E. (2002). Annem. Tomurcuk, (5), 31.
- Sadullah, Ş. (1982). Yoldaş Tito'ya. Tomurcuk, (9-10), 8.
- Safçı, M. (1965). Kitabım. Tomurcuk, (2), 15.
- Sağır, H. (2001). Anneciğim. Tomurcuk, (1), 31.
- Saidov, A. (1967). Oğluma Ninni. Tomurcuk, (3), 15.
- Sait, M. (1974). Bahar. Tomurcuk, (7), 11.
- Sait, R. (2002). Sonbahar. Tomurcuk, (3), 31.
- Salaydi, S. (1974). Bahar. Tomurcuk, (6), 13.
- Salih, B. (1972). Köpeğim. Tomurcuk, (6), 15.
- Salih, C. (2002). Annemin Kokusu. Tomurcuk, (7), 31.
- Salih, E. (1989). Okulum. Tomurcuk, (8), 28.
- Salih, E. (1996). İlkbahar. Tomurcuk, (1), 30.
- Salih, E. (1998). Annem. Tomurcuk, (3), 31.
- Salih, M. (1959). Okul Yılı. Tomurcuk, (1), 5.
- Salih, N. (1995). Dileğim. Tomurcuk, (4), 31.
- Salih, S. (1978). Yürekllerimizde Tito En İnsancıl. Tomurcuk, (5), 26.
- Salih, T. (1995). Yaz İle Bahar. Tomurcuk, (4), 32.
- Samedoğlu, A. (2002). Kâmran'ın Rüyası. Tomurcuk, (8), 12-13.
- Saraç, S. (2000). Meyveler. Tomurcuk, (2), 30.
- Saraç, T. (1974). Çocuklar Kardeş Oldu Mu... Tomurcuk, (2), 11.
- Saraç, T. (2002). Annem. Tomurcuk, (7), 31.
- Saraç, T. (2004). Annem. Tomurcuk, (8), 30.
- Saraçoğlu, A. R. (1990). Dişlerinizi Temiz Tutunuz. Tomurcuk, (6), 20.
- Saraçoğlu, A. R. (1990). Kitaplar. Tomurcuk, (6) 20.
- Sarıyüce, H. L. (1975). Müjde. Tomurcuk, (8), 1.

- Sarıyüce, H. L. (1992). Kuş, Gökyüzü ve Çocuklar. Tomurcuk, (2), 16.
- Sarıyüce, H. L. (1992). Sahibini Unutmayan Köpek. Tomurcuk, (3), 26.
- Sarıyüce, H. L. (1992). Sahibini Unutmayan Köpek. Tomurcuk, (3), 26.
- Sarıyüce, H. L. (1993). Dağlara Giden Çocuk. Tomurcuk, (2), 20-21.
- Sarıyüce, H. L. (1993). Sahibini Unutmayan Köpek. Tomurcuk, (4), 10-11.
- Sarıyüce, H. L. (1998). Türkiyem. Tomurcuk, (2), 7.
- Sarıyüce, H. L. (1999). İlk Kar. Tomurcuk, (4), 7.
- Sarıyüce, H. L. (2001). Dağlara Giden Çocuk. Tomurcuk, (4), 12-13.
- Sayan, F. E. (1994). Ördek. Tomurcuk, (3), 21.
- Sefer, Ş. (1979). Cumhuriyetim. Tomurcuk, (3), 7.
- Sefer, Ş. (1986). Cumhuriyetim. Tomurcuk, (3), 3.
- Sefercioğlu, N. (1997). Annem. Tomurcuk, (7), 7.
- Selim, C. (1959). Şubat. Tomurcuk, (6), 2.
- Selim, C. (1972). Kitaplar. Tomurcuk, (15), 6.
- Selim, C. (1973). Eminim Sana. Tomurcuk, (6), 28.
- Selim, C. (1973). Temizlik. Tomurcuk, (2), 3.
- Selim, C. (1974). Annem. Tomurcuk, (7), 3.
- Selim, C. (1974). Bayrak. Tomurcuk, (6), 2.
- Selim, C. (1974). Cumhuriyet. Tomurcuk, (3), 1.
- Selim, C. (1974). Dileğin Rüyası. Tomurcuk, (5), 16.
- Selim, C. (1974). İlkbahar. Tomurcuk, (8), 3.
- Selim, C. (1974). Kanarya. Tomurcuk, (9-10), 3.
- Selim, C. (1974). Suna'nın İsteği. Tomurcuk, (5), 17.
- Selim, C. (1974). Tito. Tomurcuk, (9-10), 2.
- Selim, C. (1975). Son Derte. Tomurcuk, (10), 3.
- Selim, C. (1975). Temmuzda. Tomurcuk, (10), 14.

- Selim, C. (1976). Bülent. Tomurcuk, (4), 24-25.
- Selim, C. (1976). Yurt. Tomurcuk, (3), 19.
- Selim, C. (1977). Anne. Tomucuk, (7), 18.
- Selim, C. (1977). Engin İle Lale. Tomurcuk, (6), 14.
- Selim, C. (1977). Leylek. Tomurcuk, (2), 21.
- Selim, C. (1977). Ne Hoş. Tomurcuk, (9), 8.
- Selim, C. (1977). Tito. Tomurcuk, (4), 10.
- Selim, C. (1977). Yurt. Tomurcuk, (8), 11.
- Selim, C. (1978). Ercan. Tomurcuk, (2), 6.
- Selim, C. (1980). Tito. Tomurcuk, (3), 4.
- Selim, C. (1982). Üç Arkadaş. Tomurcuk, (1), 9.
- Selim, C. (1984). Hülya'nın Anlatıkları. Tomurcuk, (7), 4-5.
- Selim, C. (1984). Yurt Sevgisi. Tomurcuk, (9-10), 13.
- Selim, C. (1985). Dökülen Kan. Tomurcuk, (5), 2.
- Selim, C. (1985). İlkbaharın Belirtileri. Tomurcuk, (7), 8-9.
- Selim, C. (1988). Bir İlkyaz Günü. Tomurcuk, (1), 23.
- Selim, C. (1989). Ercan. Tomurcuk, (7), 14.
- Selim, C. (1993). Leyla'nın Yeni Yıl Dilekleri. Tomurcuk, (5), 12.
- Selim, C. (1994). Kardeşçe Yaşyalım. Tomurcuk, (7), 11.
- Selim, C. (1994). Kış. Tomurcuk, (7), 10.
- Selim, C. (1994). Severim. Tomurcuk, (6), 3.
- Selim, C. (1995). Selam Çocuklara. Tomurcuk, (4), 4.
- Selim, C. (1996). Bahar. Tomurcuk, (8), 21.
- Selim, C. (1996). Yurt. Tomurcuk, (3), 4.
- Selim, C. (1997). Anne. Tomurcuk, (7), 6.
- Selim, C. (1999). Kardeşçe Yaşyalım. Tomurcuk, (6), 6.

- Selim, C. (2000). Tomurcuk. Tomurcuk, (5), 6.
- Selim, C. (2003). Doğa Dersi. Tomurcuk, (2), 5.
- Selim, C. (2003). Kuş. Tomurcuk, (9-10), 6.
- Selim, G. (1980). Kitap Okuma Sevgisi. Tomurcuk, (5), 11.
- Selim, S. (1987). Tito. Tomurcuk, (5), 14.
- Selişkap, Y. (1958). Bir Nisan. Tomurcuk, (8), 8-10.
- Selişkap, Y. (1958). Kardan Adam Eriyor. Tomurcuk, (7), 2.
- Selişkap, Y. (1962). Unutulmuş Kitap. Tomurcuk, (5), 2.
- Selişkar, T. (1970). Atılan Kitap. Tomurcuk, (1), 9.
- Selman, F. (1978). Sonbahar Mevsimi. Tomurcuk, (1), 13.
- Selman, F. (1997). Ağaçlar. Tomurcuk, (8), 31.
- Sevel, A. (1994). Annem. Tomurcuk, (2), 14.
- Seven, A. (1994). Annem. Tomurcuk, (2), 14.
- Sever, E. (2000). Babacığım. Tomurcuk, (9-10), 30.
- Sever, S. (2003). Çocuk ve Edebiyat. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sevinç, E. (1973). Kış ve Kar. Tomurcuk, (5), 2.
- Seyfettin, Ö. (1994). Forsa. Tomurcuk, (5), 26-27.
- Seyfullah, G. (1977). Tito'yu Görmek. Tomurcuk, (9), 24.
- Seyfullah, L. (1976). Anneler Günü. Tomurcuk, (7), 10.
- Seyfullah, L. (1976). Baharın Oyunu. Tomurcuk, (8), 5.
- Seyfullah, L. (1980). Bebek. Tomurcuk, (6), 4.
- Seyfullah, L. (1994). Mayıs. Tomurcuk, (9-10), 5.
- Seyfullah, L. (1995). Ağlama. Tomurcuk, (7), 14.
- Seyfullah, L. (1996). Plaj. Tomurcuk, (1), 4-5.
- Seyfullah, L. (1996). Plaj. Tomurcuk, (1), 4-5.
- Seyfullah, L. (2000). Yapmamış. Tomurcuk, (5), 12-13.

- Seyfullah, L. (2001). Teyzem. Tomurcuk, (4), 6.
- Seyfullah, R. (1995). Anne Yüreği. Tomurcuk, (1), 30.
- Seyyar, T. (1989). Tito. Tomurcuk, (2), 32.
- Seyyar, T. (1990). Tito. Tomurcuk, (7), 32.
- Sezer, S. (1983). Bay Bilgine Mektup. Tomurcuk, (5), 11.
- Sıktaş, S. (1971). Yurdum. Tomurcuk, 1971 (5), 10.
- Simeski, S. (1994). En İyi Futbolcular. Tomurcuk, (4), 6.
- Simoviç, R. (1983). Çocuklar Karar Verdi. Tomurcuk, (1), 7.
- Simovski, V. (1963). Film Cekiliyor. Tomurcuk, (6), 8.
- Simski, S. (1994). Spor Taraftarları. Tomurcuk, (3), 6.
- Simski, S. (1995). Askere Paket (Çev. Ali, F.). Tomurcuk, (8), 6.
- Simski, S. (1995). Övünmeyi Seven Ceyhun (Çev. Ali, F.). Tomurcuk, (6), 6.
- Simski, S. (1995). Yedek Olan Kadro (Çev. Ali, F.). Tomurcuk, (9-10), 6.
- Sipahi, T. (1980). Tito. Tomurcuk, (8), 14.
- Sipahi, Z. (1977). Anneciğim. Tomurcuk, (7), 11.
- Skakavaç, O. (1960). Selâm Yerine Kucaklaşmak. Tomurcuk, (9), 2.
- Skakavaç, O. (1962). Pekçok Ömür ve.... Tomurcuk, (9), 3.
- Skakavaç, O. (1964). Her Zaman Genç Kal. Tomurcuk, (9), 3.
- Skakavaç, O. (1972). Peki Sen Kimi Temsil Ediyorsun Bakalım. Tomurcuk, (16), 3.
- Skoti, C. (1979). Yelin Oyunu. Tomurcuk, (1), 10.
- Skoti, G. (1965). Yelin Oyunu. Tomurcuk, (5), 5.
- Slabi, Z. (1963). Hazırcı. Tomurcuk, (8), 7.
- Slabi, Z. (1966). Ünal'ın İlk Dişi. Tomurcuk, (5), 8-9.
- Smaçoski, B. (1960). Kara Kedi. Tomurcuk, (8), 8-9.
- Smaçoski, B. (1960). Piyoner Bayramı. Tomurcuk, (3), 13.
- Smaçoski, B. (1961). Çiçek. Tomurcuk, (10), 3.

- Smaçoski, B. (197). Kumdan Kale (Çev. Zekeriya, N.). Tomurcuk, (9-10), 10.
- Smaçoski, B. (1976). Analar Türkü Söyleyince. Tomurcuk, (7), 6.
- Smaçoski, B. (1979). Anne Türkü Okurken. Tomurcuk, (7), 6.
- Smaçoski, B. (1981). Askerimiz. Tomurcuk, (4), 7.
- Smaçoski, B. (1995). Bir Ağaçla Dört Çocuk (Çev. Zekeriya, N.). Tomurcuk, (1), 10.
- Smaçoski, B. (1995). En Güzel Kent (Çev. Zekeriya, N.). Tomurcuk, (4), 10.
- Smačovski, B. (1988). Piyoner Bayramı. Tomurcuk, (3), 22.
- Smakovski, B. (1963). Ay. Tomurcuk, (7), 4.
- Smakovski, B. (1989). Anne Türküsü Söylerken. Tomurcuk, (8), 23.
- Spahiu, G. (1961) Yağmur. Tomurcuk, (3), 5.
- Spasevska, E. (1983). Arılar. Tomurcuk, (2), 6.
- Spasevska, E. (1984). Güneşin Yüreği Var mı?, Tomurcuk, (1), 5.
- Spasevska, E. (1984). İsteklerden Biri. Tomurcuk, (1), 10.
- Stanoyçiç, V. (1961). Duvardaki Ödev. Tomurcuk, (3), 13.
- Stanoyçiç, V. (1962). Dalgalyrda Kabarcıklar. Tomurcuk, (1), 5.
- Stanoyçiç, V. (1963). Sakın Bizi Ele Vermeyin. Tomurcuk, (7), 2-3.
- Staykovski, A. B. (1993). Temizlik Sağlık Demektir. Tomurcuk, (7), 2.
- Stefanoviç, M. (1989). Sırlar. Tomurcuk, (7), 3.
- Stojkovski, A. B. (1985). Temizlik Sağlık Demektir. Tomurcuk, (6), 2.
- Stokiç, P. (1968). Vazoda Çiçek. Tomurcuk, (8), 11.
- Strezovski, Y. (1959). Tuhaf Çalgı. Tomurcuk, (9), 7.
- Strezovski, Y. (1992). Çapo Köpek. Tomurcuk, (4), 30.
- Strezovski, Y. (1994). Kızkardeşim İçin Elma. Tomurcuk, (8), 12-13.
- Suhodolcan, L. (1959). Güzün Hikâyesi. Tomurcuk, (3), 8-9.
- Suhomlinskiy, V. (1971). Ana Elleri. Tomurcuk, (6), 12.
- Suhomlinskiy, V. (1985). Sağ ve Sol El. Tomurcuk, (5), 4.

- Sulooca, M. (2004). Başlarken. Bahçe Çocuk Dergisi, (1)1, 4.
- Sun, M. (2004). Mutlu İlkokuma. Tomurcuk, (6), 18-19.
- Sunat, H. (1999). Tutumlular. Tomurcuk, (5), 7.
- Sunat, H. (2000). Soyum Sopum. Tomurcuk, (6), 7.
- Sunat, H. (2003). Tutumlu Çocuk. Tomurcuk, (5), 3.
- Sunat, İ. H. (2000). 19 Mayıs. Tomurcuk, (9-10), 7.
- Sunat, İ. H. (2003). 23 Nisan. Tomurcuk, (8), 7.
- Suroy, A. (1985). Birlik. Tomurcuk, (8), 13.
- Suroy, A. (1995). Kaz. Tomurcuk, (8), 23.
- Suroy, A. (1997). Boş Oturma. Tomurcuk, (4), 6.
- Sülçe, E. (1985). Seviyorum. Tomurcuk, (8), 14.
- Süleyman, H. (1967). İtiraf. Tomurcuk, (8), 1.
- Süleyman, H. (1967). Zararın Neresinden Dönersen Kârdır. Tomurcuk, (1), 7.
- Süleyman, H. (1989). Kitapla Konuşmak İsteği. Tomurcuk, (3) 6.
- Süleyman, H. (1996). Çiçekler. Tomurcuk, (1), 32.
- Süleyman, H. (2000). Ayla ile Zekavet. Tomurcuk, (3), 20-21.
- Süleyman, M. (1970). Analeyleğin Düşü. Tomurcuk, (8), 6.
- Süleyman, M. (1971). Baharın Gelişi. Tomurcuk, (7), 11.
- Süleyman, S. (1979). Kış Yılçağı. Tomurcuk, (6) 13.
- Süleyman, Y. (1976). Ben Çalışkan Çocuğum. Tomurcuk, (4), 14.
- Süleyman, Y. (1982). Çiçekeler. Tomurcuk, (8), 10.
- Süleyman, Y. (1990). Çiçek Demeti. Tomurcuk, (7), 5.
- Sümeyra, Ö. (1996). Sonbaharı Seviyorum. Tomurcuk, (2), 31.
- Şaban, A. (1972). 11 Mayıs. Tomurcuk, (2), 4.
- Şaban, B. (2003). Annem. Tomurcuk, (7), 31.
- Şaban, B. (2003). Annem. Tomurcuk, (8), 31.

- Şaban, N. (1962). Okulum. Tomurcuk, (9), 10.
- Şaban, N. (1964). Anamın Elleri. Tomurcuk, (4), 6.
- Şaban, N. (1964). Güneş. Tomurcuk, (10), 13.
- Şaban, N. (1966). Çoban Dünyası. Tomurcuk, (2), 3.
- Şaban, N. (1966). Okul Sevgisi. Tomurcuk, (1) 3.
- Şaban, N. (1968). Bir Mayıs. Tomurcuk, (9), 2.
- Şaban, N. (1972). Anamın Elleri. Tomurcuk, (11), 11.
- Şaban, N. (1972). Bir Mayıs. Tomurcuk, 1972 (15), 2.
- Şaban, N. (1976). Anamın Elleri. Tomurcuk, (7), 4.
- Şaban, N. (1977). 1 Mayıs. Tomurcuk, (9), 19.
- Şaban, N. (1980). Öğretmenim. Tomurcuk, (7), 6.
- Şaban, N. (1984). 1 Mayıs. Tomurcuk, (9-10), 8.
- Şaban, N. (1984). Okulum. Tomurcuk, (4), 11.
- Şaban, N. (1989). Anamın Elleri. Tomurcuk, (7), 13.
- Şaban, N. (1995). Sevdiklerim. Tomurcuk, (7), 24.
- Şafak Gören, Ş. (1999). Anadolu. Tomurcuk, (1), 17.
- Şahabettin, C. (1971). Kar. Tomurcuk, (5), 3.
- Şahabettin, C. (1971). Kitaplar Arasında. Tomurcuk, (6), 10.
- Şahabettin, C. (1979). Arının Türküsü. Tomurcuk, (7), 11.
- Şahabettin, C. (1979). Arının Türküsü. Tomurcuk, (8), 7.
- Şahabettin, C. (1994). Arının Türküsü. Tomurcuk, (8), 29.
- Şahin, Ş. (1981). Bir Sendin. Tomurcuk, (2), 14.
- Şahsine, E. (1990). İlkbahar, Tomrucuk, (9-10), 30.
- Şahsivar, Ş. (1980). 11 Ekimin Sesi. Tomurcuk, (2), 14.
- Şala, Ö. (1981). Kasım. Tomurcuk, (3), 12.
- Şatku, L. (1999). Annem. Tomurcuk, (8), 31.

- Şefika, H. (1982). Tatilden Sonra. Tomurcuk, (1), 14.
- Şefike, H. (1978). Gelişti Yurdum, Gelişti Kentim Özgürlük İçinde. Tomurcuk, (10), 29.
- Şemsedin, E. (1978). Tito. Tomurcuk, (3), 13.
- Şemso, Ş. (2002). Anadilim. Tomurcuk, (3), 30.
- Şenel, H. T. (1996). Kış Eğlenceleri. Tomurcuk, (5), 5.
- Şengül, A. (1995). Benim Annem. Tomurcuk, (7), 21.
- Şentürk, A. T. (1993). Mustafa Kemal. Tomurcuk, (3), 12.
- Şentürk, E. (2003). Mutlu İlk Okuma. Tomurcuk, (1), 19.
- Şentürk, E. (2003). Mutlu İlk Okuma. Tomurcuk, (2), 18-19.
- Şerif, F. (2004). Annem. Tomurcuk, (6), 31.
- Şerif, N. (1971). İlkbahar. Tomurcuk, (9), 14.
- Şerif, Z. (1995). Gülümse. Tomurcuk, (1), 31.
- Şerüze, A. (1984). 29 Kasım. Tomurcuk, (3), 14.
- Şinik, H. (1984). Tito. Tomurcuk, (3), 14.
- Şirin, M. R. (1993). Anne, Anne, Anne. Tomurcuk, (7), 4.
- Şirin, M. R. (1993). Bebeğim. Tomurcuk, (7), 5.
- Şirin, M. R. (2003). Babam, Deniz ve Ben. Tomurcuk, (3), 13.
- Şirin, M. R. (2003). Tavus Kuşu. Tomurcuk, (1), 24.
- Şpur, K. (1966). Yaşasın Kurbağa. Tomurcuk, (9), 11.
- Ştaubringer, Z. (1990). Yiğit Bombacı Buha. Tomurcuk, (3), 4-5.
- Şteryoski, S. (1994). Kendim Taranabilirim (Çev. Ali, F.). Tomurcuk, (2), 17.
- Şükrü, M. (1959). Bülbüller. Tomurcuk, (7), 10.
- Tagore, R. (1973). Hayır Dua. Tomurcuk, (1), 16.
- Tahir, A. (1980). Tol Se ile Ayı. Tomurcuk, (8), 10-12.
- Tahir, A. (1985). Neden Kedi Darıldı. Tomurcuk, (9-10), 13.
- Tahir, A. (2002). Yangın. Tomurcuk, (6), 4-5.

- Tahir, G. (2000). Sonbahar. Tomurcuk, (5), 30.
- Tahir, Ş. (1994). Annemin Sevdiği Çiçek. Tomurcuk, (1), 33.
- Tahir, Ş. (1994). Annemin Sevdiği Çiçek. Tomurcuk, (7), 33.
- Tahsin, M. (1997). Kavanozda Neler Oluyor?. Tomurcuk, (6), 4-5.
- Tahsin, M. (1997). Salyangozu Kim Çaldı?. Tomurcuk, (2), 12-13.
- Tahsin, M. (1998). Yeşil Gözlü Ne İstiyor?. Tomurcuk, (1), 12-13.
- Tahsin, M. (1999). Bu Ceviz Niye Kırılmıyor?. Tomurcuk, (4), 11.
- Tahsin, M. (2002). Yaz Tatilinde. Tomurcuk, (9-10), 4-5.
- Tahsin, M. (2003). Ergin'in Kedisi. Tomurcuk, (4), 12-13.
- Talas, İ. H. (1989). Kızılay. Tomurcuk, (9-10), 19.
- Talas, İ. H. (1996). Atatürk Neden Büyük. Tomurcuk, (3), 7.
- Talas, İ. H. (1996). Tatil Geliyor. Tomurcuk, (9-10), 7.
- Talas, İ. H. (1997). Temiz Çocuk. Tomurcuk, (1), 7.
- Talas, İ. H. (1999). Bu Güzel Vatan. Tomurcuk, (3), 7.
- Talas, İ. H. (1999). Çalış. Tomurcuk, (1), 7.
- Taner, H. (1993). Bir Kavak ve İnsanlar . Tomurcuk, (9-10), 16-17.
- Taptik, İ. (1969). Ben Halamın Kızıyım. Tomurcuk, (10), 2.
- Tarancı, C. S. (1967). Var. Tomurcuk, (1), 6.
- Tarancı, C. S. (1972). Var. Tomurcuk, (9), 2.
- Tarancı, C. S. (1984). Ağacı Kıskanırım. Tomurcuk, (1), 13.
- Tarancı, C. S. (1997). On Kasım. Tomurcuk, (3), 11.
- Tarapusa, S. (1995). Bugün Anamın Bayramı. Tomurcuk, (6), 2.
- Tarapuza, S. (1982). Noel Ağacı. Tomurcuk, (4), 6.
- Tarapuza, S. (1988). Noel Ağacı. Tomurcuk, (4), 4.
- Tartalya, G. (1959). Çörekler. Tomurcuk, (7), 8-9.
- Tarus, İ. (1974). Bir At Hikayesi. Tomurcuk, (8), 12-13.

- Taşer, S. (1993). Anne. Tomurcuk, (7), 21.
- Tazcan, A. (2003). Bırak Beni Ne Olur! Cık Cık!. Tomurcuk, (5), 4-5.
- Tekdoğan, M. T. (1990). Herkesi Bir Seviyorum. Tomurcuk, (4), 26.
- Tekdoğan, M. T. (1992). Herkesi Bir Seviyorum. Tomurcuk, (3), 14.
- Tekinşen, M. (1999). Yaşlı kaplumbağa. Tomurcuk, (1), 11.
- Tekinşen, M. (2000). Hophop İle Zıpzıp. Tomurcuk, (4), 11.
- Tekinşen, M. (2000). Minik Kuş. Tomurcuk, (6), 11.
- Tekışık, M. H. (1995). Kış. Tomurcuk, (4), 5.
- Temiz, B. (1987). Tutumlu Ol. Tomurcuk, (8), 14.
- Temkolov, S. (1958). Tuhaf İstek. Tomurcuk, (4), 8-9.
- Temkov, S. (1959). Baştan Başa Kırmızı. Tomurcuk, (8), 8-9.
- Tevetoğlu, F. (2000). Türklüğe Kurban. Tomurcuk, (8), 7.
- Tez, İ. B. (1994). Yaz. Tomurcuk, (9-10), 3.
- Tez, İ. B. (1997). Yaz. Tomurcuk, (9-10), 7.
- Tezcan, A. (1993). Benimle Barışsana. Tomurcuk, (3), 24-25.
- Tezcan, A. (1993). Bırak Beni Ne Olur! Cık Cık!. Tomurcuk, (4), 12-13.
- Tezcan, A. (1995). İlk Oruç. Tomurcuk, (6), 16-17.
- Tiro, Z. (1987). Tito-Yugoslavya. Tomurcuk, (6), 14.
- Tırpkovski, P. (1958). Kış Konuşması. Tomurcuk, (6), 5.
- Tırpkovski, P. (1961). Dil Yarası. Tomurcuk, (7), 4.
- Tırpkovski, P. (1961). Nina. Tomurcuk, (2), 3.
- Tırpkovski, P. (1961). Tito Hepimize Bakıyor. Tomurcuk, (9), 6.
- Tırpkovski, P. (1962). Ay'ın Hikâyesi. Tomurcuk, (8), 4-5.
- Tırpkovski, P. (1964). Altın Kuş. Tomurcuk, (6), 10-11.
- Tito, J. B. (1981). Daha Mutlu Çocuklar İçin. Tomurcuk, (9-10), 8.
- Toçinovski, V. (1986). Oyunun Zamanı. Tomurcuk, (1), 3.

- Todoroviç, D. M. (1959). En İyi Dostluk. Tomurcuk, (8), 6-7.
- Todoroviç, M. (1958). İki Türlü Asker. Tomurcuk, (4), 4-5.
- Todoroviç, M. (1966). Nineye Mektup. Tomurcuk, (5), 12.
- Todoroviç, R. (1989). Bekleyiş. Tomurcuk, (3), 7.
- Tolstoy, L. (1958). Kurtla Sincap. Tomurcuk, (2), 12.
- Tolstoy, L. (1959). Söz Dinlemiyen Kuzu. Tomurcuk, (5), 4.
- Tolstoy, L. (1967). İki Arkadaş. Tomurcuk, (3), 12.
- Tolstoy, L. (1968). Serçe ile Kırlangıçlar. Tomurcuk, (8), 7.
- Tolstoy, L. (1970). Kedi. Tomurcuk, (6), 8-9.
- Tolstoy, L. (1989). Sincap ile Kurt. Tomurcuk, (8), 11.
- Tolstoy, L. N. (1963). Para Dolu Kесе. Tomurcuk, (2), 12.
- Tolstoy, L. N. (1975). Yalancı. Tomurcuk, (4), 4.
- Tolstoy, L. N. (1978). Para Dolu Kесе. Tomurcuk, (8), 21.
- Tompson, V. (1961). Uyu, Uyu Salihan. Tomurcuk, (6), 11.
- Topoyan, T. (1981). Tito Ölmedi. Tomurcuk, (6), 14.
- Toska, E. (1999). Okulda En Neşeli Günüm. Tomurcuk, (4), 31.
- Tosyal, F. (2002). İkinci Yarıyıl. Tomurcuk, (5), 12-13.
- Tozi, N. (1958). Tito'nun Resmi. Tomurcuk, (2), 2-3.
- Tozi, N. (1961). Küçük Savaşçı. Tomurcuk, (9), 7.
- Tozi, N. (1961). Pionerler Bölüğü. Tomurcuk, (1), 3.
- Tozi, N. (1961). Pionerler Nöbette. Tomurcuk, (1), 3.
- Tufa, Ş. (1982). Tito. Tomurcuk, (4), 14.
- Tunaboylu, Z. (1978). Göçmen Kuşlar. Tomurcuk, (4), 3.
- Tunaboylu, Z. (1998). Göçmen Kuşlar. Tomurcuk, (1), 7.
- Tuzcu, E. (1962). Küçük Asker. Tomurcuk, (6), 11.
- Tuzcu, E. (1965). Kuzum. Tomurcuk, (7), 3.

- Tuzcu, E. (1978). Sınır Bekçisi. Tomurcuk, (4), 5.
- Tuzcu, E. (1990). İlkbahar. Tomurcuk, (7), 4.
- Tuzcu, E. (1999). Derecik. Tomurcuk, (4), 6.
- Tuzcu, E. (1999). Gelincik. Tomurcuk, (4), 6.
- Tuzcu, E. (1999). Vardar. Tomurcuk, (4), 6.
- U., V. (1966). Titonun Yolculuğu. Tomurcuk, (9), 3.
- Ugolini, G. (1972). Yuva İçin. Tomurcuk, (12), 5.
- Ugreşiç, D. (1983). Mutluluk. Tomurcuk, (2), 2.
- Uğurkan, M. (1979). Anneciğim. Tomurcuk, (7), 7.
- Uğurkan, M. (1997). Kış. Tomurcuk, (4), 7.
- Uğurkan, M. (1999). Anneciğim. Tomurcuk, (6), 3.
- Uğurkan, M. (1999). Bayrak. Tomurcuk, (2), 7.
- Ukalo, R. (1971). Annem. Tomurcuk, (7), 14.
- Ural, Y. (1991). Lunapark Arkadaşı. Tomurcuk, (7), 18-19.
- Ural, Y. (1994). Çiçekler ve Anneler. Tomurcuk, (7), 22.
- Ural, Y. (1994). Tavus Kuşu. Tomurcuk, (2), 13.
- Ural, Y. (1995). Dayanışma. Tomurcuk, (6), 3.
- Ural, Y. (1995). Gün Batımı. Tomurcuk, (8), 13.
- Ural, Y. (1999). Bahçedeki tırtıl. Tomurcuk, (2), 11.
- Ural, Y. (2000). Aksak Ali. Tomurcuk, (8), 12-13.
- Urey, A. (1982). 8 Mart. Tomurcuk, (7), 12.
- Ureya, A. (1985). Mayıs. Tomurcuk, (9-10), 26.
- Ureya, G. (1986). Ordumuz. Tomurcuk, (4), 14.
- Ureya, S. (1991). Anneciğim. Tomurcuk, (7), 33.
- Uşaklı, B. (1999). Yolculuk. Tomurcuk, (3), 7.
- Uşaklı, Ö. B. (1971). Kış. Tomurcuk, (5), 3.

- Uşinski. (1968). Küçük Arının Türküsü. Tomurcuk, (8), 5.
- Uyaroğlu, İ. (1978). Çocuk Ve Kuş. Tomurcuk, (6), 10.
- Uyaroğlu, İ. (1978). Çocuklar Sınır Tanımaz. Tomurcuk, (5), 3.
- Uyaroğlu, İ. (1980). Çocuk Ve Yuva. Tomurcuk, (3), 10.
- Ülkü, N. D. (1962). Anneme. Tomurcuk, (1), 3.
- Ülkü, N. D. (1962). Çocuklarla babalar. Tomurcuk, (4), 3.
- Ülkü, N. D. (1963). Çocuklar. Tomurcuk, (10), 6.
- Ülkü, N. D. (1963). Çocuklarla Anneler. Tomurcuk, (7), 11.
- Ülkü, N. D. (1963). İlyaz. Tomurcuk, (7), 10.
- Ülkü, N. D. (1963). Ninelerle Çocuklar. Tomurcuk, (10), 2.
- Ülkü, N. D. (1970). İlk Derste. Tomurcuk, (1), 2.
- Ülkü, N. D. (1970). Kırılma. Tomurcuk, (2), 2.
- Ülkü, N. D. (1970). Unutulmayan Bir Anı. Tomurcuk, (3), 10.
- Ülkü, N. D. (1971). Bülbül ile Gül. Tomurcuk, (8), 2.
- Ülkü, N. D. (1971). İlyaz Çiçekleri. Tomurcuk, (7), 5.
- Ülkü, N. D. (1959). Çelenk. Tomurcuk, (9), 5.
- Ülkü, N. D. (1960). Güvercin. Tomurcuk, (4), 10.
- Ülkü, N. D. (1971). İlyaz Konukları. Tomurcuk, (9), 8.
- Ülkü, N. D. (1987). Ateş Başında. Tomurcuk, (9-10), 7.
- Ülkü, N. D. (1988). Dostluk. Tomurcuk, (4), 10-11.
- Ülkü, N. D. (1988). Kaplumbağa ile Tavşan. Tomurcuk, (3), 25.
- Ülkü, N. D. (1988). Yurt Çocukları. Tomurcuk, (3), 7.
- Ülkü, N. D. (1964). Çocuklarla Çiçekler. Tomurcuk, (8), 8.
- Ülkü, N. D. (1964). Güvercin. Tomurcuk, (7), 11.
- Ülkü, N. D. (1969). Oğlak. Tomurcuk, (5), 0.
- Ülkü, N. D. (1972). Tito. Tomurcuk, (3), 6.

- Ülkü, N. D. (1973). Tepeden Tırnağa Bahar. Tomurcuk, (2), 2.
- Ülkü, N. D. (1974). Kedim. Tomurcuk, (2), 4.
- Ülkü, N. D. (1974). Yurt Sevgisi. Tomurcuk, (3), 16.
- Ülkü, N. D. (1975). Çocuklarınız Biz. Tomurcuk, (5), 12.
- Ülkü, N. D. (1975). Emekçilerin Türküsü. Tomurcuk, (9), 1.
- Ülkü, N. D. (1977). Tito. Tomurcuk, (9), 13.
- Ülkü, N. D. (1978). Çocuklarla Nineler. Tomurcuk, (7), 7.
- Ülkü, N. D. (1963). Yurt Çocukları. Tomurcuk, (3), 6.
- Ülkü, N. D. (1964). Çocuklarla Çocuklar. Tomurcuk, (6), 4.
- Ülkü, N. D. (1964). İlk yaz. Tomurcuk, (10), 10.
- Ülkü, N. D. (1964). Tatlı Annem. Tomurcuk, (1), 6.
- Ülkü, N. D. (1965). Çocukların Elleri. Tomurcuk, (1), 5.
- Ülkü, N. D. (1965). Dedem. Tomurcuk, (5), 3.
- Ülkü, N. D. (1966). Güvercin. Tomurcuk, (6), 11.
- Ülkü, N. D. (1966). Güzde, Kışta Rubalar. Tomurcuk, (1), 6.
- Ülkü, N. D. (1966). Kırlangıç. Tomurcuk, (8), 2.
- Ülkü, N. D. (1967). Kedim. Tomurcuk, (2), 11.
- Ülkü, N. D. (1967). Serçe. Tomurcuk, (6), 5.
- Ülkü, N. D. (1968). Acıklı Öykü. Tomurcuk, (6), 5.
- Ülkü, N. D. (1968). Leylekler. Tomurcuk, (8), 6.
- Ülkü, N. D. (1969). Kaybolan Kuzu. Tomurcuk, (6), 3.
- Ülkü, N. D. (1970). Anne Sevgisi. Tomurcuk, (7), 4.
- Ülkü, N. D. (1970). Tatlı Annem. Tomurcuk, (7), 11.
- Ülkü, N. D. (1971). Dedem. Tomurcuk, (6), 7.
- Ülkü, N. D. (1972). Çocuklarla Çiçekler. Tomurcuk, (13), 4.
- Ülkü, N. D. (1974). Aradığım. Tomurcuk, (9-10), 17.

- Ülkü, N. D. (1976). Düşündüğü Tren. Tomurcuk, (5), 1.
- Ülkü, N. D. (1976). Oğlak. Tomurcuk, (10), 10.
- Ülkü, N. D. (1976). Yiğitlerin Şiiri. Tomurcuk, (9), 5.
- Ülkü, N. D. (1980). Geyiğin Yılbaşı Masalı. Tomurcuk, 1980 4 8-9.
- Ülkü, N. D. (1983). Köpek. Tomurcuk, (8), 9.
- Ülkü, N. D. (1984). Bugün Yurdumun Bayramıdır. Tomurcuk, (3), 13.
- Ülkü, N. D. (1994). Çiğdem. Tomurcuk, (8), 8.
- Ülkü, N. D. (1994). Kardelen. Tomurcuk, (8), 8.
- Ülkü, N. D. (1994). O Harfinin Öyküsü. Tomurcuk, (1), 16-17.
- Ülkü, N. D. (1996). Ayların En Kısası Şubat. Tomurcuk, (6), 3.
- Ülkü, N. D. (1996). Bu Ayın Adı Ekim. Tomurcuk, (2), 3.
- Ülkü, N. D. (1965). Leylekeler. Tomurcuk, (8), 3.
- Ülkü, N. D. (1963). Güz. Tomurcuk, (2), 2.
- Ülkü, N. D. (1965). Serçe. Tomurcuk, (7), 11.
- Ülkü, N. D. (1977). 11 Ekim. Tomurcuk, (2), 3.
- Ülkü, N. D. (1996). Deli Mart. Tomurcuk, (7), 3.
- Ülkü, N. D. (1997). Çocuklarla Nineler. Tomurcuk, (2), 4.
- Ülkü, N. D. (1997). Leylekler. Tomurcuk, (8), 6.
- Ün, E. Z. (1997). 23 Nisan. Tomurcuk, (8), 21.
- Üngör, Z. (1997). Kar. Tomurcuk, (4), 21.
- Üngör, Z. (1999). Gece. Tomurcuk, (5), 21.
- Ünsal, E. (1993). Mustafa Kemal'in Elleri. Tomurcuk, (3), 12.
- Üzeir, N. (2002). Anneciğim. Tomurcuk, (4), 31.
- Üzeyir, N. (2002). Anneciğim. Tomurcuk, (7), 31.
- Vardar, H. (1976). Keklik. Tomurcuk, (4), 19-20.
- Vardar, H. (1976). Onul'un Derdi. Tomurcuk, (8), 4.

- Vardar, H. (1977). Sevgi. Tomurcuk, (6), 3.
- Vardar, H. (1979). Canlı Ağaç. Tomurcuk, (4), 6-7.
- Vardar, H. (1984). Serçe. Tomurcuk, (4), 10.
- Vardar, H. (1993). Emre Okula Başlıyor. Tomurcuk, (1), 4.
- Vardar, H. (1994). Arkadaşlık. Tomurcuk, (7), 14.
- Vardar, H. (1994). Arkadaşlık. Tomurcuk, (9-10), 4.
- Vardar, H. (1994). Coni. Tomurcuk, (1), 4-5.
- Vardar, H. (1994). Sevgi. Tomurcuk, (6), 28-29.
- Vardar, H. (1997). Eğlenceli Kış Oyunları. Tomurcuk, (5), 12-13.
- Vardar, H. (1997). Yeni Yıl Dilekleri. Tomurcuk, (4), 4-5.
- Vardar, H. M. (1994). Anne Özlemi. Tomurcuk, (5), 12.
- Vasiliy, A. (1983). Jukovski. Kuşcağız. Tomurcuk, (1), 11.
- Vehabzade, B. (1973). Güneşle Ben. Tomurcuk, (7), 8.
- Vehbi, Y. (1989). Tito. Tomurcuk, (5), 28.
- Vehbi, Y. (1990). Tito. Tomurcuk, (6), 32.
- Venger, L. (1965). İşi Nedir Güneşin. Tomurcuk, (10), 12.
- Veysel, A. (1973). Dostlar Beni Hatırlasın. Tomurcuk, (8-9), 28.
- Veysel, A. (2001). İlkbahar. Tomurcuk, (2), 30.
- Veysel, H. (2003). Öğrenciler. Tomurcuk, (4), 30.
- Veysel, S. (1996). Anneciğim. Tomurcuk, (9-10), 30.
- Veysel, Y. (1981). Kadınların Şen Bayramı. Tomurcuk, (7), 12.
- Vıçtırna, F. (2003). Çocuk ve Barış. Tomurcuk, (1), 31.
- Vıçtırna, F. (2003). Kardeşlik. Tomurcuk, (1), 31.
- Vidaçek, Z. (1961). Bülbülün Öğrencisi. Tomurcuk, (9), 12.
- Vidaçek, Z. (1961). Nine İle Torunları. Tomurcuk, (10), 10.
- Vidanoviç, M. (1991). Karşılaşma. Tomurcuk, (5), 26.

- Videçek, Z. (1957). Sır. Tomurcuk, (1), 2.
- Vırşevça, Y. (1985). İştâfet. Tomurcuk, (9-10), 27.
- Vitez, G. (1961). Ağaçlar Yürümüş Olsaydı. Tomurcuk, (4), 10.
- Vitez, G. (1961). Çilek Dolu Bir Sepet. Tomurcuk, (9), 12.
- Vitez, G. (1961). Simo Proleter. Tomurcuk, (1), 12-13.
- Vitez, G. (1962). Anneme Dilediğim. Tomurcuk, (7), 2.
- Vitez, G. (1965). İki El. Tomurcuk, (1), 5.
- Vitez, G. (1966). Mayıs. Tomurcuk, (9), 2.
- Vitez, G. (1966). Yılbaşı Gecesi. Tomurcuk, (4), 3-4.
- Vitez, G. (1967). Nerelerde Ekeceğiz Gülüşü. Tomurcuk, (6), 6.
- Vitez, G. (1968). Anneme Dileğim. Tomurcuk, (7), 3.
- Vitez, G. (1968). Tutmaca Oynar Çocuklar (Çev. Zekeriya, N.). Tomurcuk, (9), 4.
- Vitez, G. (1972). Annemin Dileği. Tomurcuk, (14), 7.
- Vitez, G. (1972). Kızcağızın İlk yazla konuşması. Tomurcuk, (13), 4.
- Vogelnik, M. (1966). Büyülü Çiçek. Tomurcuk, (7), 4-5.
- Volgelnik, M. (1962). Gezeğenin Öyküsü. Tomurcuk, (2), 5.
- Volter, F. M. A. (1995). Altın Ülkesinde. Tomurcuk, (6), 30-31.
- Voyvodiç, L. (1982). Özgürlük. Tomurcuk, (3), 3.
- Voyvodiç, L. (1987). Özgürlük. Tomurcuk, (9-10), 6.
- Vukoviç, V. (1979). Özgürlük. Tomurcuk, (2), 3.
- Vukoviç, V. (1989). Özgürlük. Tomurcuk, (2), 3.
- Vuyiçiç, N. (1984). Seviyorum Derken. Tomurcuk, (9-10), 18.
- Yahya, N. (1999). Arkadaşım. Tomurcuk, (3), 30.
- Yahya, N. (2000). Arkadaşım. Tomurcuk, (2), 30.
- Yaksevaç, S. (1981). Güneş ile Güvercinler. Tomurcuk, (2), 10.
- Yaksevaç, S. (1989). Arkadaş Serçe. Tomurcuk, (6), 25.

- Yalçın, H. C. (1971). Ev Sevgisi. Tomurcuk, (5), 10.
- Yalkut, S. C. (1995). Kumbara. Tomurcuk, (6), 3.
- Yançevska, M. (1974). Dostlar. Tomurcuk, (1), 5.
- Yançevski, Ç. (2001). Kardam Adam. Tomurcuk, (5), 10.
- Yançevski, M. (1991). Sınırsız Sevgi. Tomurcuk, (8), 19.
- Yaneski, S. (1965). Cırcırböceğinin Kış Türküsü. Tomurcuk, (6), 12.
- Yanevski, S. (1993). Çiçekler. Tomurcuk, (3), 21.
- Yanuşeva, D. (1971). Bir Mayıs Saşkonun Bayramıdır. Tomurcuk, (9), 4-5.
- Yanuşeva, D. (1971). Uc Uc Gelincik (Çev. A. Engüllü). Tomurcuk, (10), 8-9.
- Yanuşeva, D. (1981). Konuşma. Tomurcuk, (7), 6.
- Yanuşeva, D. (1994). Konuşma (Çev. Ahmet, E.). Tomurcuk, (7), 2.
- Yanuşeva, D. (2003). Eller. Tomurcuk, (2), 10.
- Yanuşevaç, A. (1989). Konuşma. Tomurcuk, (8), 23.
- Yaşar, A. (1994). Okulumuzun Bahçesi. Tomurcuk, (3), 33.
- Yaşar, B. (1984). Yurdum. Tomurcuk, (3), 14.
- Yaşar, M. (1974). Bahara Selam. Tomurcuk, (8), 3.
- Yaşar, M. (1983). Kemal'in Armağanı. Tomurcuk, (7), 12.
- Yaşar, Ü. (1980). Anam. Tomurcuk, (7), 12.
- Yaşart, S. (2000). Köyüm. Tomurcuk, (5), 31.
- Yasmin, İ. (1969). Kardelen. Tomurcuk, (7), 5.
- Yavuz, D. (1995). Irmak. Tomurcuk, (6), 32.
- Yazgan, A. K. (2001). Geçip Giden Yıllara. Tomurcuk, (4), 7.
- Yeftoviç, M. (1959). Küçük Çapacı. Tomurcuk, (9), 3.
- Yeftoviç, M. (1968). Yol Üstünde Saman. Tomurcuk, (9), 2.
- Yeftoviç, M. (1980). Yoldaş Tito Çocukluğundan. Tomurcuk, (9-10), 9.
- Yılmaz, A. (1993). Son Martı. Tomurcuk, (3), 16-17.

- Yılmaz, A. (1994). Birgün Uçuşur Martılar Mavi Bir Deniz Üstünde. Tomurcuk, (7), 20-21.
- Yılmazkaya, M. (1995). Anneciğim. Tomurcuk, (7), 24.
- Yonuz, Ş. (1957). Anonim. Tomurcuk, (1), 1.
- Yovanoviç, Ç. (1958). Hesap Dediğin (Çev. Kaya, F.). Tomurcuk, (4), 10.
- Yovanoviç-Zmay, Y. (1962). İki Tutam Saç. Tomurcuk, (7), 2.
- Yovçevski, R. (1990). Bu Ağaçlar Herkesin. Tomurcuk, (9-10), 6.
- Yücel, H. A. (1994). Ekmek. Tomurcuk, (6), 17.
- Yücel, H. Â. (1997). Atatürk. Tomurcuk, (2), 11.
- Yücel, H. A. (1999). Atatürk. Tomurcuk, (9-10), 21.
- Yücel, H. A. (2000). 23 Nisan. Tomurcuk, (8), 3.
- Yücel, H. A. (2000). Bayrağım. Tomurcuk, (2), 3.
- Yücel, H. A. (2001). Atatürk. Tomurcuk, (3), 3.
- Yücel, H. Â. (2002). Atatürk. Tomurcuk, (9-10), 24.
- Yukiç, N. (1987). Mayıs. Tomurcuk, (9-10), 9.
- Yukiç, N. (1989). Mayıs. Tomurcuk, (9-10), 21.
- Yunus, D. (1994). Annem. Tomurcuk, (9-10), 32.
- Yunus, G. (1985). Okulum. Tomurcuk, (6), 14.
- Yunuz, H. (1964). Evimiz. Tomurcuk, (3), 3.
- Yurça, B. (1958). Kimden Korkmuş Erdoğan. Tomurcuk, (6), 6-7.
- Yurça, B. (1967). Kardeş ila Kızkardeş. Tomurcuk, (6), 7-8.
- Yurça, B. (1983). Kardeş İle Kızkardeş. Tomurcuk, (8), 6.
- Yurça, B. (1990). Kardeş İle Kıskardeş. Tomurcuk, (7), 13.
- Yurdakul, M. E. (1993). Kesildi Mi Ellerin?. Tomurcuk, (7), 22-23.
- Yurik, Ş. (1989). Tito. Tomurcuk, (3), 32.
- Yurtseven, O. (1970). Ormandaki Hayvanlar. Tomurcuk, (4), 9.
- Yusuf, M. (1971). Anne. Tomurcuk, (7), 14.

- Yusuf, S. (1973). Tito. Tomurcuk, (5), 27.
- Yusuf, S. (1976). Ağlamasın Çocuklar. Tomurcuk, (1), 20.
- Yusuf, S. (1976). Özgürlük Ardında. Tomurcuk, (6), 4.
- Yusuf, S. (1977). Mehmet. Tomurcuk, (5), 26-27.
- Yusuf, S. (1977). Son Dersten Sonra. Tomurcuk, (10), 19.
- Yusuf, S. (1977). Tito. Tomurcuk, (4), 10.
- Yusuf, S. (1978). Tito. Tomurcuk, (9), 2.
- Yusuf, S. (1980). Tuhaf Düş. Tomurcuk, (8), 6-7.
- Yusuf, S. (1980.). Böceklerin Öcü. Tomurcuk, (4), 10-11.
- Yusuf, S. (1981). Bahar Gelince. Tomurcuk, (7), 13.
- Yusuf, S. (1981). Çocukların Gözleri Gibi. Tomurcuk, (6), 5.
- Yusuf, S. (1982). Bahar. Tomurcuk, (7), 7.
- Yusuf, S. (1982). Barış Adamı. Tomurcuk, (1), 5.
- Yusuf, S. (1982). Gülüşler. Tomurcuk, (2), 9.
- Yusuf, S. (1982). Gün Doğunca. Tomurcuk, (1), 5.
- Yusuf, S. (1983). Tito. Tomurcuk, (9-10), 12.
- Yusuf, S. (1984). Anıt Karşısında. Tomurcuk, (9-10), 18.
- Yusuf, S. (1984). En Akıllısı. Tomurcuk, (4), 8.
- Yusuf, S. (1984). Günaydın Okul” Tomurcuk, (1), 3.
- Yusuf, S. (1984). İlker Kırlangıçlara Neden Acıdı. Tomurcuk, (2), 10.
- Yusuf, S. (1984). İlker Neden Asker Olmak İstiyor. Tomurcuk, (4), 7.
- Yusuf, S. (1985). Ağlaması Da Aynı Gülmesi De” Tomurcuk, (8), 9.
- Yusuf, S. (1985). Kimin Annesi En Güzeldir. Tomurcuk, (7), 12.
- Yusuf, S. (1987). Tito Çocukları. Tomurcuk, (9-10), 6.
- Yusuf, S. (1988). Bekleyiş. Tomurcuk, (1), 4.
- Yusuf, S. (1988). Kent Parkı Çiçekleri. Tomurcuk, (1), 18.

- Yusuf, S. (1988). Tito'nun Öğütleri. Tomurcuk, (4), 13.
- Yusuf, S. (1988). Vatan. Tomurcuk, (4), 5.
- Yusuf, S. (1989). Arı ile Güvercin. Tomurcuk, (7), 23.
- Yusuf, S. (1990). Arkadaşlık Böyle Mi Olur?. Tomurcuk, (3), 16.
- Yusuf, S. (1990). Kış Geldi. Tomurcuk, 1990 (5), 4.
- Yusuf, S. (1990). Okul Sevinci. Tomurcuk, (1), 20.
- Yusuf, S. (1990). Yılbaşı Gecesi Hazırlıkları. Tomurcuk, (4), 16.
- Yusuf, S. (1990). Yurdum. Tomurcuk, (1), 18.
- Yusuf, S. (1991). Bahar İlk Kez Annesinin Bayramını Kutaldı. Tomurcuk, (7), 4-5.
- Yusuf, S. (1991). İlker'in İnsanlığa Seslenişi. Tomurcuk, (6), 3.
- Yusuf, S. (1992). Evde. Tomurcuk, (2), 14.
- Yusuf, S. (1992). Okulda. Tomurcuk, (2), 14.
- Yusuf, S. (1994). İlker'in 8 Mart Armağanı. Tomurcuk, (7), 4-5.
- Yusuf, S. (1994). Salıncak. Tomurcuk, (3), 24-25.
- Yusuf, S. (1994). Yalancılar. Tomurcuk, (8), 6-7.
- Yusuf, S. (1995). İlker'in 8 Mart Dileği. Tomurcuk, (7), 2.
- Yusuf, S. (1996). İlker Köye Giderken. Tomurcuk, 1996 (6), 24.
- Yusuf, S. (2000). İlker'in Kış Türküsü. Tomurcuk, (6), 6.
- Yusuf, S. (2000). İlker'in Mutluluğu. Tomurcuk, (6), 6.
- Yusuf, S. (2000). İlker'in Türküsü. Tomurcuk, (6), 6.
- Yusuf, S. (2002). Bilgin'in Bilgisi. Tomurcuk, (3), 6.
- Yusuf, S. (2002). Günün Doğuşu. Tomurcuk, (3), 6.
- Yusuf, S. (2003). Anne. Tomurcuk, (2), 30.
- Yusuf, Y. (1985). Sevgili Annem. Tomurcuk, (7), 14.
- Z., N. (1971). Bir Mayıs. Tomurcuk, (9), 14.
- Zagorski, Ç. (1962). Ayıcık Nerede. Tomurcuk, (3), 5.

- Zagorski, Ç. (1966). Tomros'in Kedisi. Tomurcuk, (7), 10.
- Zariç, N. (1990). Neden Çocuklar Birbirini Sever. Tomurcuk, (6), 4.
- Zarifoğlu, C. (1993). Özlem. Tomurcuk, (2), 24.
- Zarifoğlu, C. (1994). Baba. Tomurcuk, (6), 12.
- Zarifoğlu, C. (1994). Kırlara Gidiyorum. Tomurcuk, (1), 11.
- Zarifoğlu, C. (2002). Anlamak. Tomurcuk, (1), 7.
- Zegin, H. S. (2003). Keşke Kuşlar Üşümese. Tomurcuk, (3), 11.
- Zekeriya, N. (1957). Anonim. Tomurcuk, (3), 16.
- Zekeriya, N. (1958). Suçlu. Tomurcuk, (1), 6.
- Zekeriya, N. (1958). Yiğit. Tomurcuk, (5), 4-5.
- Zekeriya, N. (1960). Küçük Misafir. Tomurcuk, (10), 2-3.
- Zekeriya, N. (1961). Otobüsler Neden Durmuşlar. Tomurcuk, (1), 4.
- Zekeriya, N. (1961). Sevim Nasıl Değişti. Tomurcuk, (10), 6.
- Zekeriya, N. (1962). Orhanın Hürriyet Anlayışı. Tomurcuk, (5), 10.
- Zekeriya, N. (1963). Kırlarda. Tomurcuk, (9), 6.
- Zekeriya, N. (1963). Ninniler. Tomurcuk, (7), 2.
- Zekeriya, N. (1964). Nasıl Olur Bayramlar. Tomurcuk, (9), 5.
- Zekeriya, N. (1965). Günümüz. Tomurcuk, (2), 2.
- Zekeriya, N. (1966). Göl. Tomurcuk, (6), 11.
- Zekeriya, N. (1966). İlkbahar. Tomurcuk, (7), 12.
- Zekeriya, N. (1966). Orhan'ın Öyküsü. Tomurcuk, (6), 3.
- Zekeriya, N. (1967). Sevil. Tomurcuk, (3), 4.
- Zekeriya, N. (1967). Sevim ile Gülbin. Tomurcuk, (7), 7-8.
- Zekeriya, N. (1968). Ayten'in Öyküsü. Tomurcuk, (6), 3.
- Zekeriya, N. (1969). Benim Babam En İyidir. Tomurcuk, (9), 3.
- Zekeriya, N. (1969). Dedeyi Eskiciğe Satalım. Tomurcuk, (5), 11.

- Zekeriya, N. (1969). Dönüş. Tomurcuk, (1), 3.
- Zekeriya, N. (1969). Kentin Ninnisi. Tomurcuk, (3), 3.
- Zekeriya, N. (1969). Yaşlı Postacı. Tomurcuk, (1), 8-9.
- Zekeriya, N. (1970). Ayna. Tomurcuk, (8), 3.
- Zekeriya, N. (1970). Orhanın Kaygıları. Tomurcuk, (2), 2.
- Zekeriya, N. (1971). Tuhaf Düğün. Tomurcuk, (5), 8-9.
- Zekeriya, N. (1973). Bizde Günler Nasıl Geçer. Tomurcuk, (6), 9.
- Zekeriya, N. (1973). Orhan Nasıl Ağladı. Tomurcuk, (8-9), 7.
- Zekeriya, N. (1985). Aynanın öyküsü. Tomurcuk, (5), 3.
- Zekeriya, N. (1989). O Gün Güneş Neden Doğmadı. Tomurcuk, (8), 9.
- Zekeriya, N. (1990). Anne Sevgisi Nedir. Tomurcuk, (7), 18.
- Zekeriya, N. (1990). Renkler Benim Sevdiğim. Tomurcuk, (8), 2.
- Zekeriya, N. (1990). Savaş Arkadaşı. Tomurcuk, (4), 23.
- Zekeriya, N. (1991). Anne, Sen Eve Dön. Tomurcuk, (5), 15.
- Zekeriya, N. (1992). Orhan'ın Özgürlük Anlayışı. Tomurcuk, (4), 10.
- Zekeriya, N. (1994). Duvarın Da Dili Var. Tomurcuk, (9-10), 6-7.
- Zekeriya, N. (1994). Duvarın Tanıklığı. Tomurcuk, (6), 2.
- Zekeriya, N. (1994). Orhanlar Yeni Eve Taşındılar. Tomurcuk, (6), 10-11.
- Zekeriya, N. (1994). Üç Arkadaş. Tomurcuk, (8), 10-11.
- Zekeriya, N. (1995). 8Anneciğim Kim Büyütür Çiçekleri. Tomurcuk, (7), 22-23.
- Zekeriya, N. (1995). Anne Kutlu Olsun. Tomurcuk, (7), 12.
- Zekeriya, N. (1995). İlkbaharı Selâmlayanlar. Tomurcuk, (9-10), 16.
- Zekeriya, N. (1996). Anne Kucaklaması. Tomurcuk, (7), 21.
- Zekeriya, N. (1996). Anneye Armağan. Tomurcuk, (7), 4-5.
- Zekeriya, N. (1997). Telefon. Tomurcuk, (7), 12-13.
- Zekeriya, N. (1999). Anne Kucaklaması. Tomurcuk, (7), 21.

- Zekeriya, N. (2000). Nasıl Doğar Ninniler. Tomurcuk, (8), 6.
- Zekeriya, N. (2001). Tünel. Tomurcuk, (3), 10.
- Zeki, S. (2003). Adı Güzel Kendi Güzel Muhammed-1. Tomurcuk, (2), 20-21.
- Zeki, S. (2003). Sen Allah'ı Seversen Allah Seni Sevmez mi?. Tomurcuk, (1), 20-21.
- Zeki, S. (2003). Yalnız Değiliz. Tomurcuk, (4), 20-21.
- Zeki, S. (2004). Kur'an Okur Hep Dilleri. Tomurcuk, (6), 20-21.
- Zeki, S. (2004). Kur'an Okur Hep Dilleri. Tomurcuk, (6), 20-21.
- Zekir, E. (1999). Öğretmenim. Tomurcuk, (9-10), 31.
- Zekir, N. (2000). Annem. Tomurcuk, (6), 31.
- Zekirya, N. (1972). Orhan'ın Hürriyet Anlayışı. Tomurcuk, (16), 4.
- Zekmanova- Yakimova, N. (1994). Kırlangıç Orda Değil. Tomurcuk, (8), 4.
- Zekmanova-Yakimova, N. (1967). Eğri Kulaklı. Tomurcuk, (10), 7.
- Zekmanova-Yakimova, N. (1994). Kırlangıç Hala Gelmedi (Çev. Ali, F.). Tomurcuk, (9-10), 7.
- Zengin, M. İ. (1994). Gazoz Çeşmesi. Tomurcuk, (9-10), 20-21.
- Zengin, M. İ. (2003). Ne Halleri Varsa Görsünler. Tomurcuk, (6), 12-13.
- Zeynullah, T. (1997). Doğa. Tomurcuk, (9-10), 33.
- Zorlutuna, H. N. (2004). Çiftlikte Bahar. Tomurcuk, (7), 12-13.
- Zoşçenko, M. (1971). Kırılan Vazo. Tomurcuk, (4), 8-9.
- Zubaç, P. (1980). Tito Bizim Yoldaşımızdır. Tomurcuk, (3), 4.
- Zubaç, P. (1989). Mektup. Tomurcuk, (9-10), 10.
- Zubaç, P. (1989). Söyle Bana, Söyle. Tomurcuk, (9-10), 10.

YAZARI OLMAYAN TOMURCUK DERGİLERİ

- (2002). 10 Kasım Atatürk'ü Anma Töreni. Tomurcuk, (3), 16.
- (2001). 10 Kasım Atatürk'ün Anma Töreni. Tomurcuk, (3), 16.

- (1986). 11 Ekim Ayaklanma Günü. Tomurcuk, (2), 2.
- (1988). 11 Ekim Ayaklanma Günü. Tomurcuk, (2), 2.
- (1990). 11 Ekim Ayaklanma Günü. Tomurcuk, (2), 2.
- (1968). 11 Ekim – Büyük Bayram. Tomurcuk, (2), 1.
- (1960). 22 Aralık. Tomurcuk, (4), 2.
- (1986). 29 Kasım. Tomurcuk, (3), 2.
- (1984). 29 Kasım Cumhuriyet Bayramı. Tomurcuk, (3), 2.
- (1961). 29 Kasım. Tomurcuk, (3), 2.
- (1970). 32. Ölümünün Yıldönümünde Atatürkü Anarken. Tomurcuk, (3), 3.
- (1987). 8 Mart Uluslararası Kadınlar Bayramı. Tomurcuk, (7), 2.
- (1980). Aç Gözlü Değirmenci. Tomurcuk, (1), 14.
- (1986). Aç Gözlü Değirmenci. Tomurcuk, (2), 7.
- (2001). Aç Gözlü Değirmenci. Tomurcuk, (2), 11.
- (2003). Adı Güzel Kendi Güzel Muhammet-II. Tomurcuk, (3), 20-21.
- (1996). Ağaçkakanın Yavrusuna Öğütleri. Tomurcuk, (2), 17.
- (1977). Ahbablık. Tomurcuk, (6), 7-9.
- (1995). Ailem. Tomurcuk, (2), 9.
- (1960). Akıl İle Zenginlik. Tomurcuk, (5), 12-13.
- (2000). Akıllı Çiftçi. Tomurcuk, (9-10), 16.
- (1994). Akıllı Karıncalar. Tomurcuk, (2), 15.
- (1958). Akıllı Yargıç. Tomurcuk, (6), 10.
- (1960). Aklında Olsun Küçük Kooperatifçi. Tomurcuk, (8), 7.
- (1994). Akşehir’de Nasrettin Hoca’nın Türbesinde. Tomurcuk, (4), 30-31.
- (1999). Al Elmayı. Tomurcuk, (3), 25.
- (1964). Alfabe ile Okuma Kitabı. Tomurcuk, (5), 6-7.
- (1997). Aliş Çoban. Tomurcuk, (5), 17.

- (1997). Aliş Çoban. Tomurcuk, (5), 17.
- (2004). Allah'a İman. Tomurcuk, (5), 20-21.
- (1993). Altınlı Yılan. Tomurcuk, (6), 8.
- (1958). Analar. Tomurcuk, (2), 13-14.
- (1961). Analar. Tomurcuk, (8), 8.
- (1972). Anne. Tomurcuk, (11), 2.
- (1965). Anne Sevgisi. Tomurcuk, (4), 5.
- (2004). Anneciğim. Tomurcuk, (7), 31.
- (2002). Anneler Günü. Tomurcuk, (7), 16.
- (2004). Anneler Günü. Tomurcuk, (7), 6.
- (1996). Annem. Tomurcuk, (1), 30.
- (1997). Annem. Tomurcuk, (7), 21.
- (2002). Annem. Tomurcuk, (7), 24.
- (1997). Annenin Elleri. Tomurcuk, (7), 17.
- (1997). Annenin Elleri. Tomurcuk, (7), 17.
- (1961). Aptallık. Tomurcuk, (4), 12.
- (1962). Arkadaş. Tomurcuk, (4), 5.
- (1972). Aslan İle Tavşan. Tomurcuk, (10), 16.
- (1972). Aslanla Fare. Tomurcuk, (2), 13.
- (1995). Atatürk Çocukları Çok Severdi. Tomurcuk, (3), 14.
- (1997). Atatürk ve Çocuk. Tomurcuk, (2), 17.
- (1996). Atatürk Ve Gerçekçi Düşünce. Tomurcuk, (3), 6.
- (1999). Atatürk'le çoban. Tomurcuk, (2), 16.
- (2003). Atatürk'ün Çocukluğu. Tomurcuk, (3), 14.
- (1969). Ateş Başında. Tomurcuk, (4), 2.
- (1972). Ayının Da İyisi Var. Tomurcuk, (7), 15.

- (1995). Ayşe'ye Gelen Mektup. Tomurcuk, (4), 9.
- (1973). Ayten İle Semra. Tomurcuk, (6), 27.
- (2003). Babalar Her Şeyden Anlar.... Tomurcuk, (2), 11.
- (2003). Babalar Her Şeyden Anlar.... Tomurcuk, (2), 11.
- (1962). Baba ile Oğul. Tomurcuk, (3), 10.
- (1962). Bahar Açmış Elma Ağacı. Tomurcuk, (9), 4.
- (1984). Bahar Olsun Dallara. Tomurcuk, (7), 8.
- (2004). Baharın Müjdecisi Kırlangıçlar. Tomurcuk, (8), 14.
- (1961). Baharın Uyanışı. Tomurcuk, (6), 9.
- (1987). Barışta Tito. Tomurcuk, (9-10), 4.
- (1990). Barışta Tito. Tomurcuk, (9-10), 5.
- (1961). Başka, Başka İki Kız. Tomurcuk, (8), 12-13.
- (1983). Bayrak. Tomurcuk, (5), 13.
- (2002). Bayrak. Tomurcuk, (8), 24.
- (2000). Bayrak. Tomurcuk, (5), 25.
- (1958). Beyaz ve Kara Kuzu. Tomurcuk, (10), 7.
- (1998). Bir Ağaçtan Üç Ürün. Tomurcuk, (3), 16.
- (1998). Bir Ağaçtan Üç Ürün. Tomurcuk, (3), 16.
- (1974). Bir Grup Çocuk. Tomurcuk, (6), 19.
- (1962). Birinci. Tomurcuk, (2), 2.
- (2003). Bir Kır Gezisi. Tomurcuk, (1), 16.
- (1958). Birkaç Soru. Tomurcuk, (4), 14.
- (1972). Birleşen Tavşanlar. Tomurcuk, (3), 15.
- (1960). Birlik. Tomurcuk, (4), 13.
- (1989). Bir MayıTomurcuk, (9-10), 2.
- (1994). Bizim Köylü Karınca. Tomurcuk, (2), 4.

- (1959). Bizimki En Büyüktür Hem Uzun. Tomurcuk, (10), 14.
- (1968). Boğa ile Tavşan. Tomurcuk, (8), 12.
- (1976). Boro Menkov. Tomurcuk, (4), 22.
- (1986). Boşko Buha. Tomurcuk, (3), 7.
- (1975). Bu Da Ayça O Da Ayça. Tomurcuk, (6), 6.
- (1975). Bu Da Edinç O Da Erdinç. Tomurcuk, (6), 7.
- (1975). Bu Da Ercan O Da Ercan. Tomurcuk, (7), 11.
- (1988). Bugün Yurdumun Bayramıdır (Çev. Ülkü, N. D.). Tomurcuk, (3), 22.
- (1957). Bulmaca-Buldurmaca. Tomurcuk, (1), 14
- (1962). Bulut. Tomurcuk, (1), 10.
- (1973). Burla Hatun. Tomurcuk, (7), 20-21.
- (2002). Buz Dedenin Armağanı. Tomurcuk, (4), 11.
- (1964). Buz Dedenin Armağanı. Tomurcuk, (5), 3.
- (1962). Buz Dedenin Mektubu. Tomurcuk, (5), 4-5.
- (1966). Bülbül İle Bağcı. Tomurcuk, (1), 16.
- (1975). Bülbülün Türküsü. Tomurcuk, (9), 14.
- (2001). Bütün Kapıları Açan Anahtar. Tomurcuk, (1), 20-21.
- (2003). Büyük Adamın Anası. Tomurcuk, (8), 16.
- (1978). Büyük İnsan Yüreği. Tomurcuk, (5), 2.
- (1960). Büyülü Su. Tomurcuk, (6), 6-7.
- (1963). Büyülü Küp. Tomurcuk, (5), 12-13.
- (2002). Ceviz ve Kabak. Tomurcuk, (1), 16.
- (1968). Ceylan. Tomurcuk, (7), 3
- (1968). Ceylan. Tomurcuk, (6), 12.
- (1958). Civ Civ. Tomurcuk, (7), 8-9.
- (1970). Cumhuriyet. Tomurcuk, (3), 2.

- (2003). Cumhuriyet Ne Demektir?. Tomurcuk, (2), 16.
- (2000). Cumhuriyetin Yaşı. Tomurcuk, (2), 16.
- (1998). Çağır. Tomurcuk, (1), 26-27.
- (1971). Çift Bayramlar. Tomurcuk, 9, 3.
- (1978). Çiçek Amca. Tomurcuk, (6), 12-16.
- (1999). Çiçekler de uykuda. Tomurcuk, (1), 10.
- (1976). Çiçek, Yıldız, Çocuk. Tomurcuk, (9), 7.
- (2002). Çiftçi Ailesinin İşleri. Tomurcuk, (8), 26.
- (2002). Çiftçi Ailesinin Özelliği. Tomurcuk, (6), 26.
- (1998). Çiftçi il Ağaç. Tomurcuk, (1), 17.
- (1993). Çiftçi ile Çocukları. Tomurcuk, (3), 26.
- (2000). Çiftçi ve Oğulları. Tomurcuk, (6), 14-15.
- (2004). Çiftçinin Öğüdü. Tomurcuk, (5), 9.
- (1962). Çin Atasözleri. Tomurcuk, (1), 14.
- (1961). Çivi. Tomurcuk, (7), 7.
- (1969). Çocuk ile Karınca. Tomurcuk, (1), 4.
- (1996). Çocuk ve Aç Kuşlar. Tomurcuk, (1), 23.
- (2002). Çocuklar Gece Sokağa. Tomurcuk, (2), 20-21.
- (2004). Çocukluğu Veren Rabbimize Binlerce Hamd Olsun. Tomurcuk, (7), 21.
- (1996). Daha Nice Bayramlara. Tomurcuk, (8), 24.
- (1993). Dana ile Rüzgarlar. Tomurcuk, (3), 22.
- (1999). Dayanışma. Tomurcuk, (3), 26.
- (1959). Dede İle Torun. Tomurcuk, (10), 6.
- (1972). Dede Korkut Masalları. Tomurcuk, (1), 18-19.
- (2003). Dediği Dedik Başkan. Tomurcuk, (2), 27.
- (1994). Değirmenci. Tomurcuk, (3), 5.

- (1973). Deli Ozan. Tomurcuk, (1), 20-21.
- (1999). Derecik. Tomurcuk, (1), 25.
- (1997). Ders Yılı Biterken. Tomurcuk, (9-10), 17.
- (2002). Ders Yılı Biterken. Tomurcuk, (9-10), 16.
- (1972). Derse Han. Tomurcuk, (4), 18-19.
- (1997). Dershanemiz. Tomurcuk, (1), 11.
- (1958). Desti. Tomurcuk, (4), 11.
- (1961). Dili Biliyor musunuz?. Tomurcuk, (5), 11.
- (1994). Dilim Sende. Tomurcuk, (3), 15.
- (1994). Dilim Sende. Tomurcuk, (7), 26-27.
- (1994). Dilim Sende. Tomurcuk, (9-10), 26-27.
- (1994). Dilim Sende. Tomurcuk, (8), 26-27.
- (1994). Dilim Sende. Tomurcuk, (5), 26-27.
- (1994). Dilim Sende. Tomurcuk, (6), 26-27.
- (1961). Dilinizi Biliniz. Tomurcuk, (6), 7.
- (2004). Dişlerimizizin Bakımı. Tomurcuk, (8), 34.
- (1962). Doğada Yenilikler. Tomurcuk, (2), 14.
- (1981). Doğum Yeri Zagorye'de. Tomurcuk, (9-10), 2-4.
- (1995). Doktorculuk Oyunu. Tomurcuk, (3), 9.
- (2002). Duruşun Önemi. Tomurcuk, (5), 20-21.
- (1997). Dünyada En Lezzetli Şey Nedir. Tomurcuk, (6), 16.
- (1958). Ekin Eker Çocuklar. Tomurcuk, (8), 13.
- (1963). Ekmek Fabrikası. Tomurcuk, (6), 7.
- (1971). Elma. Tomurcuk, (1), 8-9.
- (1996). Elma Fidanı. Tomurcuk, (9-10), 9.
- (1960). Emek Bayramını Kutluyoruz. Tomurcuk, (9), 3.

- (2003). En Güzel Çocuk. Tomurcuk, (9-10), 14.
- (1960). En Çalışkan. Tomurcuk, (7), 12.
- (1961). En Küçük Halk Kahramanı. Tomurcuk, (7), 2.
- (1962). Ergücan Ne Vakit Çiçek Açar. Tomurcuk, (3), 14.
- (2004). Erikçi. Tomurcuk, (8), 8.
- (2004). Eski Eşyaların Üzüntüsü. Tomurcuk, (6), 8.
- (1972). Eşeğe Ters Binmişti. Tomurcuk, (4), 23.
- (2003). Evin Erkeği. Tomurcuk, (9-10), 15.
- (1968). Falcı ile Pinti. Tomurcuk, (4), 6.
- (1995). Fil. Tomurcuk, (7), 18-19.
- (1978). Fil İle Fare. Tomurcuk, (6), 24.
- (1970). Filler. Tomurcuk, (4), 12-13.
- (2002). “Filiz” Gazetesi Çocukları Türkçe Okuyup Yazmaya Özendirmekle Yükümlüdür, Tomurcuk, (8), 14-15.
- (1995). gak gak Karga. Tomurcuk, (8), 30-31.
- (1962). Geceleri Neden Karanlıktır. Tomurcuk, (1), 14.
- (1962). Gemide Okul. Tomurcuk, (10), 14.
- (1987). Genç İşçi. Tomurcuk, (9-10), 2.
- (1993). Genç Kız İle Prens. Tomurcuk, (7), 24-25.
- (2002). Göçmen Kuşlar. Tomurcuk, (2), 24.
- (1969). Gönüllerde Cumhuriyet. Tomurcuk, (3), 2.
- (1995). Gül Kız. Tomurcuk, (9-10), 24-25.
- (1958). Gülser Kendi Taranıyor. Tomurcuk, (1), 12.
- (1958). Güneş Kış Hem De Yel. Tomurcuk, (6), 2-3.
- (1962). Güz Dumanları. Tomurcuk, (1), 6.
- (1960). Güz Konuşması. Tomurcuk, (3), 4-5.

- (1980). Güvercin İle Karınca. Tomurcuk, (3), 11.
- (1961). Güzel Acun. Tomurcuk, (8), 8.
- (1999). Güzel Annem. Tomurcuk, (7), 31.
- (1964). Güzel Mayıs. Tomurcuk, (9), 8.
- (1980). Güvercin İle Karınca. Tomurcuk, (3), 11.
- (1959). Halk hikâyesi. Tomurcuk, (4), 8-9.
- (1977). Halk Kurtuluş Savaşında Yoldaş Tito. Tomurcuk, (2), 19.
- (1958). Harflerin Türküsü. Tomurcuk, (7), 6.
- (1983). Haydi Kardeş. Tomurcuk, (5), 3.
- (2003). Hayırlı Temenniler. Tomurcuk, (7), 20-21.
- (1961). Hayvanlar Nobette. Tomurcuk, (6), 11.
- (1972). Hepimiz Çalışkanız. Tomurcuk, (14), 5.
- (1959). Her tarafta kar kar kar. Tomurcuk, (6), 16.
- (1960). Her Yerde Kış. Tomurcuk, (6), 3.
- (1960). Herkeze İşine Göre. Tomurcuk, (7), 16.
- (1957). Hırvatistan Pionerleri. Tomurcuk, (2), 8-9.
- (1958). Horozlar. Tomurcuk, (2), 11.
- (1963). Hükümdarin Yalani. Tomurcuk, (9), 11.
- (1999). Hüseyin Gazi. Tomurcuk, (2), 17.
- (1995). Hüseyin Süleyman. İtiraf. Tomurcuk, (4), 27.
- (1976). İbe Palikuça. Tomurcuk, (5), 2.
- (2000). İhtiyar Değirmenci. Tomurcuk, (1), 16.
- (1961). İki Eldiven. Tomurcuk, (6), 2.
- (1962). İki Kurbağa. Tomurcuk, (1), 11.
- (1961). İlk Meyveler. Tomurcuk, (9), 4.
- (1997). İlk Öğretim. Tomurcuk, (1), 17.

- (1960). İlkbahar Geldi. Tomurcuk, (8), 2.
- (1970). İş Başında. Tomurcuk, (1), 5.
- (2001). İyi Giyinmek. Tomurcuk, (4), 20-21.
- (2003). İyi Kalpli Kız. Tomurcuk, (7), 16.
- (1957). İyi Hesapçı. Tomurcuk, (4), 2
- (1958). İyi Yürekli Amca. Tomurcuk, (1), 3.
- (2002). İyilik İfadeleri. Tomurcuk, (8), 20-21.
- (1995). İzbedeki Bahçe (Çev. İlyas, F.). Tomurcuk, (9-10), 20.
- (1967). Japonya Vazoları. Tomurcuk, (5), 11.
- (1959). Kalem ile Silgi. Tomurcuk, (4), 7.
- (1966). Kalem. Tomurcuk, (8), 16.
- (1974). Kanarya ile Serçe. Tomurcuk, (6), 8-9.
- (1960). Kapının Hikâyesi. Tomurcuk, (3), 6.
- (1960). Kaplumbağa İle Leylekler. Tomurcuk, (8), 12-13.
- (1960). Kar Altında Hayat Var. Tomurcuk, (4), 8-9.
- (2003). Kar Sevinci. Tomurcuk, (4), 8.
- (2002). Kar Taneleri. Tomurcuk, (4), 4-5.
- (2003). Kar Taneleri. Tomurcuk, (4), 10.
- (1997). Kar. Tomurcuk, (5), 21.
- (1963). Kart Beygir. Tomurcuk, (7), 8-9.
- (1995). Kara Kedi. Tomurcuk, (6), 18-19.
- (1968). Kardelen. Tomurcuk, (7), 12.
- (2004). Kardelen. Tomurcuk, (7), 31.
- (1961). Kardelenler. Tomurcuk, (8), 3.
- (1983). Kardeşlik Birlik. Tomurcuk, (9-10), 10.
- (2000). Karga İle Köpek (Çev. K., T. D.). Tomurcuk, (4), 14-15.

- (2001). Karınca Gibi Çalışkan Olsaydık.... Tomurcuk, (1), 14-15.
- (1960). Karıncaların Sobası. Tomurcuk, (2), 6.
- (1960). Karşılaşma. Tomurcuk, (3), 2-3.
- (2003). Karşılaşma. Tomurcuk, (5), 20-21.
- (1959). Kaybolan Ev. Tomurcuk, (3), 12-13.
- (1958). Kedi, Fare, Bir de Tavuk. Tomurcuk, (8), 3.
- (1975). Kedinin Biri. Tomurcuk, (10), 4.
- (1999). Kelebek. Tomurcuk, (9-10), 17.
- (1960). Kendini Öven Tavşan. Tomurcuk, (7), 7.
- (1976). Kentimin Kurtuluş Günü. Tomurcuk, (3), 3.
- (1988). Kır Faresi Sisi. Tomurcuk, (1), 25.
- (1957). Kırılan Tabak. Tomurcuk, (3), 13-14.
- (1977). Kırlangıç. Tomurcuk, (10), 5.
- (1975). Kırmızı Yaşar. Tomurcuk, (2), 2.
- (1999). Kış İle Bahar. Tomurcuk, (7), 17.
- (2003). Kışın Bitkiler ve Hayvanlar. Tomurcuk, (5), 16.
- (1996). Kışlık Giyecekler. Tomurcuk, (6), 11.
- (1959). Kim Diyecek. Tomurcuk, (3), 5.
- (1962). Kim Ne Yapar. Tomurcuk, (3),10.
- (1983). Kitabı Yastık Altına Kodum. Tomurcuk, (9-10), 11.
- (1994). Koklama Gezisi. Tomurcuk, (2), 5.
- (2003). Konuşma Tarzı. Tomurcuk, (9-10), 20-21.
- (2001). Köpek. Tomurcuk, (2), 29.
- (1958). Köpeğin Düşündükleri. Tomurcuk, (7), 11.
- (1961). Köpek İle Horoz. Tomurcuk, (4), 8-9.
- (1985). Kötü Kalpli Kral. Tomurcuk, (9-10), 30.

- (1968). Köylü ile Oğulları. Tomurcuk, (3), 12.
- (2003). Köyü Tanı. Tomurcuk, (4), 24.
- (2003). Köyü Tanı. Tomurcuk, (4), 9.
- (2001). Köyümüz. Tomurcuk, (5), 25.
- (1994). Köyümüzde Kış. Tomurcuk, (4), 5.
- (2001). Kraliçe Arı. (Çev. Selver, A.). Tomurcuk, (6), 18-19.
- (1957). Kurnaz Serçecik. Tomurcuk, (1), 3.
- (1958). Kurt. Tomurcuk, (5), 3.
- (1970). Kurtlar. Tomurcuk, (3), 13.
- (1966). Kuruyan Kaynak. Tomurcuk, (2), 7-9.
- (2001). Kusursuz Bir Temizlik. Tomurcuk, (2), 20-21.
- (1960). Kuşlar İçin Evceğiz. Tomurcuk, (4), 14.
- (1978). Kuşun Tutmaz Beni. Tomurcuk, (2), 3.
- (2003). Kuzular Otlarken. Tomurcuk, (1), 15.
- (2001). Küçük Çoban. Tomurcuk, (6), 25.
- (1961). Küçük Ressamlar. Tomurcuk, (2), 10-11.
- (1977). Küçük Savaşçı Albin. Tomurcuk, (1), 19.
- (1964). Küçük Terzi. Tomurcuk, (2), 8.
- (1957). Lenin ile Çocuklar. Tomurcuk, (3), 3.
- (1976). Limani Yahya – Kaba. Tomurcuk, (3), 22.
- (2000). Mahallemizin Geliştirilip Güzelleştirilmesi. Tomurcuk, (6), 26.
- (1984). Makedonya Ulus ile Halkların'nın Ayaklanma Günü 11 Ekim. Tomurcuk, (2), 2.
- (1975). Mareşal Tito Savaşçılar Arasında. Tomurcuk, (9), 2.
- (1975). Mate Blajina. Tomurcuk, (4), 2.
- (1996). Mavi Melekler. Tomurcuk, (6), 9.

- (1989). Maya'nın Değişik Masalları. Tomurcuk, (4), 10.
- (1960). Mayıs Gösterileri. Tomurcuk, (9), 5.
- (1972). Mayıs Selamı. Tomurcuk, (16), 2.
- (1999). Mektup. Tomurcuk, (1), 16.
- (1967). Memnun Kalmayan Kısrak . Tomurcuk, (8), 7-8.
- (1996). Metrodaki Adam. Tomurcuk, (7), 24.
- (1996). Mevsimler Konuşuyor. Tomurcuk, (5), 9.
- (1977). Milka Bosniç. Tomurcuk, (5), 9.
- (1977). Mira Misçeviç. Tomurcuk, (6), 19.
- (1996). Minik Kuzu. Tomurcuk, (3), 17.
- (1999). Murat'ın Gezisi. Tomurcuk, (3), 16.
- (1995). Murat'ın Köpeği. Tomurcuk, (1), 27.
- (1992). Mustafa Kemal Atatürk de Bir Çocuktü. Tomurcuk, (3), 12-13.
- (2003). Mutlu İlk Okuma. Tomurcuk, (3), 18-19.
- (1957). Ne Diyecek Annem. Tomurcuk, (2), 10.
- (1989). Ne Ettin Amca? Nasıl Kıyabildin Çiçeklere?. Tomurcuk, (7), 9.
- (1970). Neden Köstebekler Evlenirler. Tomurcuk, (3), 4.
- (1964). Nehrin Çocuğu. Tomurcuk, (6), 13.
- (1964). Nine ile Kurt. Tomurcuk, (6), 13.
- (1964). Nisan. Tomurcuk, (9), 8.
- (1973). Oğlak. Tomurcuk, (1), 5.
- (1975). Oktay İle Altay. Tomurcuk, (7), 10.
- (1961). Okulda İlk Gün. Tomurcuk, (1), 10-11.
- (2003). Okulda. Tomurcuk, (8), 20-21.
- (1986). Okullar Açıldı. Tomurcuk, (1), 2.
- (1995). Okullar Tatile Girip Çıkınca. Tomurcuk, (6), 2.

- (1996). Okulumuz Yeniden Canlandı. Tomurcuk, (1), 24.
- (1995). Okulumuz. Tomurcuk, (1), 9.
- (1997). Okulumuzun Tarihçesi ve Yetiştirdiği Büyükler. Tomurcuk, (4), 11.
- (2000). Okumaya Başladım. Tomurcuk, (9-10), 28-29.
- (1962). Oniki Ayın Öyküsü. Tomurcuk, (4), 8-9.
- (1976). On Üç Kasım Türküsü. Tomurcuk, (3), 2.
- (1984). Ordu Günü. Tomurcuk, (4), 3.
- (1961). Orma Konuşuyor. Tomurcuk, (3), 8-9.
- (1997). Ormanda Gezi. Tomurcuk, (8), 9.
- (1960). Ormandan 4 Telegraf. Tomurcuk, (7), 2-3.
- (1999). Osmanlının Yaşam Öyküsü. Tomurcuk, (4), 8-9.
- (1999). Osmanlının yaşam öyküsü. Tomurcuk, (2), 8-9.
- (1999). Osmanlının yaşam öyküsü. Tomurcuk, (1), 8-9.
- (1999). Osmanlının Yaşam Öyküsü. Tomurcuk, (3), 8-9.
- (2000). Osmanlının Yaşam Öyküsü. Tomurcuk, (5), 8-9.
- (2000). Osmanlının Yaşam Öyküsü. Tomurcuk, (6), 8-9.
- (1968). Öğrenci Karınca. Tomurcuk, (10), 5.
- (1997). Öğrenci Karınca. Tomurcuk, (9-10), 16.
- (2003). Örnek İnsan. Tomurcuk, (3), 15.
- (1982). Övgüye Layık Kızlar. Tomurcuk, (5), 11.
- (1960). Övmek Olmasın Ama O Böyledir. Tomurcuk, (2), 2.
- (1960). Övmiyelim Ama.... Tomurcuk, (4), 11.
- (1962). Özgür Afrika. Tomurcuk, (2), 11.
- (1976). Özgürlük. Tomurcuk, (2), 4.
- (1996). Parlamenter Hayatımızın Başlangıç Tarihi. Tomurcuk, (5), 24.
- (1982). Partiye Girmek İstiyorum. Tomurcuk, (8), 6.

- (1979). Partizan Annesi. Tomurcuk, (2), 7.
- (1962). Partizan Annesi. Tomurcuk, (1), 12.
- (1962). Patlıcan Babayla Büber Kardeş. Tomurcuk, (8), 8-9.
- (1961). Pertev Mitralyozu Saklamış. Tomurcuk, (8), 2.
- (1957). Pioner Sözü. Tomurcuk, (4), 14.
- (1979). Pioner Öykü. Tomurcuk, (3), 6.
- (1958). Resimli Alfabe. Tomurcuk, (5), 12-13.
- (1990). Rica Ederim. Tomurcuk, (2), 26.
- (2003). Rüstem Amca. Tomurcuk, (3), 16.
- (2000). Saka Kuşu İle Sarı Karınca. Tomurcuk, (7), 16.
- (1970). Savaşçılar. Tomurcuk, (1), 5.
- (1976). Savaşçılar Arasında. Tomurcuk, (3), 30.
- (1987). Savaşta Tito. Tomurcuk, (9-10), 3.
- (1990). Savaşta Tito. Tomurcuk, (9-10), 5.
- (1993). Selcan Hatun. Tomurcuk, (7), 8-9.
- (2000). Seni Yedi Devlet Yenemedi. Tomurcuk, (3), 16.
- (1080). Senin Yolundan Caymayacağız. Tomurcuk, (9-10), 22.
- (1975). Sevim İle Suna. Tomurcuk, (8), 8.
- (1961). Sevimli Misafir. Tomurcuk, (4), 2.
- (1960). Sıcak Örtü. Tomurcuk, (6), 2.
- (1976). Sınıf Arkadaşları. Tomurcuk, (10), 4-5.
- (2003). Sınıfta İş Bölümü. Tomurcuk, (1), 34.
- (1962). Sincap. Tomurcuk, (8), 10.
- (1958). Slovenya Pionerleri. Tomurcuk, (7), 12-13.
- (2003). Sofra Başı. Tomurcuk, (3), 21-22.
- (2002). Sofranın Kuruluşu ve Hazırlanacak Yemekler. Tomurcuk, (4), 20-21.

- (1960). Söylediklerinize Dikkat Ediniz. Tomurcuk, (2), 14.
- (1960). Söylediklerinize Dikkat Ediniz. Tomurcuk, (3), 16.
- (1958). Sözsüz Hikâye. Tomurcuk, (2), 16.
- (2004). Su Gibi Aziz Olmak, İstemez Misiniz?. Tomurcuk, (7), 20.
- (1958). Sutyenska. Tomurcuk, (1), 7.
- (1999). Süt İçtim. Tomurcuk, (8), 21.
- (1973). Şeftali. Tomurcuk, (7), 9.
- (1997). Tarla Faresi İle Ev Faresi. Tomurcuk, (4), 14-15.
- (1996). Tatilde Dersleri İhmal Etmeyin. Tomurcuk, (5), 4.
- (2001). Tatili Nasıl Geçirdik. Tomurcuk, (1), 16.
- (1960). Tatili Ohri Gölünde Geçirdik. Tomurcuk, Eylül 1960, 1., 2.
- (2002). Tavırlar Toplumun Dilidir. Tomurcuk, (6), 20-21.
- (1971). Tavuskuşundan Güzel Yoktur. Tomurcuk, 6, 11.
- (1958). Tavşan Kahraman. Tomurcuk, (4), 15.
- (1959). Tavşan Kahraman. Tomurcuk, (6), 15.
- (1978). Tavşan Koyunu Nasıl Kurtardı. Tomurcuk, (6), 25.
- (1960). Tembel. Tomurcuk, (10), 4-5.
- (1959). Temiz Çocuk. Tomurcuk, (7), 14.
- (1970). Temizlik. Tomurcuk, (1), 5.
- (2002). Tir Tir Titreyen Köpek. Tomurcuk, (3), 14-15.
- (1976). Tito Çocukluğunu Anlatıyor. Tomurcuk, (3), 5-6.
- (1989). Tito-Hayat ve Eser. Tomurcuk, (9-10), 4.
- (1975). Tito İle Köylü. Tomurcuk, (9), 2.
- (1983). Tito Ve Çocuklar. Tomurcuk, (9-10), 7.
- (1977). Tito'nun Evlatlığı. Tomurcuk, (10), 6.
- (1979). Tito'ya Nasıl Şarkı Söyleyelim. Tomurcuk, (9), 2.

- (1964). Tito Öykülerde. Tomurcuk, (9), 2.
- (1980). Tito. Tomurcuk, (9-10), 2.
- (1960). Tohumdan Konaerveye Kadar. Tomurcuk, (2), 8-9.
- (1999). Tokat Davası. Tomurcuk, (5), 24.
- (1996). Tomurcuk Çocukların Edebiyat Penceresi. Tomurcuk, (4), 24.
- (1963). Tuhaf İstek. Tomurcuk, (8), 4.
- (2004). Tuhaf Koku. Tomurcuk, (6), 10.
- (1968). Tutsaklık ve Özgürlük. Tomurcuk, (7), 4.
- (1999). Tutumlu Çocuk. Tomurcuk, (5), 17.
- (1994). Tutumlu Olmak. Tomurcuk, (5), 30-31.
- (1980). Tüm Dünya Çocuklarının Sizin Gibi Büyümesi İçin Çabalıyoruz. Tomurcuk, (9-10), 16.
- (1971). Tüm Sokağın Güvercinleri. Tomurcuk, (2), 6.
- (1990). Türemiş Sözcükler. Tomurcuk, (1), 26.
- (1999). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (4), 30.
- (2000). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (4), 30.
- (2001). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (4), 30.
- (2002). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (4), 30.
- (2003). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (4), 31.
- (1999). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (2), 30.
- (2000) Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (2), 30.
- (2001). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (2), 30.
- (2002). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (2), 30.
- (2003). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (2), 30.
- (1999). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (1), 30.
- (2000). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (1), 30.

- (2001). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (1), 30.
- (2002). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (1), 30.
- (2003). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (1), 30.
- (1999). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (3), 30.
- (2000). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (3), 30.
- (2001). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (3), 30.
- (2002). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (3), 30.
- (2003). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (3), 30.
- (2000). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (7), 30.
- (2002). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (7), 30.
- (2003). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (7), 30.
- (2004). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (7), 30.
- (2000). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (9-10), 30.
- (2002). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (9-10), 30.
- (2003). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (9-10), 30.
- (2000). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (8), 30.
- (2002). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (8), 30.
- (2003). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (8), 30.
- (2004). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (8), 30.
- (2000). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (5), 30.
- (2001). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (5), 30.
- (2002). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (5), 30.
- (2003). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (5), 30.
- (2004). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (5), 30.
- (2000). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (6), 30.
- (2001). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (6), 30.

- (2002). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (6), 30.
- (2003). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (6), 30.
- (2004). Türk Atasözlerinden Örnekler. Tomurcuk, (6), 30.
- (1995). Türkiye Cumhuriyetinin 72.Kuruluş Yılı Atatürk Egemenlik Simgesi.
Tomurcuk, (2), 15.
- (1994). Uçan Dostları Tanıyalım. Tomurcuk, (1), 18-19.
- (1963). Uzun Boylu Giz. Tomurcuk, (5), 8.
- (1976). Üç Dost. Tomurcuk, (1), 30.
- (1997). Üç Evlat. Tomurcuk, (6), 17.
- (1979). Üç Köylü Kardeş İle Uyku. Tomurcuk, (8), 6-7.
- (1959). Üç Yolcu. Tomurcuk, (2), 10-11.
- (1997). Vücudumuzun Bakımı. Tomurcuk, (6), 11.
- (2001). Vücut Temizliği. Tomurcuk, (3), 20-21.
- (1961). Yağmur İle Güneş. Tomurcuk, (3), 7.
- (1967). Yalanı Kim DüşünmüTomurcuk, (4), 14.
- (1958). Yardım. Tomurcuk, (10), 2.
- (1978). Yardıma Hazır. Tomurcuk, (5), 2.
- (1976). Yarı Tatili Ve Kitaplar. Tomurcuk, (5), 3.
- (1995). Yarı Yıl Tatili Sona Erdi. Tomurcuk, (5), 2.
- (2003). Yaşasın Atatürk. Tomurcuk, (8), 14.
- (2003). Yaşasın Atatürk. Tomurcuk, (8), 14.
- (1998). Yaşlı Kuş. Tomurcuk, (3), 17.
- (1958). Yazar ile Kedi. Tomurcuk, (6), 12-13.
- (1970). Yel. Tomurcuk, (2), 11.
- (1959). Yeni Alfabe. Tomurcuk, (6), 3.
- (2003). Yeni Arkadaşımız. Tomurcuk, (7), 14.

- (2003). Yeni Arkadaşımız. Tomurcuk, (7), 6.
- (1990). Yeniden. Tomurcuk, (5), 17.
- (2000). Yeni Yıl. Tomurcuk, (4), 16.
- (1972). Yerine Gelen İstek. Tomurcuk, (16), 10.
- (1994). Yıkanmayı Sevmeyen Ali. Tomurcuk, (4), 24-25.
- (1961). Yirmi Yıl. Tomurcuk, (1), 2.
- (1959). Yojenin Gömleği. Tomurcuk, (9), 2-3.
- (1977). Yoldaş Tito (Çev. Ülkü, N. D.). Tomurcuk, (9), 18.
- (1982). Yoldaş Tito. Tomurcuk, (3), 12.
- (1963). Yoldaş Tito Seni Biz Can Yürekten Severiz. Tomurcuk, (9), 2.
- (1957). Yol Verin. Tomurcuk, (3), 11-12.
- (1990). Yuki'den Seçme Öğütler. Tomurcuk, (2), 4-5.
- (1980). Yurda Dönüş. Tomurcuk, (9-10), 10.
- (1961). Yurdun Doğum Günü. Tomurcuk, (3), 3.
- (2001). Yuvadaki Yavrular ve Padişah Kızı. Tomurcuk, (2), 14-15.
- (2003). Yücel'in Sevinci. Tomurcuk, (7), 15.
- (1970). Zebra. Tomurcuk, (3), 12.

METİN ADI BELLİ OLMAYAN TOMURCUK DERGİLERİ

- Demir, H. (1994). ----- . Tomurcuk, (7), 5.
- Kaya, F. (1969). ----- . Tomurcuk, (8), 7.
- Ramo, Ş. (1977). ----- . Tomurcuk, (2), 2.
- Ramo, Ş. (1971). ----- . Tomurcuk, (6), 10.
- Yaşar, N. (1971). ----- . Tomurcuk, (8), 14.
- Yovanoviç-Zmay, Y. (1969). ----- . Tomurcuk, (7), 3.
- Yurtsever, O. (1977). ----- . Tomurcuk, (2), 24.

ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİSİ

Refide Shaini 11.05.1987 yılında Kuzey Makedonya'nın Gostivar kasabasında doğdu. İlk öğrenimini Atatürk ilkokulunda okudu. Orta öğrenimini ise Gostivar Meslek Sağlık Lisesi Farmakoloji bölümünden mezun oldu. Yüksek öğrenimini 2006 yılında Üsküp Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesinde Türkoloji Bölümünde başladı ve 2010 yılında "İkinci Dünya Savaşından Sonra Birinci Nesil Makedonya Türk Çocuk Yazarlarının Eserlerinde Çocuğun Eğitimi ve Öğretimi" adlı mezuniyet tezini savunarak tam puanla mezun olduktan sonra aynı üniversitedeki Milli Tarih Enstitüsü "Osmanlı Paleografisi ve Diplomasisi ile Makedonya'da Arşiv Koleksiyonları" adlı tezle yüksek lisansını 2012 yılında tamamladı. Refide Shaini eğitimdeki ilk iş tecrübelerini üniversite yıllarında birçok kadın derneklerinde yabancı kadınlara Türkçe kursları vererek kazandı. Mezun olduktan sonra Üsküp'ün Batıntsi köyünde Aliya Avdoviç ilköğretim okulunda 2012-2013 yılında çalıştı. Üsküp'te düzenlenen YTB'nin sınavlarına girip burslu olarak 2014 yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi bölümünde doktora eğitimine devam etmeye hak kazanmıştır. Doktora eğitimi sırasında tüm sınavlarını başarıyla bitirip danışman hocası sayın Dr. Öğretim üyesi Mehmet Özdemir'in tavsiyesiyle "Makedonya Türk Çocuk Edebiyatında Değerler Eğitimi Tomurcuk Dergisi Örneği" adlı tez üzerine çalışmalarını sürdürdü.

Elektronik Posta Adresi

refide.saini@outlook.com